

Møteinnkalling

Utvalg: Rondane-Dovre nasjonalparkstyre
Møtested: Peisestua, Grimsdalshytta
Dato: 25.06.2021
Tidspunkt: 10:00

Oppmøte ved Tverrlisetre i Grimsdalen, kl. 10:00.

Eventuelt forfall må meldes snarest til Eirin Berge, nasjonalparkforvalter. tlf. 61266209; mob.tlf. 91538046; e-post: fmopebe@statsforvalteren.no

eller

Trond Stensby, nasjonalparkforvalter, tlf. 61266206; mob.tlf. 91161458; e-post: trste@statsforvalteren.no

Vararepresentanter møter etter nærmere beskjed.

I tillegg til saklista blir det lagt opp til følgende orienteringer:

- Grimsdalshytta vil om de får tid si noe om turisthytta
- Anmodning fra HV-11 om taletid på styremøte (Styreleder orienterer – anmodningen legges ved sammen med møteinnkallinga)
- Riving bru Spranget – fastsette møte i nasjonalparkstyret
- Om forvaltningsplanarbeidet.
- Om tiltak i bestillingsdialogen 2021.
- Nytt fra SNO.

Saksliste

Utvalgs-saksnr	Innhold	Lukket	Arkiv-saksnr
ST 24/2021	Godkjenning av innkalling og valg av medlem til å underskrive protokollen		
ST 25/2021	Dovre NP - besøksstrategi - sluttbehandling		2020/567
ST 26/2021	Grimsdalen LVO - dispensasjon - nytt uthus Tverrlisætre gnr. 86 bnr. 1 fnr. 144		2021/2525
ST 27/2021	Grimsdalen LVO - flytting av sankekve ved Buåe - Bergsgrende sankelag		2021/4506
ST 28/2021	Rondane NP-Søknad om dispensasjon til oppføring av uthus og riving av eksisterende - Arve Stokstad		2021/2421
ST 29/2021	Frydalen LVO - Søknad om byggetiltak gbnr 344/16 i Nord-Fron kommune - Ole Kristian Haug		2020/1304
ST 30/2021	Frydalen LVO - Søknad om tilbygg på Byrsetra gbnr 290/1 i Nord-Fron kommune - Hanne Hvattum		2021/4602
ST 31/2021	Rondane NP - dispensasjon - søknad om å stelle terreng og å få gravemaskin til Rundhøbua		2019/19629
ST 32/2021	Frydalen landskapsvernområde - forbud mot motorferdsel på Peer Gynt seterveg - tiltak		2021/6734
ST 33/2021	Grimsdalen LVO-Forberedende klagebehandling - byggetiltak på Tverrliseter gbnr 86/1 fnr 45 - Skomakerstuen		2019/16655
ST 34/2021	Grimsdalen LVO - Forberedende klagebehandling - nydyrking gbnr 86/1 fnr 95 i Dovre kommune - Ingvild Haugom Amundgård		2019/10186
ST 35/2021	Rondane NP - søknad om prosjektmidler - Sel fjellstyre		2020/11067
ST 36/2021	Delegerte vedtak		
DS 17/2021	Rondane NP - Dørålen LVO - dispensasjon fra båndtvangbestemmelsene - 2021 - 2024 - rypetaksering i Elgevasslien - grunneierne i Elgevasslien		2021/4311
DS 18/2021	Delegert vedtak Rondane NP - Frydalen LVO - dispensasjon - motorferdsel - 2022 - 2025 - snødekt mark - transport av salt, brensel og utstyr Sødorp og Kvam Hesteavlslag SA		2021/4280
DS 19/2021	Delegert sak. Hemmeldalen NR - dispensasjon - motorferdsel 2022 - 2025 - snødekt mark - ettersøk skadet vilt - Stor-Elvdal kommune.		2021/5156
DS 20/2021	Delegert sak - Grimsdalen LVO - utsatt frist for etablering av kve for slepp av storfe ved Bjørnsgardsætre - Organisasjonen Grimsdalen		2021/4505
DS 21/2021	Delegert sak- Dispensasjon-motorferdsel snødekt mark 2021-2024		2021/3821

DS 22/2021	Delegert sak - Hemmeldalen NR-Dispensasjon- motorferdsel -2021-Jens Naas-Bibow	2021/3057
DS 23/2021	Delegert sak-Rondane-Dovre np - Dispensasjon motorferdsel 2021-radiomerking villrein-NINA	2021/1895
DS 24/2021	Delegert sak - Rondane NP - Frydalen LVO - motorferdsel - snødekt mark - Veslelegerbua (saltstein m.m.) - Mysusetter og Kampen beitelag	2021/3247
DS 25/2021	Rondane NP - Frydalen LVO - dispensasjon - motorferdsel - frakt av saltstein - Kvam Østside beitelag	2021/4021
DS 26/2021	Delegert sak -Grimsdalen LVO-Motorferdsel barmark - Grimsdalsgruvehytta - Yngve Voll - Annette Nyheim	2021/4846
DS 27/2021	Rondane NP - Dørålen LVO - dispensasjon - motorferdsel - 2021 - 2024 - snødekt mark - ettersyn og transport av utstyr til sæter og fiskebu ved Elgevatnet	2021/3572
DS 28/2021	Delegert sak - Rondane NP - dispensasjon - 2021 - organisert ferdseil - Ljosåbelgen - Rondaneguiden AS	2021/1921
DS 29/2021	Rondane NP - tillatelse - motorferdsel - 2021 - snødekt mark - Korstadbu ved fremre Vulutjønn - en ekstra tur	2020/13232
DS 30/2021	Delegert sak - Frydalen LVO - dispensasjon - motorferdsel - 2021 - barmark - gnr. 331 bnr. 74 - Knut Engemoen	2021/4801
DS 31/2021	Rondane NP - Dispensasjon motorferdsel snødekt mark-2021-Tor Bjørke	2021/2947
ST 37/2021	Referatsaker	
RS	Kopi. Kongevegprosjektet - tillatelser etter pbl og motorferdsellov	2021/810
RS	Svar. Frydalen LVO - stolpejakt - Nord-Fron	2021/4928
RS	Melding om vedtak - besøksstrategi og informasjonsplan for verneområdene på Dovrefjell, sluttbehandling	2020/13340
RS	Melding avvik. Informasjonspunkt - Fallet og Eftansåe - besøksstrategi for Rondane nasjonalpark	2020/5129
RS	Oppklaring - Frydalen LVO - dispensasjon - oppføring av utedo - Kvamsnysetra - gbnr 328/4	2021/4975
RS	Delegert sak -Hemmeldalen NR - dispensasjon 2021 - innsamling av planter, sopp og lav - Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS	2021/4332
RS	Uttalelse til oppstart av skjøtselsplan for Kongevegen / Pilegrimsleden - Dovre NP	2021/810
RS	Informasjonspunkt Rondablikkdokken - plan og avtale	2020/5129
RS	Vedtak i klagesak - Dovre NP - Rondane NP - Grimsdalen LVO - organisert ridetur - Hjerkin -	2019/20553

	Rondablikk - musikkfestivalen Rondaståk - Hjerkin Fjellstue og Fjellridning	
RS	Vedtak i Sel fjellstyre om brua over Stor-Ula ved Spranget og stien "Fosseråket"	2019/10492
RS	Svar. Vesle Hjerkin LVO - dispensasjon - 2021 - 2022 - fritak fra båndtvangbestemmelsene - fuglehundtrening - Dovre fjellstyre	2021/4604
RS	Vedtak - klage - Rondane NP - Grimsdalen LVO - Dørålen LVO - kjentmannskøyering - Brennhaug - Lesja og Dombås Røde Kors Hjelpekorps v/ Wiggo Vasshaug Hansen	2020/12695
RS	Befaring. Hemmeldalen NR - dispensasjon - flytting av hytte til Store Stensjøen - gbnr 24/54	2021/2699
RS	Avvik. Rondane NP - Frydalen LVO - dispensasjon - motorferdsel - frakt av saltstein - Kvam Østside beitelag	2021/4021
RS	Melding om vedtak - Hemmeldalen NR - utbedring av stier - Åmot Vestfjell - Åmot frivilligsentral	2020/12629
RS	Tilbakemelding på kjørerapporter fra 2021 - Kvam Østside beitelag	2021/4021
RS	Svar. Rondane NP - Grimsdalen LVO - dispensasjon - 2021 - utsetting av fisk i ulike lokaliteter innenfor verneområdene - Dovre fjellstyre	2021/5790
RS	Mottatt. Rondane NP - Frydalen LVO - dispensasjon - motorferdsel - 2016 - 2020 - snødekt mark - oppkjøring av skiløyper - Rondane Kvamsfjellet Turløypelag	2019/5492
RS	Evalueringsordning for nasjonalparker og andre store verneområder	2021/2258
RS	Anmodning om taletid ved kommende nasjonalparkstyremøte for Rondane-Dovre 25. juni 2021	2020/11408
ST 38/2021	Eventuelt	

ST 24/2021 Godkjenning av innkalling og valg av medlem til å underskrive protokollen



Arkivsaksnummer: 2020/567-151

Saksbehandler: Trond Stensby

Dato: 02.06.2021

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	25/2021	25.06.2021

Dovre NP - besøksstrategi - sluttbehandling

Innstilling fra forvalter

Med hjemmel i vedtektene for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre pkt. 8.2 blir forslag til «*Besøksstrategi for Dovre nasjonalpark*», med «*Sårbarhetsanalyse for ferdselslokaliteter i Dovre nasjonalpark*», begge som vedlagt saken, sendt til Miljødirektoratet endelig godkjenning.

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

Vedlegg:

- 1 Besøksstrategi for Dovre nasjonalpark - forslag sluttdokument - juni 2021
- 2 201130 Sårbarhetsanalyse for ferdselslokaliteter i Dovre nasjonalpark
- 3 Særutskrift Forslag til Besøksstrategi for Dovre nasjonalpark - høring
- 4 Særutskrift Dovre NP - besøksstrategi - Miljødirektoratets faglige godkjenning - oppdatert dokument

Saksopplysninger

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre gjorde i **møte 30.11.20, styresak 54/2020** slik vedtak:

Med hjemmel i vedtektene for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre pkt. 8.2 blir forslag til «*Besøksstrategi for Dovre nasjonalpark*», med «*Sårbarhetsanalyse for ferdselslokaliteter i Dovre nasjonalpark*», begge som vedlagt saken, sendt til Miljødirektoratet for faglig godkjenning, og deretter sendt på høring til berørte myndigheter og parter. Forslag til «Kommunikasjonsplan» blir tilsvarende lagt fram til behandling for AU-RondaneDovre nasjonalparkstyre.

Videre gjorde AU Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i **møte 18.02.21, utvalgsak 5/2020** slik vedtak:

Nasjonalpark	Dovre, Rondane
Naturreservat	Flakktjørna, Grimsdalsmyrene, Hemmeldalen, Hovdsjømyrene, Kattuglehøi, Mesætermyre, Myldingi, Veslehjerkinnjønnin
Landskapsvernområde	Dørålen, Frydalen, Grimsdalen, Vesle Hjerkin

Med hjemmel i vedtektene for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre pkt. 8.2 blir forslag til «Kommunikasjonsplan for Dovre nasjonalpark (kap. 4 i Besøksstrategi for Dovre nasjonalpark) som vedlagt saken, sendt til Miljødirektoratet for faglig godkjenning, og deretter sendt på høring til berørte myndigheter og parter. «Kommunikasjonsplanen» blir sammenstilt med besøkstrategien til et høringsdokument.

Til slutt gjorde Rondan-Dovre nasjonalparkstyre gjorde i **møte 10.02.21, styresak 7/2021**:

Med hjemmel i vedtektene for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre pkt. 8.2 blir forslaget til Besøksstrategi for Dovre nasjonalpark, som vedlagt saken og oppdatert i tråd med:

- Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, møte 30.11.20, styresak 54/20.
- AU-Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, møte 18.12.20, styresak 5/20.
- Miljødirektoratet, 27.01.21, Faglig godkjenning av besøksstrategi for Dovre nasjonalpark, sendt på høring til berørte parter. Høringsperioden skal være minst 6 uker.

I brev datert 12.02.21 ble besøksstrategi for Dovre nasjonalpark sendt på høring , med frist for å uttale seg satt til 23.04.21. Villreinnemnda for Rondane Sølnekletten fikk utsatt frist til 29.04.21. Innlandet fylkeskommune fikk utsatt frist til 30.04.21.

I forbindelse med høringen ble det holdt et åpent møte på TEAMS, 18.03.21.

Sekretariatet har gått gjennom de innkomne uttalelsene med prosjektgruppa, i møte 12.05.21.

Det har kommet følgende uttalelser:

Part - dato	Grimsdalshytta	28.02.21
Uttalelse		
Kommentarer til høringsutkast		
Kommentar til sårbarhetsanalyse for Dovre Nasjonalpark		
Vi er kritiske til å bruke treningsapper til å dokumentere trafikk i fjellet. (strava)		
Grimsdalshytta har ikke meget stor andel utenlandske besøkende hverken av tyskere eller nederlendere.		
Vi ønsker like gjerne tilrettelegging for funksjonshemmede som barnefamilier. F eks fising i Grimsa for rullestolbrukere.		
Kommentar		
Sekretariatet har forståelse for at bruk av treningsapper som datakilde kan virke som en lite vitenskapelig metode for å dokumentere ferdsel. NINA har likevel gjort rede for svakheter med metoden, og hva som er gjort for å kvalitetssikre dataene. Slik sett gir metoden verdifull informasjon om trender i ferdselen, uten dermed å gi eksakte tall for det enkelte år.		
Opplysning om at en liten andel av de besøkende til Grimsdalshytta er utenlandske gjester, blir tatt inn kunnskapsgrunnet for besøksstrategien.		

Tilrettelegging av fiskeplasser må eventuelt skje i samråd med Dovre fjellstyre, og krever avklaring etter verneforskriften og forvaltningsplanen.

Part - dato **NVE** 19.04.21

Uttalelse

Vi viser til melding om høring av besøksstrategi for Dovre nasjonalpark.

NVE har sett gjennom meldingen for besøksstrategien med tanke på energi- og vassdragsinteresser for eksisterende og planlagte energi- og nettanlegg, vannkraftverk, hydrologiske målestasjoner m.m.

Det er ingen energi- og/eller vassdragsinteresser i Dovre nasjonalpark. Vi har derfor ingen merknader til høringen av besøksstrategien for Dovre nasjonalpark.

Kommentar

Uttalelsen blir tatt til orientering.

Part - dato **Villreinutvalget for Rondane nord** 19.04.21

Uttalelse

Rondane Nord villreinutvalg viser til utkast til besøksstrategi for Dovre Nasjonalpark. Foreliggende utkast er utarbeidet etter grundig forarbeid og innspill med ulike berørte aktører. Villreinutvalget vil gi honnør for den prosess sekretariatet har gjennomført rundt forarbeid til utkastet.

Villreinutvalget er av den oppfatning at de senere års utvikling i verneområdet, primært knyttet til økning i reiseliv/turisme, utfordrer både verneformål og tradisjonell bruk, herunder jaktutøvelse. Gjeldende verneforskrift og forvaltningsplan er på den bakgrunn i noen grad for svake grunnlag til å møte dagens utfordringer. Begge disse verktøyene er «barn av sin tid», basert på de utfordringer man så ved utarbeidelsen. Innenfor den ramme som disse grunnleggende dokumentene gir oppfatter villreinutvalget at man i planutkastet forsøker å ivareta villreinens leveområder så langt mulig.

Innledningsvis i planen vises til Miljødirektoratets definisjoner av besøksforvaltning og besøksstrategi. Balansen mellom utvikling i reiseliv, lokal næringsutvikling og hensynet til verneformålet er krevende. Dette ikke minst fordi verneformålet, da med hensyn på villrein, er presset mot kanten av tålegrensen. Man kan ha forståelse for at alle interesser vil ha sitt i besøksstrategien, men villreinutvalget peker på de konkrete og dokumenterte utfordringer med villreinens arealbruk og mulighet til å benytte hele villreinområdet.

Høringsutkastet inneholder en grundig fremstilling av det faglige grunnlaget.

Villreinutvalget har ingen merknader til konklusjoner og tilrådinger i sårbarhetsanalysene. Vi konstaterer at villreinhensyn er lagt til grunn som et gjennomgående og viktig element i disse. I sammenstillingen konkluderes med at vi allerede er i en situasjon der deler av villreinområdet er mindre i bruk, helt eller delvis som følge av økt turisme. Planen peker videre på punktutfordringer med slitasje på terreng/vegetasjon og en viss negativ effekt fra økt ferdsel på beitebruk.

Villreinutvalget støtter formuleringene under «Mål med besøksforvaltningen», men mener leveområdet for villrein burde vært nevnt først før de øvrige verneverdiene vegetasjonstyper og hekkelokaliteter for fugl. Vi finner grunn til å understreke at hensynet til verneverdiene skal utgjøre en ramme for besøkende og verdiskapning knyttet til turisme, ikke være likeverdige faktorer. Planutkastet tar inn over seg at ønsket om utvikling i lokalt reiseliv og trender i samfunnet vil medføre økt tilstrømming av besøkende. Det er viktig å legge til grunn at området vi snakker om er lite i areal, og lett å komme til fra mange ulike

innfallsporter. Det er dokumentert fra andre fjellområder at økningen i besøkende særlig skjer ut fra hyttefelt/veier/parkeringsplasser som dagsturer. Konkret informasjon til besøkende som kanalisere ferdsel dit forholdet til verneformålene tåler det best er nødvendig. Ett eksempel her ved senere arbeid med forvaltningsplanen å ta et overordnet blikk på arealet og villreinens arealbruk. I ettertid ser man at åpningen for aktivitet uten søkeplikt, eksempelvis mot Hardbakken, ikke er forenlig med å ivareta villreinens leveområder. Besøksstrategien kunne vært mer tydelig formulert med tanke på at etablerte og nye tiltak ikke skal ytterligere redusere villreinens trekk- og leveområder.

Tiltaksplanen synes konkret og gjennomførbar. Det er lagt betydelig vekt på informasjon og samarbeid mellom aktører. Dette er avgjørende. Uten en felles forståelse av målsetninger og behov for å hensynta villreinens behov vil man ikke lykkes. Villreinutvalget vil trekke frem som særlig tidsriktig at man i planen har ambisjoner om å sjekke ut web-basert informasjon fra ulike aktører.

Villreinutvalget ønsker utdypet og forsterket et punkt under tiltaksplanen. Det går på aktiv direkte veiledning. Det rekrutteres i dag til friluftsliv fra nye og andre brukergrupper med annet kunnskaps og erfaringsgrunnlag enn hva vi kjenner fra den tradisjonelle friluftslivutøveren. Friluftslivet tar nye former og utøves på en kanskje noe mer naturbelastende måte, eksempelvis ved høy eksponering av den besøkende med topturer og «hotspot»-turer. Informasjon og tilrettelegging er blitt langt mer krevende da hver og en i dag nærmest er sitt eget mediehus med ulike kanaler der bilder og opplevelser deles og motiverer nye besøkende. Fjelloppsynet peker på at man kan se et noe svakere erfarings- og kunnskapsnivå hos mange av de besøkende. Viljen til å ta rettleiding og ønske om ikke å utgjøre en belastning hverken for området eller villrein oppleves som ekte og ærlig. Med dagens og morgendagens planleggingsmønster hos besøkende vil man konkurrere med svært mange andre kilder og motivatorer om den besøkende sin oppmerksomhet. Normalt vil kilder man har relasjon til veie tyngre enn mer offisielle kilder for den som søker informasjon. Denne relasjonen har man nettopp gjennom ulike grupper, emnetagger mm på sosiale medier, og der vil forvaltningen ha et handicap selv om man gjør offisiell informasjon mer enhetlig, mer tilgjengelig og mer moderne. Oppsynet opplever positiv kontakt og ønske og rådgivning ved arbeid i felt. Styrket oppmerksomhet om verdien av slik rådgivning, enten den kommer fra oppsyn eller reiselivsaktører i personlig kontakt med besøkende, kan legges inn i forståelsen av tiltaksplanen punkt nr 3 og ved forsterkning i tilstedeværelse av oppsyn/veiledningspersonell.

Villreinutvalget vil avslutningsvis understreke at vi forventer at det ved klassifisering iht kvalitetsnormen for villrein vil ende på rødt for Rondane Nord Villreinområde med tanke på villreinens arealbruk og forstyrning/effekt av menneskelig aktivitet. En slik konklusjon i klassifiseringen vil gjøre det påkrevet å iverksette tiltak for å senke konfliktnivået. Besøksstrategien må få inn et punkt om at tilrettelegging og informasjon må kunne revideres raskt dersom status rødt oppstår mht klassifisering av villreinens bruk av sitt leveområde.

Kommentar

Sekretariatet er enig i at verneforskriften (og forvaltningsplan) gir begrensede muligheter til å styre/regulere ferdsel, men det er de gitte rammer vi må forholde oss til.

Sekretariatet deler villreinutvalget sitt syn når det gjelder at «*de konkrete og dokumenterte utfordringer med villreinens arealbruk*», også er den største utfordringen for forvaltning av Dovre nasjonalpark. Dette er også lagt til grunn ved utarbeiding av besøksstrategien.

Sekretariatet slutter seg til at «*leveområdet for villrein burde vært nevnt først før de øvrige verneverdiene vegetasjonstyper og hekkelokaliteter for fugl*». Dette blir foreslått omarbeidet i besøksstrategien.

Villreinutvalget skriver bl.a. «*mot Hardbakken, ikke er forenlig med å ivareta villreinens leveområder. Besøksstrategien kunne vært mer tydelig formulert med tanke på at etablerte og nye tiltak ikke skal ytterligere redusere villreinens trekk- og leveområder.*» Sekretariatet går her ut fra et det her siktes til sone for organisert ferdsel som ligger Forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane. Dette vil bli et tema i rullering av forvaltningsplanen.

Villreinutvalget skriver bl.a.: «*Styrket oppmerksomhet om verdien av slik rådgivning, enten den kommer fra oppsyn eller reiselivsaktører i personlig kontakt med besøkende, kan legges inn i forståelsen av tiltaksplanen punkt nr 3 og ved forsterkning i tilstedeværelse av oppsyn/veiledningspersonell.*» Sekretariatet mener besøksstrategien legger stor vekt på dette forholdet, både i strategier, tiltak og kommunikasjonsplan. Det vil være viktig å også trekke med seg rettighetshaverne og fjelloppsynet i det videre arbeidet. Sekretariatet foreslår at dette blir poengtert i besøksstrategien.

Et oppdatert kunnskapsgrunnlag for villrein vil bli lagt til grunn ved rullering av forvaltningsplanen, og tema besøksforvaltning her.

Part - dato **Dovre kommune** 20.04.21

Uttalelse

Saksutredning:

Utkast til Besøksstrategi for Dovre nasjonalpark er nå lagt ut til høring.

Besøksstrategien er nasjonalparkstyrets strategi for å styre og kommunisere med brukere og besøkende. Den er også en forutsetning for at en skal kunne få midler til tilrettelegging og informasjon.

Du finner planen her: <http://www.nasjonalparkstyre.no/Rondane-Dovre/Planer-ogpublikasjoner/Besoksforvaltning-Dovre-nasjonalpark/>

Utkast til Besøksstrategi for Dovre nasjonalpark er resultatet av en relativt omfattende prosess med involvering av næringsliv, kommuner og organisasjoner, og nå høring før strategien skal godkjennes av Miljødirektoratet.

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre er ansvarlig forvaltningsmyndighet. Arbeidet er organisert av nasjonalparkforvalterne for Rondane-Dovre nasjonalpark.

Vurdering:

Dovre nasjonalpark er et område med lite tilrettelegging, relativt lavt antall besøkende og et område som i stor grad er brukt til tradisjonell landbruksvirksomhet. Forslaget til besøksstrategi gir etter rådmannens vurdering en god sammenstilling av utfordringer og muligheter for å sikre verneverdiene, samtidig som en kan bruke verneområdene som grunnlag for tradisjonell lokal verdiskaping.

Forslag til tiltak er i stor grad basert på kunnskap om områdene og tiltakene er vektet godt mellom offensiv tilrettelegging og sikring av konkrete verdier. For Dovre kommune er det viktig at lokal, tradisjonell bruk av områdene blir vektlagt og ivaretatt i styringsdokumentene for verneområdene. Bruken av fjellområdene i regionen har delvis økt og endret karakter. Det ser en blant annet på at kun 10% av registrerte besøkende i verneområdene er lokale. Den nye områdebruken virker også å virke sterkere inn på reinens arealbruk og atferd og en må bruke andre virkemidler for å sikre verneverdiene. Den tradisjonelle bruken av fjellområdene er derfor de siste årene satt under press. Besøksstrategien er derfor et viktig virkemiddel for å sikre lokal bruk.

Rådmannen mener at forslaget til besøksstrategi kan vedtas.

Rådmannens innstilling:

PNU-utvalget vedtar:

PNU-utvalget slutter seg til rådmannens vurderinger ang forslag til besøksstrategi for Dovre nasjonalpark og vedtar dette som Dovre kommune sitt innspill.

Plan-, nærings- og utviklingsutvalgets behandling av sak 34/2021 i møte den 20.04.2021:

Behandling

Rådmannens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Vedtak

PNU-utvalget slutter seg til rådmannens vurderinger ang forslag til besøksstrategi for Dovre nasjonalpark og vedtar dette som Dovre kommune sitt innspill.

Kommentar

Uttalelsen blir tatt til orientering.

Part - dato	Folldal kommune	22.04.21
--------------------	------------------------	----------

Uttalelse

Saksopplysninger:

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har godkjent en besøksstrategi for Rondane nasjonalpark i 2015, og nasjonalparkstyret følger nå opp dette arbeidet med en besøksstrategi for Dovre nasjonalpark.

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i styresak 8/2020 satt slike mål for besøksstrategien: «Målet med prosjektet er å lage en besøksstrategi med mål, strategier og tiltak for besøksforvaltningen i Dovre nasjonalpark. Besøksstrategien skal, i tråd med verneformålet og innenfor rammene i vernereglene og forvaltningsplanen, legge opp til gode opplevelser for besøkende i nasjonalparken og vise muligheter for næringsutvikling. Besøksstrategien skal bygge på et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag når det gjelder:

- Sårbarhetsanalyse
- Ferdsel
- Tilbydere, næringsdrivende og andre aktører
- Ulike brukerinteresser.»

En besøksstrategi er en plan for hvordan forvaltningsmyndigheten vil gjennomføre besøksforvaltning for sitt verneområde. Besøksstrategien skal vise hvilke tiltak (informasjon, fysisk tilrettelegging, sonering, oppsyn etc.) som er nødvendige for å balansere naturverdier, den besøkende og næringen i et verneområde, slik at en oppnår størst mulig nytte for alle tre interesser. Strategiske valg i besøksstrategien skal være basert på kunnskap om:

- den besøkende
- reiselivsnæringen
- verneverdiene

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har sendt besøksstrategi for Dovre nasjonalpark ut på høring med frist for uttalelser 23.04.2021.

Høringsdokumentene finner du her: [Besøksforvaltning Dovre nasjonalpark \(nasjonalparkstyre.no\)](http://Besøksforvaltning.Dovre.nasjonalpark.no) Dokumentene ligger også som vedlegg til saksfremlegget.

Besøksstrategien er nasjonalparkstyrets strategi for å styre og kommunisere med brukere og besøkende. Den er også en forutsetning for at vi skal kunne få midler til tilrettelegging og informasjon.

Det er laget en «Sårbarhetsanalyse for ferdselslokaliteter i Dovre nasjonalpark», som bl.a. viser at sårbar natur i Dovre nasjonalpark i hovedsak er knyttet til villrein og fugl. Se sårbarhetsanalyse beskrevet for de ulike områdene i besøksstrategien under punkt 2.1.

Det er laget en oversikt over reiselivet i området (organisering, bedrifter), punkt 2.2. Det er gjennomført møter med bedriftene listet opp i tabell 9. De viktigste innspillene er vist i vedlegg 1 til besøksstrategien.

Under Kap.2.5-Sammenstilling og situasjonsanalyse av kunnskapen- går det fram at kunnskapsgrunnlaget viser at aktører og besøkende er en sammensatt gruppe av flere målgrupper og besøksstrategien må derfor favne bredt i fastsetting av mål, strategi, tiltak og kommunikasjon. Her er det videre viktig å få til en god kobling mot de utfordringene som er avdekt i kunnskapsgrunnlaget når det gjelder:

- å ta hensyn til villreinens leveområder og annen sårbar natur
- å gi mer og bedre informasjon / kommunikasjon
- å kanalisere og styre ferdselen
- å kunne gi forutsigbare rammer for de næringsdrivende.

3.2 Strategiske grep for å nå mål er listet opp i 6 strategier på side 38 i planen. Tiltaksplan punkt 4 er følgende steder i Folldal etablert som informasjonspunkter/innfallsporter til Dovre nasjonalpark og tilrettelagt i tråd med designmanualen for Norges nasjonalparker: Ved Folldal gruver-(nytt). Informasjonspunktet vil også gi informasjon for besøkende til den nye planlagte «Helsestien» ova Gruva.

Kommunikasjonsplanen ligger som vedlegg 3. Kommunikasjonsplanen er et viktig verktøy for nasjonalparkstyret i realiseringen av besøksstrategien.

Saksvurdering:

Områder i Folldal der det er aktuelt med informasjonspunkt ligger i randsonen. Det er viktig å styre besøkende mot attraksjoner, opplevelser og kommersielle tilbydere i randsonen til verneområdene. Dette kommer også klart fram under Strategiske grep, nr.3 og nr.4.

Folldal kommunestyre har tidligere behandlet besøksstrategi for verneområdene på Dovrefjell i sak 5/21. For Folldals vedkommende går verneområdene Rondane-Dovre og verneområdene på Dovrefjell litt om hver andre med «felles» randsoner. Dovre nasjonalpark hører til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre. Verneområdene på Dovrefjell hører til Dovrefjell (-og Sunndalsfjella) nasjonalparkstyre. Det er vanskelig å skille på de ulike verneområdene. Navnet Dovre er med i begge. I besøksstrategiene ser vi at det er ønskelig med en del felles informasjonspunkt for verneområdene. Det er viktig at nasjonalparkstyrene samordner dette der det er aktuelt.

Besøksstrategien for Dovre nasjonalpark har tatt med sykkelruta «Tour De Dovre» og intervjuet bedrifter langs fylkesveg 29 i Folldal.

Utsiktspunktet på Brattbakken er ikke tatt med i besøksstrategien for Dovre nasjonalpark. Folldal kommune har tidligere sendt innspill til bestillingsdialogen Rondane-Dovre nasjonalparkstyre på påbegynt informasjonspunkt ved Brattbakken, men Folldal kommune har aldri fått midler fra Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, kun fra Dovrefjell (og Sunndalsfjella) nasjonalparkstyre.

Informasjonspunktet er ikke ferdigstilt, da Folldal kommune fikk beskjed om at dette måtte vente til besøksstrategien var ferdig for verneområdene på Dovrefjell. Dette er et like aktuelt informasjonspunkt for Dovre- og Rondane nasjonalparker. Folldal kommune ser det som viktig at påbegynt tiltak ved Brattbakken blir et informasjonspunkt. Sykkelruta «Tour De Dovre» går forbi her, likeså Nasjonal turistveg Rondane (fylkesveg 27) og dens betydning for de besøkende. Vi ser det som veldig viktig at informasjon om verneområdene legges her.

Informasjonspunkt/innfallsport ved Fallet er uteglømt i oversikten på tiltaksplan. Dette er nok bare en forsømmelse, da det meste av arbeidet allerede er utført, og det er også knyttet opp til besøksstrategien for Rondane nasjonalpark.

Ved innkjøring til Einunndalen på Dalholen ved FV 29 er det også ønske om et informasjonspunkt, hvis «Setervegen Dalholen-Setalsjølia» ønsker det. Sykkelruta «Tour De Dovre» går forbi her og det er viktig at et felles informasjonspunkt for flere av verneområdene legges her.

Informasjon til besøkende i området ved Nygruva bør med i planen. Her er det allerede tilrettelagte stier/løyper sommer som vinter. Dovre nasjonalpark og Grimsdalen landskapsvernområde er like ved.

Vedtaketts konsekvenser for klima og miljø:

Høringsuttalelsen har ingen konsekvenser for klima og miljø.

Innstilling:

Formannskapet fremmer følgende innstilling overfor kommunestyret:

Folldal kommune ser det som viktig å styre besøkende mot attraksjoner, opplevelser og kommersielle tilbydere i randsonen til verneområdene.

Påbegynt informasjonspunkt ved Brattbakken ferdigstilles og tilrettelegges i tråd med designmanualen for Norges nasjonalparker. Dette er også et godt punkt for informasjon om «verneområdene på Dovrefjell».

Informasjonspunkt ved Fallet tas med under tiltaksplan punkt 4.

Informasjonspunkt ved fylkesveg 29 på Dalholen bør bli et informasjonspunkt, hvis «Sætervegen Dalholen- Setalsjølia» ønsker det, og tilrettelegges i tråd med designmanualen for Norges nasjonalparker. Dette er også et godt punkt for informasjon om «verneområdene på Dovrefjell».

Informasjon om området rundt Nygruva for besøkende må omtales i besøksstrategien.

Behandling i Formannskapet 25.03.2021:

Innstillingen ble enstemmig vedtatt.

Vedtaket i Formannskapet 25.03.2021:

Formannskapet fremmer følgende innstilling overfor kommunestyret:

Folldal kommune ser det som viktig å styre besøkende mot attraksjoner, opplevelser og kommersielle tilbydere i randsonen til verneområdene.

Påbegynt informasjonspunkt ved Brattbakken ferdigstilles og tilrettelegges i tråd med designmanualen for Norges nasjonalparker. Dette er også et godt punkt for informasjon om «verneområdene på Dovrefjell».

Informasjonspunkt ved Fallet tas med under tiltaksplan punkt 4.

Informasjonspunkt ved fylkesveg 29 på Dalholen bør bli et informasjonspunkt, hvis «Sætervegen Dalholen- Setalsjølia» ønsker det, og tilrettelegges i tråd med

designmanualen for Norges nasjonalparker. Dette er også et godt punkt for informasjon om «verneområdene på Dovrefjell».

Informasjon om området rundt Nygruva for besøkende må omtales i besøksstrategien.

Behandling i Kommunestyret 22.04.2021:

Representant Brit Kværness (Samlingslista) fremmet følgende endringsforslag:

Innstillingens fjerde avsnitt får følgende tillegg: Folldal kommune gjør samtidig oppmerksom på at blant annet Nasjonalparkstyre allerede i 2015 betalte for etablering av et infopunkt på denne lokasjonen uten at informasjon har kommet opp.

Avstemming: Kværness forslag fikk 14 stemmer. 3 stemte mot. Forslaget ble vedtatt. Formannskapetets innstilling ble enstemmig vedtatt.

Vedtak i Kommunestyret 22.04.2021:

Folldal kommune ser det som viktig å styre besøkende mot attraksjoner, opplevelser og kommersielle tilbydere i randsonen til verneområdene.

Påbegynt informasjonspunkt ved Brattbakken ferdigstilles og tilrettelegges i tråd med designmanualen for Norges nasjonalparker. Dette er også et godt punkt for informasjon om «verneområdene på Dovrefjell».

Informasjonspunkt ved Fallet tas med under tiltaksplan punkt 4. Informasjonspunkt ved fylkesveg 29 på Dalholen bør bli et informasjonspunkt, hvis «Sætervegen Dalholen-Setalsjølia» ønsker det, og tilrettelegges i tråd med designmanualen for Norges nasjonalparker. Dette er også et godt punkt for informasjon om «verneområdene på Dovrefjell». Folldal kommune gjør samtidig oppmerksom på at blant annet Nasjonalparkstyre allerede i 2015 betalte for etablering av et infopunkt på denne lokasjonen uten av informasjon har kommet opp.

Informasjon om området rundt Nygruva for besøkende må omtales i besøksstrategien.

Kommentar

Sekretariatet slutter seg til at informasjonspunktet ved Brattbakken blir føyd til lista over informasjonspunkt i besøksstrategien, men presiserer at Rondane-Dovre nasjonalparkstyre ikke har gitt midler her. Det må følges opp i bestillingsdialogen de kommende år.

Som kommunen skriver, hører informasjonspunktet ved Fallet egentlig til besøksstrategien for Rondane nasjonalpark. Informasjonspunktet er langt på veg ferdigstilt, men kan likevel føres opp i besøksstrategien for Dovre nasjonalpark.

Informasjon ved Dalholen og Nygruva blir ikke prioritert i besøksstrategien. Det er foreslått informasjon ved Hjerkinnholen, Folldal gruver, Brattbakken og Fallet. Det er vurdert som å være tilstrekkelig for å nå aktuelle brukergrupper i Folldal.

Part - dato **Statsforvalteren i Innlandet** 22.04.21

Uttalelse

Vi viser til oversendelse fra Rondane-Dovre nasjonalparkstyre 12.02.21, deres ref. 2020/567—133.

Vi mener det er gjort et grundig arbeid med kunnskapsgrunnlaget for strategien, men savner en mer detaljert beskrivelse og begrunnelse for de foreslåtte tiltakene i tiltaksplanen. Vi savner også en omtale av internasjonale og nasjonale rammer for forvaltningen av villreinen.

Om planen

Som grunnlag for besøksstrategien er det gjennomført møter med en rekke aktører og det er utarbeidet ulike notater, både tidligere og i forbindelse med denne prosessen. Det er bl.a. gjennomført en sårbarhetsanalyse for ferdselslokaliteter i nasjonalparken etter metodikken i NINA sin håndbok «Sårbarhetsvurdering av ferdselslokaliteter i verneområder, for vegetasjon og dyreliv» (NINA Temahefte 73). Analysen viser at sårbar natur i Dovre nasjonalpark i hovedsak er knyttet til villrein og fugl.

Sammenstillingen av kunnskapen viser følgende: Dovre nasjonalpark er en viktig del av leveområdet for villreinen i Rondane nord villreinområde, med kalvingsområder, helårsbeiter og trekkområder. Det er satt bestandsmål på 1200 vinterdyr i området nord for Ula. Både Pilegrimsleden og stien Hageseter – Grimsdalshytta ser ut til å påvirke villreinens arealbruk negativt ved at områdene her er mindre brukt, eller ikke brukt av villreinen i perioder av året. Villreinen har utfordringer med å krysse Grimsdalen, særlig i perioden om sommeren med stor ferdsel på Grimsdalsvegen. Også stier i området Meseterhø og Pikhetta kan ha en negativ påvirkning på villreinens bruk av disse områdene. Utveksling av dyr med andre villreinområder har i praksis opphørt.

Det er registrert flere sårbare lokaliteter for fugl som er sårbare for ferdsel. Kartlegging av sårbar vegetasjon langs Pilegrimsleden og stien mellom Hageseter og Grimsdalshytta viser en stabil situasjon, med få punkt der det er behov for tiltak.

I 2019 ble det sluppet 2169 sauer, 3857 lam og 473 storfe på beite i området, tilsvarende en estimert förverdi på 4.5 mill.kr. Beitebrukerne gir uttrykk for at det er noen ulemper for beitebruken knyttet til ferdsel, særlig langs Pilegrimsleden.

Rundt nasjonalparken er det et 20-talls bedrifter eller virksomheter som har besøkende som oppsøker aktiviteter eller attraksjoner knyttet til Dovre nasjonalpark. Pilegrimsleden er en virksomhet som gir mange besøkende. Pilegrimsleden ønsker mer tilrettelegging når det gjelder fysiske tiltak på stien, og informasjon inne i nasjonalparken.

Det er satt opp to mål for besøksforvaltningen i Dovre nasjonalpark, i tråd med Miljødirektoratets retningslinjer:

1. Besøksforvaltningen i Dovre nasjonalpark skal sikre verneverdiene i Dovre nasjonalpark på lang sikt. Dette gjelder særlig sårbare vegetasjonstyper, sårbare hekkelokaliteter for fugl og leveområdet for villrein. Villreinen skal ikke bli ytterligere fortrenget fra kalvingsområder, helårsbeiter eller trekk-korridorer. Tilgangen til lavereliggende beiter i sommerhalvåret må forbedres, og villreintrekket over Grimsdalen må ivaretas.

2. Besøksforvaltningen skal legge opp til gode opplevelser for de besøkende og lokal verdiskaping innenfor rammene lagt i naturmangfoldloven, verneforskriften og Forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane (2009).

For å nå disse målene foreslås følgende strategiske hovedgrep:

- Oppdatert kunnskap
- Kanalisering av ferdsel til stier og løyper, evt. nye tiltak legges til utkanten av verneområdet
- Tilrettelegging skal ikke skje inn i sentrale områder
- Organisert ferdsel begrenses utenfor godkjente soner og merkete stier og løyper i forvaltningsplanen
- For å kanalisere uorganisert ferdsel benyttes informasjon (i samarbeid med Norsk Villreinsenter Nord) og tilrettelegging utenfor nasjonalparken
- Etablere arenaer for dialog og samhandling mellom aktørene og forvaltningen

Det foreslås følgende tiltaksplan:

- Videreføre overvåking av sårbar natur og ferdsel.
- Opprette besøksretta hjemmeside.
- Arrangere fagdager og samråd med aktørene rundt nasjonalparken.
- Etablere informasjonspunkter ved Kongevegen, vest for Fokstugu (flytting, oppgradering) ved Gautåseter (oppgradering), ved rasteplass i Hjerkinholen (oppgradering), ved Folldal gruver (nytt), Budsjord/Aateigen (nytt).
- Reparere skader på stien mellom Hageseter – Grimsdalshytta.
- Utarbeide en informasjonsbrosjyre om Dovre nasjonalpark.
- Bidra til kanaliseringstiltak (etablering av stier, naturstier og turmål langs Dovrefjellaksen og i Folldal, utenfor villreinens leveområde.
- Tiltak i Grimsdalen for å kanalisere ferdsel og motorferdsel.
- Fastsette retningslinjer for bruk av kommersielt merke – designmanualen for Norges nasjonalparker.
- Etablere rutiner for utsjekk av omtale turmål på aktørene sine hjemmesider og i sosiale medier.

Generelle merknader:

Det er gjort en god jobb med å framskaffe et solid kunnskapsgrunnlag for besøksstrategien. Dette gjelder særlig sårbarhetsanalysen.

Statsforvalteren slutter seg til målene for besøksforvaltningen i Dovre nasjonalpark.

De strategiske grepene og tiltaksplanen er kun summarisk beskrevet (i tabellform.) Det er relativt mange tiltak som skal gjennomføres i løpet av 2021-2022, men uten at ressursbehovet er konkretisert i arbeidsinnsats/kostnader. Vi vil foreslå at det arbeides noe mer detaljert med tiltaksplanen, for å se på realismen i den foreslåtte tiltaksplanen.

Det ser heller ikke ut til å være foretatt noen prioritering mellom tiltakene, og det er ikke gitt noen begrunnelse for hvorfor akkurat disse tiltakene er valgt. Det er f.eks. utarbeidet en kommunikasjonsplan som vedlegg til besøksstrategien. Denne omtaler mange tiltak, mens tiltaksplanen kun inneholder forslag om å opprette en besøksretta hjemmeside, utarbeide en brosjyre og etablere informasjonspunkter. Skal en lykkes med å styre det som ser ut til å være en vekst i uorganisert ferdsel og ivareta verneverdiene, er kommunikasjon og samarbeid med andre aktører svært viktig. Vi mener derfor at kommunikasjonsplanen bør bli en integrert del av besøksstrategien, ikke kun ligge som et vedlegg.

Vi vil også oppfordre til at evaluering av tiltakene legges inn som en del av tiltaksplanen. Dette som grunnlag for å korrigere utformingen av tiltakene på kort sikt, og revidere besøksstrategien seinere. Det er ikke realistisk å gjennomføre evalueringer i streng forskningsmessig forstand, men også enklere evalueringer som observasjonsstudier av infopunkter har vist seg forvaltningsmessig nyttige.

Den regionale reiselivsorganisasjonen, Nasjonalparkriket Reiseliv, har utarbeidet en handlingsplan for bærekraftig reisemålsutvikling. Hovedtrekkene i denne kunne vært nevnt.

Besøksstrategien framstår i stor grad som en tiltaksplan, der spørsmål rundt organisert ferdsel, stier og løyper mm. ikke er diskutert. Disse diskusjonene er antakelig tenkt utsatt til forvaltningsplanrevisjonen. For å få en helhetlig tilnærming til besøksforvaltningen er det imidlertid nødvendig å se praktiseringen av verneforskriftene og tiltak i sammenheng. Det er derfor viktig at besøksstrategien integreres i den reviderte forvaltningsplanen, og at tiltaksplanen eventuelt justeres i en helhetlig tilnærming til besøksforvaltningen i forvaltningsplanen. I forvaltningsplanen er det f.eks. avsatt to soner for organisert ferdsel.

Hensiktsmessigheten av disse er ikke vurdert i besøksstrategien. Med de resultater en ser for villreins arealbruk og mulig fortreningsseffekt ved disse sonene, mener vi det er viktig at forvaltningsplanen vurderer om opprettelsen av slike soner har fungert som forutsatt.

Det ville gitt en bedre oversikt for høringsinstansene om besøksstrategien hadde beskrevet hvilke spørsmål som er utsatt til forvaltningsplanarbeidet og hvilke som tas opp i besøksstrategien. I og med at revisjon av forvaltningsplanen er igangsatt, vil vi imidlertid ikke anbefale at det brukes tid på å beskrive dette i den endelige versjonen av besøksstrategien, men at dette kommer som en del av revisjonsarbeidet for forvaltningsplanen.

Villrein

IUCN satte i 2016 villreinen på den globale rødlista for truede arter, som følge av en tilbakegang på om lag 40 % siste 21-27 år. Ved siden av mindre forekomster i det vestlige Russland, er Norge det eneste europeiske landet med opprinnelig, vill fjellrein, og Norge har gjennom internasjonale avtaler forpliktet seg til å ta vare på villreinen (Konvensjonen om biologisk mangfold og Bernkonvensjonen).

Den norske «rødlista» fra 2015 er under revisjon, og en revidert liste vil bli framlagt i november 2021. Villreinen var i 2015 kategorisert som «livskraftig», mens den i det nye forslaget foreslås kategorisert som «Nær truet». Populasjonsstørrelsen anses som liten og med en pågående nedgang. DNAanalyser tyder på at villreinstammene i Rondane og Dovrefjellområdet (Snøhetta, Knutshø, Sølnekletten og Rondane) har opprettholdt sin genetiske egenart uten vesentlig innblanding fra andre. Disse fire områdene utgjør halvparten av de nasjonale villreinområdene i Norge sammen med Reinheimen-Breheimen, Nordfjella, Hardangervidda, Setesdal Austhei og Setesdal Ryfylke.

Nasjonalt har det blitt økt fokus på ivaretagelse av villreinen gjennom «Kvalitetsnormen for villrein» som ble fastsatt av Klima- og miljødepartementet 23. juni 2020 (<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/negative-paverknader-pa-villreinen-skalkartleggast/id2715331/>). Formålet med kvalitetsnormen er å bidra til at villreinen og de ulike villreinområdene forvaltes på en slik måte at internasjonale forpliktelser overholdes, og at nasjonale målsettinger om ivaretagelse av levedyktige bestander innenfor sine naturlige utbredelsesområder nås. Hvert fjerde år skal tas en gjennomgang av tilstanden i de 24 villreinområdene i Norge.. Dersom klassifiseringen etter kvalitetsnormen viser at kvaliteten for et villreinområde er dårlig, skal det vurderes om det skal lages en plan for hvordan kvaliteten kan bedres. Rondane villreinområdet er planlagt klassifisert første gang i løpet av høsten 2021.

Det foreligger en omfattende forskningsmessig dokumentasjon om presset på villreins levearealer i Rondane fra menneskelig ferdsel og inngrep. Bestandsplanen for Rondane Nord 2021-2025 (ennå ikke godkjent) beskriver en alvorlig situasjon for villreinen i Rondane, der bestandsmålet for planperioden 2016-2020 ikke er oppnådd. Rondane Villreinområde er de siste årene i realiteten er delt i tre delbestander fordi tidligere trekk er opphørt; Rondane Sør, Rondane Nord: Områdene sør og nord for Ula elv. Det er ingen tegn til at disse trekkene vil ta seg opp igjen i overskuelig fremtid med mindre konkrete, og dels omfattende tiltak iverksettes. Fotråteutbruddet sommeren 2019 var nok et faresignal om sårbarheten til villreinstammen i Rondane Nord, da anslagsvis 30-40 % av kalvene døde i løpet i perioden fram til september-oktober.

I forslaget til ny bestandsplan for Rondane nord (2021-2025) opprettholdes det langsiktige bestandsmålet på 1200 vinterdyr nord for Ula. I inneværende driftsplanperiode er imidlertid ambisjonsnivået satt lavere, med en stabilisering av bestanden på 1100 dyr. Sør for Ula reduseres bestandsmålet fra 500 til 400 dyr, dvs. en reduksjon på 20%.

Skal en kunne ha en levedyktig villreinstamme i Rondane i framtida, er det mye som tyder på at villreinen i fortsettelsen må ha førsteprioritet i mange arealbruksspørsmål, og at andre brukerinteresser må tilpasse seg villreinen, ikke omvendt.

Besøksstrategien har et kapittel om rammebetingelser der verneforskriften og forvaltningsplanen er omtalt. Nasjonalparkstyret for Rondane-Dovre er en sentral aktør i forvaltningen av arealene i Rondane villreinområde. For å tydeliggjøre det ansvaret nasjonalparkstyret har, bør også villreinens status som nasjonal ansvarsart og arbeidet med Kvalitetsnormen for villrein nevnes som rammebetingelser for arbeidet med besøksstrategien.

Endelig godkjenning av besøksstrategien i nasjonalparkstyret bør avvente til første gangs klassifisering av de ti nasjonale villreinområdene, inkludert Rondane, er ferdig (gjennomføres høsten 2021). Det er viktig at det er åpning for å inkludere resultater fra arbeidet med miljøkvalitetsnormen i besøksstrategien, siden det sannsynligvis vil gå flere år før besøksstrategien blir revidert.

Kommentar

Sekretariatet vil understreke at besøksstrategien må forholde seg til Forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane, som et rammeverk. Arbeidet med rullering av forvaltningsplanen er godt i gang kommet, og besøksforvaltning vil være et eget tema i dette planarbeidet.

Statsforvalteren skriver bl.a. *«savner en mer detaljert beskrivelse og begrunnelse for de foreslåtte tiltakene i tiltaksplanen.»* Og videre: *«Det ser heller ikke ut til å være foretatt noen prioritering mellom tiltakene, og det er ikke gitt noen begrunnelse for hvorfor akkurat disse tiltakene er valgt.»*

Sekretariatet vil her vise til det som står under kap. 2.5 i besøksstrategien: *«Besøksstrategien må derfor favne bredt i fastsetting av mål, strategi, tiltak og kommunikasjon. Her er det videre viktig å få til en god kobling mot de utfordringene som er avdekt i kunnskapsgrunnlaget når det gjelder:*

- *å ta hensyn til villreinens leveområder og annen sårbar natur*
- *å gi mer og bedre informasjon / kommunikasjon*
- *å kanalisere og styre ferdselen*
- *å kunne gi forutsigbare rammer for de næringsdrivende.»*

Selv om det ikke er gjort noen dyptpløyende analyse av behovet for ulike tiltak, er det et gjennomtenkt opplegg. Det går også fram av kap. 3.2 og kap. 5 der det er vist koblinger mellom mål, strategier og tiltak.

Sekretariatet slutter seg til at Norges internasjonale ansvar for forvaltning av villrein blir tydeliggjort i kapittelet om «Rammeverk». Vidare at villreinens status på «Rødlista» og arbeidet med kvalitetsnormen blir omtalt i besøksstrategien.

Statsforvalteren skriver bl.a.: *«Vi vil foreslå at det arbeides noe mer detaljert med tiltaksplanen, for å se på realismen i den foreslåtte tiltaksplanen.»* Sekretariatet legger til grunn at det er laget en realistisk tiltaksplan. Framdriften vil avhenge av årlige bevilgninger fra bestillingsdialogen, og et mer detaljert grunnlag vil rutinemessig bli utarbeidet i samband med de årlige prosessene her.

Statsforvalteren skriver bl.a.: *«Vi mener derfor at kommunikasjonsplanen bør bli en integrert del av besøksstrategien, ikke kun ligge som et vedlegg.»* Sekretariatet vil ta dette til følge, og gjøre kommunikasjonsplanen til et eget kapittel i besøksstrategien.

Sekretariatet er enig i at det er fornuftig å legge inn et punkt om evaluering av tiltakene. Samtidig er det viktig å understreke at det i liten grad finnes midler til evaluering. Evalueringstiltak må derfor i stor grad bygge på egne vurderinger og notater fra sekretariatet, i tillegg til overvåking og kartlegging som skjer i regi av andre aktører. Punktet blir foreslått tatt inn i besøksstrategien.

Sekretariatet slutter seg til Statsforvalteren sitt poeng når det gjelder at et oppdatert kunnskapsgrunnlag vil kunne medføre endringer i forvaltningsplanen, og tema besøksforvaltning her. Det blir vist til at prosessen med rullering av frvaltningplanen er godt i gang.

Sekretariatet ser likevel ikke behovet for å utsette sluttbehandlingen av besøksstrategien i påvente av første gangs klassifisering etter kvalitetsnormen for villrein. Kunnskapsgrunnlaget for villrein er i utgangspunktet godt, og utførlig beskrevet i besøksstrategien og sårbarhetsanalysen. Besøksstrategien foreslår ikke nye tiltak som vil være til nevneverdig ulempe for villrein. Et oppdatert kunnskapsgrunnlag for villrein vil fanges opp i det pågående arbeidet med rullering av Forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane. Samtidig vil en utsettelse av behandlingen av besøksstrategien føre til at nasjonalparkstyret nå mister muligheten til å ta i bruk viktige virkemidler i besøksforvaltning, som forutsetter at området har en godkjent besøksstrategi.

Part - dato	Dombåsfeltet grunneierlag / Einbuggdalen sameie	23.04.21
--------------------	--	----------

Uttalelse

Vi vil som grunneiere få komme med en tilbakemelding på tiltak som vurderes på Kongevegen.

Først vil vi si at det er synd ikke villreinens art og leveområder ikke blir tatt mer på alvor fra folk i sentrale posisjoner i vernearbeidet. Området ble vernet for å ta vare på villreinen. Stammen er nå bare på en tredjedel av det den var i 1984. Kalvevektene og antall kalv som vokser opp går stadig nedover. Stammen ligger an til å komme på rødt nivå i kvalitetsnormen for villrein.

Likevel kjører forvaltningen på og ønsker mere ferdsel. Nye bruer over Hondyrju og grusing av veien fører ikke til færre besøkende. Det virker som det er samme argumentasjon som nærpoltireformen. De som bor i distriktene har vel fått med seg hvordan det gikk.

Trafikken over Hardbakken er allerede så stor at den hindrer villreinen i å bruke et stort område med tidlig vårsommer beite ned mot Engekollene. Ytterligere økning av ferdselen tåler vi ikke.

Vi ønsker ikke at stien over Hardbakken skal markedsføres for Pilegrimer og andre. Den går gjennom et sårbart høg fjell område og bør legges om. Det er mye bedre og sikrere vei å følge Øverbygdsvegen til Lie og gangveien til Dombås. Da har du sykkelstien helt fram til Fokstugu.

Den økte ferdselen de siste årene har også gitt problemer for beitebruken i området. Sau blir jaget av hunder . Sau har blitt jaget ned mot bygda. Lam har satt seg fast i strekkmetall bruer som ble satt opp av Pilegrimsprosjektet. Også uten å spørre om lov.

Kommentar

Kunnskapsgrunnlaget for villrein er godt, og utførlig gjort greie for i forslaget til besøksstrategi. Innenfor de rammer og virkemidler nasjonalparkstyret har, så er hensynet til villrein prioritert i forslaget til besøksstrategi.

Markedsføring av både Pilegrimsleden og Kongevegen skjer gjennom nasjonale prosjekter som er forankret utenfor nasjonalparkstyret sitt ansvarsområde. Nasjonalparkstyret vil likevel måtte behandle søknader om tiltak knyttet til Kongevegen / Pilegrimsleden. Detaljer rundt dette vil kunne bli avklart i arbeidet med skjøtelsplan for Kongevegen, som nasjonalparkstyret har tatt initiativet til. Arbeidet med skjøtelsplanen blir en arena for dialog mellom grunneiere/rettighetshavere, Kongevegprosjektet og vernemyndigheten.

Forholdet mellom ferdsel og beitebruk er også omtalt i besøksstrategien, men verneforskriften eller forvaltningsplanen gir ikke nasjonalparkstyret mulighet til å regulere den uorganiserte ferdselen.

Part - dato

**Naturvernforbundet i Hedmark /
Oppland**

23.04.21

Uttalelse

På bakgrunn av utsendte høringsdokument ønsker vi å gi følgende høringsinnspill:

Gjennom Bern-konvensjonen og den internasjonale konvensjonen om biologisk mangfold, har Norge forpliktet seg til å ta vare på sin opprinnelige flora og fauna. Villreinen har fått status som norsk ansvarsart. Stortinget har fulgt opp det spesielle ansvaret for villreinen blant annet gjennom to stortingsmeldinger og opprettet 10 nasjonale villreinområder for å sikre villreinens leveområder. Rondane er blant disse. Vår uttalelse har villreinens behov som prioritet.

Forvaltningsmyndighetene, i dette tilfellet ved Rondane - Dovre nasjonalparkstyre har utvilsomt et stort ansvar for en bærekraftig forvaltning som gir tilstrekkelig beskyttelse for villreinen i området Rondane Nord. Hytteutbygging, turisme og medfølgende ferdsel er de største truslene mot norsk villrein.

Det betydelige og langvarige presset på villreinens leveområder i Rondane fra menneskelig ferdsel og inngrep er dokumentert gjennom grundig forskerinnsett. Her beskrives en alvorlig situasjon for villreinen i Rondane; hvor bestandsmålet ikke er oppnådd, at villreinområdet har blitt delt i tre delbestander fordi tidligere trekk er opphørt og at området den lever i er halvert siden Rondane nasjonalpark ble opprettet i 1962. All aktiviteten har fått store konsekvenser for den sårbare dyrearten.

Vi viser også til forsker Olav Strand ved Norsk institutt for naturforskning (NINA), sin uttalelse til media; «det er godt dokumentert at villreinstammen i Rondane på lang sikt er i fare hvis ikke ferdselen reduseres».

Vi støtter målene i besøksstrategidokumentet, men samtidig kan det ikke være tvil om at villreinen framover må sikres førsteprioritet. Dette gjelder både av hensyn til de ulike brukerinteressene og for arealbruksspørsmål. Dette må tilpasses villreinen sine behov, og ikke omvendt. Menneskers innvirkning er allerede så stor at det er nødvendig å redusere denne påvirkningen.

Vi viser til høringsdokumentets punkt – 2.5 Sammenstilling og situasjonsanalyse av kunnskapen. Det vises her til flere problemstillinger: «Både Pilegrimsleden og stien Hageseter – Grimsdalshytta ser ut til å påvirke villreinens arealbruk negativt ved at områdene her er mindre brukt, eller ikke brukt av villreinen i perioder av året. Villreinen har utfordringer med å krysse Grimsdalen, særlig i perioden om sommeren med stor ferdsel på Grimsdalsvegen. Også stier i området Meseterhø og Pikhetta kan ha en negativ påvirkning på villreinens bruk av disse områdene. Utveksling av dyr med andre villreinområder har i praksis opphørt.»

Vi stiller oss bak de ulike punktene i 3.2 Strategiske grep, men mener på bakgrunn av de overnevnte problemstillingene, at dette sannsynligvis ikke er tilstrekkelig for nødvendig ivaretagelse av villreinen behov.

Vi mener at det i forbindelse med arbeidet med besøksstrategien-, med rullering av forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane, for arbeidet med kvalitetsnormen for villrein og ved en rullering av handlingsdelen i regional plan for Rondane – Sølknletten, må vurderes flere tiltak for å redusere ferdselen i de viktigste områdene. Dette kan for eksempel være en ny gjennomgang av forskriftene for verneområdene med tanke på ferdselsbegrensning, en vurdering av reduksjon i åpningstider for turisthytter, en

gjennomgang i forvaltningsregimer på viktige veger og fortsatt vurdering av stiflytting-, og nedlegging.

I de tilliggende områdene er utvilsomt metningspunktet når det gjelder antall hytter nådd. Vi mener derfor det er viktig med en utbyggings- og utvidelsesstopp for hytter i de viktigste villreinområdene/randsoner til verneområder. Bærekraftige og framtidrettede løsninger, som flytting av parkeringsplass i tilliggende områder som ved Spranget, må også gjennomføres.

Vi mener avslutningsvis også at NINA sitt temahefte - Silhuett Rondane er viktig når det gjelder løsninger som ivaretar villreinens behov i både Dovre nasjonalpark og i øvrige leveområder, som f.eks. her: «...I hovedtrekk må ferdsel og bruk i selve trekkområdet reduseres mye. Samtidig må en utvikle destinasjoner og opplevelser utenom de mest sårbare områdene. Områder utenfor og i randsonen til villreinområdet har heldigvis store og hittil ubenyttede kvaliteter som kan utgjøre kjernen i framtidige satsninger og strategier. Eksemplene er, så som gode utsiktspunkt, korte rundturer eller korte turer til attraksjoner. Utvikling av gode utsiktspunkt vil være spesielt

viktig fordi så mange kommer for å se Rondanemassivet med 2000- metertoppene. Noen er allerede ganske godt utnyttet slik som Formokampen, men de fleste vil kreve en langt bedre tilrettelegging og markedsføring enn i dag. viewpoint SNØHETTA på Dovrefjell har vist hvilke potensiale som ligger i gode utsiktspunkt.

Utviklingsmuligheter og dialog: Det er avgjørende at det etableres en felles arena der aktørene som har interesse i området jobber sammen for å finne de gode løsningene som balanserer hensyn til villreinen med ønsket om bruk og næringsutvikling. Reiselivet sitter på nøkkelen til å lykkes med dette.»

Kommentar

Kunnskapsgrunnlaget for villrein er godt, og utførlig gjort greie for i forslaget til besøksstrategi. Innenfor de rammer og virkemidler nasjonalparkstyret har, så er hensynet til villrein prioritert i forslaget til besøksstrategi.

Naturvernforbundet skriver bl.a.: «..., må vurderes flere tiltak for å redusere ferdselen i de viktigste områdene. Dette kan for eksempel være en ny gjennomgang av forskriftene for verneområdene med tanke på ferdselsbegrensning, en vurdering av reduksjon i åpningstider for turisthytter, en gjennomgang i forvaltningsregimer på viktige veger og fortsatt vurdering av stiflytting-, og nedlegging.» Sekretariatet legger til grunn at dette er svært omfattende og inngripende tiltak, som eventuelt må behandles i en ny verneplanprosess. Nasjonalparkstyret har ikke mulighet til å sette i verk slike prosesser, da styret sitt mandat er begrenset til å forvalte områdene etter gjeldende verneforskrift.

Spørsmål om hyttebygging m.m. utenfor nasjonalparken gjelder kommunenes arealplanlegging etter plan- og bygningslova, og er ikke tema i en besøksstrategi.

Uttalelsen blir ellers tatt til orientering.

Part - dato

Statens vegvesen

23.04.21

Uttalelse

Statens vegvesen og prosjekt Kongevegen over Dovrefjell gir herved innspill til besøksstrategien for Dovre nasjonalpark. Vi stiller oss positive til at det utarbeides en besøksstrategi for området. Kulturminner utgjør et viktig verneformål for nasjonalparkene på Dovrefjell, og i den sammenheng vil vi gjøre oppmerksom på at Dovrefjell har en samferdselshistorie av nasjonal verdi med flere vegstrekninger som er underlagt et spesielt vern. Veghistorien på Dovrefjell strekker seg fra jernalderens og middelalderens

stier og tråkk, via Kongevegperioden til dagens E6. Kongevegen over Dovrefjell ble anlagt på begynnelsen av 1700-tallet som den første offentlige anlagte vegen for hest og vogn over et høyfjellsområde i Norge, og var et pionerarbeid i sin tid.

Statens vegvesen har et sektoransvar for nyere tids veghistoriske kulturminner, et ansvar som er pålagt etaten gjennom kongelig resolusjon av 1. sept. 2006. For Statens vegvesen gjelder dette ansvarsområdet veger, bruer, bygninger og andre vegrelaterte kulturminner. Det styrende dokumentet for arbeidet er Nasjonal verneplan fra 2002 med 211 lokaliteter og omtrent 450 enkeltminner. Strekingen fra Hjerkinnhø til Kongsvold og Vårstigen inngår i Statens vegvesens nasjonale verneplan som objekt 139. Strekningene over Hjerkinnhø og Vårstigen er også registrert i Riksantikvarens kulturminnedatabase som et teknisk industrielt kulturminne. Middelaldervegfarene mellom Fokstugu og Åteigen på Dovre, som flere steder ligger i samme trasé som Kongevegen, er likeledes registrert som et automatisk fredet kulturminne i Riksantikvarens kulturminnedatabase.

I forhold til Dovre nasjonalpark vil vi fremheve særegenheten i området ved Hardbakken som er et spesielt interessant og verneverdig ferdselslandskap med stor tidsdybde. Allmannrøysa er et kjent landemerke knyttet til ferdsel, som et varp og mulig gravrøys. Nord for Allmannrøysa kan vi se spor etter flere traséer av Kongevegen som ligger side om side. Det er gjort flere løsfunn i området, som for eksempel et pilegrimsmerke og en del av en vandringsstav. Det finnes også flere varder som markerer middelaldertraséen som gikk over Hardbakken. Vi viser til forprosjektrapporten for Kongevegen over Dovrefjell (2018) for mer informasjon om området. Rapporten kan også være en viktig del av kunnskapsgrunnlaget for besøksstrategien.

Innspill til punkter i besøksstrategien

2.1.1 Sårbarhetsanalyse for Kongevegen/Pilegrimsleden

I forhold til sårbarhetsanalysen av selve vegen bør det komme fram at dette er en tidligere offentlig anlagt veg som ikke kan sammenlignes med andre stier i området, da den består av et oppbygget veglegeme. Det bør videre fremgå at Kongevegen og Pilegrimsleden (som følger Kongevegen) og området vest for vegen, er avsatt til sone for organisert ferdsel i henhold til Forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane fra 2009. Her bør det også vises til brukerundersøkelsen for Kongevegen gjennomført av NINA i 2019 hvor det konkluderes følgende: «I fokusområde Hardbakken avskjærer Kongevegen et begrenset villreinareal der GPS posisjonene viser en arealunnavvikelse, men ferdselen fra Dombås er stor i dette området uavhengig av hva som skjer med ferdsel på Kongevegen». I forhold til tiltak for å kontrollere ferdsel har prosjektet Kongevegen over Dovrefjell satt opp en ferdselsteller nord for Hardbakken.

2.2 Reiselivet

Her nevnes Kongevegprosjektet i tabellen som en reiselivsorganisasjon og bedriftssammenslutning. Vi ønsker å understreke at prosjektet Kongevegen over Dovrefjell er et samarbeidsprosjekt mellom flere offentlige etater og organisasjoner. Samarbeidspartnere i prosjektet er: Statens vegvesen, Innlandet fylkeskommune, Trøndelag fylkeskommune, Dovre kommune, Oppdal kommune, Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, Dovrefjell nasjonalparkstyre, Pilegrimssenter Dovrefjell og Gudbrandsdalsmusea. Hovedmålet med prosjektet er å sikre en fremtidig bevaring av Kongevegen gjennom istandsetting, tilrettelegging og formidling.

Det kan være informativt å få en mer fullstendig beskrivelse av prosjektet i besøksstrategien. En beskrivelse kan være som følger:

Prosjektet Kongevegen over Dovrefjell er et større samarbeidsprosjekt mellom Statens vegvesen, kommuner, fylkeskommuner, nasjonalparkstyrene på Dovrefjell og regionalt pilegrimssenter. Hovedmålet med prosjektet er å istandsette og sikre en fremtidig bevaring av Kongevegen over Dovrefjell. En sentral oppgave for prosjektet er videre å formidle samferdselshistorien på Dovrefjell. Formidlingen skal

både øke kunnskapen om Kongevegen og bidra til bevaringen av kulturminnet Kongevegen. Prosjektet har også som målsetning å tilrettelegge Kongevegen som en sammenhengende historiske vandringsveg fra Dovre kirkre til Oppdal kirke. Tilretteleggingen skal fremme bevaring, fysisk aktivitet, næringsutvikling og inngå i reiselivssatsingen på begge sider av fjellet.

Et annet viktig premiss og mål for prosjektet er at Kongevegen skal være et tiltak for å kanalisere ferdsel utenfor sårbare områder. Som det fremgår i avtaledokumentet, mellom samarbeidspartene i prosjektet, er en istandsettelse av Kongevegen viktig «for en bedre kanalisering av ferdsel utenfor sårbare områder for plante- og dyreliv, og for en generelt bedre tilrettelegging av turveger over Dovrefjell». Vi mener at Kongevegen bidrar til å lede ferdsel utenfor sårbare områder på Dovrefjell, både i sin helhet og som enkeltstrekninger. Til slutt vil vi nevne at begrepsbruken knyttet til Kongevegen og Pilegrimsleden kan presiseres i besøksstrategien. Kongevegen er den historiske vegen, mens Pilegrimsleden er en moderne vandringsveg som i store deler følger Kongevegen.

Øvrig innspill fra Statens vegvesen, Transport Øst: Tiltaksplanen viser til informasjonspunkter/innfallsporter til nasjonalparken. Der hvor det er ønsket skilting fra E6, må det søkes Statens vegvesen om dette.

Vi håper innspillene kan være til nytte og ser fram til å se den endelige versjonen av besøksstrategien. Vi er ellers tilgjengelig hvis det skulle være spørsmål eller annet vi kan være hjelpelige med.

Kommentar

I uttalelsen er det bl.a. vist til en samarbeidsavtale. Det går fram av protokoll for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre styresak 39/2016, at nasjonalparkstyret har sluttet seg til samarbeidsavtalen:

1. Rondane - Dovre nasjonalparkstyre har i styremøte 25.11.2016 gitt sin tilslutning til den forelagte samarbeidsavtalen angående forprosjekt Kongevegen over Dovrefjell, og ønsker samtidig å delta i styringsgruppen for prosjektet. Deltakelse på møter i styringsgruppen vil, forutsatt samme vedtak der, veksle med representant fra Dovrefjell nasjonalparkstyre, slik at minimum et av nasjonalparkstyrene er representert.
2. Rondane-Dovre nasjonalparkstyre kan ikke bidra med finansiering, da styret kun disponerer midler over den såkalte bestillingsdialogen, og det omsøkte forprosjektet ligger utenfor postformålet for bruk av disse midlene.

Statens vegvesen skriver bl.a.: «Statens vegvesen har et sektoransvar for nyere tids veghistoriske kulturminner, et ansvar som er pålagt etaten gjennom kongelig resolusjon av 1. sept. 2006. For Statens vegvesen gjelder dette ansvarsområdet vegger, bruer, bygninger og andre vegrelaterte kulturminner. Det styrende dokumentet for arbeidet er Nasjonal verneplan fra 2002 med 211 lokaliteter og omtrent 450 enkeltminner.» Sekretariatet foreslår at dette tas inn som en opplysning i besøksstrategien.

Uttalelsen tar ellers til orde for å ta inn supplerende avsnitt i sårbarehtsanalysen:

«I forhold til sårbarhetsanalysen av selve vegen bør det komme fram at dette er en tidligere offentlig anlagt veg som ikke kan sammenlignes med andre stier i området, da den består av et oppbygget veglegeme. Det bør videre fremgå at Kongevegen og Pilegrimsleden (som følger Kongevegen) og området vest for vegen, er avsatt til sone for organisert ferdsel i henhold til Forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane fra 2009. Her bør det også vises til brukerundersøkelsen for Kongevegen gjennomført av NINA i 2019 hvor det konkluderes følgende: «I fokusområde Hardbakken avskjærer Kongevegen et begrenset villreinareal der GPS posisjonene viser en arealunnvikelse, men ferdselen fra Dombås er stor i dette området uavhengig av hva som skjer med ferdsel på

Kongeveggen». I forhold til tiltak for å kontrollere ferdsel har prosjekt *Kongeveggen over Dovrefjell satt opp en ferdselsteller nord for Hardbakken.»* Sekretariatet slutter seg til at dette blir innarbeidd i besøksstrategien.

Sekretariatet slutter seg til at følgende omtale blir tatt inn i besøksstrategien:

Prosjektet *Kongeveggen over Dovrefjell* er et større samarbeidsprosjekt mellom Statens vegvesen, kommuner, fylkeskommuner, nasjonalparkstyrene på Dovrefjell og regionalt pilegrimssenter. Hovedmålet med prosjektet er å istandsette og sikre en fremtidig bevaring av *Kongeveggen over Dovrefjell*. En sentral oppgave for prosjektet er videre å formidle samferdselshistorien på Dovrefjell. Formidlingen skal både øke kunnskapen om *Kongeveggen* og bidra til bevaringen av kulturminnet *Kongeveggen*. Prosjektet har også som målsetning å tilrettelegge *Kongeveggen* som en sammenhengende historiske vandringsveg fra Dovre kirkre til Oppdal kirke. Tilretteleggingen skal fremme bevaring, fysisk aktivitet, næringsutvikling og inngå i reiselivssatsingen på begge sider av fjellet.

I uttalelsen står det bl.a.: *«Som det fremgår i avtaledokumentet, mellom samarbeidspartene i prosjektet, er en istandsettelse av Kongeveggen viktig «for en bedre kanalisering av ferdsel utenfor sårbare områder for plante- og dyreliv, og for en generelt bedre tilrettelegging av turveger over Dovrefjell».* Sekretariatet viser til at dette er et omstridt tema. Villreininteressene, kan med belegg i overvåkingsdata, vise til arealunnavvikelse i villreinsens bruk av området langs *Kongeveggen*. Dette er også vist i sårbarhetsanalysen for *Kongeveggen*. Sekretariatet mener derfor at temaet er balansert framstilt i forslaget til besøksstrategi.

Uttalen bli ellers tatt til orientering.

Part - dato

Pilegrimssenter Dovrefjell

23-04.21

Uttalelse

Pilegrimssenter Dovrefjell avgir her sitt hørings svar til Besøksstrategi for Dovre nasjonalpark. Vi håper våre innspill blir tatt godt i mot, vurdert og tatt hensyn til i det videre arbeidet med strategien.

Organisering av Pilegrimsleden.

For å unngå mulig usikkerhet om hvordan Pilegrimsleden har blitt til og hvordan den er organisert har vi behov for å opplyse om følgende: Pilegrimsleden fra Oslo til Trondheim ble anlagt i perioden 1994 – 1997. Dette arbeidet var initiert av Miljøverndepartementet med Riksantikvaren og Direktoratet for Naturforvaltning som nasjonale prosjekteiere. Berørte fylkeskommuner og kommuner var også med i arbeidet.

I dag ligger ansvaret for Pilegrimsleden i Kulturdepartementet med Nasjonalt pilegrimssenter som nasjonal koordinator. Pilegrimsleden fra Oslo til Trondheim har fem regionale pilegrimssentere med hvert sitt geografiske ansvarsområde. Dovre kommune ligger i ansvarsområdet til Pilegrimssenter Dovrefjell (PSD). Det lokale ledd i arbeidet er vertskommunen som har ansvar for at leden er ryddet og merket i sin kommune. Dette hørings svaret kommer fra Pilegrimssenter Dovrefjell som har vært i kontakt med Nasjonalt pilegrimssenter i utarbeidelsen av høringsuttalelsen.

Forvaltningsplan for verneområdene i Rondane – 2009.

PSD forutsetter at besøksstrategien bygger på gjeldene forvaltningsplan og at den ikke kan være mer retningsgivende enn denne. I forvaltningsplanen står det i vedlegg nr. 3 – turstier – at Pilegrimsleden beholdes. Videre står det i vedlegg nr. 19 at veien over Hardbakken er sone for organisert ferdsel. PSD oppfatter det slik at forvaltningsplanen ser

veien over Hardbakken som et kanaliseringstiltak for ferdsel i randsonen av nasjonalparken.

Veien over Hardbakken – en svært viktig strekning på Pilegrimsleden.

Da Pilegrimsleden ble lagt gjennom Dovre kommune ble to alternative traseer diskutert. Begge er gamle middelalderveier over Dovrefjell. Den ene er Gautstigen som går i en ganske rett linje mellom Dovrebygda og Hjerkins via Halvfarhø. Den andre var dagens trase over Hardbakken. Det var sterke krefter innad i prosjektet som ønsket Gautstigen som merket vandringsvei over fjellet, men grunnet villreininteressene ble leden lagt over Hardbakken.

Dette var et riktig valg også av andre grunner. Like før nasjonalparkgrensa passerer leden bønnealteret og på strekningen inn mot Allmannrøysa er det gjort det eneste funnet i Norge av et pilegrimsmerke langs en ferdselsåre. (Øvrige funn i Norge er gjort i graver eller innstøpt i kirkeklokker.) Samme sted ble det også funnet et endestykke på en pilegrimsstav. I tillegg så føyer Allmannrøysa seg inn i en internasjonal tradisjon med påkastrøysar på høyeste punkt langs gamle vandringsveier. Denne strekningen er et kulturminne av nasjonal verdi og er antakelig den mest autentiske delen av hele Pilegrimsleden mellom Oslo og Trondheim. Skal dette kulturminnet opprettholde sine verdier er det avhengig av at det brukes. Det gjelder både den fysiske veien og det immaterielle; at kunnskapen og bevisstheten om veien og dens historiske betydning holdes i hevd.

Begrepsbruk- hva heter barnet?

PSD mener at strategien viser en uklar begrepsbruk når det gjelder Kongeveg og Pilegrimsled. Det er ikke så enkelt å navigere klart og entydig her. Men PSD mener det bør være tydelig hva denne strekningen heter. Vi foreslår at navnet er Kongevegen over Hardbakken. Strekningen var kongeveg da den ble tatt ut av bruk i 1820, og det er naturlig at det er den siste bruken som gir navnet, selv om veien har stor tidsdybde med alder lenger tilbake enn til kongevegperioden. Når valget er gjort må navnet brukes gjennomført. Pilegrimsleden er ikke navnet på strekningen, men Pilegrimsleden går her. Bruken av Kongeveg og Pilegrimsled blandes også sammen når de skal omtales. Det gjelder for eksempel et avsnitt på side 36:

”Pilegrimsleden er en virksomhet som gir mange besøkende. Pilegrimsleden ønsker mer tilrettelegging når det gjelder fysiske tiltak på stien, og informasjon inne i nasjonalparken.”

a) Hvem er det som adresseres her? Pilegrimsleden representeres lokalt av Dovre kommune som har ansvar for rydding og merking av leden og regionalt av Pilegrimssenter Dovrefjell. Det må være en av disse som må stå som avsender dersom ønsker om tiltak skal beskrives eller omtales i strategien.

b) Uttrykket ”mer tilrettelegging” oppleves også som misvisende. Det PSD ønsker er at veien ikke skal forfalle ytterligere, noe den gjør uten noen form for vedlikehold og skjøtsel.

c) I disse setningene brukes begrepet sti om denne strekningen som er en gammel kjørevei, det mener vi bør rettes opp. Vi ser at Kongevegen over Hardbakken også i øvrig planverk karakteriseres som en tursti. Det bør vurderes om det bør opprettes en egen kategori for vegen slik at det tydeliggjøres at denne strekningen skiller seg fra andre turstier.

d) PSD har ikke ytret ønske om noe mer informasjon inne i parken. Det er Kongevegen som har luftet dette for nasjonalparkforvaltningen som en mulighet.

e) At pilegrimsleden har et betydelig antall brukere er riktig. Men det framkommer ikke at pilegrimene utgjør bare vel 1/3 av det totale brukerantallet på strekningen. Dette vises når en sammenlikner tall fra tellerne og tall fra PSDs årsstatistikk fra overnattingsstedene.

f) PSD opplever det som spesielt at det bare er pilegrimsleden som omtales i kpt. 2.5 med et eget punkt om at leden genererer ferdsel. Så langt vi kan se er det tre strekninger som omtales som utfordrende og som alle genererer ferdsel. Det er Grimsdalsveien, DNT-stien mellom Hageseter og Grimsdalshytta og veien over Hardbakken.

g) Et tilleggsmoment her – som bør komme fram i strategien - er hvor store deler av nasjonalparken disse tre strekningene avskjærer for reinens bruk. Dette må være et viktig moment i vurderingen av hvor tiltak skal settes inn.

Punkt 2.2 Reiselivet Det er ikke lett å vite hvor en hører hjemme. Pilegrimsleden kan nok karakteriseres som et reiselivsprodukt. Gjennomgangen av reiselivsbedriftene og deres kommentarer (Tabell 9) viser at pilegrimsleden betyr noe for deres virksomhet. Samtidig er det viktig for PSD at vi presenteres som en nasjonal satsing som løfter fram gamle tradisjoner knyttet til gamle veifar. Vi er ikke en reiselivsbedrift, men en tilrettelegger. Kanskje det bør lages et eget punkt her hvor pilegrimsled og antakelig Kongeveg kan få plass? Dette for å tydeliggjøre at vi er en del av nasjonale oppgaver og satsinger.

Punkt 2.17 Mer om sårbar natur. Vi stiller et spørsmål om disse punktene skal med i en besøksstrategi? Vi oppfatter dette som synspunkter som er kommet fram i møter med ulike parter. Det er interessant å få et innblikk i disse synspunktene, men det står ikke hvem som sier dette og opplysningene må vel karakteriseres som enkeltaktørers synspunkt. At disse momentene hentes inn og når de er kvalitetssikret kan tas med i vurderingene, er rimelig. Men at skal stå i strategien slik de gjør nå er PSD mer tvilende til.

Informasjon til brukere. Pilegrimsleden har en egen nettside – www.pilegrimsleden.no Den er vår kanal ut til brukerne av pilegrimsleden. Den kan brukes for å informere vandrere over Dovrefjell, nasjonalparkstyret inviteres til å bruke våre sider for å gi informasjon.

Et par merknader fra en ekstern leser: Da dokumentet ble sendt til Nasjonalt pilegrimssenter i Trondheim ble det lest av en som ikke kjenner området spesielt godt. I samtalen om strategien ble følgende nevnt: - Ved lesing av dokumentet kan en få inntrykk av at Pilegrimsleden krysser hele nasjonalparken, mens den i realiteten bare berører en liten ytterkant. - Strategien adresserer den eldste turistnæringen – vandringen – og definerer den som problemet. Men et av de sentrale utviklingstrekk i turistnæringen er framveksten av sykling i terreng – fat-bike, el-sykkel. Her forventer man en betydelig utvikling. Denne nye turistnæringen i fjellet adresseres ikke i nevneverdig grad i strategien.

Dette var noen innspill til strategien, Pilegrimssenter Dovrefjell står til disposisjon dersom det er spørsmål til innspillene.

Kommentar

Sekretariatet bekrefter som det sies i uttalelsen at besøksstrategien bygger «*på gjeldene forvaltningsplan og at den ikke kan være mer retningsgivende enn denne,*»

Uttalelsen legger vekt på å omtale Kongevegen som «Kongevegen over Hardbakken». Sekretariatet velger likevel å bruke det mer innarbeidede «Kongevegen over Dovrefjell». Det knytter traseen til pågående prosjektet, og setter det inn i en større sammenheng.

Jf. pkt. a og b i uttalen, så foreslår sekretariatet å omarbeide det aktuelle avsnittet til: «Pilegrimsleden» er en markedsført vandringsveg, som i noen grad medfører økt ferdsel i nasjonalparken. Pilegrimssenter Dovrefjell ønsker er at veien ikke skal forfalle ytterligere, noe den gjør uten noen form for vedlikehold og skjøtsel.

Spørsmålet om kategorisering som sti eller veg må avklares i rulleringen av forvaltningsplanen, og i samråd med kulturminnemyndighetene.

Sekretariatet viser til at alle de tre ferdselssegmentene (Pilegrimsleden, Grimsdalsvegen og stien Hageseter – Grimsdalshytta) er omtalt i besøksstrategien.

Sekretariatet slutter seg til at Kongevegen og Pilegrimsleden blir omtalt som nasjonale prosjekter i besøksstrategien.

Et tilbud om å kunne formidle informasjon på Pilegrimsledens nettside, faller godt sammen med forslaget til kommunikasjonsplan.

Regulering av moderne ferdselsformer er omtalt i Forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane, og vil være et tema for rullering av forvaltningsplanen.

Part - dato

DNT Oslo og Omegn

25.04.21

Uttalelse

Vi viser til e-post av 12.02.2021 med høring av besøksstrategien for Dovre nasjonalpark.

Det er utført et omfattende arbeid og det er positivt at forvaltningen har lagt vekt på å besøke turisthytter og - bedrifter mm for å innhente informasjon og synspunkter. Vi tror imidlertid at gruppene som utarbeider selve rapporten og sårbarhetsanalysen kunne hatt et bredere utvalg av personer. Det meste blir bedre med ulike synsvinkler, og det kan i alle fall bidra til å gjøre dokumentene bedre. Eksempler kan være:

- På strekningen fra E6 og sørover mot Grimsdalshytta er det lagt ned mange stier og det bør bedre fram i grunnlaget, og en sti mellom ulike hytter og turmål er vel gjennomført selv om det står som tiltak/mål flere steder.
- I omtalen av villreins bruk av arealene sommerstid kan det synes som om jaktas påvirkning av arealbruken kunne vært beskrevet bedre. Jakta fra 20 august er sannsynligvis den perioden med mest påvirkning på villreinen og arealbruken, og dette er generelt litt dårlig belyst i NINAs rapporter.

Besøksstrategien inneholder svært mange forslag til ulike informasjonstiltak og samarbeid med alle aktørene i området om informasjon. Det er vel og bra, men det kan stilles spørsmål om hva dette fører til og om ressursene brukes riktig. De fleste som besøker området bruker de merkede stiene og attraksjonene som finnes, det er derfor viktig å ha fokus på «positive virkemidler» - i praksis betyr dette at det må være/ må etableres tilbud som de besøkende oppfatter som attraktive. Dette er naturligvis krevende og er ofte en oppgave for reiseliv, turistforeningen mm, men i det videre arbeid anbefaler vi likevel at det legges like mye vekt på hva folk skal tilbys som hva de skal informeres om. I denne type vurderinger kan det være viktig å ha med seg perspektivet om at «det gode ikke skal bli det bestes fiende» slik at det blir tydeligere at økt aktivitet enkelte områder også blir en del av planverket.

DNT Oslo og Omegn er uansett positivt innstilt til både å forbedre informasjonen til våre gjester om villrein mm. og utvikle attraktive turtilbud ved Grimsdalshytta. Mange av våre gjester er generelt opptatt av natur og hvordan vi skal ta vare på naturen, og de er en naturlig målgruppe for mye av informasjonen som er planlagt.

Kommentar

Sekretariatet mener berørte interesser er involvert i tilstrekkelig grad, og at det er innhentet innspill og synspunkt fra et bredt utvalg av aktører. Både stier, nedlagte stier og jakt som «ferdselsform» m.m. er omtalt i besøksstrategien eller sårbarhetsanalysen.

DNT etterlyser bruk av positive virkemidler. Sekretariatet mener besøksstrategien gjennomgående er bygd på bruk av positive virkemidler, og slik sett er det positivt at DNT ønsker å samarbeide om informasjonstiltak, om villrein og andre verneverdier.

Uttalelse

2021/20 BESØKSSTRATEGI FOR DOVRE NASJONALPARK

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har sendt besøksstrategien for Dovre nasjonalpark på høring. Arbeidet med besøksstrategier for nasjonalparkene startet for alvor opp i 2015. På sikt er det meningen at besøksstrategiene skal bli en integrert del av forvaltningsplanene, men så langt har besøksstrategiene blitt utarbeidet som selvstendige planer. Så også for Dovre np. Det betyr at det nå legges fram et utkast til besøksstrategi for et delområde i forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane, mens revisjonen av forvaltningsplanen vil komme etterpå.

SAKSOPPLYSNINGER

Dovre nasjonalpark ble vernet i 2003. Hovedformålet med opprettelsen av Dovre nasjonalpark er å ta vare på et stort, sammenhengende og i det vesentlige urørt fjellområde, inkludert sentrale leveområder til villreinstammen i Rondane.

Som grunnlag for besøksstrategien er det gjennomført møter med en rekke aktører og det er utarbeidet ulike notater, både tidligere og i forbindelse med denne prosessen. Det er bl.a. gjennomført en sårbarhetsanalyse for ferdselslokaliteter i nasjonalparken etter metodikken i NINA sin håndbok «Sårbarhetsvurdering av ferdselslokaliteter i verneområder, for vegetasjon og dyreliv» (NINA Temahefte 73). Analysen viser at sårbar natur i Dovre nasjonalpark i hovedsak er knyttet til villrein og fugl.

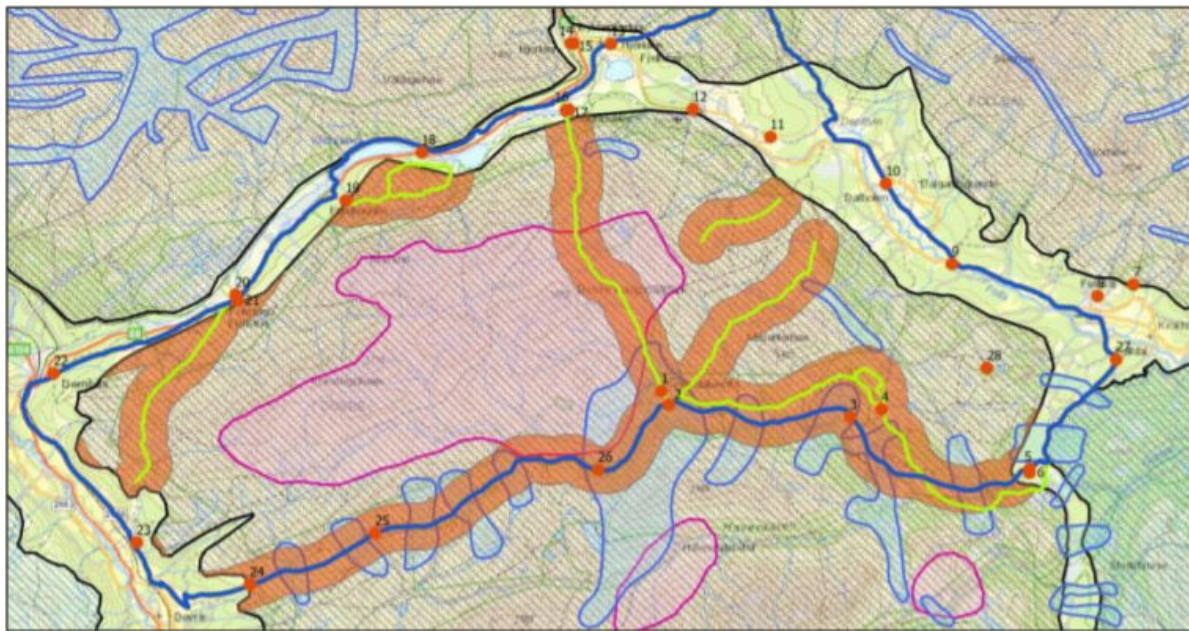
Villreinsens arealbruk beskrives bl.a. slik i besøksstrategien:

«Kalvingsområdene er avgrenset til sentrale deler av nasjonalparken. Det generelle inntrykket er at kalvingen får foregå uforstyrret i Dovre nasjonalpark.

Villreinen er i noen grad fortrent fra beiteområder i sommerhalvåret. Dette gjelder særlig områdene langs og vest for Kongevegen / Pilegrimsleden, og langs og øst for stien mellom Hageseter og Grimsdalshytta. Konsekvensen er at villreinen må bruke fattigere og høyere liggende arealer, samt at forstyrrelser gir økt energiforbruk.

Villreinen bruker områdene på begge sider av Grimsdalen. I perioder med mye ferdsel på Grimsdalsvegen viser villreinen redusert frekvens for trekk på tvers av Grimsdalen, og en konsentrasjon av trekkene til områder lengst vest i Grimsdalen. Dette er uheldig for utnytting av beitene, og kan gi ulemper med for høye konsentrasjoner av dyr på beitearealene. Områdene i Dovre nasjonalpark har færre inngrep og mindre ferdsel enn andre deler av leveområdet til villreinen nord for Ula. For villreinen er det viktig også framover å ha slike rolige områder tilgjengelig, og at nye tiltak og aktiviteter legges til deler av Rondane der bruken allerede er stor.

Det vises også til NINA Rapport 1013 som advarer om at Grimsdalen kan bli en ny barriere som splitter villreinen i flere delbestander.



Kart hentet fra sårbarhetsanalysen som viser sensitive områder for villrein. Kartet viser kalvingsområde (rød skravur), helårsbeite (grønn skravur) og trekk-korridorer (blå skravur). Lysegrønne striper er stier med en buffersone på 1000 m på hver side (brune områder).

Det er satt opp to mål for besøksforvaltningen i Dovre nasjonalpark, i tråd med Miljødirektoratets retningslinjer:

1. Besøksforvaltningen i Dovre nasjonalpark skal sikre verneverdiene i Dovre nasjonalpark på lang sikt. Dette gjelder særlig sårbare vegetasjonstyper, sårbare hekkelokaliteter for fugl og leveområdet for villrein. Villreinen skal ikke bli ytterligere fortrent fra kalvingsområder, helårsbeiter eller trekk-korridorer. Tilgangen til lavereliggende beiter i sommerhalvåret må forbedres, og villreintrekket over Grimsdalen må ivaretas.

2. Besøksforvaltningen skal legge opp til gode opplevelser for de besøkende og lokal verdiskaping innenfor rammene lagt i naturmangfoldloven, verneforskriften og Forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane (2009). For å nå disse målene foreslås følgende strategiske hovedgrep:

- Oppdatert kunnskap.
- Kanalisering av ferdsel til stier og løyper, evt. nye tiltak legges til utkanten av verneområdet.
- Tilrettelegging skal ikke skje inn i sentrale områder.
- Organisert ferdsel begrenses utenfor godkjente soner og merkete stier og løyper i forvaltningsplanen.
- For å kanalisere uorganisert ferdsel benyttes informasjon (i samarbeid med Norsk Villreinsenter Nord) og tilrettelegging utenfor nasjonalparken.
- Etablere arenaer for dialog og samhandling mellom aktørene og forvaltningen.

Det foreslås følgende tiltaksplan:

- Videreføre overvåking av sårbar natur og ferdsel.
- Opprette besøksretta hjemmeside.
- Arrangere fagdager og samråd med aktørene rundt nasjonalparken.

- Etablere informasjonspunkter ved Kongevegen, vest for Fokstugu (flytting, oppgradering) ved Gautåseter (oppgradering), ved rasteplass i Hjerkinholen (oppgradering), ved Folldal gruver (nytt), Budsjord/Aateigen (nytt).
- Reparere skader på stien mellom Hageseter – Grimsdalshytta. • Utarbeide en informasjonsbrosjyre om Dovre nasjonalpark.
- Bidra til kanaliseringstiltak (etablering av stier, naturstier og turmål langs Dovrefjellaksen og i Folldal, utenfor villreinens leveområde.
- Tiltak i Grimsdalen for å kanalisere ferdsel og motorferdsel.
- Fastsette retningslinjer for bruk av kommersielt merke – designmanualen for Norges nasjonalparker.
- Etablere rutiner for utsjekk av omtalte turmål på aktørene sine hjemmesider og i sosiale medier.

VURDERING

Det er gjort en god jobb med å framskaffe et solid kunnskapsgrunnlag for besøksstrategien. Dette gjelder særlig sårbarhetsanalysen. Det er positivt at hensynet til villreinen er konkretisert i målet for besøksstrategien. Besøksstrategien framstår i stor grad som en tiltaksplan, der spørsmål rundt organisert ferdsel, stier og løyper mm. ikke er diskutert. Disse diskusjonene er sannsynligvis tenkt utsatt til forvaltningsplanrevisjonen. For å få en helhetlig tilnærming til besøksforvaltningen er det imidlertid nødvendig å se praktiseringen av verneforskriftene og tiltak i sammenheng. Det er derfor viktig at besøksstrategien integreres i den reviderte forvaltningsplanen, og at tiltaksplanen eventuelt justeres i en helhetlig tilnærming til besøksforvaltning i forvaltningsplanen.

Det savnes en beskrivelse av utviklingen som helhet for villreinen i Rondane de siste årene (ikke kun vurdering for Dovre nasjonalpark isolert), og nasjonale og internasjonale rammer for villreinarbeidet:

IUCN satte i 2016 villreinen på den globale rødlista for truede arter, som følge av en tilbakegang på om lag 40 % siste 21-27 år. Ved siden av mindre forekomster i det vestlige Russland, er Norge det eneste europeiske landet med opprinnelig, vill fjellrein, og Norge har gjennom internasjonale avtaler forpliktet seg til å ta vare på villreinen (Konvensjonen om biologisk mangfold og Bernkonvensjonen).

Den norske «rødlista» fra 2015 er under revisjon, og en revidert liste vil bli framlagt i november 2021. Villreinen var i 2015 kategorisert som «livskraftig», mens den i det nye forslaget foreslås kategorisert som «Nær truet». Populasjonsstørrelsen anses som liten og med en pågående nedgang. DNA-analyser tyder på at villreinstammene i Rondane og Dovrefjellområdet (Snøhetta, Knutshø, Sølnekletten og Rondane) har opprettholdt sin genetiske egenart uten vesentlig innblanding fra andre.

Nasjonalt har det blitt økt fokus på ivaretagelse av villreinen gjennom «Kvalitetsnormen for villrein» som ble fastsatt av Klima- og miljødepartementet 23. juni 2020 (<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/negative-paverknader-pa-villreinen-skalkartleggast/id2715331/>). Formålet med kvalitetsnormen er å bidra til at villreinen og de ulike villreinområdene forvaltes på en slik måte at internasjonale forpliktelser overholdes, og at nasjonale målsettinger om ivaretagelse av levedyktige bestander innenfor sine naturlige utbredelsesområder nås. Hvert fjerde år skal tas en gjennomgang av tilstanden i de 24 villreinområdene i Norge. Tre forhold skal vurderes; 1) Bestandsforhold, 2) Lavbeiter og 3) Leveområde og menneskelig påvirkning. Dersom klassifiseringen etter kvalitetsnormen viser at kvaliteten for et villreinområde er dårlig, skal det vurderes om det skal lages en plan for hvordan kvaliteten kan bedres. Rondane villreinområde er planlagt klassifisert første gang i løpet av høsten 2021.

Det foreligger en omfattende forskningsmessig dokumentasjon om presset på villreinens levearealer i Rondane fra menneskelig ferdsel og inngrep. Bestandsplanen for Rondane Nord 2021-2025 (ennå ikke godkjent) beskriver en alvorlig situasjon for villreinen i Rondane, der bestandsmålet for planperioden 2016-2020 ikke er oppnådd. Rondane Villreinområde er de siste årene i realiteten er delt i tre delbestander fordi tidligere trekk er opphørt; Rondane Sør, Rondane Nord: Områdene sør og nord for Ula elv. Det er ingen tegn til at disse trekkene vil ta seg opp igjen i overskuelig fremtid med mindre konkrete, og dels omfattende tiltak iverksettes. Fotråteutbruddet sommeren 2019 var nok et faresignal om sårbarheten til villreinstammen i Rondane Nord, da anslagsvis 30-40 % av kalvene døde i løpet i perioden fram til septemberoktober.

I forslaget til ny bestandsplan for Rondane nord (2021-2025) opprettholdes det langsiktige bestandsmålet på 1200 vinterdyr nord for Ula. I inneværende driftsplanperiode er imidlertid ambisjonsnivået satt lavere, med en stabilisering av bestanden på 1100 dyr. Sør for Ula reduseres bestandsmålet fra 500 til 400 dyr, dvs. en reduksjon på 20%.

Skal en kunne ha en levedyktig villreinstamme i Rondane i framtida, er det mye som tyder på at villreinen i fortsettelsen må ha førsteprioritet i arealbruksspørsmål, og at andre brukerinteresser må tilpasse seg villreinen, ikke omvendt.

Besøksstrategien har et kapittel om rammebetingelser der verneforskriften og forvaltningsplanen er omtalt. Nasjonalparkstyret for Rondane-Dovre er en sentral aktør i forvaltningen av arealene i Rondane villreinområde. For å tydeliggjøre det ansvaret nasjonalparkstyret har, bør også villreinens status som nasjonal ansvarsart og arbeidet med Kvalitetsnormen for villrein nevnes som rammebetingelser.

Endelig godkjenning av besøksstrategien bør avvete til første gangs klassifisering av de ti nasjonale villreinområdene, inkludert Rondane (gjennomføres høsten 2021). Det er viktig at det er åpning for å inkludere resultater fra arbeidet med miljøkvalitetsnormen i besøksstrategien, siden det sannsynligvis vil gå flere år før besøksstrategien blir revidert.

FORSLAG TIL VEDTAK

Villreinemnda for Rondane og Sølnekletten mener at det er gjort en god jobb med å framskaffe et solid kunnskapsgrunnlag for besøksstrategien. Dette gjelder særlig sårbarhetsanalysen.

Nemnda mener også at det er positivt at hensynet til villreinen er konkretisert i målet for besøksstrategien.

Besøksstrategien framstår i stor grad som en tiltaksplan, der spørsmål rundt organisert ferdsel, stier og løyper mm. ikke er diskutert. For å få en helhetlig tilnærming til besøksforvaltningen er det nødvendig å se praktiseringen av verneforskriftene og tiltak i sammenheng. Det er derfor viktig at besøksstrategien integreres i den reviderte forvaltningsplanen, og at tiltaksplanen eventuelt justeres, slik at en får en helhetlig tilnærming til besøksforvaltning i forvaltningsplanen.

Besøksstrategien har et kapittel om rammebetingelser der verneforskriften og forvaltningsplanen er omtalt. Nasjonalparkstyret for Rondane-Dovre er en sentral aktør i forvaltningen av arealene i Rondane villreinområde. For å tydeliggjøre det ansvaret nasjonalparkstyret har, bør også villreinens status som nasjonal ansvarsart og arbeidet med Kvalitetsnormen for villrein nevnes som rammebetingelser.

Endelig godkjenning av besøksstrategien bør avvete til første gangs klassifisering av de ti nasjonale villreinområdene, inkludert Rondane (gjennomføres høsten 2021). Det er viktig at det er åpning for å inkludere resultater fra arbeidet med miljøkvalitetsnormen i besøksstrategien, siden det sannsynligvis vil gå flere år før besøksstrategien blir revidert.

STYRETS BEHANDLING Det er viktig at en nå avveter kvalitetsnormen for villrein før planen endelig godkjennes. Kongevegen fra Dovre til Fokstugu blir mer og mer populær.

Blir trafikken for stor, vil dette avskjære reinen fra beiteområdene utenfor Kongevegen mot skitrekke/bygda.

Det ble framsatt følgende tillegg til forslaget til vedtak:

Villreinnemnda oppfordrer til at det ikke iverksettes tiltak som øker ferdselen langs Kongevegen fra Dovre til Fokstugu.

VEDTAK

Det ble stemt over framsatte tilleggsforslag, som ble vedtatt. Det ble fattet følgende enstemmige vedtak:

Villreinnemnda for Rondane og Sølnekletten mener at det er gjort en god jobb med å framskaffe et solid kunnskapsgrunnlag for besøksstrategien. Dette gjelder særlig sårbarhetsanalysen.

Nemnda mener også at det er positivt at hensynet til villreinen er konkretisert i målet for besøksstrategien.

Besøksstrategien framstår i stor grad som en tiltaksplan, der spørsmål rundt organisert ferdsel, stier og løyper mm. ikke er diskutert. For å få en helhetlig tilnærming til besøksforvaltningen er det nødvendig å se praktiseringen av verneforskriftene og tiltak i sammenheng. Det er derfor viktig at besøksstrategien integreres i den reviderte forvaltningsplanen, og at tiltaksplanen eventuelt justeres, slik at en får en helhetlig tilnærming til besøksforvaltning i forvaltningsplanen.

Besøksstrategien har et kapittel om rammebetingelser der verneforskriften og forvaltningsplanen er omtalt. Nasjonalparkstyret for Rondane-Dovre er en sentral aktør i forvaltningen av arealene i Rondane villreinområde. For å tydeliggjøre det ansvaret nasjonalparkstyret har, bør også villreinens status som nasjonal ansvarsart og arbeidet med Kvalitetsnormen for villrein nevnes som rammebetingelser.

Endelig godkjenning av besøksstrategien bør avvete til første gangs klassifisering av de ti nasjonale villreinområdene, inkludert Rondane (gjennomføres høsten 2021). Det er viktig at det er åpning for å inkludere resultater fra arbeidet med miljøkvalitetsnormen i besøksstrategien, siden det sannsynligvis vil gå flere år før besøksstrategien blir revidert.

Villreinnemnda oppfordrer til at det ikke iverksettes tiltak som øker ferdselen langs Kongevegen fra Dovre til Fokstugu.

Kommentar

Sekretariatet mener det ikke er noe negativt i seg selv at besøkstrategien i stor grad bærer preg av å være en tiltaksplan, men slutter seg også til å arbeide for at besøksstrategien blir integrert i forvaltningsplanen, som nå er oppe til rullering. Temaet besøksforvaltning kan da sees i sammenheng med eventuelle endringer i retningslinjer og traseer og soner for ferdsel i nasjonalparkene.

Sekretariatet slutter seg til at Norges internasjonale ansvar for forvaltning av villrein blir tydeliggjort i kapittelet om «Rammeverk». Vidare at villreinens status på «Rødlista» og arbeidet med kvalitetsnormen blir omtalt i besøksstrategien.

Sekretariatet ser likevel ikke behovet for å utsette sluttbehandlingen av besøksstrategien i påvente av første gangs klassifisering etter kvalitetsnormen for villrein. Kunnskapsgrunnlaget for villrein er i utgangspunktet godt, og utførlig beskrevet i besøksstrategien og sårbarhetsanalysen. Besøksstrategien foreslår ikke nye tiltak som vil være til nevneverdig ulempe for villrein. Et oppdatert kunnskapsgrunnlag for villrein vil fanges opp i det pågående arbeidet med rullering av Forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane. Samtidig vil en utsettelse av behandlingen av besøksstrategien føre til at nasjonalparkstyret nå mister muligheten til å ta i bruk viktige virkemidler i besøksforvaltning, som forutsetter at området har en godkjent besøksstrategi.

Forslaget til besøksstrategi foreslår ikke tiltak som vil øke ferdselen langs Kongevegen. Det påvirkes i stor grad av faktorer som ligger utenfor nasjonalparkstyret sitt ansvarsområde.

Part - dato

Innlandet fylkeskommune

29.04.21

Uttalelse

Det vises til oversendelse fra Rondane-Dovre nasjonalparkstyre 12.02.21.

Fylkeskommunen mener generelt det er gjort et grundig arbeid med strategien og kunnskapsgrunnlaget for strategien.

Kunnskapsgrunnlaget

Generelt

Besøksstrategien til Dovre nasjonalpark ser ut til å ha et godt kunnskapsgrunnlag når det kommer til påvirkningen av ferdsel på Villrein. Det er viktig at dette følges opp gjennom de tiltakene som er beskrevet. Fylkeskommunen savner en mer detaljert beskrivelse av hvert tiltak, da det er vanskelig å forutse om disse tiltakene vil kunne bidra nok til å redusere ferdselen inn i sårbare områder i tilstrekkelig grad ved å kun ha en overskrift i en tabell. Flere av tiltakene som er nevnt omhandler kommunikasjon som et verktøy for å kanalisere ferdselen til mindre sårbare områder, og for å gi informasjon som oppfordrer til verneverdig bruk av området. Kommunikasjonsplanen som ligger som et vedlegg burde derfor ligge inne i besøksstrategien, ikke som et vedlegg. Kommunikasjonsplanen er godt detaljert og virker gjennomtenkt. Det er viktig at hovedformålet med kommunikasjonsplanen er å sikre at verneverdiene blir ivaretatt, fremfor at reiselivshensynet kommer først. Ved bruk av informasjonsskilt, brosjyrer, sosiale medier og nettsider er det derfor vesentlig at hensyn ovenfor verneverdiene er noe av det første som formidles til de besøkende. Med den mengden informasjon vi utsettes for i dagens samfunn må det sikres at det er rett informasjon de får med seg i løpet av tiden de avsetter til å ta inn denne informasjonen, både på SoMe og ute ved innfallsportene.

Det savnes videre en avklaring av status på kulturminneregistreringer i Dovre nasjonalpark. Selv om kulturminnene er en del av verneformålet, er de ikke en del av kunnskapsgrunnlaget. Kulturmiljøforvaltninga har bidratt med kontrollregistreringer og nyregistreringer i felt, samt digitalisering og innlegging av data i nasjonale databaser i andre verneområder. Dette for å sikre kunnskapsgrunnlaget inn i besøksstrategien. Slikt arbeid har bl.a. blitt finansiert gjennom innspill gjennom bestillingsdialogen med SNO, gjennom verdiskapingsprogrammet Villrein fjellet som verdiskaper, med mer. Kulturmiljøforvaltninga ønsker dialog om evt samarbeid her.

Det har i arbeidet med besøksstrategien vært en bred medvirkning mot villreinforvaltningen og reiselivsinteresser, men vi savner en tettere påkobling av kulturmiljøforvaltningen. Da ivaretagelse av kulturminner er et av verneformålene i nasjonalparken, ser vi det som hensiktsmessig med en tett dialog også med kulturmiljøforvaltningen i denne type strategiarbeid. Kulturmiljøforvaltningen er påkoblet nylig oppstartet skjøtelsplanarbeid for Kongevegen over Hardbakken. Skjøtelsplanarbeid er ofte forankret i overordnet strategiarbeid og fungerer som en oppfølging av dette. Det er derfor viktig at kulturmiljøforvaltningen også er påkoblet dette strategiarbeidet.

Villrein

Dersom det er ønskelig med en livskraftig og reproduserende villreinstamme i Rondane i framtida, må villreinen ha førsterett til områdene i Rondane.

Siden Dovre nasjonalpark representerer en særlig sårbarhet hva gjelder villrein, er det nettopp i randsonene at evt næringsmuligheter bør synliggjøres. Dette utfordrer da systemet med todelt arealforvaltning etter naturmangfoldloven og plan- og bygningsloven.

Todelinga fordrer et nært samarbeid på tvers av forvaltningsgrensene, slik at utviklings- og tilretteleggingstiltak utenfor nasjonalparken harmonerer med strategi og forvaltningsplan for verneområdet.

Besøksstrategien har et kapittel om rammebetingelser der verneforskriften og forvaltningsplanen er omtalt. Nasjonalparkstyret for Rondane-Dovre er en sentral aktør i forvaltningen av arealene i Rondane villreinområde. For å tydeliggjøre det ansvaret nasjonalparkstyret har, bør også villreinens status som nasjonal ansvarsart og arbeidet med Kvalitetsnormen for villrein nevnes som rammebetingelser for arbeidet med besøksstrategien.

Kongevegen /Pilegrimsleden

Kongevegen mellom Åteigen og Fokstugu står i en særstilling langs Gudbrandsdalsleden i forhold til bevarte, vegrelaterte kulturminner. Det kulturhistoriske vegmiljøet oppviser her mange bruksfaser med en stor tidsdybde. Sett i forhold til autentisitet og opplevelse langs pilegrimsleden, så er denne strekningen særdeles viktig.

Kulturminner er en del av verneformålet i NPen, men er gjennomgående utelatt i analysene. Sårbarhetsanalysen av Kongevegen/pilegrimsleden vurderer bare trafikken på veglegemet som en forstyrrende faktor på villrein og slitasje på vegetasjonen. Slitasje på kulturminnet – veglegemet – er ikke tatt med. Det er også flere varder som markerer middelaldertraseen over Hardbakken (se Askeladden). Medvirkning fra kulturmiljøforvaltninga er nødvendig, både for å finne felles løsninger, se felles problemstillinger og enes om riktige tiltak. I andre verneområder, og i randsonene til områdene, har man tidligere bl.a. brukt kulturminner for å kanalisere ferdsel og for å lage opplevelser for vandrere. Andre kulturminner og kulturmiljøer er sårbare og krever sikring og vern. Det fordrer at man har god kontroll på kulturminnebestanden i området.

Mål og strategiske grep

Fylkeskommunen mener det generelt er godt formulerte mål. Dette begrunnes bla. i at det er tatt hensyn til villrein i utarbeidelsen av målene.

Samarbeid med andre

Jmf vedtaket i Rondane-Dovre NP 8/2020 er et av måla med besøksstrategien "å legge opp til gode opplevelser for besøkende i nasjonalparken og vise muligheter for næringsutvikling". Vi er usikre på om dette målet er ivaretatt. Om prosjektgruppa for planen anser "muligheter for næringsutvikling" som minimale, så bør dette skrives i klartekst slik at vedtaket i nasjonalparkstyret ikke underkommuniseres.

I forhold til å ivareta de viktigste verneverdiene i nasjonalparken, villrein og kulturminner, er det bekymringsverdig at besøksstrategien peker på en økning i bruk av sykler i verneområdet. Det er da spesielt stisykling som vil kunne føre til økt slitasje på kulturminner og økt grad av forstyrrelser på dyrelivet. I kommunikasjonsplanen og tiltakslista burde man derfor også se på mulighetene for å begrense denne typen ferdsel i sårbare områder gjennom de ulike kommunikasjonsmetodene man velger å iverksette. Flere av reiselivsaktørene reklamerer for sykling på sine nettsider. I tillegg til at noen har sykkelutleie er det derfor viktig med en tett dialog med det lokale reiselivet også på dette punktet.

Tiltaksplan

Tiltaksplanen er oversiktlig og grei å orientere seg i. Fylkeskommunen bør involveres i flere av tiltakene.

Kommentar

Selv om det ikke er gjort noen dyptpløyende analyse av behovet for ulike tiltak, er det et gjennomtenkt opplegg. Det går også fram av kap. 3.2 og kap. 5 der det er vist koblinger mellom mål, strategier og tiltak. Sekretariatet legger til grunn at det er laget en realistisk

tiltaksplan. Framdriften vil avhenge av årlige bevilgninger fra bestillingsdialogen, og et mer detaljert grunnlag vil rutinemessig bli utarbeidet i samband med de årlige prosessene her.

Temaet kulturminner vil få en bredere behandling i det pågående arbeidet med rullering av forvaltningsplanen.

Sekretariatet slutter seg til at Norges internasjonale ansvar for forvaltning av villrein blir tydeliggjort i kapittelet om «Rammeverk». Vidare at villreinens status på «Rødlista» og arbeidet med kvalitetsnormen blir omtalt i besøksstrategien.

Uttalelsen blir ellers tatt til orientering.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for verneområdene til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

M-415|2015 Veileder for besøksforvaltning i norske verneområder, Miljødirektoratet.

Sammendrag

Besøksforvaltning i norske verneområder har som mål å finne en balansegang i forvaltningen av et verneområde mellom å gi gode opplevelser for den besøkende, lokal verdiskapning og å ivareta naturverdiene. Veilederen presenterer også verktøy for kunnskapsinnhenting på temaene sårbare naturverdier, brukerundersøkelser og reiselivskartlegging.

I **vedtektene for nasjonalparkstyret** (2020) står det bl.a.:

(Pkt. 8.2 Skjøtsel og besøksforvaltning

... Plan for skjøtsel og eventuell tilrettelegging skal, jf. §§ 35 og 36 siste ledd, inngå i en forvaltningsplan godkjent av Miljødirektoratet.

...

Styret kan som forvaltningsmyndighet legge til rette for at verneområdenes potensial for verdiskapning utnyttes innenfor rammen av verneforskriftene og naturmangfoldloven. Dette skal skje gjennom konkrete forvaltnings- og skjøtselstiltak, fortrinnsvis i tråd med den delen av forvaltningsplanene som omhandler besøksstrategi.»

Verneformål – forskrift

Hovedformålet med opprettelsen av Dovre nasjonalpark er å:

- ta vare på et stort, sammenhengende og i det vesentlige urørt fjellområde,
- ta vare på et høyfjellsøkosystem med et egenartet og variert biologisk mangfold,
- ta vare på sentrale leveområder til villreinstammen i Rondane,
- bevare landskapsformer og særpregede geologiske forekomster,
- ta vare på verdifulle kulturminner.

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Verneforskriften gir at området er vernet mot inngrep av enhver art, og det er bl.a, bestemmelser for ferdsel og motorferdsel.

Forvaltningsplan

Forvaltningsplanen har ingen føringer spesielt for besøksforvaltning, men trekker likevel opp retningslinjer for bl.a ferdsel, motorferdsel, infallsporter og informasjon.

Naturmangfoldloven

Saken må vurderes etter naturmangfoldlovens miljørettslige prinsipper i §§ 8-12 (kunnskapsgrunnlag, føre-var prinsippet, samlet belastning på økosystemet, kostnader ved miljøforingelse bæres av tiltakshaver samt miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder), jmfør § 7.

Vurdering

Arbeidet med Besøkstrategi for Dovre nasjonalpark har fulgt føringene i M-415|2015 Veileder for besøksforvaltning i norske verneområder med følgende prosesssteg:

- etablert partssammensatt prosjektgruppe og faggruppe sårbarhetsanalyse
- gjennomført ca. 20 bedriftsbesøk
- hatt to åpne møter med henholdsvis reiselivsnæringen og utmarksnæringen.
- Sårbarhetsanalyse utarbeidet i tråd med NINA Temahefte 73. Håndbok Sårbarhetsvurdering av ferdselslokalteter i verneområder

Nasjonalparkforvalteren legger til grunn at det er sendt på høring et forslag til «Besøksstrategi for Dovre nasjonalpark» som er i tråd med

- «Forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane».
- Miljødirektoratet sin veileder, og prosjektplanen godkjent av nasjonalparkstyret 17.03.20.

Videre er det lagt fram en sårbarhetsanalyse som er utarbeidet etter metodikken i *NINA Temahefte 73. Håndbok Sårbarhetsvurdering av ferdselslokalteter i verneområder, for vegetasjon og dyreliv*

Til sammen danner det et helhetlig dokument med kunnskapsgrunnlag, sårbarhetsanalyse, mål, strategiske grep og tiltak, som også er faglig godkjent av Miljødirektoratet.

Det er kommet 13 uttaler til høringsforslaget. Nasjonalparkforvalteren vurderer at følgende innspill bør tas til følge:

Uttalelse	Uttalepart
Opplysning om at en liten andel av de besøkende til Grimsdalshytta er utenlandske gjester, blir tatt inn kunnskapsgrunnlaget for besøksstrategien.	Grimsdalshytta
Sekretariatet slutter seg til at « <i>leveområdet for villrein burde vært nevnt først før de øvrige verneverdiene vegetasjonstyper og hekkelokaliteter for fugl</i> ». Dette blir foreslått omarbeidet i besøksstrategien.	Villreinutvalget for Rondane nord
Sekretariatet slutter seg til at informasjonspunktet ved Brattbakken blir føyd til lista over informasjonspunkt i besøksstrategien, men presiserer at Rondane-Dovre nasjonalparkstyre ikke har gitt midler her. Det må følges opp i bestillingsdialogen de kommende år.	Folldal kommune
Som kommunen skriver, hører informasjonspunktet ved Fallet egentlig til besøksstrategien for Rondane nasjonalpark. Informasjonspunktet er langt på veg ferdigstilt, men kan likevel føres opp i besøksstrategien for Dovre nasjonalpark.	Folldal kommune
Sekretariatet slutter seg til at Norges internasjonale ansvar for forvaltning av villrein blir tydeliggjort i kapittelet om	Statsforvalteren, Villreinnemnda for Rondane Sølknletten,

«Rammeverk». Vidare at villreinens status på «Rødlista» og arbeidet med kvalitetsnormen blir omtalt i besøksstrategien.	Innalndet fylkeskommune
Statsforvalteren skriver bl.a.: « <i>Vi mener derfor at kommunikasjonsplanen bør bli en integrert del av besøksstrategien, ikke kun ligge som et vedlegg.</i> » Sekretariatet vil ta dette til følge, og gjøre kommunikasjonsplanen til et eget kapittel i besøksstrategien.	Statsforvalteren
Statens vegvesen skriver bl.a.: «Statens vegvesen har et sektoransvar for nyere tids veghistoriske kulturminner, et ansvar som er pålagt etaten gjennom kongelig resolusjon av 1. sept. 2006. For Statens vegvesen gjelder dette ansvarsområdet vegger, bruer, bygninger og andre vegrelaterte kulturminner. Det styrende dokumentet for arbeidet er Nasjonal verneplan fra 2002 med 211 lokaliteter og omtrent 450 enkeltminner.» Sekretariatet foreslår at dette tas inn som en opplysning i besøksstrategien.	Statens vegvesen
Uttalelsen tar ellers til orde for å ta inn supplerende avsnitt i sårbarhetsanalysen: « <i>I forhold til sårbarhetsanalysen av selve vegen bør det komme fram at dette er en tidligere offentlig anlagt veg som ikke kan sammenlignes med andre stier i området, da den består av et oppbygget veglegeme. Det bør videre fremgå at Kongevegen og Pilegrimsleden (som følger Kongevegen) og området vest for vegen, er avsatt til sone for organisert ferdsel i henhold til Forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane fra 2009. Her bør det også vises til brukerundersøkelsen for Kongevegen gjennomført av NINA i 2019 hvor det konkluderes følgende: «I fokusområde Hardbakken avskjærer Kongevegen et begrenset villreinareal der GPS posisjonene viser en arealunnvikelse, men ferdselen fra Dombås er stor i dette området uavhengig av hva som skjer med ferdsel på Kongevegen». I forhold til tiltak for å kontrollere ferdsel har prosjekt Kongevegen over Dovrefjell satt opp en ferdselsteller nord for Hardbakken.</i> » Sekretariatet slutter seg til at dette blir innarbeidd i besøksstrategien.	Statens vegvesen
Sekretariatet slutter seg til at følgende omtale blir tatt inn i besøksstrategien: Prosjektet Kongevegen over Dovrefjell er et større samarbeidsprosjekt mellom Statens vegvesen, kommuner, fylkeskommuner, nasjonalparkstyrene på Dovrefjell og regionalt pilegrimssenter. Hovedmålet med prosjektet er å istandsette og sikre en fremtidig bevaring av Kongevegen over Dovrefjell. En sentral oppgave for prosjektet er videre å formidle samferdselshistorien på Dovrefjell. Formidlingen skal både øke kunnskapen om Kongevegen og bidra til bevaringen av kulturminnet Kongevegen. Prosjektet har også som målsetning å tilrettelegge Kongevegen som en sammenhengende historiske vandringsveg fra Dovre kirkre til Oppdal kirke. Tilretteleggingen skal fremme bevaring, fysisk aktivitet, næringsutvikling og inngå i reiselivssatsingen på begge sider av fjellet.	Statens vegvesen

Jf. pkt. a og b i uttalen, så foreslår sekretariatet å omarbeide det aktuelle avsnittet til: «Pilegrimsleden» er en markedsført vandringsveg, som i noen grad medfører økt ferdsel i nasjonalparken. Pilegrimssenter Dovrefjell ønsker er at veien ikke skal forfalle ytterligere, noe den gjør uten noen form for vedlikehold og skjøtsel.	Pilegrimssenter Dovrefjell
Sekretariatet slutter seg til at Kongevegen og Pilegrimsleden blir omtalt som nasjonale prosjekter i besøksstrategien.	Pilegrimssenter Dovrefjell

Nasjonalparkforvalteren vurderer at følgende innspill ikke blir tatt til følge:

Uttalelse	Uttalepart
Statsforvalteren skriver bl.a.: « <i>Vi vil foreslå at det arbeides noe mer detaljert med tiltaksplanen, for å se på realismen i den foreslåtte tiltaksplanen.</i> » Sekretariatet legger til grunn at det er laget en realistisk tiltaksplan. Framdriften vil avhenge av årlige bevilgninger fra bestillingsdialogen, og et mer detaljert grunnlag vil rutinemessig bli utarbeidet i samband med de årlige prosessene her.	Statsforvalteren
Sekretariatet ser likevel ikke behovet for å utsette sluttbehandlingen av besøksstrategien i påvente av første gangs klassifisering etter kvalitetsnormen for villrein. Kunnskapsgrunnlaget for villrein er i utgangspunktet godt, og utførlig beskrevet i besøksstrategien og sårbarhetsanalysen. Besøksstrategien foreslår ikke nye tiltak som vil være til nevneverdig ulempe for villrein. Et oppdatert kunnskapsgrunnlag for villrein vil fanges opp i det pågående arbeidet med rullering av Forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane. Samtidig vil en utsettelse av behandlingen av besøksstrategien føre til at nasjonalparkstyret nå mister muligheten til å ta i bruk viktige virkemidler i besøksforvaltning, som forutsetter at området har en godkjent besøksstrategi.	Statsforvalteren, Villreinnemnda for Rondane Sølknletten
Sekretariatet viser til at er en strategi om evaluering av tiltakene i høringsutkastet. Det er viktig å understreke at det i liten grad finnes midler til evaluering. Evalueringstiltak må derfor i stor grad bygge på egne vurderinger og notater fra sekretariatet, i tillegg til overvåking og kartlegging som skjer i regi av andre aktører. Punktet blir foreslått tatt inn i besøksstrategien.	Statsforvalteren
I uttalelsen står det bl.a.: « <i>Som det fremgår i avtaledokumentet, mellom samarbeidspartene i prosjektet, er en istandsettelse av Kongevegen viktig «for en bedre kanalisering av ferdsel utenfor sårbare områder for plante- og dyreliv, og for en generelt bedre tilrettelegging av turveger over Dovrefjell».</i> Sekretariatet viser til at dette er et omstridt tema. Villreininteressene, kan med belegg i overvåkingsdata, vise til arealunnavvikelse i villreinens bruk av området langs Kongevegen. Dette er også vist i sårbarhetsanalysen for Kongevegen. Sekretariatet mener derfor at temaet er balansert framstilt i forslaget til besøksstrategi.	Statens vegvesen

Uttalelsen legger vekt på å omtale Kongevegen som «Kongevegen over Hardbakken». Sekretariatet velger likevel å bruke det mer innarbeidede «Kongevegen over Dovrefjell». Det knytter traseen til pågående prosjektet, og setter det inn i en større kontekst.	Pilegrimssenter Dovrefjell
--	-------------------------------

Konklusjon

Gjennom forslag til ulike strategier og tiltak danner «*Besøksstrategi for Dovre nasjonalpark*» et godt grunnlag for en aktiv besøksforvaltning i Dovre nasjonalpark.

Nasjonalparkforvalteren mener det ikke har kommet uttalelser som er til hinder for at «*Besøksstrategi for Dovre nasjonalpark*» kan bli endelig godkjent.



Norges
nasjonalparker

Besøksstrategi for Dovre nasjonalpark



Foto: Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, 30.11.21

Etter Miljødirektoratets faglige godkjenning, 27.01.21

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, 10.02.21, styresak 7/21.

Utkast til sluttdokument – sekretariatet for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, juni 2021
(kapitler med foreslåtte endringer **uthevet med gult**)

Innhold

1 Innledning	4
1.1 Formål	5
1.2 Kort om rammeverk (tilføyelse)	5
2 Kunnskapsgrunnlaget (tilføyelse)	10
2.1 Sårbare naturverdier	11
2.1.1 Sårbarshetsanalyse for Kongevegen / Pilegrimsleden (tilføyelse)	14
2.1.2 Sårbarshetsanalyse for stien Hageseter - Grimsdalshytta	15
2.1.3 Sårbarshetsanalyse for Grimsdalen	16
2.1.4 Sårbarshetsanalyse for stiene Grimsdalshytta – Nysætrin - Pikhetta	17
2.1.5 Sårbarshetsanalyse for Dovrefjellaksen	18
2.1.6 Sårbarshetsanalyse for Streitlie – Fallet	19
2.1.7 Mer om sårbar natur	19
2.2 Reiselivet	20
2.3 Den besøkende (endringer se teksten)	28
2.4 Annen relevant kunnskap	34
2.4.1 Utmarksbeite	34
2.4.2 Merkevaren «Norges Nasjonalparker»	36
2.4.3 Nasjonalparksenter	36
2.4.4 Kongevegen / Pilegrimsleden	36
2.5 Sammenstilling og situasjonsanalyse av kunnskapen	37
3 Mål og strategiske grep	38
3.1 Mål med besøksforvaltningen (mindre endringer)	38
3.2 Strategiske grep (gjort om fra tabell til tekst)	39
4. Kommunikasjonsplan (flyttet fra vedlegg)	40
4 Tiltaksplan (noe omarbeidet, nye tiltak f, i, j)	49



Vedlegg.....	52
Vedlegg 1 Innspill fra bedriftene	52
Vedlegg 2 Møte med Dovre fjellstyre og Folldal fjellstyre.....	54

Separat vedlegg:
Sårbarhetsanalyse for ferdselslokaliteter i Dovre nasjonalpark

1 Innledning

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har godkjent en besøksstrategi for Rondane nasjonalpark i 2015, og nasjonalparkstyret følger nå opp dette arbeidet med en besøksstrategi for Dovre nasjonalpark.

I «Veileder for besøksforvaltning i norske verneområder M-415|2015 Miljødirektoratet» står det: «Alle nasjonalparker skal ha en besøksstrategi innen 2020.»

I samband med prosessen har det vært opprettet en egen prosjektgruppe som er konsultert i arbeidet. Disse har vært med i gruppen:

- Bernhard Svendsgard, Dovre kommune (leder)
- Synnøve S. Bakken, Folldal kommune
- Hanne Thingstadberget, Innlandet fylkeskommune
- Ole Erik Bjørnstadhaugen, Nasjonalparkriket Reiseliv AS
- Kirsti Vik Hjerkind, Rondanevegen.
- Hans Olav Arnekleiv, Villreinutvalget for Rondane nord
- Finn Bjormyr, Statens naturoppsyn.
- Martine Hårstad, sekretariatet for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre
- Eirin Berge, sekretariatet for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre
- Trond Stensby, sekretariatet for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre (sekretær).

Prosjektgruppa har hatt 2 møter.

Til støtte for arbeidet med sårbarhetsanalysen har det vært en faggruppe der disse har vært med:

- Marit Vorkinn, sekretær for Villreinnemnda for Rondane-Sølnkletten / Fylkesmannen i Innlandet
- Vegard Gunderse, NINA
- Raymond Sørensen, Norsk Villreinsenter
- Finn Bjormyr, Statens naturoppsyn.
- Martine Hårstad, sekretariatet for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre
- Eirin Berge, sekretariatet for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre
- Trond Stensby, sekretariatet for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre (sekretær).

Faggruppa har hatt 2 møter.

Det har vært gjennomført møter med 22 ulike bedrifter, og to møter med henholdsvis reiselivsnæringen og utmarksnæringen. I tillegg er det gjennomført et felles møte med Dovre fjellstyre og Folldal fjellstyre.

1.1 Formål

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i styresak 8/2020 satt slike mål for besøksstrategien:

«Målet med prosjektet er å lage en besøksstrategi med mål, strategier og tiltak for besøksforvaltningen i Dovre nasjonalpark. Besøksstrategien skal, i tråd med verneformålet og innenfor rammene i vernereglene og forvaltningsplanen, legge opp til gode opplevelser for besøkende i nasjonalparken og vise muligheter for næringsutvikling.

Besøksstrategien skal bygge på et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag når det gjelder:

- *Sårbarhetsanalyse*
- *Ferdsel*
- *Tilbydere, næringsdrivende og andre aktører*
- *Ulike brukerinteresser.»*

Og:

«Den videre besøksforvaltningen skal bygge på Miljødirektoratet sin definisjon av besøksforvaltning: «Å legge til rette for og styre bruken av et verneområde slik at opplevelsen for de besøkende og den lokale verdiskapingen blir størst mulig, forståelsen for vernet økes og verneverdiene ivaretas.»

Miljødirektoratet har videre definert besøksstrategi slik:

«En besøksstrategi er en plan for hvordan forvaltningsmyndigheten vil gjennomføre besøksforvaltning for sitt verneområde. Besøksstrategien skal vise hvilke tiltak (informasjon, fysisk tilrettelegging, sonering, oppsyn etc.) som er nødvendige for å balansere naturverdier, den besøkende og næringen i et verneområde, slik at en oppnår størst mulig nytte for alle tre interesser.»

1.2 Kort om rammeverk (tilføyelse)

Rammene for arbeid med besøksforvaltning er naturmangfoldloven, verneforskriften for Dovre nasjonalpark, og Forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane. Også vedtektene for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre (01.01.20) er en del av rammeverket.

Dovre nasjonalpark er vernet ved kongelig resolusjon 24.10.2003 etter den gamle naturvernloven § 3 m.fl. I naturmangfoldloven § 35 står det om nasjonalparker:



Som nasjonalpark kan vernes større naturområder som inneholder særegne eller representative økosystemer eller landskap og som er uten tyngre naturinngrep.

I nasjonalparker skal ingen varig påvirkning av naturmiljø eller kulturminner finne sted, med mindre slik påvirkning er en forutsetning for å ivareta verneformålet. Forskriften skal verne landskapet med planter, dyr, geologiske forekomster og kulturminner mot utbygging, anlegg, forurensning og annen aktivitet som kan skade formålet med vernet, og sikre en uforstyrret opplevelse av naturen. Ferdsel til fots i samsvar med friluftslovens regler er tillatt. Slik ferdsel kan bare begrenses eller forbyes i avgrensede områder i en nasjonalpark, og bare dersom det er nødvendig for å bevare planter eller dyr, kulturminner eller geologiske forekomster.

Utkast til forvaltningsplan skal legges frem samtidig med vernevedtaket. Der det også er aktuelt med skjøtselsplan, skal den inngå i forvaltningsplanen.

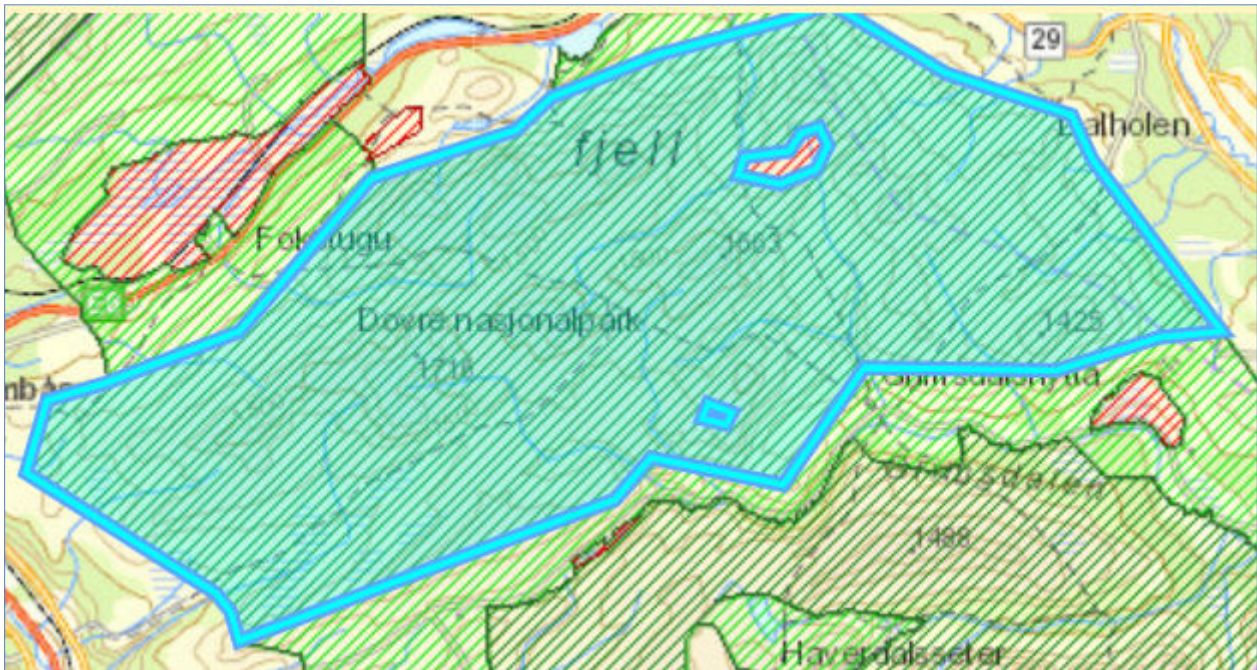
Formålet med Dovre nasjonalpark er nedfelt i verneforskriften § 2:

Hovedformålet med opprettelsen av Dovre nasjonalpark er å:

- ta vare på et stort, sammenhengende og i det vesentlige urørt fjellområde,
- ta vare på et høyfjellsøkosystem med et egenartet og variert biologisk mangfold,
- ta vare på sentrale leveområder til villreinstammen i Rondane,
- bevare landskapsformer og særpregede geologiske forekomster,
- ta vare på verdifulle kulturminner.

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Grensene for Dovre nasjonalpark er vist i figur 1.



Figur 1. Kart som viser grensene for Dovre nasjonalpark (fra Naturbase).

Vernebestemmelsene er gitt i § 3 og sier bl.a.:

- Området er vernet mot inngrep av enhver art
- All vegetasjon, herunder døde trær og busker, skal vernes mot skade og ødeleggelse av enhver art.
- Dyrelivet, herunder hi, reir, hekke-, yngle- og gyteplasser er fredet mot skade og ødeleggelse.
 - Jakt og fangst er tillatt etter viltlovens bestemmelser.
- Kulturminner skal beskyttes mot skade og ødeleggelse. Løse kulturminner kan ikke flyttes eller fjernes.

Verneforskriften § 3 har også egne regler for ferdsel:

«5. *Ferdsel*

5.1. *All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.*

5.2. *Bestemmelsene i denne forskrift er ikke til hinder for tradisjonell turvirksomhet til fots i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger.*

Annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten. Det vises forøvrig til forvaltningsplanen.

5.3. *Sykling, organisert kjøring med hundespann og organisert bruk av hest er bare tillatt på veier, traseer eller i områder som er særskilt utpekt i forvaltningsplanen. Bruk av hest til gjeting og kløving er tillatt.*

5.4. *Innenfor nærmere avgrensede deler av nasjonalparken kan Miljødirektoratet ved forskrift regulere eller forby ferdsel som kan være til skade for naturmiljøet.*

5.5. *Hunder må ikke slippes løs i tiden 1. mars – 20. august.*

5.6. *Av hensyn til naturmiljøet eller kulturminner kan forvaltningsmyndigheten legge om eller kreve fjernet merking av løyper og stier.*

5.7. *Teltning ut over en uke på samme sted krever særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten. Dette gjelder ikke vanlige vandretelt.*

Bestemmelsene i punkt 5 gjelder ikke i forbindelse med militær operativ virksomhet, politi-, rednings-, brannvern-, oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtsel og forvaltning som er bestemt av forvaltningsmyndigheten.»

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for verneområdene til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

I **vedtektene for nasjonalparkstyret** (2020) står det bl.a.:

(Pkt. 8.2 Skjøtsel og besøksforvaltning

... Plan for skjøtsel og eventuell tilrettelegging skal, jf. §§ 35 og 36 siste ledd, inngå i en forvaltningsplan godkjent av Miljødirektoratet.

...

Styret kan som forvaltningsmyndighet legge til rette for at verneområdenes potensial for verdiskapning utnyttes innenfor rammen av verneforskriftene og naturmangfoldloven. Dette skal skje gjennom konkrete forvaltnings- og skjøtselstiltak, fortrinnsvis i tråd med den delen av forvaltningsplanene som omhandler besøksstrategi.»

Forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane er fra 2009.

Forvaltningsplanen har ingen føringer spesielt for besøksforvaltning, men trekker likevel opp retningslinjer for bl.a ferdsel, motorferdsel, innfallsporter og informasjon.

Forvaltningsplanen er ikke gjenstand for revisjon i denne prosessen, men sekretariatet planlegger å ta forvaltningsplanen opp til revisjon i 2021-22.

I forvaltningsplanen (s. 66) er det nedfelt følgende prinsipper for ferdsel:

- én hovedferdselsåre i Dovre-Rondane som følger nord-sør retning
- redusere antallet merka stier/skiløyper, blant annet ved bare å tillate én merka sti/trase mellom to turmål/turisthytter
- sommersti og vinterløype skal som hovedregel følge samme korridor
- stimulere de besøkende til å følge merkete stier og løyper
- ferdsel skal fortrinnsvis kanaliseres til utkanten av verneområdene, eller til randsonen utenfor.

Forvaltningsplanen har retningslinjer for bl.a.:

- organisert ferdsel
- sykling
- organisert bruk av hest



- organisert kjøring med hundespann.
- kiting
- villreinsafari
- telting
- oppsetting av faste poster
- rypetaksering
- jakthundprøver

Kart i forvaltningsplanen viser

- stier og skiløyper som tillates merket og vedlikeholdt
- soner for hvor all organisert ferdsel til fots og på ski utenfor merkete stier og løyper, sykling og organisert riding på merka stier samt organisert bruk av hundespann er tillatt uten spesiell tillatelse.

I forvaltningsplanen er det tatt stilling til rådene i handlingsprogrammet for Fylkesdelplan Rondane, der det foreslås at følgende sommerstier skal vurderes nedlagt eller ikke tillates remerket gjennom forvaltningsplanen:

- stier fra Fokstugu og Furuhaugli (Dovre nasjonalpark, sti nr. 1 og 2 i vedlegg 17)
- sti fra Tofte til Vesl-Hjerkinn gjennom Einbuggdalen og Gautådalen (Gautstigen, Dovre nasjonalpark, sti nr. 3 i vedlegg 17)
- sti fra Haverdalsseter over Hornsjøhø og Sletthø (Rondane nasjonalpark og Grimsdalen landskapsvernområde, sti nr 11 i vedlegg 17)
 - stien over Sletthø og Hornsjøhø vil bli opprettholdt, mens stiene i sentrale Dovre nasjonalpark blir nedlagt.

Kvalitetsnorm for villrein

Nasjonalt har det blitt økt fokus på ivaretagelse av villreinen gjennom «Kvalitetsnormen for villrein» som ble fastsatt av Klima- og miljødepartementet 23. juni 2020 (<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/negative-paverknader-pa-villreinen-skalkartleggast/id2715331/>). Formålet med kvalitetsnormen er å bidra til at villreinen og de ulike villreinområdene forvaltes på en slik måte at internasjonale forpliktelser overholdes, og at nasjonale målsettinger om ivaretagelse av levedyktige bestander innenfor sine naturlige utbredelsesområder nås.

Internasjonale forpliktelser

IUCN satte i 2016 villreinen på den globale rødlista for truede arter, som følge av en tilbakegang på om lag 40 % siste 21-27 år. Ved siden av mindre forekomster i det vestlige Russland, er Norge det eneste europeiske landet med opprinnelig, vill fjellrein, og Norge har gjennom internasjonale avtaler forpliktet seg til å ta vare på villreinen (Konvensjonen om biologisk mangfold og Bernkonvensjonen).

2 Kunnskapsgrunnlaget (tilføyelse)

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har lagt til grunn (styresak 8/2020) at besøksstrategien skal bygge på et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag når det gjelder:

- Sårbarhetsanalyse
- Ferdsel
- Tilbydere, næringsdrivende og andre aktører
- Ulike brukerinteresser.

Viktige dokument i denne sammenhengen er:

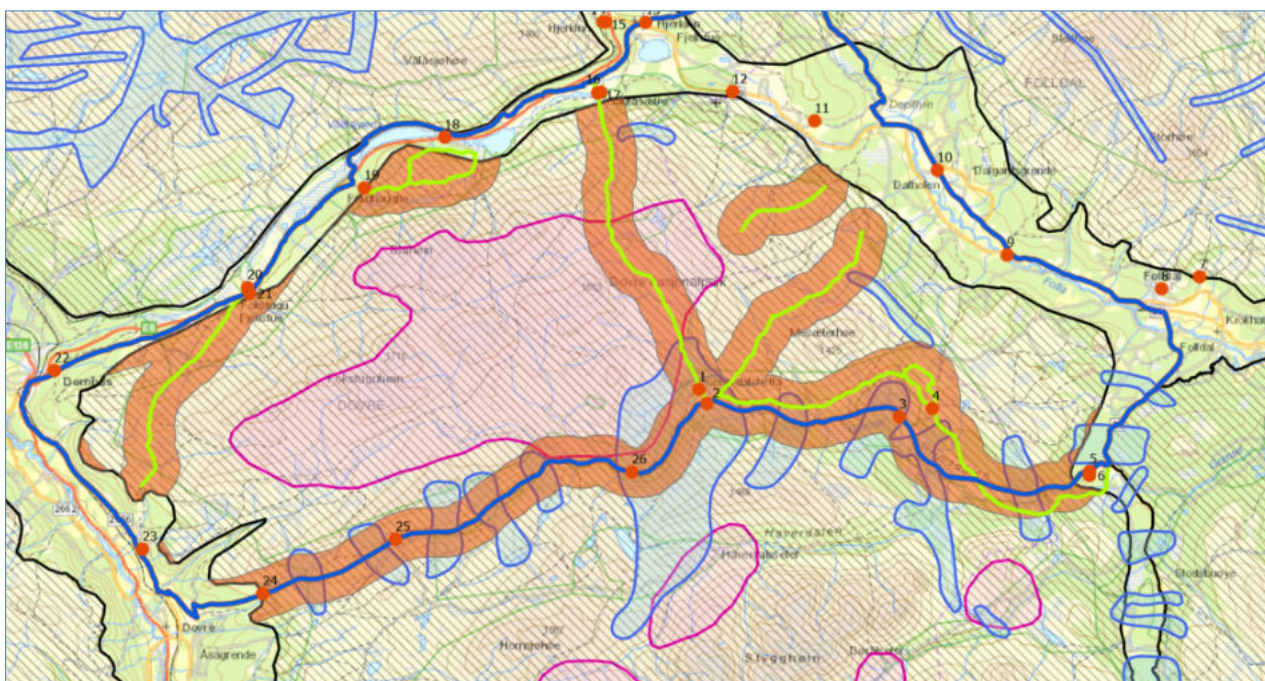
- Sårbarhetsanalyse for ferdselslokalteter i Dovre nasjonalpark, sekretariatet for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre 2020. (Upublisert).
- Referat fra ulike bedriftsbesøk og møter i samband med arbeidet med besøksstrategien. (Upublisert).
- Notat sårbarhetsanalyse Kongevegen Pilegrimsleden - Dovre nasjonalpark. (Upublisert)
- Sårbarhetsvurdering langs merket sti mellom Gautåseter og Grimsdalshytta. konsekvens for naturmangfold. notat 52 – 2020. Kistefos Skogtjenester AS.
- Rondane og Dovre nasjonalpark. Sårbarhetsvurdering for fugl. Geir Høitomt og Jon Opheim, 2017. (Unntatt offentlighet)
- NINA Minirapport 522 Karaktertrekk ved de besøkende til innfallsporter i Rondane og Dovre nasjonalparker
- NINA-rapport 1771 Kongevegen over Dovrefjell Bruksstatus 2019.
- NINA-rapport 1013 Villrein og ferdsel i Rondane Sluttrapport fra GPS-merkeprosjektet 2009–2014.
- Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning, rapporten «*Verdi av fôr frå utmarksbeite og sysselsetting i beitebaserte næringar.*» (NILF 2006)
- Norman-prosjektet – årsrapport 2020.
- ArcGIS-prosjekt med GPS-data, delt av Norsk Villreinsenter nord.
- Årsrapport lokalt SNO 2019.
- NIBIO sin kartløsning Kilden.

Statens vegvesen har et sektoransvar for nyere tids veghistoriske kulturminner, et ansvar som er pålagt etaten gjennom kongelig resolusjon av 1. sept. 2006. For Statens vegvesen gjelder dette ansvarsområdet veger, bruer, bygninger og andre vegrelaterte kulturminner. Det styrende dokumentet for arbeidet er Nasjonal verneplan fra 2002 med 211 lokaliteter og omtrent 450 enkeltminner.

2.1 Sårbare naturverdier

Det er laget en «Sårbarhetsanalyse for ferdselslokaliteter i Dovre nasjonalpark», som bl.a. viser at sårbar natur i Dovre nasjonalpark i hovedsak er knyttet til villrein og fugl.

Villreinen i Rondane nord villreinområde (den delen av bestanden som er nord for Ula) har deler av sitt leveområde i Dovre nasjonalpark, med funksjonsområder: kalvingsområder, helårsbeiter, trekkkorridorer og områder for utveksling. I figur 2 er det vist et kart som viser soner med påvirkning fra ulike ferdselselement på sårbar natur.



Figur 2. Kart som viser soner (rød farge) med påvirkning fra ulike ferdselselement på sårbar natur. Kartet viser ellers kalvingsområde (rød skravur), helårsbeite (grønn skravur) og trekk-korridorer (blå omriss).

Kalvingsområdene er avgrenset til sentrale deler av nasjonalparken. Det generelle inntrykket er at kalvingen får foregå uforstyrret i Dovre nasjonalpark. Villreinen er sårbar i kalvingsperioden, ikke bare rundt selve kalvingstidspunktet, men også i tiden etterpå. Simlene trenger gode beiter for å kunne yte en god melkeproduksjon.

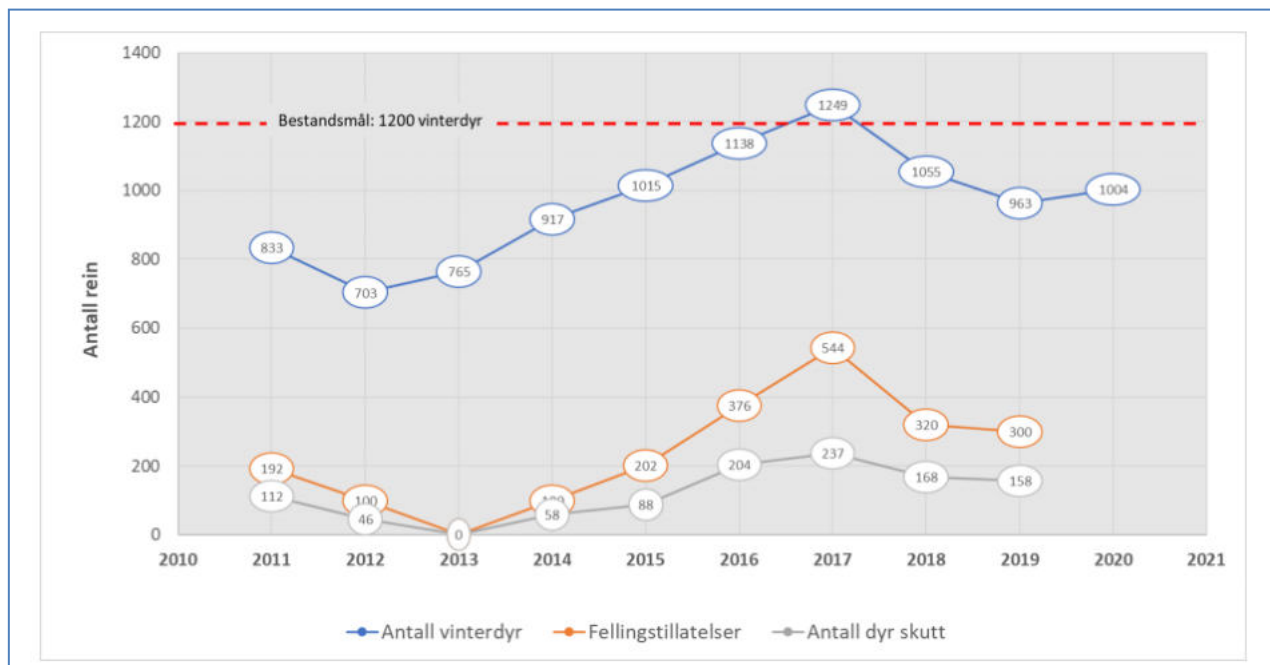
Villreinen er i noen grad fortrenget fra beiteområder i sommerhalvåret. Dette gjelder særlig områdene langs og vest for Kongevegen / Pilegrimsleden, og langs og øst for stien mellom Hageseter og Grimsdalshytta. Konsekvensen er at villreinen må bruke fattigere og høyereliggende arealer, samt at forstyrrelser gir økt energiforbruk.

Villreinen bruker områdene på begge sider av Grimsdalen. I perioder med mye ferdsel på Grimsdalsvegen viser villreinen redusert frekvens for trekk på tvers av Grimsdalen, og en konsentrasjon av trekkene til områder lengst vest i Grimsdalen. Dette er uheldig for utnytting av beiteene, og kan gi ulemper med for høye konsentrasjoner av dyr på beitearealene. Områdene i Dovre nasjonalpark har færre inngrep og mindre ferdsel enn andre deler av leveområdet til villreinen nord for Ula. For villreinen er det viktig også framover å ha slike rolige områder tilgjengelig, og at nye tiltak og aktiviteter legges til deler av Rondane der bruken allerede er stor.

Det blir også vist til faren for ytterligere oppsplitting i delbestander nord og sør for Grimsdalen, og det som står i NINA-rapport 1013 på s. 153: «Økt trafikk, sommer og vinter, kan forverre situasjonen og føre til nok en oppsplitting av bestanden i Rondane Nord.»

I tidligere tider var det utveksling av dyr med Snøhetta og Knutshø villreinområder over Dovrefjellaksen, og med Sølnekletten villreinområde over Atnadalen. Disse utvekslingene har i praksis opphørt, fordi bygging av infrastruktur og økende ferdsel har skapt barrierer for villreinens trekk mellom villreinområdene.

Villreinutvalget for Rondane nord har i sin bestandsplan en målsetting om å ha 1200 vinterdyr nord for Ula, ca. 1600 dyr om sommeren, se også figur 3.



Figur 3. Bestandsutvikling nord for Ula. (Villreinutvalget for Rondane nord)

Langs stien mellom Hageseter og Grimsdalshytta er det registrert sensitive enheter for fugl. Ved Veslehjerkinn tjønnin naturreservat er stien lagt om, og dette har hatt positiv virkning for fuglelivet her. (Kistefos Skogtjenester AS, 2020). Langs stien er det likevel en annen utsatt hekkelokalitet, som blir påvirket av ferdselen på stien.

Det er ikke registrert vesentlige problemer med slitasje på sensitive vegetasjonsenheter. Det er noen få problematiske punkter, som det vil være en grei sak å reparere.

Sårbarhetsanalysene i kap. 2.1.1 – 2.1.6 er hentet fra «Sårbarhetsanalyse for ferdselslokaliteter i Dovre nasjonalpark». Dette bygger på kunnskapsgrunnlaget som det er gjort greie for i kapitlene ovenfor, og metodikken i NINA Temahefte 73. NINA Temahefte 73 har veiledende beskrivelser for utøving av skjønn. For areal angis hvor mye som finnes av de sensitive enhetene i lokaliteten. For plassering blir det angitt hvor de sensitive enhetene er plassert i forhold til den bruken som foregår eller forventes.

Vektingen av sensitivitet for vegetasjon er skjønnsmessige vurderinger av areal (skala 1 - 4) og ferdselselementets plassering (skala 0,1 – 4). Vektingen av sensitivitet for dyreliv er et produkt av skjønnsmessige vurderinger av areal (skala 1 -5) og ferdselselementets plassering (skala 1 – 5). For villrein blir sårbarheten et produkt av vektall for areal lokaliteten dekker av et funksjonsområde, plassering av ferdselslokaliteten og status for funksjonsområdet, jf. tabell 1.

I tillegg vurderes effekten av avbøtende tiltak.

Tabell 1 Vekting av funksjonsområder for villrein i forhold til status for bruk/grad av påvirkning.

Vekting	Status for påvirkning i funksjonsområder for villrein
1	Området er i bruk, kun tilfeldige forstyrrelser fra ferdsel
2	Arealunnvikelse og trekkhindringer observeres, sannsynlig knytta til systematiske forstyrrelser
3	Nødstop: fullstendig arealunnvikelse eller flaskehals for forflytning langs avgjørende trekkpassasjer til funksjonsområde

Vi vil her gjengi sårbarhetsanalysene for de ulike ferdselselementene i og rundt Dovre nasjonalpark.

2.1.1 Sårbarhetsanalyse for Kongevegen / Pilegrimsleden (tilføyelse)

I forhold til sårbarhetsanalysen av selve veggen bør det komme fram at dette er en tidligere offentlig anlagt veg som ikke kan sammenlignes med andre stier i området, da den består av et oppbygget veglegeme. Det bør videre fremgå at Kongevegen og Pilegrimsleden (som følger Kongevegen) og området vest for veggen, er avsatt til sone for organisert ferdsel i henhold til Forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane fra 2009. Her bør det også vises til brukerundersøkelsen for Kongevegen gjennomført av NINA i 2019 hvor det konkluderes følgende: «I fokusområde Hardbakken avskjærer Kongevegen et begrenset villreinareal der GPS posisjonene viser en arealunnvikelse, men ferdselen fra Dombås er stor i dette området uavhengig av hva som skjer med ferdsel på Kongevegen». I forhold til tiltak for å kontrollere ferdsel har prosjekt Kongevegen over Dovrefjell satt opp en ferdselsteller nord for Hardbakken

Utregning av sårbarheten for Kongevegen / Pilegrimsleden er gjort for vegetasjon og villrein, se tabell 2. Det er ikke sett som relevant å vurdere sårbarhet for annet dyreliv her.

Kongevegen har en godt avgrenset trase uten tilløp til parallelle stifar. De sensitive enhetene som er registrert ser ut til å tåle dagens ferdsel godt. Det er aktuelt med overvåking av tilstanden, og enkelte forbyggende tiltak, jf. eget notat fra sekretariatet.

Ferdselen langs Kongevegen / Pilegrimsleden er over de terskelverdier som angis for å gi negativ påvirkning på villreinens kryssinger av et stisegment og arealunnvikelse, jf NINA-rapport 1013. Arealunnvikelse fører til tap av viktige beiteressurser i barmarksperioden. En har ikke virkningsfulle avbøtende tiltak for å avgrense ferdselen.

Tabell 2. Utregnet sårbarhet for Pilegrimsleden / Kongevegen.

Lokalitet	Sensitiv enhet	Vekting areal	Vekting plassering	Status	Areal x plassering	Med avbøtende tiltak
Kongevegen / Pilegrimsleden	Bratt skråning med ustabil substrat	2	0,1	-	0,2	0,1
	Brink/bratt skrent	2	0,1	-	0,2	0,1
	Myr/fuktig område	1	0,1	-	0,1	0,1
	Fuktsig/blauthøl	3	0,1	-	0,3	0,3
	Kalvingsområde	1	2	1	2	2
	Barmarksbeite	3	4	2	24	4
	Vinterbeite	2	3	1	6	1
	Trekkveier	1	1	1	1	1
Utveksling	1	1	3	3	3	

	Sum utregnet sårbarhet				36,8	36,6
--	-------------------------------	--	--	--	------	------

2.1.2 Sårbarhetsanalyse for stien Hageseter - Grimsdalshytta

Utregning av sårbarheten for stien Hageseter - Grimsdalshytta er gjort for vegetasjon, dyreliv og villrein, se tabell 3. Utregningene for dyrelive gjelder hekke og oppvekstområder for fugl.

stien Hageseter - Grimsdalshytta har en godt avgrenset trase med få tilløp til parallelle stifar. De sensitive enhetene som er registrert ser ut til å tåle dagens ferdsel godt. Det er likevel registrert noen lokaliteter med begynnende eller aktiv slitasje og utgraving. Dette må stanses ved fysiske tiltak på stien. For andre lokaliteter bør en overvåke situasjonen.

Ferdselen langs stien mellom Hageseter - Grimsdalshytta er over de terskelverdier som angis for å gi negativ påvirkning på villreinens kryssinger av et stiselement og arealunnvikelse, jf NINA-rapport 1013. En har få virkningsfulle avbøtende tiltak for å avgrense ferdselen.

Tabell 3. Utregnet sårbarhet for stien Hageseter - Grimsdalshytta

Lokalitet	Sensitiv enhet	Vekting areal	Vekting plassering	Status	Areal x plassering	Med avbøtende tiltak
Stien Hageseter - Grimsdalshytta	Rabbe	2	0,1	-	0,2	0,2
	Bratt skråning med ustabil substrat	3	2	-	6	0,3
	Brink/bratt skrent	2	2	-	4	0,2
	Myr/fuktig område	2	4	-	8	0,2
	Fuktsig/blauthøl	2	4	-	8	0,2
	Fjell-lavhei med fint substrat	3	0,1	-	0,3	0,3
	Dyreliv våtmarksfugl	4	3	-	12	12
	Dyreliv annen fugl	4	3	-	12	12
	Kalvingsområde	1	2	1	2	2
	Barmarksbeite	3	4	2	24	24
	Vinterbeite	2	3	1	6	6
	Trekkveier	1	1	1	1	1
	Utvexling	1	1	3	3	3

	Sum utregnet sårbarhet				86,5	61,4
--	-------------------------------	--	--	--	-------------	-------------

2.1.3 Sårbarhetsanalyse for Grimsdalen

Utregning av sårbarheten for Grimsdalen er gjort for villrein, se tabell 4. Det er ikke sett som relevant å vurdere sårbarhet for vegetasjon her.

Ferdselen i Grimsdalen er over de terskelverdier som angis for å gi negativ påvirkning på villreins kryssinger av et stiselement og arealunnvikelse, jf NINA-rapport 1013. Det er særlig trekkvegene for villrein som ser ut til å bli påvirket av ferdsel på Grimsdalsvegen. Uten at en har eksakte tall, er det en allmen oppfatning at det er økt ferdsel på Grimsdalsvegen, både med bil, sykkel og til fots. Vektingen av sårbarhet slår derfor mye ut på virkning på trekkvegene. Disse er helt avgjørende for å opprettholde en livskraftig villreinbestand. I den tiden Grimsdalsvegen er åpen har en få virkningsfulle avbøtende tiltak for å avgrense ferdselen.

Tabell 4. Utregnet sårbarhet for området Grimsdalen

Lokalitet	Sensitiv enhet	Vekting areal	Vekting plassering	Status	Areal x plassering	Med avbøtende tiltak
Grimsdalen	Dyreliv annen fugl	3	3		9	9
	Kalvingsområde	2	2	1	4	4
	Barmarksbeite	1	2	2	4	4
	Vinterbeite	1	1	1	1	1
	Trekkveier	5	4	2	40	40
	Utveksling	1	1	3	3	3
	Sum utregnet sårbarhet					61

2.1.4 Sårbarhetsanalyse for stiene Grimsdalshytta – Nysætrin - Pikhetta

Utregning av sårbarheten for stiene Grimsdalshytta – Nysætrin - Pikhetta er gjort for villrein, se tabell 5. Det er ikke sett som relevant å vurdere sårbarhet for vegetasjon og annet dyreliv her.

De aktuelle traseene ligger som «merket sti» i Forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane. Omfanget av ferdsel på stiene er ikke kartlagt, men de berører viktige deler av leveområdet for villrein. En har få virkningsfulle avbøtende tiltak for å begrense ferdselen.

Tabell 5. Utregnet sårbarhet for området Grimsdalshytta – Nysætrin - Pikhetta

Lokalitet	Sensitiv enhet	Vekting areal	Vekting plassering	Status	Areal x plassering	Med avbøtende tiltak
Grimsdalshytta – Nysætrin - Pikhetta	Kalvingsområde	2	2	1	4	4
	Barmarksbeite	2	2	2	4	4
	Vinterbeite	2	2	1	1	1
	Trekkveier	3	3	2	18	18
	Utveksling	1	1	3	3	3
	Sum utregnet sårbarhet					30

2.1.5 Sårbarhetsanalyse for Dovrefjellaksen

Utregning av sårbarheten for Dovrefjellaksen er gjort for villrein, se tabell 6. Det er ikke sett som relevant å vurdere sårbarhet for vegetasjon og annet dyreliv her.

Langs Dovrefjellaksen har tung infrastruktur og ferdsel lagt beslag på store deler av det opprinnelige leveområdet for villrein. I denne sammenhengen er det derfor områdets barriere for utveksling av dyr med Snøhetta villreinområde og Knutshø villreinområde som er vektlagt. Det er pr. i dag ikke planer om restaurerende tiltak.

Tabell 6. Utregnet sårbarhet for området Dovrefjellaksen.

Lokalitet	Sensitiv enhet	Vekting areal	Vekting plassering	Status	Areal x plassering	Med avbøtende tiltak
Dovrefjellaksen	Kalvingsområde	1	1	3	3	3
	Barmarksbeite	1	1	2	2	2
	Vinterbeite	1	1	2	2	2
	Trekkveier	0	0	3	0	0
	Utveksling	5	5	3	75	75
	Sum utregnet sårbarhet					82

2.1.6 Sårbarhetsanalyse for Streitlie – Fallet

Utregning av sårbarheten for Dovrefjellaksen er gjort for villrein, se tabell 7. Det er ikke sett som relevant å vurdere sårbarhet for vegetasjon og annet dyreliv her.

I området har fv 27, samt annen infrastruktur og ferdsel blitt en barriere for utveksling av dyr med Sølnekletten villreinområde, og dette er vektlagt i sårbarhetsvurderingen. Det er pr. i dag ikke planer om restaurerende tiltak.

Tabell 7. Utregnet sårbarhet for området Streitlie - Fallet

Lokalitet	Sensitiv enhet	Vekting areal	Vekting plassering	Status	Areal x plassering	Med avbøtende tiltak
Streitlie - Fallet	Kalvingsområde	1	1	3	3	3
	Barmarksbeite	1	1	2	2	2
	Vinterbeite	1	1	2	2	2
	Trekkveier	1	1	3	3	3
	Utteksling	3	3	3	27	27
	Sum utregnet sårbarhet					37

2.1.7 Mer om sårbar natur

I møter med ulike parter har det kommet flere innspill og opplysninger om sårbare naturforhold:

- Senhøstes bruker villreinen området Meseterhø – Pikhetta, et område med fine vinterbeiter, som grenser til det kalvingsområdet som for tiden er mest brukt. Det er betydelige beiteressurser i området.
 - Før «i gamle dager», var det et fint jaktområde rundt Pikhetta. Etter jakta trakk reinen via Streitkampen og Tollevshaugen til Dørålen, Gravhø og Gravhøtangen.
- Det er flere åpne buer i området.
- Viktig å ikke beslaglegge nye arealer for tur- og friluftsmål til fortrengsel for villrein. Vær obs på at villreinen kan ta i bruk nye områder, kjent at villreinen ruller bruken av beiteområder, kalvingsområder og trekkveger.
- Den følsomme perioden for villrein fra april og utover sommeren, kalving fra 17. mai – ut mai. Kalving skjer nord for Grimsdalsvegen, men dette må forventes å endre seg over tid.
- Stien Hageseter – Grimsdalshytta er en barriere for villreinen i tiden frem til medio september som er en god fjellturmåned. Men i forhold til sommerbeite er det tida før jakt som er mest påvirket. Vet vi om den sesongvise barrieren senker trekkvillighet over på vintersesong?
- Kryssinger over Grimsdalen skjer i hovedsak vest for Grimsdalshytta.

- Har ikke sikre tall på slaktevekter for villrein.
 - Det finnes måleserier for kjevelengder på kalv.
- Ikke observert syke dyr, eller dyr med fotråte i 2020.
- Ferdsele på Kongevegen er negativ for villreinen, og står i motstrid til prinsippet om at hensynet til verneverdiene skal veie tyngst.
 - Har opplevd at turister springer etter villreinen for å ta bilder.
- Problem at villreinen blir fortrent fra lavtliggende beiter på myrer og sletter på begge sider av Kongevegen/Pilegrimsleden, til høgereliggende områder (mot 1500 m.o.h.) med fattigere beiter.
- Vernebestemmelsene er for svake.
- Hekkeplasser for våtmarksfugl er særlige sårbare i tiden april – august.
- Hekkeplasser for rovfugl er særlige sårbare i tiden februar – september.
- Utleie av fjellstyrbu ved Veslhjerkinntjønnen – uheldig med økt bruk i hekkeperioden. Bruk av bua om høsten i jaktperioden er ok.
- Økt trend med å legge til rette for korte turer i nærområdet for å dra mye folk – kan være uheldig for biologisk mangfold i berørte områder.
- Ultraløp og organisert løping i fjellet er en aktivitet som kan vokse i omfang.

2.2 Reiselivet

Oversikt over organisering av reiselivet i området er vist i tabell 8. Oversikt over bedrifter i reiselivet rundt Dovre nasjonalpark er vist i tabell 9. I tillegg er det bedrifter innen handel, overnatting og tjenesteyting lokalisert til Dovre, Dombås, Dalholen og Fолldal.

Sekretariatet har gjennomført møter med bedriftene listet opp i tabell 9. De viktigste innspillene er vist i vedlegg 1 til besøksstrategien.

Tabell 8. Reiselivsorganisasjoner og bedriftssammenslutninger rundt Dovre nasjonalpark.

Lokale aktører	Regionale aktører	Nasjonale aktører
Dovre næringsforening	Nasjonalparkriket reiseliv AS	Visit Norway
	Rondanevegen (bedriftsnettverk)	DNT
	Mountains of Norway	

Tabell 9. Bedrifter med aktivitet i tilknytning til verneområdet.

Firma	Aktiviteter	Bruk av verneområdet
Nasjonalparkriket Reiseliv AS	Nasjonalparkriket Reiseliv AS har som hovedoppgave gjennom markedsføring å lokke folk til å komme til regionen.	Nasjonalparkene er et bærende element i markedsføringen. Dovre nasjonalpark synes likevel å være et ukjent område for de fleste besøkende.
Fokstugu fjellstue	Overnatting, 25 senger, tar bare imot vandrere.	Gjestene kommer langs Pilegrimsleden, eller de bruker andre stier i nærområdet.
Furuhaugli fjellhytter	Furuhaugli Fjellhytter driver hotell og hytter med høy standard, til sammen 90 senger. I tillegg er det utleie av plasser for caravan/bobil. Selskapet driver med sykkelutleie i samarbeid med Dovrefjell Adventures, moskusguiding og de arrangerer fototurer.	Furuhaugli Fjellhytter ønsker å utvikle sine tilbud og aktiviteter for bl.a. å få flere gjester med lengre opphold. Det gjelder f. eks. nye aktiviteter, særlig vinterstid. Nevnt ble trugetur på Mehø i måneskinn, fotogrupper o.l. Bedriften har ikke planer om å ta i bruk områder innenfor Dovre nasjonalpark for sine aktiviteter og tilbud.
Dovregubbens hall	Dovregubbens Hall har helårsdrift, og driver med overnatting og servering. Antallet senger er mer enn 40.	
Hageseter Turisthytte	Hageseter Turisthytte driver med overnatting og servering. Bedriften har 80 sengeplasser og 70 plasser for caravan og bobil (40 for faste gjester og 30 døgnplasser). Bedriften har helårsdrift,	Gjestene ønsker gjerne å ta to- tretimers turer langs stier i nærmiljøet (pilegrimsleden, T-merka sti.) Nasjonalparken blir

	men kafeen er stengt om vinteren. Kan ta imot bestillinger.	bare brukt i markedsføring.
Frich's Hjerkinnhus	Frich's Hjerkinnhus driver med overnatting, servering og moskussafari. De har helårsdrift, men om vinteren bare etter bestilling.	Bedriften har ingen aktiviteter rettet mot Dovre nasjonalpark, men veileder folk via f.eks. UT.no.
Dovrefjell Adventures	Dovrefjell Adventures er et aktivitetsfirma som driver sykkelutleie, guidede el-sykkelturer i området Dombås – Lesja – elgsafari. Prosjekteier «Tour de Dovre» - driver markedsføring og produktutvikling. Sesongen er fra 15. juni – 15. september. Selskapet har 2000 utleiedøgn som gir ringvirkninger med 10.000 – 15.000 gjestedøgn. Innovasjon Norge regner med ringvirkning kr. 1850/gjestedøgn. Økning i overnattingsdøgn i Folldal.	Kongevegen til Kongsvold er attraktiv. Overfarten Folldal – Streitkampen – Tollevshaugen er en del brukt. Turer legges ut på outtt.com via Mountains of Norway.
Rondanevegen	Rondanevegen er et bedriftsnettverk som organiserer bedrifter lokalisert langs Nasjonal Turistveg Rondane med tilførselsveier. Det er bedrifter i Dovre, Folldal, Alvdal, Stor-Elvdal og Ringebu.	Rondanevegen tilbyr ikke egne tjenester, aktiviteter eller produkt, men markedsfører medlemsbedriftene på en egen nettside: www.rondanevegen.no .
Hjerkin fjellstue og Fjellridning	Bedriften tilbyr guidede rideturer, overnatting og servering. Overnatting drives delvis som hotell og delvis som selvhushold. Tilbud om selvhushold hele året. Hotellet har ca. 50 senger, det er 12 leiligheter med ca. 50 senger og en campingplass. Restauranten er for hotellets gjester, ikke tilbud om lunsj. Hjerkin fjellstue og fjellridning kan ta i mot 26 ridegjester pr. dag. Ridetur kan bestilles uten at en bor på fjellstua.	Utenom turer langs Kongevegen, opplyser bedriften at de i liten grad bruker Dovre nasjonalpark i sin drift. De har kortere og lengre turer i områdene langs med og utenfor nasjonalparken. Hjerkin fjellstue og fjellridning har ønsket å utvikle produkt med flere-dagers turer, f.eks. til musikkfestivalen Rondaståk, men har fått

		avslag på en slik søknad. Bedriften uttrykte uenighet i vurderingene som ligger til grunn for avslaget, bl.a. ridefølger er ikke til ulempe for villrein - hester virker ikke skremmende på villrein, mer redd for personer - føler seg motarbeidet og etterlyser mer velvilje.
Bergseng seter	Bergseng seter består av fem hus for utleie. Normalt belegg er 10 – 15 gjester, men det har vært over 20 i enkelte tilfelle. Husene er leid ut for en uke. Husværa har en enkel standard. Drop-in skjer bare viss et av husene tilfeldigvis er ledig.	Turen til Streitkampen er populær, og mange av gjestene bruker andre tilbud i området: Gruvlirunda og Paradisrunda er viktige å bevare. Det er populære turer i nærområdet, som og har en kanalisierende effekt.
Fallet nordre	Fallet nordre er et kombinert gårdsbruk og overnattingsbedrift. Eierne har drevet med overnatting i 15 år, og garden har følgende hus for overnatting: Stabbur 12 – 16 senger Anneks, 2 senger Gammelstua, 11 – 12 senger Eldhuset, 3 senger To eldre hytter, utleid på åremål.	Bedriften har forsøkt å selge reinsjakt med guiding.
Budsjord	Budsjord er et fredet gardstun som driver med overnatting, servering, utstillinger og konserter. Sesongen er fra St. Hans til 15. august. Ellers etter avtale. Budsjord tilbyr ulik standard på overnatting: hotell eller herberge. I alt er det 25 senger på garden	Budsjord er «siste stopp» før fjellet på Pilegrimsleden og Kongevegen. Strekningen Budsjord – Kongsvold er beskrevet som «indrefiletten» av Pilegrimsleden.

Kvistli Islandshester	Kvistli Islandshester er en familiebedrift som tilbyr ridetuer og naturopplevelser. De legger vekt på å formidle natur- og kulturkunnskap, og sporløs ferdsel. Stolte av å drive i nasjonalparken. Sesong hele året, men i vinterhalvåret foregår ridingen på bane. Høgsesong er fra midten juni til midten av oktober. Bedriften tilbyr overnatting og matservering for sine ridegjester, og har 25 sengeplasser.	Kvistli har tillatelse til følgende organiserte rideturer: <ul style="list-style-type: none"> • på stien fra Hageseter til Grimsdalshytta (8 turer) • fra Nysetrea ved Dalholen til Grimsdalen (10 turer) • på sti til Pikhetta (7 turer).
Trolltun AS	Trolltun AS driver overnatting i hotell, vandrerhjem og hytter, 150 senger i alt. Videre driver selskapet skiheis, og leier ut til leirskoledrift i regi av Dombås fjellskole (kommunal). Trolltun har restaurant som er åpen for alle. De tar også på seg selskaper o.l. .	Bedriften har ikke egne aktiviteter i nasjonalparken, men registrer at det er ulike meninger om forvaltningen av verneområdene, og f.eks. villcamping, hensyn til villrein m.m.
Folldal Sykkelmekka	Folldal Sykkelmekka driver salg av sykler og reservedeler, utfører reparasjoner og driver utleie av sykler.	
Fjellsyn camping	Bedriften driver med camping og skitrekk. Bedriften markedsfører også severdigheter og aktiviteter i området.	
Strømhaug hytteutleie	Strømhaug Hytteutleie driver utleie av hytter på eiendommen: Gammelstugu 8 sengeplasser; tømmerhytte 5 sengeplasser; 2 små enkle hytter	Skogsbilveg i lia mot Vardhøe i noen grad brukt som turveg. Om vinteren er det skiløype til Hagester Fjellstue. Nasjonalparken er ikke et viktig tema for bedriftens gjester.

<p>Grimsdalshytta</p>	<p>Grimsdalshytta har vært turisthytte siden 1923, og er eid av DNT Oslo og Omegn. Grimsdalshytta har 54 sengeplasser, i tillegg mulighet for bruk av ekstraserger.</p> <p>Turisthytta har store fellesareal, noe som har vært nyttig i årets sesong.</p> <p>Turisthytta har årlig 3000 gjestedøgn, og i tillegg servering for mange dagsbesøk. Utenom sesongen er det åpent en selvbetjent hytte med 18 sengeplasser. Vanleg sesong er fra 19. juni – 15. september, men driverene kan selv bestemme lengden på høstsesongen. Om vinteren har turisthytta normalt åpent uken før påske og stenger 2. påskedag.</p>	<p>Som en fast innledning til middagen hver kveld, formidler vertskapet historier om fangst, villrein og nasjonalparkene, De stengt i kalvingsperioden</p> <p>Ved turisthytta er det anlagt en barnenatursti, samt at Barthstien ligger i nærområdet som en natursti for voksne. Andre turstier i Grimsdalen er Paradisrunda og Gruvlirunda. Gjестene går ellers turer i nasjonalparkene, og sykler til bl.a. Haverdalen og Tollevshaugen. Det har vært arbeidet med en tursti mellom setergrendene fra Grimsdalshytta til Tollevshaugen, men den er ikke helt fullført.</p> <p>De kan tenke seg å utvikle flere aktiviteter, som f.eks. stisykling, fatbike og ulike turmål. Det har vært diskusjoner rundt bruken av Kattuglehø som turmål, og det er et vedtak i nasjonalparkstyret om dette fra 2010. Andre alternativ kan være Storberget, Mesæterhø og Piggetta. Grimsdalshytta ønsker også tilrettelegge for guiding på ulike tema,</p>
-----------------------	---	--

		f.eks. botanikk. Vertskapet hadde spørsmål om merkingen til Storberget – merkingen er tatt bort – har forvaltninga bestemt dette? Hva er status på denne?
Pilegrimsleden	Pilegrimsleden følger historiske middelalders vegfar.	Traseen for Pilegrimsleden går gjennom Dovre nasjonalpark. Traseen må opprettholdes for ferdsel som i dag. Kulturminner et av verneformålene for Dovre nasjonalpark. To ulike strategier for hvordan man tar vare på kulturminner: La ligge urørt Gjøre tiltak for å opprettholde kvaliteten. Drenering av fuktige områder og blauthol kan være et tiltak Både Kongevegen og Pilegrimsleden er aktører i planprosessen, og må nevnes i dokumentene.
Kongevegen	«Kongevegprosjektet» - både kulturminnevern og reiseliv. Rapport arkeologisk utgravning Etterundersøkelse av funnsteder fra jernalder og middelalder langs Kongeveien (KHM 2019): ikke gjort funn av nye strukturer i tilknytning til funnplassene på traseen Åteigen - Fokstugu.	Aktuelle tiltak på strekningen Åteigen – Fokstugu: <ul style="list-style-type: none"> • kartlegge traseen, delvis utført. • rydde vegetasjon, delvis utført. • sette opp standard informasjonstavler ved startpunktene,

		<p>også med opplysninger om naturverdier og behov for å ta ulike hensyn.</p> <ul style="list-style-type: none"> • replika av bru over Leina • replika av bruer over Hondyrju. Aktuell rundtur med start fra Fokstugu, langs middelaldertraseen, og tilbake langs Kongevegtraseen.
Folldal fjellstue	Folldal fjellstue ble bygd i 1965, og kjøpt av nåværende eier i 1984. Fjellstua har 15 soverom med plass til ca. 30 gjester. I tillegg er det 2 setergrender og 2 hytter knyttet til eiendommen.	Gjestene kommer «av seg selv», og de fleste har som mål å gå i Rondane.
Folldal gruver	Folldal gruver er et kulturminne og et museum. Hovedmålet er å forvalte og formidle historien knyttet til Folldal gruver. Besøkende kan ta turer inn i gruva med tog, Stedet har en egen kafe, og det tilbys overnatting, 30 senger (2 – 4 pr. rom). Driften er avgrenset til sommersesong fra medio juni – ut 20. august, evt påske og andre skoleferier, samt arrangementer.	Det står igjen en utstilling etter iNasjonalparker, og også en stor landskapsmodell for Rondane, Dovre, Dovrefjell-Sunndalsfjella og Knutshø. Det er grunnlag for eit samarbeid mellom nasjonalparkforvaltningen og Folldal gruver om informasjon og formidling. Aktuelle tema/områder er Einunndalen, Kakelldalen, Rondane og Dovre nasjonalparker, Grimsdalen landskapsvernområde og Grimsdalsgruva m.m.. Ulike tiltak kan vera informasjonstavler ute på plassen til Nasjonal

		Turistveg, brosjyrer, bilder, faktagrunnlag og videreføring av element fra utstillingen til iNasjonalparker.
Snøhetta Husky AS	Snøhetta Husky AS har drevet med hundekjøring i 30 år, tidligere under Dahlen Husky. Bedriften har 120 hunder, med Folldal, Dalholen og Hjerkin-Snøhetta som aktivitetsområde. De siste fire årene har aktiviteten vært drevet i Tromsø fra november til påske.	Områder i og rundt Dovre nasjonalpark er lite egnet for hundekjøring pga. terreng og snøforhold.

2.3 Den besøkende (endringer se teksten)

I NINA Minirapport 522 Karaktertrekk ved de besøkende til innfallsporter i Rondane og Dovre nasjonalparker er det med bakgrunn i data fra svarkasser i 2009 og ferdselstellere (2009-2014) beskrevet viktige karaktertrekk med innfallsportene. Det var satt ut 12 svarkasser:

1. Høvringen: Mot Sletthø (16.6.-2.10.)
2. Smuksjøseter (mot Peer Gynt) (16.6.-2.10.)
3. Ved Spranget langs veg til Rondvassbu (16.6-28.6. + 21.8.-2.10.1)
4. Langs Musvollalsråket (ved Mysusæter) (29.6.-29.9.).
5. Kvamsnysætrene (16.6-1.10.)
6. Eldåsæter (15.6.-28.10.)
7. Ramshytta (15.6.- 6.10.)
8. Ved Straumbu (15.6.-6.10.)
9. Dørålseter, sør (15.6.-6.10.)
10. Grimsdalshytta, sør (15.6.-6.10.)
11. Gautåsæter, mot Grimsdalshytta (25.6-8.10.)
12. Foksådalen (25.6-8.10.)

Generelle funn fra svarkasseundersøkelsen er:

- I alt ble det i Rondane registrert besøkende fra 32 nasjoner.
- Bosatte i Oslo/Akershus utgjør den største gruppen av besøkende, med 27% av de registrerte.
- Tyskere er den største gruppen utenlandske besøkende med 12%.
- Den laveste andel lokale vi har observert i nasjonalparker i Norge – 4 %.

- Fotturister i Rondane er tilretteleggingsvennlige.
- De besøkende til Dovre og Rondane nasjonalparker er ikke spesielt villmarksfokuset, i den betydningen at de ønsker lite grad av tilrettelegging.
- vil det i framtida kunne bli et økende press om ny tilrettelegging. Dette innebærer imidlertid også et potensiale for kanalisering,
- En stor andel av de registrerte hadde vært i området tidligere (63%).

I tabell 10. er det vist en sammenstilling av funn for ulike temaer fra innfallsportene Gautåseter og Foksådalen.

Tabell 10. Funn fra svarkasser (2009) ved Gautåseter, Foksådalen og Grimsdalshytta. NINA minirapport 522.

Tema\Lokalitet	Gautåseter (%)	Foksådalen (%)	Grimsdalshytta (%)
Andel på dagstur	45,7	61,4	46,3
Andelen nordmenn	72,1	55,9	57,1
Andelen kvinner svart	54,3	58,1	55,3
Førstegangsbesøkende	38,8	38,0	40,8
På stien	93,7	89,2	89,9
Overnatting på fjellet	54,6	37,1	47,9
Ønsker mer tilrettelegging	71,5	73,0	67,0
Barn med i følget	12,4	10,6	18,9
Går alene	12,1	16,7	12,8
Organisert tur	5,3	14,8	5,1

NINA har oppsummert handlingsrommet ved de ulike lokalitene, og skriver bl.a.:

Grimsdalshytta

«Grimsdalshytta er sentralt plassert langs Grimsdalsvegen med biltraffik og i T-merka stinettet til DNT fra Høvringen, fra Dørålsæter og i fra Gautåsæter/Hagesæter i nord. Denne kombinasjonen setter sitt preg på lokaliteten. Det ble samlet inn 382 skjemaer i lokaliteten.»

...

«Handlingsrommet ved Grimsdalshytta er stor. Mange bilturister ønsker å gå kortere turer (rundturer, tematiske stier osv.) og man kan gjøre mye for å legge forholdene til rette for barn i lokaliteten. Alle førstegangsbesøkende i lokaliteten trenger informasjon og infrastruktur. Det er mange flerdagersturister som følger T-merka stinett, og disse er det vanskelig å påvirke annet enn å manipulere med stinettet.»

Driverne av Grimsdalshytta opplyser selv at en liten andel av de besøkende til Grimsdalshytta er utenlandske gjester.

Hageseter/Gautåseter

«Gautåseter danner viktigste innfallsport fra nord og går inn i Dovre nasjonalpark. Med stinedleggelse av stien fra Foksådalen inngår dette eneste T-merka sti fra nord, og T-merka sti videre sørover til Grimsdalshytta-Dørålseter og Rondvassbu/Bjørnhollia utgjør en meget viktig ferdselsakse. Det ble samlet inn i alt 520 skjemaer i lokaliteten.»

...

«Vi mener handlingsrommet er stort i denne lokaliteten, både fordi det er stor andel utenlandske besøkende og fordi det er mange førstegangsbesøkende. Men det at det er så stor andel flerdagersturister gjør at ferdselen i denne lokaliteten er forutsigbar og de følger T-merka sti. Derfor er det dagsturisten man kan satse på å legge til rette for i lokaliteten. Dagsturisten kan kanaliseres i sterkere grad mot rundturer, attraksjoner og tematiske stier i nærområdet.»

Foksådalen

«Foksådalen er en viktig innfallsport i Dovre nasjonalpark, men merkinga til tidligere T-merka sti er fjernet. Pilegrimsleden går forbi lokaliteten, og svarkassa var plassert slik at de som gikk pilegrimsvandinrg kunne skrive seg inn i kassa.»

...

«Handlingsrommet i lokaliteten er i utgangspunktet stort, spesielt gjelder nok dette de som følger pilegrimsleden. Her er det mange førstegangsbesøkende og også mange som følger infrastruktur. Svarene sier mindre om de som går inn i nasjonalparken, men vi må anta at det er stor andel dagsturer inn i Dovre nasjonalpark. Det er relativt beskjedne besøkstall i lokaliteten.»

I NINA-rapport 1772 Kongevegen over Dovrefjell Bruksstatus 2019 er det gjort noen generelle funn:

- varierte alderen fra 15 til 85 år og gjennomsnittsalderen var 49 år.
- 46,4 % av respondentene i undersøkelsen var nordmenn.
- En fjerdedel av brukerne gikk alene på tur,
- De aller fleste av brukerne (90 %) hadde kjennskap til Kongevegen og viste at de gikk langs den.
- 53,8 % var på en tur som varte i flere dager.
- Aateigen er ikke overraskende den lokaliteten med høyest andel som er på flerdagerstur.
 - Også ved Fokstugu er det mange som er på flerdagerstur.
- 80 % skulle være i området i flere dager.
 - vertshus/fjellstue/gjestegård (40,7 %),
 - telt/under åpen himmel 22,7%
 - campingplass. 21,1 %.
- De fleste går på og langs stien 85,5 %.

Resultatene viser at brukerne jamt over er positivt innstilt til tiltak langs Kongevegen over Hardbakken, se tabell 12.

Tabell 12. Brukerne som passerte Hardbakken sin innstilling til ulike forhold/tiltak. Etter NINA-rapport 1772. Svorskalaen fra 1 svært negativt via 4 nøytral til 7 svært positivt.

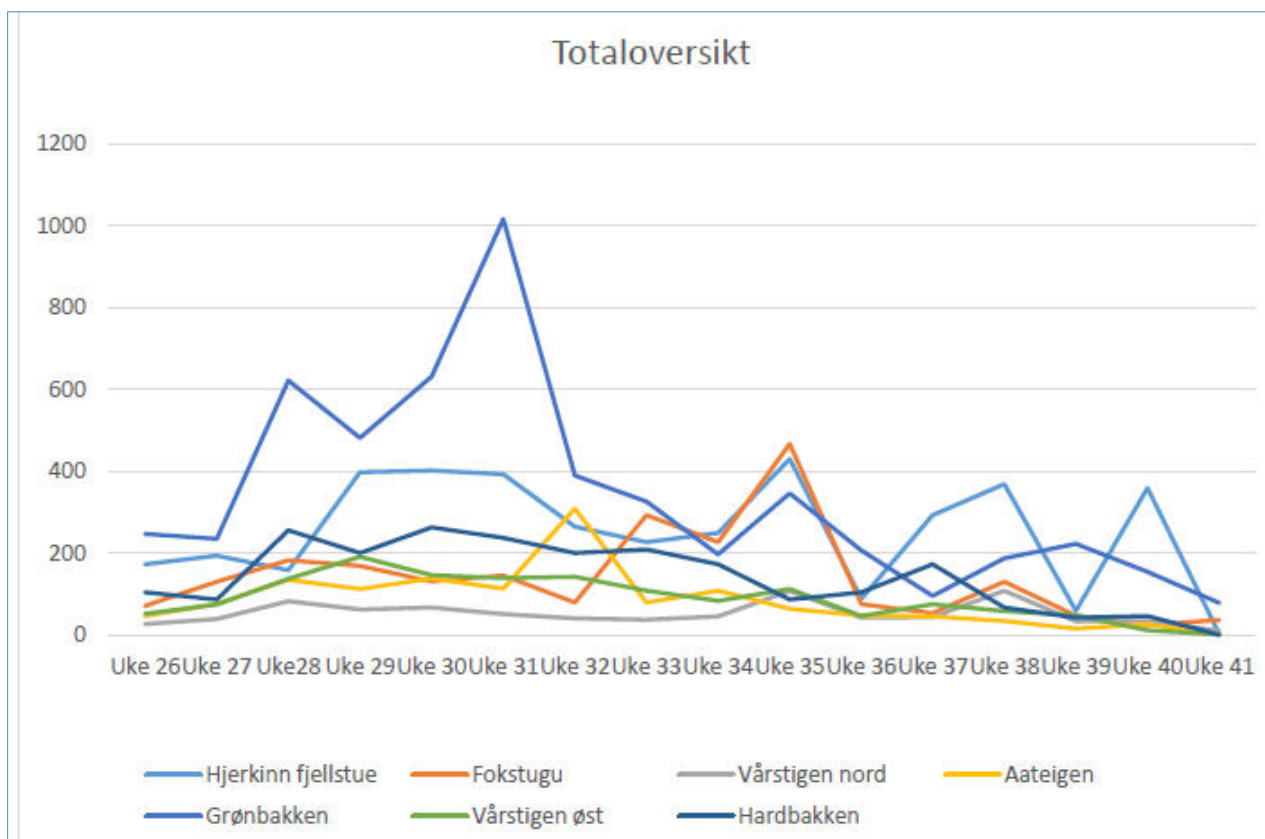
Tema	På en skala fra 1 - 7
At vegen/stien er merket	6,7
om det fantes informasjon langs stien/veien om dyrelivet i området	5,8
om det fantes informasjon langs stien/veien om kulturminnene i området	5,8
om du så villrein	5,6
at du kan gå milevis uten å møte et annet menneske	5,6
at vegen nå restaureres/rustes opp	5,4
at det finnes overnattingsmuligheter med matservering og oppredde senger i området	5,7
om stien/vegen kan brukes av flere brukergrupper	3,7

Resultatene viser at brukerne er godt tilfreds med tilrettelegging langs Kongevegen over Hardbakken, se tabell 13.

Tabell 13. Brukerne som passerte Hardbakken sin tilfredshet med tilretteleggingen. Etter NINA-rapport 1772. Svorskalaen gikk fra 1 svært misfornøyd til 5 svært fornøyd.

Tema	På en skala fra 1 - 5
Merking langs stien/vegen	4,7
Underlaget du går på	4,5
Parkering/adkomst	4,0
Informasjonsskilt	4,4
Framkommeligheten i våte områder	4,0

I figur 4 er det vist omfanget av ferdsel langs Kongevegen fordelt på uker i 2019.

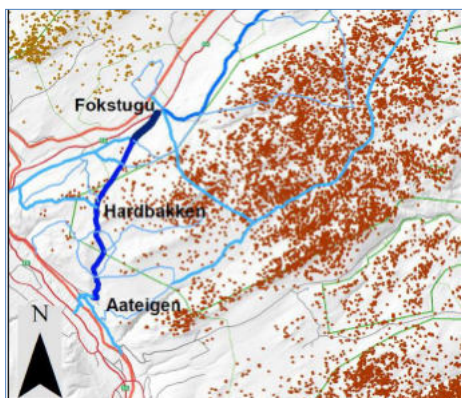


Figur 4. Ferdselsteller registrert på de sju tellerne som stod ved Kongevegen over Dovrefjell fra 27.06 til 10.10 i 2019 fordelt på uker. For uke 26 og uke 41 (første og siste uke i perioden) er ikke hele uka registrert, dermed er disse tallene lavere enn hva som er reelt. Etter NINA-rapport 1771.

I løpet av sommeren 2019 var det registrert følgende antall passeringer:

- Fokstugu hadde 2259 passeringer
- Aateigen hadde 1348.
- Hardbakken hadde 2246.

Det kan indikere at en høy andel går over Hardbakken fra disse to utgangspunktene, se figur 5.



Figur 5. Estimert bruk fra Kongevegen basert på kartinntegnelser som er kalibrert med automatiske ferdselstellere og reflekterer antall personer (men ikke nødvendigvis ulike individer) som ferdes på et gitt stiselement i gjennomsnitt per dag i sesongen 27.06-10.10.2019. ... GPS-punkt fra merkede villrein i studieperioden fra 27. juni frem til 10.oktober for årene 2009-2019 hvor data var tilgjengelig. Etter NINA-rapport 1771.

NINA har ellers lagt fram følgende i NINA-rapport 1771.

«...I fokusområdet ved Hardbakken er det spesielt ferdsel fra Kongevegen og østover rundt Fokstuguhøin som bør holdes øye med. Ingen av respondentene tegnet inn at de gikk så langt øst som til Grimsdalshytta. Mye tyder på at ferdselen inn her avtar raskt innover fjellet og er således av mindre betydning for villreinen. Merkingen på denne gamle ferdselsåren ble fjernet i 2011, men vardene står fortsatt. Så lenge avstikker ikke er skiltet og merket forventer man i liten grad en økning på denne stien og videre inn i sårbart villreinområde. Det gjennomføres i disse dager et studie som ser på effekten av merkefjerning på ferdselsvolum. På Hardbakken er imidlertid hovedutfordringen av at Kongevegen avskjærer et mindre areal og medfører en lokal arealunnvikelse i området mot Dombås. Dette er et endefjell, og man kan dermed kun beregne tapt areal og ikke at tiltaket begrenser trekk. Det kan likevel argumenteres med at ferdselen fra Dombås og fra toppen av alpinanlegget er så stor i dette området, uavhengig av Kongevegen, at denne arealunnvikelsen vil være et faktum uansett.

Det fleste visste at det var villrein i området de gikk tur i – 71 % av respondentene var klar over dette, mens 11 % ble klar over det i løpet av turen og 18 % visste ikke at det var villrein i området. Undersøkelsen viser også at brukerne er interessert i informasjon om dyrelivet i området. Gjennom informasjon kan man selvsagt også informere om sårbarhet og anbefalinger om å ta hensyn til villrein. Å oppleve villrein var ikke et veldig viktig motiv for brukerne av vegen, samtidig oppga de fleste at de synes det ville være positive om de så villrein. ...

...

Det at vegen restaureres og rustes opp ble ansett som positivt blant dagens brukere. Samtidig var det blandete meninger om hvorvidt vegen burde kunne brukes av ulike brukergrupper

...

Brukerne er veldig positive til merking av Kongevegen. Dette er noe vi også finner igjen i andre naturområder: brukerne var svært positivt til merking, både det at det er god skilting ved sti-start/sti-kryss og at det finnes merkede stier (se f.eks. Selvaag & Wold 2018a, 2018b, 2019Wold & Selvaag 2017). I tillegg ønskes brukerne informasjon om dyreliv og kulturminner i området. Brukerundersøkelser i nasjonalparker har vist at besøkende generelt ønsker informasjon ved parkeringsplasser og innfallsportene i form av informasjonstavler og via mobiltelefon»

NINA v. Vegard Gundersen har analysert data fra treningsappen STRAVA. (PM) Fra 2019 til 2020 viser analysen en økning i registrerte sykkelturet i Grimsdalen på over 200 %. De to foregående årene har økning vært i størrelsesorden 50 – 60 %.

2.4 Annen relevant kunnskap

Det er gjennomført møte med Dovre fjellstyre og Folldal fjellstyre. Et resyme fra møtet er vist i vedlegg 2.

2.4.1 Utmarksbeite

I et møte med utmarksnæringen kom det bl.a. fram:

«Økt turisme og ferdsel fortrenger den lokale bruken, som i utgangspunktet ikke er noen belastning for verneverdiene. Jf. f.eks. de nye restriksjonene på ferdsel i det som var Hjerkinnskytefelt.»

På NIBIO sin kartløsning Kilden finner vi informasjon om beitelag og utmarksbeite knyttet til Dovre nasjonalpark, som vist i tabell 14 og figur 6.

Tabell 14. Oversikt over beitelag og dyr på utmarksbeite for 2019, knyttet til Dovre nasjonalpark.

Beitelag	Medl.	Sau sluppet	Lam sluppet	Sau lam / km ²	Storfe sluppet	Tilgjengelig areal (km ²)
Grimsdalen (Dovre)	12	20	30	1	371	76,2
Bergsgrenda (Dovre)	5	577	954	9	25	166,5
Einbuggdalen og Hardbakken (Dovre)	10	1011	1845	15	35	189,4
Streite – Meseterhø beitelag (Folldal)	10	561	1028	9	42	168,8
Sum	37	2169	3857		473	600,9

Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning har i rapporten «Verdi av fôr frå utmarksbeite og sysselsetting i beitebaserte næringer.» (NILF 2006) regnet ut tall for fôropptak på utmarksbeite for:

- Mjølkeku 7,2 FEm/dag
- Lam 1,05 FEm/dag
- Sau 2,68 Fem/dag.

I tabell 15 har vi etter NILF sine tall, beregnet verdien av utmarksbeitet utøvd i og rundt Dovre nasjonalpark.

Tabell 15. Fôropptak i og rundt Dovre nasjonalpark.

Dyreslag	Fôrbehov (Fem/dag)	Talet på dyr	Dagar på beite	Fôrenheter (Fem)
Storfe	7,2	473	85	289.476
Lam	1,05	3857	85	344.237
Søyer	2,68	2169	85	494.048
Sum (Fem)	-	-	-	1.127.811

Med bakgrunn i tabell 14 og 15 kan det gis følgende overslag for verdien av utmarksbeitet i og rundt Dovre nasjonalpark:

- Estimert fôropptak på utmarksbeite: 1.127.811 FMe.
- Kraftfôrpris 4 kr/kg.
 - Utmarksbeitet kan ha en verdi på kr. 4,5 mill.
- Dyrka areal gjev 390 Fem/daa/år
 - Utmarksbeitet kan tilsvare 2.890 daa dyrka mark.



Figur 6. Kart over beitelag knyttet til Dovre nasjonalpark (fra NIBIO Kilden)

2.4.2 Merkevaren «Norges Nasjonalparker»

På «<https://designmanual.norgesnasjonalparker.no/>» står det:

«Norges nasjonalparker samler alle verneområder, besøkssentre, nasjonalparklandsbyer og -kommuner under en visuell identitet for stadig bedre vern og mer besøk.»

Det er utviklet en egen designmanual som skal brukes for logo, kart, brosjyrer, innfallsporter, plakater og annet informasjonsmateriell. I tillegg kan bedrifter søke om å ta i bruk et kommersielt merke under designmanualen.

For å kunne ta i bruk elementene i designmanualen er det et krav at det foreligger en godkjent besøksstrategi for nasjonalparken.

2.4.3 Nasjonalparksenter

I DN-rapport 2005-1 Policy og retningslinjer for miljøforvaltningens samarbeid med nasjonalparksentrene står det bl.a.: *«Grunnlaget for miljøforvaltningens arbeid med nasjonalparksentre i Norge går tilbake til Stortingsmelding nr. 62 (1991-92) Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge 1). Meldingen framhever informasjon om nasjonalparker som et viktig satsingsområde og understreker at: "...en bør ta sikte på å dekke opp alle de viktigste nasjonalparkene enten med egne sentra eller gjennom regionale sentra der det gis informasjon om flere nasjonalparker".*

Dovre nasjonalpark var tidligere knyttet til nasjonalparksenteret i Nasjonalparker, som ble nedlagt. Norsk villreinsenter Nord har status som «Besøkssenter villrein», og ivaretar i noen grad funksjonen som informasjonssenter for nasjonalparken.

2.4.4 Kongevegen / Pilegrimsleden

Kongevegen over Dovrefjell og Pilegrimsleden er nasjonale prosjekter, lagt til henholdsvis Statens vegvesen og Kulturdepartementet.

Prosjektet Kongevegen over Dovrefjell er et større samarbeidsprosjekt mellom Statens vegvesen, kommuner, fylkeskommuner, nasjonalparkstyrene på Dovrefjell og regionalt pilegrimssenter. Hovedmålet med prosjektet er å istandsette og sikre en fremtidig bevaring av Kongevegen over Dovrefjell. En sentral oppgave for prosjektet er videre å formidle samferdselshistorien på Dovrefjell. Formidlingen skal både øke kunnskapen om Kongevegen og bidra til bevaringen av kulturminnet Kongevegen. Prosjektet har også som målsetning å tilrettelegge Kongevegen som en sammenhengende historiske vandringsveg fra Dovre kirkre til Oppdal kirke. Tilretteleggingen skal fremme bevaring, fysisk aktivitet, næringsutvikling og inngå i reiselivssatsingen på begge sider av fjellet.

2.5 Sammenstilling og situasjonsanalyse av kunnskapen

Dovre nasjonalpark er en viktig del av leveområdet for villreinen i Rondane nord villreinområde, med kalvingsområder, helårsbeiter og trekkområder. Det er satt bestandsmål på 1200 vinterdyr i området nord for Ula. Både Pilegrimsleden og stien Hageseter – Grimsdalshytta ser ut til å påvirke villreinens arealbruk negativt ved at områdene her er mindre brukt, eller ikke brukt av villreinen i perioder av året. Villreinen har utfordringer med å krysse Grimsdalen, særlig i perioden om sommeren med stor ferdsel på Grimsdalsvegen. Også stier i området Meseterhø og Pikhetta kan ha en negativ påvirkning på villreinens bruk av disse områdene. Utveksling av dyr med andre villreinområder har i praksis opphørt.

Det er registrert flere sårbare lokaliteter for fugl som er sårbare for ferdsel.

Kartlegging av sårbar vegetasjon langs Pilegrimsleden og stien mellom Hageseter og Grimsdalshytta viser en stabil situasjon, med få punkt der det er behov for tiltak.

Rundt nasjonalparken er det et 20-talls bedrifter eller virksomheter som har besøkende som oppsøker aktiviteter eller attraksjoner knyttet til Dovre nasjonalpark. Likevel utgjør den organiserte ferdselen i nasjonalparken en liten del av den totale ferdselen, kanskje i størrelsesorden 5 %. Særlig når det gjelder organisert bruk av hest er det ulike oppfatninger mellom aktørene og forvaltningen om hvilken bruk områdene tåler. Næringsaktørene har også uttrykt at de føler seg motarbeidet av forvaltningen og oppsynet, og etterlyser større grad av velvilje.

Pilegrimsleden» er en markedsført vandringsveg, som i noen grad medfører økt ferdsel i nasjonalparken. Pilegrimssenter Dovrefjell ønsker er at veien ikke skal forfalle ytterligere, noe den gjør uten noen form for vedlikehold og skjøtsel.

De fleste aktørene uttrykker at det er behov for mer informasjon om ulike forhold, ikke bare ved innfallsportene, men også på den enkelte bedrifts område. En besøksrettet hjemmeside om nasjonalparken blir tatt godt i mot.

Det foregår et omfattende utmarksbeite, totalt er det sluppet ca. 6500 beitedyr i og rundt nasjonalparken. Beitebrukerne gir uttrykk for at det er noen ulemper for beitebruken knyttet til ferdsel, særlig langs Pilegrimsleden.

I møter er det bl.a. uttrykt at økt turisme og ferdsel fortrenger den lokale bruken, som i utgangspunktet ikke er noen belastning for verneverdiene.

Kunnskapsgrunnlaget viser at aktører og besøkende er en sammensatt gruppe av flere målgrupper, f.eks:

- | | |
|---|--|
| <ul style="list-style-type: none">• grunneiere• reiseliv – overnatting og servering• reiseliv – aktivitet• beitebrukere• rettighetshavere• organisasjoner• fotturister.• skiturister | <ul style="list-style-type: none">• sykkelturister• bilturister• jegere• nordmenn• utlendinger• lokalbefolkning• ulike aldersgrupper• andre offentlige organer. |
|---|--|

Besøksstrategien må derfor favne bredt i fastsetting av mål, strategi, tiltak og kommunikasjon. Her er det videre viktig å få til en god kobling mot de utfordringene som er avdekt i kunnskapsgrunnlaget når det gjelder:

- å ta hensyn til villreinens leveområder og annen sårbar natur
- å gi mer og bedre informasjon / kommunikasjon
- å kanalisere og styre ferdselen
- å kunne gi forutsigbare rammer for de næringsdrivende.

3 Mål og strategiske grep

3.1 Mål med besøksforvaltningen (mindre endringer)

1. Besøksforvaltningen i Dovre nasjonalpark skal sikre verneverdiene i Dovre nasjonalpark på lang sikt. Dette gjelder særlig leveområdet for villrein, sårbare vegetasjonstyper, og sårbare hekkelokaliteter for fugl.. Villreinen skal ikke bli ytterligere fortrent fra kalvingsområder, helårsbeiter eller trekkorridor. Tilgangen til lavereliggende beiter i sommerhalvåret må forbedres, og villreintrekket over Grimsdalen må ivaretas.
2. Besøksforvaltningen skal legge opp til gode opplevelser for de besøkende og lokal verdiskaping innenfor rammene lagt i naturmangfoldloven, verneforskriften og Forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane (2009).

3.2 Strategiske grep (gjort om fra tabell til tekst)

Det strategiske grepene vil i hovedsak være knyttet til kunnskap, kanalisering av ferdsel, informasjon og samarbeid/dialog. For å nå målene i besøksstrategien (kap. 3.1) skal følgende strategier legges til grunn:

1. Oppdatert kunnskap om tilstanden for sårbare naturenheter og utviklingen i ferdsel og bruk av nasjonalparken skal ligge til grunn for besøksforvaltningen i Dovre nasjonalpark og for evaluering om målene i besøksstrategien blir oppfylt.
2. En oppdatert kunnskap legges også til grunn for evaluering av om målene i besøksstrategien blir oppfylt.
3. I tråd med Forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane skal ferdsel kanaliseres til stier og løyper.
 - Eventuelle nye kanaliseringstiltak skal skje til utkanten av verneområdene
 - Tilrettelegging begrenses for ferdsel øst-vest (ikke inn i sentral fjellområder i nasjonalparken)
 - Prinsippet om én merket sti/løype mellom to punkter gjennomføres
 - Organisert ferdsel begrenses utenfor godkjente soner og godkjente stier og løyper i forvaltningsplanen.
4. Informasjonstiltak skal brukes for å kanalisere den uorganiserte ferdselen, og for at den skal skje på en hensynsfull måte
 - Fysiske informasjonstiltak blir lagt utenfor nasjonalparken
 - Fysisk tilrettelegging av stier, turmål og informasjonspunkt utenfor nasjonalparken er viktig for å kanalisere den uorganiserte ferdselen.
5. Samarbeide med Norsk Villreinsenter nord, som Besøkssenter villrein og ressurs når det gjelder kunnskap, informasjon og formidling.
6. Arbeide for at alle aktører må erkjenne sitt ansvar for å ta vare på verneverdiene, og det må etableres arenaer for dialog og samhandling mellom aktørene og forvaltningen.
7. Arbeide for en god kommunikasjon mellom forvaltning/opsyn og aktører med virksomhet i og rundt nasjonalparken.
8. Legge til rette for god kommunikasjon mellom ulike aktører i nasjonalparken.

4. Kommunikasjonsplan (flyttet fra vedlegg)

Kommunikasjonsplan for Dovre nasjonalpark

Formålet med kommunikasjonsplanen er å bidra til å nå målene i besøksstrategien gjennom å legge føringer for forvaltningens kommunikasjonsarbeid. Planen skal definere hvem vi skal kommunisere med, hvordan denne kommunikasjonen skal foregå og hvilke kanaler og virkemidler som skal benyttes. Den skal være et brukervennlig verktøy som bidrar til at kommunikasjonen både flyter og treffer bedre. Vi skal ønske «velkommen inn» på en inkluderende og forståelig måte, samtidig som vi bidrar til en økt forståelse for vernet.

4.1 Mål

Det overordnede målet med kommunikasjonsplanen er å legge føringer for hvordan vi skal nå målsetningene i besøksstrategien. Kommunikasjon er det viktigste verktøyet vi har for å ønske velkommen inn i tråd med disse. Det er tidligere presisert at vi må favne bredt og at kommunikasjonsarbeidet skal bidra til mer og bedre kommunikasjon til de besøkende. Vi ønsker å kanalisere og styre ferdselen samtidig som vi gir forutsigbare rammer til de næringsdrivende. Resultatet av dette vil optimalt sett være at flere får en bedre forståelse for vernet, og dermed tar større hensyn til villreinens leveområder og annen sårbar natur. Vår kommunikasjon skal si velkommen inn og gi gjesten kunnskap og selvtillit til å ferdes trygt og fornuftig i naturen.

4.2 Målgrupper

Den overordnede målgruppen for kommunikasjonen er alle som ønsker å besøke eller få besøk til verneområdene. Formidlingsarbeidet avhenger av at forvaltningen har en god og åpen dialog med flere målgrupper på ulike nivå. Vårt mål er derfor å kommunisere direkte med gjesten, reiselivet, øvrig næringsliv og lokalbefolkningen, og indirekte med gjesten via reiselivet, øvrig næringsliv og lokalbefolkningen. I tillegg ser vi viktigheten av å kommunisere og samarbeide godt med nærliggende nasjonalparker/nasjonaleparker med like utfordringer og fjelloppsyn uten at de er tatt med som en egen målgruppe her.

1. Gjesten

Hovedmålgruppen for direkte kommunikasjon med gjesten er dagsturister med vekt på førstegangsbesøkende og gjester som har mindre kunnskap om området. Bakgrunnen for dette er NINAs minirapport 522 («Karaktertrekk ved de besøkende til innfallsporter i Rondane og Dovre nasjonalparker») som påpeker at det ved både Grimsdalshytta og Hageseter/Gautåseter bør satses på nettopp denne målgruppen, da de i større grad ønsker tilrettelegging og lar seg kanaliseres til aktiviteter i randsonene. Vi skal derfor framheve enkle og fortrinnsvis tilrettelagte

aktiviteter og god veiledning som passer de fleste segment innenfor målgruppen. I tillegg skal vi legge opp til en god dialog via sosiale medier til gjester som kommer tilbake flere ganger, dette kan også være lokalbefolkningen.

Vi har ikke valgt å segmentere på bakgrunn av alder, kjønn eller nasjonalitet, men på interesse. I dette tilfellet målgruppen som har interesse for aktivitet i Dovre nasjonalpark og Grimsdalen landskapsvernområde. Men i enkeltprosjekter kan det selvfølgelig være aktuelt å sikte seg inn mot mer spissede målgrupper.

2. Reiselivet

I arbeidet med besøksstrategien er det avdekt at det er et stort behov for informasjon. Ikke bare ved informasjonspunkt og innfallsporter, men også uttrykt hos den enkelte bedrift. Bedriftene kan derfor bli en viktig samarbeidspart for å nå ut med viktig informasjon om verneområdene. Målgruppen vi har kalt reiselivet innebærer alle reiselivsbedrifter som har aktivitet i og rundt verneområdene. Det er disse bedriftene som har mest kontakt med gjestene og dermed har størst potensial med tanke på å spre budskapet vårt. Godt samarbeid, god informasjonsflyt og kunnskapsoverføring både mellom forvaltningen og reiselivet og mellom reiselivet og gjesten vil bli høyt prioritert. Vi ønsker at reiselivet skal støtte opp om forvaltningen, og har som mål å være felles avsender sammen med reiselivet i de tilfeller det er hensiktsmessig. Eksempler på dette kan være innhold til sosiale medier, utvikling av randsoneaktiviteter, arrangere fagdager/kurs i felleskap og lignende.

3. Øvrig næringsliv

Her ønsker vi å inkludere alle bedriftene som ligger i nærheten av verneområdene og er i kontakt med gjester. Eksempler på slike er: Dagligvarebutikker, bensinstasjoner og sportsbutikker. For å gi gjesten en god opplevelse er det viktig å gi service i alle ledd. Det optimale er at flest mulig som er i kontakt med gjestene kan svare på eventuelle spørsmål eller minimum henvise til noen som har den rette kunnskapen.

4. Lokalbefolkningen

Lokalbefolkningen i bygdene rundt verneområdene innebærer alle lokale: Grunneiere, beitebrukere, rettighetshavere og brukere. Lokalbefolkningen kan være både vertskap og gjester, og er av våre viktigste ambassadører.

4.3 Kanaler og virkemidler

For å oppnå den graden av kommunikasjon som er ønskelig både direkte til gjesten og til de øvrige målgruppene må vi ta i bruk flere ulike kanaler og virkemidler. Vi har valgt en kombinasjon av tradisjonelle og moderne kanaler for å nå ut til flest mulig innenfor våre målgrupper.

- Sosiale medier i samarbeid med Rondane nasjonalpark (Facebook, Instagram og samarbeid med influensere)
- Besøksrettet nettside samarbeid med Rondane nasjonalpark
- Ut.no og DNTs kanaler
- Andre turapper
- Destinasjonsselskapenes kanaler
- Besøkssenter villrein, SNO
- Informasjonspunkt ved innfallsportene



- Brosjyrer
- Bedriftsbesøk
- Samarbeid med reiselivet
- Bruk av kommersielt merke (Norges nasjonalparker)
- Fagdager og kurs for reiselivet
- Webinar/allmøter for det øvrige næringsliv og lokalbefolkningen
- Arbeid mot presse
- Magasiner og andre aktuelle interesseorganisasjoner
- Vegskilting/vegvesenet/kartløsninger (google, norgeskart ol.)

4.3.1 Hvordan bruke de ulike kanalene og virkemidlene

Sosiale medier generelt (heretter kalt SoMe)

Vi har valgt å være aktive på henholdsvis Facebook og Instagram med felles konto for Dovre og Rondane nasjonalparker. For å kunne påvirke og nå ut med budskapet vårt i størst mulig grad er det viktig å bygge opp en solid følgerskare på begge disse kanalene. Dette skal gjøres ved å produsere og dele innhold med en god blanding av inspirasjon og informasjon. Innholdet må være så interessant og underholdende at den potensielle følgeren velger nettopp oss i jungelen av alle kontoene som finnes i dag. Vi skal svare på alle spørsmål som kommer i de ulike kanalene og by opp til dialog, men spørsmål som ikke går direkte på verneområdene kan sendes videre til den aktuelle bedriften eller destinasjonsselskapet. Her vil det også være hensiktsmessig å jobbe tett med destinasjonsselskapene og andre aktuelle samarbeidspartnere, både for å samarbeide om innhold og enkelt kunne krysspublisere.

- Instagram

Instagram skal brukes til å inspirere og komme med kort informasjon og enkle tips. Innholdet vil variere noe i løpet av året (egen plan skal utarbeides). Innholdet skal være en kombinasjon av egenprodusert stoff og deling av andres innhold. Sistnevnte er med på å bygge opp dialogen og felleskapet mellom forvaltningen og målgruppene.

- **Facebook**
 - Facebooksiden skal ha mye av den samme funksjonen som Instagram, men skal i større grad være en informasjonskanal. Det er likevel viktig å finne en god balanse mellom inspirasjon og informasjon for å opprettholde interessen til følgerne. Også her skal innholdet være en kombinasjon av egenprodusert stoff og deling av andres innhold, men med større andel av egenprodusert.
 - **Facebookgrupper** skal opprettes og brukes som et virkemiddel internt for å bedre kommunikasjonen mellom forvaltningen og reiselivet/på tvers av reiselivet via grupper, og kanskje på sikt også de øvrige målgruppene. I tillegg skal både forvaltere og informasjonsrådgiver følge med på hva som rører seg i eksisterende grupper som berører verneområdene og komme med konstruktive innspill der det er hensiktsmessig. Eksempel på en slik gruppe er «Toppturer i Jotunheimen, Rondane og Dovrefjell»

- **Samarbeid med influensere**

Samarbeid med influensere, i samarbeid med Rondane nasjonalpark, er en god måte å nå ut til målgrupper vi selv ikke klarer å treffe. Her bør vi se på muligheten til å knytte til oss relevante



influensere som ønsker å identifisere seg med verneområdene våre. Her vil det i enkelte tilfeller være hensiktsmessig å samarbeide med reiselivet. Miljødirektoratet vil ikke dekke utgifter til dette. Det forutsettes derfor at et slikt samarbeid ikke vil medføre utgifter for nasjonalparkstyret.

Besøksrettet nettside

Nettsiden for Rondane og Dovre nasjonalparker skal være besøksrettet og inneholde så mye og god informasjon at gjesten og de øvrige målgruppene står igjen med minimalt med ubesvarte spørsmål. Den skal ønske velkommen inn i de mindre sårbare områdene og randsonene samtidig som den skal inneholde tydelig og lettfattelig informasjon om regler og verneverdier. Siden skal være et verktøy som alle målgruppene våre kan bruke og dra nytte av. Det skal ikke være en reiselivsside, men det skal være mulig å planlegge opplevelsen med utgangspunkt i siden da vi skal lenke videre til destinasjonsselskapene og vice versa. For å få et best mulig resultat skal alle målgruppene involveres i arbeidet med siden, både via samarbeid med reiselivet og dialog med de øvrige både gjennom samtaler og sosiale medier. Vi ønsker i størst mulig grad å løfte de samme opplevelsene som reiselivet selv gjør så langt det ikke strider med vernet.

Tema for siden (denne er ikke endelig):

- Om nasjonalparken og verneområdene
- Villrein
- Ferdselsråd og regler
- Rondane og Dovre gjennom året
- Innfallsporter
- Opplevelser og aktiviteter
- Overnatting og reise

Ut.no/DNTs kanaler

Vi vet at DNT sine kanaler og særlig ut.no er svært viktige informasjonskilder for besøkende. Vi må derfor jobbe for å ha en god dialog og et godt samarbeid med DNT vedrørende alle deres plattformer. Det har i 2020 blitt lagt fram et forslag til en avtale om kvalitetssikring av innholdet på disse plattformene.

Andre turapper

Det finnes i dag mange ulike turapper, både nasjonale og internasjonale. Det er hensiktsmessig å ha oversikt over disse og opprette dialog med de ulike tilbyderne. Det er ønskelig å kunne kvalitetssikre flest mulig av disse.

Destinasjonsselskapenes kanaler

Disse kanalene er viktige informasjonskilder for gjesten både i planleggingsfasen og mens man er på tur. Per i dag er det stor variasjon i hvor mye informasjon de ulike destinasjonsselskapene har om verneområdene. Vi skal jobbe for å løfte denne informasjonen i disse kanalene, både direkte ved å ha et tett samarbeid med destinasjonskanalene og ved at det blir naturlig å lenke fra deres sider til vår besøksrettede nettside. Og som nevnt vil det være hensiktsmessig å jobbe tett med

destinasjonsselskapene både for å samarbeide om innhold nettsider og SoMe, og for å enkelt kunne krysspublisere.

Besøkscenter villrein og SNO

Besøkscenteret på Hjerkin er en viktig formidler av budskapet vårt og vi må jobbe for å vedlikeholde og videreutvikle det gode samarbeidet med besøkscenteret og fagmiljøet hos Norsk villreinsenter Nord. Naturveilederne informere både gjester som besøker attraksjonene (Fjellportalen og viewpoint SNØHETTA) og grupper de besøker om bakgrunnen for vernet. SNO og lokalt fjelloppsyn er våre ører og øyne i fjellet og kan gi oss svært nyttig innsikt om verneområdenes tilstand og hvordan besøkende ter seg i fjellet.

Informasjonspunkt

Informasjonspunktene som eksisterer per i dag er av varierende kvalitet og flere av de eksisterende punktene må rustes opp, i tillegg skal det etableres noen nye. Se tiltak nummer fire for oversikt over punkter som skal etableres/rustes opp.

Brosjyrer

Vi skal utarbeide en ny brosjyre som skal inneholde generell informasjon om verneområdene – innholdet skal være et kort sammendrag av informasjonen du finner på nettsiden.

Bedriftsbesøk

Det skal gjennomføres bedriftsbesøk der både informasjonsrådgiver og begge forvaltere deltar, det bør etterstrebtes at alle tre bør gjennomføre flest mulig av besøkene sammen. Her må det utarbeides en egen plan som fordeler bedriftsbesøkene gjennom året, og er hensiktsmessig med tanke på bedriftenes sesongvariasjoner. Det er viktig å påpeke at vi ikke kan besøke alle hvert år, men at alle skal ha fått tilbudet i løpet av en gitt periode.

Samarbeid med reiselivet

For å opprettholde en jevnlig kommunikasjon ser vi det hensiktsmessig at forvaltning og reiselivet samarbeider om relevante prosjekter som gagnar både vern og lokal verdiskaping. Dette kan både være i samarbeid med enkeltbedrifter, en gruppe bedrifter eller destinasjonsselskap. Vi mener at dette er viktige tiltak for å få en god kommunikasjonsflyt, og at det å samarbeide om prosjekter der vi har felles mål vil styrke også den øvrige dialogen og samarbeidet.

Bruk av kommersielt merke – designmanualen for Norges nasjonalparker

Fastsetting av retningslinjer for bruk av kommersielt merke kan være et ledd i å få en god dialog med aktørene i og ved nasjonalparken. Dette kan blant annet gjøres ved at det stilles krav om oppmøte på kurs/fagdager og lignende.

Fagdager og kurs for reiselivet



Ved å innføre årlige faglige treffpunkter vil vi kunne heve kvaliteten på produktene reiselivet tilbyr og samtidig øke bevisstheten rundt vernet. Vi skal også se på muligheten for å bruke det kommersielle merket til merkevaren som et ledd i dette. Eksempler på tema for slike fagdager/kurs kan være: Villrein, kulturminner, lokalhistorie ++. Det er også viktig å flette inn reiselivsspesifikke tema i disse dagene/kursene, og sosiale medier, opplevelsesdesign ol. kan være eksempler på slike.

Webinarer og allmøter for øvrig næringsliv og lokalbefolkning

Dette vil i stor grad samsvare med punktet over og vi må sammen med reiselivet se på hvordan dette kan løses på best mulig måte.

Kontakt med pressen

Vi skal ha en god dialog med pressen, særlig lokalpressen og utnytte de mulighetene som byr seg, men også selv ta initiativ til saker for å få ut budskapet vårt.

Magasiner og andre aktuelle instanser

Magasiner og andre instanser som har målgrupper som er sammenfallende med våre kan være svært nyttige samarbeidspartnere. Et eksempel på dette kan være samarbeid om å nå ut med informasjon om sykling i verneområdene: Her vil det som et eksempel kunne være hensiktsmessig å spille på lag med magasinet Terrengsykkel og andre lignende instanser for å treffe målgruppa i større grad.

Vegskilting/kartløsninger

Riktig og konsekvent skilting er viktig for at gjestene skal få en god opplevelse når de besøker oss. Vi skal ha god dialog med vegvesenet og kartleverandører for å bidra til at skilting og kart er korrekte.

4.4 Hvordan kommunisere med de valgte målgruppene i de ulike kanalene

Vår kommunikasjon skal bidra til, og bygge opp under en følelse av fellesskap. Det skal ikke være oss og dem, verken når det gjelder forvaltning og næringsliv eller forvaltning og gjest, det skal være vi. Målet er at flest mulig skal få en forståelse for vernet og gjennom dette bygge opp en felles ansvarsfølelse for verneområdene.

4.4.1 Språkprofil

Hvordan vi uttrykker oss i de ulike kanalene og virkemidlene vil være avgjørende for hvor vellykket kommunikasjonen blir. Det er viktig å kommunisere på en måte som gjør at gjesten får en realistisk forventning til opplevelsen og er godt forberedt. Vi skal få dem på lag og må finne balansen mellom å opptre folkelig og profesjonelt. Vi skal være tilgjengelig og deltakende i fellesskapet samtidig som vi skal være den instansen både gjestene og de øvrige målgruppene oppsøker og stoler på når det gjelder informasjon om verneområdene. All kommunikasjon skal derfor inneha en kombinasjon

av folkelig tone og profesjonell substans. Hvordan de to faktorene vektet vil variere avhengig av kanal/virkemiddel. Tonen skal være mer folkelig i sosiale medier enn den skal være på nettsiden, i brosjyrer og informasjonspunkt. Uansett kanal/virkemiddel skal det etterstrebtes at all tekst skal ha god flyt og være uten skrivefeil. Vi skal bruke emojier aktivt på sosiale medier, men bruken skal ikke overdrives.

4.4.2 Språk

Nettsiden skal være på minimum norsk og engelsk, tysk skal vurderes etter gjennomført brukerundersøkelse i 2021. På sosiale medier bør det vurderes å bytte fra norsk til en kombinasjon av norsk og engelsk i løpet av 2021.







4.5 Kommunikasjon med de ulike målgruppene

Gjesten

Kommunikasjonen med gjesten skal ideelt sett resultere i nye ambassadører for verneområdene. Det er vårt ansvar å produsere god og lettfattelig informasjon som bidrar til å kanalisere gjestene til gode opplevelser utenom de mest sårbare områdene, og samtidig øke forståelsen for vernet. For å lykkes med dette er det viktig å se på hvor og hvordan vi kan treffe gjestene både før, under og etter oppholdet. Vi har derfor beskrevet hvordan vi ser for oss kundereisen og vil bruke denne som et utgangspunkt for kommunikasjonsarbeidet.

1. Gjesten kommer over et fint bilde eller et nyttig tips på våre SoMe-kanaler, interessen for området vekkes og de begynner å følge våre kontoer.
2. Det fortsetter å komme nyttig, inspirerende og lærerikt innhold fra områdene og aktivitetene vi ønsker kanalisering til, interessen blir forsterket og gjesten følger en lenke som leder til nettsiden.
3. På nettsiden er det oversiktlig og enkelt å gjøre seg kjent med verneområdene. Her skal gjesten få nok informasjon til å kunne planlegge besøket, og ikke minst bli inspirert til at turen skal gjennomføres sporløst.
4. Gjesten ankommer bygda som ligger nærmest innfallsporten de har valgt seg og får god og inkluderende informasjon både fra servitøren på restauranten og de ansatte på bensinstasjonen.
 - 4.1. Deretter venter en hyggelig velkomst og et opphold med høy kvalitet hos den aktuelle overnattingsbedriften/aktivitetsbedriften hvor det gis god og faglig forankret informasjon om verneområdene som en del av produktet.
5. Velger gjesten å gå på tur på egen hånd skal kortfattede skilt og informasjonstavler ved innfallsporene og enkle brosjyrer gi nyttig informasjon og vise vei – repetisjon av den viktigste informasjonen fra hjemmesiden.
6. Underveis tar gjesten bilder og deler på SoMe fra aktiviteter og områder vi ønsker å kanalisere til. Gjennom informasjonen de har fått både før og under oppholdet har de blitt bevisst på hva som bør og ikke bør formidles for å bidra til å ta vare på naturen.
7. Besøket har bidratt til økt forståelse for vernet, gjesten har blitt glad i området og ønsker å bidra til at flere tar vare på det – gjesten har blitt en ambassadør som forteller andre om

både området og viktigheten av vernet. I tillegg er de blitt en del av den mest dedikerte følgerskaren på SoMe og bidrar jevnlig i diskusjoner på de ulike plattformene, samt bidrar til selvjustis når det gjelder sporløs ferdsel i verneområdene.

						
Kundereisen	Hjemme før beslutning om reise	Hjemme etter beslutning om reise	Underveis og i randsonen	Innfallspport/ Opplevelsesbedrift	I verneområdene	Hjemme etter besøket
Fokus for den besøkende	Søker underholdning, inspirasjon og nyttige råd/tips	Søker informasjon om reisemål/reiserute/ aktiviteter. Planlegger turen	Daglig detaljplanlegging, organisering Søke lokale tips	Opplevelser	Opplevelser og deling/ formidling av egne opplevelser	Deling/ formidling av opplevelsene og ny kunnskap
Påvirkning i de ulike fasene	Påvirke til sporløs ferdsel. Kanalisere til mindre sårbare områder	– Påvirke valg av besøksmål (kanalisering). – Gi riktige forventninger – Gi tydelig og lettforståelig informasjon om hvordan du kan ta gode valg med tanke på verneverdiene – Gi god informasjon om hva som kan oppleves	– Påvirke valg av besøksmål med konkrete handlingsalternativ – Gi tydelig og lettforståelig informasjon om hvordan du kan ta gode valg med tanke på verneverdiene – Praktisk stedsspesifikk informasjon om hva som kan oppleves – Tips og råd fra lokale aktører	– Kort, konkret og stedsspesifikk informasjon – Gi tydelig og lettforståelig informasjon om hvordan du kan ta gode valg med tanke på verneverdiene – Konkrete handlingsalternativ – Kunnskapsbasert guiding	– Konkret informasjon om en bestemt lokalitet/aktivitet – Gi tydelig og lettforståelig informasjon om hvordan du kan ta gode valg med tanke på verneverdiene	– Lik bilder/ videoer som gjestene har lagt ut. Kommenter og by opp til dialog.
Aktuelle informasjonskanaler	SoMe (Instagram og Facebook) Både egne kanaler, samarbeidspartners kanaler og tidligere gjesters kanaler	SoMe og nettsider Både egne kanaler, samarbeidspartners kanaler og tidligere gjesters kanaler (ut.no er spesielt viktig)	– SoMe – Nettsider (ut.no er spesielt viktig) – Personalet på servicebedrifter – Skilting – Brosjyrer – Turistkontor – Besøkssenter	– Guider/ naturveiledere – SoMe – Nettsider (ut.no er spesielt viktig) – Skilting – Brosjyrer	– Guider/ naturveiledere – SoMe – Nettsider (ut.no er spesielt viktig) – Skilting – Brosjyrer	Dialog med gjesten via våre SoMe-kanaler. Dele gjestene sine innlegg i våre kanaler

Med utgangspunkt i modell av Marit Vorkinn, Fylkesmannen i Innlandet

Reiselivet

For å kunne gi gjesten god informasjon er det essensielt at det er god kommunikasjon og et godt samarbeid mellom forvaltningsmyndigheten og reiselivet/fagmiljøene i området. På samme måte som når vi skal kommunisere direkte med gjesten er det forvaltningens ansvar å legge til rette for



at reiselivet skal ha god forståelse for vernet. Det er viktig at de har nok kunnskap til å kunne gi gjestene sine god og kvalitetssikret informasjon om verneområdene. Reiselivsaktørene er sammen med SNO våre viktigste kunnskapsformidlere. Organisert ferdsel kan derfor være en måte å ivareta verneverdiene, og bidra til økt lokal verdiskaping.

Et annet viktig punkt er rolleavklaring. Forvaltningen og reiselivet må avklare hvem som informerer gjesten om hva, og selv om det vil flyte litt inn i hverandre er det viktig å fastsette hva som er forvaltningsmyndighetens rolle og hva som er reiselivets rolle med tanke på informasjon og kommunikasjon. Det er også viktig å fremheve at vi har felles mål, samtidig som det er viktig å dra nytte av disse ulike rollene og komplementere hverandre. Et spesifikt ønske fra forvaltningen er at vår informasjonsrådgiver har en felles kontordag med Nasjonalparkriket og eventuelle andre destinasjonsselskap/bedrifter som ønsker.

Til sist vil vi også påpeke viktigheten av enkel og tydelig kommunikasjon og informasjon i forbindelse med søknadsprosesser som gjelder aktivitet i verneområdene. Vi må arbeide for at det skal være lav terskel for å ta kontakt med forvaltningen og at det skal være et naturlig første steg i prosesser knyttet til verneområdene.

Øvrig næringsliv

For at gjesten skal få en god opplevelse i verneområdene er det viktig at hele reisen er positiv. Alle som har kontakt med gjester eller mulige gjester bør fungere som vertskap. Det er viktig å jobbe fram en felles stolthet for områdene.

Lokalbefolkningen

Lokalbefolkningen kan være både vertskap og gjester i verneområdene og er viktige ambassadører og kunnskapsformidlere. Vi vet at det er utfordringer både knyttet til vern og utøvelse av reiseliv, og må derfor jobbe for å involvere ulike grupper i lokalbefolkningen i størst mulig grad. Forvaltningen bør i størst mulig grad forankre prosesser tilknyttet verneområdene i denne gruppen.

4 Tiltaksplan (noe omarbeidet, nye tiltak f, i, j)

Besøksstrategien har to mål hvorav det ene er knyttet til mål for verneverdiene og det andre er knyttet til mål for de besøkende og lokal verdiskaping.

Tabellene 16 og 17 beskriver tiltak for å nå disse målene gjennom de strategiske grepene.

Tiltakene er prioritert fra 1 til 3 innenfor hvert av de to målområdene. Prioriteringen gjenspeiler den rekkefølge nasjonalparkstyret ønsker å legge ressurser i tiltakene.

Tabell 16. Tiltak for å nå mål om å sikre verneverdiene og hindre at villreinen blir ytterligere fortrenget fra sine leveområder.

Id	Tiltak	Prioritet	Ansvar	Gjennomføring
a	Samarbeidet om overvåking av sårbar natur og ferdsel blir videreført.	1	<ul style="list-style-type: none"> • Rettighetshavere • Forskning • Organisasjoner • Forvaltning. 	<ul style="list-style-type: none"> • Årlige rapporter om villreinens arealbruk og bestandsutvikling. • Årlige rapporter om bruk av hekkelokaliteter for fugl. • Ferdselstillinger blir gjort med 4-årsintervall, og to påfølgende år for å kontrollere/jevne ut for spesielle forhold. • Brukerundersøkelser blir gjort med 10-årsintervall.
b	Reparere skader på stien mellom Hageseter – Grimsdalshytta.	2	Forvaltningen	2022
c	Bidra til kanaliseringstiltak. Etablering av stier, naturstier og turmål langs Dovrefjellaksen, utenfor villreinens leveområde.	3	Kommune, grunneiere og andre aktører i samarbeid med forvaltningen.	2022 – 2023
d	Bidra til kanaliseringstiltak. Etablering av stier, naturstier og turmål i	3	Kommune, grunneiere og andre aktører i samarbeid med forvaltningen.	2022 – 2023

Id	Tiltak	Prioritet	Ansvar	Gjennomføring
	Folldal, utenfor villreinens leveområde.			
e	Tiltak i Grimsdalen for å kanalisere ferdsel og motorferdsel, og ivareta villreintrekket over Grimsdalen.	1	Arbeidsgruppe for fokusområdet Grimsdalen og forvaltningen, jf. Besøksstrategi for Rondane nasjonalpark (2015)	2021 – 2022
f	Evaluere effekten av tiltakene	3	Sekretariatet	Årlig

Tabell 17. Tiltak knyttet til mål for de besøkende og lokal verdiskaping.

Id	Tiltak	Prioritet	Ansvar	Gjennomføring
g	Opprette en besøksretta hjemmeside.	1	Forvaltningen	2022 og framover. Det blir en felles hjemmeside for Rondane og Dovre nasjonalparker.
h	Bedriftsbesøk, arrangere fagdager, og ha samråd med aktørene rundt nasjonalparken.	1	Forvaltningen i samarbeid med aktørene.	Årlig.
i	Videreutvikle sosiale medier til å styre besøkende mot attraksjoner, opplevelser til områder som tåler høyt besøkstrykk	1	Forvaltningen	Årlig
j	Følgende steder blir etablert som informasjonspunkter/innfallsporter til nasjonalparken, og tilrettelagt i tråd med designmanualen for Norges nasjonalparker: <ul style="list-style-type: none"> • Ved Kongevegen, vest for Fokstugu (flytting, oppgradering). • Ved Gautåseter (oppgradering). • Ved rasteplass i Hjerkinholen (oppgradering). • Ved Folldal gruver (nytt). • Budsjord/Aateigen (nytt) • Brattbakken, Folldal (nytt). • Fallet (besøksstrategi for Rondane) 	1	Forvaltningen i samarbeid med grunneierne.	2021 - 2022
k	Utarbeide en informasjonsbrosjyre om Dovre nasjonalpark	2	Forvaltningen. (Organiseres og finansieres av Miljødirektoratet)	2022
l	Fastsette retningslinjer for bruk av kommersielt merke –	2	Forvaltningen.	2022



Id	Tiltak	Prioritet	Ansvar	Gjennomføring
	designmanualen for Norges nasjonalparker.			
m	Etablere rutiner for utsjekk av omtale turmål på aktørene sine hjemmesider og i sosiale medier.	2	Forvaltningen og aktørene.	2022 og framover. Jf. f.eks. avtalen mellom Miljødirektoratet og ut.no.

Vedlegg

Vedlegg 1 Innspill fra bedriftene

Sekretariatet har gjennomført møter med bedriftene listet opp i tabell 9. De viktigste innspillene fra bedriftene er:

- Reiselivet i området er lokalt basert, og de fleste bedriftene tilbyr produkt og tjenester på bedriftens område eller nærområde.
 - Det er bare bedrifter som har rideturer, Kongevegen / Pilegrimsleden og DNT/Grimsdalshytta som tilbyr/markedsfører aktiviteter i nasjonalparken. Det tyder på at omfanget av organisert ferdsel i nasjonalparken har et vesentlig mindre omfang enn den uorganiserte ferdselen.
- Det er ikke mange innspill om økt tilrettelegging i nasjonalparken.
 - Enkelte innspill om å bruke en «fri natur», uten tyngre tilrettelegging eller aktiviteter. Naturen er stor nok opplevelse i seg selv.
- Enkelte aktører mener likevel det bør kunne merkes nye turtraseer, f.eks. gjøres dreneringstiltak og settes opp informasjonsplakater inne i nasjonalparken.
- Flere peker på behovet for bedre tilrettelegging og tilbud i nærområdene til bedriftene, stier, naturstier, trugeturer, ski fotografering, måneskinn.
 - Mangel på attraktive vinteraktiviteter.
- Det er et stort behov for informasjon om verneområdene, om hvordan en skal oppføre seg på tur og om vær- og føreforhold, ikke bare ved innfallsportene, men også på den enkelte bedrift.
- To ulike verneforskrifter. For den vanlige besøkende er det vanskelig å vite hvor en er og hva som er lov. Ønsker bedre kart og informasjon til bruk i bedriften. Ønsker samarbeid om kanalsirende tiltak, f.eks. tilrettelegging ridestier utenfor nasjonalparken.
- Gjestene spør ofte om hva som er lov og ikke er lov.
- Det er stor avsetning på brosjyrer.
- Informasjon kan oppleves som forvirrende – flere avsendere og om ulike tema og formål. Kan også gjelde merking.
- Alle har spørsmål om moskus.
- Informasjonspunktet ved Fokstugu bør flyttes til der Kongevegen kommer ned ved E6, ca. 400 m vest for dagens plassering.
- Bedriftene er positivt innstilt til oppretting av en besøksrettet hjemmeside for verneområdene.
- Bedrifter som tilbyr rideturer, ønsker videre adgang til å kunne arrangere turer i nasjonalparkene. Disse bedriftene føler seg motarbeidet, og etterlyser bedre kommunikasjon med forvaltningen og oppsynet.

- Områdene i nasjonalparken er viktige for bedriften - deres varemerke er å ri i fjellet.
- Påstander – riding skremmer villrein – svada – det er motsett – oppsøker ikke villrein på tur, men rir unna. Uvettig adferd fra fotturister er et større problem.
 - Eksempel: Ved kløving av kjøtt, villrein følger etter hestene.
- Ønsker seg mere tiltro fra forvaltningen, til det de driver med. De ønsker seg varige tillatelser. Søknadsfasen gir en sårbar situasjon, da det ikke er avklart om det blir gitt tillatelse.
- Enkelte mener villreinen trekker til høyreliggende områder om sommeren, fordi det er beitene her som er mest attraktive i denne perioden.
- Sykkelturismen har hatt en merkbar økning, og mange av bedriftene har fått økt etterspørsel etter overnatting og servering fra syklister.
- Sykling skjer stort sett etter veger og traseer utenfor nasjonalparken, langs Dovrefjellaksen og gjennom Grimsdalen. Traseen fra Hovdegrenda til Tollevshaugen er noe brukt.
- Enkelte opplyser at løshunder er problem for beitedyr.
- Ønsker vern gjennom bruk. Ikke farlig med folk i fjellet, det har det vært til alle tider.
- Utlendinger har andre forventninger til innfallsporter enn vår standard.
 - Informasjon rettet mot utlendinger er for dårlig og mangelfull.
- Villcamping ved innfallsporter kan være et problem.
- Viktige å bruke myke tiltak i styringen av ferdsel.
- Bukkerittet – enduro (motorsykkel). Bruker gamle tømmerveger, turkjøring på gamle vegfar og stiger.
- F.eks. amerikanske turister ønsker guide. Har forsøkt et opplegg med guiding over Hardbakken til Fokstugu. Formidling av naturkunnskap og kulturminner/-historie, servering av måltid. Vellykket.
- Synes det er mange begrensinger på bruken av området. De er bevisste på å ikke sende folk inn i områder der de vet at villreinen oppholder seg.

I et felles møte med reiselivet kom det følgende innspill:

- Erfaring at mulighetene for organisert ferdsel, bruk av hest m.m. blir strammet inn for hver planprosess. Urolig for at dette også kan skje nå.
- Det blir alltid vist til forskriftene – hvorfor ikke bruke denne prosessen til å utvide handlingsrommet?
- Opplever det som forskjellsbehandling at det kan gjennomføres store ultraløp, mens det er reguleringer på organisert bruk av hest. Også forskjellsbehandling når en tilfeldig «fremmed» gruppe kan gjennomføre en større ridetur, mens lokale bedrifter får avslag.
- Næringslivet burde vært med i arbeidsgruppen for fokusområdet Grimsdalen.

- Redusert reinstrekk over Grimsdalen sommerstid – kan skyldes at beitene i fjellet er gode nok.
- Lang tradisjon for bruk av hest i fjellet.
- Organisert ferdsel har fordeler
 - Guiding – styre unna sårbare områder.
 - Formidle kunnskap og holdninger til gjestene.
 - Kan informere forvaltningen om observasjoner m.m.
- Det meste av syklingen skjer over Dovrefjell, selv om en del (50 %) sykler Grimsdalen.
- Hvorfor ikke legge mer til rette for hundekjøring i nasjonalparken, jf. t.d. Hardangervidda?
- Tilrettelegging i nærområdet til bedriftene gir størst ringvirkninger for bedriftene.
- Mål for reiselivet må være en del av besøksstrategien.
- Spørsmål om lokale bedrifter kan bruke element fra designmanualen for merkevaren Norges nasjonalparker.

Vedlegg 2 Møte med Dovre fjellstyre og Folldal fjellstyre

I møte med Dovre fjellstyre og Folldal fjellstyre har det bl.a. kommet fram følgende:

- På Nysætrin, rett utenfor grensen for Dovre nasjonalpark, er det to setrer i drift, ei med mjølkeku, og ei med beitedyr.
 - Gardsbruk i nærheten driv mjølkeproduksjon med geit.
- Utleie av husvære på setrene i forbindelse med jakt.
- Streiten-Mesæterhø beitelag organiserer beitebrukerne i området.
- Beitedyr slippes fra bygda og går til fjells via, Einbuggdalen, Breijordet og ved Skogshøe og Hjellhøe.
- Det er salg av jakt på småvilt og villrein.
- Turstier: Nysætrin – Grimsdalshytta. T-sti. Ikke ønske om å hekte denne på stien til Pikhetta. Viktig ikke å tilrettelegge for mer ferdsel til Pikhetta.
- Pikhetta har blitt et turmål, kanskje særlig for hyttefolk i Folldal.
- Ferdsel og fugleliv, behov for å ta særlige hensyn i Tverrgjelet. Her er det også en spesiell flora.
- Ferdselelen bør styres og begrenses til de områdene som er tilrettelagt i dag.
- Har måttet stoppe ridefølger som har hatt kurs mot villrein.
- Registrerer økende trafikk på Kongevegen / Pilegrimsleden. Det er et ønske å «gjemme» traseen i lavereliggende områder utenfor leveområdet for villreinen, i lia ovenfor Dombås.
 - Kongevegen blir en naturlig trase for terrengsykling, spor primært langs stien.
 - Erfarer problem med forsøpling, dobesøk langs traseen.

- Gode sommerbeiter blir mindre brukt av villreinen som følge av ferdselen på Pilegrimsleden.
- Beitedyrene får mindre beitetid.
- Laushunder er et problem.
- Fjernet merking i Foksådalen, fortsatt en del som bruker stien.
- En del trafikk fra Furuhaugli til Mehørunden. Området fungerer greit som turområde utenfor villreinen sitt leveområde.
- Villreinen trekker ned til Hjellesætrin - E6 i jakta.
- Aksene over Dovrefjell med sykkelsti m.m., er minst sårbar for ferdsel.
- Stien Hageseter – Grimsdalshytta er begynnelsen på «Rondane på langs»,
 - Reduksjon i «hytte-hytte-gjester», økning i tallet på gjester som kommer med bil og sykkel. Turisthyttene blir mer et utgangspunkt for dagsturer og aktiviteter i nærområdet.
- På den tidligere merkede stien mellom Grimsdalshytta og Fokstugu slutter slitasjen der en naturlig svinger av til Kattuglehøi.
- Ikke tilrettelegge for økt ferdsel langs vegen mellom Tollevshaugen – Hovdegrenda.
 - Traseen er vist som «veg» på googlemaps.
 - Traseen brukes av syklister og motorsyklister.
- Gamlevegen Grimsdalshytta – Tollevshaugen kan tilrettelegges for «nærturer» i Grimsdalen.
- Paradisrunda og Gruvlirunda, krevende viss reinen vil ta opp igjen trekket. Tour de Dovre anbefaler rundene som en avstikker fra Grimsdalsvegen.
- Utleie ved Tollevshaugen er ikke en utfordring, forventer ikke et øket trykk på områdene rundt som følge av virksomheten.

Dovre nasjonalpark

Dovre nasjonalpark ligger mellom to dalfører i Innlandet – Gudbrandsdalen og Østerdalen. Nasjonalparken ligger på sørsiden av E6 over Dovrefjell

Fakta

- 289 km²
- Vernet i 2003
- Høyfjell
- Villmarkspreget område
- Lite tilrettelegging

Nasjonalparken domineres av høyfjell mellom 1200 og 1600 moh. Det høyeste punktet er 1716 moh. Dovre nasjonalpark inngår i en større verneplan for Rondane, der hovedformålet er å sikre et felles leveområde for villrein. Området har viktige våtmarksområder, en variert og egenartet flora og et dyreliv med ulike særmerkte arter.

I historisk tid har det blitt drevet utstrakt fangst av villrein. Grunnlaget for fangsten var villreinen sine årlige trekk mellom vinterbeiter i innlandet og sommerbeiter i mer kystnære strøk. Det historiske, store villreintrekket er gått ut av bruk, fordi ulike inngrep og ferdsel har splittet villreinen sitt leveområde opp i mindre og isolerte områder.

Fra middelalderen og fram mot vår tid har Dovre og Dovrefjell vært en kjent (men fryktet) ferdselsåre mellom Oslo og Nidaros. I middelalderen ble ferdselsvegene over Dovre og Dovrefjell brukt av en ny gruppe reisende – pilegrimene. De var på reise til Olav den helliges skrin i Nidaros. I 1997 åpnet Pilegrimsleden – en vandringsrute som gir en mulighet til å gå i pilegrimenes fotefar. Standarden på denne ferdselsåren er utviklet med tiden, fra stier, rideveger og til moderne vegbygging som tok til på 1700-tallet. «Pilegrimsleden» og «Kongeveggen» er ulike navn som er brukt som på denne ferdselsvegen.

Sør for Dovre nasjonalpark ligger Grimsdalen med en rik seterhistorie. Tilsvarende finner du på Dovrefjell, nord for nasjonalparken.

Sårbarhetsanalyse for ferdselslokaliteter i Dovre nasjonalpark



Sekretariatet for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre

Versjon 1.0

23. november 2020



**Rondane-Dovre
nasjonalparkstyre**

Forord

Sårbarhetsanalysen for Dovre nasjonalpark er laget i samband med arbeidet med besøksstrategi for Dovre nasjonalpark.

Det er etablert en egen faggruppe til støtte for arbeidet. Med i faggruppen har vært:

- Marit Vorkinn, sekretær for Villreinnemnda for Rondane og Sølknkletten / Fylkesmannen i Innlandet.
- Vegard Gundersen, NINA.
- Raymond Sørensen, Norsk Villreinsenter.
- Finn Bjormyr, SNO.
- Martine Hårstad, sekretariatet for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.
- Eirin Berge, sekretariatet for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.

Faggruppen har hatt to møter.

Undertegnede har vært sekretær for arbeidet med sårbarhetsanalysen, og svarer for innholdet.

Hjerkin, 23. november 2020

Trond Stensby
sekretariatet for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre

Innhold

Forord.....	2
1 Innledning.....	5
2 Begreper i sårbarhetsanalysen.....	6
3 Om Dovre nasjonalpark.....	8
4 Ferdselslokaliteter i Dovre nasjonalpark.....	10
4.1 Om ferdsel.....	10
4.2 Ferdselslokaliteter.....	10
4.3 Ferdsel - omfang og besøkende.....	12
4.3.1 Om sykling og organisert bruk av hest.....	14
4.4 Egenskaper ved de besøkende.....	14
5 Om villrein.....	16
5.1 Rondane villreinområde.....	16
5.2 Biologisk leveområde for villrein.....	18
5.3 Om villreinens arealbruk.....	19
5.3.1 Villreins arealbruk 2019 – Rondane nord.....	19
5.3.2 «Sett rein».....	28
5.3.4 Norman-prosjektet.....	29
5.3.4 «Villrein og ferdsel» - NINA-rapport 1013.....	31
6 Sensitive enheter.....	34
6.1 Sensitiv vegetasjon i fjellet.....	34
6.2 Sensitivt dyreliv i fjellet.....	35
6.2.1 Feltregistrering Veslehjerkinntjønnin naturreservat 2020.....	38
6.2.2. Sensitive enheter for fugl.....	38
6.3 Sensitive enheter for villrein.....	38
6.3.1 Kalvingsområder for villrein.....	39
6.3.2. Beiteområder for villrein.....	40
6.3.3 Trekkområder for villrein.....	41
6.3.4 Buffersoner for ferdselselementers påvirkning på villrein.....	42
7 Sårbarhetsanalyser for ferdselselement i Dovre nasjonalpark.....	43
7.1 Sårbarhetsanalyse for Kongevegen / Pilegrimsleden.....	44
7.2 Sårbarhetsanalyse for stien Hageseter - Grimsdalshytta.....	45
7.3 Sårbarhetsanalyse for Grimsdalen.....	46
7.4 Sårbarhetsanalyse for stiene Grimsdalshytta – Nysætrin - Pikhetta.....	47

7.5 Sårbarhetsanalyse for Dovrefjellaksen.....	48
7.6 Sårbarhetsanalyse for Streitlie – Fallet	49

1 Innledning

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i møte 17.03.20, styresak 8/2020 gjort slik vedtak:
«Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i styremøte den 17.mars 2020 sluttet seg til prosjektplan for besøksstrategi for Dovre nasjonalpark (04.03.20) som vedlagt saken, og videre bedt om at arbeidet med besøksstrategien nå blir satt i gang.

Hjemmel er vedtektene for nasjonalparkstyret (2015) pkt. 8.2 Skjøtsel og besøksforvaltning.»

Miljødirektoratet har i «Veileder for besøksforvaltning i norske verneområder M-415/2015 Miljødirektoratet» gitt følgende definisjoner:

Besøksforvaltning

Å legge til rette for og styre bruken av et verneområde slik at opplevelsen for de besøkende og den lokale verdiskapingen blir størst mulig, forståelsen for vernet økes og verneverdiene ivaretas.

Besøksstrategi

En besøksstrategi er en plan for hvordan forvaltnings- myndigheten vil gjennomføre besøksforvaltning for verneområdet. Besøksstrategien skal vise hvilke tiltak (informasjon, fysisk tilrettelegging, sonering, oppsyn etc.) som er nødvendige for å balansere verneverdier, besøkende og lokal verdiskaping i et verneområde, slik at en oppnår størst mulig nytte for alle tre interesser.

Prinsipp

Dersom det er motstridende målsettinger mellom ivaretagelse av verneverdiene, tilrettelegging for de besøkende og lokal verdiskaping, skal ivaretagelse av verneverdiene tillegges størst vekt.

I prosjektplanen står det videre:

«Besøksstrategien skal bygge på et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag når det gjelder:

- Sårbarhetsanalyse
- Ferdsel
- Tilbydere, næringsdrivende og andre aktører
- Ulike brukerinteresser.»

Prosjektplanen legger altså til grunn at det skal lages en sårbarhetsanalyse etter metodikken i NINA sin håndbok «Sårbarhetsvurdering av ferdselslokaliteter i verneområder, for vegetasjon og dyreliv». (NINA Temahefte 73).

2 Begreper i sårbarhetsanalysen

Her er omtalt noen viktige begreper i sårbarhetsanalysen slik de er definert i NINA Temahefte 73. I sårbarhetsanalysen er det forholdet mellom natur og påvirkning som blir studert, se figur 1.

Sårbar natur

Naturen i seg selv er ikke sårbar. Men den kan være sårbar dersom den utsettes for ulike former for ytre påvirkning. Helt vesentlig i NINA's modell er at det er kombinasjonen av sensitivitet og påvirkning (sannsynlighet for eksponering) som utløser sårbarhet.

Sensitivitet

Er hvor følsom naturen (for eksempel en art eller en naturtype) er for påvirkning og i hvor stor grad den er i stand til å tilpasse seg eller å reparere seg selv dersom påvirkninga opphører.

Sensitiv enhet

Sentralt NINA Temahefte 73 er begrepet sensitiv enhet: Naturtype eller art som er sensitiv for påvirkning.

Tilpasningsevne

Adaptiv kapasitet; i hvor stor grad en art klarer å tilpasse seg for eksempel økt ferdsel.

Evne til gjenoppretting

Resiliens; i hvor stor grad naturen kan reparere seg selv etter en negativ påvirkning.

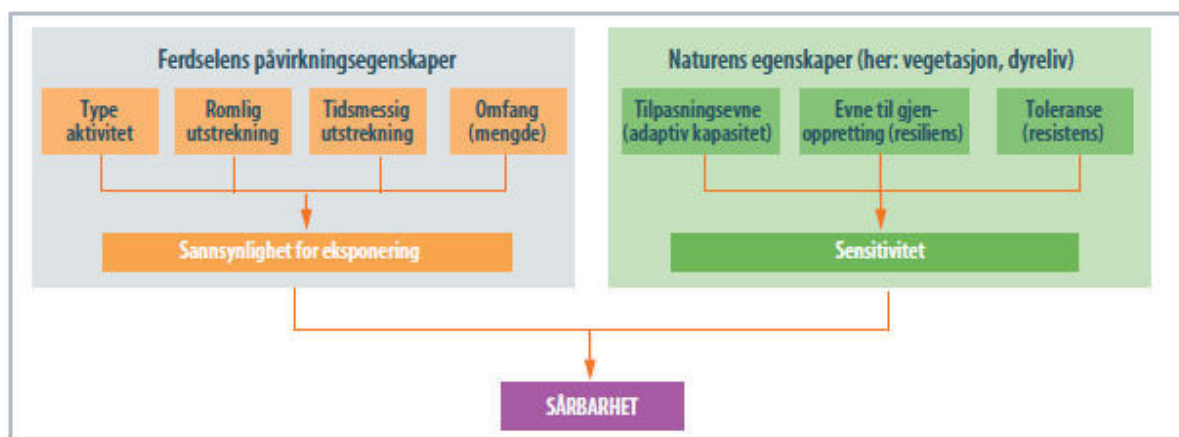
Toleranse

Resistens; hvor mye påvirkning en art eller en naturtype tåler før det oppstår vesentlige endringer.

Ferdsel som påvirkningsfaktor

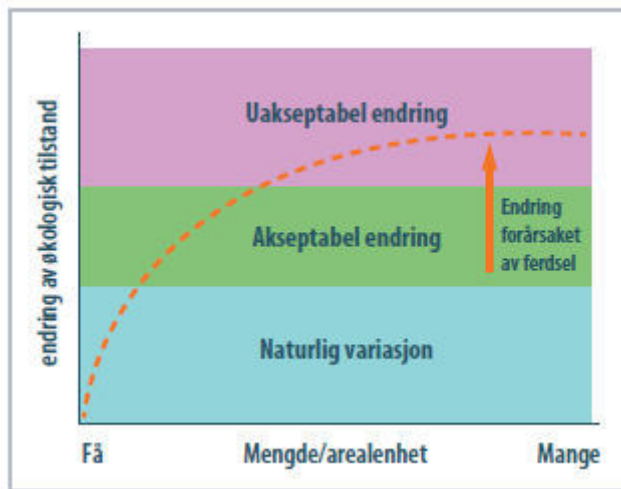
I sårbarhetsmodellen er ferdsel en påvirkningsfaktor. Det er knyttet ulike egenskaper til ferdselen (også figur 1):

- Type aktivitet
- Romlig utstrekning
- Tidsmessig utstrekning
- Omfang (mengde)



Figur 1. Forholdet mellom sensitivitet, påvirkning/ferdsel og sårbarhet. (Etter NINA Temahefte 73).

NINA har laget en prinsippskisse for sammenhengen mellom ferdsel og endring av økologisk tilstand, se figur 2.



Figur 2. Prinsippfigur som viser forholdet mellom naturlig variasjon i økologisk tilstand og hvordan ferdsel påvirker tilstanden slik at endringen er akseptabel eller uakseptabel. Kurven viser «normal» eller prinsipp utvikling av effekter av påvirkning med økende bruksintensitet. Aktive forvaltningstiltak kan påvirke grensen for når bruk/bruksomfang fører til uakseptabel endring. (Etter NINA-hefte 73).

3 Om Dovre nasjonalpark

Dovre nasjonalpark er opprettet ved kgl.res. 24.10.2003.

Verneformålet er lagt i § 2:

«Hovedformålet med opprettelsen av Dovre nasjonalpark er å:

- ta vare på et stort, sammenhengende og i det vesentlige urørt fjellområde,
- ta vare på et høyfjellsøkosystem med et egenartet og variert biologisk mangfold,
- ta vare på sentrale leveområder til villreinstammen i Rondane,
- bevare landskapsformer og særpregede geologiske forekomster,
- ta vare på verdifulle kulturminner.

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.»

Vernebestemmelsene er gitt i § 3 og sier bl.a.:

- Området er vernet mot inngrep av enhver art
- All vegetasjon, herunder døde trær og busker, skal vernes mot skade og ødeleggelse av enhver art.
- Dyrelivet, herunder hi, rier, hekke-, yngle- og gyteplasser er fredet mot skade og ødeleggelse.
 - Jakt og fangst er tillatt etter viltlovens bestemmelser.
- Kulturminner skal beskyttes mot skade og ødeleggelse. Løse kulturminner kan ikke flyttes eller fjernes.

Verneforskriften § 3 har også egne regler for ferdsel:

«5. *Ferdsel*

5.1. *All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.*

5.2. *Bestemmelsene i denne forskrift er ikke til hinder for tradisjonell turvirksomhet til fots i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger.*

Annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten. Det vises forøvrig til forvaltningsplanen.

5.3. *Sykling, organisert kjøring med hundespann og organisert bruk av hest er bare tillatt på veier, traseer eller i områder som er særskilt utpekt i forvaltningsplanen. Bruk av hest til gjeting og kløving er tillatt.*

5.4. *Innenfor nærmere avgrensede deler av nasjonalparken kan Miljødirektoratet ved forskrift regulere eller forby ferdsel som kan være til skade for naturmiljøet.*

5.5. *Hunder må ikke slippes løs i tiden 1. mars – 20. august.*

5.6. *Av hensyn til naturmiljøet eller kulturminner kan forvaltningsmyndigheten legge om eller kreve fjernet merking av løyper og stier.*

5.7. *Telting ut over en uke på samme sted krever særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten. Dette gjelder ikke vanlige vandretelt.*

Bestemmelsene i punkt 5 gjelder ikke i forbindelse med militær operativ virksomhet, politi-, rednings-, brannvern-, oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtsel og forvaltning som er bestemt av forvaltningsmyndigheten.»

4 Ferdselslokaliteter i Dovre nasjonalpark

4.1 Om ferdsel

Ferdsel er avledet av verbet «å ferdes», og er knyttet til det å reise. (Bokmålsordboka). I vår tid har «ferdsel» fått en utvidet betydning, knyttet til ulike former for fritidsaktiviteter.

Verneforskriften omtaler ulike former for ferdsel:

- tradisjonell turvirksomhet til fots (vil også gjelde «på ski»)
- annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet
- sykling
- organisert kjøring med hundspann
- organisert bruk av hest
- hunder og båndtvang.

Det er også omtale av ferdsel som ikke er knyttet til fritidsbruk:

- militær operativ virksomhet,
- politi-, rednings-, brannvern-, oppsynsvirksomhet,
- gjennomføring av skjøtsel og forvaltning.

I nasjonalparken er det forbud mot oppføring av nye bygg og terrenginngrep. Ferdsel er derfor den viktigste påvirkningsfaktoren for endring av naturen i nasjonalparken.

I tillegg fins det andre og mer storskala faktorer utenfor verneområdet, som utbygging av hytteområde, infrastruktur (E6, Dovrebanen), utvikling i reiselivsnæringen og klimaendringer. Dette er faktorer som forvaltningsmyndigheten i liten grad kan styre, men som er viktige forutsetninger for hvordan bruken av nasjonalparken utvikler seg.

4.2 Ferdselslokaliteter

NINA Temahefte 73 deler ferdsel inn i

- punktaktiviteter
- linjeaktiviteter
- arealaktiviteter.

Aktuelle ferdselslokaliteter for Dovre nasjonalpark er vist i tabell 1, jf. også figur 3 med et enkelt kart over elementene i tabell 1.

Tabell 1. Ferdsel i og rundt Dovre nasjonalpark - punkt-, linje- og arealaktiviteter.

Type	Nr	Aktivitet	Merknad
Punkt	1	Grimsdalshytte, turisthytte	Del av DNT sitt rutenett, utgangspunkt for dagsturer. Bilveg.
	2	Barthbua	Informasjonspunkt, rasteplass, fjellcamplass. Mye brukt av syklistene og bilister med campingvogn.
	3	Løken	Fjellcamplass.
	4	Bergseng seter	Utleie av seterhus.
	5	Fallet	Informasjonspunkt.
	6	Fallet nordre	Utleie av hus på gården.
	7	Folldal fjellstue	Overnatting.
	8	Folldal gruver.	Utstilling, informasjon, overnatting og servering.
	9	Strømhaug hytteutleie.	Overnatting.

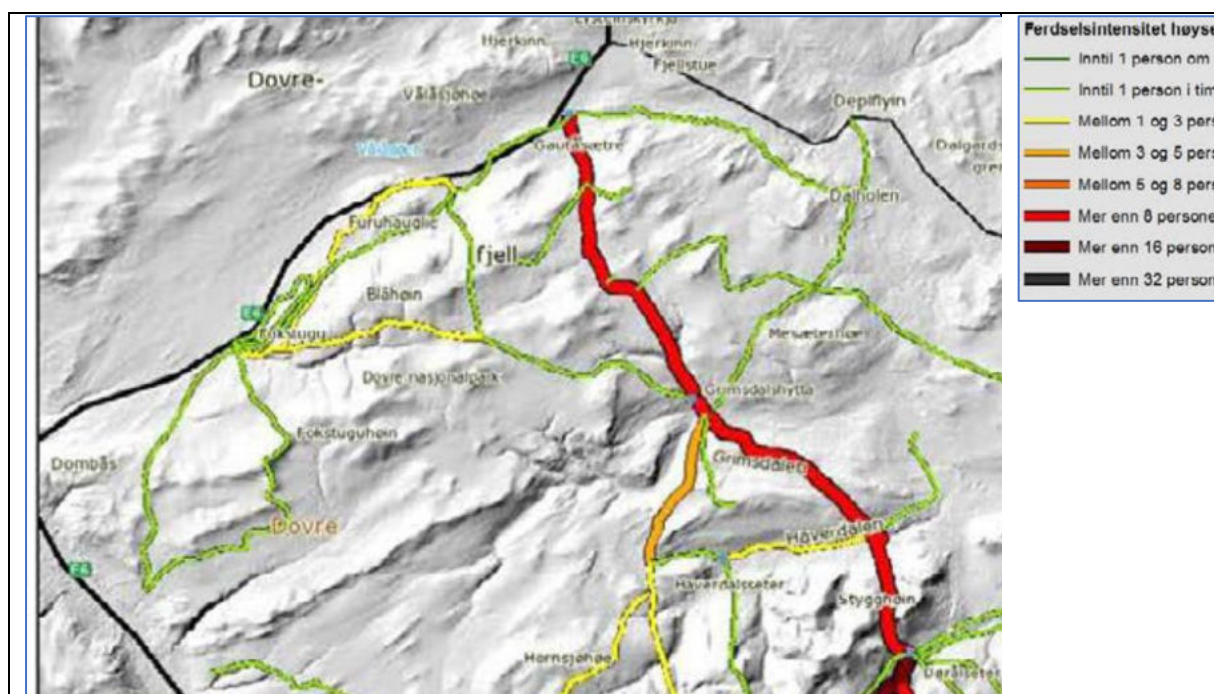
Type	Nr	Aktivitet	Merknad
	10	Fjellsyn camping.	Overnatting.
	11	Kvistli Islandshester.	Rideturer, overnatting. Bruker nærområdet og verneområder.
	12	Hjerkinnholen	Informasjonspunkt.
	13	Hjerkinn fjellstue og fjellridning.	Rideturer, overnatting. Bruker nærområdet og verneområder.
	14	Hjerkinnhus hotell.	Overnatting, servering
	15	Norsk Villreinsenter, besøkscenter.	Utstilling, guida opplegg til fangstlokaliteter.
	16	Hageseter.	Rom, hytter, camping, servering. Utgangspunkt for dagsturer og sykkelsturer, flerdagstuer.
	17	Gautåseter	Innfallspurt og informasjonspunkt. Utgangspunkt for dagsturer og sykkelsturer, flerdagstuer.
	18	Dovregubbens hall	Overnatting, servering. Utgangspunkt for dagsturer og sykkelsturer.
	19	Furuhaugli	Hytter, camping, servering. Utgangspunkt for dagsturer og sykkelsturer.
	20	Fokstugu turisthytte	Utgangspunkt for dagsturer og sykkelsturer, Pilegrimsvandring.
	21	Ved Fokstugu	Informasjonspunkt
	22	Trolltun gjestegård	Overnatting, servering, leirskole.
	23	Budsjord	Innfallspurt På Kongevegen – Pilegrimsleden.
	24	Eftansåe,	Informasjonspunkt, P-plass Utgangspunkt for sykkel-, ski- og jaktsturer.
	25	Vegaskilet	Vegkryss – Grimsdalen - Haverdalen
	26	Pundarvangen, arrangement	Marked hvert år.
	27	Brattbakken	Infopunkt, fv 27, Nasjonale Turistveger.
	28	Nygruva	Friluftsområde, Follidal, fotruter, skiløyper, parkering.
Linje	29	Pilegrimsleden. Kongevegen. Dovre kirke – Fokstua.	Nasjonale fotrute- og bevaringsprosjekt.
	30	Mehørunden	Lokal fotrute, rundt Mehø på Dovrefjell
	31	Hageseter - Grimsdalshytta	DNT-rute.
	32	Grimsdalsvegen	Ferdsl med bil og sykkel
	33	Grimsdalshytta – Bergseng seter - Fallet	Fotrute, inkludert Gruvlirunda og Paradisrunda
	34	Grimsdalshytta – Meseterhø - Follidal	Fotrute
	35	Follidal - Pikhetta	Fotrute
	36	Dovrefjellaksen – Dombås - Follidal	Ferdsl med bil og sykkel
	37	Streitlie - Fallet	Ferdsl med bil og sykkel
Areal	38	Hele nasjonalparken.	Jakt på villrein og småvilt



Figur 3. Enkelt kart over aktuelle ferdselselement i Dovre nasjonalpark. (Nummerering jf. tabell 1.)

4.3 Ferdsel - omfang og besøkende

I figur 4 er det vist ferdselsintensitet på ulike stier i Rondane nord villreinområde, etter NINA-rapport 1013 Villrein og ferdsel i Rondane.



Figur 4. Utdrag av et kart fra NINA-rapport 1013. Ferdselsintensitet i høysesong (15. juli-10. august) for umerkede og merkede stier, samt enkelte grusveger i Rondane Nord.

I tabell 2 er det vist terskelverdier for ulike nivåer av ferdsel. Hva som er lav eller høy bruk må likevel ses i sammenheng med egenskapene til ferdselslokaliteten, f.eks. type sensitiv enhet, areal og nærhet til sensitiv enhet.

Tabell 2. Brukscategorier etter antall passeringer i (juli, august, september) (Etter NINA)

Kategori	Antall passeringer (juli, august, september)
Meget lav bruk	< 1000
Lav bruk	1000 – 2000
Middels bruk	2000 – 3000
Høy bruk	3000 – 4000
Meget høy bruk	> 5000

Ulike tellinger gir oss et bilde på omfanget av ferdselen langs Kongevegen / Pilegrimsleden og langs stien mellom Hageseter og Grimsdalshytta, se tabell 3. Tellinger viser slik sett at ferdselen på Kongevegen / Pilegrimsleden er i kategori «Lav bruk» til «Middels bruk». Tellningene indikerer at ferdselen er størst mellom Fokstugu og Hardbakken, i kategori «Middels bruk» til «Høy bruk».

For stien mellom Hageseter og Grimsdalshytta er bruken i kategori «Middels bruk» til «Høy bruk».

Tabell 3. Passeringer ved ulike tellepunkt. (Etter SNO og NINA)

Plass	Passeringer
Fokstugu	2259
Aateigen	1348
Hardbakken	2246
Steinbuhø	2292
Hageseter	4453

I NINA-rapport 1013 er det indentifisert terskelverdier for stibruksintensitet. Det står bl.a. på side 94:

«...at både tetthet av løypenettet, avstanden til løypenettet og ferdselsintensiteten har en negativ effekt ved at vi observerer større effekter dersom tettheten er høy, ferdselsintensiteten er stor og avstanden mellom reinsdyra og det enkelte løypesegmentet er mindre. ...»

I tabell 4 er det vist sammenhengen mellom ferdselsintensitet og påvirkninger i villreinens frekvens for kryssinger av stier. Tabellen bygger på kapittel 3.4.11 i NINA-rapport 1013.

Tabell 4. Ferdselsintensitet og påvirkning på villreinens kryssinger av stisegment. Etter NINA-rapport 1013 Villrein og ferdsel i Rondane, kap. 3.4.11.

Ferdselsintensitet	Påvirkning	Jf. tabell 2
> 10 passeringer/dag	Økende antall kryssinger av villrein over et stisegment	Fra «Meget lav bruk» - < 1000 passeringer
> 30 passeringer/dag	Negativ virkning på antallet kryssinger av villrein over et stisegment	Fra «Middels høy bruk» - 2000 – 3000 passeringer
> 200 passeringer/dag	Ingen kryssinger av av villrein over et stisegment	«Meget høy bruk» - (18000 passeringer)

4.3.1 Om sykling og organisert bruk av hest

Det er allment kjent at omfanget av sykling på vegger og stiger i verneområdene har vært økende gjennom flere år. I vårt område er det særlig konseptet «Tour de Dovre» som har slått til. Som en pekepinn kan vi vise til et møte med Dovrefjell Adventures 30.11.20 det bl.a. er referert:

- «Sykkeldøgn» brukes om overnattingsdøgn relatert til sykkelturisme.
- 4500 registrerte sykkeldøgn i 2020.
- antar at det er et sted mellom 5000 og 10000 sykkeldøgn totalt (med de som ikke er registrert)
- 50 % sykler hele runden Dovrefjell – Grimsdalen.

NINA v. Vegard Gundersen har analysert data fra treningsappen STRAVA. (PM) Fra 2019 til 2020 viser analysen en økning i registrerte sykkelturnere i Grimsdalen på over 200 %. De to foregående årene har økning vært i størrelsesorden 50 – 60 %.

Et firma har tillatelse til følgende organiserte rideturer:

- på stien fra Hageseter til Grimsdalshytta (8 turer)
- fra Nysetrea ved Dalholen til Grimsdalen (10 turer)
- på sti til Pikehetta (7 turer).

4.4 Egenskaper ved de besøkende

Fra **NINA Minirapport 522 Karaktertrekk ved de besøkende til innfallsporter i Rondane og Dovre nasjonalparker** blir det gjengitt følgende:

Grimsdalshytta

- stor andel bilturisme og korte stopp.
- utvikle tilrettelegging i nærområdet og dermed kanalisere trafikken til nærområdet med rundturer og tematiske turer.
- flerdagersturister på T-merka stinettet, - få andre tiltak enn å informerer godt om hva som møter dem i nasjonalparken.
- innfallsporten for barn fremfor noen annen, og tilretteleggingen bør spesielt innrettes mot barn, barnefamilier og ungdom.
- meget stor andel utenlandske besøkende, spesielt tyskere og nederlendere.

Gautåsæter

- spesiell fordi det er stor andel flerdagersturister.
- Disse vil i liten grad kunne påvirkes av tilrettelegging. De er på langtur inn eller ut av nasjonalparken, og følger T-merka stinett.
- Det viktigste man kan gjøre i lokaliteten Gautåsæter, er å ta tak i dagsturistene, og skape et bedre tilbud for dem i nærområdet av rundturer og turer til utsiktspunkt.

Foksådalen (infopunkt ved Fokstugu)

- pilegrimsvandring, og muligens av mindre relevans i forhold til besøksstrategi for Dovre nasjonalpark.
- mange utenlandske som er på langvandring og som ønsker sterk tilrettelegging.
- Relativt få personer går inn i Dovre nasjonalpark og her er også T-merkinga fjernet. Utvikling av trafikk i lokaliteten bør følges videre, siden T-merkinga er fjernet fra stien.
- liten overvekt av utlendinger (53,6 %).
- Litt over halvparten var på dagstur da de gikk langs Kongevegen, men 80 % av respondentene overnatte i området.

- Brukerne var overveiende positive til tilretteleggingstiltak som merking av sti, informasjon om området, overnattingsmuligheter og restaurering av vegen.
- Per i dag bruker majoriteten (85 %) for det meste merkede/tydelige veier og stier, og få av brukerne langs Kongevegen går i terrenget utenfor sti.

Fra NINA-rapport 1771 Kongevegen over Dovrefjell Bruksstatus 2019 blir det gjengitt følgende:

- liten overvekt av utlendinger (53,6 %).
- Litt over halvparten var på dagstur da de gikk langs Kongevegen, men 80 % av respondentene overnatte i området.
- Brukerne var overveiende positive til tilretteleggingstiltak som merking av sti, informasjon om området, overnattingsmuligheter og restaurering av vegen.
- Per i dag bruker majoriteten (85 %) for det meste merkede/tydelige veier og stier, og få av brukerne langs Kongevegen går i terrenget utenfor sti.

5 Om villrein

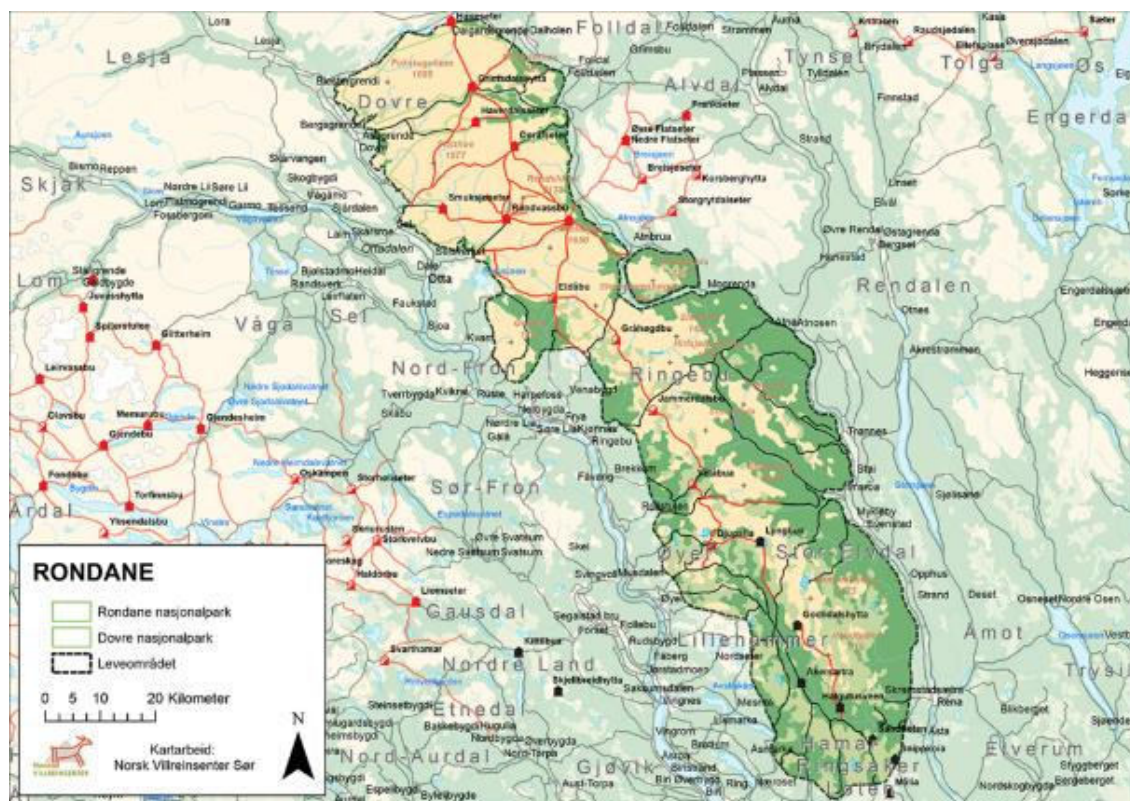
5.1 Rondane villreinområde

Dovre nasjonalpark er en del av arealet som inngår i Rondane villreinområde, se figur 5.

På www.villrein.no finner en følgende omtale av villreinområdet:

- «Villreinområdet har et samlet tellende areal på vel 3300 km², fordelt på vel 1200 km² i nord og vel 2100 km² i sør.
- Omfatter 11 kommuner (Dovre, Folldal, Nord-Fron, Sør-Fron, Ringebu, Sel, Øyer, Hamar, Åmot, Ringsaker og Stor-Elvdal) i Innlandet fylke.

I villreinsammenheng er Rondane villreinområde et langt og smalt fjellbelte mellom Østerdalen og Gudbrandsdalen, der alle områder er tilgjengelig for dagsturer. Dette gjør Rondane svært sårbart som villreinterreng, ettersom mennesker utnytter store deler av fjellområdet og mye fritidsbebyggelse omkranser området. Villreinstamme forvaltes i dag som tre delbestander, Rondane Nord (Nord og Vuluffjell) og Rondane Sør.»



Figur 5. Rondane villreinområde (fra Norsk villreinsenter – www.villrein.no)

Forvaltningen av villreinområdet er organisert Rondane nord villreinutvalg (rettighetshavere) og Villreinnemnda for Rondane Sølknkletten (offentlig forvaltningsorgan).

Oversikt over kvoter og felte dyr de siste fem åra er vist i tabell 5.

Tabell 5. Oversikt over tillatt felte og felte dyr i Rondane villreinområde 2015 – 2019. (Kilde: SSB)

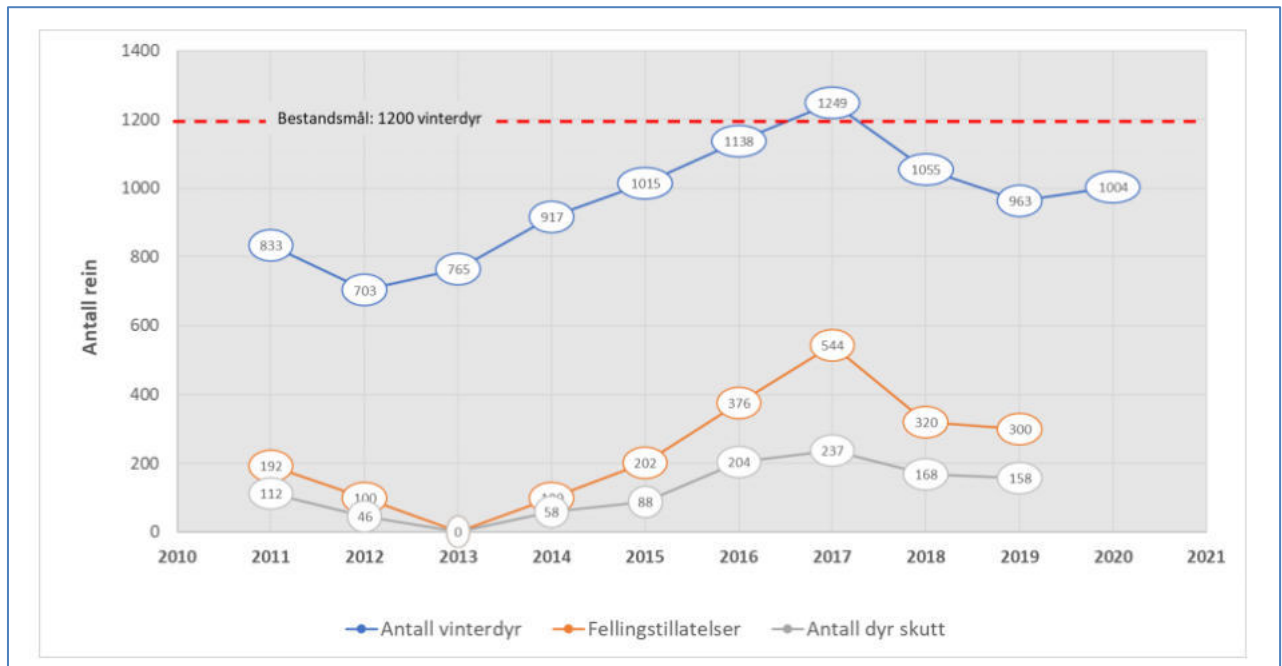
Rondane			Felte dyr				
			2015	2016	2017	2018	2019
Kalv	1a	Hanndyr	61	59	63	58	82
	2a	Hunndyr	62	44	58	45	56
1 ½ år	1a	Hanndyr	42	36	37	46	46
	2a	Hunndyr	28	13	30	23	16
Eldre	1a	Hanndyr	112	94	105	110	120
	2a	Hunndyr	153	115	116	93	119
Sum felte dyr			458	361	409	375	439
Tillatt felte dyr		Frie dyr	1108	757	925	761	831
Fellingsprosent			52,3	47,7	44,2	49,3	52,8

Resultat fra minimumstillinger de siste 13 årene er vist i tabell 6.

Tabell 6. Minimumstilling av villrein – Rondane nord – 2008 – 2013. (PM: Kai Rune Båtstad, Sel fjellstyre/Rondane nord villreinutvalg)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Nord for Ula	1298	1057	919	833	703	765	917	1015	1138	1249	1055	963	1004
Sør for Ula	249	315	264	374	413	409	468	345	290	347	370	347	439
Sum	1547	1371	1183	1207	1116	1174	1385	1360	1428	1596	1425	1310	1443

Ulike kilder opplyser at det er delbestanden nord for Ula som bruker områdene i Dovre nasjonalpark. Villreinutvalget for Rondane nord har i sin bestandsplan en målsetting om å ha 1200 vinterdyr nord for Ula, ca. 1600 dyr om sommeren, se også figur 6.



Figur 6. Bestandsutvikling nord for Ula. (Villreinutvalget for Rondane nord)

5.2 Biologisk leveområde for villrein

I NINA-rapport 339 Villreinen i Rondane Sølknletten (Jordhøy m.fl. 2008) er det fastsatt grenser for et biologisk fundert leveområde for villrein. I rapporten står på s. 13:

«Den ytre biologiske grensa i denne rapporten er innteikna på grunnlag av informasjon om:

- Kartfesta tellingsdata
- Habitatkunnskap
- Historiske data
- Røynslekunnskap for området
- Generell kunnskap

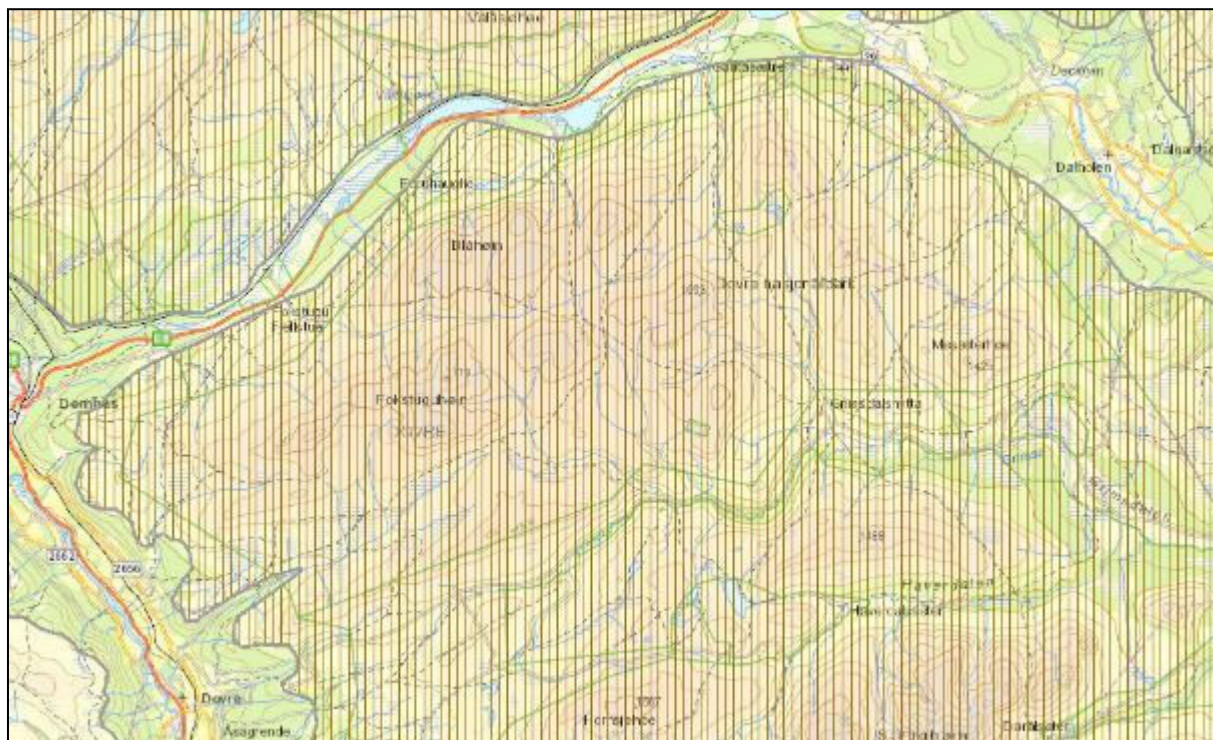
Denne grensa utgjør ingen eksakt fasit. Det er likevel det vi på det noverande grunnlag kan skissera.»

Videre står det på s. 40:

«Leveområde (ytre biologisk grense):

Ytre grense for beiteområdene»

Grensene for leveområdet for villrein i Rondane nord er vist i figur 7.



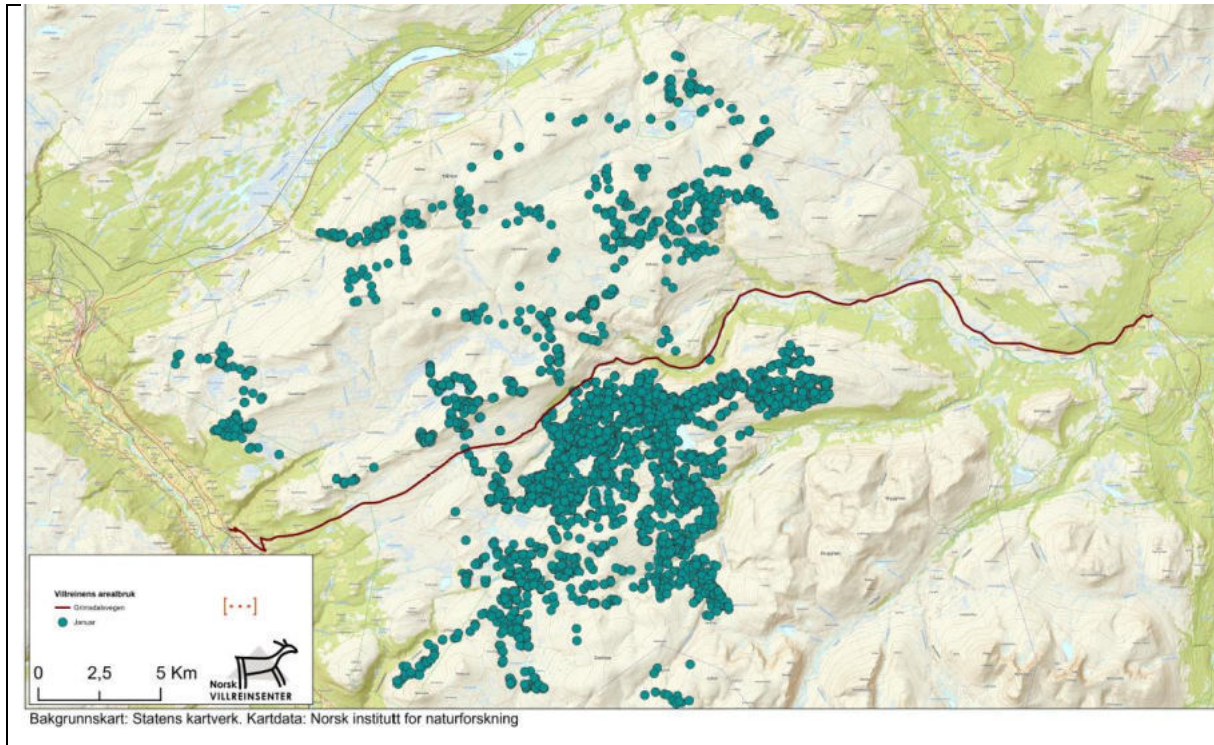
Figur 7. Leveområde (ytre biologisk grense) for villrein, Dovre nasjonalpark, Rondane nord villreinområde (fra Miljødirektoratet – Naturbase)

5.3 Om villreins arealbruk

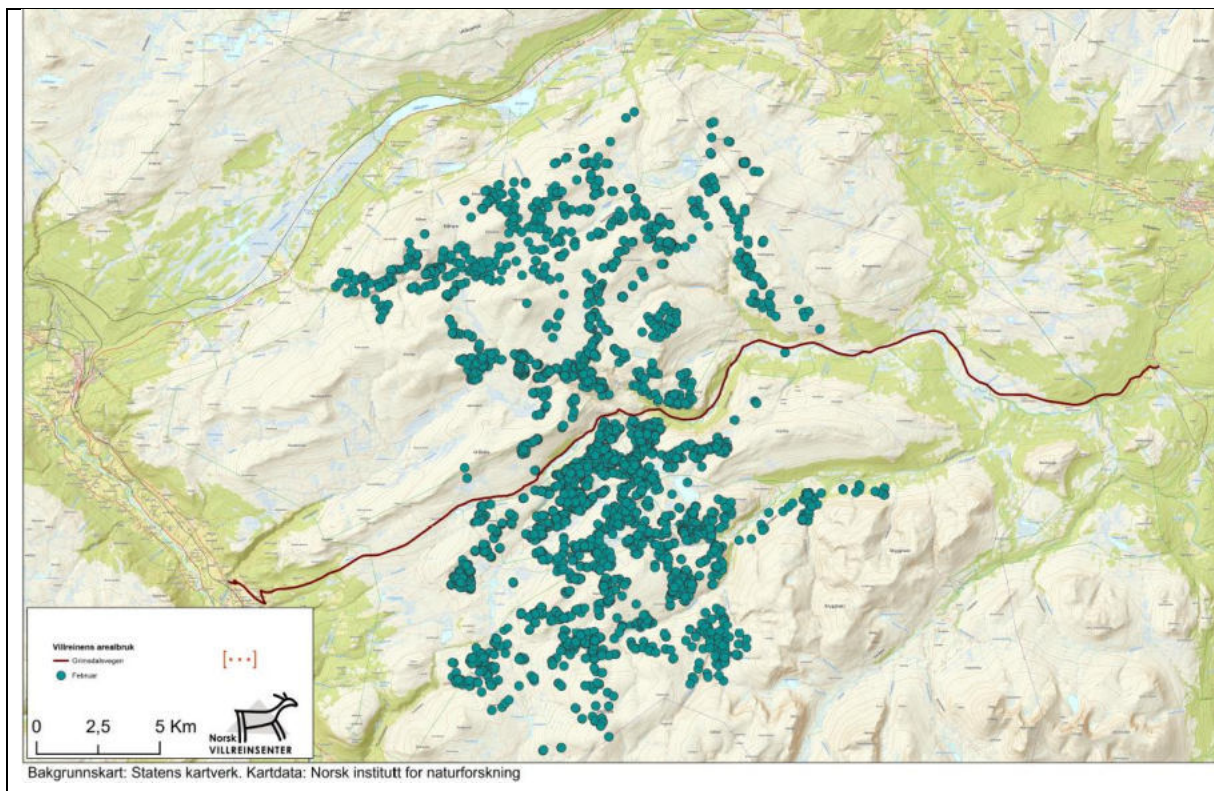
5.3.1 Villreins arealbruk 2019 – Rondane nord

I figur 8 - 22 er det vist plott fra GPS-merka simler i 2019. Figurene viser plott for ulike måneder, barmark, vinter og alle måneder i 2019. Figurene viser at de merka simlene, gjennom året, har brukt hele Dovre nasjonalpark, og at områdene både sør og nord for Grimsdalen er i bruk. Et annet særtrekk er at arealene øst for den T-merka stien mellom Hageseter og Grimsdalshytta er i bruk i tiden august – mai. Videre er områdene nordvest for Kongevegen / Pilegrimsleden stort sett i bruk i august – september, og desember – januar.

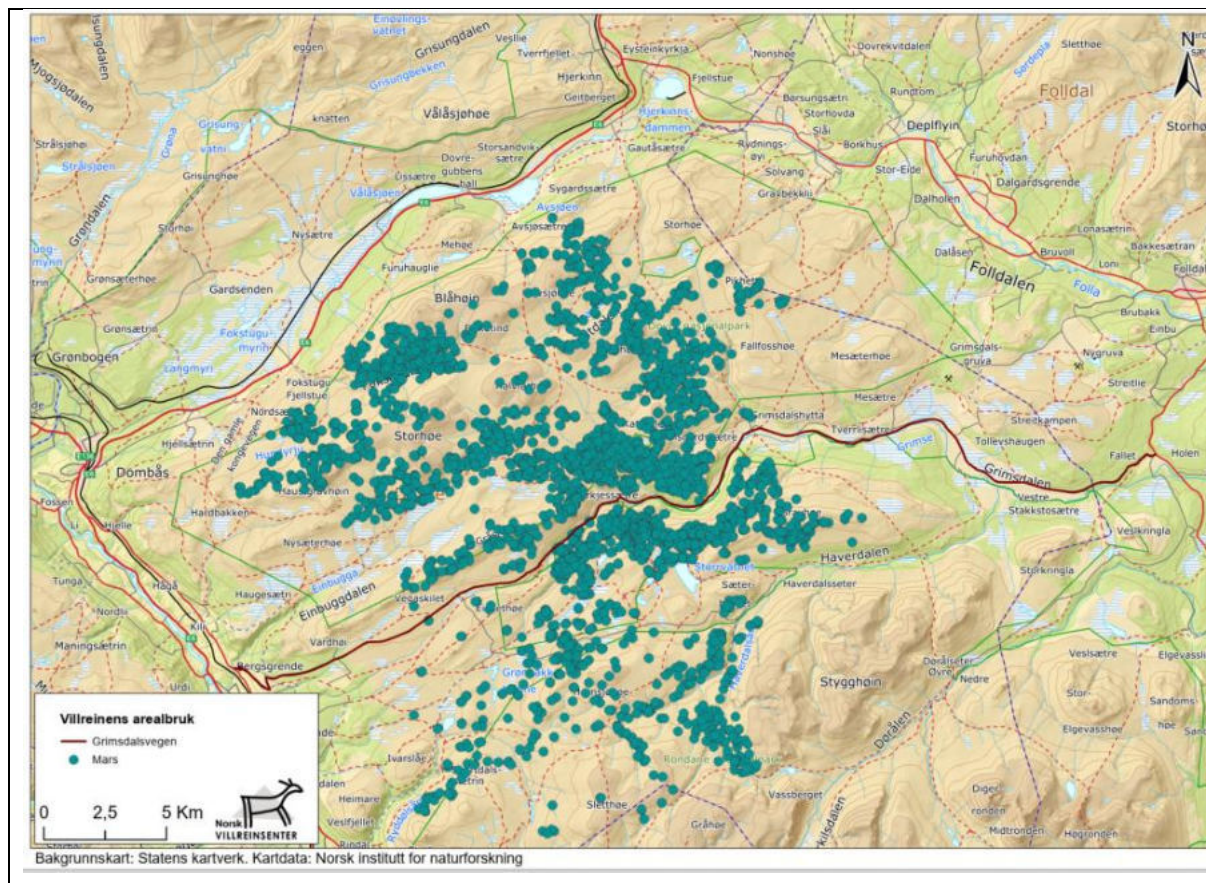
I figur 23 er det vist kart over GPS-merka simlers kryssinger av Grimsdalen i perioden 2009 - 2019. (Fra Norsk Villreinsenter). Simlene ser ut til å foretrekke å krysse i området mellom Vegaskilet og Grimsdalshytta.



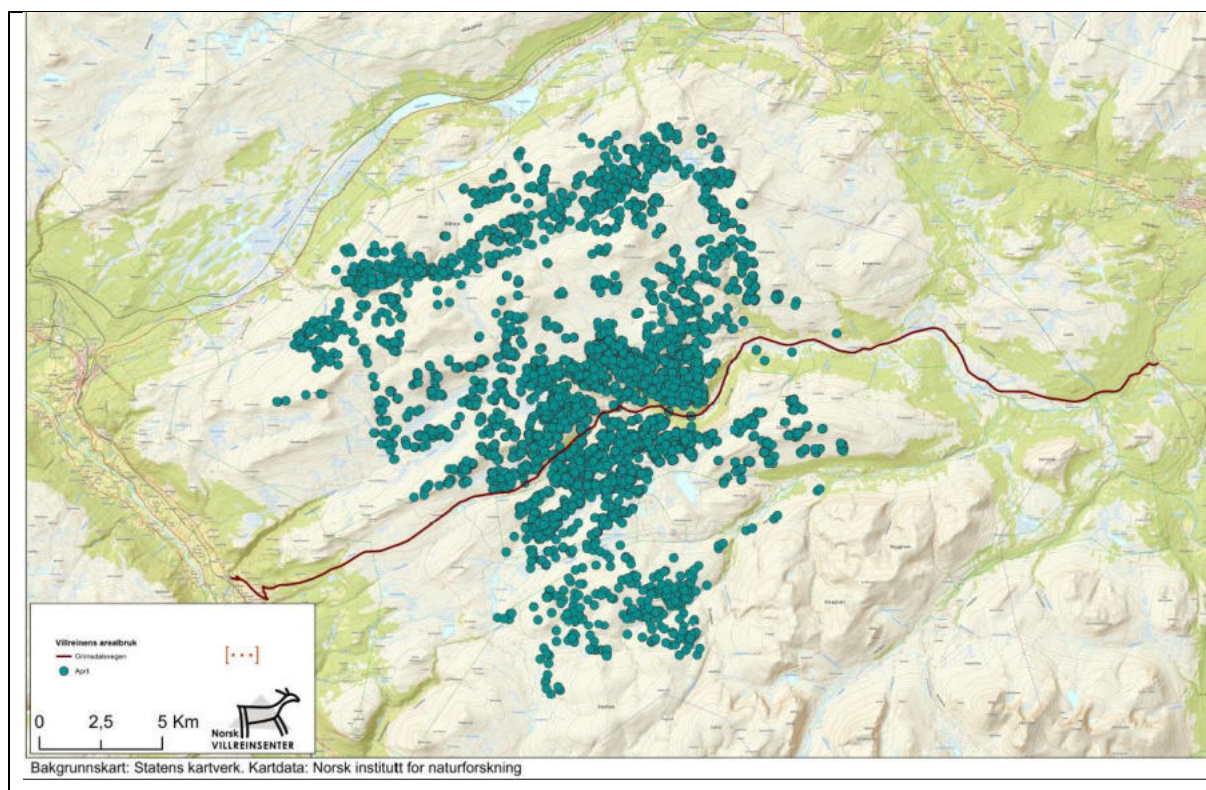
Figur 8. Rondane nord villreinområde – GPS-merka simler januar 2019 (Kilde: Norsk Villreinsenter)



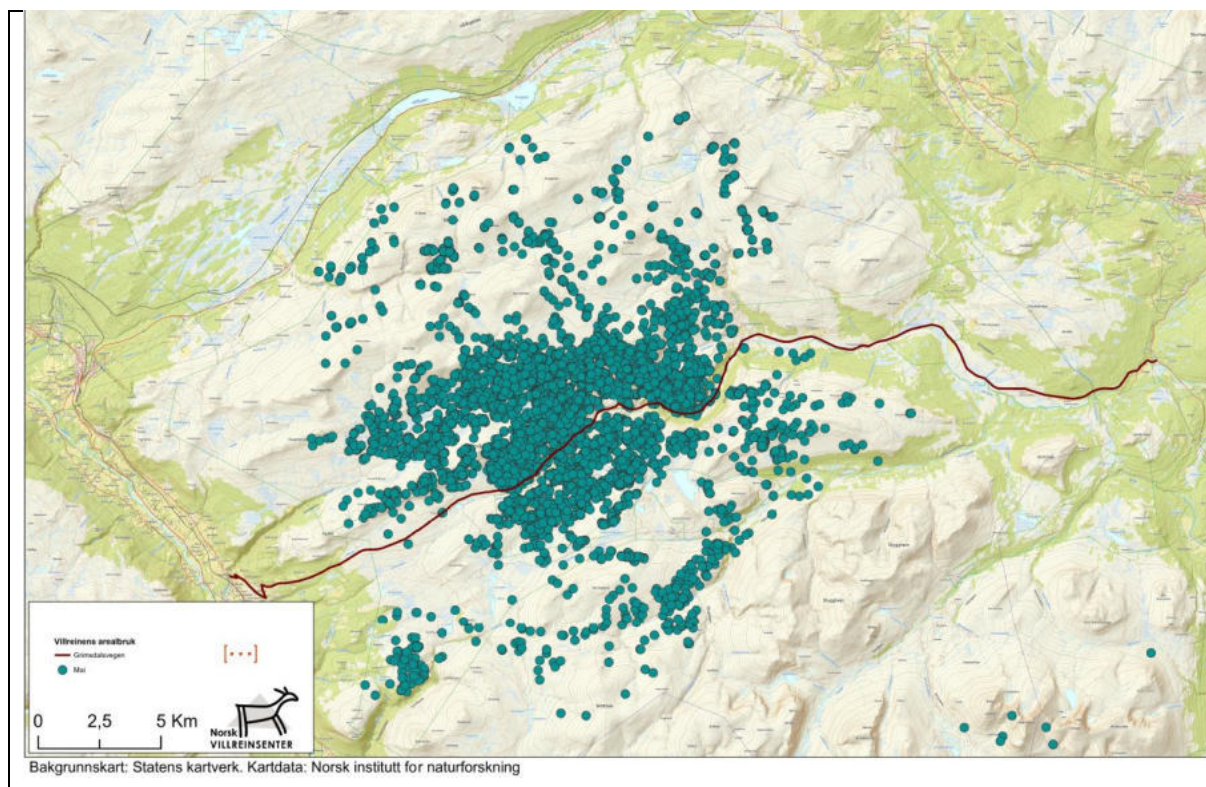
Figur 9. Rondane nord villreinområde – GPS-merka simler februar 2019 (Kilde: Norsk Villreinsenter)



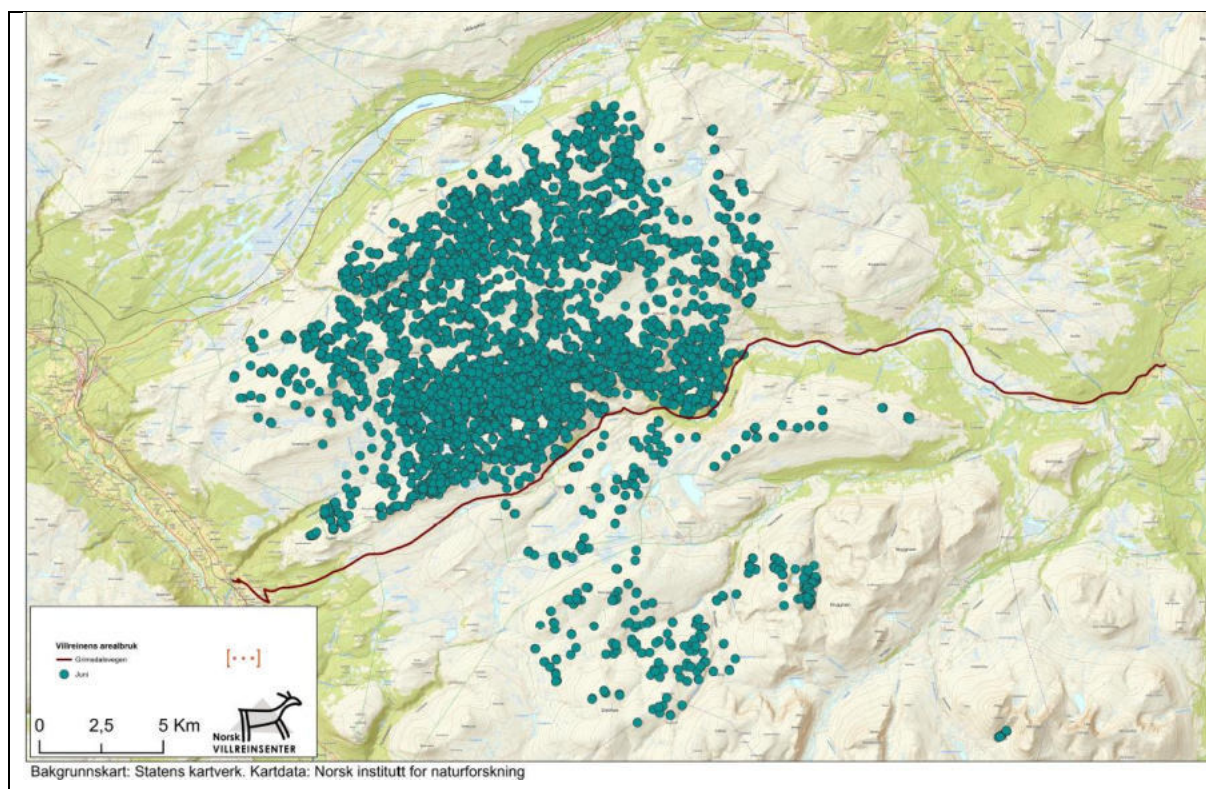
Figur 10. Rondane nord villreinområde – GPS-merka simler mars 2019 (Kilde: Norsk Villreinsenter)



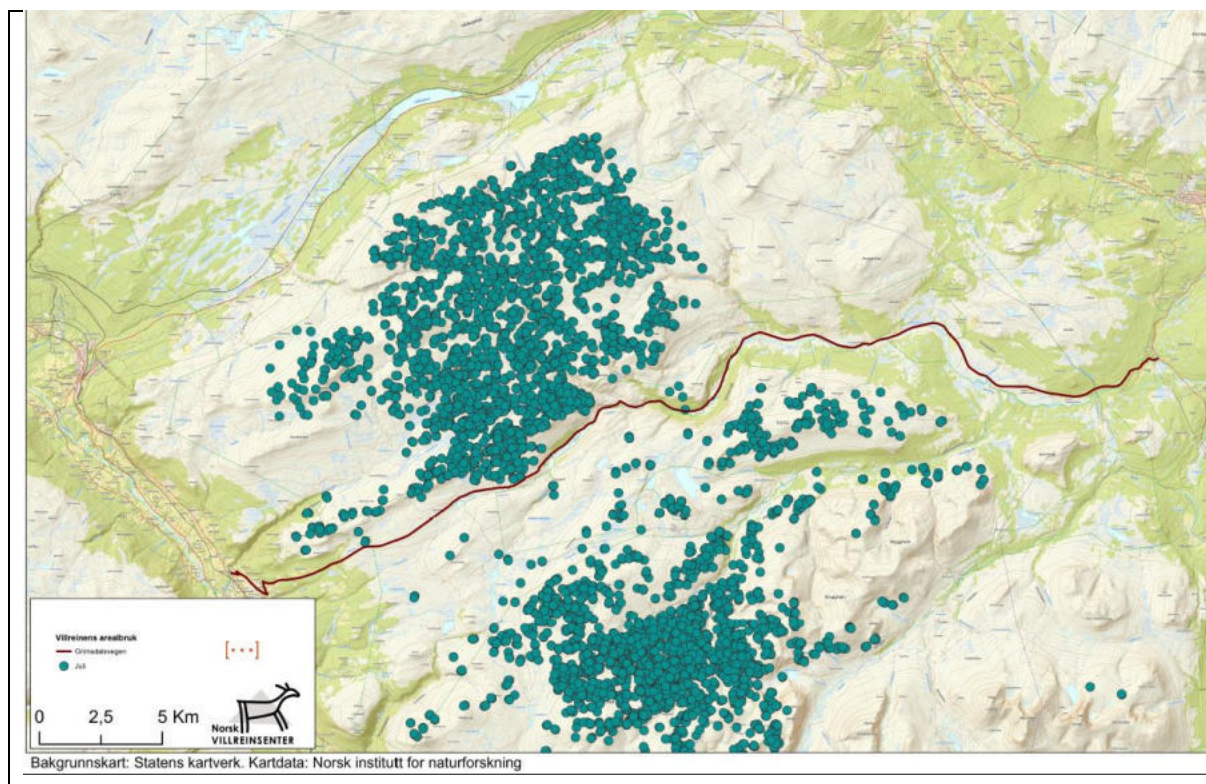
Figur 11. Rondane nord villreinområde – GPS-merka simler april 2019 (Kilde: Norsk Villreinsenter)



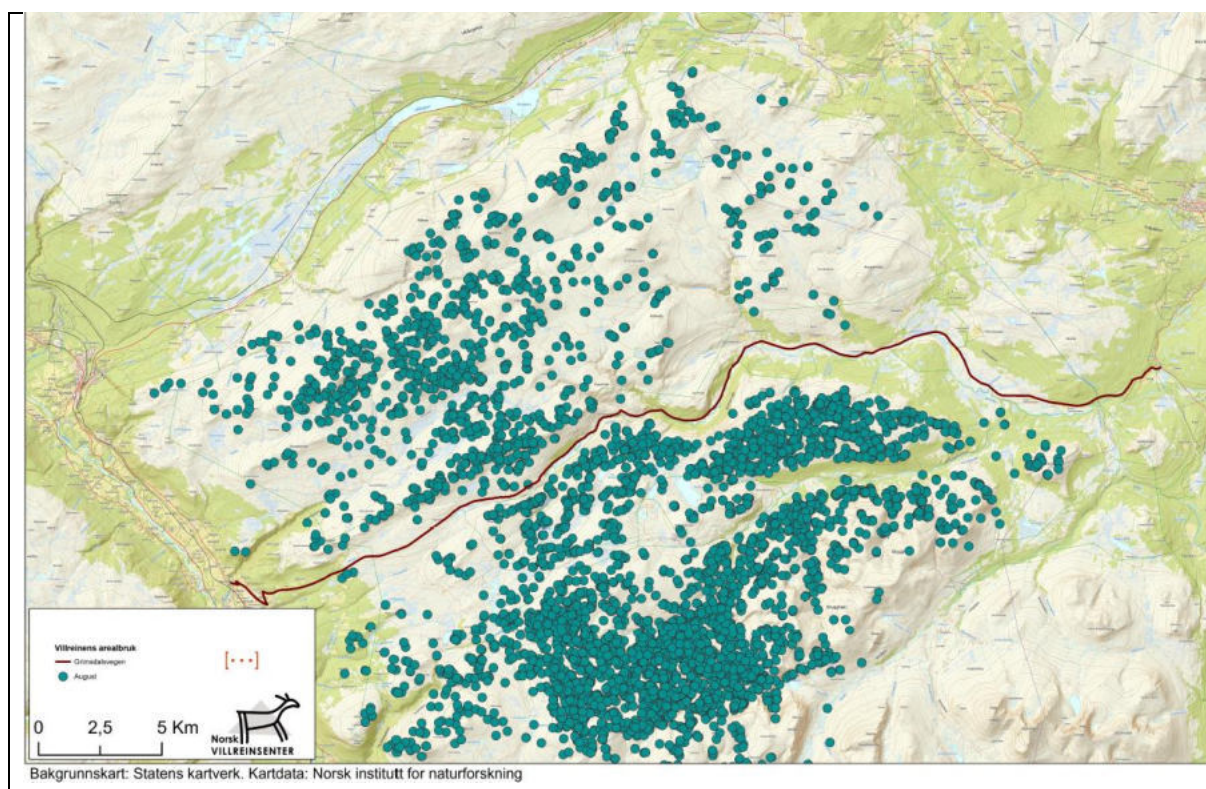
Figur 12. Rondane nord villreinområde – GPS-merka simler mai 2019 (Kilde: Norsk Villreinsenter)



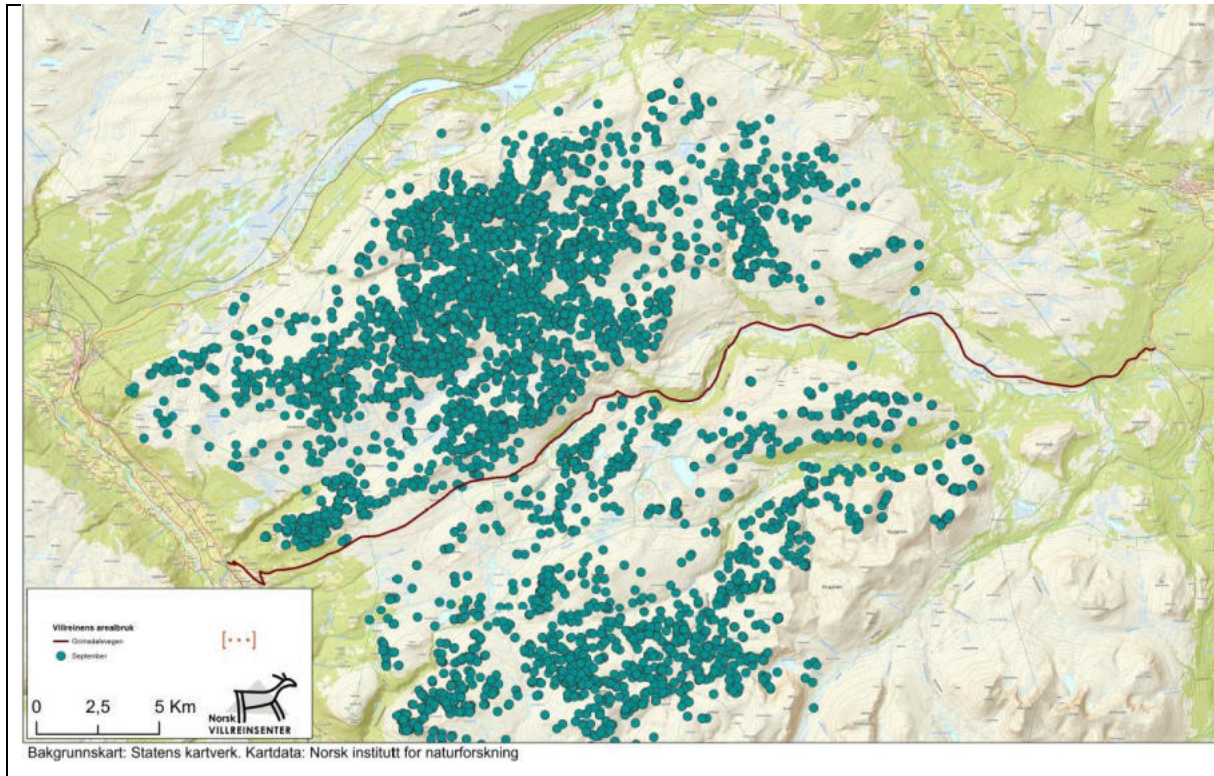
Figur 13. Rondane nord villreinområde – GPS-merka simler juni 2019 (Kilde: Norsk Villreinsenter)



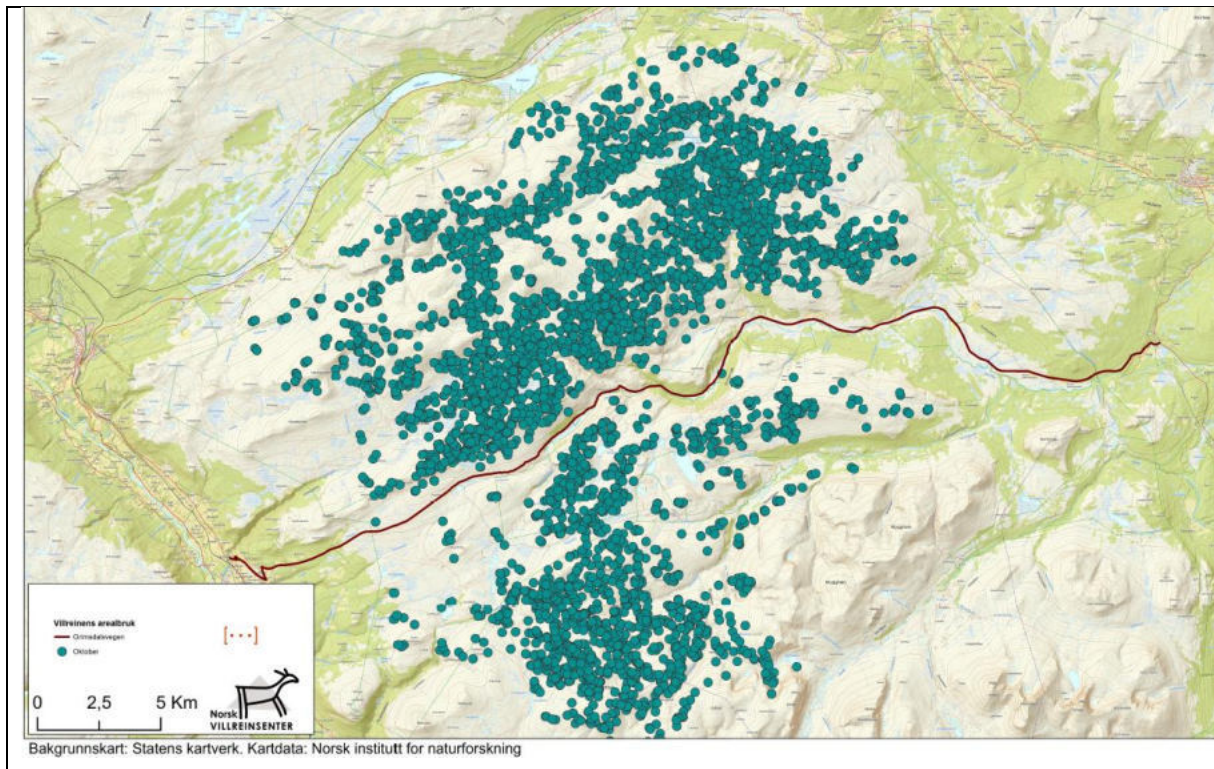
Figur 14. Rondane nord villreinområde – GPS-merka simler juli 2019 (Kilde: Norsk Villreinsenter)



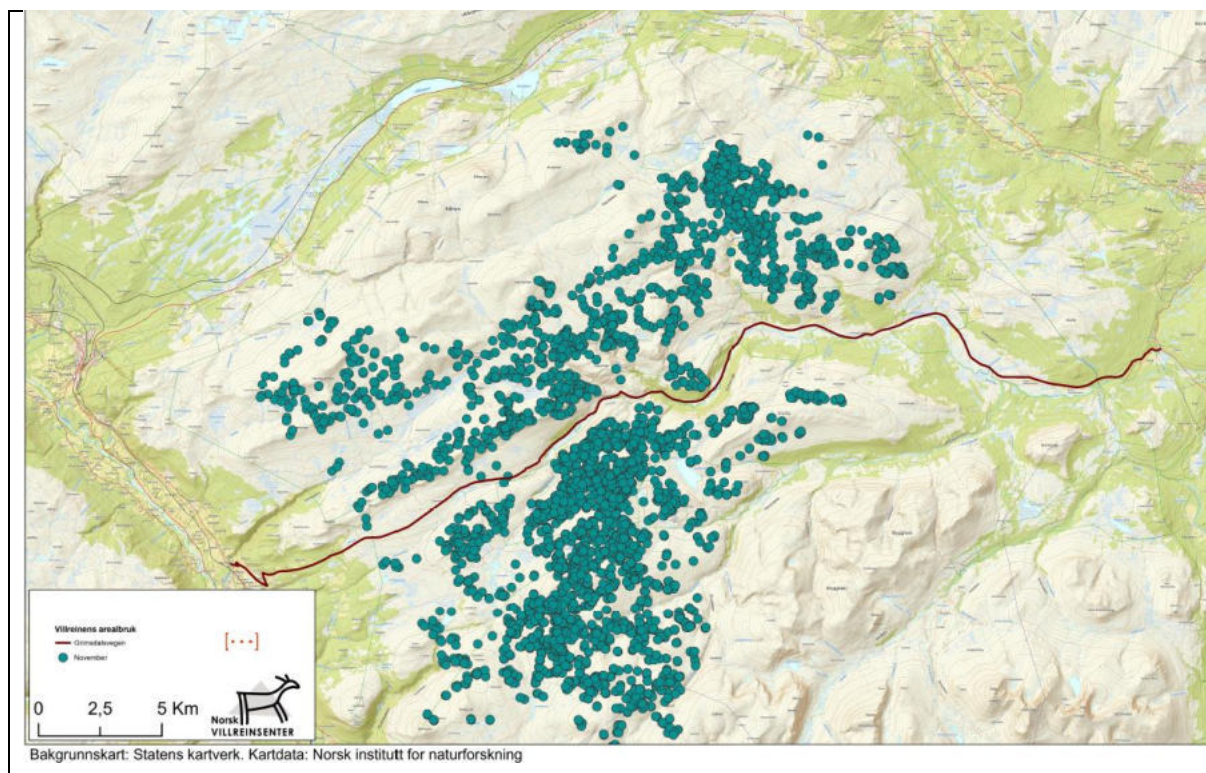
Figur 15. Rondane nord villreinområde – GPS-merka simler august 2019 (Kilde: Norsk Villreinsenter)



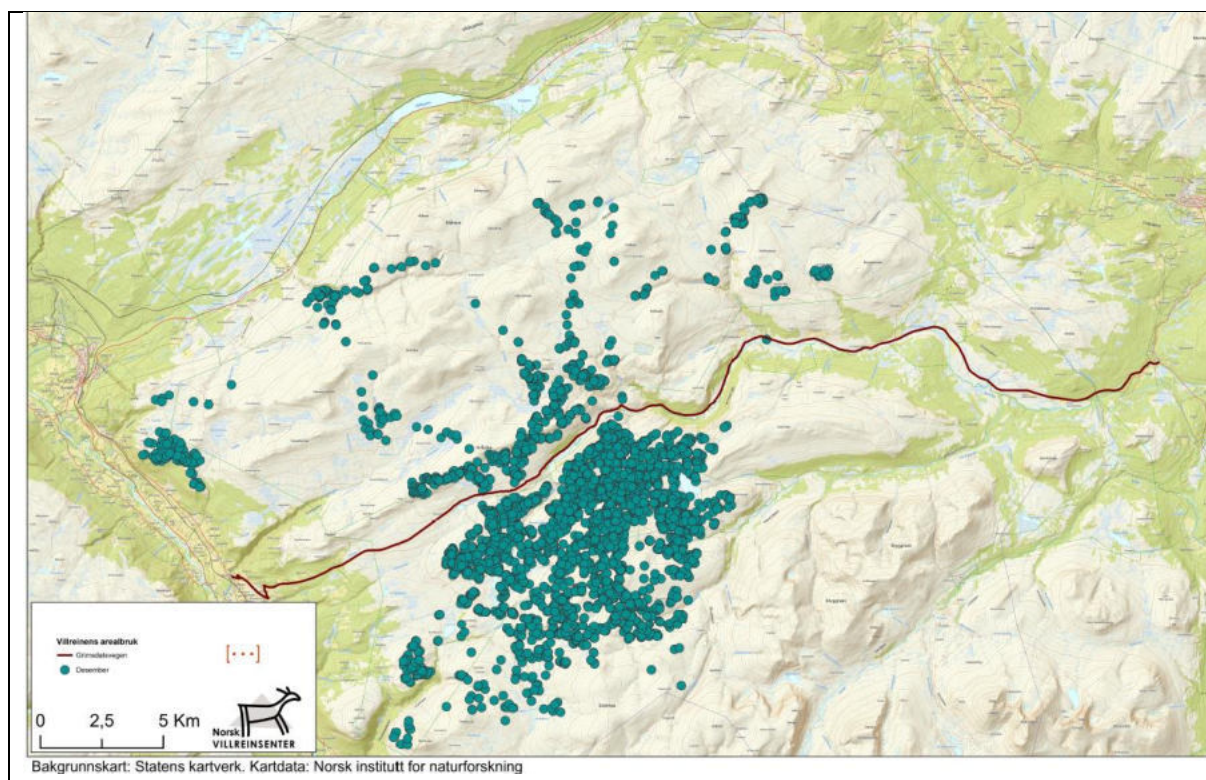
Figur 16. Rondane nord villreinområde – GPS-merka simler september 2019 (Kilde: Norsk Villreinsenter)



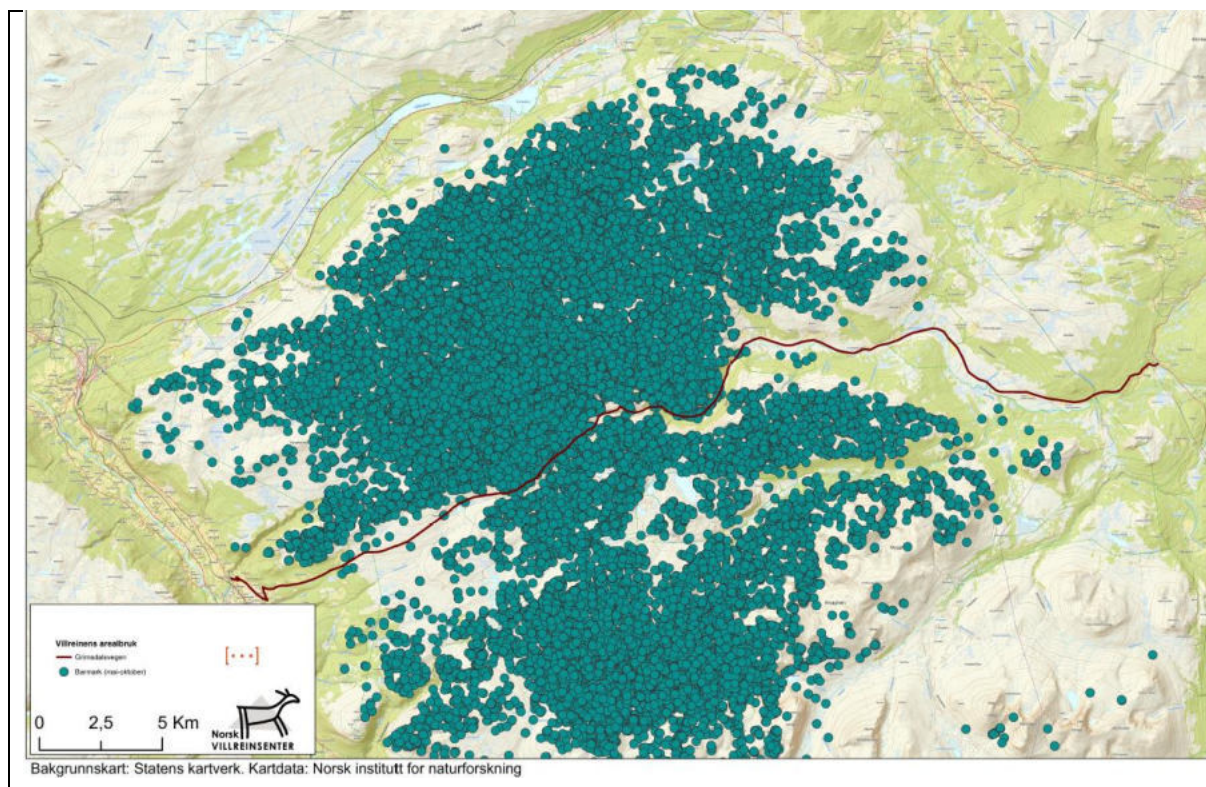
Figur 17. Rondane nord villreinområde – GPS-merka simler oktober 2019 (Kilde: Norsk Villreinsenter)



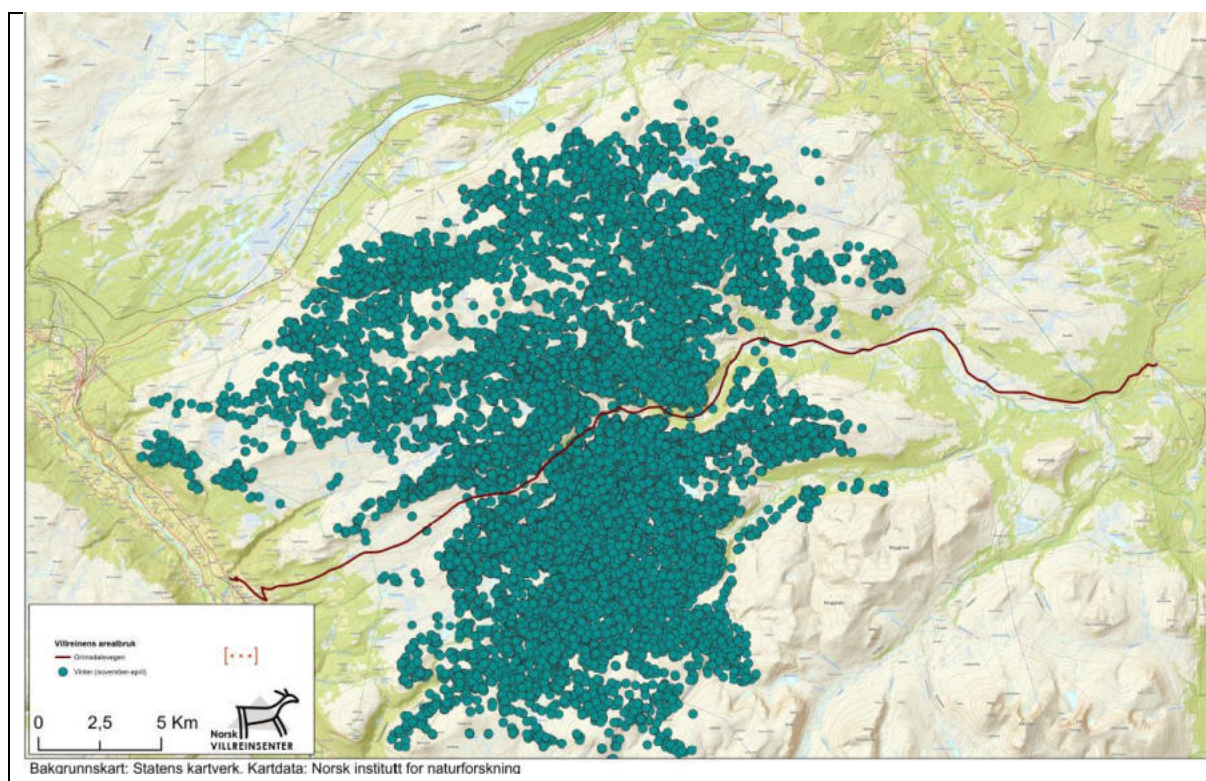
Figur 18. Rondane nord villreinområde – GPS-merka simler november 2019 (Kilde: Norsk Villreinsenter)



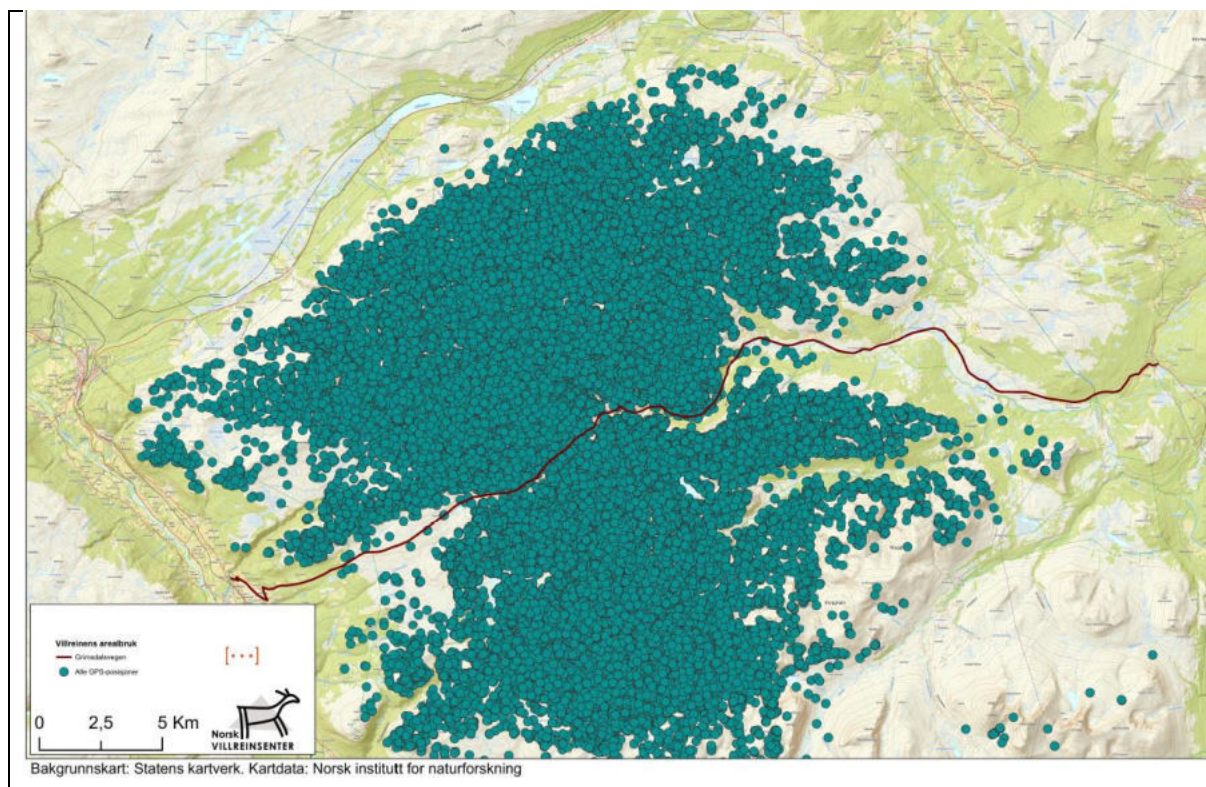
Figur 19. Rondane nord villreinområde – GPS-merka simler desember 2019 (Kilde: Norsk Villreinsenter)



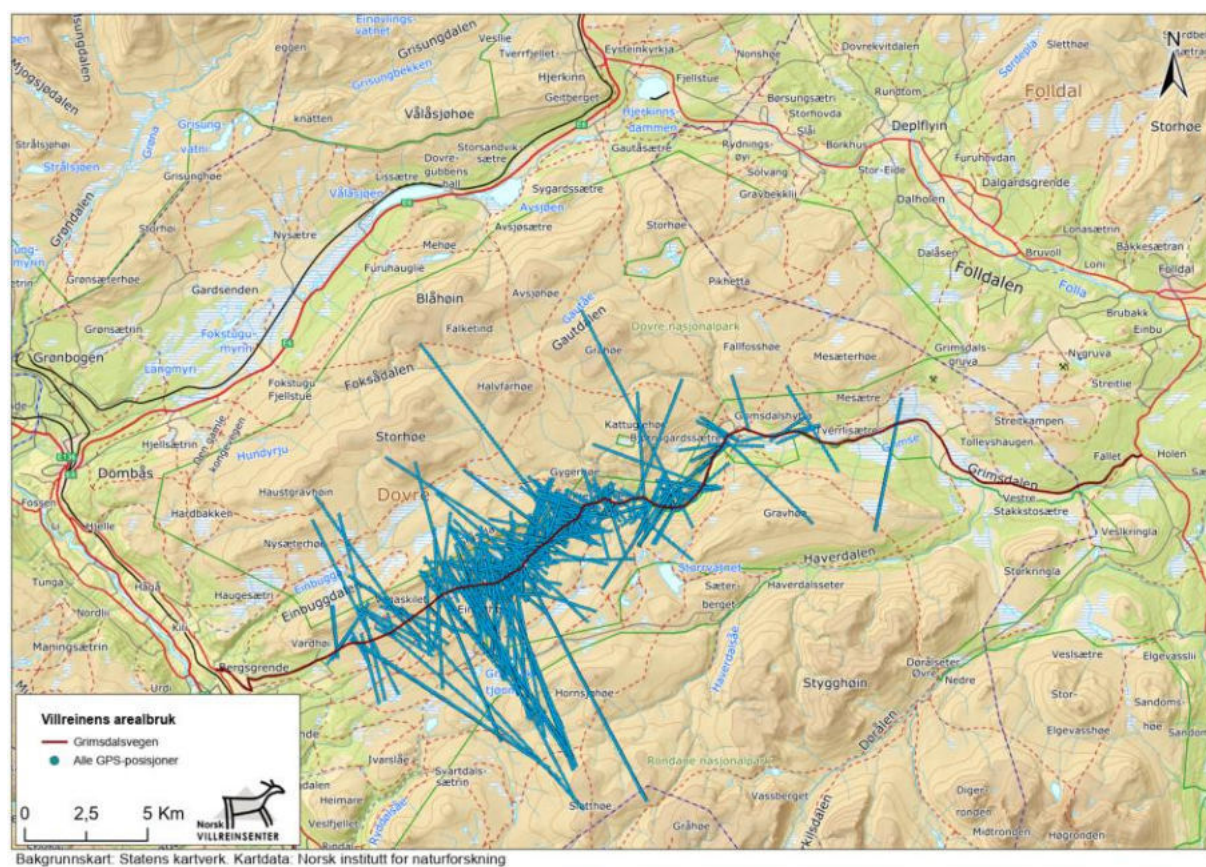
Figur 20. Rondane nord villreinområde – GPS-merka simler mai - oktober 2019 (Kilde: Norsk Villreinsenter)



Figur 21. Rondane nord villreinområde – GPS-merka simler november - april 2019 (Kilde: Norsk Villreinsenter)



Figur 22. Rondane nord villreinområde – GPS-merka simler januar - desember 2019 (Kilde: Norsk Villreinsenter)



Figur 23. GPS-merka simler – kryssing av Grimsdalen – 2009 - 2019. (Fra Norsk Villreinsenter)

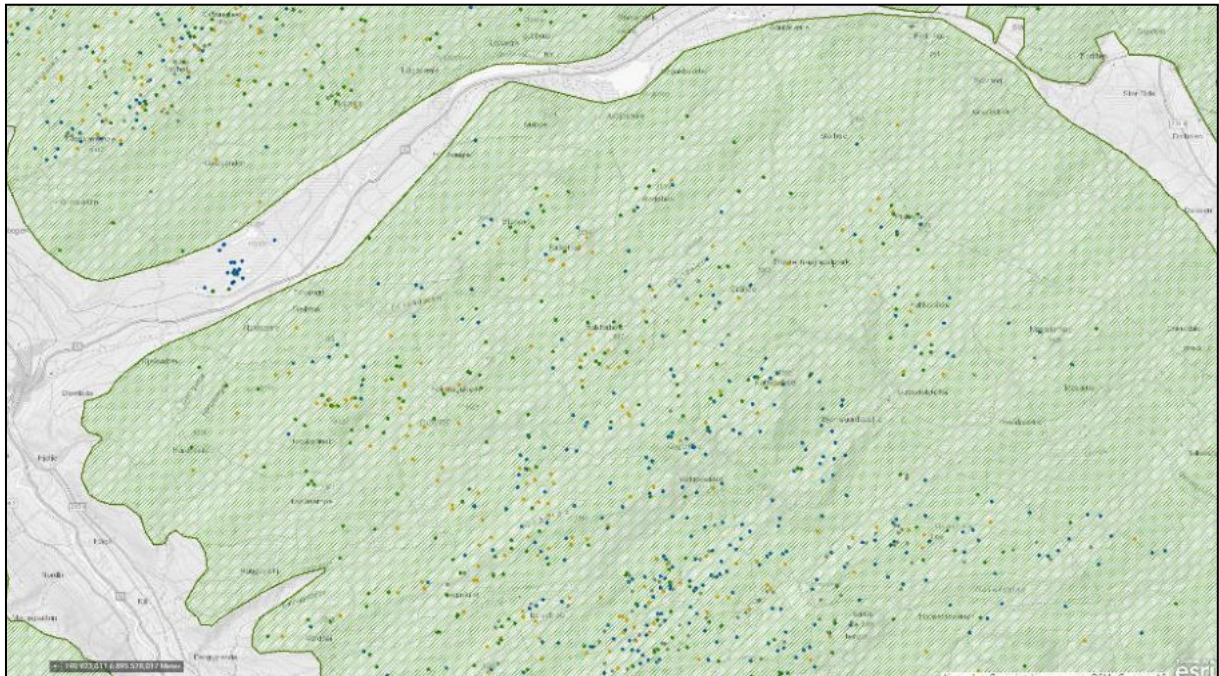
5.3.2 «Sett rein»

«Sett rein» er et databasesamarbeid mellom Miljødirektoratet, Statens naturoppsyn og Artsdatabanken. På deres nettside finner vi følgende omtale:

«Sett rein inneholder stedfestete observasjoner av villrein, tilfeldige observasjoner og systematiske registreringer fra ulike villreinområder over lang tid. De eldste observasjonene som er lagt inn går helt tilbake til Snøhetta på 1900-tallet.

Datainnsamlingen skjer i samarbeid med en rekke aktører, med lokale rettighetshavere som de viktigste. Så langt er datainnsamlingen konsentrert om de store villreinområdene, men det er et mål å få inn data fra alle villreinområder i Norge.»

I figur 23 er det vist plott av alle observasjoner lagt inn i «Sett rein». Observasjonene fordeler seg over hele Dovre nasjonalpark, men en ser likevel at det er få eller ingen punkter i utkanten av leveområdet for villrein.

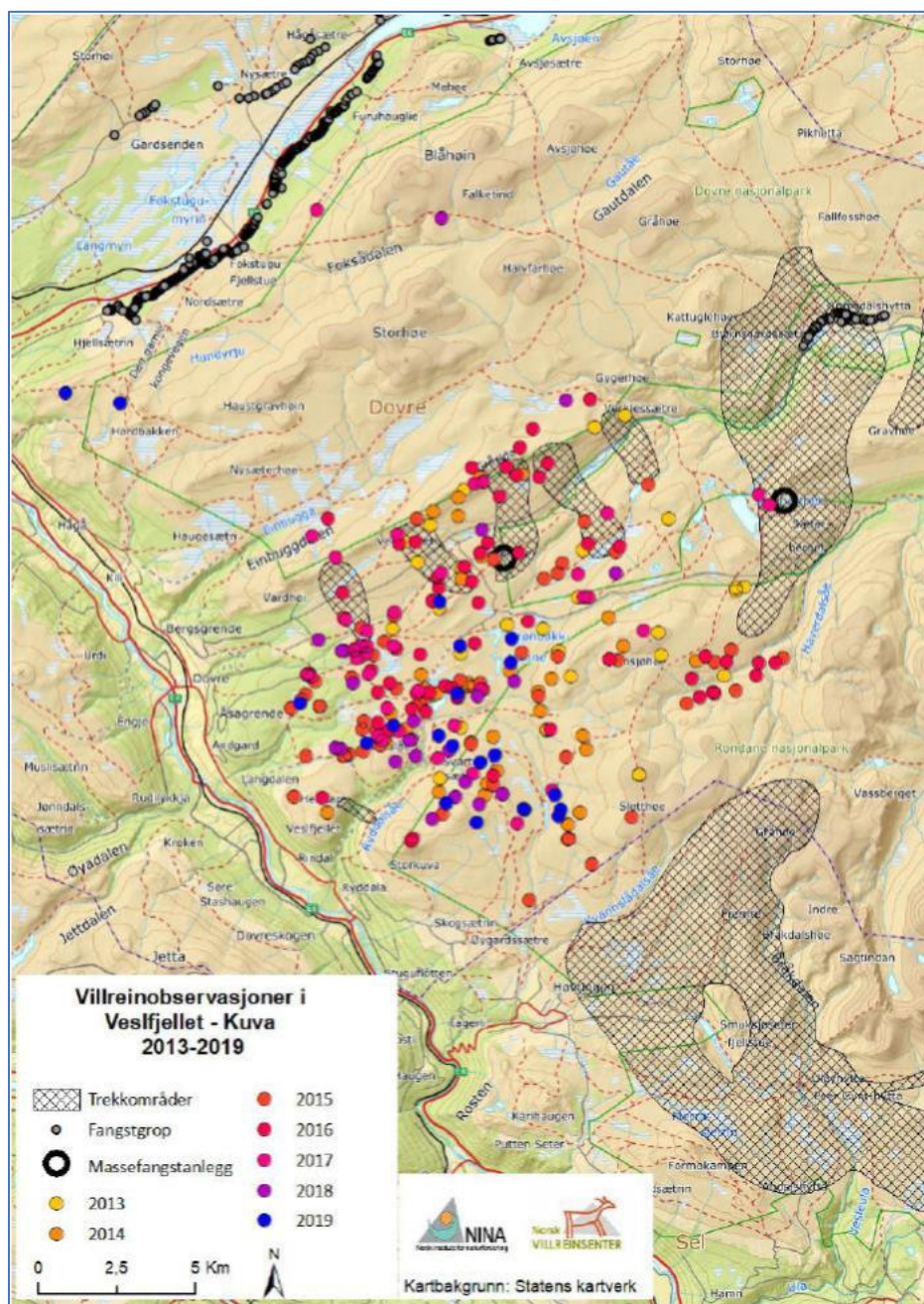


Figur 23. Kopi av plott «Sett rein», alle observasjoner.

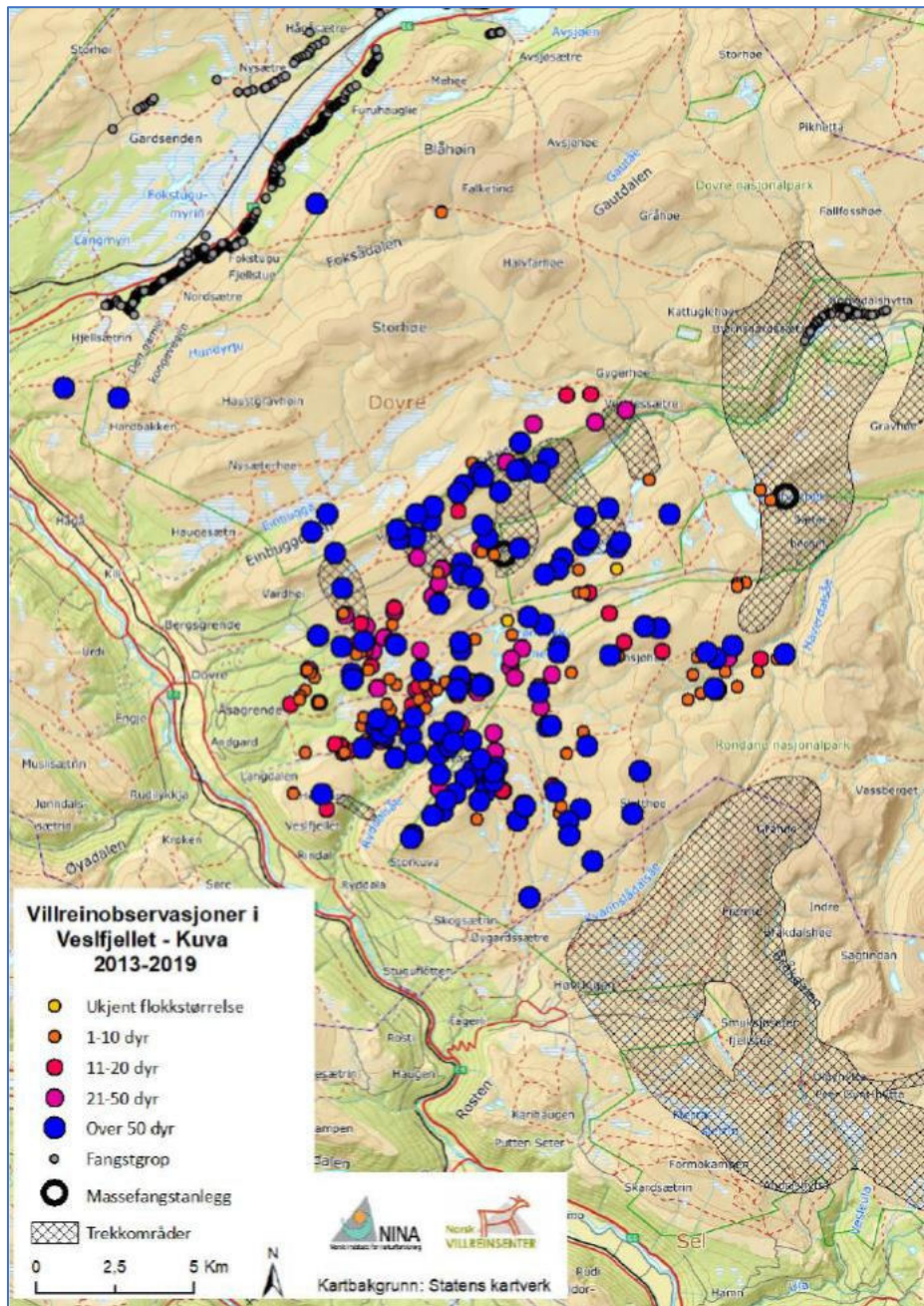
5.3.4 Norman-prosjektet

Norman-prosjektet har som mål å registrere villreinsens bruk av Gråhø/Tjønnseterfjellet og randsonen innen leveområdet i Fron. Fra og med 2013 har også områda på vestsida av Rondane Nord i Dovre inngått i prosjektet.

Figurene 24 og 25 er hentet fra årsrapporten for Norman-prosjektet 2019, og viser flokkobservasjoner i området ved Hardbakken.



Figur 24. Utbreiing av flokkobservasjonane i Kuva-Gråsida i perioden 2013-2019. Etter Norman-prosjektet årsrapport 2019.



Figur 25. Utbreiing av flokkobservasjonane fordelt på flokkstorleik i Kuva-Gråsida i perioden 2013 - 2019. Etter Norman-prosjektet årsrapport 2019.

5.3.4 «Villrein og ferdsel» - NINA-rapport 1013

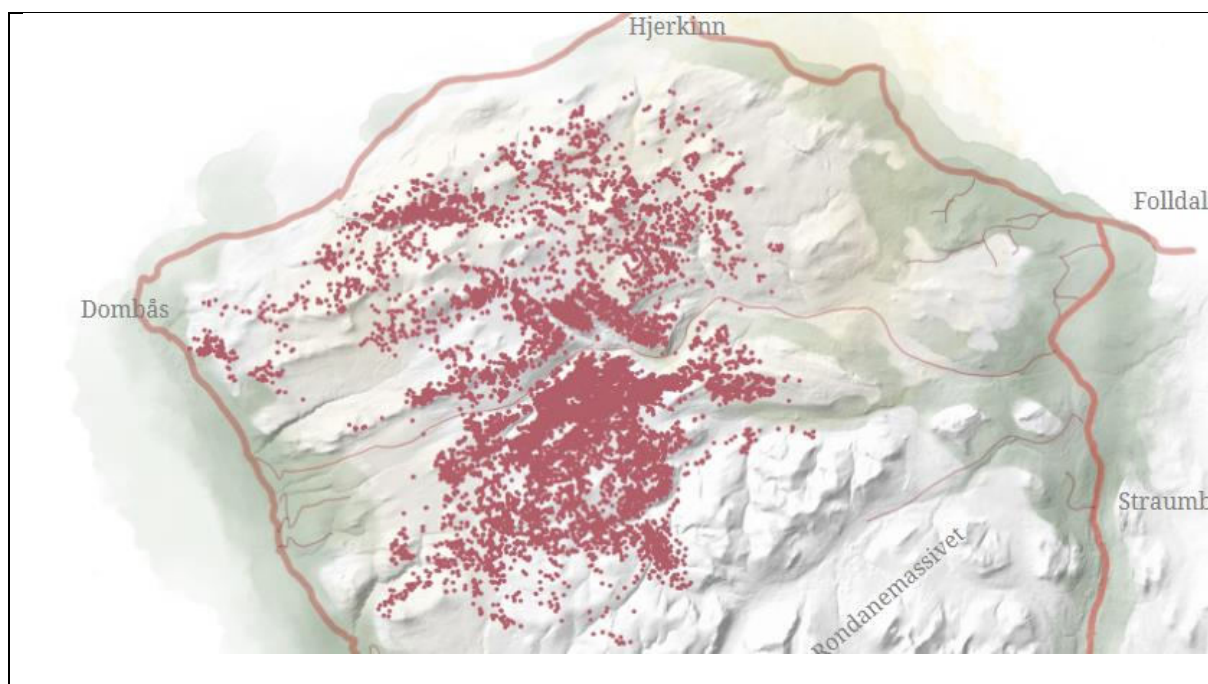
NINA har gitt ut rapporten «Villrein og ferdsel - Sluttrapport fra GPS-merkeprosjektet 2009–2014». I sammendraget i rapporten står det bl.a.:

«I perioden 2009 t.o.m. 2013 har vi studert reinens arealbruk i Rondane. Målsetningen for pro-sjektet har vært å framskaffe data som gir en reell dokumentasjon på reinens arealbruk, samt å framskaffe kunnskap om brukere av disse fjellområdene og betydningen som ferdsel og antropogen påvirkning har på reinens arealbruk og vandringsmuligheter i området.

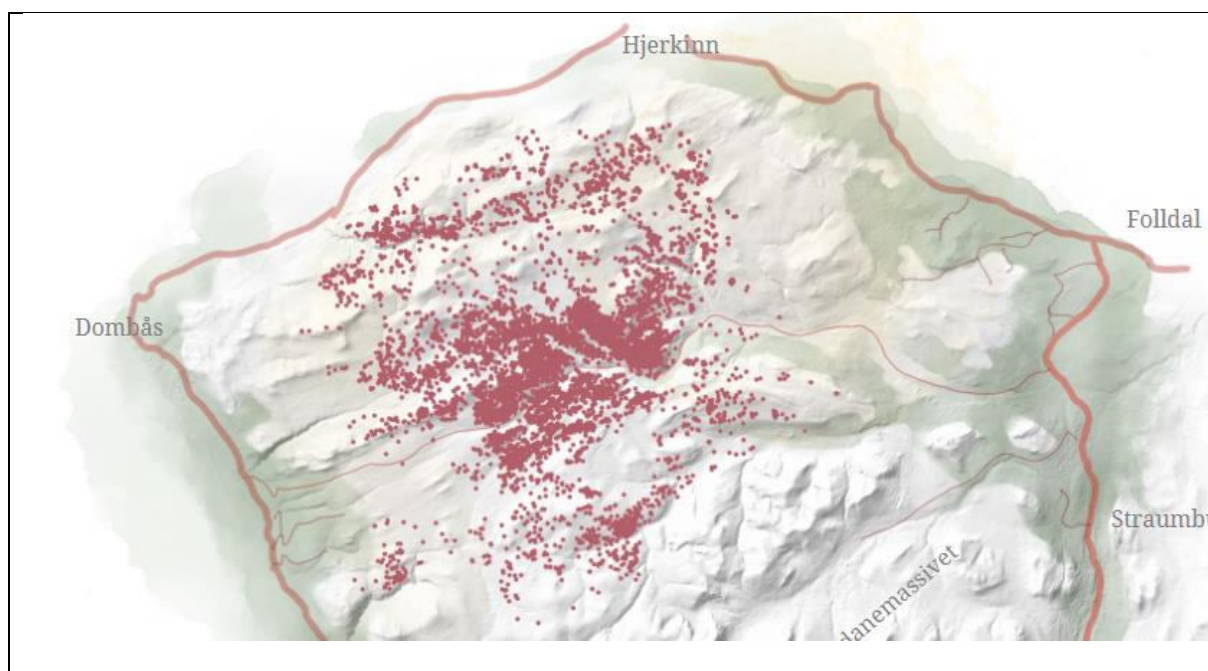
...

For å besvare prosjektets problemstillinger på en tilfredsstillende måte har vi inkludert et relativt omfattende og mangfoldig datasett, inklusiv ferdselsdata, kulturhistoriske data, lokalkunnskap, data fra overvåkningsprogrammet for hjortevilt, GPS-data fra de radio-merka reinsdyra, samt ulike geografiske datasett som har vært brukt for å modellere reinens arealbruk og habitatvalg.»

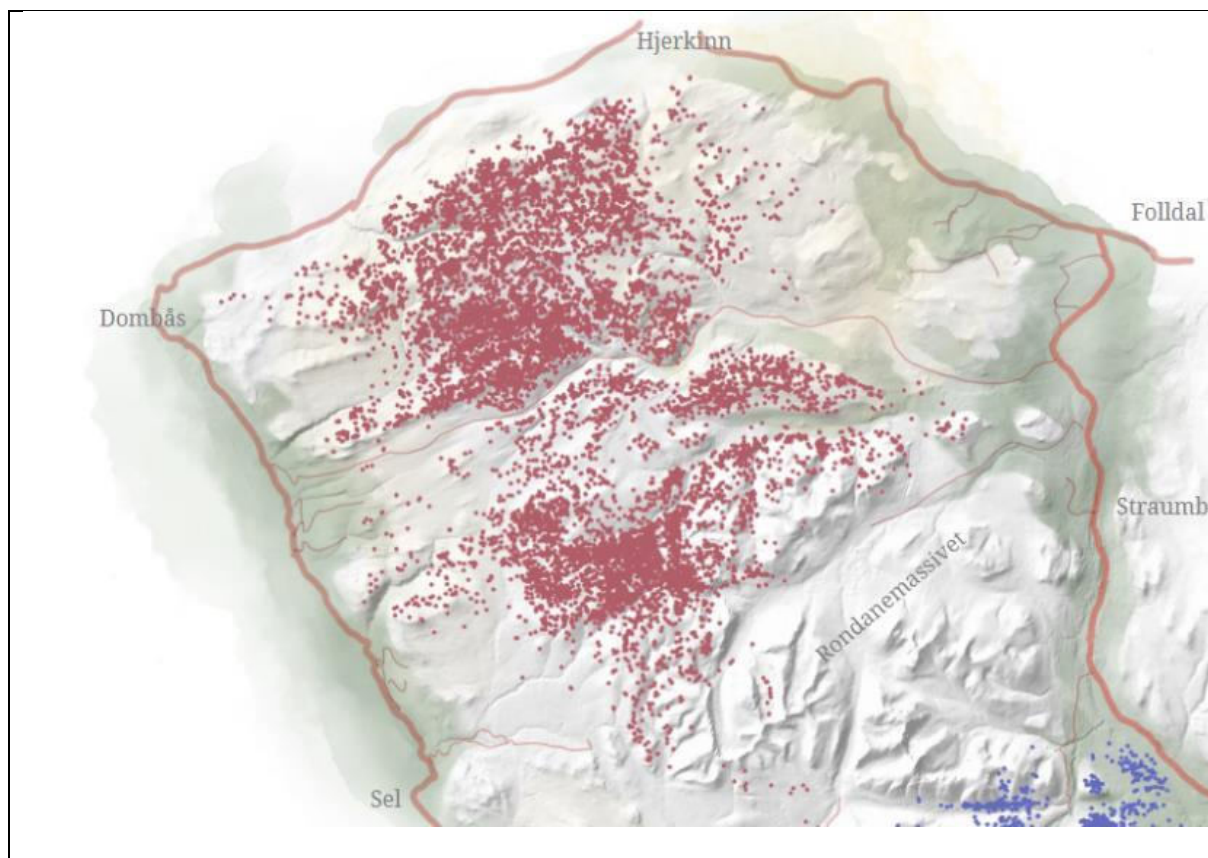
Plott fra GPS-merkeprosjektet, er vist på villrein.no, og kopi av disse er vist i figur 26 – 29. Plottene viser at villreinen har brukt hele området i Dovre nasjonalpark, samt områdene sør for Grimsdalen. Plottene viser likevel en tendens til unnvikelse i bruk av områdene øst for stien Hageseter – Grimsdalshytta i vår- og sommerperioden. Det samme ses for områdene langs og vest for Kongevegen / Pilegrimsleden.



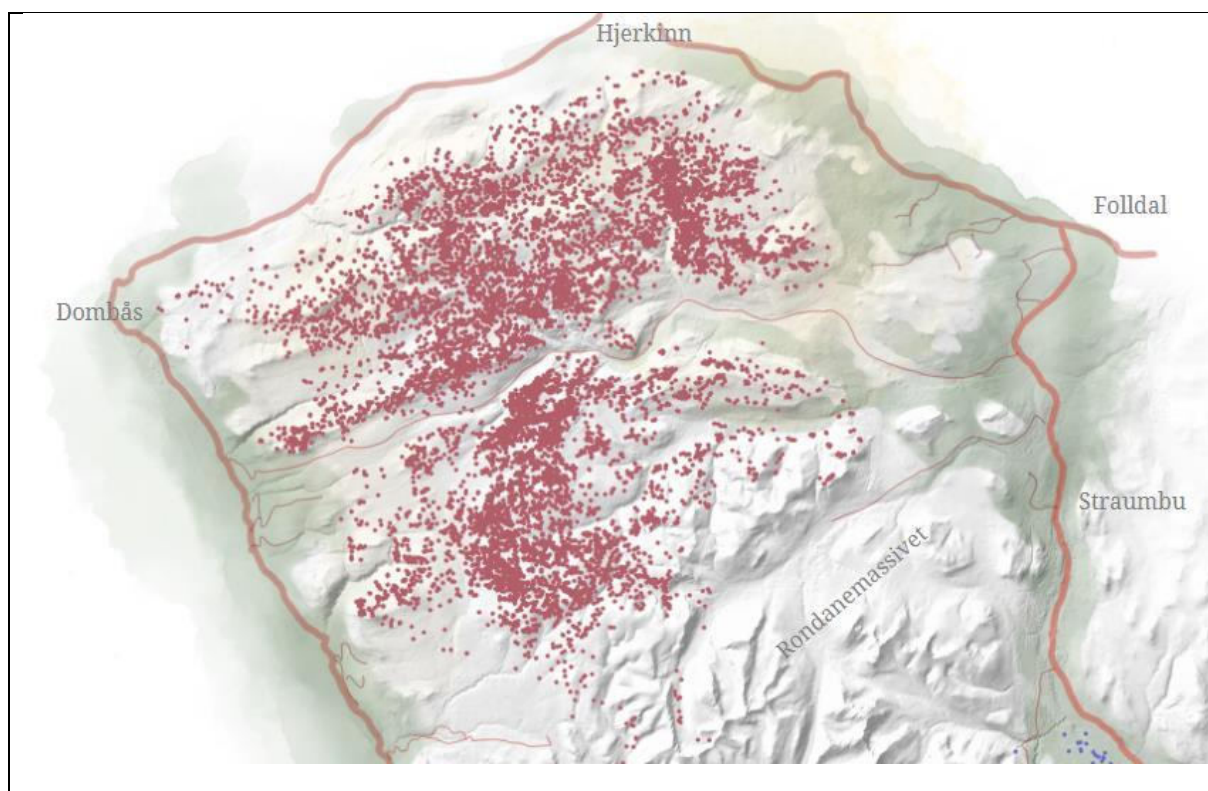
Figur 26. Plott fra GPS-merkeprosjekt 2009 -2014, vinter.



Figur 27. Plott fra GPS-merkeprosjekt 2009 -2014, vår.



Figur 28. Plott fra GPS-merkeprosjekt 2009 -2014, sommer.



Figur 29. Plott fra GPS-merkeprosjekt 2009 -2014, høst.

6 Sensitive enheter

6.1 Sensitiv vegetasjon i fjellet

I NINA Temahefte 73 er det vist til åtte sårbare vegetasjonstyper i fjell som er spesielt tråkksvake eller har dårlig evne til gjenvekst, se tabell 7.

Tabell 7. Sensitive vegetasjonsenheter i fjell – etter NiN-systemet.

Sensitiv vegetasjonsenhet
Rabbe
Bratt skråning med ustabil substrat
Brink/bratt skrent
Myr eller annet fuktig område med vegetasjonsdekke
Fuktsig/blauthøl
Spredd vegetasjon på fint substrat
Fjell-lavhei med fint (og ustabil) substrat
Grotte

Siden NiN-kartlegging ikke er gjennomført i Dovre nasjonalpark, har det ikke vært mulig å avgrense de ulike typene i nasjonalparken ved bruk av GIS-verktøy. Det er derfor gjort to feltregistreringer i 2020:

- Stien Hageseter – Grimsdalshytta, Kistefoss skogtjenester
- Kongevegen/Pilegrimsleden, sekretariatet for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.

Funn er vist i tabell 8 og 9.

Tabell 8. Sensitive vegetasjonsenheter stien Hageseter – Grimsdalshytta (Etter Kistefos Skogtjenester 2020)

Sensitiv vegetasjonsenhet	Antall
Bratt skråning med ustabil substrat	5
Brink/bratt skrent	2
Myr eller annet fuktig område med vegetasjonsdekke	3
Fuktsig/blauthøl	3
Fjell-lavhei med fint (og ustabil) substrat	1
Sum sensitive enheter	14

Tabell 9. Sensitive vegetasjonsenheter Kongevegen / Pilegrimsleden. (Sekretariatet for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre)

Sensitiv vegetasjonsenhet	Antall
Bratt skråning med ustabil substrat	2
Brink/bratt skrent	2
Myr eller annet fuktig område med vegetasjonsdekke	2
Fuktsig/blauthøl	5
Sum sensitive enheter	11

6.2 Sensitivt dyreliv i fjellet

I tabell 10 er det vist en oversikt over sensitivt dyreliv i Dovre nasjonalpark. Merk at det for noen arter er avvik mellom treff i Artskart og treff i Sensitive Artsdata.

Tabell 10. Sensitivt dyreliv i fjellet for ulike habitater (Etter NINA-hefte 73). Basert på søk i Artskart og Sensitive Artsdata. Hvilket habitat den enkelte art er registrert i er ikke klarlagt i søkene. Rødlista arter i uthevet skrift.

Sensitive enheter i fjell	Egnethet for avgrensing	Sesong	Artskart - treff	Artskart - ikke treff	Sensitive artsdata - treff	Sensitive artsdata - ikke treff
Vierdominert hei	Lav - Ofte store områder som er vanskelig å avgrense tydelig i felt	S	blåstrupe (H), brushane (H), dobbeltbekkas in (H), gjøk (H), jaktfalk (F/V), lappspurv (H), lirype (H/V), myrhauk (H), sivspurv (H), Dvergfalk (H), fjellvåk (F), heilo (H), jordugle (H), kongeørn (F/V), småspove (H), temmincksnipe (H), tårnfalk (F)	dverggås (H), snøugle (H/V), dvergsnipe (H),		brushane (H), dobbeltbekkas in (H), dverggås (H), jaktfalk (F/V), snøugle (H/V),
Myr	Lav til middels - Både store og mindre områder. Av og til vanskelig å avgrense tydelig i felt	S	blåstrupe (H), brushane (H), dobbeltbekkas in (H), fiskemåke (H), gjøk (H), lappspurv (H), lirype (H/V), myrhauk (H), sivspurv (H), stjertand (H), Dvergfalk (H), enkeltbekkas in (H), jordugle (H), myrsnipe (H), rødstilk (H), småspove (H), strandsnipe (H), svømmesnipe (H), trane (H).	snøugle (H/V), tyvjo (H). smålom (H),		brushane (H), dobbeltbekkas in (H), jaktfalk (F/V), myrhauk (H),

Innsjø og dam	Middels til høy - Lett å avgrense ut fra kart eller flyfoto	Vå, S, H	bergand (H), fiskemåke (H), havelle (H), sivspurv (H), sjøorre (H), stjertand (H), svartand (H). Enkeltbekkasin (H), krikkand (H), sandlo (H), storlom (H), strandsnipe (H), svømmesnipe (H), temminksnipe (H), toppand (H), trane (H)	dverggås (H), rødnebbterne (H), sangsvane (H), siland (H), smålom (H), stökkand (H),		dverggås (H),
Delta	Middels til høy - Lett å avgrense ut fra kart eller flyfoto	Vå, S, H				
Kulturmark i fjellet	Lav til middels - Lett å avgrense ut fra kart eller flyfoto, men kan av og til ha betydelig utstrekning	S	fiskemåke (H), gjøk (H), taksvale (H), vipe (H). Dvergfalk (F), jordugle (H), rødstilk (H), småspove (H), trane (F), tårnfalk (H)	snøugle (V),		snøugle (V),
Nakent berg eller rabbe (potensielt hekkeområde)	Lav til middels - Både store og mindre områder. Av og til vanskelig å avgrense tydelig i felt.	Vi, Vå, S	bergirisk (H), fjellrype (H/V), jaktfalk (H/V), taksvale (H). Boltit (H), fjelljo (H), fjellvåk (H), fjæreplytt (H), heilo (H), kongeørn (H), sandlo (H), tårnfalk (H)	snøugle (H), dvergsnipe (H),		jaktfalk (H/V), kongeørn (H), snøugle (H),
Spill-/parringsområde for brushane og dobbeltbekkasin	Høy - Lett å avgrense, men må baseres på	Vå	brushane (H), dobbeltbekkasin (H)			brushane (H), dobbeltbekkasin (H)

	faktisk kunnskap					
Viktig rasteområde for vade- og andefugl	Høy - Lett å avgrense, men må baseres på faktisk kunnskap	Vå, H				
Hekkeområde for rovfugl og ugler (kjent hekkeområde)	Høy - Lett å avgrense, men må baseres på faktisk kunnskap	Vi, Vå, S	jaktfalk (H), myrhauk (H), Dvergfalk (H), fjellvåk (H), jordugle (H), kongeørn (H), tårnfalk (H)	snøugle (H).		jaktfalk (H), myrhauk (H), snøugle (H).
Terne- og måkekoloni	Høy - Lett å avgrense, men må baseres på faktisk kunnskap	S	fiskemåke (H),	rødnebbterne (H)		
Hekkeområde for lom	Høy - Lett å avgrense, men må baseres på faktisk kunnskap	Vå, S	storlom (H)	smålom (H),		
Yngleområde for jerv og fjellrev	Høy - Lett å avgrense, men må baseres på faktisk kunnskap	Vi, Vå, S	fjellrev (H), jerv (H)		fjellrev (H), jerv (H)	
Grotte	Høy - Lett å avgrense, men må baseres på faktisk kunnskap	V, Vå, S, H		flaggermus - flere arter		
Funksjonsområder for villrein	Høy - Finnes avgrensede på eksisterende kartgrunnlag	V, Vå, S, H				

6.2.1 Feltregistrering Veslehjerkinntjønnin naturreservat 2020

Kistefos Skogtjenester AS har på oppdrag fra nasjonalparkstyret registrert fuglelivet i Veslehjerkinntjønnin naturreservat i 2020. Viktige funn er vist tabell 11.

Tabell 11. Viktige artsregistreringer Veslhjerkinntjønnin naturreservat, Kistefos Skogtjenester 2020

Art	Antall, merknad
Krikkand:	21 individer
Toppand:	5 individer
Bergand (VU)	1 par
Sjørørre (VU):	1 hann
Svømmesnipe:	3 hekkende par
Heilo:	min. 6 hekkende par
Rødstilk:	min 4 hekkende par
Grønnstilk: min 7 hekkende par	Enkeltbekkasin: 2 ind.
Fjellmyrløper:	1 ind. med hekkeadferd
Lappspurv (VU):	min. 3 hekkende par
Sivspurv (NT):	min. 4 hekkende par
Blåstupe (NT):	min. 3 hekkende par

6.2.2. Sensitive enheter for fugl

Det er utarbeidet en egen rapport for fuglelivet i Rondane og Dovre nasjonalpark. Den er unntatt offentlighet, men lagt til grunn for sårbarhetsanalysen.

6.3 Sensitive enheter for villrein

I NINA Temahefte 73 er det gitt en egen omtale av sensitive enheter for villrein.

«Rein er en arealkrevende art som blir særlig negativt påvirket av menneskelig ferdsel og aktivitet. Reinen bruker dessuten ulike deler av fjellet til ulike tider av året, slik at grad av påvirkning er sesongavhengig. Aktuelle sensitive enheter for villrein er gjengitt i tabell 12, og enhetene er i tråd med kategoriene som benyttes på eksisterende kartgrunnlag og Miljøkvalitetsnorm for villrein.»

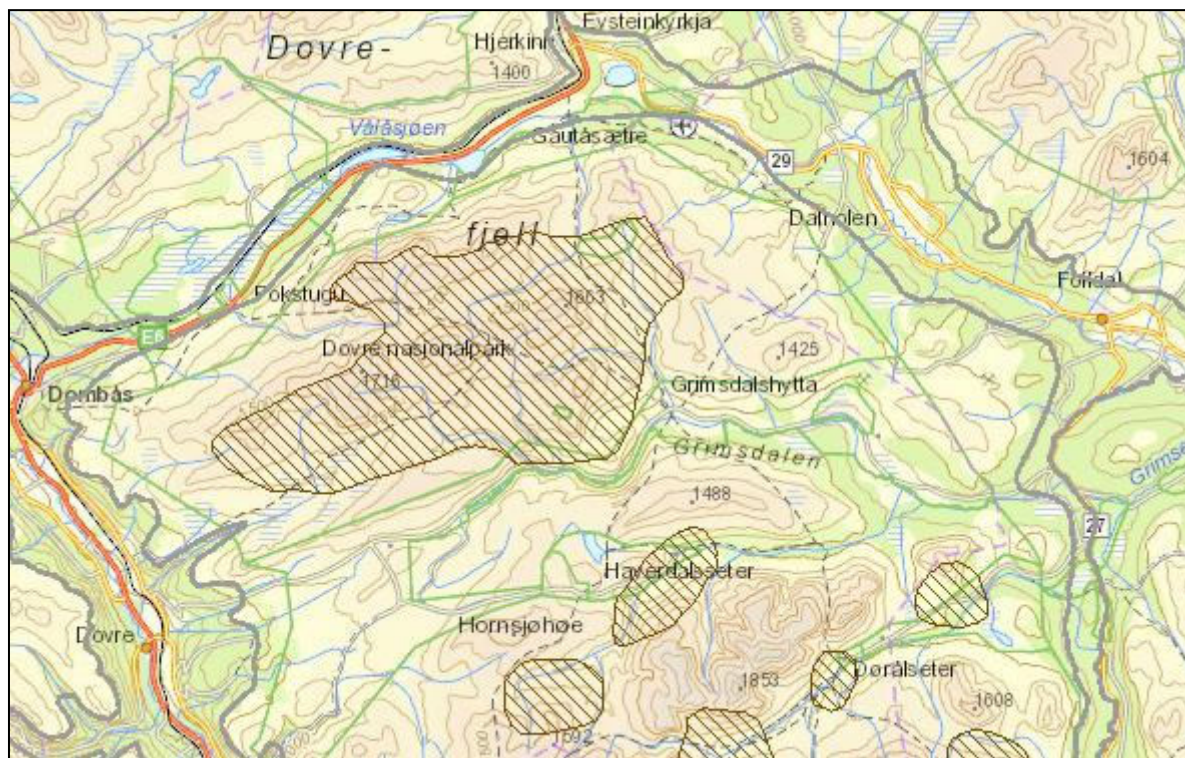
Tabell 12. Sensitive enheter/funksjonsområder for villrein. (Etter NINA Temahefte 73)

Funksjonsområder for villrein	Sesong	Kommentar
Kalvingsområde	Vår/forsommer	Endrer seg over tid
Sommerbeite	Barmark - sommer	Potensielle områder/faktisk bruk
Vinterbeiteområde	Vinter, Vår/forsommer	Potensielle områder/faktisk bruk
Trekkveier	Hele året, men primært vår til kalvingsland/sommerbeite og høst til vinterbeite.	
Utvekslingsområde	Hele året	Områder for utveksling av individ mellom ulike villreinstammer.

6.3.1 Kalvingsområder for villrein

I Dovre nasjonalpark bruker villreinen de sentralt, høyereliggende arealene som kalvingsområde. (se figur 30). I tillegg er det registrert flere kalvingsområder sør for Grimsdalen.

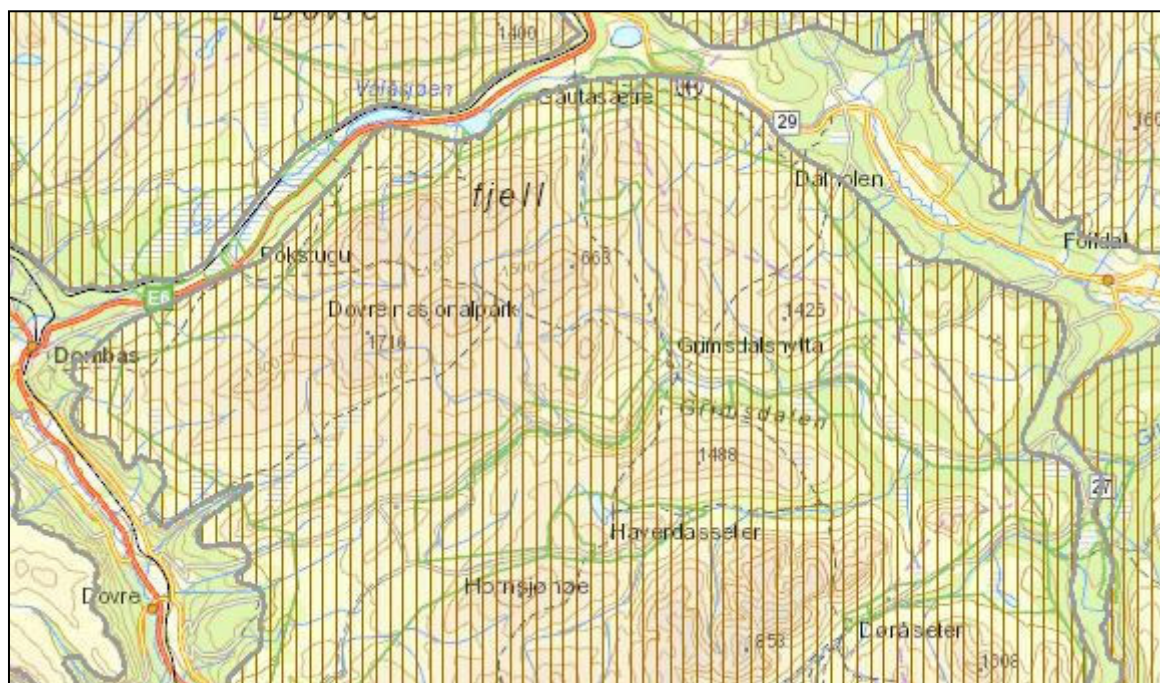
Villreinen er sårbar i kalvingsperioden, ikke bare rundt selve kalvingstidspunktet, men også i tiden etterpå. Simlene trenger gode beiter for å kunne yte en god melkeproduksjon.



Figur 30. Kalvingsområde for villrein, Dovre nasjonalpark, Rondane nord villreinområde (fra Miljødirektoratet – Naturbase)

6.3.2. Beiteområder for villrein

I områdene i og utenfor nasjonalparken er det registrert areal med både barmarksbeiter og vinterbeiter, definert som helårsbeite. (se figur 31).



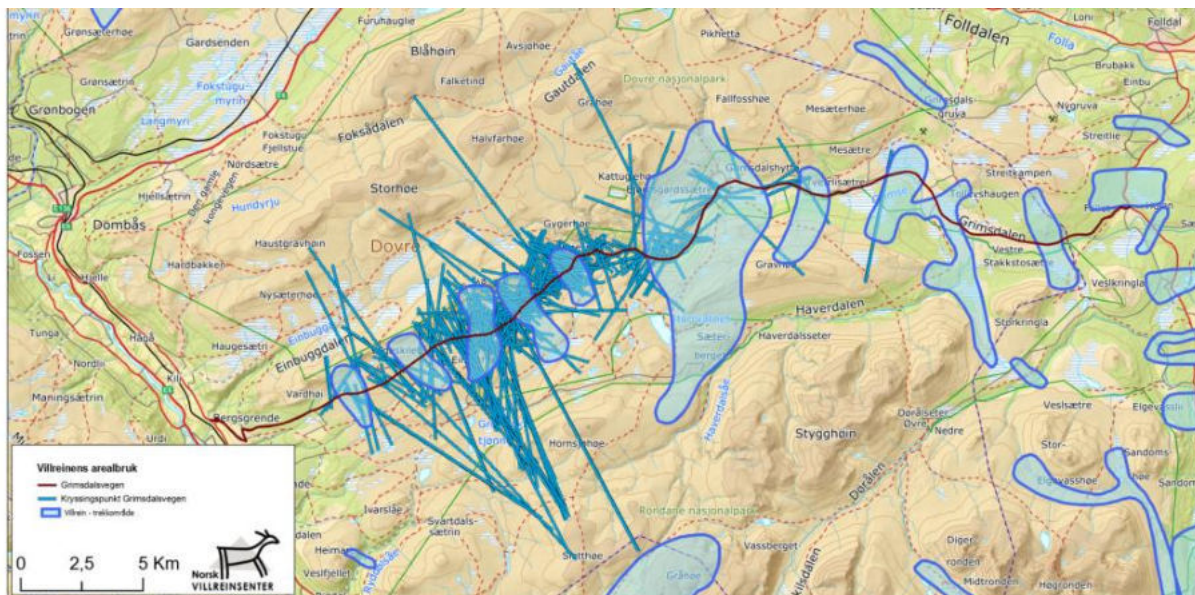
Figur 31. Helårsbeite for villrein, Dovre nasjonalpark, Rondane nord villreinområde (fra Miljødirektoratet – Naturbase)

6.3.3 Trekkområder for villrein

I tidligere tider, før samfunnet ble bygd ut med infrastruktur og andre tyngre tiltak, hadde villreinen store, årtidsavhengige trekk mellom innlandet og mer kystnære områder. Kartlegging av kulturminner etter tidligere tiders jakt og fangst på villrein har dokumentert dette. Bl.a. er det registrert mer enn 1200 fangstgroper over Dovrefjell. Her har det tidligere vært et trekk fra vinterbeiteområdene i Rondane til sommerbeiter i vestlige deler av det som i dag er Snøhetta villreinområde.

Som følge av inngrep, utbygging og ferdsel har villreinens leveområde blitt mer fragmentert. E6, jernbane og anna ferdsel danner i dag det som ser ut til å være en total barriere for reinstrekket mellom Rondane og Snøhetta. En tilsvarende situasjon rår i den sørlige delen av Rondane nord villreinområde. Her har ferdsel langs akse Mysusæter – Spranget – Rondvassbu skapt en barriere for reinstrekket mellom fjellet i Dovre og Sel og Vulufjell i Nord-Fron og Sør-Fron.

For å kunne utnytte dagens leveområde er villreinen i Rondane nord villreinområde avhengig av å opprettholde trekkveger på tvers av Grimsdalen. Disse er vist i figur 32. Trekkvegene følger vanligvis ikke en bestemt linje, men skjer innen for en avgrenset korridor i landskapet. Trekkvegene blir derfor framstilt som trekkområder.



Figur 32. Trekkområder for villrein, Dovre nasjonalpark, Rondane nord villreinområde (fra Miljødirektoratet – Naturbase) og krysningpunkt etter NINA sitt GPS-merkingsprosjekt.

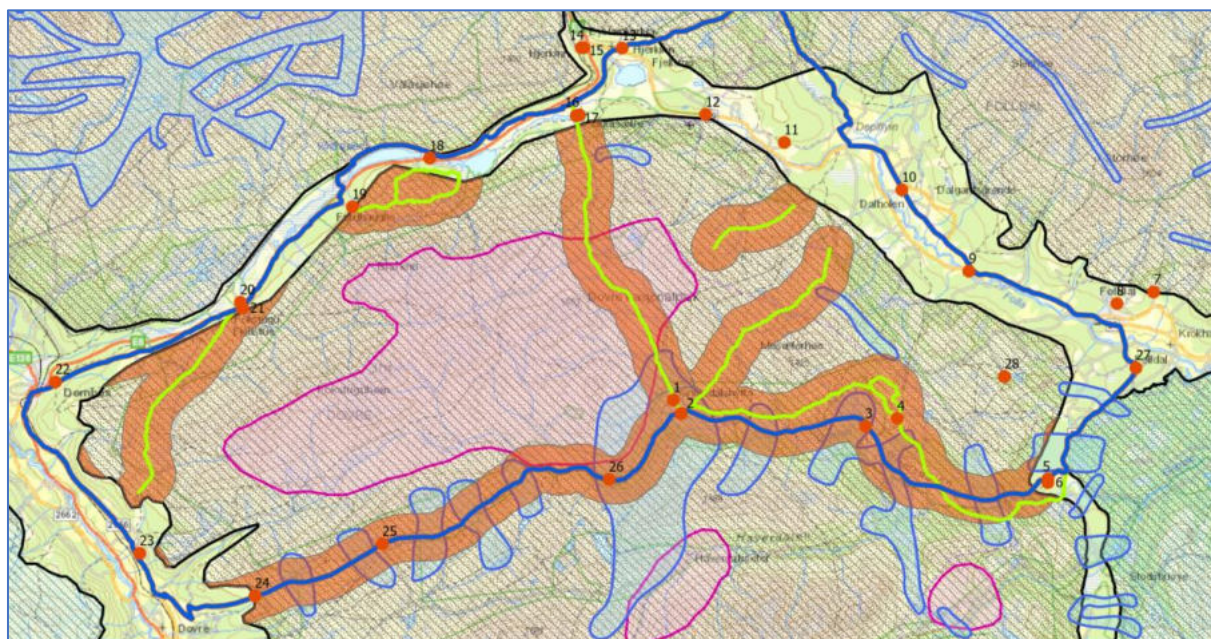
6.3.4 Buffersoner for ferdelselementers påvirkning på villrein

Utstrekningen av sensitive enheter for villrein blir dannet som buffersoner rundt aktuelle ferdelselementer. I tabell 13 er det vist grenseverdier for slike buffersoner for ulike villreinområder, jf. NINA Temahefte 73.

Tabell 13. Anbefalt buffer som bør brukes for å avgrense sensitive enheter / funksjonsområder for villrein i ulike villreinområder i Norge. Referansegrunnlag er henta fra «Miljøkvalitetsnorm for villrein». Fluktavstanden varierer med hvor lett de som ferdes er å oppdage, typen ferdsel, fart, vindretning osv. Typiske fluktavstander er derfor bare veiledende. (Etter NINA Temahefte 73).

Buffer	Fjellområde /villreinstammer
1000 m	Hardangervidda, Snøhetta aust og vest, Rondane nord og sør, Knutshø, Sølnekletten, Nordfjella, Setesdal Ryfylke.
500 m	Reinheimen-Breheimen, Forollhogna, Setesdal Austhei, Skaulen-Etnefjell, Våmur-Roan, Brattefjell-Vindeggen, Blefjell, Norefjell-Reinsjøfjell, Oksenhalvøya, Fjellheimen, Lærdal-Årdal, Vest-Jotunheimen, Sunnfjord, Førdefjella, Svartebotnen, Tolga Østfjell.

Buffersoner for ulike ferdelselementers påvirkning på villreinens arealbruk i Dovre nasjonalpark er vist i figur 33.



Figur 33 . Sensitive enheter for villrein– buffersoner 1000 m for ulike ferdelselementers påvirkning på villreinens arealbruk. Kartet viser ellers kalvingsområde (rød skravur), helårsbeite (grønn skravur) og trekk-korridorer (blå omriss).

7 Sårbarhetsanalyser for ferdselselement i Dovre nasjonalpark

Sårbarhetsanalysene i kap. 7.1 – 7.6 bygger på kunnskapsgrunnlaget som det det er gjort greie for i kapitlene ovenfor, og metodikken i NINA Temahefte 73.

NINA Temahefte 73 har veiledende beskrivelser for utøving av skjønn. For areal angis hvor mye som finnes av de sensitive enhetene i lokaliteten. For plassering blir det angitt hvor de sensitive enhetene er plassert i forhold til den bruken som foregår eller forventes.

Vektingen av sensitivitet for vegetasjon er skjønnsmessige vurderinger av areal (skala 1 -4) og ferdselselementets plassering (skala 0,1 – 4).

Vektingen av sensitivitet for dyreliv er et produkt av skjønnsmessige vurderinger av areal (skala 1 -5) og ferdselselementets plassering (skala 1 – 5).

For villrein blir sårbarheten et produkt av vekttall for areal lokaliteten dekker av et funksjonsområde (skala 1 – 5), plassering av ferdselslokaliteten (skala 1 – 5) og status for funksjonsområdet (skala 1 – 3), jf. tabell 14.

I tillegg vurderes effekten av avbøtende tiltak.

Tabell 14 Vekting av funksjonsområder for villrein i forhold til status for bruk/grad av påvirkning.

Vekting	Status for påvirkning i funksjonsområder for villrein
1	Området er i bruk, kun tilfeldige forstyrrelser fra ferdsel.
2	Arealunnvikelse og trekkhindringer observeres, sannsynlig knytta til systematiske forstyrrelser.
3	Nødstop: fullstendig arealunnvikelse eller flaskehals for forflytning langs avgjørende trekkpassasjer til funksjonsområde.

7.1 Sårbarhetsanalyse for Kongevegen / Pilegrimsleden

Utregning av sårbarheten for Kongevegen / Pilegrimsleden er gjort for vegetasjon og villrein, se tabell 15. Det er ikke sett som relevant å vurdere sårbarhet for annet dyreliv her.

Kongevegen har en godt avgrenset trase uten tilløp til parallelle stifar. De sensitive enhetene som er registrert ser ut til å tåle dagens ferdsel godt. Det er aktuelt med overvåking av tilstanden, og enkelte forbyggende tiltak, jf. eget notat fra sekretariatet.

Ferdselen langs Kongevegen / Pilegrimsleden er over de terskelverdier som angis for å gi negativ påvirkning på villreinens kryssinger av et stiselement og arealunnavvikelse, jf NINA-rapport 1013. Arealunnavvikelse fører til tap av viktige beiteressurser i barmarksperioden. En har ikke virkningsfulle avbøtende tiltak for å avgrense ferdselen.

Tabell 15. Utregnet sårbarhet for Pilegrimsleden / Kongevegen.

Lokalitet	Sensitiv enhet	Vekting areal	Vekting plassering	Status	Areal x plassering	Med avbøtende tiltak
Kongevegen / Pilegrimsleden	Bratt skråning med ustabil substrat	2	0,1	-	0,2	0,1
	Brink/bratt skrent	2	0,1	-	0,2	0,1
	Myr/fuktig område	1	0,1	-	0,1	0,1
	Fuktsig/blauthøl	3	0,1	-	0,3	0,3
	Kalvingsområde	1	2	1	2	2
	Barmarksbeite	3	4	2	24	24
	Vinterbeite	2	3	1	6	6
	Trekkveier	1	1	1	1	1
	Utveksling	1	1	3	3	3
	Sum utregnet sårbarhet					36,8

7.2 Sårbarhetsanalyse for stien Hageseter - Grimsdalshytta

Utrekning av sårbarheten for stien Hageseter - Grimsdalshytta er gjort for vegetasjon, dyreliv og villrein, se tabell 16. Utrekningene for dyrelive gjelder hekke og oppvekstområder for fugl.

Stien Hageseter - Grimsdalshytta har en godt avgrenset trase med få tilløp til parallelle stifar. De sensitive enhetene som er registrert ser ut til å tåle dagens ferdsel godt. Det er likevel registrert noen lokaliteter med begynnende eller aktiv slitasje og utgraving. Dette må stanses ved fysiske tiltak på stien. For andre lokaliteter bør en overvåke situasjonen.

Ferdselen langs stien mellom Hageseter - Grimsdalshytta er over de terskelverdier som angis for å gi negativ påvirkning på villreinens kryssinger av et stiselement og arealunnavvikelse, jf NINA-rapport 1013. En har få virkningsfulle avbøtende tiltak for å avgrense ferdselen.

Tabell 16. Utrechnet sårbarhet for stien Hageseter - Grimsdalshytta

Lokalitet	Sensitiv enhet	Vekting areal	Vekting plassering	Status	Areal x plassering	Med avbøtende tiltak
Stien Hageseter - Grimsdalshytta	Rabbe	2	0,1	-	0,2	0,2
	Bratt skråning med ustabil substrat	3	2	-	6	0,3
	Brink/bratt skrent	2	2	-	4	0,2
	Myr/fuktig område	2	4	-	8	0,2
	Fuktsig/blauthøl	2	4	-	8	0,2
	Fjell-lavhei med fint substrat	3	0,1	-	0,3	0,3
	Dyreliv våtmarksfugl	4	3	-	12	12
	Dyreliv annen fugl	4	3	-	12	12
	Kalvingsområde	1	2	1	2	2
	Barmarksbeite	3	4	2	24	24
	Vinterbeite	2	3	1	6	6
	Trekkveier	1	1	1	1	1
	Utveksling	1	1	3	3	3
	Sum utregnet sårbarhet					86,5

7.3 Sårbarhetsanalyse for Grimsdalen

Utrekning av sårbarheten for Grimsdalen er gjort for villrein, se tabell 17. Det er ikke sett som relevant å vurdere sårbarhet for vegetasjon her.

Ferdselen i Grimsdalen er over de terskelverdier som angis for å gi negativ påvirkning på villreinens kryssinger av et stiselement og arealunnvikelse, jf NINA-rapport 1013. Det er særlig trekkvegene for villrein som ser ut til å bli påvirket av ferdsel på Grimsdalsvegen. Uten at en har eksakte tall, er det en allmen oppfatting er det er økt ferdsel på Grimsdalsvegen, både med bil, sykkel og til fots. Vektingen av sårbarhet slår derfor mye ut på virkning på trekkvegene. Disse er hel avgjørende for å opprettholde en livskraftig villrein bestand. I den tiden Grimsdalsvegen er åpen har en få virkningsfulle avbøtende tiltak for å avgrense ferdselen.

Tabell 17. Utreknet sårbarhet for området Grimsdalen

Lokalitet	Sensitiv enhet	Vekting areal	Vekting plassering	Status	Areal x plassering	Med avbøtende tiltak
Grimsdalen	Dyreliv annen fugl	3	3		9	9
	Kalvingsområde	2	2	1	4	4
	Barmarksbeite	1	2	2	4	4
	Vinterbeite	1	1	1	1	1
	Trekkveier	5	4	2	40	40
	Utveksling	1	1	3	3	3
	Sum utregnet sårbarhet					61

7.4 Sårbarhetsanalyse for stiene Grimsdalshytta – Nysætrin - Pikhetta

Utregning av sårbarheten for stiene Grimsdalshytta – Nysætrin - Pikhetta er gjort for villrein, se tabell 18. Det er ikke sett som relevant å vurdere sårbarhet for vegetasjon og annet dyreliv her.

De aktuelle traseene ligger som «merket sti» i Forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane. Omfanget av ferdsel på stiene er ikke kartlagt, men de berører viktige deler av leveområdet for villrein. En har få virkningsfulle avbøtende tiltak for å begrense ferdselen.

Tabell 18. Utregnet sårbarhet for området Grimsdalshytta – Nysætrin - Pikhetta

Lokalitet	Sensitiv enhet	Vekting areal	Vekting plassering	Status	Areal x plassering	Med avbøtende tiltak
Grimsdalshytta – Nysætrin - Pikhetta	Kalvingsområde	2	2	1	4	4
	Barmarksbeite	2	2	2	4	4
	Vinterbeite	2	2	1	1	1
	Trekkveier	3	3	2	18	18
	Utveksling	1	1	3	3	3
	Sum utregnet sårbarhet					30

7.5 Sårbarhetsanalyse for Dovrefjellaksen

Utrekning av sårbarheten for Dovrefjellaksen er gjort for villrein, se tabell 19. Det er ikke sett som relevant å vurdere sårbarhet for vegetasjon og annet dyreliv her.

Langs Dovrefjellaksen har tung infrastruktur og ferdsel lagt beslag på store deler av det opprinnelige leveområdet for villrein. I denne sammenhengen er det derfor området barriere for utveksling av dyr med Snøhetta villreinområde og Knutshø villreinområde som er vektlagt. Det er pr. i dag ikke planer om restaurerende tiltak.

Tabell 19. Utrechnet sårbarhet for området Dovrefjellaksen.

Lokalitet	Sensitiv enhet	Vekting areal	Vekting plassering	Status	Areal x plassering	Med avbøtende tiltak
Dovrefjellaksen	Kalvingsområde	1	1	3	3	3
	Barmarksbeite	1	1	2	2	2
	Vinterbeite	1	1	2	2	2
	Trekkveier	0	0	3	0	0
	Utveksling	5	5	3	75	75
	Sum utregnet sårbarhet					82

7.6 Sårbarhetsanalyse for Streitlie – Fallet

Utrekning av sårbarheten for Streitlie - Fallet er gjort for villrein, se tabell 20. Det er ikke sett som relevant å vurdere sårbarhet for vegetasjon og annet dyreliv her.

I området har fv 27, samt annen infrastruktur og ferdsel blitt en barriere for utveksling av dyr med Sølnekletten villreinområde, og dette er vektlagt i sårbarhetsvurderingen. Det er pr. i dag ikke planer om restaurerende tiltak.

Tabell 20. Utrechnet sårbarhet for området Streitlie - Fallet

Lokalitet	Sensitiv enhet	Vekting areal	Vekting plassering	Status	Areal x plassering	Med avbøtende tiltak
Streitlie - Fallet	Kalvingsområde	1	1	3	3	3
	Barmarksbeite	1	1	2	2	2
	Vinterbeite	1	1	2	2	2
	Trekkveier	1	1	3	3	3
	Utteksling	3	3	3	27	27
	Sum utregnet sårbarhet					37



Arkivsaksnummer: 2020/567-107

Saksbehandler: Trond Stensby

Dato: 17.11.2020

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	54/2020	30.11.2020

Forslag til "Besøksstrategi for Dovre nasjonalpark" - høring

Innstilling fra forvalter

Med hjemmel i vedtektene for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre pkt. 8.2 blir forslag til «Besøksstrategi for Dovre nasjonalpark», med «Sårbarhetsanalyse for ferdselslokaliteter i Dovre nasjonalpark», begge som vedlagt saken, sendt til Miljødirektoratet for faglig godkjenning, og deretter sendt på høring til berørte myndigheter og parter.

Forslag til «Kommunikasjonsplan» blir tilsvarende lagt fram til behandling for AU-Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.

--- slutt på innstilling ---

Saksprotokoll i Rondane-Dovre nasjonalparkstyre - 30.11.2020

Sekretariatet orienterte om to innspill fra Folldal kommune, og at disse blir innarbeidet i dokumentet.

Enstemmig vedtatt som innstillingen fra sekretariatet.

Vedtak

Med hjemmel i vedtektene for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre pkt. 8.2 blir forslag til «Besøksstrategi for Dovre nasjonalpark», med «Sårbarhetsanalyse for ferdselslokaliteter i Dovre nasjonalpark», begge som vedlagt saken, sendt til Miljødirektoratet for faglig godkjenning, og deretter sendt på høring til berørte myndigheter og parter.

Forslag til «Kommunikasjonsplan» blir tilsvarende lagt fram til behandling for AU-Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.

Nasjonalpark	Dovre, Rondane
Naturreservat	Flakktjørna, Grimsdalsmyrene, Hemmeldalen, Hovdsjømyrene, Kattuglehøi, Mesætermyre, Myldingi, Veslehjerkinnjønnin
Landskapsvernområde	Dørålen, Frydalen, Grimsdalen, Vesle Hjerkin

Dokumenter i saken

Vedlegg:

- 1 201123_Besøksstrategi for Dovre NP
- 2 201123 Sårbarhetsanalyse for ferdselslokaliteter i Dovre nasjonalpark

Saksopplysninger

I «Veileder for besøksforvaltning i norske verneområder M-415|2015 Miljødirektoratet» står det: «Alle nasjonalparker skal ha en besøksstrategi innen 2020.» Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i møte 17.03.20, styresak 8/2020 godkjent «*Besøksstrategi Dovre nasjonalpark – Prosjektplan*». I tråd med prosjektplanen har sekretariatet nå utarbeidet et forslag til «*Besøksstrategi for Dovre nasjonalpark*».

I samband med arbeidet har det vært opprettet en egen prosjektgruppe som er konsultert i arbeidet. Disse har vært med i gruppen:

- Bernhard Svendsgard, Dovre kommune (leder)
- Synnøve S. Bakken, Folldal kommune
- Hanne Thingstadberget, Innlandet fylkeskommune
- Ole Erik Bjørnstadhaugen, Nasjonalparkriket Reiseliv AS
- Kirsti Vik Hjerkind, Rondanevegen.
- Hans Olav Arnekleiv, Villreinutvalget for Rondane nord
- Finn Bjormyr, Statens naturoppsyn.
- Martine Hårstad, sekretariatet for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre
- Eirin Berge, sekretariatet for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre
- Trond Stensby, sekretariatet for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre (sekretær).

Prosjektgruppa har hatt 2 møter.

Til støtte for arbeidet med sårbarhetsanalysen har det vært en faggruppe der disse har vært med:

- Marit Vorkinn, sekretær for Villreinnemnda for Rondane-Sølnkletten / Fylkesmannen i Innlandet
- Vegard Gunderse, NINA
- Raymond Sørensen, Norsk Villreinsenter
- Finn Bjormyr, Statens naturoppsyn.
- Martine Hårstad, sekretariatet for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre
- Eirin Berge, sekretariatet for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre
- Trond Stensby, sekretariatet for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre (sekretær).

Faggruppen har hatt 2 møter.

Det har vært gjennomført møter med 22 ulike bedrifter, og to møter med henholdsvis reiselivsnæringen og utmarksnæringen. I tillegg er det gjennomført et felles møte med Dovre fjellstyre og Follidal fjellstyre.

Forslaget til «*Besøkstrategi for Dovre nasjonalpark*» har følgende hovedelement:

- en innledning om bakgrunnen for arbeidet, om formålet med besøkstrategien og rammeverk for forvaltning av nasjonalparken.
- et kapittel med kunnskapsgrunnlaget - om sårbar natur i ulike ferdselslokaliteter, om reiseliv, om den besøkende og om andre aktører.
- mål og strategiske grep.
- kommunikasjonsplan (vil bli utarbeidet av informasjonsrådgiver Martine Hårstad).
- tiltaksplan.

I «*Sårbarhetsanalyse for ferdselslokaliteter i Dovre nasjonalpark*» er det kartlagt og fastsatt sårbarhet for:

- Kongevegen/Pilegrimsleden
- Stien Hageseter – Grimsdalshytta
- Grimsdalen
- Grimsdalshytta – Nysætrin – Pikhetta
- Dovrefjellaksen
- Streitlie – Fallet.

Det er lagt fram at det er knyttet vesentlig sårbarhet til påvirkning fra ferdsel på funksjonsområder for villrein og lokaliteter for fugl.

Videre blir det her gitt et utdrag av forslaget til «*Besøkstrategi for Dovre nasjonalpark*» - mål, strategiske grep og tiltak:

Mål for besøksforvaltningen

1. Besøksforvaltningen i Dovre nasjonalpark skal sikre verneverdiene i Dovre nasjonalpark på lang sikt. Dette gjelder særlig sårbare vegetasjonstyper, sårbare hekkelokaliteter for fugl og leveområdet for villrein. Villreinen skal ikke bli ytterligere fortrengt fra kalvingsområder, helårsbeiter eller trekkorridorer. Tilgangen til lavereliggende beiter i sommerhalvåret må forbedres, og villreintrekket over Grimsdalen må ivaretas.
2. Besøksforvaltningen skal legge opp til gode opplevelser for de besøkende og lokal verdiskaping innenfor rammene lagt i verneforskriften og Forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane (2009).

Strategiske grep

Nr	Strategi	Til mål
1	Til grunn for besøksforvaltningen i Dovre nasjonalpark skal ligge en oppdatert kunnskap om tilstanden for sårbare naturenheter og utviklingen i ferdsel og bruk av nasjonalparken.	1

	<ul style="list-style-type: none"> • En oppdatert kunnskap legges også til grunn for evaluering om målene i besøksstrategien blir oppfylt. 	
2	Utvikling av tilbud og organisert ferdsel skal skje innenfor områder avsatt til dette Forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane, og ellers utenfor nasjonalparken, i tråd med verneforskriften og i samråd med forvaltningsmyndigheten og naturoppsynet.	1, 2
3	Ulike informasjonstiltak er viktig for å kunne kanalisere den uorganiserte ferdselen, og for at den skal skje på en hensynsfull måte. <ul style="list-style-type: none"> • Fysiske informasjonstiltak blir lagt utenfor nasjonalparken. 	1, 2
4	Fysisk tilrettelegging av stier, turmål og informasjonspunkt utenfor nasjonalparken er viktig for å kunne kanalisere den uorganiserte ferdselen.	1, 2
5	Samarbeid med Norsk Villreinsenter nord, som Besøkssenter villrein og ressurs når det gjelder kunnskap, informasjon og formidling.	1, 2
6	Arbeide for at alle aktører må erkjenne sitt ansvar for å ta vare på verneverdiene, og det må etableres arenaer for dialog og samhandling mellom aktørene og forvaltningen. <ul style="list-style-type: none"> • Arbeide for en god kommunikasjon mellom forvaltning/oppsyn og aktører med virksomhet i og rundt nasjonalparken. • Legge til rette for god kommunikasjon mellom ulike aktører i nasjonalparken. 	1, 2

Tiltak

Nr	Tiltak	Ansvar	Gjennomføring	Til strategi
1	Samarbeidet om overvåking av sårbar natur og ferdsel blir videreført.	<ul style="list-style-type: none"> • Rettighetshavere • Forskning • Organisasjoner • Forvaltning. 	<ul style="list-style-type: none"> • Årlige rapporter om villreinsens arealbruk og bestandsutvikling. • Årlige rapporter om bruk av hekkelokaliteter for fugl. • Ferdselstillinger blir gjort med 4-årsintervall, og to påfølgende år for å kontrollere/jevne ut for spesielle forhold. • Brukerundersøkelser blir gjort med 10-årsintervall. 	1, 3, 5
2	Opprette en besøksretta hjemmeside.	Forvaltningen	2021 og framover. Det blir en felles hjemmeside	3, 5

			for Rondane og Dovre nasjonalparker.	
3	Arrangere fagdager og samråd med aktørene rundt nasjonalparken.	Forvaltningen i samarbeid med aktørene.	Årlig.	3, 5, 6
4	Følgende steder blir etablert som informasjonspunkter/innfallsporier til nasjonalparken, og tilrettelagt i tråd med designmanualen for Norges nasjonalparker: <ul style="list-style-type: none"> • Ved Kongevegen, vest for Fokstugu (flytting, oppgradering). • Ved Gautåseter (oppgradering). • Ved rasteplass i Hjerkinholen (oppgradering). • Ved Folldal gruver (nytt). • Budsjord/Aateigen (nytt). 	Forvaltningen i samarbeid med grunneierne.	2021 - 2022	4
5	Reparere skader på stien mellom Hageseter – Grimsdalshytta.	Forvaltningen	2021	4
6	Utarbeide en informasjonsbrosjyre om Dovre nasjonalpark	Forvaltningen	2021	3
7	Bidra til kanaliseringstiltak. Etablering av stier, naturstier og turmål langs Dovrefjellaksen, utenfor villreinens leveområde.	Kommune, grunneiere og andre aktører i samarbeid med forvaltningen.	2021 - 2022	4
8	Bidra til kanaliseringstiltak. Etablering av stier, naturstier og turmål i Folldal, utenfor villreinens leveområde.	Kommune, grunneiere og andre aktører i samarbeid med forvaltningen.	2021 - 2022	4
9	Tiltak i Grimsdalen for å kanalisere ferdsel og motorferdsel, og ivareta villreintrekket over Grimsdalen.	Arbeidsgruppe for fokusområdet Grimsdalen og forvaltningen, jf. Besøksstrategi for Rondane nasjonalpark (2015)	2021 - 2022	3, 4, 6
10	Fastsette retningslinjer for bruk av kommersielt merke – designmanualen for Norges nasjonalparker.	Forvaltningen.	2021	6
11	Etablere rutiner for utsjekk av omtale turmål på aktørene sine hjemmesider og i sosiale medier.	Forvaltningen og aktørene.	2021 og framover. Jf. f.eks. avtalen mellom Fylkesmannen i Innlandet og ut.no.	6

Etter at dokumentene var ferdigstilt har vi fått et innspill om at Nygruvområde (randsone utenfor nasjonalparken) i Fолldal også bør gis omtale i besøksstrategien som en ferdselslokalitet. Dokumentene vil bli oppdatert i tråd med innspillet.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for verneområdene til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

I **vedtektene for nasjonalparkstyret** (2020) står det bl.a.:

(Pkt. 8.2 Skjøtsel og besøksforvaltning

... Plan for skjøtsel og eventuell tilrettelegging skal, jf. §§ 35 og 36 siste ledd, inngå i en forvaltningsplan godkjent av Miljødirektoratet.

...

Styret kan som forvaltningsmyndighet legge til rette for at verneområdenes potensial for verdiskapning utnyttes innenfor rammen av verneforskriftene og naturmangfoldloven. Dette skal skje gjennom konkrete forvaltnings- og skjøtselstiltak, fortrinnsvis i tråd med den delen av forvaltningsplanene som omhandler besøksstrategi.»

Verneformål – forskrift

Hovedformålet med opprettelsen av Dovre nasjonalpark er å:

- ta vare på et stort, sammenhengende og i det vesentlige urørt fjellområde,
- ta vare på et høyfjellsøkosystem med et egenartet og variert biologisk mangfold,
- ta vare på sentrale leveområder til villreinstammen i Rondane,
- bevare landskapsformer og særpregede geologiske forekomster,
- ta vare på verdifulle kulturminner.

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Verneforskriften gir at området er vernet mot inngrep av enhver art, og det er bl.a, bestemmelser for ferdsel og motorferdsel.

Forvaltningsplan

Forvaltningsplanen har ingen føringer spesielt for besøksforvaltning, men trekker likevel opp retningslinjer for bl.a ferdsel, motorferdsel, infallsporter og informasjon.

Naturmangfoldloven

Saken må vurderes etter naturmangfoldlovens miljørettslige prinsipper i §§ 8-12 (kunnskapsgrunnlag, føre-var prinsippet, samlet belastning på økosystemet, kostnader ved miljøforringelse bæres av tiltakshaver samt miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder), jmfør § 7.

Vurdering

Nasjonalparkforvalteren legger til grunn at det er lagt fram et forslag til «*Besøksstrategi for Dovre nasjonalpark*» som er i tråd med Miljødirektoratet sin veileder, og prosjektplanen

godkjent av nasjonalparkstyret 17.03.20. Videre er det lagt fram en sårbarhetsanalyse som er utarbeidet etter metodikken i NINA Temahefte 73. Til sammen danner det et helhetlig dokument med kunnskapsgrunnlag, sårbarhetsanalyse, mål, strategiske grep og tiltak.

Sårbarhetsanalysen gir et tydelig bilde i kart og tabeller av hvordan ferdsel påvirker naturen i nasjonalparken.

I tråd med veilederen er det foreslått et hovedmål som ivaretar verneverdiene knyttet til villrein og naturelement. Videre er det foreslått en målsetting som gir rom for verdiskaping innenfor rammene av verneforskriften og forvaltningsplanen. Det er foreslått en rekke strategier og tiltak for oppfylle målene i besøksstrategien. Disse er knyttet til organisering, informasjon/kommunikasjon og fysisk tilrettelegging.

Jf. innspillet fra Fолldal, så blir Nygruva lagt inn som et informasjonspunkt i besøksstrategien.

Kommunikasjonsplanen er ikke ferdig til behandlingen i nasjonalparkstyret. Nasjonalparkforvalteren vil derfor foreslå at kapitlet om «Kommunikasjonsplan» blir lagt fram til godkjenning for AU på et senere tidspunkt.

Kunnskapsgrunnlaget for besøksstrategien er godt med rapporter og notat om villrein, ferdsel, den besøkende og sårbarhetsanalyser. (jf. naturmangfoldloven § 8)

Besøksstrategien legger stor vekt på å ivareta verneverdiene og naturen i nasjonalparken. (jf. naturmangfoldloven §§ 9 og 10)

Konklusjon

Nasjonalparkforvalteren vil innstille på at forslaget til «Besøkstrategi for Dovre nasjonalpark» blir sendt til Miljødirektoratet for faglig godkjenning, og deretter sendt på høring til berørte myndigheter og parter.



Arkivsaksnummer: 2020/567-130

Saksbehandler: Trond Stensby

Dato: 01.02.2021

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	7/2021	10.02.2021

Dovre NP - besøksstrategi - Miljødirektoratets faglige godkjenning - oppdatert dokument

Innstilling fra forvalter

Med hjemmel i vedtektene for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre pkt. 8.2 blir forslaget til Besøksstrategi for Dovre nasjonalpark, som vedlagt saken og oppdatert i tråd med:

- Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, møte 30.11.20, styresak 54/20.
- AU-Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, møte 18.12.20, styresak 5/20.
- Miljødirektoratet, 27.01.21, Faglig godkjenning av besøksstrategi for Dovre nasjonalpark,

sendt på høring til berørte parter. Høringsperioden skal være minst 6 uker.

--- slutt på innstilling ---

Saksprotokoll i Rondane-Dovre nasjonalparkstyre - 10.02.2021

Enstemmig vedtatt som innstillingen.

Vedtak

Med hjemmel i vedtektene for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre pkt. 8.2 blir forslaget til Besøksstrategi for Dovre nasjonalpark, som vedlagt saken og oppdatert i tråd med:

- Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, møte 30.11.20, styresak 54/20.
- AU-Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, møte 18.12.20, styresak 5/20.
- Miljødirektoratet, 27.01.21, Faglig godkjenning av besøksstrategi for Dovre nasjonalpark,

sendt på høring til berørte parter. Høringsperioden skal være minst 6 uker.

Nasjonalpark	Dovre, Rondane
Naturreservat	Flakktjørna, Grimsdalsmyrene, Hemmeldalen, Hovdsjømyrene, Kattuglehøi, Mesætermyre, Myldingi, Veslehjerkinnjønnin
Landskapsvernområde	Dørålen, Frydalen, Grimsdalen, Vesle Hjerkin

Dokumenter i saken

Vedlegg:

1 210202_Besøksstrategi for Dovre NP

Andre dokument:

- Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, møte 30.11.20, styresak 54/20.
- AU-Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, møte 18.12.20, styresak 5/20.
- Miljødirektoratet, 27.01.21, Faglig godkjenning av besøksstrategi for Dovre nasjonalpark.

Saksopplysninger

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i møte 30.11.20, styresak 54/20 , og AU-Dovre nasjonalparkstyre (e-post) 18.12.20, styresak 5/12 sluttet seg til forslag til Besøksstrategi for Dovre nasjonalpark og tilhørende kommunikasjonsplan ble oversendt Miljødirektoratet til faglig godkjenning.

Miljødirektoratet har nå sendt brev datert 27.01.21 om faglig godkjenning av besøksstrategi for Dovre nasjonalpark:

«Viser til oversendt besøksstrategi for Dovre nasjonalpark mottatt 01.12.2020. Besøksstrategidokumentet er godt strukturert og beskriver på en god måte hvordan nasjonalparkstyret ønsker å gjennomføre besøksforvaltning for Dovre nasjonalpark. Strategiene som er valgt er basert på et solid kunnskapsgrunnlag, og det er valgt fornuftige mål, strategier og tiltak.

Vedlagt strategien er også en velskrevet og konkret kommunikasjonsplan som vil være et viktig verktøy for styret i realiseringen av besøksstrategien.

Etter avtale har vi lagt inn noen kommentarer i vedlagte dokumenter som vi ønsker at dere ser på og gjør justeringer etter før det sendes på høring.

Dokumentet er faglig godkjent fra Miljødirektoratet og kan sendes på høring. Minste varighet på høringstid er 6 uker.»

Miljødirektoratets merknader gjengitt i tabell 1.

Tabell 1. Miljødirektoratets merknader

Avsnitt – utdrag fra besøksstrategien	Merknader fra Miljødirektoratet
<p>1.2 Kort om rammeverk</p> <p>1. avsnitt</p> <p>Rammene for arbeid med besøksforvaltning er naturmangfoldloven, verneforskriften, eventuelle forvaltnings-/skjøtselsplaner for verneområdet. Der myndigheten er lagt til et nasjonalpark-/verneområdestyre er også vedtektene en del av rammeverket</p>	<p>Formuler dette slik det gjelder for Dovre nasjonalpark (har forvaltningsplan og vedtekter)</p>
<p>2.1 Sårbare naturverdier</p> <p>4. avsnitt</p> <p>Villreinen er i noen grad fortrent fra beiteområder i sommerhalvåret. Dette gjelder særlig områdene langs og vest for Kongevegen / Pilegrimsleden, og langs og øst for stien mellom Hageseter og Grimsdalshytta. Konsekvensen er villreinen må bruke på fattigere og høyreliggende arealer, samt at forstyrrelser gir økt energiforbruk.</p>	<p>Menes det her "...at villreinen må bruke fattigere og høyreliggende arealer,..."?</p>
<p>2.2 Reiselivet</p> <p>2. avsnitt</p> <p>Sekretariatet har gjennomført møter med bedriftene listet opp i tabell 9. De viktigste innspillene fra bedriftene er:</p>	<p>God jobb med involvering av reiselivet. Innspillene (inkl. det som kom inn i fellesmøtet) blir litt ustrukturert når de listes opp på denne måten, men forstår nytten av å synliggjøre innkomne innspill. Foreslår at det legges i vedlegg, ev. renskrives og generaliseres mer her.</p>

<p>2.4 Annen relevant kunnskap</p> <p>1. avsnitt</p> <p>I møte med Dovre fjellstyre og Folldal fjellstyre har det bl.a. kommet fram følgende:</p>	<p>Foreslår at disse innspillene renskrives og generaliseres mer, eventuelt legges som vedlegg.</p>
<p>3.2 Strategiske grep</p> <p>Nr 2</p> <p>Utvikling av tilbud og organisert ferdsel skal skje innenfor områder avsatt til dette Forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane, og ellers utenfor nasjonalparken, i tråd med verneforskriften og i samråd med forvaltningsmyndigheten og naturoppsynet</p>	<p>Denne bør omformuleres. Se f.eks. hvordan det er formulert om organisert fersel i forvaltningsplanen (mer nyansert). Det er viktig å skille mellom virkemidler i og utenfor verneområdet slik at det ikke kan misforstås. Utvikling av tilbud og organisert ferdsel utenfor verneområdet styres ikke av verneforskrift og forvaltningsplan.</p>
<p>4 Kommunikasjonsplan</p>	<p>Kommunikasjonsplanen er forholdsvis lang. Bør den ligge som vedlegg?</p>
<p>5 Tiltaksplan</p> <p>Nr 6</p> <p>Utarbeide en informasjonsbrosjyre om Dovre nasjonalpark</p>	<p>Organiseres og finansieres av Miljødirektoratet.</p>
<p>Kommunikasjonsplan</p>	
<p>Samarbeid med influensere</p> <p>Samarbeid med influensere, i samarbeid med Rondane nasjonalpark, er en god måte å nå ut til målgrupper vi selv ikke klarer å treffe. Her bør vi se på muligheten til å knytte til oss relevante influensere som ønsker å identifisere seg med verneområdene våre. Her vil det i enkelte tilfeller være hensiktsmessig å samarbeide med reiselivet</p>	<p>Styret vil ikke få midler til å dekke eventuelle utgifter til dette. Foreslår at dere presiserer om dette samarbeidet vil medføre utgifter eller ikke og hvordan det eventuelt er tenkt å dekkes.</p>

Det blir her lagt fram et oppdatert dokument der Miljødirektoratets merknader er innarbeidet.

Endret eller ny tekst er uthevet med gult. Tekst som er flyttet er uthevet med grønt.

Vurdering

Nasjonalparkforvalteren mener Miljødirektoratet har kommet med grunngitte og relevante merknader som blir innarbeidet i forslaget til besøksstrategi.

Forslaget til Besøksstrategi for Dovre nasjonalpark er etter dette oppdatert i tråd med:

- Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, møte 30.11.20, styresak 54/20.
- AU-Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, møte 18.12.20, styresak 5/20.
- Miljødirektoratet, 27.01.21, Faglig godkjenning av besøksstrategi for Dovre nasjonalpark.

Nasjonalparkforvalteren innstiller på at forslaget blir sendt på høring til berørte parter. Høringsperioden skal være minst 6 uker.



Arkivsaksnummer: 2021/2525-9

Saksbehandler: Trond Stensby

Dato: 01.06.2021

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	26/2021	25.06.2021

Grimsdalen LVO - dispensasjon - nytt uthus Tverrlisætre gnr. 86 bnr. 1 fnr. 144

Innstilling fra forvalter

Med hjemmel i verneforskriften for Grimsdalen landskapsvernområde, § 3 pkt. 1.3 c) får Ingerid Bjørkås og Bernhard Svendsgard, slik det er søkt om, tillatelse til oppføring av nytt uthus på Tverrlisætre, gnr. 86 bnr.1 fnr. 144, jf. figur 1 og 2 i saksframlegget.

Det bli satt slike vilkår:

1. Eksisterende uthus skal rives, og rivningsmaterialene leveres til godkjent mottak/bruk utenfor Grimsdalen landskapsvernområde.
2. Eksisterende uthus skal rives uten unødig opphold etter at nytt uthus er ferdigstilt.
3. Ytre mål på nytt uthus skal være: lengde: 540 cm; bredde: 340 cm, mønehøyde: 325 cm. Mønehøyde måles frå underkant av bunnsvill til toppen av mønet.
4. Grad av utnytting blir satt til: *24 m² (BRA)*, *28,5 m² (BYA)*.
5. Uthuset skal gis god terrengtilpasning, uten undøvendig høye fyllinger eller terrengskjæringer.
6. Tiltakshaver kan alternativt velge mellom sinkfarget blikktak, eller torvtak som taktekkingsmateriale. Jord til torvtaket kan tas fra innmarka på setra.
7. Til kledning av fasader skal det brukes tre som materiale, og utformingen skal ellers tilpasses seterhuset på setra.
8. Fargebruk som ikke bryter med omgivelsene, i en halvmørk brunfarget skala.
9. Frist for gjennomføring blir satt til 01.12.2024.

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

- Søknad fra Ingerid Bjørkås og Bernhard Svendsgard, 20.02.21
- Bernhard Svendsgard, tilleggsopplysning, e-post 25.03.21
- Innlandet fylkeskommune, uttalelse, 23.04.21
- Villreinnemnda for Rondane-Sølnkletten, uttalelse, 06.05.21.

Saksopplysninger

Ingerid Bjørkås og Bernhard Svendsgard har i brev datert 20.02.21 søkt om følgende:

«Vi søker med dette om å få bygge nytt uthus på vår sæter på Tverrlisætre i Grimsdalen.

Bakgrunnen for søknaden er at sætra brukes i forbindelse med drift av sæterkvæa, beiting av kveer på Tverrlisætre og Tolleshaugen og ettersyn/sanking av om lag 550 sau i områdene mellom bygda og sætra.

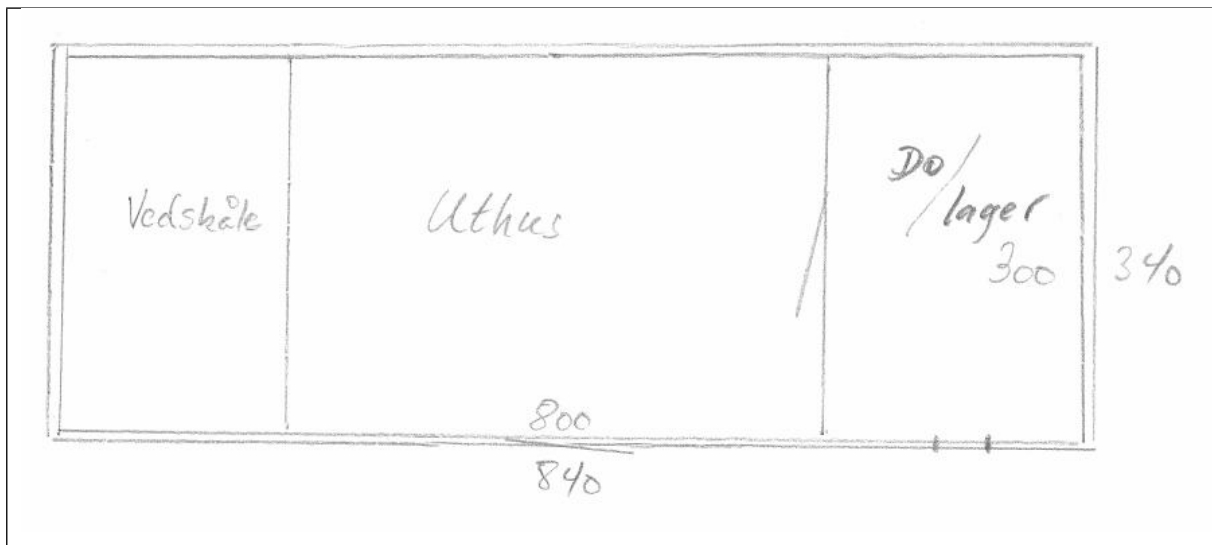
Uthuset er i dag på om lag 12 m² og er det eneste uthuset på sætra. Dette er for lite for vår bruk i forbindelse med både ettersyn og sanking av sau og drift og vedlikehold av dyrka mark.

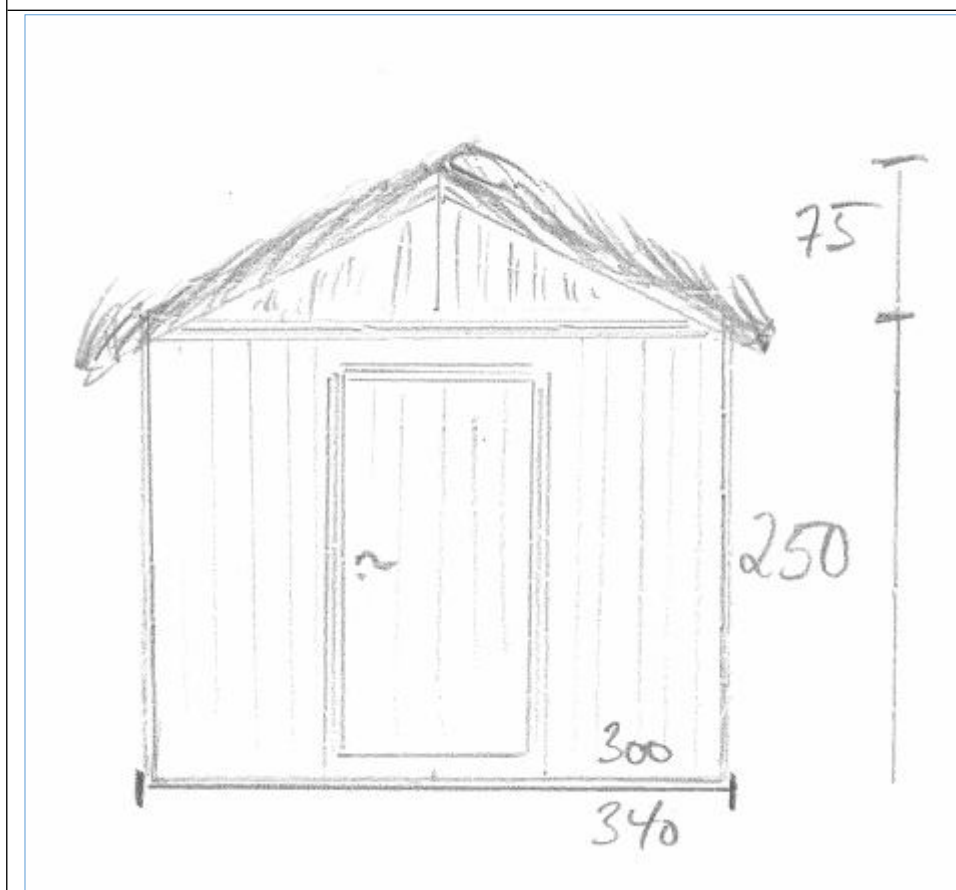
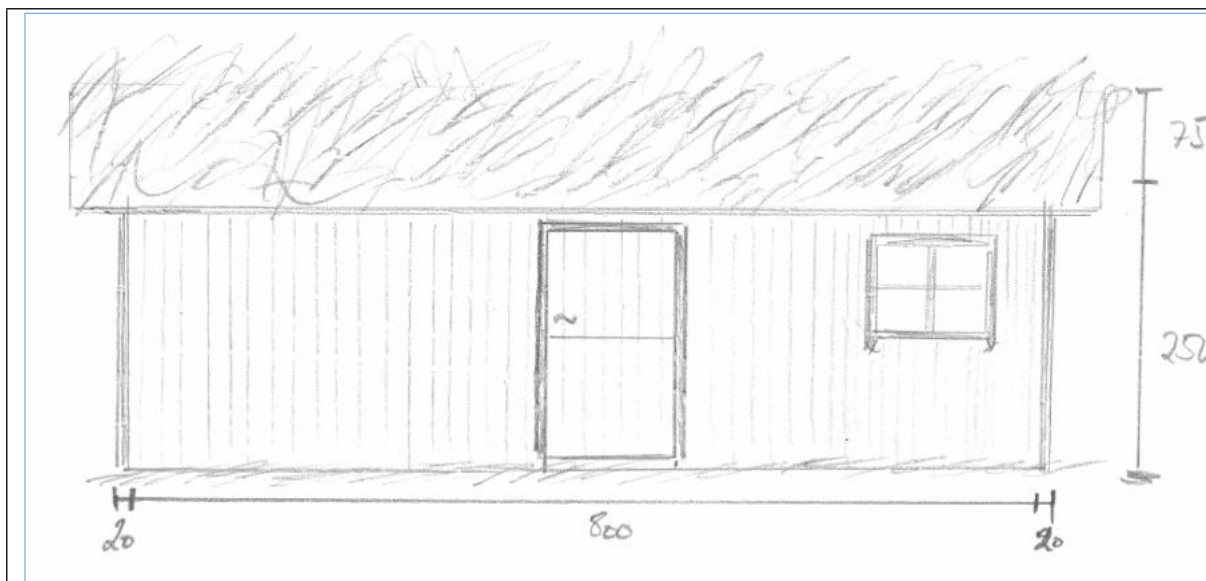
Vi har om lag 550 sau på beite i områdene mellom bygda og Tverrlisætre. Uthuset skal romme ved, utstyr, lettgrinder, kraftfôr og saltsteiner, samtidig som det også skal romme utedo og lagring av andre private ting.

Vi søker derfor om å få bygge nytt uthus på BRA 24 m², BYA 28,5 m².

Eksisterende uthus er i dårlig forfatning og rives når det nye uthuset er klart for bruk. Vi er likevel avhengige av å ha eksisterende uthus i bruk inntil det nye er klart. Vi ønsker derfor å bygge det nye uthuset like inntil, men med en annen plassering. Dette vil også gi oss en bedre utnyttelse av utearealet og en bedre tunform.

Når endelige vedtak foreligger fra Rondane-Dovre nasjonalparkstyre og Dovre fjellstyre, vil vi selv fremme byggesak etter plan- og bygningsloven til Dovre kommune.»





Figur 1. Tegninger av planlagt uthus, vedlagt søknaden.



Figur 2. Situasjonkart, vedlagt søknaden.

Søker har i e-post datert 25.03.21 lagt ved bilde av eksisterende uthus, se figur 3:



Figur 3. Eksisterende uthus. Foto: søker.

Søknaden er sendt til Villreinnemnda for Rondane Sølnekletten og Innlandet fylkeskommune for uttale. Det har kommet følgende uttaler:

Innlandet fylkeskommune, 23.04.21

«Vi viser til søknad om oppføring av nytt uthus gbnr. 86/1 fn. 144 i Tverrlisætre Grimsdalen LVO i Dovre kommune oversendt fra Rondane-Dovre nasjonalparkstyre/Dovre Fjellstyre den 25.03.2021.

Søknaden omfatter bygging av nytt uthus som erstatning for eksisterende uthus. Uthuset skal brukes til oppbevaring av utstyr og i forbindelse med beiting og aktiv seterdrift. Drifta er avhengig av eksisterende uthus frem til nybygget står ferdig. Nybygget skal derfor plasseres på et annet sted på setertunet og blir større enn eksisterende. Eksisterende uthus er på om lag 12 m². Foreslått nybygg er på 24 m².

Forholdet til regionalplan for Rondane – Sølnekletten

Omsøkte tiltak kommer ikke i konflikt med regional plan for Rondane - Sølnekletten da det er snakk om uthus som skal settes opp til bruk i landbrussammenheng. Fylkeskommunen vurderer at det ikke er i strid med føringene for tiltak i hensynssone 1.

Tilpasning til setermiljøet

Formålet med det nye uthuset er oppbevaring av nødvendig utstyr i forbindelse med beite og aktiv setring som er avgjørende for opprettholdelsen av seterlandskapet. Det nye uthuset bør

tilpasses terrenget og underordne seg det eksisterende bygningsmiljøet når det gjelder plassering, volum, materialbruk, utforming og fargesetting i henhold til forvaltningsplanen for området. Statsforvalterens (tidl. Fylkesmannens) utgivelse Seterbygningene – verdier og utfordringer. Et hovedfokus på fjellområdene med eksempler fra Grimstalen i Dovre fra 2007 gir anbefalinger for god tilpasning til setermiljøet i Grimsdalen. Tverrlisætre er preget av et mangfoldig bygningsmiljø med bygninger i varierende høyder og volum. Nybyggets konstruksjon og utforming er godt tilpasset setermiljøet for øvrig. Tradisjonelt har uthusene i områdene vært tekket med sinkfarget blikktak. Vi anbefaler derfor søker å vurdere om uthuset skal tekkes med blikktak fremfor torv.

Forholdet til automatisk fredete kulturminner

Vi har ikke kjennskap til at det omsøkte tiltaket vil komme i berøring med automatisk fredete kulturminner. Vi minner imidlertid om at dersom det i forbindelse med tiltak i marka blir funnet automatisk fredete kulturminner som ikke er kjent, skal arbeidet straks stanses i den grad det berører kulturminnene eller deres sikringssoner på fem meter, jf. lov om kulturminner § 8. Melding skal snarest sendes til kulturminnemyndighetene i Innlandet fylkeskommune slik at vernemyndighetene kan gjennomføre en befarings og avklare om tiltaket kan gjennomføres og eventuelt vilkårene for dette.»

Kommentar:

Nasjonalparkforvalteren har merket seg fylkeskommunens vurdering av materialebruk til takteking. Uttalelsen blir ellers tatt til orientering. Uttalelsen blir ellers tatt til orientering.

Villreinnemnda for Rondane-Sølnkletten, 06.05.21

«Villreinnemnda har behandlet saken som en forenklet sak, jfr. 2020/54, dvs. med behandling av leder og nestleder, med følgende vedtak:

Villreinnemnda for Rondane-Sølnkletten har ikke merknader til at dispensasjon innvilges som omsøkt.»

Kommentar:

Nasjonalparkforvalteren tar uttalelsen til orientering.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for verneområdene til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

Verneformål – forskrift

Grimsdalen landskapsvernområde

§ 2 Formål

Formålet med opprettelsen av Grimsdalen landskapsvernområde er å:

- ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart,
- ta vare på en del av et stort sammenhengende fjellområde, med leveområder villreinstammen i Rondane og et rikt dyre- og planteliv,
- sikre viktige og mye brukte trekkområder for villreinen,
- ta vare på geologiske forekomster og landskapsformer.

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

§ 3 Vernebestemmelser

1. Landskapet

1.1. Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter.

Med de unntak som følger av forskriftens punkt 1.2 og 1.3 er det forbud mot inngrep som vegbygging, oppføring av bygninger eller anlegg, bergverksdrift, vassdragsregulering, gravning og påfylling av masse, sprenging og boring, uttak og fjerning av stein, mineraler eller fossiler, drenering og annen form for tørrlegging, nydyrking, nyplanting, bakkeplanering, framføring av luft- og jordledninger, bygging av bruer og klopper, oppsetting av skilt, merking av stier, løyper o.l. Opplistingen er ikke uttømmende.

Fylkesmannen avgjør i tvilstilfeller om et tiltak må anses å ville endre landskapets art eller karakter vesentlig.

...

1.3. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til

... :

c) Oppføring av nødvendige nye bygninger til jordbruks- og seterformål.

Forvaltningsplan

s. 44 – 45

2. Seterområder/kulturlandskapsområde

Dette er områder der kulturlandskapet og setermiljøene sammen danner et viktig landskapselement. Av vedleggene 4-10 går det frem hvilke områder dette gjelder innenfor Nord-Fron kommune og Sel kommune i Frydalen landskapsvernområde. I tillegg er området ved Steig, Dalsegg, Nysteig og Søre Eldåseter i Sør-Fron kommune alle seter-/kulturlandskapsområder. Hele Grimsdalen landskapsvernområde regnes som seter-/kulturlandskapsområde med unntak av bygninger på Vegaskillet (vist i vedlegg 12).

Søknader om tilbygg i disse seter-/kulturlandskapsområdene vil behandles individuelt. I disse områdene er det hovedsakelig setrer som utgjør bygningsmassen, og som brukes til både landbruksog fritidsformål. På enkelte seterstuler er det også bygget fritidsboliger. Eventuelle tilbygg på fritidsbolig her vil sees i sammenheng med bygningsmassen på resten av setra/selet. Søknader om ombygging og tilbygg vil bli behandlet ut fra at følgende hensyn vektlegges:

- Hvor reelt er behovet for endringen? Endringer som følge av gjenopptaking av seterdrift eller som følge av endret lovgiving knyttet til husdyrhold/beitebruk/melkeproduksjon/småskalaproduksjon skal forvaltningsmyndigheten i utgangspunktet være positiv til. Tilbygg/ombygging som følger av private behov vil vurderes strengere.
- Ved nærhet til spesielle forhold/verdier som snaufjell, vassdrag, sårbart plante/dyreliv skal søknaden vurderes strengt.
- Tilbygg/ombyggingen skal tilpasses bygningsmiljøet for øvrig med hensyn til eksteriørmessig utforming og plassering i tunet.
- Arealet på nye tilbygg skal søkes minimalisert og bør ikke utgjøre med enn 30 % av arealet til bygningen på vernetidspunktet*.

- En seterstue bør ikke overstige 70 m² tillatt bruksareal (TBRA), mens et kokhus ikke bør overstige 30 m² (TBRA).
- For fritidsboliger i seterområdene vil øvre grense være 65 m² tillatt bruksareal (TBRA).
- Uteplass skal legges på bakken og skal være uten rekkverk.

I den ovennevnte rapporten av Raddum er det påpekt at tilbygg ikke bør overstige 10 m². Dersom arealbehovet er større enn dette, kan det være aktuelt å søke å bygge nytt dersom ikke gammelt hus kan endre funksjon. Et tilbygg på 30 % av bygningens areal kan for enkelte bygg kanskje bli for mye i forhold til byggeskikk. Dette må imidlertid vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle.

Ombygginger og tilbygg som skal dekke landbruksmessige behov, vil ikke være undergitt de absolutte kravene som maksimalt tillatt bruksareal. For slike bygg vil de landbruksmessige behovene i utgangspunktet være styrende.

s. 46

«Ved behandling av søknad om nybygg i forbindelse med jordbruks- og seterformål vil følgende retningslinje gjelde:

- Vurder om eksisterende hus som er ute av bruk kan gis ny funksjon fremfor å oppføre nye hus.
- Ta hensyn til den strukturen og bygningsstørrelser som er på setra, i seterområdet eller på bygningen fra tidligere. Tradisjonen med hensyn til plassering i terreng, form og materialbruk er viktig å videreføre, eksempel panel, takutstikk, tekking og farge. Terrenginngrep må minimaliseres.
- Nye hus bør ha et uttrykk/utforming som viser *når de er oppført, men underordne seg helheten i miljøet, jmfør punktet over.*

Plassering av nye landbruksbygg skal søkes lagt til selet. Dersom slik plassering ikke lar seg forene med spesielle hensyn knyttet til bygningsmiljøet, landskapsmessige hensyn eller hensyn til andre verneverdier (som biologisk mangfold), skal annen plassering vurderes.

Flytting av en gammel bygning er etter PBL å betrakte som et nybygg, og må behandles deretter i verneforskriftene. Behov for flytting av et bygg kan eksempelvis være dårlige grunnforhold.»

Raddum, T.S. 2007 Seterbygningene verdier og utfordringer, et hovedfokus på fjellområdene med eksempler fra Grimsdalen i Dovre kommune

Tverrlisætre setergrend ligger midt i dalen. For en som kommer utenfra er det særlig ett forhold som gjør inntrykk – mangfoldet i uttrykksformer når en ankommer stedet fra vest. Her er det høge hus og låge hus, stående og liggende panel blandet med tømmer. Sterke farger som blått, brunsvart og rødt og noe ubehandlet treverk. Mest blikktak – og mest sinkfarget. Den lett "anarkistiske" holdningen til miljøet har en viss sjarm. Det er ikke ønskelig å endre på dette bildet - kanskje med ett unntak; det er nok litt uvanlig med så dominerende blåfarge i et setermiljø. Hvis en ønsker å stikke seg litt ut, så er en rødfarge bedre, og da fortrinnsvis på mindre hus. Store og blå hus blir veldig dominerende. I og med at det er malt/beiset, må en fortsette å male. En bør finne en farge som ikke bryter så veldig med omgivelsene, en halvmørk brunfarge ville nok være å foretrekke. Ellers er holdningen gjerne den at så lenge avvikene/unntakene fra det ideelle er få og små, så kan de snarere være med og berike miljøet enn å forringe det.

Naturmangfoldloven

Saken må i tillegg til vurdering etter verneforskrift og forvaltningsplan også vurderes etter naturmangfoldlovens miljørettslige prinsipper i §§ 8-12 (kunnskapsgrunnlag, føre-var prinsippet, samlet belastning på økosystemet, kostnader ved miljøforringelse bæres av tiltakshaver samt miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder), jamfør § 7.

Presedens

I brev fra Miljødirektoratet, datert 02.03.15 heter det bl.a.:

Presedensvurderingen bør være så konkret som mulig. Presedensfaren skal være reell og ikke hypotetisk. En konkret presedensvurdering vil bidra til likebehandling og ivareta hensynet til rimelighet. Dette vil øke forståelsen for verneforvaltningen.

Vurderingen av presedensvirkninger knytter seg for det første til sannsynligheten for at lignende tiltak vil fremmes i fremtiden.

Vurdering

Søknaden gjelder et søknadspliktig tiltak etter verneforskriften for Grimsdalen landskapsvernområde. Sentrale punkt i verneformålet, knyttet til denne søknaden er «seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller» og «leveområder for villreinstammen i Rondane». I vurderingen av søknaden må en ta stilling til om tiltaket «vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter» eller ha nevneverdig påvirkning på villreinens bruk av området.

Tiltaket er knyttet til aktiv landbruksdrift. Søkerne har en seter som er brukt i samband med slipp og samling av beitedyr. Nasjonalparkforvalteren legger derfor til grunn at det er et Brettiget behov for det nye uthuset. Gjennom vedlagte bilde har tiltakshaver dokumentert at det kan være behov for et nytt uthus tilpasset dagens drift og behov.

Verneforskriften åpner for at det kan gis tillatelse til oppføring av nye bygninger til jordbruksog seterformål. Forvaltningsplanen gir at det oppføres «kokhus» inntil 30 m² (TBRA). Siden det eksisterende uthuset skal rives, er søknaden innefor rammen gitt i forvaltningsplanen. Det planlagte uthuset skal ha et areal på 24 m² (BRA), 28,5 m² (BYA).

Det nye uthuset er planlagt plassert i tilknytning til seterhuset, og de to byggene vil utgjøre et avgrenset tun. Det planlagte bygget vil ellers få en utforming som sikrer at tiltaket ikke vesentlig vil endre eller virke inn på landskapets art eller karakter. Til støtte for vurderingen vises det Innlandet fylkeskommune som i sin uttalelse peker på at *«Tverrlisætre er preget av et mangfoldig bygningsmiljø med bygninger i varierende høyder og volum. Nybyggets konstruksjon og utforming er godt tilpasset setermiljøet for øvrig»*.

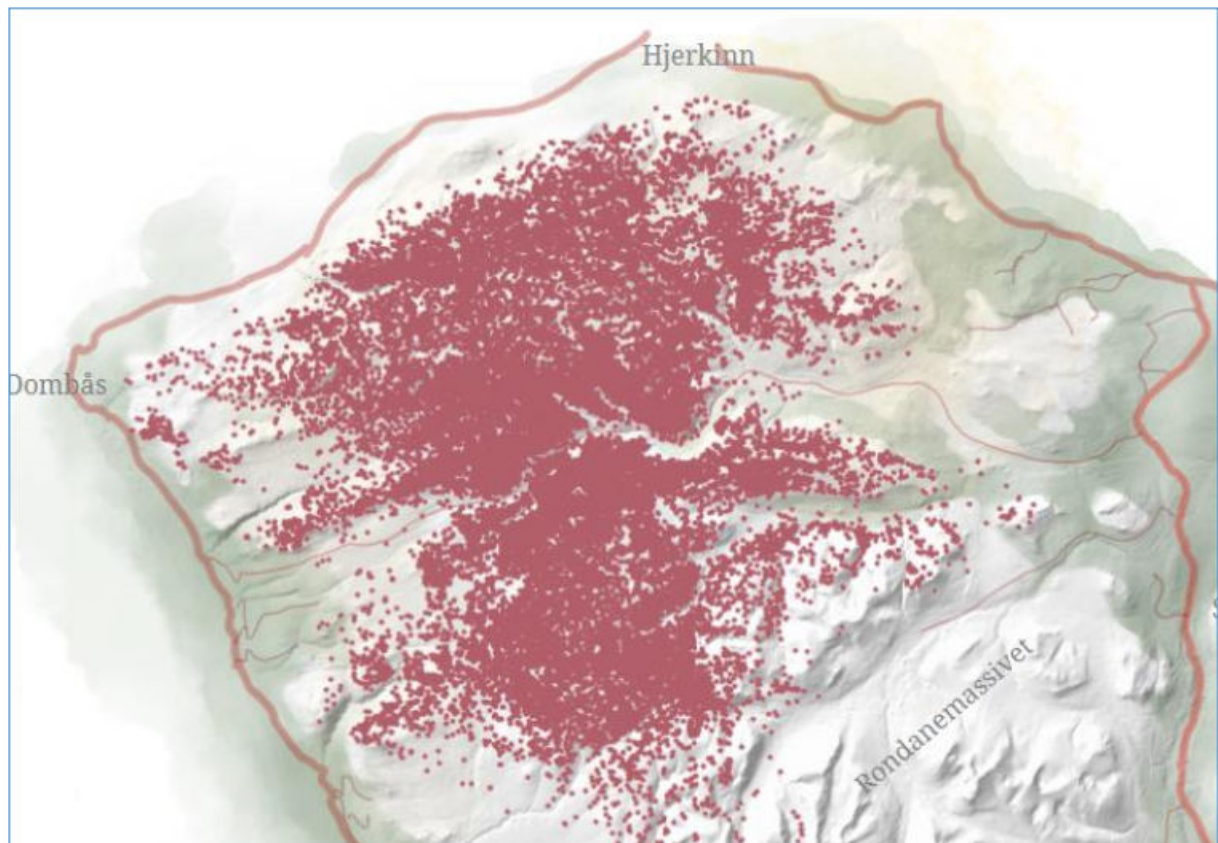
Innlandet fylkeskommune har videre uttalt: *«Tradisjonelt har uthusene i områdene vært tekket med sinkfarget blikktak. Vi anbefaler derfor søker å vurdere om uthuset skal tekkes med blikktak fremfor torv.»* Siden torvtak også er vanlig brukt i Grimsdalen vil nasjonalparkforvalteren i tråd med dette innstille på at tiltakshaver alternativt kan velge mellom sinkfarget blikktak eller torvtak som taktekkingsmateriale. Torvtak er også brukt som taktekkingsmateriale på seterhuset på setra.

Kunnskapsgrunnlaget om verneverdiene i dette området er godt (naturmangfoldloven § 8). Når det gjelder villrein foreligger bl.a.

- NINA Rapport 1013, Sluttrapport fra GPS-merkeprosjektet 2009-2014 og
- NINA Rapport 339 fra 2008 som oppsummerer kunnskapsstatus og leveområde, samt tilhørende kart utarbeidet i forbindelse med arbeid med regional plan for villreinen i Rondane og Sølnekletten.
- NINA Rapport 551 utreder konflikten mellom villrein og menneskelig ferdsel i området

I figur 3 er det vist plott fra NINA sitt GPS-merkeprosjektet som viser de merkede simlenes samlede arealbruk i området på begge sider av Grimsdalen.

Det omsøkte tiltaket er knyttet til eksisterende landbruksdrift. Tiltakets funksjon og omfang vil ikke gi en endret bruk som vil påvirke villreinens arealbruk i nevneverdig grad.



Figur 3. GPS-merka simler (9) i Rondane, etter villrein.no, kartfortellinger.

Konklusjon

Det omsøkte tiltaket er knyttet til et dokumentert behov i eksisterende landbruksdrift.

Tiltaket vil verken vesentlig endre eller virke inn på landskapets art eller karakter» eller ha nevneverdig påvirkning på villreinsens bruk av området.

Nasjonalparkforvalteren vil innstille på at søknaden blir godkjent, og at tiltakshaver alternativt kan velge mellom sinkfarget blikktak eller torvtak som taktekkingsmateriale.



Arkivsaksnummer: 2021/4506-5

Saksbehandler: Trond Stensby

Dato: 01.06.2021

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	27/2021	25.06.2021

Grimsdalen LVO - flytting av sankekve ved Buåe - Bergsgrende sankelag

Innstilling fra forvalter

A.

Med hjemmel i verneforskriften for Grimsdalen landskapsvernområde, § 3 pkt. 1.3 j) får Bergsgrende sankelag (org.nr. 976 608 798) tillatelse til flytting/oppføring av sankeanlegg for beitedyr, slik det er søkt om, jf. figur 1 og 2 i saksframlegget.

Det blir satt slike vilkår:

1. Etter flytting skal sankeanlegget i hovedsak framstå med samme areal, utforming og dimensjonering som før flytting.
2. Eksisterende sankeanlegg skal rives, og ikke gjenbrukte rivingsmaterialer leveres til godkjent mottak/bruk utenfor Grimsdalen landskapsvernområde.
3. Frist for gjennomføring blir satt 01.12.2024.

B.

Med hjemmel i verneforskriften for Grimsdalen landskapsvernområde, § 3 pkt. 5.3 a) får Bergsgrende sankelag (org.nr. 976 608 798) tillatelse til nødvendig motorferdsel inn til det gamle sankeanlegget for å frakte ut rivingsmaterialer.

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

- Søknad fra Bergsgrende sankelag, datert 14.04.21.
- Uttalelse frå Villreinnemnda for Rondane Sølnekletten, datert 06.05.21.

Saksopplysninger

Bergsgrende sankelag har i brev datert 14.04.21:

«Bergsgrende sankelag har ei sankekve ved Buåe i Grimsdalen. Kvea er brukt ved sanking av sau i området. Organisasjonen Grimsdalen bruker også kvea til sanking av storfe.

Kvea ble plassert ca 100 meter inn langs den gamle sætervegen ved Buåe, da vegen mellom denne plasseringen og Grimsdalsvegen før vernet ble brukt til overnattingsplass og rasteplass. Den gamle brua var også i bruk på det tidspunktet. I ettertid har brua forfalt og gått ut av bruk. Det er noe vanskeligheter med å sanke der kvea står nå, så lenge brua ikke er farbar. I fjor ble vegen inn til området avstengt med en grind for å hindre motorferdsel i utmark. Sankelaget har tillatelse og anledning til å bruke vegen inn til kvea.

Kvea er nå moden for vedlikehold. Det er ikke mye snø i Grimsdalen, men her legger det seg litt ekstra på gjerdet, samtidig som kvea ikke er dimensjonert for storfe. Når vi likevel må gjøre en god del vedlikehold på kvea, så ønsker vi heller å rive den og bygge den opp lenger ut mot Grimsdalsvegen. Vi mener fordelene med dette er flere:

- Mer lett vint sanking fra flere retninger
- Kortere distanse fra Grimsdalsvegen
- Enklere vedlikehold, med mindre kjøring i utmark
- Mindre vedlikehold pga mindre snømengde
- Effektivt og naturlig stengsel for motorisert ferdsel i utmark

Vi søker derfor om å få flytte sankekvea om lag 100 meter lenger ut mot Grimsdalsvegen og bruke dagens grind som det ene endepunktet for kvea, jf vedlagte situasjonskart. Kvea blir satt opp med vanlig nasjonalgjerde og evt toppbord.

Kvea er planlagt å bli om lag 40 meter lang og følge bredden på den gamle vegen. Det er viktig å ha kvea såpass lang at dyra ikke ser at den er stengt i andre enden. Situasjonskart følger vedlagt, men mindre endringer kan bli nødvendig for å kunne plassere gjerdestolper og unngå trær/stein.

Vi søker samtidig om nødvendig motorferdsel inn til den gamle kvea for å kunne frakte ut restmaterialer»



Figur 1. Kart, vedlegg søknaden.



Figur 2. Flybilde, vedlegg søknaden.



Figur 3. Eksisterende sanketrå



Figur 4. Området for planlagt ny sanketrå

Saken er sendt Innlandet fylkeskommune og Villreinnemnda for Rondane Sølnekletten til uttale. Det har kommet en uttalelse.

Villreinnemnda for Rondane Sølnekletten, 06.05.21

*«Villreinnemnda har behandlet saken som en forenklet sak, jfr. 2020/54, dvs. med behandling av leder og nestleder, med følgende vedtak:
I og med at dette er et eksisterende tiltak er det en fordel at kvea trekkes nærmere vegen og eksisterende trafikk. Hadde det her vært snakk om en helt ny kve, ville nemnda bedt om at kvea ble lagt utenom de viktigste trekkområdene for villreinen.»*

Kommentar:

Uttalelsen blir tatt til orientering.

Dovre fjellstyre har behandlet saken 27.05.21, og vedtatt:

«Dovre fjellstyre har ingen innvendinger mot tiltaket som omsøkt, men det forutsetter at alle andre berørte parter godkjenner tiltaket før det iverksettes. Dovre fjellstyre forutsetter videre at kvea er åpen for bruk av alle beiteberettigede i Statsallmenningen ved behov, og at behovet for å låse grinda inn til kvea revurderes nå når den flyttes nærmere vegen.»

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for verneområdene til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

Verneformål – forskrift

Grimsdalen landskapsvernområde

§ 2 Formål

Formålet med opprettelsen av Grimsdalen landskapsvernområde er å:

- ta vare på et særpregede og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart,
- ta vare på en del av et stort sammenhengende fjellområde, med leveområder villreinstammen i Rondane og et rikt dyre- og planteliv,

- sikre viktige og mye brukte trekkområder for villreinen,
- ta vare på geologiske forekomster og landskapsformer.

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

§ 3 Vernebestemmelser

1. Landskapet

1.1. Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter.

Med de unntak som følger av forskriftens punkt 1.2 og 1.3 er det forbud mot inngrep som vegbygging, oppføring av bygninger eller anlegg, bergverksdrift, vassdragsregulering, graving og påfylling av masse, sprenging og boring, uttak og fjerning av stein, mineraler eller fossiler, drenering og annen form for tørrlegging, nydyrking, nyplanting, bakkeplanering, framføring av luft- og jordledninger, bygging av bruer og klopper, oppsetting av skilt, merking av stier, løyper o.l. Opplistingen er ikke uttømmende.

Fylkesmannen avgjør i tvilstilfeller om et tiltak må anses å ville endre landskapets art eller karakter vesentlig.

...

1.3. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til

... :

j) Gjerding i utmark og bygging av sankekvever.

5. *Motorisert ferdsel*

5.1. Motorisert ferdsel til lands og til vanns, herunder bruk av luftfartøy lavere enn 300 meter over bakken er forbudt.

...

5.3. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

a) Motorisert transport i forbindelse med jord- og beitebruk utover punkt 5.2.e.

Forvaltningsplan

s. 32

Forvaltningsmyndighetene kan gi tillatelse til gjerding i utmark og bygging av sankekvever (ikke i Dørålen LVO)

Ved søknad om bygging av sankekvever og gjerding i utmark vil det legges vekt på at beiting i utgangspunktet er positivt for bevaring av kulturlandskapet.

Formålet med gjerding vil vurderes opp mot eventuell negativ virkning for landskap, estetikk, villrein og annet vilt. Plassering i landskapet bør tilpasses slik at ferdsel fra mennesker og vilt påvirkes i minst mulig grad. Dette gjelder både mobile/midlertidige og permanente gjerder. Sanketrøer bør legges i nærheten av veg.

s. 100

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til motorisert transport i forbindelse med jord- og beitebruk i utmark

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til annen nødvendig kjøring i utmark i samband med jordbruk og beitebruk. Det vil bli gitt flerårige løyver til beitelag for utkjøring av saltstein i beiteområdene med snøskuter på snødekt mark. Det skal settes krav til bruk av leiekjører, jf de generelle retningslinjene.

Naturmangfoldloven

Saken må i tillegg til vurdering etter verneforskrift og forvaltningsplan også vurderes etter naturmangfoldlovens miljøretslige prinsipper i §§ 8-12 (kunnskapsgrunnlag, føre-var prinsippet, samlet belastning på økosystemet, kostnader ved miljøforringelse bæres av tiltakshaver samt miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder), jmfør § 7.

Presedens

I brev fra Miljødirektoratet, datert 02.03.15 heter det bl.a.:

Presedensvurderingen bør være så konkret som mulig. Presedensfaren skal være reell og ikke hypotetisk. En konkret presedensvurdering vil bidra til likebehandling og ivareta hensynet til rimelighet. Dette vil øke forståelsen for verneforvaltningen.

Vurderingen av presedensvirkninger knytter seg for det første til sannsynligheten for at lignende tiltak vil fremmes i fremtiden.

Vurdering

Søknaden gjelder et søknadspliktig tiltak etter verneforskriften for Grimsdalen landskapsvernområde. Sentrale punkt i verneformålet, knyttet til denne søknaden er

«seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller» og «leveområder for villreinstammen i Rondane». I vurderingen av søknaden må en ta stilling til om tiltaket «vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter» eller ha nevneverdig påvirkning på villreinsens bruk av området.

Tiltaket er knyttet til aktiv landbruksdrift. Medlemmene i sankelagt har beitedyr i området, og har behov for anlegget i forbindelse med samling av dyra om høsten..Nå har de behov for å flytte sanketrøa, og har grunngitt dette med følgende:

- *Mer lettvent sanking fra flere retninger*
- *Kortere distanse fra Grimsdalsvegen*
- *Enklere vedlikehold, med mindre kjøring i utmark*
- *Mindre vedlikehold pga mindre snømengde*
- *Effektivt og naturlig stengsel for motorisert ferdsel i utmark.*

Nasjonalparkforvalteren mener begrunnelsen berettiger et landbruksmessig behov for en flytting av sanketrøa. En plassering nærmere Grimsdalsvegen vil være i tråd med retningslinjene i forvaltningsplanen.

Kunnskapsgrunnlaget om verneverdiene i dette området er godt (naturmangfoldloven § 8). Når det gjelder villrein foreligger bl.a.

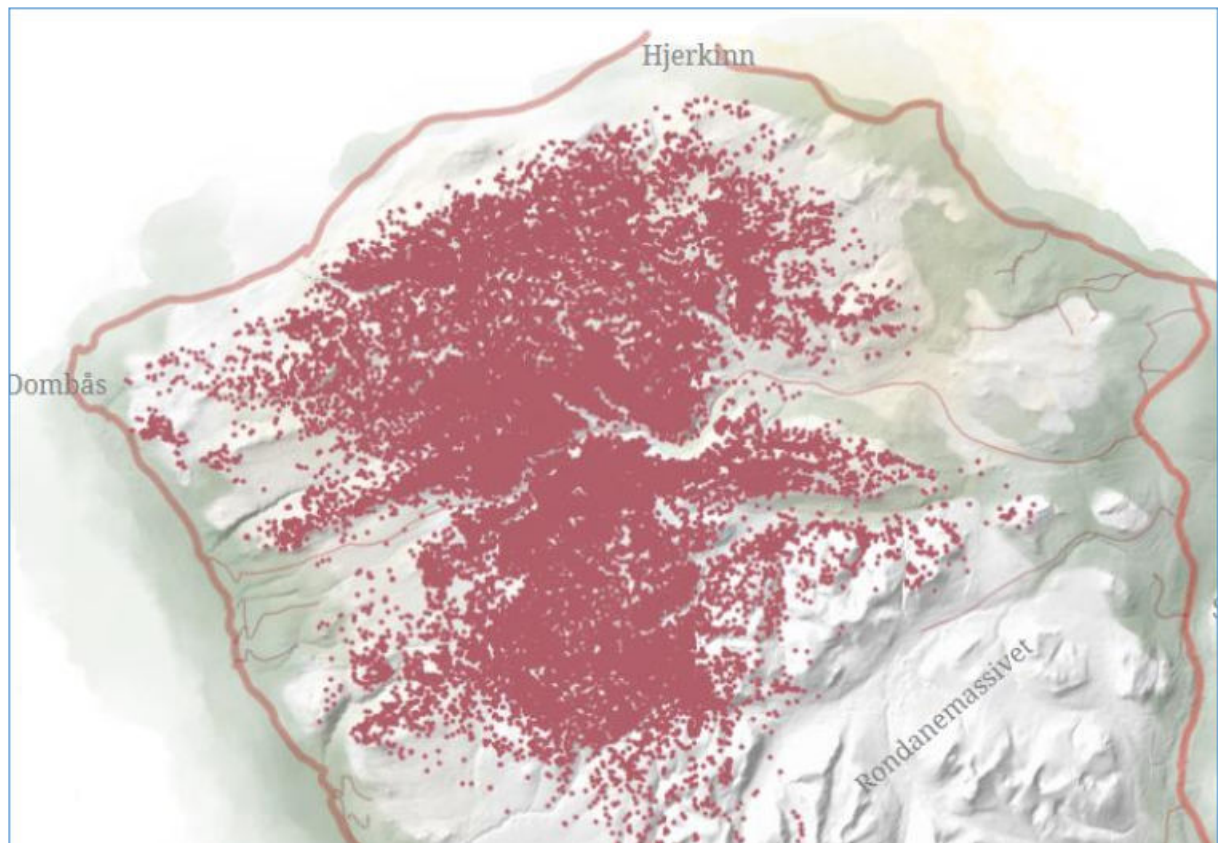
- NINA Rapport 1013, Sluttrapport fra GPS-merkeprosjektet 2009-2014 og
- NINA Rapport 339 fra 2008 som oppsummerer kunnskapsstatus og leveområde, samt tilhørende kart utarbeidet i forbindelse med arbeid med regional plan for villreinen i Rondane og Sølnekletten.
- NINA Rapport 551 utreder konflikten mellom villrein og menneskelig ferdsel i området

I figur 3 er det vist plott fra NINA sitt GPS-merkeprosjektet som viser de merkede simlenes samlede arealbruk i området på begge sider av Grimsdalen.

Det omsøkte sankeanlegget ligger i et viktig trekkområde for villrein, og en må derfor unngå etablering av nye anlegg her. Nasjonalparkforvalteren legger likevel til grunn at en flytting av sanketrøa er gunstig for verneverdiene ved at

- anlegg/tiltak blir samlet i tilknytning til Grimsdalsvegen, og det samla omfanget av beslaglagt areal blir redusert.
- det blir redusert behov for motorferdsel.
- anlegget blir en barriere for uønsket motorferdsel/avkjøring fra Grimsdalsvegen.

(Jf. naturmangfoldloven §§ 9, 10 og 12.)



Figur 3. GPS-merka simler (9) i Rondane, etter villrein.no, kartfortellinger.

Nødvendig motorferdsel i samband med gjennomføring av tiltaket kan skje langs den gamle setervegen som går mellom Verkjensætrin og Grimdsdalsvegen. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til slik transport. I gjeldende sak blir motorferdselen ikke vurdert til å ha nevneverdige konsekvenser for verneverdiene.

Konklusjon

Det omsøkte tiltaket er knyttet til et dokumentert behov i eksisterende landbruksdrift.

Tiltaket vil verken vesentlig endre eller virke inn på landskapets art eller karakter» eller ha nevneverdig påvirkning på villreinens bruk av området.

Nasjonalparkforvalteren vil innstille på at søknaden blir godkjent.



Arkivsaksnummer: 2021/2421-6

Saksbehandler: Eirin Berge

Dato: 02.06.2021

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	28/2021	25.06.2021

Rondane NP-Søknad om dispensasjon til oppføring av uthus og motorferdsel barmark - Arve Stokstad

Innstilling fra forvalter

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre gir Arve Stokstad dispensasjon til å oppføre nytt uthus i tilknytning til Vadet-bua . Det gis dispensasjon til motorferdsel på barmark med traktor langs et eldre kjørespor. Dispensasjonen gis i medhold av naturmangfoldlovens § 48, 1.alternativ, og det er vurdert at tiltaket og motorferdselen ikke strider mot verneformålet eller vil påvirke verneverdiene nevneverdig. Videre gis det tillatelse i medhold av verneforskriften for Rondane nasjonalpark, jf. § 3 punkt 1.3 bokstav b til ombygging av tak på Vadet-hytta ved at eksisterende eternitt-tak erstattes i sin helhet med tretak.

Følgende vilkår gjelder:

1. Eksisterende, eldre uthus rives
2. Nytt uthus plasseres på samme sted som det gamle stod, jf flyfoto i figur 2 i saken.
3. Nytt uthus skal ha utvendige mål på 3 m x 2,5 meter og et bebygd areal på 7,5 m2 med mønehøyde maks 2 meter målt fra topp grunnmur
4. Takutforming på uthus skal være pulttak og takmaterialer skal være av ikke-reflekterende materiale på både uthus og hytte. Farger på kledning inkl vinduer skal være dempet (ikke hvitt)
5. Tiltaket skal ikke medføre terrenginngrep og bygningen skal tilpasses terreng, ikke motsatt
6. Uthuset skal ha rene uthusfunksjoner lager/utedo og pipe tillates ikke oppført.
7. Rivingsmaterialer og overskytende bygningsmaterialer skal fraktes ut av nasjonalparken og leveres på godkjent mottak
8. Det gis inntil 3 turer (tur/retur fra utgangspunkt til bestemmelsested) med traktor i perioden 25.juni-20.august 2021 for frakt av bygningsmaterialer og utstyr langs transporttrasé vist i kart i figur 9 i saken.
9. Det er viktig at kjøresporet er tørket opp når transporten gjennomføres, og det skal ikke kjøres utenfor kjøresporet.

10. Statens naturoppsyn Rondane (tlf.: 481 13 674) skal i forkant av transportene ha melding om når kjøring skal gjennomføres.
11. Vedlagte kjørebok skal fylles ut og medbringes ved kjøring sammen med tillatelsen. Kopi av kjørebok skal sendes Rondane-Dovre nasjonalparkstyre etter gjennomførte turer og senest innen 1. desember 2021. Sendes til sfinpost@statsforvalteren.no eller Rondane-Dovre nasjonalparkstyre v/ Statsforvalteren i Innlandet, Postboks 987, 2604 Lillehammer.
12. Dispensasjonen knyttet til byggetiltaket er gyldig i 3 år fra vedtaksdato. Senest 4 uker etter tiltaket er gjennomført skal det sendes bilder av bygningens fasader (alle 4) til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre sfinpost@statsforvalteren.no

Vedtaket er gjort i medhold av verneforskrift og naturmangfoldlov. Eventuelle tillatelser fra kommunen eller grunneier har søker ansvar for er på plass.

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28. Frist for klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Miljødirektoratet, men sendes til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

Vedlegg:

- 1 Søknad - Rondane NP - dispensasjon - motorferdsel - barmark - restaurering av hytte og uthus på Skogsætri, Kuvi - Arve Stokstad
- 2 Buboka Vabue
- 3 detaljkart Vabue
- 4 oversikt Vabue
- 5 Søknad Vabue motorferdsel i utmark -restaurering
- 6 tegning uthus Vabue
- 7 Dokumentasjon - Rondane NP - barmark - restaurering av hytte og uthus på Skogsætri , Kuvi - Arve Stokstad
- 8 Bilde
- 9 Fylkeskommunens uttale til søknad om oppføring av nytt uthus Storskrabbet
- 10 Kjørebok 2021 motorferdsel barmark Vadet hytta - Arve Stokstad
- 11 Uttale fra villreinnemda- nytt uthus- Stokstad

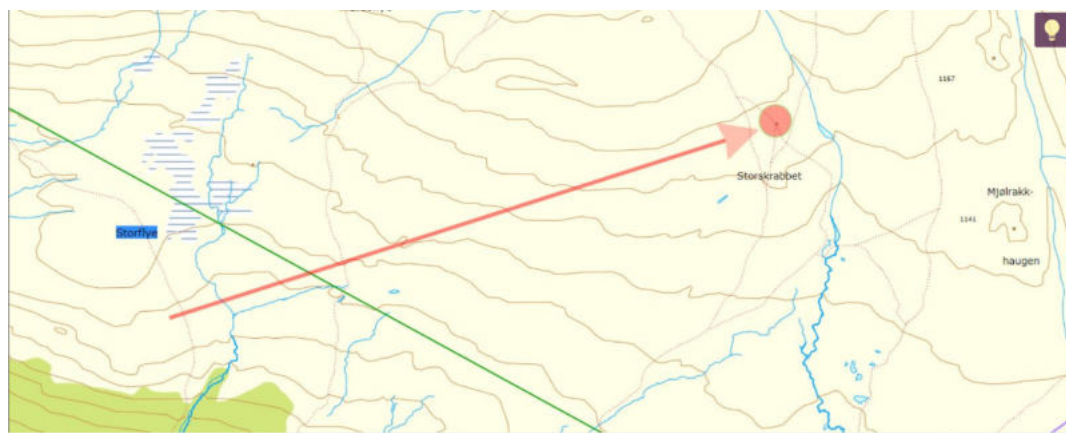
Saksopplysninger

Søknad og tileggsopplysninger

«Søker herved om løyve til kjøring på barmark i forbindelse med restaurering av hytte og uthus på Skogsætri, Kuva. Søknaden gjelder riving av uthus å sette opp nytt, skal også legge nytt tak å ny utledning på hytta og andre forefallende ting. Håper dette går i orden, for det blir mange turer med snøscooter, taket på hytta er eternitt, som må fraktes ned. Håper på å få kjøre to eller tre turer med traktor. Til opplysning går den gamle traktorvegen fordi hytta. Størrelsen på uthuset blir 4*2,5 meter utvendig og 3,85*2,35 innvendig. Uthuset skal inneholde utedo, plass til ved og andre ting som skal lagres. På forhånd takk. Arve Stokstad. Skogamovegen 23. 2663 Dovreskogen

Skal bruke døltak, tretak. Hytta er 15.kvadrat. Skal bruke trematerial, kirke panel med not og fjær, eller over underligger. Bevises brun. Har ikke bruk for terreng inngrep. Skal stå på samme tomt.»

I telefonsamtale 4.juni 2021 opplyste søker at eksisterende uthus hadde utvendige mål på ca 3x2,5 , ca 7,5 m2 bebygd areal.



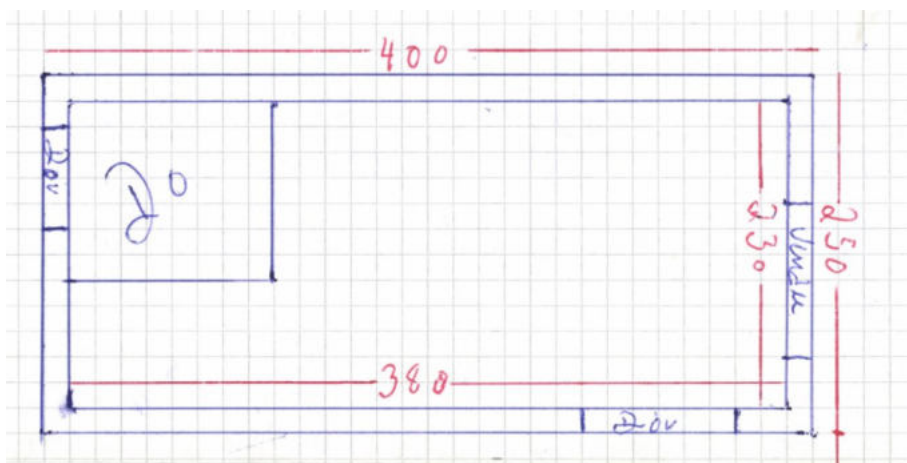
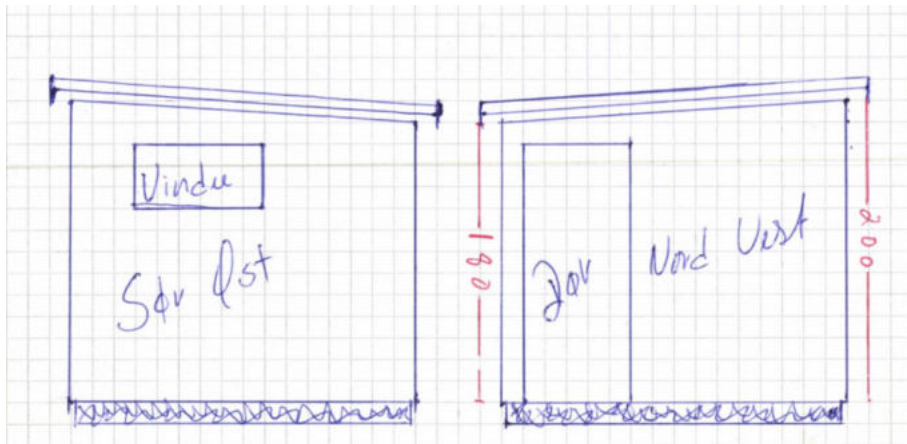
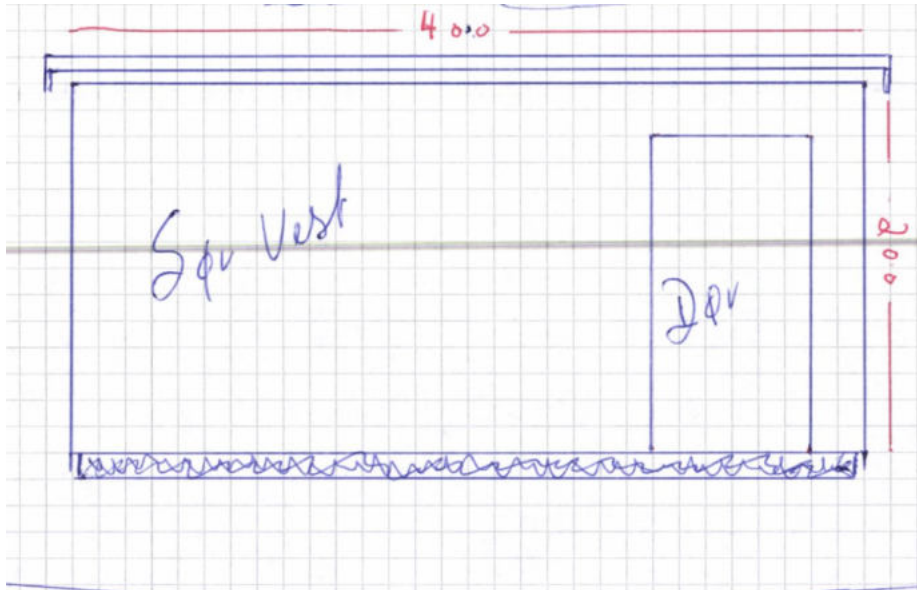
Figur 1: Kartutsnitt som viser plassering av bua og uthuset på Storskrabbet



Figur 2: Flyfoto av bua og uthuset



Figur 3: Bilde av eksiterende hytte/bu til venstre og uthus til høyre



Figur 4: Målsatte plan- og fasadetegninger av nytt uthus

Areal

Eksisterende bruksareal på bua/hytta: 15 m²

Eksisterende ca bebygd på uthuset: 7,5 m²

Bebygd areal på nytt omsøkt uthus: 10 m²

Vadet-hytta brukes i friluftssammenheng, blant annet til jakt.

Søknaden har vært sendt til uttale til Villreinnemda for Rondane og Sølnekletten, Villreinutvalget Rondane Nord og til Innlandet fylkeskommune. Følgende uttalelser er mottatt:

Villreinnemda for Rondane og Sølnekletten (epost 2.juni 2021):

«Det søkes her om å rive et eksisterende uthus og erstatte det med et nytt med samme størrelse (10 m²). Villreinnemda har ikke innvendinger til at det gis tillatelse til riving av eksisterende bygning og oppføring av ny bygning som omsøkt, gitt at det blir satt vilkår om at det ikke er tillatt med pipe/ildsted i uthuset.»

Innlandet fylkeskommune (kun konklusjonen, se vedlegg for hele uttalen):

«Fylkeskommunen forstår søknaden dit at det ikke er snakk om å sette opp et nytt uthus, men erstatte et eldre uthus med et nytt samt gjøre reparasjonsarbeid på eksisterende bu. Fylkeskommunen vurderer søknaden dit at den kan etter retningslinjene i den regionale planen godkjennes under forutsetning av at:

- Uthus blir bygd opp på samme sted og er like stort som det gamle*
- Frakt av materiale (motorisert ferdsel ferdsel) foregår utenfor kalvingstid. Selv om kalvingsområdene er et stykke unna tiltaket anser fylkeskommunen det likevel som relevant.*
- Takmaterialet som benyttes er ikke-reflekterende*

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for verneområdene til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

Verneformål – forskrift

Formålet med opprettelsen av Rondane nasjonalpark er å:

- *ta vare på et stort, sammenhengende og i det vesentlige urørt fjellområde*
- *ta vare på et høyfjellsøkosystem med et egenartet og variert biologisk mangfold*
- *ta vare på sentrale leveområder til villreinstammen i Rondane,*
- *sikre variasjonsbredden i naturtyper som Rondaneområdet omfatter, herunder innslag av høyereliggende bjørke- og barskog*

- bevare *landskapsformer og særpregede geologiske forekomster ta vare på verdifulle kulturminner.*

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging

I henhold til verneforskriftens § 3 punkt 1.1 er området vernet mot inngrep av enhver art, herunder oppføring av bygninger. I henhold til § 3 punkt 1.3 bokstav b, kan forvaltningsmyndigheten gi tilatelse til ombygging og utvidelse av bygninger.

Oppføring av nye bygg må vurderes etter dispensasjonshjemmelen i naturmangfoldlovens § 48.

Motorisert ferdsel til lands og til vanns, herunder bruk av luftfartøy lavere enn 300 meter over bakken, er forbudt. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til nødvendig transport av brensel, materialer, mv. til buer på snødekt mark langs etablerte traseéer eller ved lufttransport, jf verneforskriftens § 3 punkt 6.3.

Verneforskriften åpner ikke for transport på barmark i Rondane nasjonalpark, og søknad om barmarks transport må vurderes etter dispensasjonshjemmelen i naturmangfoldloven § 48 om dispensasjon fra vernevedtak.

Forvaltningsplan

Vedlikehold av bygninger (nasjonalparker s.42):

Vernebestemmelsene er ikke til hinder for vedlikehold av eksisterende bygninger. Vedlikeholdt skal skje i samsvar med tradisjonell byggeskikk. Vedlikeholdet omfatter ikke ombygninger eller utvidelser. Verneforskriftene tillater vedlikehold i samsvar med tradisjonell byggeskikk. Dette omfatter vanlig vedlikehold som reparasjon av tak, vinduer, fundamenteringer og ytterkledning og som er tillatt etter plan- og bygningsloven. For vedlikeholdsarbeid skal eksteriøret ikke endres og reparasjoner er å foretrekke fremfor hele utskiftninger der dette er mulig. Fasadeendringer, ny pipe og utvendig standardhevinger er eksempler på tiltak som ikke går inn under vanlig vedlikehold og som dermed er søknadspliktig.

Forvaltningsplanens retningslinjer om bygninger fremkommer på s.41-45.

- Behovsvurderinger for tilbygg og nybygg vil være strengere i nasjonalparkene enn i landskapsvernområdene. Forvaltningsmyndigheten vil be fagkompetanse i kommune og/eller fylkesmannen om en vurdering av landbruksmessige behov for utvidelser og nybygg.
- Behov tilknyttet fritidsbruk vil vurderes strengere enn behov tilknyttet landbruk. Utover estetiske og kulturhistoriske hensyn vil tiltak knyttet til fritidsboliger bli vurdert ut fra den effekt det kan ha på ferdselen inn i områder som er viktige for villrein. Denne vurderingen vil ses i lys av den praksis som råder etter PBL for alle byggesaker innenfor og inntil villreinens leveområde, slik det avgrenses i fylkesdelplanen for Rondane.
- Følg tradisjonen hvis det er behov for mer areal. Vurder om annet eksisterende hus som er ute av bruk kan gis ny funksjon framfor å oppføre nytt hus. Utbedring av eksisterende hus skal prioriteres dersom dette er teknisk mulig.

- Ved vedlikehold / restaurering / ombygging / rekonstruksjon av bygninger med kulturhistorisk verdi bør det brukes opprinnelige materialer og håndverksteknikker. Det skal ikke brukes trykkimpregnert virke. Hovedprinsipp må være å skifte ut minst mulig, dvs. maksimal gjenbruk av materialer. Kun utskifting der det er nødvendig for å utbedre/stabilisere skader.
- I tillegg til å følge retningslinjene i dette kapitlet vil forvaltningsmyndighetene samrå seg med kulturvernmyndighetene når det gjelder plassering og utforming i forbindelse med alle byggesaker som krever dispensasjon etter verneforskriften.

Forvaltningsplanen sier at søknader om nybygg vil bli vurdert strengt og skal behandles som en dispensasjon. Det vil kun være aktuelt med nybygg i form av små uthus for eksempel for å dekke behovet for utedo, vedskjul eller lignende. Nybygg vil i slike tilfeller kun være aktuelt der dette ansees som mer gunstig av hensyn til landskapet eller bygningsmiljøet enn en utvidelse av eksisterende hytte/bu/stølshus. Det vil ikke være tillatt å føre opp fritidsoblig eller hytter for utleie.

Motorferdsel

s. 86 – Nasjonalparkene

I nasjonalparkene blir det vanligvis gitt dispensasjon for skutertransport av brensel, utstyr, materialer og proviant. Dersom det ikke er helt spesielle behov for eksempel ved restaurering har det vært gitt tillatelse til en-to turer per sesong. Det har ikke vært praksis med flerårige dispensasjoner.

s.91

Det framgår av § 3 i vernereglene for de enkelte verneområdene til hvilke formål motorferdsel er tillatt. Her framgår også til hvilke formål forvaltningsmyndigheten kan gi dispensasjon. Det legges opp til at § 4 (Generelle unntaksbestemmelser) i svært liten grad skal benyttes for å gi tillatelse til motorisert ferdsel. Denne hjemmelen må kun benyttes i helt spesielle tilfeller. Økonomiske forhold skal heller ikke benyttes som grunnlag for å benytte denne bestemmelsen.

Generelle retningslinjer:

- For all transport til hytter og buer samt ved utkjøring av saltstein skal det stilles krav til bruk av leiekjører på vinterføre. Dette punktet skal være retningsgivende for tillatelse til alle typer transport, der det kan være relevant å sette slikt vilkår.
- Tillatelsene skal være tidsbegrenset og antall turer skal tilpasses kjøretøy og transportvolum. Det skal tas hensyn til hvilken transportform som er best egnet for oppdraget.
- Persontransport er i utgangspunktet ikke tillatt.
- En del kjøring i landbruksnæring og for formål som forskning, kan være tillatt i henhold til motorferdselloven eller nasjonal forskrift, men likevel kreve dispensasjon i verneområdene.

- All skutertransport på vinterstid som krever tillatelse skal skje før 20. april evt. 3. påskedag om den faller senere. Dette vil også gjelde for all næringstransport hvis det ikke foreligger spesielle behov for senere transport.

Valg av transportform og årstid

Hovedprinsippet er at den transport som gir minst konflikt med verneverdiene og andre brukerinteresser skal nyttes. Økonomiske vurderinger skal ikke tillegges avgjørende vekt.

- Der det er bilvei skal transporten skje etter denne når veien er åpen. Det gis begrenset adgang til vintertransport i disse tilfellene.

- Der det er kjørespor (tillatelse kreves) og disse er nevnt spesielt i forskriften, skal saksutredningen gjøre en avveining mellom transport på barmark eller snø. Er det nevneverdig forskjell i skade på verneverdiene mellom årstidene, skal transport henvises til den mest gunstige transportform og sesong. For hytter langs kjørespor som ikke er nevnt i forskriften, vil tillatelse til transport på barmark bare gis unntaksvis og ved spesielle behov.

Naturmangfoldloven

I tillegg til behandling etter naturmangfoldloven § 48 og eventuelle retningslinjer i forvaltningsplanen må søknaden også vurderes etter naturmangfoldloven, herunder de miljørettslige prinsippene nedfelt i §§ 8-12 (kunnskapsgrunnlag, føre-var prinsippet, samlet belastning på økosystemet, kostnader ved miljøforringelse bæres av tiltakshaver samt miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder), jf. § 7.

Presedens

I byggesaker vil det ofte være en problemstilling at tiltaket isolert sett ikke er særlig problematisk, men at samlet effekt av flere tilsvarende tiltak vil redusere verneverdiene. Også ved enkeltsaker som gjelder små tiltak, må det ses hen til presedensvirkningene ved at andre kan få dispensasjon/tillatelse til tilsvarende tiltak. Dette følger ikke minst av kravene til likebehandling.

Presedensvirkninger avhenger for det første av sannsynligheten for at andre vil søke om dispensasjon/tillatelse til tilsvarende tiltak, og for det andre av konsekvensene for verneverdiene og verneformålet av at det blir gitt dispensasjon til tilsvarende tiltak.

Vurdering

Naturmangfoldloven § 48 stiller svært strenge krav til når en dispensasjon eventuelt kan vurderes, men åpner for tiltak som «ikke strider mot verneformålet og ikke påvirker verneverdiene nevneverdig». Begge vilkår må være oppfylt. Unntak kan også vurderes «dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig». Dispensasjon må heller ikke gis om vilkåra er oppfylt. Skjønn og instruks fra overordnede myndigheter spiller også inn. Dispensasjonsregelen i § 48 kan ikke brukes for å utvide rammene gitt i vernevedtaket, men er en sikkerhetsventil som skal fange opp

uforutsette eller spesielle tilfelle som ikke ble vurdert på vernetidspunktet. I foreliggende sak vil verken sikkerhetshensyn eller vesentlige samfunnsinteresser være relevant og søknaden vurderes etter 1. alternativ.

Når det av nml § 48 fremgår at forvaltningsmyndigheten *kan* gjøre unntak fra vernevedtaket, ligger det i dette at tiltakshaver ikke har krav på å få dispensasjon selv om tiltaket ikke er i strid med verneformålet og heller ikke påvirker verneverdiene. Dersom disse vilkårene er oppfylt skal det foretas en skjønnsmessig vurdering av om tiltaket *bør* tillates, der fordelene for tiltakshaver veies opp mot eventuelle ulemper for naturmangfoldet. Utgangspunktet for denne vurderingen er at bestemmelsen er en sikkerhetsventil som i første rekke skal fange opp uforutsette eller spesielle tilfeller som ikke ble vurdert på vernetidspunktet. I dette ligger at lista for å gi dispensasjoner fra forbudene i verneforskriften bør ligge høyt.

Verneforskriftene tillater vedlikehold i samsvar med tradisjonell byggeskikk, mens den gir forbud mot nye bygg. Unntaket er i landskapsvernområdene der oppføring av nødvendige nybygg knyttet til landbruks- og seterformål kan tillates etter søknad. Ombygginger og tilbygg kan tillates etter søknad. I landskapsvernområdene skal dette skje i tråd med forvaltningsplanen. Utfordringene knyttet til ombygginger og tilbygg er at disse tiltakene kan endre landskapets karakter og dermed verneverdier. Utvidelser av bygningsmassen kan i tillegg føre til økt bruk og ferdsel inn i villreinens leveområde.

Kunnskapsgrunnlaget om verneverdiene i dette området er godt (jfr. nml §8). Når det gjelder villrein foreligger NINA Rapport 1013, Sluttrapport fra GPS-merkeprosjektet 2009-2014 og NINA Rapport 339 fra 2008 som oppsummerer kunnskapsstatus og leveområde, samt tilhørende kart utarbeidet i forbindelse med arbeid med ny regional plan for villreinen i Rondane og Sølknletten. NINA Rapport 551 utreder konflikten mellom villrein og menneskelig ferdsel (§8).

Tiltak på bygninger

Vadet-hytta og uthuset var oppført før vernvedtaket i 2003. Eksisterende hytte/bu er liten (15 m²) og eksisterende uthus dekker behov for vedlagring og utedo.

Oppføring av nye bygninger og innretninger vil særlig være i strid med målsettingen om å ivareta inngrepsfri natur og urørthet, og kan legge grunnlaget for en uheldig utvikling på sikt. I nasjonalparken skal søknad om nye bygninger behandles strengt, men det vil normalt kunne gis tillatelse til etablering av utedo der det ikke finnes tilfredsstillende løsninger på dette i dag.

Nasjonalparksforvalter oppfatter søknaden dit hen at eksisterende uthus med vedlager og utedo ikke fungerer tilfredsstillende. Oppføring av et nytt uthus til erstatning for et som rives som ikke medfører en utvidelse av bygningsmassen og heller ikke økt ferdsel inn i villreinens områder vurderes å ikke stride mot formålet eller påvirke verneverdiene nevneverdig. Vadet-hytta er en liten hytte/bu og det vurderes ikke som et alternativ at en så liten bygning får et tilbygg, jf. også forvaltningsplanens retningslinjer om at svært små buer ikke bør påbygges. Nasjonalparksforvalter er enig med fylkeskommunen at forutsetning for oppføring av nytt uthus må være at plassering og størrelse blir lik som eksisterende, eldre uthus som rives.

Det er i Rondane nasjonalpark på vernetidspunktet registrert totalt 82 bygninger i nasjonalparken. 20 av disse er hytter/skog-og utmarkskoier/gammer. Selv om antall bygninger i nasjonalparken gir en reell sannsynlighet for at flere vil søke om tilsvarende vurderes konsekvensene for verneverdiene ved å gi tillatelse til tilsvarende tiltak å være liten. Årsaken er at bygningsmassen ikke økes, funksjonen til bygningen vil ikke medføre økt overnattingskapasitet og ferdselen i villreinens områder økes ikke.

Tiltakshaver opplyser at taket på eksisterende bu/hytte skal skiftes fra dagens eternitt til tretak. Dette er ikke å anse som vedlikhold da materialbruken endres. Uttalen fra fylkeskommunen sier at det er ønskelig at taket som legges er av ikke-reflekterende material. Søker har opplyst at taket som skal legges er av tre og nasjonalparkforvalter vurderer dette som et godt alternativ material til eternitt og som også imøtekommer fylkeskommunens innspill om å være ikke-reflekterende. Bytte av ny kledning på bua/hytta anses som vedlikhold.

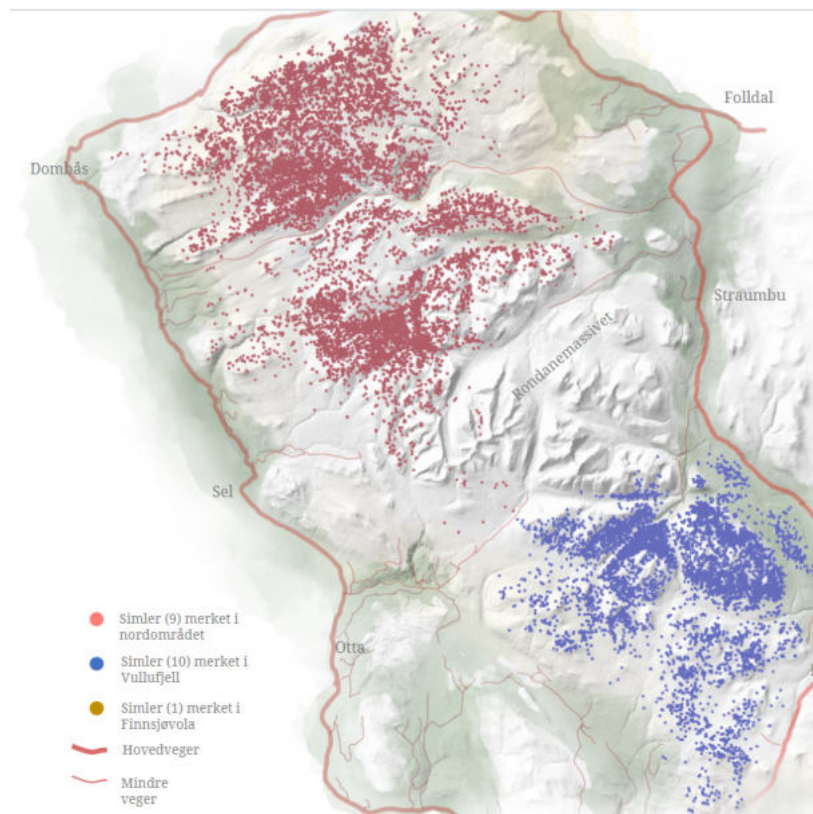
Kunnskapsgrunnlaget om verneverdiene og konsekvensen av tiltaket vurderes å være tilfredsstillende, og føre-var prinsippet legges ikke til grunn (nml § 9). Om det gis vilkår om størrelse som eksisterende uthus vil ikke bygningsmassen eller den samla belastningen for verneverdiene øke (nml § 10). Tiltakshaver plikter å iverksette de tiltak som er nødvendig for at naturmangfoldet ikke skal bli skadelidende (§ 11). Om ikke dette blir gjort kan tiltakshaver bli pålagt å iverksette tiltak for å rette skaden i ettertid. Når det gjelder miljøforsvarlige teknikker (§ 12) sikres dette gjennom vilkårene som er stilt i saken.

Motorferdsel – vurdering av transportform

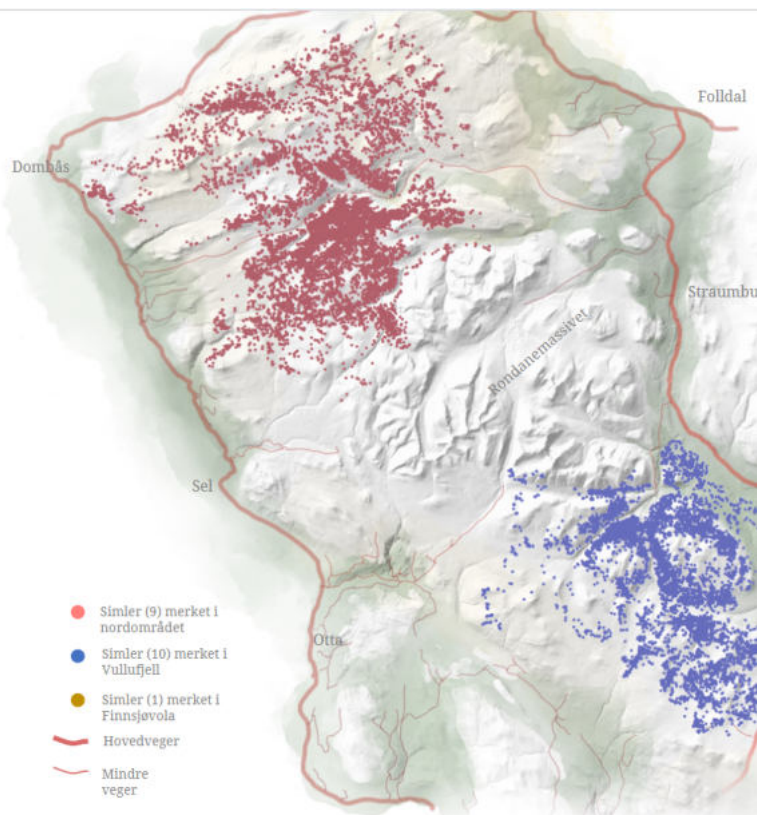
Verneforskrift og forvaltningsplan legger til grunn at skutertransport alternativt lufttransport er den transportformen som er foretrukket i nasjonalparken. Gammelt kjørespor som søker viser til er ikke vist i forvaltningsplanen som et kjørespor hvor forvaltninga kan gi tillatelse og hvor en skal avveie transport barmark opp mot transport med skuter i forhold til hva som er best for verneverdiene.

Dispensasjonadgangen fra vernevedtak i medhold av naturmangfoldlovens § 48 er ment for å fange opp uforutsette eller spesielle tilfeller som ikke var vurdert på vernetidspunktet. Intensjonen i vernebestemmelsene er at motorisert transport på barmark skal holdes på et minimum. Ferdsel, herunder motorferdsel, kan virke forstyrrende på villreinens arealbruk og/eller medføre uheldig terrengslitasje. Ett enkelt motorisert kjøretøy behøver isolert sett ikke å medføre vesentlig skade eller ulempe. Men summen av mange kjøreturer vil uten tvil være en belastning for naturen. Det er derfor viktig at man ikke ser på den enkelte tur isolert sett, men vurderer kjøringen i et helhetsperspektiv, for på den måten best mulig å ta vare på verneverdiene.

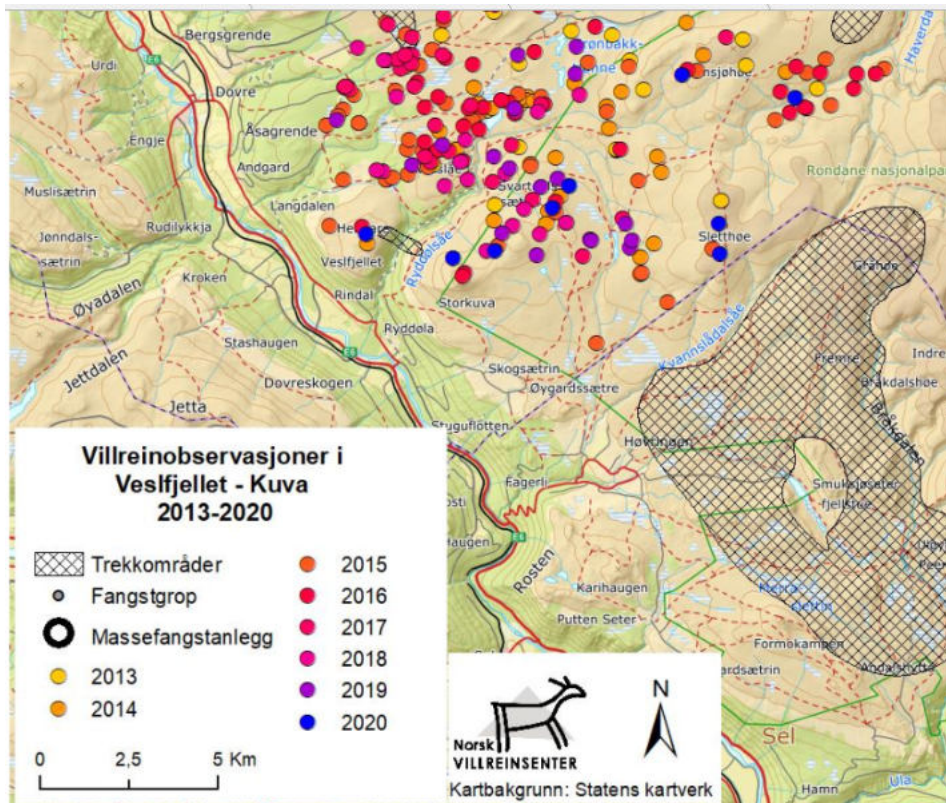
Området for transport til Vadet-hytta er vist som helårsbeiter for villrein og gps-data viser at det ikke er en stor forskjell i villreinsimlenes bruk av områdene sommer/vinter. Bukkene bruker området i noen grad. Det er gitt tillatelse til oppkjøring av en preparert skiløype i området (Vabu-løypa) i årene 2019-2021.



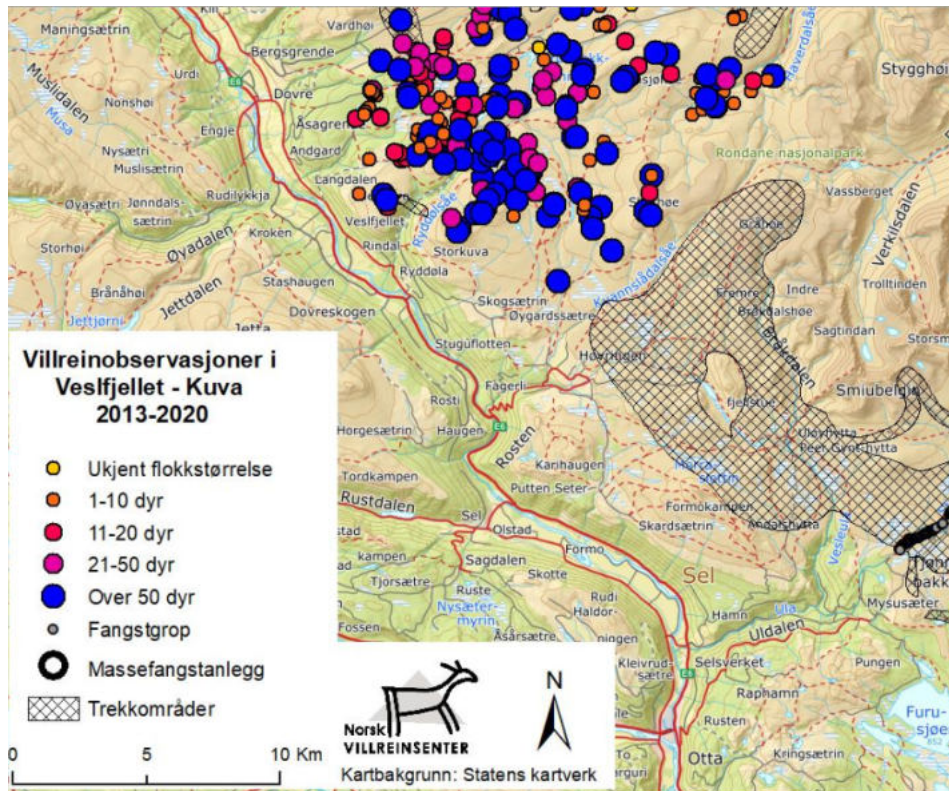
Figur 5: GPS-data fra merka simler juni tom august årene 2009-2018 <http://server.villrein.no/fokus/rn/>



Figur 6: GPS-data fra merka simler desember tom mars årene 2008-2019 (fra <http://server.villrein.no/fokus/rn/>)



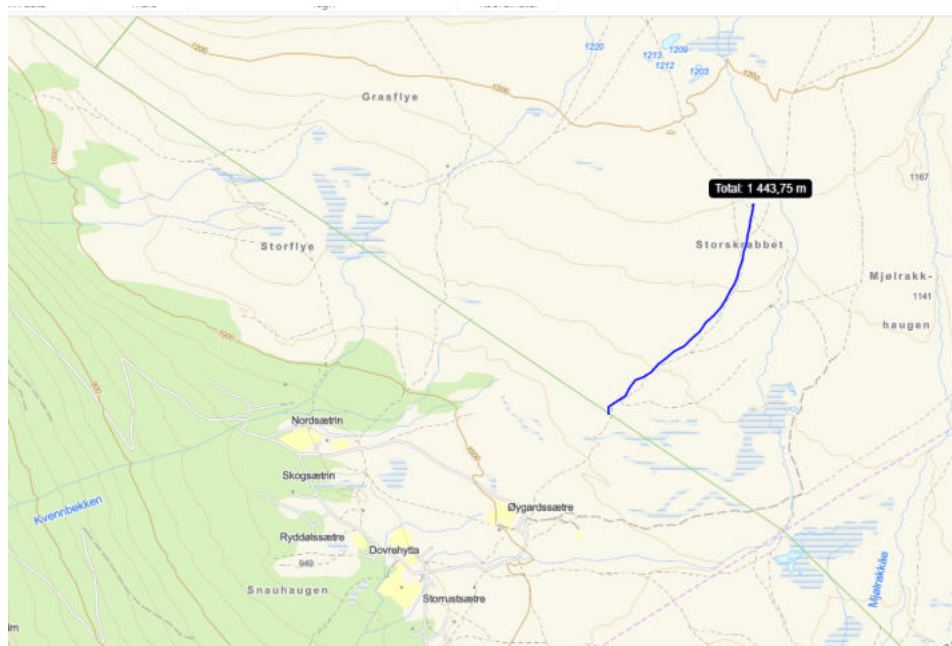
Figur 7 : Utbredelse av flokkobservasjonene i Kuva-Gråsiden i perioden 2013-2020 (observasjoner gjort i perioden mai-november)



Figur 8: Utbredelse av flokkobservasjoner fordelt på flokkstørrelse i Kuva-Gråsiden i perioden 2013-2020, mai-november.

Å gi dispensasjon for transport på barmark for hytter som ligger ved kjørespor som ikke er nevnt forskriften, skal kun gis unntaksvis og ved spesielle behov, jf. forvaltningsplan.

Transportbehov for frakt av materialer, proviant, brensel og utstyr er vurdert i forbindelse med vernevedtaket i 2003 og den valgte transportform skal være skuter eller lufttransport. Omsøkt tiltak er et større tiltak der det skal rives og bygges nytt uthus. Det er ikke snakk om den ordinære transporten av ved, utstyr, proviant og materialer. Nasjonalparkforvalter vurderer at det her dreier seg om et særskilt behov knyttet til et avgrenset tiltak i en avgrenset periode med begrenset antall turer. Transportavstand i nasjonalparken er ca 1,5 km.



Figur 9: transporttrase

Transport på barmark kunne bidra til å opprettholde det kjøresporet som har vært, men om kjøresporet følges og det ikke kjøres utenom og at kjøringa skjer i en tørr peridode, vurderes det at faren for nye vegetasjonssaker og terrengslitasje er små. Barmarkstransport vil i dette tilfellet gi et mindre omfang av motorferdsel totalt sett, da behovet for antall turer på barmark er færre enn ved bruk av for eksempel snøskuter.

Bruk av lufttransport vil også kunne gi mindre motorisert ferdsel samlet sett og er et alternativ, men det vises til at det i forvaltningsplanen unntaksvis kan gis tillatelse til transport på barmark i gitte situasjoner. Nasjonalparksforvalter viser til at omsøkt transportmetode vil bidra til det overordende målet om å holde motorferdsel på et minimum i verneområder samtidig som verneverdier ivaretas.

Nasjonalparkforvalter tilrår at det gis dispensasjon til inntil 3 turer på barmark med traktor på eldre kjørespor i Rondane nasjonalpark som vist i figur 9 over. Om det skulle oppstå et behov for ytterligere transport vil søker henvises til bruk av snøskuter slik verneforskriften beskriver for ordinære transportoppdrag i tilknytning til frakt av proviant, brensel materialer mm. Slik transport må omsøkes og behandles som et delegert vedtak.

Nasjonalparkforvalter vurderer at en har tilstrekkelig med kunnskap om villrein og andre verneverdier og at det derfor ikke er nødvendig å ta i bruk føre-var prinsippet (nml § 9) når det gjelder søknaden om motorferdsel. Aktiviteten er forbigående og skal skje i et begrenset tidsrom og med begrensning på antall turer, og det vurderes at den samla belastningen for naturmangfoldet i området er akseptabel (nml § 10). Før transporten starter opp, må tiltakshaver sjekke at traseen er godt opptørka og at transporten kan gjennomføres uten at det oppstår dype kjørespor. Gjøres dette forventes ikke at naturmangfoldet skades (nml § 11). Når det gjelder nml § 12, miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder, vises det til vilkårene som følger tillatelsen.

Konklusjon

Nasjonalparkforvalter tilrår at det gis dispensasjon til oppføring av nytt uthus og motorferdsel på barmark for et begrenset antall turer. Etter en samlet vurdering vil tiltaket ikke stride mot verneformålet eller skade verneverdiene nevneverdig, og også bidra til at omfanget av motorferdsel holdes på et så lavt nivå som mulig.

Fra: Svendsgard, Bernhard[Bernhard.Svendsgard@dovre.kommune.no]

Sendt: 19. feb 2021 10:07:53

Til: Postmottak SFIN

Tittel: Byggesøknad - Rondane nasjonalpark

Vedlagt følger byggesøknad for riving av gammelt uthus og oppsetting av nytt ved Vabue ved Skogsætrin i Dovre kommune. Det søkes også om motorferdsel ifm tiltaket.

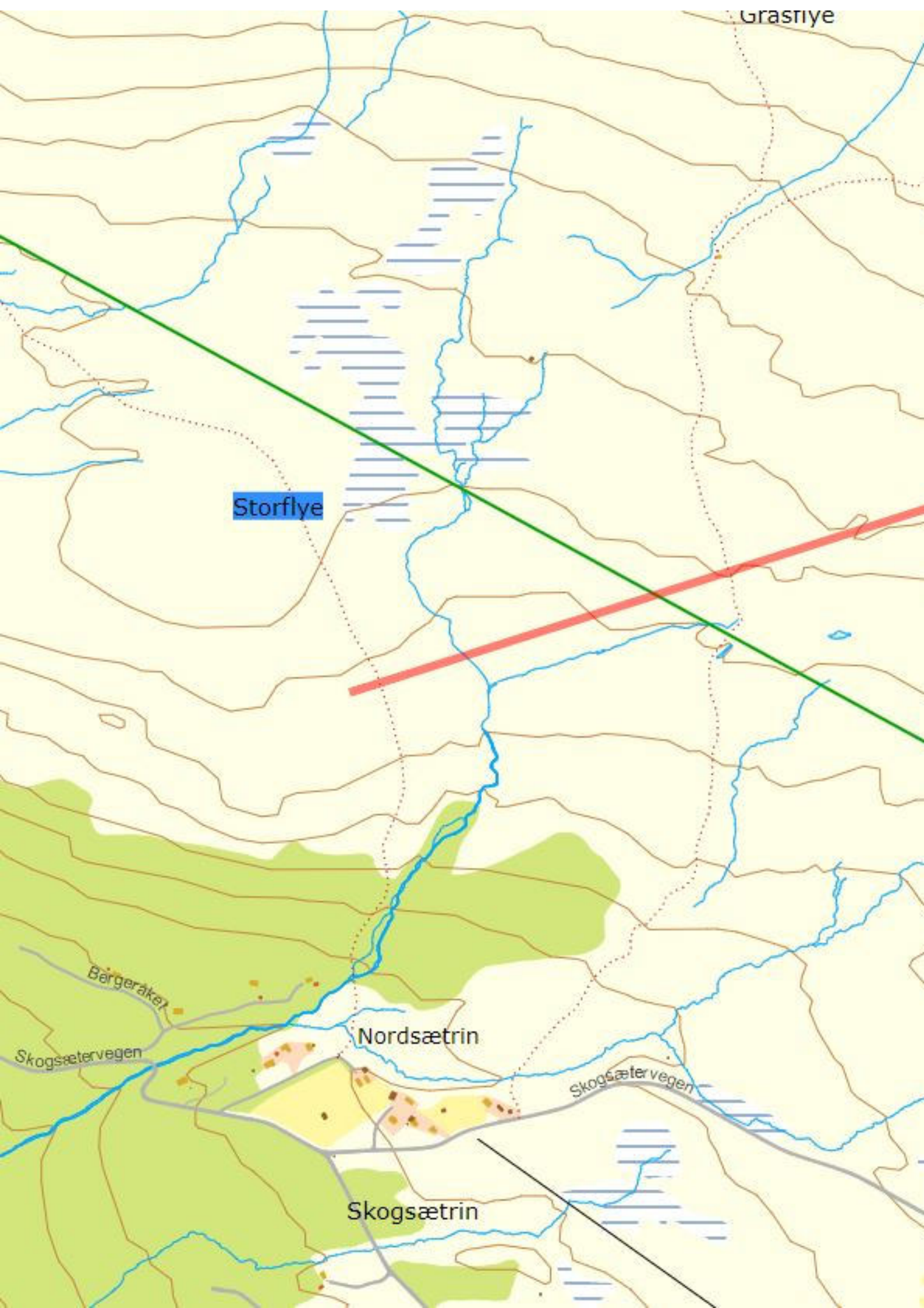
Eier er ARVE STOKSTAD, SKOGAMOVEGEN 23, 2663 DOVRESKOGEN.

Med vennleg helsing

Bernhard Svendsgard
Planleggar







Grasflye

Storflye

Bergeråket

Skogsætervegen

Nordsætrin

Skogsætervegen

Skogsætrin

Fra: Arve Stokstad[arvestokstad@gmail.com]

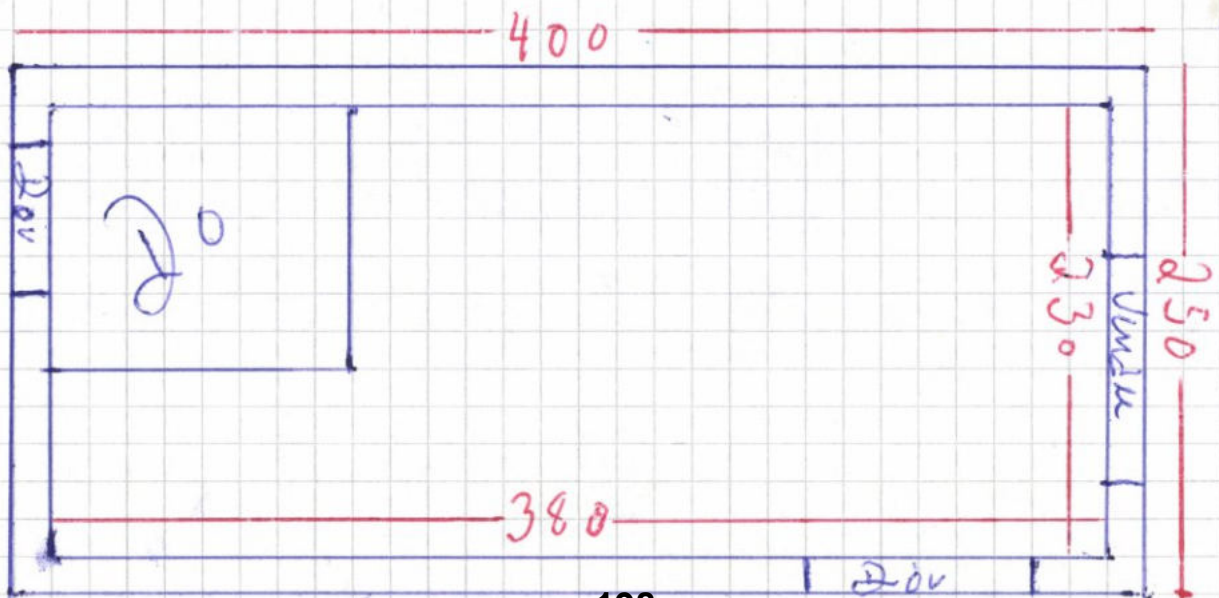
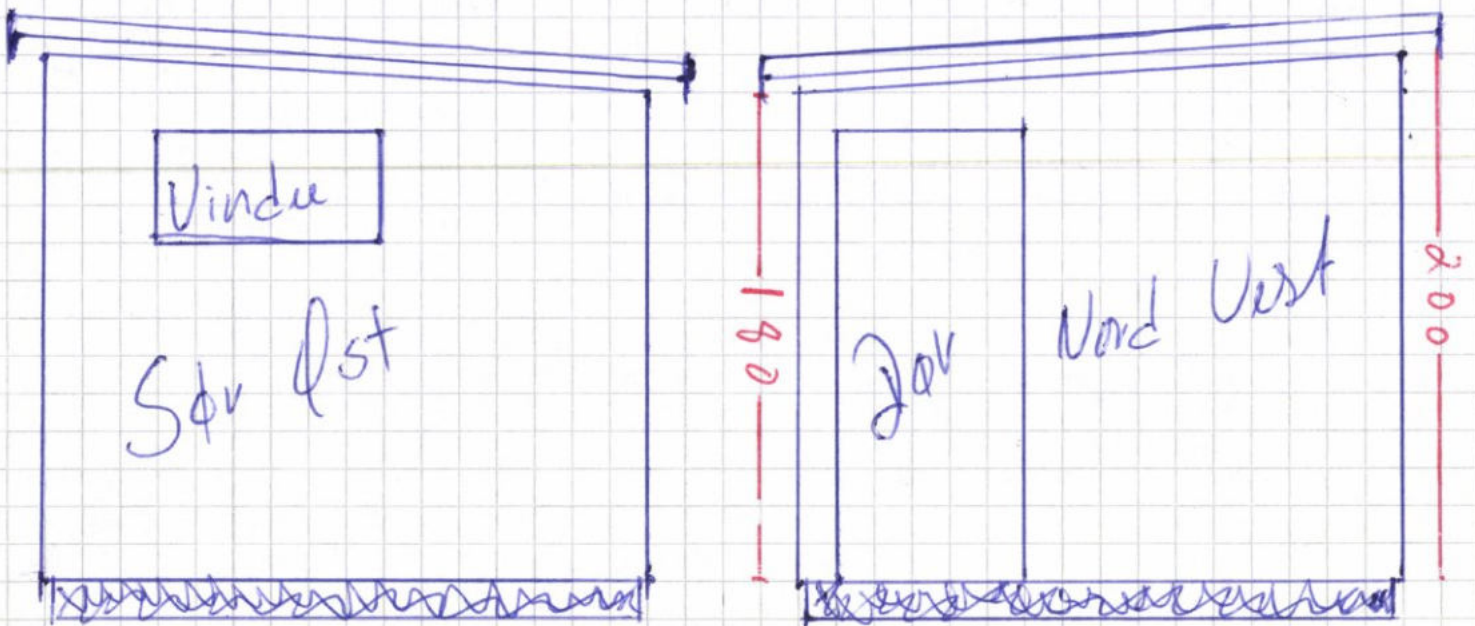
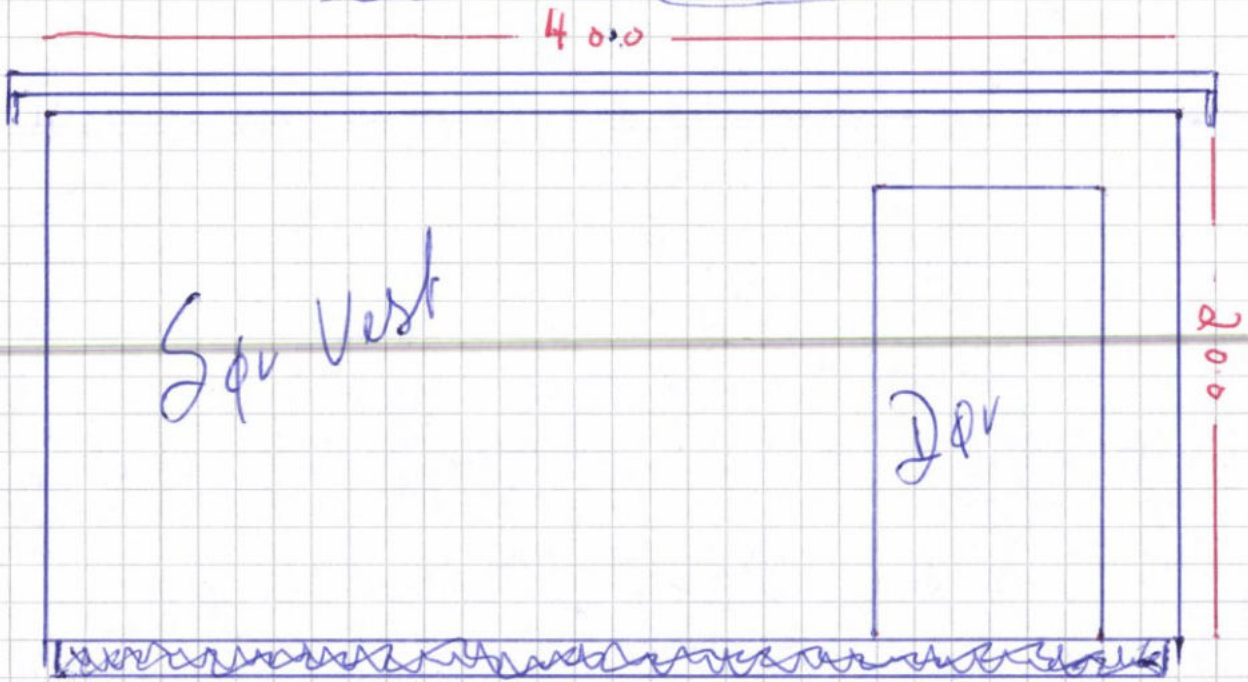
Sendt: 31.01.2021 21:07:01

Til: Postmottak Dovre Kommune[Postmottak@dovre.kommune.no]

Tittel: Søknad om barmark kjøring, restaurering.

Søker herved om løyve til kjøring på barmark i forbindelse med restaurering av hytte og uthus på Skogsætri, Kuva. Søknaden gjelder riving av uthus å sette opp nytt, skal også legge nytt tak å ny utkledning på hytta og andre forefallende ting. Håper dette går i orden, for det blir mange turer med snøscooter, taket på hytta er eternitt, som må fraktes ned. Håper på å få kjøre to eller tre turer med traktor. Til opplysning går den gamle traktorvegen fordi hytta. Størrelsen på uthuset blir 4*2,5 meter utvendig og 3,85*2,35 innvendig. Uthuset skal inneholde utedo, plass til ved og andre ting som skal lagres. På forhånd takk. Arve Stokstad. Skogamovegen 23. 2663 Dovreskogen.

STOKSTAD



Fra: Arve Stokstad[arvestokstad@gmail.com] Sendt: 9. mar 2021 12:57:05 Til: Postmottak SFIN Tittel: 2021/2421
Skal bruke dæltak, tretak. Hytta er 15.kvadrat.Skal bruke trematerial, kirke panel med not og fjær, eller over
underligger. Bevises brun. Har ikke bruk for terreng inngrep. Skal stå på samme tomt.





Innlandet
fylkeskommune

Kulturarv – Kommunal plan og veiledning

STATSFORVALTEREN I INNLANDET
Postboks 987, Norge

2604 LILLEHAMMER

Deres ref:
2021/2421-4 432.3

Vår ref:
2021/9874-2
Øystein Rønning Andersen,
Ingvill Helset

Dato:
27.04.2021

Uttale til søknad om riving og oppføring av nytt uthus ved Storskrabbet i Dovre kommune - Rondane Nasjonalpark

Vi viser til brev fra Rondane-Dovre nasjonalparkstyre den 29.03.2021, med oversendelse av sak til uttalelse. Saken gjelder riving av gammelt og oppføring av nytt uthus ved Vabue/Vadhytta ved Storskrabbet i Dovre kommune. Nytt uthus vil være 10 m² stort og skal benyttes til utedo, vedbod og annen lagerplass. Det søkes samtidig om oppgradering av eksisterende hytte med skifte av tak og utvendig kledning. Tiltakene vil kreve motorisert ferdsel. Anslagsvis 2-3 turer med traktor på barmark, langs gammel traktorveg forbi hytta.

Forholdet til kulturminner

Vi har ikke kjennskap til at forelagte tiltak vil komme i berøring med verneverdige eller automatisk fredete kulturminner. Vi gjør imidlertid oppmerksom på at dersom det i forbindelse med tiltak i marka blir funnet automatisk fredete kulturminner som ikke er kjent, skal arbeidet straks stanses i den grad det berører kulturminnene eller deres sikringssoner på fem meter, jf. lov om kulturminner § 8. Melding skal snarest sendes til kulturminnemyndighetene i Innlandet fylkeskommune slik at vernemyndighetene kan gjennomføre en befaring og avklare om tiltaket kan gjennomføres og eventuelt vilkårene for dette.

Forholdet til regional plan for Rondane og Sølnekletten

Tiltaket er i Sone 1, i Nasjonalt villreinområde. Dette er et område som er spesielt viktig område for villrein. Det skal ikke etableres ny fritidsbebyggelse innenfor området. Ny utbygging eller andre tekniske inngrep som kan forringe nasjonalt villreinområde skal unngås. Type ferdsel og omfang av ferdselen må vurderes konkret i forhold til villreinens bruk av områdene til ulike tider av året. All ferdsel bør unngås nær villrein i kalvingstid. I områder uten vinterbeite for villrein er tilrettelegging for ferdsel og aktiviteter vinterstid uproblematisk i forhold til villrein. Tilsvarende gjelder mer perifere sommerområder med lite tilhold, sjelden eller avgrenset bruk som beiteområde for villrein.

Retningslinjer for fritidsbebyggelse, nybygging og andre tekniske inngrep innenfor sone 1:

Det kan vurderes tilbygg, uthus og anneks på eksisterende godkjente bebygde fritidseiendommer utenfor regulert felt. Søknader behandles som dispensasjon uansett størrelse på

Postadresse:
Postboks 4404
Bedriftssenteret
2325 Hamar

Besøksadresse:
Innlandet fylkeskommune
Parkgata 64
Hamar

Telefon: +47 62 00 08 80
E-post: post@innlandetfylke.no
Internett: www.innlandetfylke.no
Org.nr.: 920717152

tiltaket, og det må foretas en konkret vurdering av hva som kan tillates innenfor rammen ut fra hensyn til villrein, bebyggelsens synbarhet og beliggenhet (snaufjell/skog), terreng, nærhet til vann og vassdrag og tilpasning til omkringliggende bebyggelse.

Konklusjon

Fylkeskommunen forstår søknaden dit at det ikke er snakk om å sette opp et nytt uthus, men erstatte et eldre uthus med et nytt samt gjøre reparasjonsarbeid på eksisterende bu.

Fylkeskommunen vurderer søknaden dit at den kan etter retningslinjene i den regionale planen godkjennes under forutsetning av at:

- Uthus blir bygd opp på samme sted og er like stort som det gamle
- Frakt av materiale (motorisert ferdsel) foregår utenfor kalvingstid. Selv om kalvingsområdene er et stykke unna tiltaket anser fylkeskommunen det likevel som relevant.
- Takmaterialet som benyttes er ikke-reflekterende

Med vennlig hilsen

Anne Terese Engesveen
enhetsleder arkeologi

Øystein Rønning Andersen
arkeolog/saksbehandler

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur.

Kopi til:
DOVRE KOMMUNE
STATSFORVALTEREN I INNLANDET DOVRE NASJONALPARK



**Rondane-Dovre
nasjonalparkstyre**

Besøksadresse
Norsk Villreinsenter Nord
Hjerkinnhusvegen 33
2661 Hjerkin

Postadresse
Postboks 987
2626 Lillehammer

Kontakt
Tlf: +47 915 38 046
Tlf: +47 911 61 458
sfinpost@statsforvalteren.no

KJØREBOK.

For løyveinnehaver Arve Stokstad– arkivsak nr. 21/2421

Kjøreboka skal medbringes sammen med vedtaket og fylles ut før og etter hver tur. Etter avsluttet sesong **skal** kjøreboka returneres, enten tillatelsen er brukt eller ikke. Kjørebok sendes til:

E-postadresse: sfinpost@statsforvalteren.no

Eller:

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre
v/ Statsforvalteren i Innlandet
Postboks 987
2604 Lillehammer

Se neste side.

Kjørebok 2021 Sak 2021/2421

Kjørerute: Øyegardssetre – Vadet-hytta v/Storskrabbet							
Fylles ut før turen starter ¹⁾ :				Fylles ut umiddelbart etter at turen er ferdig ²⁾ :			
Dato	Km-stand:	Tid start:	Antall kjøretøy	Distanse	Kjørt km:	Tid slutt:	Kjørt timer:
Dato tur 1	Start km	Start kl		km	Kjørt km	Slutt kl	Kjørt tid
Dato tur 2	Start km	Start kl		km	Kjørt km	Slutt kl	Kjørt tid
Dato tur 3	Start km	Start kl		km	Kjørt km	Slutt kl	Kjørt tid
Fylles ut før innsending				SUM km:		SUM timer:	

Kjøring fram til bestemmelsessted og retur føres som en tur.

- 1) Grå felt skal være utfylt før kjøring starter. Ved kontroll er manglende utfylling å se på som kjøring uten tillatelse.
- 2) Hvitt felt fylles ut etter at turen er ferdig.

Fra: Vorkinn, Marit[fmopmvo@statsforvalteren.no]

Sendt: 2. jun 2021 12:46:26

Til: Berge, Eirin

Tittel: SV: Søknad - Rondane NP - dispensasjon - motorferdsel - barmark - restaurering av hytte og uthus på Skogsætri, Kuvi - Arve Stokstad

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre

Viser til mail under.

Det søkes her om å rive et eksisterende uthus og erstatte det med et nytt med samme størrelse (10 m²).

Villreinnemnda har ikke innvendinger til at det gis tillatelse til riving av eksisterende bygning og oppføring av ny bygning som omsøkt, gitt at det blir satt vilkår om at det ikke er tillatt med pipe/ildsted i uthuset.

Hilsen

Marit Vorkinn

Sekretær for Villreinnemnda i Rondane og Sølnekletten

Tlf. 612 66068

E-mail: fmopmvo@statsforvalteren.no

Fra: Berge, Eirin <fmopebe@statsforvalteren.no>

Sendt: fredag 21. mai 2021 09:01

Til: Vorkinn, Marit <fmopmvo@statsforvalteren.no>

Emne: Søknad - Rondane NP - dispensasjon - motorferdsel - barmark - restaurering av hytte og uthus på Skogsætri, Kuvi - Arve Stokstad

Til Villreinnemnda for Rondane-Sølnekletten,

Viser til vedlagte søknad.

En eventuell uttale fra villreinnemnda må sendes oss innen 10.juni 2021 da saken skal behandles i styremøte den 25.juni 2021.

Beklager at henvendelsen kommer så vidt sent, det var en glipp fra undertegnede.

Med vennlig hilsen

Eirin Berge

Nasjonalparkforvalter



**Rondane og Dovre
nasjonalpark**

Telefon: 915 38 046

E-postmottak: sfinpost@statsforvalteren.no

Web: <http://www.nasjonalparkstyre.no/Rondane-Dovre/>



Arkivsaksnummer: 2020/1304-9

Saksbehandler: Eirin Berge

Dato: 31.05.2021

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	29/2021	25.06.2021

Frydalen LVO - Søknad om byggetiltak gbnr 344/16 i Nord-Fron kommune - Ole Kristian Haug

Innstilling fra forvalter

- A. Rondane-Dovre nasjonalparkstyre gir Ole Kristian Haug dispensasjon til oppføring av nytt uthus/anneks som omsøkt på gnr. 344 bnr 16, adresse Frylia 56 i Nord-Fron kommune, Frydalen landskapsvernområde til erstatning for det eksisterende, som rives. Vedtaket er gitt i medhold av naturmangfoldlovens § 48, første ledd, første alternativ. Det er vurdert at omsøkt tiltak ikke påvirker verneverdiene nevneverdig og at tiltaket ikke strider mot verneformålet.

Følgende vilkår gjelder for dispensasjonen:

1. Forutsetningen for at nytt uthus/anneks kan oppføres er at eksisterende uthus/anneks rives.
2. Nytt uthus/anneks skal oppføres med plassering som avmerket i situasjonsplan i figur 5 i saken, dvs samme plassering som eksisterende uthus/anneks som skal rives
3. Rivingsmaterialer og overskytende bygningsmaterialer skal bringes ut fra verneområdet og leveres til godkjent mottak.
4. Nytt uthus/anneks skal ha et bruksareal på maksimalt 42 m² og bebygd areal på maks 47,7 m². Ytre mål skal være 9,3 m x 5,1 m slik vist i søknad.
5. Mønehøyde målt fra eksisterende terreng på nytt uthus/anneks skal være maksimalt 4,03 meter
6. Farger på eksteriør inkl vindusomramming skal være dempet, og takmaterialer skal være ikke-reflekterende. Vinduer skal være smårutet.
7. Tiltaket skal ikke medføre terrenginngrep og bygningen skal tilpasses terreng, ikke motsatt
8. Statens naturoppsyn (SNO) kan utføre kontroll i henhold til vilkårene i tillatelsen.
9. Dispensasjonen er gyldig i 3 år fra vedtaksdato. Senest 4 uker etter tiltaket er gjennomført skal det sendes bilder av bygningens fasader (alle 4) til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre sfinpost@statsforvalteren.no

- B. Rondane-Dovre nasjonalparkstyre gir *avslag* på søknad om oppføring av to nye uthus med bruksareal på totalt 27 m², jf. naturmangfoldlovens § 48. Avslaget er begrunnet med at en dispensasjon fra vernevedtaket til omsøkt tiltak ikke er i tråd med forvaltningsplanens retningslinjer og vil gi presedens som samlet og over tid vil uthule vernevedtaket og vesentlig virke inn på landskapets art og karakter.
- C. Rondane-Dovre nasjonalparkstyre gir *avslag* på søknad om tilbygg til eksisterende fritidsbolig da det vurderes at tiltaket ikke er i tråd med forvaltningsplanens retningslinjer, jf. verneforskriftens § 3 punkt 1.3 bokstav d.

Vedtaket er gjort i forhold til verneforskrift og naturmangfoldloven. Andre tillatelser som tiltaket krever, for eksempel fra grunneier eller kommune, må søker selv sørge for.

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28. Frist for klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Miljødirektoratet, men sendes til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

Vedlegg:

- 1 Redegjørelse om eiendommens status og eiendomsforhold
- 2 VEDLEGG_2_Skyldeling_Furusjøen_1937
- 3 12.04.21_Eстетisk og teknisk redegjørelse
- 4 Utdrag protokoll - Sak 2021 -30
- 5 Tilleggsinfor bruksareal og mønehøyde
- 6 Frydalen LVO - Vedrørende fradeling gbnr 344/16 - Frylia 56 -Nord-Fron kommune
- 7 Fylkeskommunens uttale til byggetiltak Frylia 56
- 8 VEDLEGG_4_Referat_bygningsvernråd giver_T. Raddum
- 9 13.06.21_Ettersendelse sak_Frylia 56
- 10 Erstatning for vern av skog

Saksopplysninger

Eiendommen gbnr 344/16 ligger i Frydalen LVO og i forvaltningsplanens vedlegg nr 6 er eiendommen gnr, 344 bnr 16 vist som «*Fritidsbolig nærmere enn 100 m fra varig verna vassdrag*»

Matrikelopplysninger (pr 31.mai 2021) opplyser at eiendommen gbrn 344/6 er en grunneiendom som «annet som ikke er næring» og er bebygd med 10 bygninger. Søker opplyser at han har oppfattet at eiendommen er en landbrukseiendom, og han har fått innvilget konsesjon fra kommunen. Søker eier 2 bygninger med adresse Frylia 56.

Til orientering oversendte Nord-Fron kommune til uttale søknad om fradeling av Frylia 56 den 23.januar 2020. Det fremkom i disse papirene at det var ønskelig å fradele Frylia 56 i to selvstendige eiendommer. Sekretariatet gav en uttale i saken og viste til at verneforskriften ikke regulerte fradeling av eiendom. Det ble også vist til forvaltningsplanen og retningslinjene her hva gjelder bygningsmasse i Frydalen LVO.

Bygninger (10)						
Bygningsnummer	Type	Status	Sefrak	Fredet	Næringsgruppe	Bygningsendring
140217204	171 - Seterhus sel rorbu o.l.	Tatt i bruk	Ja	Nei	Annet som ikke er næring	
140217212	171 - Seterhus sel rorbu o.l.	Tatt i bruk	Ja	Nei	Jordbruk, skogbruk og fiske	
156197769	161 - Fritidsbygg(hyttersommerh. ol	Tatt i bruk	Nei	Nei	Annet som ikke er næring	
156197777	182 - Garasjeuth.anneks til fritidb	Tatt i bruk	Ja	Nei	Annet som ikke er næring	
156197785	183 - Naust båthus sjøbu	Tatt i bruk	Nei	Nei	Annet som ikke er næring	
156197823	161 - Fritidsbygg(hyttersommerh. ol	Tatt i bruk	Nei	Nei	Annet som ikke er næring	
156197866	161 - Fritidsbygg(hyttersommerh. ol	Tatt i bruk	Nei	Nei	Annet som ikke er næring	
156223336	161 - Fritidsbygg(hyttersommerh. ol	Tatt i bruk	Nei	Nei	Annet som ikke er næring	
156223344	182 - Garasjeuth.anneks til fritidb	Tatt i bruk	Nei	Nei	Annet som ikke er næring	
156223352	183 - Naust båthus sjøbu	Tatt i bruk	Nei	Nei	Annet som ikke er næring	

Fig. 1:Gbnr 344/16 i Nord-Fron kommune – utdrag fra matrikel som viser bygninger på eiendommen. Bygningene som er tema i foreliggende sak har bygningsnr. 156223336 – fritidsbygg/hytte sommerhus og 156223344 garasje/uthus/anneks til fritidsbog (hentet fra seeiendom.no)

Ifølge gårdskart er det hverken fulldyrka jord, overflatedyrka jord, inmarksbeite eller produktiv skog på eiendommen

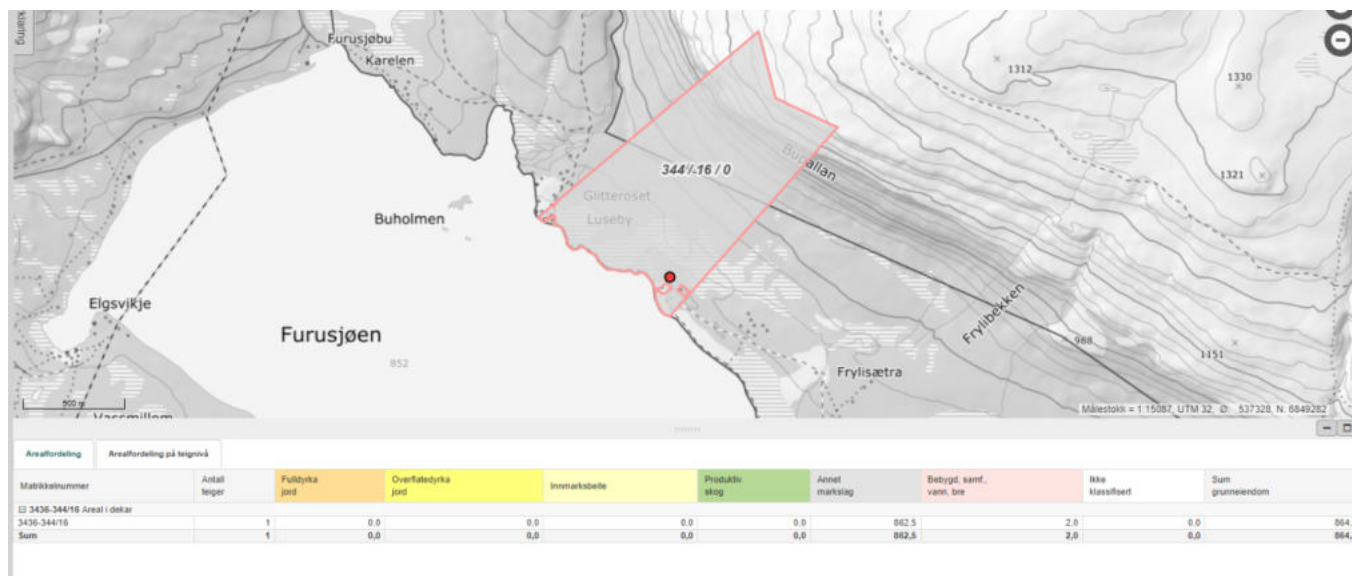


Fig. 2: Fra Gårdskart/Nibio Viser gbnr 344/16 Nord-Fron kommune og arealfordeling.

Eiendommen er en stor eiendom på 865 dekar. Deler av eiendommen ligger ved bukten Sandviken ved Furusjøen, og har ifølge matrikelopplysninger en fritidsbolig med bruksareal 58 m² og et en garasje/uthus/anneks med bruksareal 42 m² som søker eier og som er bygningene som denne søknaden dreier seg om.

Bebyggd areal eksisterende bygninger er opplyst å være:

Fritidsbolig: 65 m² BYA (63,5 m² BRA i følge søknad)

Anneks/uthus: 47,7 m² BYA (42 m² BRA ifølge matrikelopplysninger)

Eksisterende totalt bruksareal (T-BRA) på adressen Frylia 56 blir etter det som står nevnt over 105,5 m².

Det søkes om følgende tiltak på adressen Frylia 56 :

1. Endringer på eksisterende seterhus fra 1936 der nytt inngangsparti skal erstatte det gamle som er råteskadet og har lav høyde på yttervegg og inngangsdør. Nytt inngangsparti er foreslått som et tilbygg lagt vinkelrett på eksisterende bygningskropp. Tilbygd inngang, 5,5 m² BRA/ 7 m² BYA. Flytting av eksisterende vindu og etablering av nytt vindu, begge på gavlvegg mot vest
2. Riving og gjenoppføring av anneks oppført i bindingsverk med samme areal og takvinkel. Bygget har stort behov for rehabilitering både teknisk og estetisk. Bygget er oppført i 1950 og tilbygd 1980. Nybygget vil visuelt framstå som en rehabilitering av eksisterende bygning, men bedre tilpasset formspråket på bebyggelsen omkring. 25 cm økt vegg høyde for å gi plass til standard inngangsdør. Synlige endringer vil være bedre tilpassning til omliggende og tradisjonell seterbebyggelse gjennom materialbruk og detaljering. To nye vinduer etableres, ett mot vest og ett mot nord. Ingen nye overnattingsplasser. Opplyst eksisterende BRA i søknad er 43 m².

3. Oppføring av 2 identiske, mindre bygg der det ene skal romme skåle og garnbod for fiske, det andre redskapsbod og toalett. Hver på 13,5 m² BRA/ 20,9 m² BYA (inkl. takoverbygd inngangssone). Utforming og størrelse samsvarer med eldre uthus i omliggende, tradisjonell seterbebyggelse.

Ut fra det som er beskrevet over legger nasjonalparkforvalter til grunn at BRA på eksisterende uthus/anneks er 42 m² som opplyst i matrikkel, selv om det i søknaden er opplyst at dette arealet er 43 m². Etter dette innebærer det omsøkte byggetiltaket en økning av T- BRA fra eksisterende 105,5 m² til 139 m² (arealet økes med 33,5 m²)

Søker skriver:

«Eksisterende bebyggelse og to nye uthus vil samlet danne et setertun, i tråd med anbefaling fra bygningsvernrådsgiver. Tiltaket er samlet sett rettet mot ivaretagelse av seterbebyggelse og kulturlandskap, og vektlegger tilpasning til stedegen byggeskikk, jf. forvaltningsplanen. Tiltaket er i tråd med byggeskikkveilederen.

Tiltakshaver har i utgangspunktet oppfattet dette som en landbrukseiendom, ikke som en fritidseiendom. Eiendommen er konsesjonspliktig. Tiltakshaver fikk innvilget konsesjon i Utval for landbruks-, utmarks- og miljø saker i Nord-Fron kommune den 29.08.2018. Han mener at eiendommen i matrikkelen skulle vært registrert under Jordbruk, skogbruk og fiske, ikke under Annet som ikke er næring. I skjøtet er eiendommen tinglyst som Landbruk.

Det ligger til sammen 10 bygninger på eiendommen. Kun 2 av disse tilhører tiltakshaver/familie. Bare disse to bygninger er berørt av byggesøknaden. Tiltakshaver/familie har ingen eiendomsrett over, eller tilknytning til, øvrig bygningsmasse. Krav om sak for rettsutgreiing og deling/opprettelse av nye tomter er oversendt Nord-Gudbrandsdal jordskifterett.»

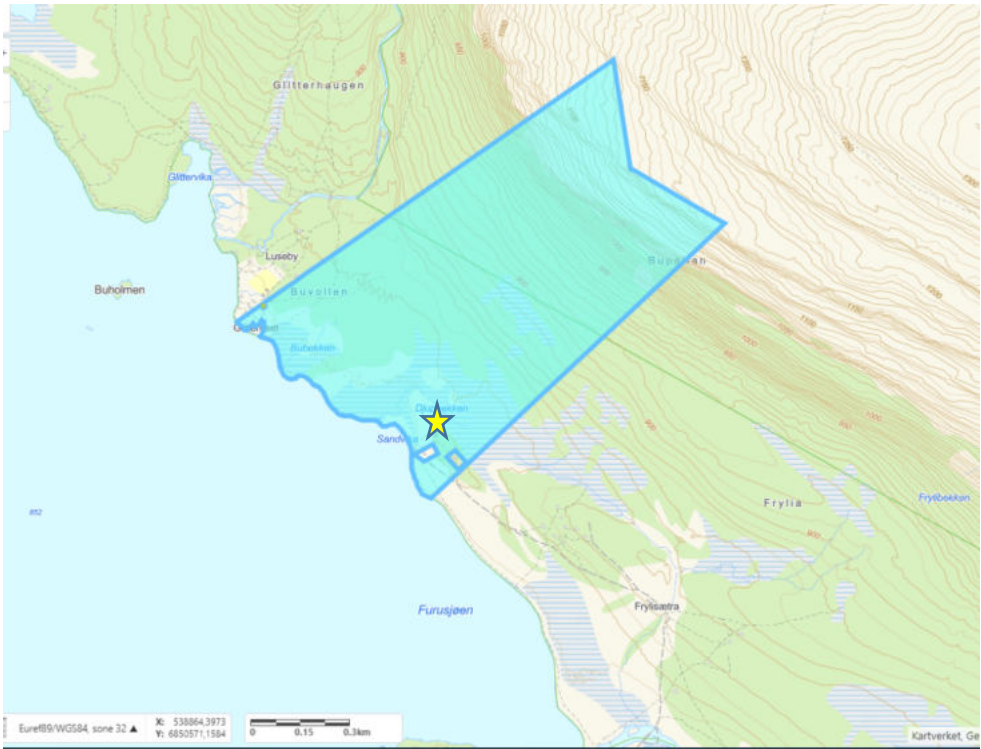


Fig. 3: kartutsnitt fra InnlandsGIS som viser eiendommens beliggenhet

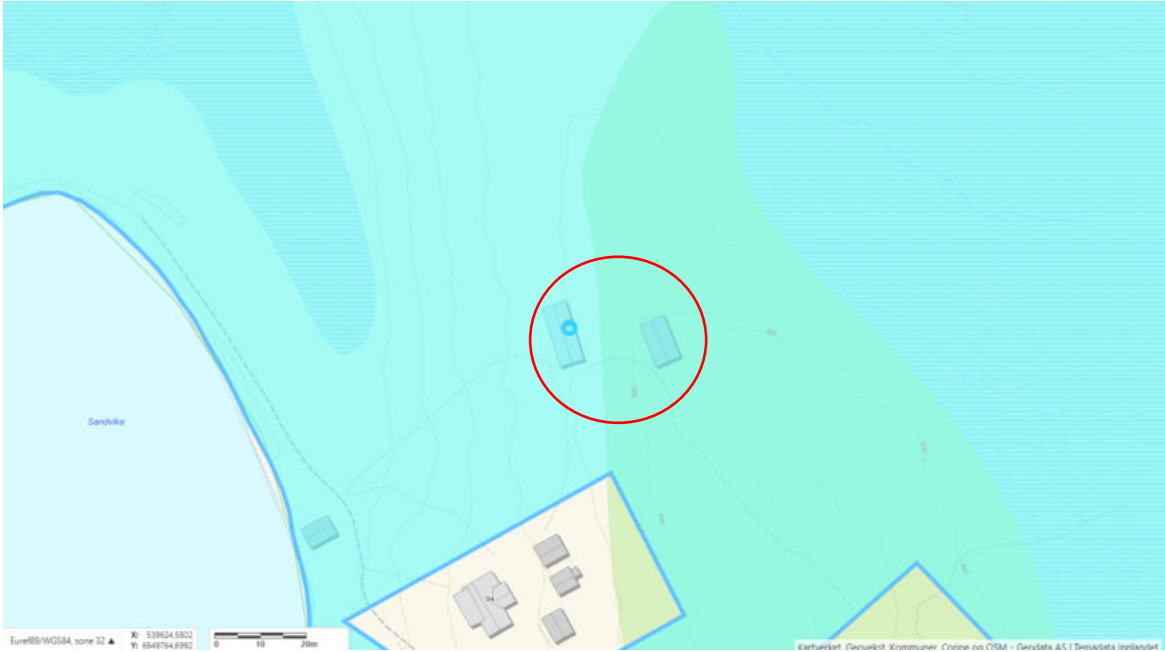


Fig. 4: kartutsnitt fra InnlandsGIS som viser bygningenes beliggenhet

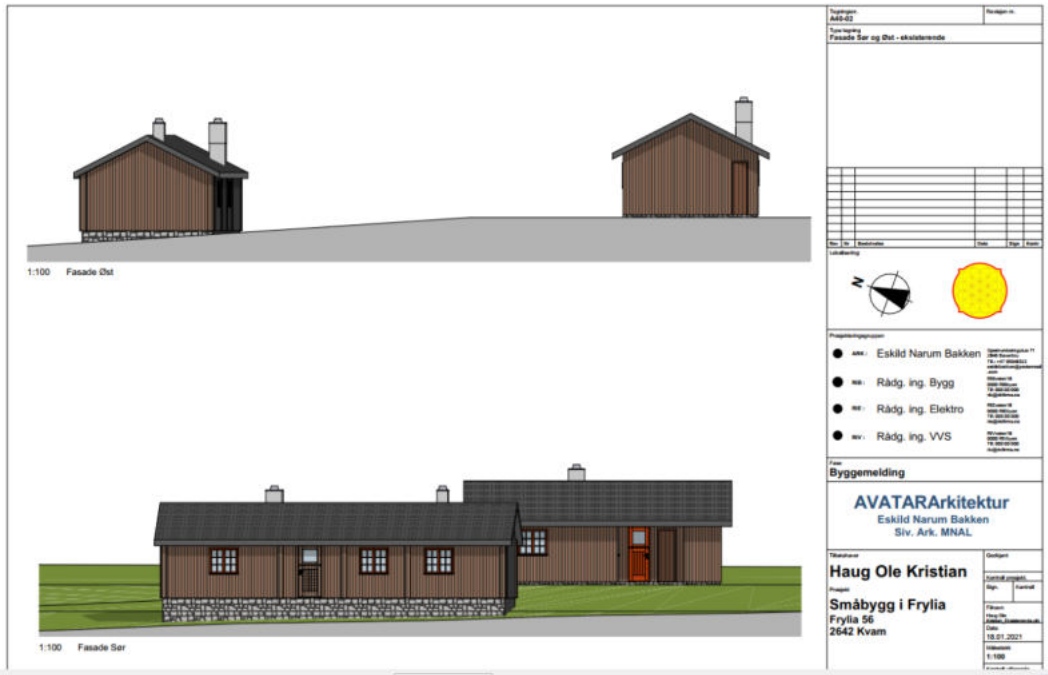


Fig. 7: Eksisterende bygninger frittsbolig og uthus/anneks – fasader (sør og øst) fra søknad

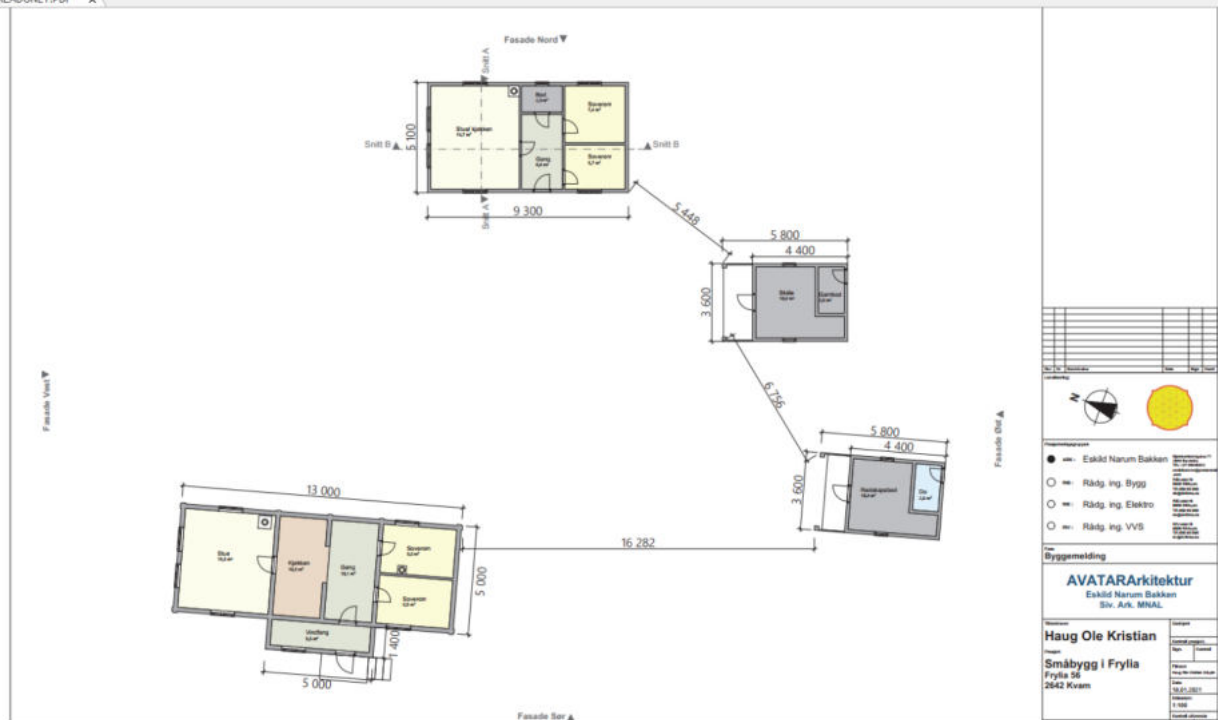


Fig 8: Omsøkt nybygg og tilbygg – plantegninger, fra søknad



Fig 9: Omsøkt nybygg og tilbygg – fasader (sør og øst), fra søknad



Fig 10: Omsøkt nybygg og tilbygg – fasader (nord og vest), fra søknad

Villreinnemnda i Rondane og Sølnekletten sin uttale: «Det omsøkte tiltaket er såpass begrensa at det isolert sett vil ha en ubetydelig negativ effekt for villreinens arealbruk. Villreinnemnda for Rondane-Sølnekletten viser imidlertid til Sivilombudsmannens uttale av 13.03.2018, om at skadevirkningene av et tiltak ikke kan vurderes isolert og kun fra et nåtidsperspektiv (jfr. §10 i naturmangfoldlova om samla belastning).

De siste års registreringer av arealbruken i Rondane villreinområde viser at summen av tiltak og inngrep i området allerede er stor. Brukspresset på villreinens arealer er nå så stort at Villreinutvalget i Rondane Nord har ønsket å redusere bestandsmålet i Vulufjell (områdene sør for Ula) fra 500 til 400 vinterdyr. En reduksjon på 20% i en så liten bestand er svært drastisk, og et kraftig varsko om å unngå ytterligere belastning på områdene.

En dispensasjon som omsøkt vil gi presedens for hele regionalplanområdet, med 1200 fritidsboliger, seterhus og koier i nasjonalt villreinområde bare i Rondanes del av planområdet. Selv mindre utvidelser som f.eks. 15 m² vil potensielt kunne bety 18.000 m² utvidelser av boareal for fritidshus, tilsvarende 150 nye fritidshus på 120 m², når en ser hele området under ett. Å åpne for utvidelser av hytter i nasjonalt villreinområde til hele 140-150 m² BRA vil samla sett kunne medføre et økt ferdselstrykk som er uheldig for villreinens arealbruk (nml § 10). Villreinnemnda vil derfor sterkt frarå at dispensasjon innvilges.»

Fylkeskommunen uttale:

«Søknaden er godt dokumentert med tegninger av eksisterende bygg og forslag til nytt tiltak. Søker har hatt møte med kulturvernrådgiver Trond S Raddum ved Mjøsmuseet. Hans råd er ivarettatt i søknaden. Bygningene er ikke SEFRAK-registrert. Nærmeste SEFRAK-registrerte bygninger er to mindre boder fra 1800-tallet på naboeiendommen ca. 40 m lenger sør

Kulturarvenheten vurderer at hytte og anneks har liten verdi som kulturminner. De foreslåtte tiltakene tar godt hensyn til lokal byggeskikk, og de to nye, mindre uthusene er i form og størrelse kopier av tilsvarende mindre bygninger i området. Plasseringen av disse ivaretar tunformen på en god måte. Kulturarvseksjonen har ingen kulturvernfnaglige innvendinger mot at omsøkte tiltak innvilges.»

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for Frydalen landskapsvernområde til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

Verneformål – forskrift

Fritidseiendommen hvor tiltaket er omsøkt ligger i Frydalen landskapsvernområde. Formålet med opprettelsen av Frydalen landskapsvernområde er å:

- *ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart,*
- *ta vare på leveområder for villreinstammen i Rondane og et rikt dyre- og planteliv*
- *ta vare på landskapsformene*

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

I verneforskriftens § 3 punkt 1.1 står det «Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter».

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til

- oppføring av nødvendige nye bygninger til jordbruks- og seterformål, jf § 3 punkt 1.3 bokstav c.
- ombygginger og tilbygg til eksisterende bygninger i tråd med forvaltningsplanen, jf. § 3 punkt 1.3 bokstav d.
- gjenoppføring av bygninger som går tapt ved brann eller naturskade, jf. § 3 punkt 1.3 bokstav e

Det er søkt om tilbygg/ombygginger på eksisterende fritidsbolig, samt nyoppføring av anneks og 2 uthus. Verneforskriften har ingen direkte unntakshjemler for tiltak som gjelder nyoppføringer av bygg og disse tiltakene må behandles etter naturmangfoldlovens § 48 om dispensasjon fra vernevedtak.

Søknaden om tiltak som gjelder ombygging/tilbygg, behandles etter verneforskriftens § 3 punkt 1.3 bokstav d.

Forvaltningsplan

Forvaltningsplanens retningslinjer om bygninger fremkommer på s.41-45.

- Behovsvurderinger for tilbygg og nybygg vil være strengere i nasjonalparkene enn i landskapsvernområdene. Forvaltningsmyndigheten vil be fagkompetanse i kommune og/eller fylkesmannen om en vurdering av landbruksmessige behov for utvidelser og nybygg.
- Behov tilknyttet fritidsbruk vil vurderes strengere enn behov tilknyttet landbruk. Utover estetiske og kulturhistoriske hensyn vil tiltak knyttet til fritidsboliger bli vurdert ut fra den effekt det kan ha på ferdselen inn i områder som er viktige for villrein. Denne vurderingen vil ses i lys av den praksis som råder etter PBL for alle byggesaker innenfor og inntil villreinens leveområde, slik det avgrenses i fylkesdelplanen for Rondane.
- Følg tradisjonen hvis det er behov for mer areal. Vurder om annet eksisterende hus som er ute av bruk kan gis ny funksjon framfor å oppføre nytt hus. Utbedring av eksisterende hus skal prioriteres dersom dette er teknisk mulig.
- Ved vedlikehold / restaurering / ombygging / rekonstruksjon av bygninger med kulturhistorisk verdi bør det brukes opprinnelige materialer og håndverksteknikker. Det skal ikke brukes trykkimpregnert virke. Hovedprinsipp må være å skifte ut minst mulig, dvs. maksimal gjenbruk av materialer. Kun utskifting der det er nødvendig for å utbedre/stabilisere skader.
- I tillegg til å følge retningslinjene i dette kapitlet vil forvaltningsmyndighetene samrå seg med kulturvernmyndighetene når det gjelder plassering og utforming i forbindelse med alle byggesaker som krever dispensasjon etter verneforskriften.

Tilbygg om ombygginger s.42-45

Påbygninger/ombygninger er ikke å anse som vedlikehold, og en må derfor søke om tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Søknad om ombygninger og utvidelse vil behandles strengere innenfor nasjonalparkene enn innenfor landskapsvernområdene. Forutsetninger som må oppfylles for at det kan gis dispensasjon for tilbygg/ombygninger er blant annet at:

- Byggetiltaket skal være forankret i konkret behov (som vedplass, do e.l) som ikke kan dekkes innenfor eksisterende bygningsmasse
- Tilbygget må være vesentlig mindre enn eksisterende grunnflate, svært små buer bør ikke påbygges. Forvaltningsmyndigheten vil kunne stille vilkår om eksteriørmessig utforming, farge og materialvalg av ombyggingen/påbygg i samsvar med tradisjonell byggeskikk eller tilpasset bygningen/bygningsmiljøet for øvrig.

Vilkår kan også være begrunnet i landskapshensyn. Montering av eksempelvis vinduer og pipe på bygg som av tradisjon ikke har slike elementer vil vurderes strengt. Det vil normalt kunne gis tillatelse til etablering av utedo og vedplass der det ikke finnes tilfredsstillende løsninger på dette i dag.

Generelt for hytteområder og fritidshus gjelder følgende:

- Oppsetting av flaggstenger, skinnende takrenner, store vindusflater har ikke tradisjon i området og skal derfor ikke tillates.
- Inngjerding av fritidseiendommer skal ikke tillates.

(.....)

Når søknad om ombygging/tilbygg skal behandles vil forvaltningsmyndighetene ta utgangspunkt i følgende retningslinjer:

- Utbedring av eksisterende hus bør prioriteres dersom det er teknisk mulig. Hovedprinsippet bør være å skifte ut minst mulig, dvs. maksimal gjenbruk av materialer. Kun utskiftninger der det er nødvendig for å utbedre/stabilisere skaden.
- Vurder om det er andre hus som er ute av bruk som kan dekke behovet for tilbygg ved at det gis ny funksjon framfor å oppføre nye hus.
- Ta hensyn til den strukturen og målestokken som er på setra/seterområdet eller som bygningen har fra tidligere. Tradisjonen med hensyn til plassering i terreng, form og materialbruk er viktig å videreføre, eksempel panel, takutstikk, tekking og farge. Terrenginngrep må minimaliseres.
- Tilbygg bør underordne seg eksisterende hus, enten ved å videreføre uttrykket eller gjennom å markere at det er nytt. For eksempel kan tilbygg til lafta hus gjerne være i bindingsverk, mens eksisterende hus er utgangspunkt for formen.
- Følg tradisjonen når det er behov for mer areal. Noen steder er det naturlig at lange smale seterhus forlenges. Utvidelse skal skje i lengderetningen. I andre områder er det tradisjon for å oppføre flere mindre, frittstående enheter framfor en stor. Det blir da en avveining mellom at tillatelse til nybygg vil behandles svært restriktivt med hensyn til bestemmelsene i

forskriften, og hensynet til tradisjonell byggeskikk som kanskje tilsier at et nytt lite bygg ville være ønskelig ut fra bygningstradisjonen i området.

- Bygningens uttrykk bør primært beholdes. Det bør for eksempel unngås at seterhus eller andre verdifulle bygninger får preg av hytter ved at de oppgraderes til ny standard. Uteplass eller terrasse skal etableres på nivå med terrenget og skal ikke ha rekkverk.

Hytteområder /fritidshus

På vernetidspunktet var det innenfor Frydalen LVO og deler av Grimsdalen LVO (Vegaskillet) etablert mange hytter. Nærområdene til disse hyttene har ofte ingen spesielle verneverdier, men hyttene ligger i et større landskapsrom med store estetiske verdier. I tillegg har området ved Vegaskillet spesielle villreininteresser. Dette er noe av bakgrunn for opprettelsen av disse landskapsvernområdene og at hyttene her får en strengere forvaltning enn tilsvarende hytter utenfor landskapsvernområdene, men mer liberale retningslinjer enn bygninger som brukes til fritidsformål innenfor seter kulturlandskapsområdene og områder med andre spesielle bygningsmiljøer.

Frydalen LVO Fryavassdraget er et vassdrag varig vernet mot kraftutbygging. Det er innenfor en sone på om lag 100 m ikke tillatt å føre opp nye bygg/tilbygg, jf kommunedelplanen for Frydalen.

I Frydalen landskapsvernområde er det definert ut hytteområder, som ligger utenfor det vassdragsnære beltet med byggeforbud. Hytteområdene utenfor dette beltet har felles retningslinjer for ombygging/tilbygg:

- Maksimalt bruksareal etter bygging av tilbygg er 70 m² (TBRA).
- Arealet på nytt tilbygg skal ikke utgjøre mer enn 30 % av areal på hytta/fritidsboligen på vernetidspunktet.

Nye bygg - s. 45

Forvaltningsplanen sier at søknader om nybygg vil bli vurdert strengt og skal behandles som en dispensasjon. Det vil kun være aktuelt med nybygg i form av små uthus for eksempel for å dekke behovet for utedo, vedskjul eller lignende. Nybygg vil i slike tilfeller kun være aktuelt der dette ansees som mer gunstig av hensyn til landskapet eller bygningsmiljøet enn en utvidelse av eksisterende hytte/bu/stølshus. Det vil ikke være tillatt å føre opp fritidsoblig eller hytter for utleie.

Naturmangfoldloven

I tillegg til behandling etter verneforskrift, naturmangfoldlovens § 48 om dispensasjon fra vernevedtak og retningslinjer i forvaltningsplan må søknaden vurderes etter naturmangfoldlovens miljørettslige prinsipper nedfelt i §§ 8-12 (kunnskapsgrunnlag, føre-var prinsippet, samlet belastning på økosystemet, kostnader ved miljøforringelse bæres av tiltakshaver samt miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder), jamfør § 7.

Presedens

I byggesaker vil det ofte være en problemstilling at tiltaket isolert sett ikke er særlig problematisk, men at samlet effekt av flere tilsvarende tiltak vil redusere verneverdiene.

Også ved enkeltsaker som gjelder små tiltak, må det ses hen til presedensvirkningene ved at andre kan få dispensasjon/tillatelse til tilsvarende tiltak. Dette følger ikke minst av kravene til likebehandling. Presedensvirkninger avhenger for det første av sannsynligheten for at andre vil søke om dispensasjon/tillatelse til tilsvarende tiltak, og for det andre av konsekvensene for verneverdiene og verneformålet av at det blir gitt dispensasjon til tilsvarende tiltak.

Vurdering

Eiendommen gbnr 344/16 har totalt 10 bygninger og disse bygningene har ifølge søknaden ulike eiere. Søker eier 2 av disse bygningene som ligger på adressen Frylia 56 og som er bygninger/adresse søknaden omhandler. Nasjonalparkforvalter har med bakgrunn i dette vurdert at søknaden bør vurderes ut fra bygningsmassen på adressen Frylia 56.

Nasjonalparkstyret legger offentlig kartgrunnlag og kartinformasjon til grunn. Nåværende matrikkelinformasjon og informasjon som lå til grunn ved tidspunkt for vernevedtak og forvaltningsplan vil derfor være utgangspunktet for vurderingene, i tillegg til uttaler fra villreininteresser og fylkeskommunen som kulturminnemyndighet.

Behandlingen av søknaden vil derfor legge til grunn at det dreier seg om fritidsbolig og garasje/uthus/anneks til fritidsbolig slik matrikkelen oppgir, altså bygninger til bruk i fritidsøyemed.

Kunnskapsgrunnlaget om verneverdiene i dette området er godt. Når det gjelder villrein foreligger NINA Rapport 1013, Sluttrapport fra GPS-merkeprosjektet 2009-2014 og NINA Rapport 339 fra 2008 som oppsummerer kunnskapsstatus og leveområde, samt tilhørende kart utarbeidet i forbindelse med arbeid med regional plan for villreinen i Rondane og Sølnekletten. NINA Rapport 551 utreder konflikten mellom villrein og menneskelig ferdsel i området (§ 8). Frydalen landskapsvernområde har områder med spesielt verdifulle bygninger og bygningsmiljøer deriblant Luseby, og flere seter- og kulturlandskapsområder med verdifulle bygningsmiljø.

Generelt sett er behov som er tilknyttet fritidsbruk blitt vurdert strengere enn behov som eksempelvis er tilknyttet landbruksrelaterte saker i landskapsvernområdene. Når det gjelder nybygg vil det kun være aktuelt med dette i form av små uthus for å dekke behov for utedo, vedskjul eller lignende som *ikke kan dekkes innenfor eksisterende bygningsmasse*.

Bygningene er vist som fritidsbygg og ligger i et landskapsrom der seterbebyggelse og kulturlandskapet er viktige landskapselement. Dette har også søker vektlagt og også hatt møte med bygningsrådgiver (jf. vedlegg)

1. Nybygg

Skåle og redskapsbod

Oppføring av nye bygninger må vurderes etter nml § 48 alternativ 1. Naturmangfoldloven § 48 stiller svært strenge krav til når en dispensasjon eventuelt kan vurderes, men åpner for tiltak som «ikke strider mot verneformålet og ikke påvirker verneverdiene nevneverdig». Begge vilkår må være oppfylt. Dispensasjon må heller ikke gis om vilkåra er oppfylt. Skjønn og instruksjer fra overordnede myndigheter spiller også inn. Dispensasjonsregelen i § 48 kan ikke brukes for å utvide rammene gitt i vernevedtaket, men er en sikkerhetsventil som skal fange opp uforutsette eller spesielle tilfelle som ikke ble vurdert på vernetidspunktet.

Når det av nml § 48 fremgår at forvaltningsmyndigheten *kan* gjøre unntak fra vernevedtaket, ligger det i dette at tiltakshaver ikke har krav på å få dispensasjon selv om tiltaket ikke er i strid med verneformålet og heller ikke påvirker verneverdiene. Dersom disse vilkårene er oppfylt skal det foretas en skjønnsmessig vurdering av om tiltaket *bør* tillates, der fordelene for tiltakshaver veies opp mot eventuelle ulemper for naturmangfoldet. Utgangspunktet for denne vurderingen er at bestemmelsen er en sikkerhetsventil som i første rekke skal fange opp uforutsette eller spesielle tilfeller som ikke ble vurdert på vernetidspunktet. I dette ligger at lista for å gi dispensasjoner fra forbudene i verneforskriften bør ligge høyt.

Det er positivt at søker har tatt hensyn til det estetiske og at fritidsboligen ligger i et landskapsrom med seterbebyggelse. Kulturminnefaglig myndighet uttaler også at lokal byggeskikk er ivaretatt. Som nevnt må tiltakene ta utgangspunkt i at bygningene på tidspunkt da forvaltningsplan og vernevedtak ble gjort, var å betrakte som fritidsbygg, og matrikkelen pr mai 2021 også viser at bygningene er registrert som fritidsbygg, slik de var på vernetidspunktet. Fylkeskommunen sier i sin uttale at bygningene på Frylia 56 ikke har verdi som kulturminner og er ikke SEFRAK-registrert.

Det totale bruksarealet for de eksisterende bygningene på Frylia 56 overstiger allerede forvaltningsplanens retningslinjer om maksimalt totalt bruksareal (T-BRA) på 70 m² som er vurdert som øverste grense for T-BRA ved tilbygg til eksisterende hytter som ligger utenfor det vassdragsnære beltet. Tilbygg/ombygginger er som nevnt et tiltak som det er åpnet for i verneforskriften at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til i tråd med forvaltningsplanen. Oppføring av nye bygninger derimot, skal vurderes etter bestemmelsen som er knyttet opp mot dispensasjon fra vernevedtaket, nml § 48.

Oppføring av 2 nye bygninger (skåle/garnbod og redskapshus) hver med bruksareal på 13,5 m² vil medføre en ytterligere økning på 27 m² bruksareal. Det er allerede et uthus/anneks på Frylia 56 som er relativt stort (42 m²) og som vurderes å kunne ivareta funksjonene det her søkes om nybygg til. Selv om oppføring av 2 nye uthus isolert sett ikke vurderes å påvirke verneverdiene nevneverdig, vil oppføring av nye bygninger til fritidsformål kunne stride mot verneformålet.

Å gi dispensasjon til oppføring av nybygg som 2 nye uthus i denne vassdragsnære sonen der T-BRA allerede overstiger det som er tillatt utenfor den vassdragsnære sonen, vil kunne skape en presedens som på sikt og samlet sett vil kunne påvirke verneverdiene negativt. Det er ved vernetidspunktet registrert 89 fritidsbygg i Frydalen LVO. Ved å tillate en økning av T-

BRA som ikke følger forvaltningsplanen, dette skape en forventning om at også andre eiere av fritidsboliger vil få kunne øke sitt T-BRA. Samlet vil en slik utbygging kunne skade verneverdiene i form av en stor andel bygningsmasse til fritidsbygg i et landskapsvernområde der formålet er å ta vare på et særpreget og vakkert kulturlandskap der seterbebyggelse og seterlandskap utgjør en vesentlig del av landskapets egenart.

Videre vil det å gi dispensasjon på omsøkt tiltak stride mot forvaltningsplanens retningslinjer for hva som gjelder for hytter utenfor den vassdragsnære sonen. Det vurderes uheldig om fritidsbygg innenfor den vassdragsnære sonen skal få mulighet til å utvide det totale bruksarealet utover det som gjelder utenfor, og at dette gjøres gjennom en dispensasjon fra vernevedtaket. Dispensasjoner gitt i medhold av § 48 skal fange opp uforutsette, eller spesielle tilfeller som ikke var vurdert på vernetidspunktet. Dette er ikke tilfelle for nybygg og samlet bygningsmasse – dette er grundig vurdert på vernetidspunktet.

Ved tidligere søknader om tilbygg/ombygginger har retningslinjen om totalt 70 m² bruksareal knyttet til hytter/fritidshus tidligere vært praktisert strengt. Det vises også til flere saker i Frydalen, hvor retningslinjen har vært tema og styret har vektlagt denne når det har blitt gitt avslag eller tillatelse (2014/4823, 2015/2860, 2019/391, 2019/5107). Det har vært gitt tillatelse til opprettholde eksisterende totalt bruksareal som overstiger 70 m² der dette har vært status på vernetidspunktet og det har vært omsøkt riving og nyoppføring av bygning med samme funksjon og areal (eks uthus/vedbod). Dette har også søker vist til i sin søknad.

Nasjonalparkstyret har tidligere gitt avslag på søknad om tilbygg til fritidsbolig der T-BRA oversteg 70 m² og fritidsboligen lå innenfor det vassdragsnære beltet ved Furusjøen i likhet med foreliggende sak. Denne saken er fra 2014 (2014/4823) og søker klaget på avslaget og saken gikk til klagebehandling i Miljødirektoratet.

Fra Miljødirektoratets klagebehandling av saken fra 2014 hensettes: «*Styret har videre vist til forvaltningsplanen der det følger av retningslinjene at det i landskapsvernområdet utenfor byggeforbudssonen kan tillates et maksimalt bruksareal på hytter/ fritidsboliger på 70 m². Eksisterende hytte og uthus utgjør 68 m², og en dispensasjon ville ha ført til en overskridelse av retningslinjene på 13,72 m². En dispensasjon vil således også være i strid med retningslinjene utenfor byggeforbudssonen, og vil kunne skape en uheldig presedens ellers i verneområdet.*»

Miljødirektoratets gav ikke klager medhold og nasjonalparkstyrets vedtak om avslag ble stående.

Nasjonalparkforvalter vurderer at å gi dispensasjon til 2 nye bygninger til fritidsbruk vil kunne skape en presedens som samlet og på sikt vil kunne skade verneverdien nevneverdig. Med tanke på likebehandling vil det også ut tidligere saker være uheldig å gi dispensasjon fra selve vernevedtaket for oppføring av disse bygningene. Nasjonalparkforvalter tilrår derfor at søknaden punkt om dispensasjon til 2 nye bygninger i form av uthus til fritidsbygg avslås.

Nytt uthus/anneks

Når det gjelder oppføring av nytt anneks/uthus til erstatning for et gammelt som søker ønsker å rive pga dårlig teknisk tilstand, er det tidligere behandlet saker hvor det har blitt gitt

dispensasjon til å rive eksisterende uthus og oppføre nytt uthus med samme funksjoner og størrelse.

Eksisterende uthus/anneks som er i dårlig forfatning og ønskes erstattet med nytt, er oppført før verneforskriften trådte i kraft. Det fremkommer av tegninger vedlagt søknad at uthuset/annekset i dag har funksjon som blant annet do og bod, i tillegg til soverom og stue. Bygningen har et bruksareal på 42 m². Det søkes om å øke vegghøyden for å få satt inn en standard dør samt å sette inn 2 nye vinduer.

Dette tiltaket vurderes ikke å stride mot formålet med vernet da eksisterende uthus/anneks som lå der før vernet rives og erstattes med tilsvarende bygning i størrelse, utforming og funksjon (jf. tegninger og situasjonsplan i søknad). Tiltaket vil ikke føre til et økt T-BRA og vil således ikke kunne skape uheldig presedens som på sikt kan skade verneverdiene og uthule vernevedtaket.

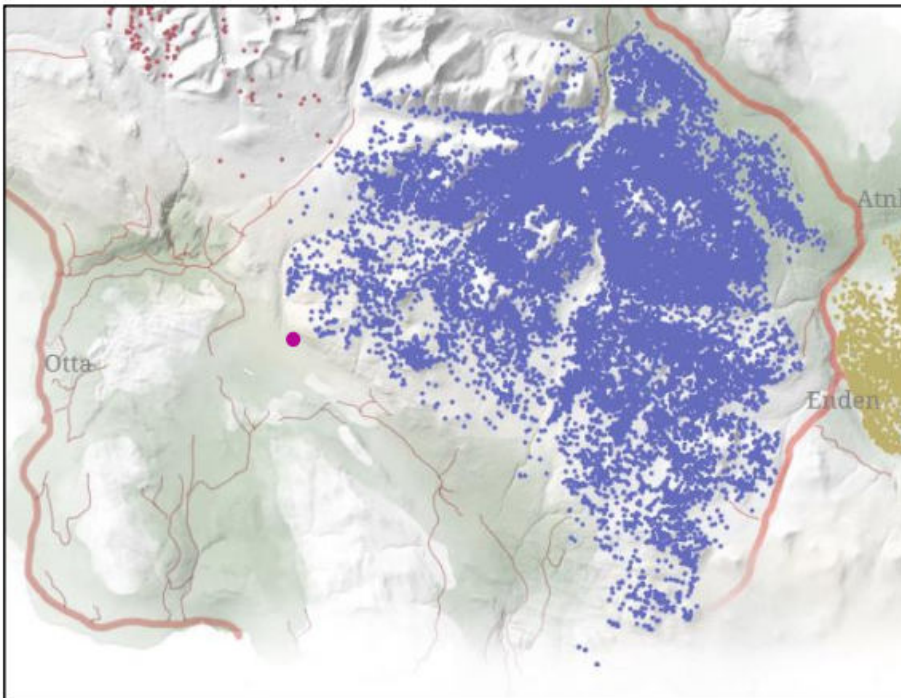


Fig 11: GPS-plott mars 2009-april 2018 Kilde: NINA (<http://server.villrein.no/fokus/rn/>)
Hyttas plassering er vist med lilla prikk

Kunnskapen om verneverdiene og konsekvensene av tiltaket anses å være god, og nml § 9 om føre-var- legges ikke til grunn i vurderingen. Tiltaket er vurdert å ikke påvirke villrein negativt gitt at nytt uthus/anneks ikke medfører økt soveromskapasitet sammenlignet med eksisterende uthus/anneks og at funksjonene ellers vil være de samme. Det vil derfor ikke bli økt sengekapasitet som potensielt kan føre mer ferdsel inn i villreinens leveområder. Villreinsnemda uttaler at villreinen i Rondane er under sterkt press og at utvidelser av hytter vil kunne føre til et økt ferdselstrykk som er uheldig for villreinens arealbruk. Nasjonalparkforvalter støtter dette, men peker på at ved riving av et eksisterende uthus/anneks for så å føre opp et nytt med samme areal ikke er en utvidelse og at samla belastning (nml § 10) ikke vil øke som følge av dette.

Det er totalt 89 fritidsbygg i Frydalen landskapsvernområde ihht forvaltningsplanens opplysninger, og presedensvirkning er relevant i foreliggende sak. I et landskapsvernområde som Frydalen der formålet blant annet er å ta være på et særpreget vakkert natur- og kulturlandskap vil en i gjennomgående kunne tåle noe bygningsmasse. De aller fleste fritidsbyggene har funksjonene bod/utedo knyttet direkte til fridsboligen, ev som tilbygg eller et frittliggende uthus. Det er sannsynlig at flere eiendommer med uthus vil ha behov for både vesentlig vedlikehold eventuelt riving og nyoppføring som i foreliggende tiltak. I foreliggende sak ligger eiendommen innenfor et område vist som til fritidsbolig i forvaltningsplan, uthuset/annekset blir liggende på samme plass som det som rives og bygningsmassen på Frylia 56 økes ikke. Videre er det vurdert at tiltaket ikke vil medføre økt ferdsel inn i villreinens områder da overnattingskapasiteten ikke øker. Konsekvensen av å tillate tilsvarende tiltak gitt de samme forutsetninger anses etter en samlet vurdering å ikke være alvorlige for verneverdiene.

Et nytt uthus/anneks vil også kunne ivareta funksjonene skåle/garnbod/redskapsbod som det søkes om i 2 frittliggende bygninger, da størrelsen på uthuset/annekset tillater dette (42 m²). Det vil også være teknisk enklere å få til en god løsning for disse funksjonene i forbindelse med oppføring av nytt uthus/anneks sammenlignet å forbedre for eksempel et toalett i en eksisterende bygning. Å øke vegg høyden med 25 cm anses å være kurant, tegninger viser at nytt uthus/anneks skal bygges med plate og at mønehøyden blir 4,03 m. Bygningens høyde er såpass lav at det ikke vil virke negativt inn på landskapet. Når det gjelder materialbruk og farger bør det settes krav om at disse skal være dempet og ikke-reflekterende. Fylkeskommunen peker på at lokal byggeskikk er godt ivarettatt. Nml §§ 11 og 12 ivaretas gjennom vilkårene som er gitt.

Nasjonalparkforvalter tilrår at det gis dispensasjon med vilkår til å oppføre et nytt uthus/anneks som omsøkt under forutsetning av at eksisterende uthus/anneks rives.

Tilbygg til eksisterende fritidsbolig

I samme søknad er det omsøkt et mindre tilbygg til eksisterende fritidsbolig i form av et vindfang. Tilbygget er vesentlig mindre enn eksisterende grunnflate og forankret i et konkret behov. Det vil gi en økning på det totale bruksarealet på 5,5 m²

Nasjonalparkforvalter legger også her til grunn at T-BRA på Frylia 56 at det totale bruksarealet på Frylia 56 allerede overskrider forvaltningsplanens retningslinjer hva gjelder totalt bruksareal etter oppføring av tilbygg. Å tillate ytterligere overskridelse vil være i strid med retningslinjene også utenfor den vassdragsnære sonen. Forvaltningsplanen viser til at byggetiltaket skal være forankret i et konkret behov *som ikke kan dekkes innenfor eksisterende bygningsmasse*. Eksisterende bygningsmasse på Frylia 56 er på totalt 105,5 m² der fritidsboligen utgjør 63,5 m². Behovet for vindfang anses å være mulig å få til innenfor eksisterende bygningsmasse. Nasjonalparkforvalter tilrår at dette tiltaket avslås da det totale bruksarealet allerede overstiger ikke forvaltningsplanens retningslinjer som vernebestemmelsen om tilbygg/ombygginger viser til. En utvidelse av det totale bruksarealet ut over 70 m² er ikke i tråd med tidligere praksis mht tilbygg.

Konklusjon

Etter en totalvurdering vil nasjonalparkforvalter tilrå følgende i denne saken:

- Det gis dispensasjon med vilkår til oppføring av nytt anneks/uthus som erstatning for eksisterende som rives
- Det gis avslag på søknad om oppføring av 2 nye uthus
- Det gis avslag på søknad om oppføring av vindfang som tilbygg til eksisterende fritidsbolig



Avatar Arkitektur
Eskild Narum Bakken, Siv. Ark. MNAL
Gjestrumbakkgutua 71, 2846 Bøverbru, tlf. 95 94 83 22, Org nr. 993 230 162

08.04.2021

Til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre

Redegjørelse om eiendommens status og eierforhold

Eierforholdene på Furusjøteigen, gnr 344/16, er spesielle og komplekse. Det har blitt anbefalt av nasjonalparkforvalter å vedlegge en kort redegjørelse.

Tiltakshaver har i utgangspunktet oppfattet dette som en landbrukseiendom, ikke som en fritidseiendom. Eiendommen er konsesjonspliktig. Tiltakshaver fikk innvilget konsesjon i Utval for landbruks-, utmarks- og miljøraker i Nord-Fron kommune den 29.08.2018. Han mener at eiendommen i matrikkelen skulle vært registrert under *Jordbruk, skogbruk og fiske*, ikke under *Annet som ikke er næring*. I skjøtet er eiendommen tinglyst som *Landbruk*.

Eiendommen er en landbrukseiendom på 865 dekar, en av de største i Frydalen landskapsvernområde (se vedlegg 1). Eiendommens status som landbrukseiendom framgår av skylddelingsforretning datert 09.06.1937 (se vedlegg 2). Nord-Gudbrandsdal jordskifterett foretok i sak 39/1981 rettsutgreiing og grensegang for Luseby Sameige. Her behandles Furusjøteigen som en landbrukseiendom.

Nord-Gudbrandsdal herredsrett tilkjenner i sak 42/1991 eierne av Furusjøteigen fiskerett på linje med innenbygdsboende. Furusjøteigen er også innmeldt i Kvam grunneierlag SA, og gjennom grunneierretten og medlemskapet har tiltakshaver jaktrett på linje med innenbygdsboende. Tiltakshaver jakter fugl med hund på eiendommen.

Furusjøteigen har vært i tiltakshavers familie i 5 generasjoner. Det ligger til sammen 10 bygninger på eiendommen. Kun 2 av disse tilhører tiltakshaver/familie (se vedlegg 3, bygninger nummert 1 og 2). Bare disse to bygninger er berørt av byggesøknaden. Tiltakshaver/familie har ingen eiendomsrett over, eller tilknytning til, øvrig bygningsmasse. Krav om sak for rettsutgreiing og deling/oppsettelse av nye tomter er oversendt Nord-Gudbrandsdal jordskifterett.

Opplysningene over tilsier etter vår oppfatning at byggesaken ikke kan eller bør behandles på samme måte som for fritidseiendommer.

Eskild Narum Bakken
Siv. Ark. MNAL
Epost: eskild.bakken@ntnu.no
Telefon: 95948322

~~Søren~~ Gjønna Berge

som har grunnbokshjemmel til den eiendom som er forlangt delt.¹⁾

Mennsopnevnelsen legges ved. Av mennene har følgende gitt forsikring²⁾ som skjønnsmenn

særskilt

Ved forretningen møtte:³⁾

*ingen da naboen som
var varsel fant det unødvendig å møte da
grensene var fastsatt og avviket ved utskift-
ningsforretning tingest 16^{de} Juli 1861*

Mennene valgte til formann

Olaf Skomstad

Over de *n*del av gården, som er fraskilt, meddeles her følgende grensebeskrivelse.⁴⁾

*Dess faste del ligger på nor-
dre side av Furuejæren mellom ledv.
Kroks kveg og Tår. J. Sullens kveg
(Mehlumsteigen)*

¹⁾ Hvis rekvierten ikke har grunnbokshjemmel blir forretningen ikke å anta til tinglysning med mindre rekvierten ved dom er kjent eiendomsberettiget til den del av eiendommen som forlanges fraskilt. (Skylddelingslovens § 1).

²⁾ Har noen av mennene ikke gitt sådan forsikring som nevnt i lov nr. 1 av 1/6 1917 § 20 skal vedk. for forretningen holdes underskrive følgende erklæring som blir å sende inn til sorenskriveren sammen med skylddelingsforretningen: «Jeg forsikrer at jeg i alle saker vil utføre mitt hverv som skjønnsmann samvittighetsfullt og efter beste overbevisning. den N N.» 19

³⁾ Hvis noen av de i forretningen interesserte parter eller naboer ikke møter, må det i forretningen opplyses, om det er godtgjort at varsel er gitt dem, eller for naboers vedkommende om det er funnet unødvendig å varsle dem (skylddelingslovens §§ 2 og 8).

⁴⁾ Se skylddelingslovens §§ 3 og 8. Grensene mot naboeiendommer blir ikke å beskrive dersom disse eiere ikke er tilstede og samtykker i beskrivelsen. Skal mennene efter partenes forlangende utføre delingen i marken i forbindelse med skylddelingen (lovens § 7), må grensebeskrivelsen tillike inneholde det nødvendige herom. Stiftelse av bruksrettighet eller servitut må ikke tas inn i skylddelingsforretningen, uten at heftelsen skriftlig er vedtatt av den som har grunnbokshjemmel til den eiendom som heftelsen skal hvile på (lovens § 5).

5. Har herredsstyret samtykket i skylddelingen?

Ikke forelagt

6. Eller finner skylddelingsmennene det godtgjort, at den parsell, som fraskilles eiendommen, er bestemt til å opdyrkes eller anvendes til byggetomt, vei, industrielt anlegg eller annet lignende øiemed?

Byggetomt med slaf

7. Eller deles eiendommen i henhold til § 14 i lov om odels- og åsætesretten av 26. juni 1821?

Nei

Det bevidnes:

a) At ved delingen nytt fellesskap ikke er stiftet. ~~Dog har vi samtykket i, at av utmarken~~

Forket i fellesskap.

~~kan benyttes i fellesskap av~~

~~idet vi har funnet videregående deling (tjenlig.)~~

b) At hvert bruk har fått en for fredning og benyttelse så hensiktsmessig form som forholdene tillater.

Skylden for de *m* fraskilte del ble bestemt til *0.48*

Hovedbølets gjenværende skyld utgjør *13.00*

De *m* fraskilte del er gitt bruksnavn²⁾ *Furuejåkigev*

Bestemmelse angående omkostningene ved forretningens avholdelse og tinglysing:³⁾

Bæres av rekvidenten.

1) Det som ikke passer strykes over.
2) Som bruksnavn må ikke i noe tilfelle velges et navn som allerede er i bruk som slektsnavn og som ikke hører til de mer utbredte (jfr. lov. av 9. februar 1923 nr. 2 § 21).
3) Hvis det ikke opplyses eller fra noen av partene påstås å være truffet avtale om, hvem som skal bære omkostningene ved forretningens avholdelse, skal mennene i forretningen innta bestemmelse om, hvorledes omkostningene skal fordeles mellom partene.

Antatt til tinglysing..... 19.....

Tinglyst ved.....

De fraskilte del har fått gr.nr. 145 br.nr. 16

f. S
V



Avatar Arkitektur
Eskild Narum Bakken, Siv. Ark. MNAL
Gjestrumbakkgutua 71, 2846 Bøverbru, tlf. 95 94 83 22, Org nr. 993 230 162

12.04.2021

Til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre

Estetisk og teknisk redegjørelse for byggetiltak i Frydalen landskapsvernområde, Furusjøteigen, Frylia 56, gnr. 344/16 i Nord-Fron kommune.

Formalia

Tiltakshaver og søker: Ole Kristian Haug

Eiendommen er en konsesjonsbelagt landbrukseiendom. Eiendommen er i dag bebygd slik:

- Seterhus, 65 m² BYA, oppført 1936
- Anneks, 47,7 m² BYA, oppført 1950/ 1980

Tiltaksbehov og planlagt tiltak

Tiltaket er 3-delt: Endringer på seterhus, endringer på anneks og etablering av do/uthus.

- 1) Seterhusets inngangsparti må istandsettes, deler av dør og karm har råteskader. Eksisterende inngangsdør er svært lav, 153 cm, begrenset av veggens høyde. Det er stort behov for å sette inn dør med normal størrelse, dette er relatert til tilgjengelighet og fare for hodeskader. For at dette skal bli mulig må det tilbygges gang/ vindfang som øker vegghøyden. For å gjøre minst mulig inngrep i eksisterende bygning, og samtidig opprettholde bygningens proporsjoner, er det tegnet et tilbygg vinkelrett på eksisterende bygningskropp, utenfor eksisterende inngang. Tilbygget vil få samme takhøyde og takvinkel som bygningen for øvrig. Tilbygget passer nøyaktig inn i midtre del av eksisterende tømmerkonstruksjon, og framstår som et naturlig konstruktivt og estetisk valg. Oppholdsrommet er svært mørkt, og vil få ett vindu til på gavlveggen.
- 2) Annekset er oppført i bindingsverk, og har stort behov for rehabilitering, både teknisk og estetisk. Det er relativt nytt, bygget i to omganger, og har ingen verneverdi. Den ene delen er i så dårlig stand at total rehabilitering av bygningen vil være mer kostnads- og arbeidskrevende enn å rive og sette opp et nytt, tilsvarende bygg. Det er omfattende råteskader i bærebjelker i gulv, hull/vannskader i tak og stedvis er det påvist råte og muggsopp i veggene. Annekset er

estetisk sett ikke godt tilpasset omliggende seterbebyggelse, dette gjelder bl.a. stort takutstikk, inngang, materialbearbeiding m.m. Estetisk rehabilitering og tilpasning til omliggende seterbebyggelse krever omfattende arbeid, og er ikke naturlig å utføre uten en total teknisk rehabilitering. Omsøkt tiltak innebærer derfor å rive eksisterende bygning og sette opp et nytt annekst med samme areal og takvinkel. Inngangsdøren er svært lav, 175 cm, veggen må heves 25 cm for å få plass til standard dør. Dette er relatert til tilgjengelighet og fare for hodeskader. Riving og oppsetting av ny, tilsvarende bygning er i tråd med anbefaling fra bygningsvernrådgiver T. Raddum (se vedlegg 4). Det vises også til tilsvarende byggesaker for gnr/bnr 344/51 fra 2009 og gnr/bnr 344/52 fra 2018, der tillatelse til riving og gjenoppsetting av nybygg ble gitt (se hhv. vedlegg 5 og 6). Fasaden vil ha stående panel i ubehandlet malmfuru eller tettvokst/ høytvoksende norsk gran (etter råd fra T. Raddum), og bordtak. Nybygget vil visuelt framstå som en rehabilitering av eksisterende bygning, mer estetisk tilpasset bebyggelsen omkring. Vinduene vil ha samme størrelse og sprosser. Oppholdsrommet er svært mørkt og vil få to nye vinduer, ett mot vest og ett mot nord. Planløsningen vil få enkelte endringer, bl.a. nødvendig fjerning av en utedo som i dag vanskeliggjør bruk av bygningen. Det vil ikke bli flere overnattingsplasser.

- 3) Etablering av egen utedo er nødvendig av hygieniske årsaker. Oppføring av nytt, mindre bygg til slikt formål anbefales i byggeskikkveilederen *Seterbygningene – verdier og utfordringer* (T. Raddum, 2007, s. 10). Det anbefales også i *Forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane* (s. 35, 42 og 45). Etablering av skåle og redskapsbod er nødvendig for drift av eiendommen, som er av betydelig størrelse. Tiltakshaver ønsker å reetablere gjengrodd kulturlandskap gjennom tynningshogst i tråd med vernskogbestemmelsene i skogbruksloven, husdyr på beite (geit) og fiske, jf. forvaltningsplanen. Han fisker med garn i Furusjøen, det er behov for lagring av fiskeutstyr. Dette forutsetter skåle og redskapsbod. Utedo og garn/fiskebod vil bli lagt til hvert av disse uthusene. Skåle og redskapsbod vil være tilpasset omliggende seterbebyggelse, se eksempler på tilsvarende eldre uthus i vedlegg 7, i umiddelbar nærhet på naboeiendom Frylia 54 (gnr/bnr 344/9) og i Luseby.

Spesifikasjon av tiltak:

- 1) Seterhuset: Tilbygd inngang, 5,5 m² BRA/ 7 m² BYA. Flytting av eksisterende vindu og etablering av nytt vindu, begge på gavlvegg mot vest.
- 2) Annekset: Riving av eksisterende bygning og oppsetting av nytt bygg med samme areal og takvinkel. 25 cm økt vegg høyde for å gi plass til standard inngangsdør. Synlige endringer vil være bedre tilpasning til omliggende og tradisjonell seterbebyggelse gjennom materialbruk og detaljering. To nye vinduer etableres, ett mot vest og ett mot nord. Ingen nye overnattingsplasser.
- 3) To nye uthus etableres, hver på 13,5 m² BRA/ 20,9 m² BYA (inkl. takoverbygd inngangssone). Utforming og størrelse samsvarer med eldre uthus i omliggende, tradisjonell seterbebyggelse.

Eksisterende bebyggelse og to nye uthus vil samlet danne et setertun, i tråd med anbefaling fra bygningsvernrådgiver T. Raddum (se vedlegg 4). Tiltaket er samlet sett rettet mot ivaretagelse av seterbebyggelse og kulturlandskap, og vektlegger tilpasning til stedegen byggeskikk, jf. forvaltningsplanen. Tiltaket er i tråd med byggeskikkveilederen.

Eskild Narum Bakken

Siv. Ark. MNAL

Epost: eskild.bakken@ntnu.no

Telefon: 95948322



Villreinnemnda for Rondane og Sølknkletten

PROTOKOLL MØTE 6/2021: Arbeidsutvalget – Mailbehandling

2021/30 NORD-FRON – NYBYGG I FRYDALEN LVO

SAKSOPPLYSNINGER

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har mottatt søknad om byggetiltak i Frydalen landskapsvernområde (se figur 1).

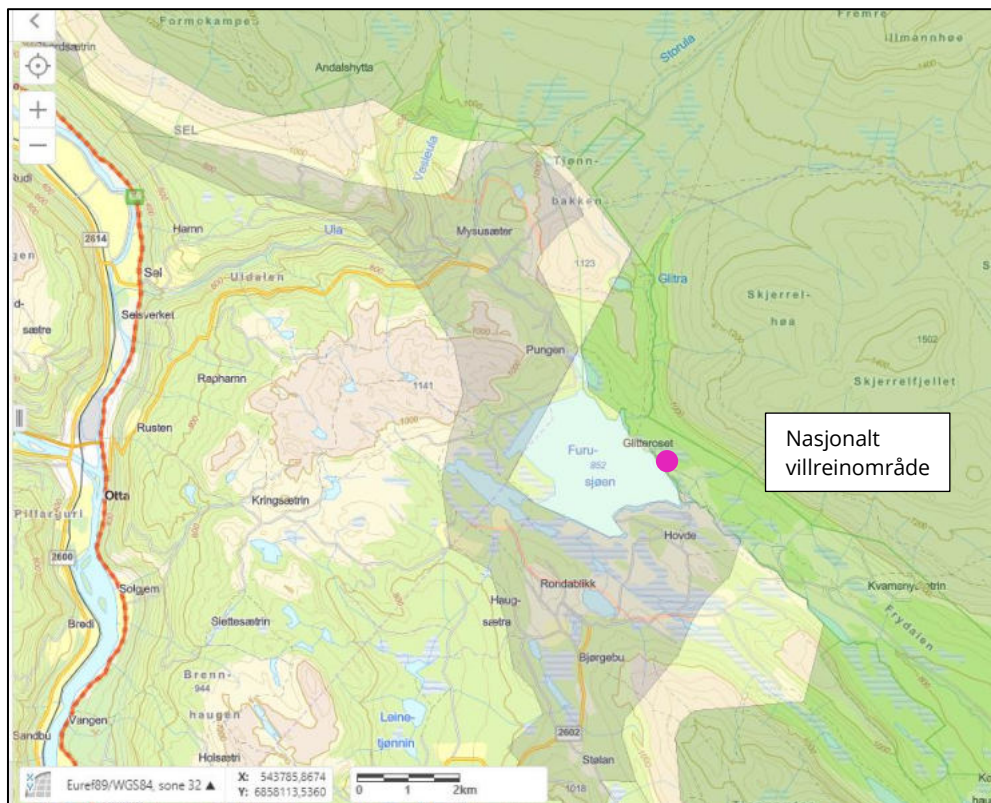
Eksisterende bebyggelse ligger innenfor et større areal som er tilknyttet en landbrukseiendom. Området rundt bygningene er imidlertid ikke registrert som landbrukseiendom i matrikkelen (Registrert som «Annet som ikke er næring»). Villreinnemnda må forholde seg til registreringen i matrikkelen.

På eiendommen ligger det i dag to hytter, på totalt 101,2 m² BRA. Begge hytter har oppholdsrom (stue, kjøkken, soverom). Det minste bygget på ca. 40 m² BRA har i tillegg til oppholdsrom også utedo og flere boder. Det søkes nå om å sette opp to mindre bygg (skåle og redskapsbod), som delvis skal erstatte bodareal/utedo i den minste hytta. De to nye byggene utgjør 43,9 m² BRA. Sum BRA blir 144 m².

Forholdet til Regional plan for Rondane-Sølknkletten

Fritidsboligen ligger i utkanten av Sone 1 – Nasjonalt villreinområde i Regionalplanen for Rondane Sølknkletten, som er definert som spesielt viktige områder for villrein. I denne sonen skal det ikke etableres ny fritidsbebyggelse, men tilbygg, uthus og anneks kan vurderes på eksisterende, godkjente bebygde fritidseiendommer utenfor regulerte felt.

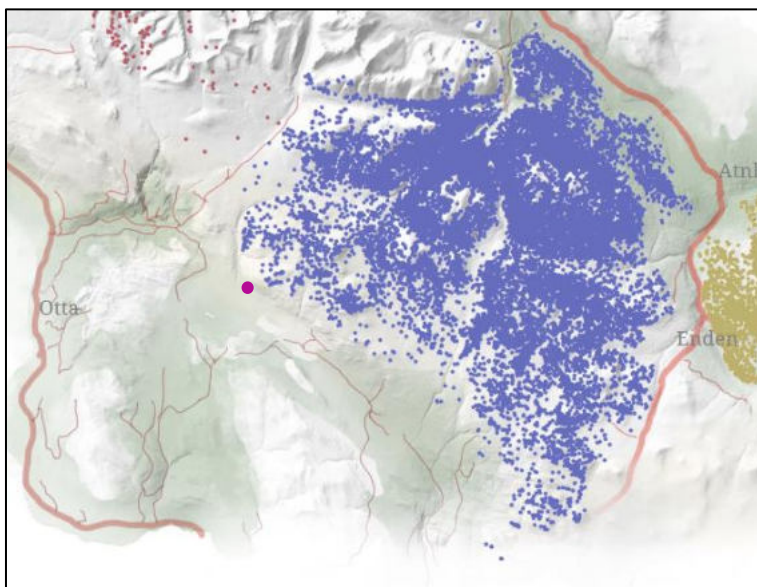
I Nasjonalt villreinområde er det ikke satt noen øvre grense for totalarealet. I buffersona er retningslinjen for øvre grense satt til 120 m² BRA + parkering. Det framgår av planen at det er en strengere praksis for tiltak og ferdsel i Nasjonalt villreinområde enn i buffersona.



Figur 1 Hyttas plassering er vist med lilla prikk

Villreinsens arealbruk

Hytta ligger inn mot villreinsens leveområder, men det er en bratt side opp mot leveområdene fra hytta.



Figur 2 GPS-plott mars 2009-april 2018 Kilde: NINA (<http://server.villrein.no/fokus/rn/>)
Hyttas plassering er vist med lilla prikk

VURDERING

Det søkes her om nybygg som vil føre til en samla bygningsmasse på eiendommen som overskrider retningslinjene for bruttoareal i buffersona, som er en mindre restriktiv sone enn nasjonalt villreinområde.

I tilsvarende saker i nasjonalt villreinområde har Villreinnemnda hatt en konsekvent streng praksis, ut fra presedenshensyn. Nemnda har akseptert riving av eksisterende bygninger og oppsetting av nye, gitt at bruksformålet og arealet/antall sengeplasser ikke har blitt endring. Utvidelser av bruttoarealet har ikke vært tilrådd.

Utvidelser av enkelthytter vil, isolert sett, vanligvis ha små konsekvenser for villreinen og dens leveområder. I nasjonalt villreinområde i Rondane alene (buffersoner og utviklingssoner *ikke* medtatt), er det imidlertid registrert 1200 fritidsboliger, seterhus og koier. Det som tillates i ett område vil ha presedensvirkning for hele regionalplanområdet. Selv såpass begrensa utvidelser som 15 m² vil potensielt kunne bety 18.000 m² utvidelser av boareal for fritidshus, når en ser hele området under ett. *Dette tilsvarer 150 nye fritidshus på 120 m².* En slik utvidelse av oppholdsarealet ville neppe blitt akseptert i det nasjonale villreinområdet, dersom det var snakk om nye hytter.

Nemnda har også tidligere vist til Sivilombudsmannens uttale (mars 2018) til behandlingen av en dispensasjonssak for bygging av hytte i randområdet til regional plan for Nordfjella med Raudafjell 2014-2025 (<https://www.sivilombudsmannen.no/uttalelser/dispensasjon-til-oppforing-av-hytte-i-randomradet-for-villrein/>). Sivilombudsmannen drøfter her betydningen av enkeltsaker i forhold til presedens og samla belastning (Nml §10):

«Det gir likevel grunn til en merknad når Fylkesmannen tidligere i redegjørelsen har vist til at «denne ene hytta aleine» ikke vil forringe villreinens leveområde. Også Fylkesmannens vedtak synes å bygge på et slikt premiss. I saker som denne, hvor naturmangfoldet er berørt, er det ikke tilstrekkelig å vurdere skadevirkningene isolert og kun ut fra et nåtidsperspektiv. Etter naturmangoldloven § 10 skal «påvirkning av et økosystem ... vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for». Denne bestemmelsen skal blant annet forhindre en gradvis forvitring av leveområder hvor inngrepene gjerne finner sted «bit for bit, over tid, til den samlede belastningen er så stor at leveområder, arter eller genetisk mangfold kan gå tapt», jf. Ot.prp. nr. 52 (2008-2009) s. 104.»

De siste års registreringer av arealbruken i Rondane villreinområde viser at summen av tiltak og inngrep i området allerede er stor. Brukspresset på villreinens arealer er nå så stort at Villreinusvalget i Rondane Nord har ønsket å redusere bestandsmålet i Vulufjell (områdene sør for Ula) fra 500 til 400 vinterdyr. En reduksjon på 20% i en så liten bestand er svært drastisk, og et kraftig varsko om å unngå ytterligere belastning på områdene.

FORSLAG TIL VEDTAK

Det omsøkte tiltaket er såpass begrensa at det *isolert sett* vil ha en ubetydelig negativ effekt for villreinens arealbruk. Villreinnemnda for Rondane-Sølnkletten viser imidlertid til Sivilombudsmannens uttale av 13.03.2018, om at skadevirkningene av et tiltak ikke kan vurderes isolert og kun fra et nåtidsperspektiv (jfr. §10 i naturmangfoldlova om samla belastning).

De siste års registreringer av arealbruken i Rondane villreinområde viser at summen av tiltak og inngrep i området allerede er stor. Brukspresset på villreinens arealer er nå så stort at Villreinusvalget i Rondane Nord har ønsket å redusere bestandsmålet i Vulufjell (områdene sør

for Ula) fra 500 til 400 vinterdyr. En reduksjon på 20% i en så liten bestand er svært drastisk, og et kraftig varsko om å unngå ytterligere belastning på områdene.

En dispensasjon som omsøkt vil gi presedens for hele regionalplanområdet, med 1200 fritidsboliger, seterhus og koier i nasjonalt villreinområde bare i Rondanes del av planområdet. Selv mindre utvidelser som f.eks. 15 m² vil potensielt kunne bety 18.000 m² utvidelser av boareal for fritidshus, tilsvarende 150 nye fritidshus på 120 m², når en ser hele området under ett.

Å åpne for utvidelser av hytter i nasjonalt villreinområde til hele 140-150 m² BRA vil samla sett kunne medføre et økt ferdselstrykk som er uheldig for villreinens arealbruk (nml § 10). Villreinnemnda vil derfor sterkt frarå at dispensasjon innvilges.

STYRETS BEHANDLING

Ingen merknader.

VEDTAK

Det omsøkte tiltaket er såpass begrensa at det *isolert sett* vil ha en ubetydelig negativ effekt for villreinens arealbruk. Villreinnemnda for Rondane-Sølnkletten viser imidlertid til Sivilombudsmannens uttale av 13.03.2018, om at skadevirkningene av et tiltak ikke kan vurderes isolert og kun fra et nåtidsperspektiv (jfr. §10 i naturmangfoldlova om samla belastning).

De siste års registreringer av arealbruken i Rondane villreinområde viser at summen av tiltak og inngrep i området allerede er stor. Brukspresset på villreinens arealer er nå så stort at Villreinutvalget i Rondane Nord har ønsket å redusere bestandsmålet i Vulufjell (områdene sør for Ula) fra 500 til 400 vinterdyr. En reduksjon på 20% i en så liten bestand er svært drastisk, og et kraftig varsko om å unngå ytterligere belastning på områdene.

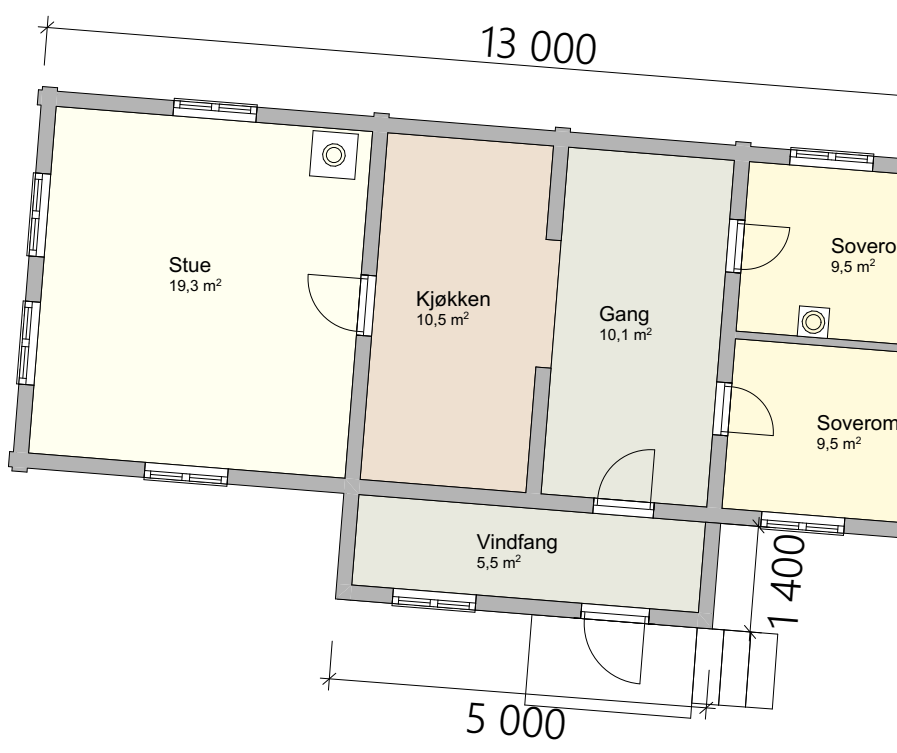
En dispensasjon som omsøkt vil gi presedens for hele regionalplanområdet, med 1200 fritidsboliger, seterhus og koier i nasjonalt villreinområde bare i Rondanes del av planområdet. Selv mindre utvidelser som f.eks. 15 m² vil potensielt kunne bety 18.000 m² utvidelser av boareal for fritidshus, tilsvarende 150 nye fritidshus på 120 m², når en ser hele området under ett.

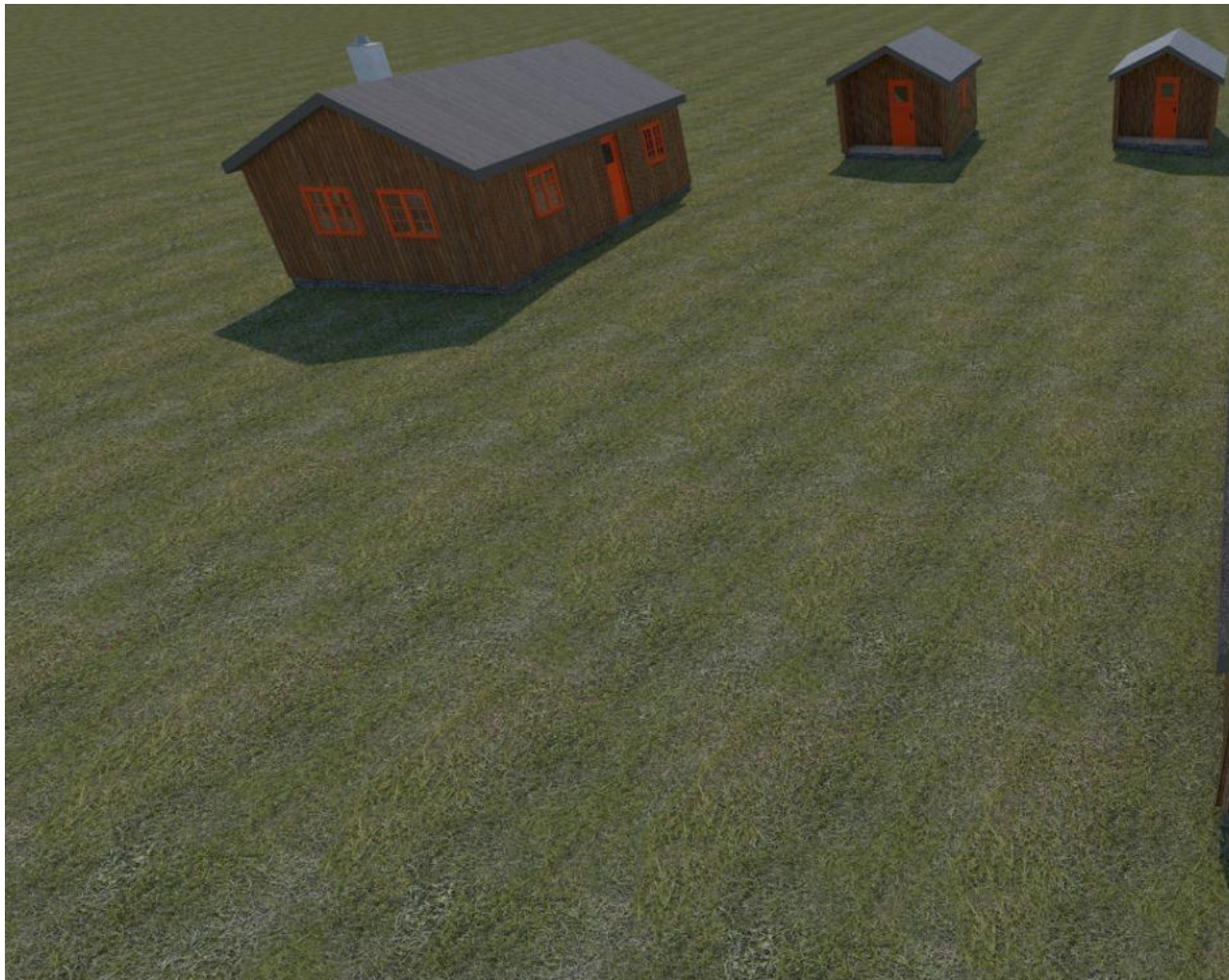
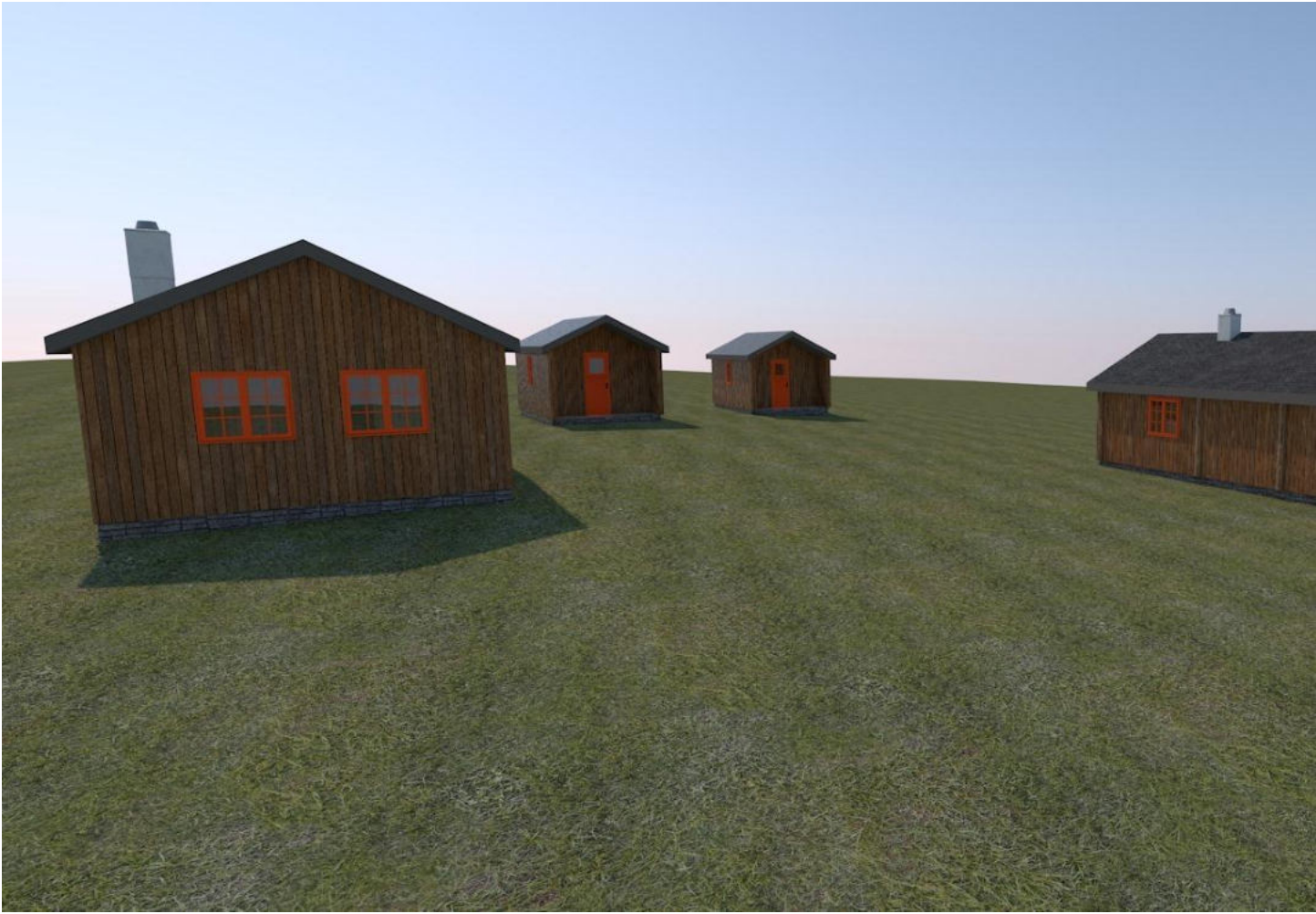
Å åpne for utvidelser av hytter i nasjonalt villreinområde til hele 140-150 m² BRA vil samla sett kunne medføre et økt ferdselstrykk som er uheldig for villreinens arealbruk (nml § 10). Villreinnemnda vil derfor sterkt frarå at dispensasjon innvilges.

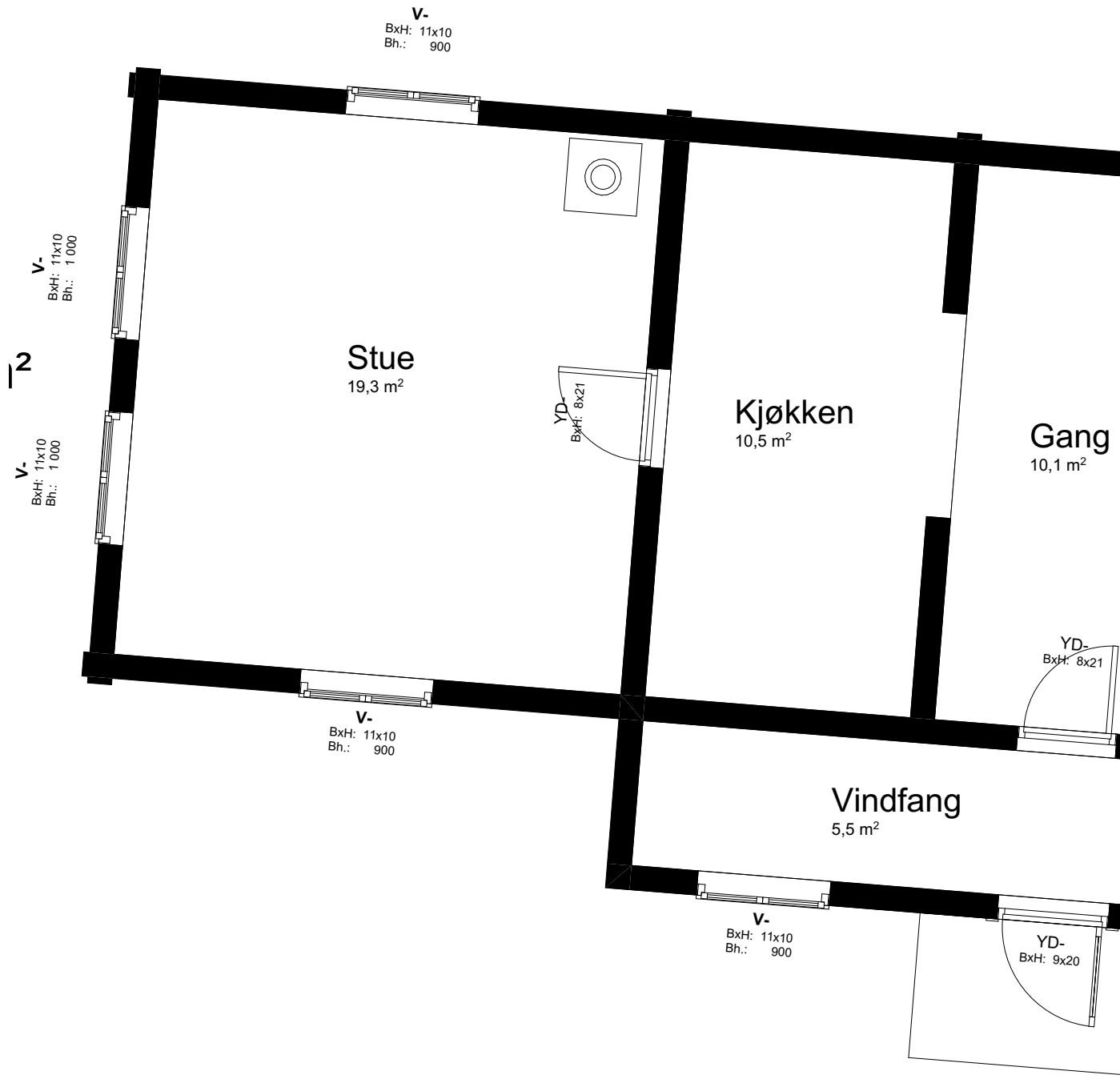
BRA 43 m²

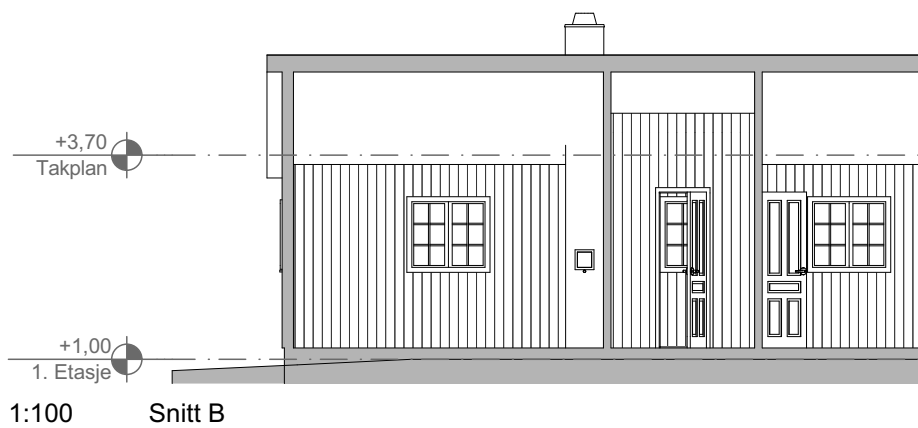
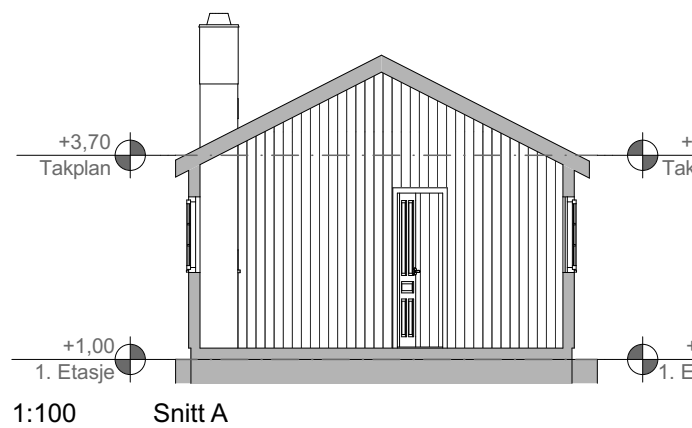
Fasade Vest ▼

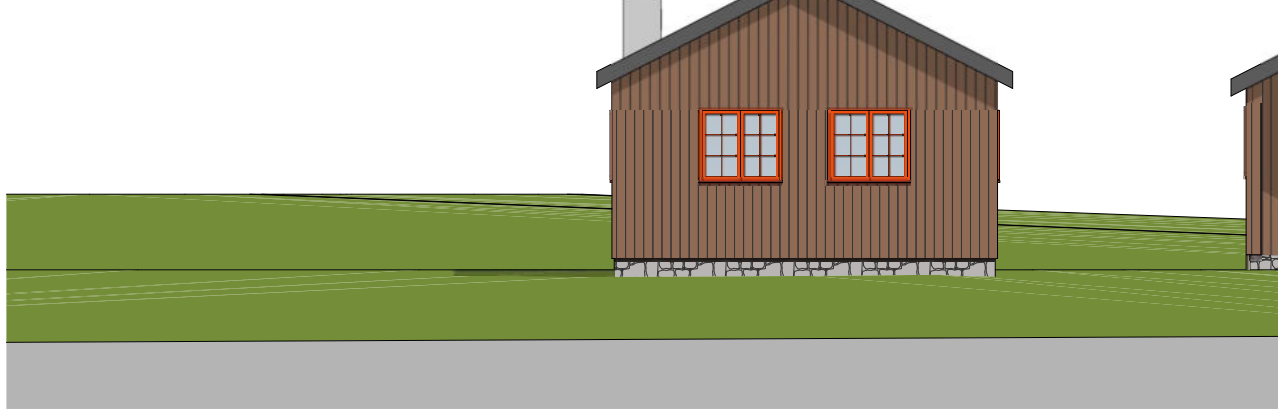
BRA 63,5 m²











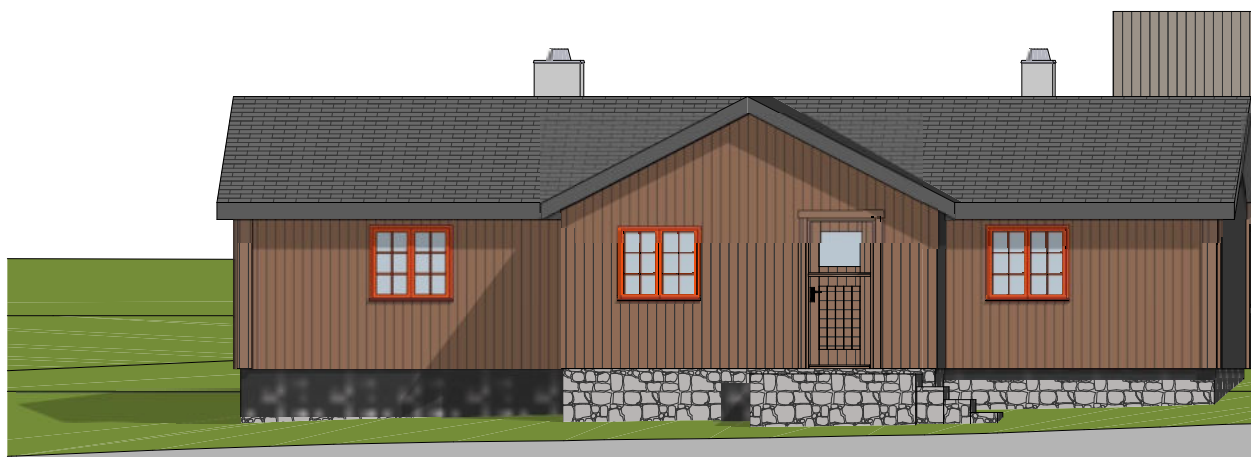
1:100 Fasade Vest



1:100 Fasade Nord



1:100 Fasade Øst



1:100 Fasade Sør



**Rondane-Dovre
nasjonalparkstyre**

Postadresse
Postboks 987
2604 LILLEHAMMER

Besøksadresse
Norsk Villreinsenter Nord
Hjerkinhusvegen 33
2661 Hjerkin

Kontakt
Sentralbord: +47 61 26 60 00
Direkte: +47 61 26 62 09
fminpost@fylkesmannen.no
<http://www.nasjonalparkstyre.no/rondane-dovre>

Nord-Fron kommune
Nedregate 50
2640 VINSTRA

Saksbehandler Eirin Berge

Vår ref. 2020/1304-2 432.3

Deres ref. 20/1386

Dato 03.02.2020

Frydalen LVO - Vedrørende fradeling gbnr 344/16 - Frylia 56 - Nord-Fron kommune

Det vises til oversendt brev fra Nord-Fron kommune, journalført hos oss den 24.januar 2020. Henvendelsen gjelder fradeling av eiendom som ligger i Frydalen landskapsvernområde.

Bakgrunn

I henhold til de oversendte dokumenter søkes det om å få fradele to tomter fra gbnr 344/16, adresse Frylia 56. Søker opplyser at fradelinga er knyttet til opprydning av eiendomsforhold.

Arealet som søkes fradelt har 2 bygninger hvorav den ene er registrert som «fritidbygg» - bygningskode 161, den andre registrert som «garasje, uthus, anneks til fritidsbolig» bygningskode 182. Arealet er omsøkt fradelt slik at det blir liggende en bygning på hver sin tomt som skal ha to ulike eiere. Garasje/uthus/anneks, bygningskode 182 er etter plan-og bygningslovens bestemmelser er, slik vi forstår loven med forskrifter, ikke å regne som en selvstendig boenhet.

Verneforskrift og forvaltningsplan

Formålet med opprettelsen av Frydalen landskapsvernområde er å ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap. Også ivaretagelse av villreinsens leveområder og et rikt plante- og dyreliv er en del av formålet. Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets karakter. Det er forbudt å oppføre bygninger eller anlegg med enkelte unntak. Disse unntakene er knyttet til landbruks- og seterformål og til ombygninger/tilbygg – som kan tillates etter søknad. Forvaltningsplanen omtaler at utvidelse av bygningmasse kan føre til økt bruk og ferdsel inn i villreinsens leveområder, og er et relevant tema både i Frydalen LVO og i andre områder. Om nybygg sier forvaltningsplanen at det ikke vil være tillatt å føre opp fritidsbolig, eller hytte for utleie.

Verneforskrift for området og forvaltningsplan har ingen spesielle regler som regulerer eller omtaler deling., men med bakgrunn i det som er nevnt over vil vi peke på at det er ingen automatikk i at en ved opprettelse av nye eiendommer/tomter vil få anledning til å utvide bygningsarealet for å dekke behov som oppstår som følge av eiendomsdelingen.

Nasjonalpark
Naturreservat

Dovre, Rondane
Flakktjørna, Grimsdalsmyrene, Hemmeldalen, Hovdsjømyrene, Kattuglehøi, Mesætermyre, Myldingi, Veslehjerkinntjønnin

Landskapsvernområde Dørålen, Frydalen, Grimsdalen, Vesle Hjerkin



Konklusjon

Med bakgrunn i det som er omtalt over, samt nasjonalparkstyrets tidligere håndtering av delingssaker, er vår tilbakemelding at under forutsetning av at delingen ikke medfører press eller forventninger om å få utvidet bygningsarealet eller å få oppført nybygg på noe av arealet, kan en ikke se at en deling vil ha noe å si for verneverdiene i dette tilfellet, og vi har ingen innvendinger til delingen.

Med hilsen

Eirin Berge
nasjonalparkforvalter

Etter våre rutiner er dette brevet godkjent og sendt uten underskrift

Kopi til:

Fylkesmannen i Innlandet Postboks 987 2604 LILLEHAMMER
Villreinnemda Rondane-Søinkletten
Trond Stensby



Innlandet
fylkeskommune

Kultur - Bygg og landskap

STATSFORVALTEREN I INNLANDET DOVRE NASJONALPARK

Postboks 987

2604 LILLEHAMMER

Deres ref:

Vår ref:
2021/10829-3
Zorica Tomanovic

Dato:
25.05.2021

Uttalelse vedrørende byggetiltak, Furusjøteigen, Frylia 56, gnr/bnr 344/16 – Nord-Fron kommune

Det vises til henvendelse fra Rondane-Dovre nasjonalparkstyre datert 19.04.2021 vedrørende søknad om byggetiltak i Frydalen landskapsvernområde.

KONKLUSJON

Kulturarvenheten har ingen innvendinger mot at det gis dispensasjon til det omsøkte tiltaket. For nærmere begrunnelse, se *Vurderinger og veiledning* under.

BAKGRUNN

Søknaden omfatter følgende tiltak:

- *Endringer på eksisterende seterhus* fra 1936 der nytt inngangsparti skal erstatte det gamle som er råteskadet og har lav høyde på yttervegg og inngangsdør. Nytt inngangsparti er foreslått som et tilbygg lagt vinkelrett på eksisterende bygningskropp.
- *Riving og gjenoppføring av anneks* oppført i bindingsverk. Bygget har stort behov for rehabilitering både teknisk og estetisk. Bygget er oppført i 1950 og tilbygd i 1980. Nybygget vil visuelt framstå som en rehabilitering av eksisterende bygning, men bedre tilpasset formspråket på bebyggelsen omkring.
- *Oppføring av 2 identiske, mindre bygg* der det ene skal romme skåle og garnbod for fiske, det andre redskapsbod og toalett.

VURDERINGER OG VEILEDNING

Søknaden er godt dokumentert med tegninger av eksisterende bygg og forslag til nytt tiltak. Søker har hatt møte med kulturvernrådgiver Trond S Raddum ved Mjøsmuseet. Hans råd er ivarettatt i søknaden.

Bygningene er ikke SEFRAK-registrert. Nærmeste SEFRAK-registrerte bygninger er to mindre boder fra 1800-tallet på naboeiendommen ca. 40 m lenger sør.

Postadresse:
Postboks 4404
Bedriftssenteret
2325 Hamar

Besøksadresse:
Innlandet fylkeskommune
Parkgata 64
Hamar

Telefon: +47 62 00 08 80
E-post: post@innlandetfylke.no
Internett: www.innlandetfylke.no
Org.nr.: 920717152

Kulturarvenheten vurderer at hytte og anneks har liten verdi som kulturminner. De foreslåtte tiltakene tar godt hensyn til lokal byggeskikk, og de to nye, mindre uthusene er i form og størrelse kopier av tilsvarende mindre bygninger i området. Plasseringen av disse ivaretar tunformen på en god måte.

Kulturarvseksjonen har ingen kulturvernfarende innvendinger mot at omsøkte tiltak innvilges.

Med vennlig hilsen

Torill Skillingsaas Nygård
Enhetsleder bygg og landskap

Harald Tallaksen
Saksbehandler

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur.

Kopi til:
NORD-FRON KOMMUNE

Referat

Sted: Kapp, Mjøsmuseet.

Dato: 12.03.2019.

Tid: 09.00-10.00.

Tilstede: Trond S Raddum (TSR), Marte Marie Haug Lundby (MHL) og Ole Kristian Haug (OKH).

Forfall: Ingen.

Referent: Ole Kristian Haug.

Kopi til: Sendt til møtedeltakerne pr. e-post 19.03.2019. Korrigert etter presiseringer fra TSR på e-post av samme dato.

Vedr. Furusjøteigen gnr/bnr 344/16 i Nord-Fron kommune

- OKH hadde ringt TSR en uke tidligere og bedt om å få ha uformelt møte.
- Møtedeltakerne presenter seg.
- OKH innledet møte. Han orienterte om historien bak Furusjøteigen, hvor stor den var, tidligere og nåtidig bruk, arrondering, bebyggelse med mere. Han la også fram mange kart og flyfotoer over området, samt flere bilder, både gamle og av nyere dato.
- MHL og OKH fortalte at de ønsket et møte med TSR fordi de nylig har tatt over henholdsvis en ½ part (OKH) og ¼ del av eiendommen i tillegg til 2 hytter/sæterbygninger.

De tok initiativ til møtet fordi de ønsker å forvalte eiendommen på en best mulig måte, både hva gjelder bygningene og utmarka. De forklarte videre at bygningene bærer preg av dårlig vedlikehold og at de er dårlig egnet til dagens bruk. De opplyste TSR at de har lest seg opp på gjeldene lover, forskrifter o.l som gjelder for Frydalen landskapsvernområde og vernesonen til Rondane nasjonalpark. I den forbindelse så kom de over **bygningsveilederen «Seterbygningene – verdier og utfordringer»**¹ som TSR hadde hatt ansvaret for å utarbeide. MHL og OKH ønsket derfor å få råd, veiledning og innspill fra en fagperson med rett kompetanse. TSR var tydelig på at han ikke lengre hadde noen formell rolle mtp Frydalen landskapsvernområde og at han nå jobbet i Mjøsmuseet, men at han gjerne ville gi råd og veiledning på en best mulig måte. Han viste i så måte til Gudbrandsdalsmusea og Håvard Syse. OKH spurte om det var greit at de refererte til han ved en søknad om tilbygg m.m. TSR bekreftet at det var greit.

OKH/MHL redegjorde for dagens situasjon; det er en utedo som ligger integrert i den nordligste/bakerste hytta/sætra som benyttes av begge hytter. De forklarte at tidligere gikk det noenlunde greit fordi hyttene/sætrene var brukt av færre folk, fordi tidligere eier, Pål Lehne Haug (eide en ½ part) ikke hadde noen barn og ikke brukte bygningene

¹ Utgitt av Fylkesmannen i Oppland, Lillehammer 27.9.2007. Forfatter Trond S Raddum

på vinterstid. MHL og OKH fortalte at de begge er gift og har henholdsvis 3 og 2 barn. Videre har Pål Lehne Haug med samboer og Kristian og Anne Hveem Haug (OKH og MHL sine foreldre) en tinglyst bruksrett på begge hyttene/sætrene på inntil 6 uker i året. 1-En utedo på 13 personer dekker ikke dagens konkrete behov. De forklarte også at det av hygieniske årsaker heller ikke er bra med en utedo integrert i den ene hytta. Det er heller ikke plass til ved/diverse nødvendig utstyr. I tillegg ønsker de å forvalte eiendommen mer aktivt som en landbruks-/utmarkseiendom. De ønsker blant annet å ta ut mer ved til eget bruk og kanskje til salg (etter bestemmelsene i Verneskogsforskriften). På sikt kan OKH kanskje se for seg å ha noen beitedyr (geiter) for å holde landskapet i hevd og forhindre gjengroing. Derfor mente de at det er konkrete behov for nye bygg.

- De forteller at det er et reelt behov for et nytt bygg/tilbygg fordi det ikke dekkes innenfor eksisterende bygningsmasse. Tilbygget bør være på ca 50 m² alternativt to mindre bygg på ca 25 m² hver. Bygge(ne) skal inneholde utedo(er), vedskjul og nødvendig utstyr til landbruksformål (motorsag, bensinkanner, kløyveutsyr, garn/fiskeutstyr etc). De ønsker TSR sin faglige vurdering på dette og spør også om han har noen synspunkter ift materialvalg og utvendig behandling.

TSR forteller at han har stor forståelse for behovet for de konkrete behovene for mer plass. Han mener det helt klart vil være mest riktig med to mindre bygg i istedenfor et større bygg. TSR er imidlertid usikker på om 25 m² uthus er å regne som «små hus» i et miljø der de små husa virkelig er små.

Han viser til det framlagte kartgrunnlaget/flyfotoene og sier at tradisjonelt består sætermiljøet og fritidsbebyggelsen i Frydalen av mindre hytter med flere små uthus/anneks/båtnaust o.l som danner små tun. Han synes det kan være fornuftig å få en arkitekt/fagperson med «riktig kompetanse» til å lage noen skisser, slik at man ivaretar de riktige proposisjonene. OKH spør konkret om det kan være riktig å bruke lokal malmfuru fra Østerdalen eller Gudbrandsdalen og la den være ubehandlet, slik at den blir naturlig grånet. Det synes TSR høres veldig riktig ut. Han presiser at det ikke er ønskelig med villmarkspanel, men anbefaler flat panel. TSR sier også at tettvekst og høyt-voksende gran er muligens vel så aktuell som kledningsmateriale som furu, og den kan også være ubehandlet - og kanskje få en riktig gråfarge raskere og «penere» enn furua. Kantskåren, jevnbred med litt forskjellig bredde på bordene og iblandet bakhon som overligger. Han anbefaler også å tenke nøye igjennom plasseringen av tilbyggene slik at de danner et fint sætertun. Han mente også at det kunne være lurt å legge en helhetlig strategi og plan for eiendommen og bygningene. TSR viser igjen til Håvard Syse for en mer presis vurdering av materialbruk og byggeskikk i dette området.

OKH redegjorde videre for tilstanden til den nordligste/bakerste hytta/sætra. Bygningen er i dårlig forfatning og trenger omfattende vedlikehold og utbedring. Den er bygd i to omganger, først på 1950-tallet og siste del i begynnelsen på 1980-tallet. OKH fortalte at han ville ha med seg en takstmann eller bygningskyndig person for å få dokumentert tilstanden til bygget grundig. OKH viste deretter fram bilder av bygget og lurte på om det kunne være like riktig og rive det og bygge nytt. TSR fortalte at

bygget ikke var estetisk pent, så det kunne godt hende det var fornuftig å bygge nytt og mer estetisk/stilmessig riktig. Han presiserte at da måtte man søke på forhånd, slik at man var sikret å få lov til å føre opp et nytt bygg. Et eventuelt nyoppført bygg kunne også gjerne være med ubehandlet malmfuru.

- MHL fortalte at det på den sørligste/nederste hytta var behov for ny og høyere inngangsdør. Den som står der er rått og veldig lav, todelt og til fare barn og voksne. Hun fortalte videre at det også var behov for litt mer plass i en allerede veldig liten gang, for å tørke klær og ha et lite spiskammers. For å få til dette må det lages et takutstikk. MHL viste flyfoto av nabohytta. TSR mente det kunne være en fornuftig løsning for å løse problemene.



Avatar Arkitektur
Eskild Narum Bakken, Siv. Ark. MNAL
Gjestrumbakkgutua 71, 2846 Bøverbru, tlf: 95 94 83 22, Org nr. 993 230 162

Dato: 13.06.2021

Rondane-Dovre Nasjonalparkstyre
v/ Eirin Berge

Ettersendelse av tilleggsopplysninger til omsøkt byggetiltak i Frydalen
landscapsvernområde.

Ref: Frylia 56. Furusjøteigen, gnr. 344/16 i Nord-Fron kommune.

Vi viser til tidligere drøfting angående eiendommens status som landbruks- eller fritidseiendom.

Eier er klar over matrikkelføringen som fritidseiendom, men vi ønsker å minne om at offentlige instanser som har hatt befatning med eiendommen har betraktet den som en landbrukseiendom. Vi ber om at dette tas i betraktning ved vurdering av byggesaken.

Opplysninger som ikke tidligere har vært bilagt saken er at eier av eiendommen, sammen med andre grunneiere, i 2014 ble tilkjent erstatning av staten v/Miljødirektoratet pga. vern av skog ved opprettelse av Frydalen landskapsvernområde, med utgangspunkt i at dette var en landbruks-/næringseiendom.

Det bekreftes i nylige samtaler med den gang involverte advokatkontor at dette betraktes som en landbrukseiendom, uavhengig av hva som pr. dato står i matrikkelen. Vi viser til vedlagte dokumenter om erstatningssaken.

Med vennlig hilsen for Ole Kristian Haug og Marte Marie Haug Lundby

Eskild Narum Bakken
Siv. Ark. MNAL
Epost: eskild.bakken@ntnu.no
Telefon: 95948322

FRYDALEN LVO

AVTALE

i forbindelse med opprettelsen av Frydalen landskapsvernområde den 24. oktober 2003 er det mellom

grunneiere iht til vedlagte liste

og

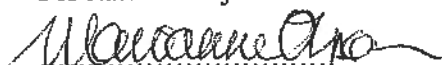
Staten v/Miljødirektoratet

inngått slik avtale

1. Som full og endelig erstatning for vern av skog ved opprettelsen av Frydalen landskapsvernområde, betaler staten v/Miljødirektoratet erstatning i hht vedlagte lister hvor grunneiere er ordnet kommunevis. I tillegg kommer 3,92 % avsavnsrente fra 24. oktober 2003 og til betaling skjer. Avsavnsrente er avregnet i vedlagte lister til utbetaling den 1. desember 2014.
2. Utbetaling av erstatningsbeløpet skal skje til den enkelte grunneier innen 1. desember 2014. Miljødirektoratet skal før utbetaling få liste over grunneiernes personnr./organisasjonsnr., kontonr. og adresse.
3. Avtalen er inngått under de forutsetninger som fremkommer av statens brev av 11.2.2014. Brevet er vedlagt avtalen. Dette innebærer at ved eventuelle brudd på disse forutsetninger skal grunneierne stå i samme rettslige posisjon, materielt og prosessuelt, som om dette hadde vært skjønnsforutsetninger ved et skjønn.
4. Staten vil dekke de nødvendige og dokumenterte utgifter som grunneierne har hatt til juridisk rådgivning og sakkyndig bistand.
5. Erstatningskrav knyttet til andre forhold enn skog omfattes ikke av denne avtale.
6. Avtalen undertegnes i to eksemplarer, ett til hver av partene.

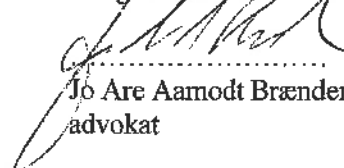
Hamar, 21. november 2014

For staten v/Miljødirektoratet



Marianne Olsson
advokat

For grunneierne



Jo Are Aamodt Brænden
advokat

Vedlegg:

Grunneierlister med erstatningsbeløp ordnet kommunevis: Nord-Fron kommune og Sør-Fron kommune
Brev 11.02.2014 fra advokat Olsson på vegne av staten

Nord-Fron kommune

Gnr/Bnr	Navn	Erstatning	Avs.rente	Sum
337/6	Lisa Rustli	27 103	12 032	kr 39 135
330/2	Kjetil Moane	111 016	49 285	kr 160 301
293/5	Syver Skreden,	7 216	3 203	kr 10 419
280/5, 286/2, 28	Eva og Magne Bakken	3 280	1 456	kr 4 736
388/1/1	Gunnar B. Castberg	9 880	4 386	kr 14 266
279/1	Hans Hage	63 029	27 981	kr 91 010
344/29 og 30	Hans Olav Einangen	494	219	kr 713
337/1	Hans-Petter Erlandsen	130 602	57 980	kr 188 582
276/1	Ivar Brandvoï	152 625	67 757	kr 220 383
331/15	Ivar -Jakop Eide	96 057	42 644	kr 138 701
272/1	Kitty M. Killi Jevne	111 255	49 391	kr 160 646
343/20	Knut Lien	166	74	kr 240
328/4 og 329/7	Mathias Kjæstad	173 656	77 094	kr 250 750
333/9 og 358/6	Odd S.Brendemoen	12 797	5 681	kr 18 478
279/3 og 6	Ola Byrløkken	6 881	3 055	kr 9 936
281/1	Ola Skoe/Randi Ellen Skoe	235 376	104 494	kr 339 870
342/2	Ola Veggum	165 787	73 600	kr 239 387
336/1 og 330/6	Olav Røssum	156 782	69 603	kr 226 385
327/1	Ole Kristian Rudland og Anr	127 968	56 811	kr 184 779
275/1	Ole O. Brandvold	84 316	37 432	kr 121 748
328/10	Oline Røssum	17 538	7 786	kr 25 323
277/4 og 12	Kari Oddveig Lillegård	4 938	2 192	kr 7 131
329/1 og 330	Pål Klomstad	145 840	64 745	kr 210 585
344/16	Pål Lehne Haug	122 074	54 194	kr 176 268
344/5	Pål Sletten	31 308	13 899	kr 45 207
290/1	Hanne Hvattum	237 050	105 237	kr 342 287
336/5	Ragnhild Røssum	72 396	32 140	kr 104 536
280/6	Randi Ellen Skoe	26 549	11 786	kr 38 335

Fortsettelse Nord-Fron kommune

274/9	Reidar Holmens dbo v/Reidun Løvås	73 267	32 527	kr	105 794
286/1 og 3	Sigrid Tokse	270 270	119 985	kr	390 255
282/1	Jon Andresen	168 656	74 874	kr	243 531
277/1	Svein Arne Lillegård	47 202	20 955	kr	68 157
285/1	Thomas Lie og Helene Tveit	89 665	39 806	kr	129 472
352/1	Tor Kjørum	97 078	43 097	kr	140 175
286/35	Trond Bakken	3 320	1 474	kr	4 793
283/1	Vegar Hvattum	71 487	31 736	kr	103 224
333/30, 334/1	Elsa Strømme	64 390	28 585	kr	92 975
280/1	Øyvind Sandvold	54 682	24 276	kr	78 957
282/8	Åge Jevne Hagestuen	12 562	5 577	kr	18 139
328/33	Nyseter sameie v/Pål Klomstad)	55 800	24 772	kr	80 572
	Totalsum	3 342 356	1 483 823	kr	4 826 179

Sør-Fron kommune

Gnr/Bnr	Navn	Erstatning	Avsavnrente	Sum til utbetaling
26/1 og 2	Aksel Seielstad	63 614	28 241	kr 91 856
62/1 og 61/4	Amund Oden	284 626	126 358	kr 410 984
32/1	Camilla Melgård	91 009	40 403	kr 131 411
40/1	Eivind Holen	41 296	18 333	kr 59 629
2/1 og 29/1	Else Mari og Bersvein Bjørk	66 257	29 414	kr 95 671
37/1	Hans Holen	78 605	34 896	kr 113 501
36/1	Jens Petter Kolseth	128 945	57 245	kr 186 190
31/1	Eva Rotmo	129 741	57 598	kr 187 339
22/1	Johannes Reidar Steig	198 835	88 272	kr 287 106
39/1	John-Ludvig Dalseg	115 544	51 295	kr 166 839
14/1	Jon Bergdal	30 288	13 446	kr 43 734
38/1	Jon Dalsegg	110 962	49 261	kr 160 223
35/1	Jon Korstad	232 620	103 271	kr 335 891
24/1 og 10	Jon Odenrud	37 122	16 480	kr 53 601
20/1	Knut Steberg	47 063	20 894	kr 67 957
30/1	Kåre Tvete	71 248	31 630	kr 102 878
25/8 og 62/10	Amund Oden	40 698	18 068	kr 58 766
66/1	Rolf Berge	20 519	9 109	kr 29 628
28/1	Sigrun og Tore Steig	215 494	95 668	kr 311 162
23/1	Sofie Alme	47 759	21 202	kr 68 961
21/1	Svein Rudland	20 533	9 116	kr 29 649
33/1	Svein-Tore Kleppan	47 520	21 096	kr 68 617
34/1	Jens Agnar Melgård	338 227	150 154	kr 488 381
	Sum	2 458 524	1 091 450	kr 3 549 974

Advokatfirmaet Mageli ANS
 Tlf: (+47) 478 82 000
 E-post: post@mageli.no
 www.mageli.no

Org nr. 880 636 502 MVA
 Driftskonto: 1800 05 25339
 Klientkonto: 1800 16 63700

Hamar, 11.02.2014
 Saksnr. 4160 MO/MO

Ansvarlig advokat:
 Marianne Olssen
 mo@mageli.no



Advokatfirmaet Thallaug & Co ANS
 v/advokat Jo Are Aamodt Brenden
 Postboks 354
 2602 LILLEHAMMER

FORUTSETNINGER FOR TILSENDT TILBUD OM ERSTATNING I FORBINDELSE MED LANDSKAPSVERNOMRÅDENE FRYDALEN, DØRÅLEN OG GRIMSDALEN

Det vises til statens tilbud om erstatning oversendt 28. juni 2013 og revidert tilbud datert 18. desember 2013.

Det presiseres at forutsetningene for tilbudet gjengitt i dette brevet har ligget til grunn for de forhandlinger om erstatning som har vært ført fram til nå. Det er imidlertid behov for å klargjøre og presisere forutsetningene for tilbudet bedre. Dette vil også forenkle den videre forvaltningen av området, og gjøre denne mer forutsigbar, til fordel både for grunneiere og forvaltning.

Utgangspunktet for erstatningstilbudene er verneforskriften som gjelder for det enkelte området. Videre er det i 2009 vedtatt forvaltningsplan for området som legger føringer og gir retningslinjer for hva som er tillatt. Det vises også til møte avholdt 25. februar 2012 hvor det ble avklart en del erstatningsforutsetninger for skog i landskapsvernområdene. Punktene nedenfor bygger i hovedsak på referatet fra dette møtet.

For ordens skyld presiseres at det ikke er noen beløpsmessig endring i de fremsatte tilbudene. Det var opprinnelig gitt frist til 1./15. februar 2014 for å akseptere tilbudet om skogerstatninger. Denne fristen settes nå til 1. april 2014.

Generelt

- Verneforskriftens § 3, punkt 1.1 legger ingen begrensinger på hogst, jf. Også § 3 punkt 2.2, utover de lover og forskrifter som ellers gjelder for skogsdrift.
- Treslagsskifte er forbudt, jf § 3.2.1.
- Foryngelse skal fortrinnsvis skje naturlig. Planting er likevel tillatt. Det bør brukes stedegne provenienser.
- Markberedning er søknadspliktig. Tillatelse til flekkmarkberedning vil bli gitt der dette er skogfaglig nødvendig, se likevel Dørålen.

- Tillatelse til bygging av veger kan ikke påregnes gitt.
- Bygging av driftsveger som krever terrenginngrep kan ikke påregnes gitt.
- Tillatelse til bygging av vinterbilveger vil ikke bli gitt, se likevel Frydalen.

Frydalen

- Tillatelse til opprusting av eksisterende veger til skogbruksformål kan påregnes gitt. Masseuttak er ikke tillatt, jf. forvaltningsplanen.
- Hogst etter vernskogbestemmelsene i skogbruksloven er tillatt. Flater kan godkjennes på samme måte som for vernskoghogst utenfor verneområder.
- Det kan påregnes tillatelse til å åpne (brøyte) Peer Gynt seterveg og Eldåsetervegen i forbindelse med skogsdrift i de perioder disse vegene er stengt for motorisert ferdsel.
- Det kan påregnes gitt tillatelse til vinterbilveg dersom dette gjøres uten terrenginngrep.

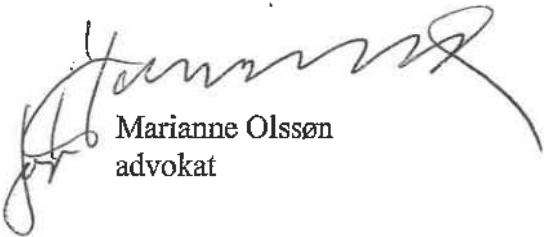
Dørålen

- Masseuttak er ikke tillatt.
- Markberedning er ikke tillatt.
- Det kan påregnes tillatelse på vilkår til å åpne (brøyte) bilvegen til Dørålsseter fra vernegrensa og fram til Langtjørni i forbindelse med skogsdrift i den perioden denne vegen er stengt for motorisert ferdsel.
- Det kan påregnes tillatelse etter søknad til motorferdsel sommerstid i forbindelse skogsdrift.

Grimsdalen

- Det kan påregnes tillatelse til brøyting av vegen fra vernegrensa fram til Stakstosætra fra øst i forbindelse med skogsdrift i den perioden denne vegen er stengt for motorisert ferdsel.
- Det kan påregnes gitt tillatelse til brøyting av bilvegen i Ryddølsdalen fra vest i forbindelse med skogsdrift.

Med vennlig hilsen
Advokatfirmaet Mageli ANS



Marianne Olssøn
advokat



Arkivsaksnummer: 2021/4602-4

Saksbehandler: Eirin Berge

Dato: 21.05.2021

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	30/2021	25.06.2021

Frydalen LVO - Søknad om tilbygg på Byrsetra gbnr 290/1 i Nord-Fron kommune - Hanne Hvattum

Innstilling fra forvalter

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre gir avslag på søknad av 5.mai 2021 om tilbygg på Byrsetra gbnr 290/1 Nord-Fron kommune, Frydalen landskapsvernområde. Avslaget er begrunnet med at det omsøkte tilbygget ikke er i tråd med forvaltningsplan og lokal byggeskikk og vil virke uheldig inn på landskapets art og karakter, jf. § 3 punkt 1.3 bokstav d i verneforskriften for Frydalen landskapsvernområde.

Bevaring av seterbebyggelse er en del av verneformålet i Frydalen landskapsvernområde, og gradvise endringer av bebyggelsen ved tilbygg og oppgraderinger kan medføre at setrene mister sitt særpreg og blir mer lik vanlige hytter og fritidsbebyggelse. En slik utvikling vil være i strid med verneformålet og vil kunne uthule vernet.

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28. Frist for klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Miljødirektoratet, men sendes til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

Vedlegg:

- 1 Korrigert søknad - Frydalen LVO - dispensasjon - tilbygg til Byrsetra - gbnr 290/1 - Hanne Hvattum
- 2 E-post
- 3 Gnr 343 bnr 10

- 4 Gnr 331 bnr 74
- 5 Gnr 331 bnr 73
- 6 Vedlegg til søknad av mai 2021 e s
- 7 Nasjonalparkstyrets avslag på søknad om tilbygg
- 8 Miljødirektorates endelige avgjørelse klage på avslag om tilbygg
- 9 Nasjonalparkstyrets pålegg om retting
- 10 Miljødirektoratets avgjørelse klage på pålegg om retting
- 11 Miljødirektoratet endring av tidsfrist for retting av tiltak

Saksopplysninger

På vegne av sin klient Hanne Hvattum søker advokat Stein Ove S. Gordner om tillatelse til oppføring av tilbygg på Byrsetra gbnr 290/1 i Nord-Fron kommune. Søknaden er datert 5.mai 2021.

Søknaden er omfattende og bringer opp momenter som har vært vurdert i tidligere saker, knyttet til søknader og klagebehandling. Flere av momentene har derfor vært vurdert av både nasjonalparkstyret og Miljødirektoratet tidligere. Det vises til vedlegg i saken.

Det er av denne grunn gjort et utdrag av hva som nå konkret omsøkes i saksfremlegget, men hele søknaden er vedlagt (vedlegg 1)

«Søknaden går ut på et påbygg i lengderetning på tilbygget oppført i 2003, slik at lengden blir på 3,90 meter innvendig. Tilbygget fra 2003 har i dag en innvendig lengde på 2,35 meter. En reduksjon av tilbygget ut over dette gjør at det ikke blir mulig med soverom. Soverommet er i dag nedskalert så mye det går, dvs plass til en seng på 1,90 x 0,75 som i dag nærmest er under normalt minstemål. På badet må det være plass til en kasse med mål 78 cm x 35 cm i tilknytning til toalettet for pumpe og vanntank (selve toalettet har en lengde ut i rommet på 55 cm), dvs at toalettet trenger 78 cm x 90 cm for å få plass.

Samtidig søkes det i tillegg om at selve taket kan bestå, og således kan danne et overbygg over en liten sval foran inngangsdøren.

«Så langt vi kjenner til har det i en rekke tidligere saker vedrørende godkjenning av tilbygg og utbygging innfor verneområdene, vært lagt avgjørende eller betydelig vekt på antall soveplasser mv. og om endringer kan føre til at økt bruksfrekvens og -belastning. Noen eksempler på saker hvor dette er tillagt vesentlig betydning for vurdering og vedtak i byggesaker er vedlagt. Noen deler er markert, men markeringene er ikke nødvendigvis uttømmende.

Tatt i betraktning at antall soveplasser, og derigjennom utnyttelsen av og belastningen på eiendommen kan være av betydning skal det her nevnes at antatte realistiske soveplasser i de

ulike alternativene vil være.

Alternativ 0 = tilbakeføring til slik tilbygget var 2003- 2016

Selet: 6 sengeplasser fordelt på 2 x familiekøye i samme rom.

Kokkuset: 5 sengeplasser fordelt på 1 vanlig køyeseng og 1 familiekøye

Totalt 11 sengeplasser

Det omsøkte alternativet tilbygg på totalt 1,75 meter + sval

Selet: 5 sengeplasser fordelt på 1 familiekøye og 1 dobbeltseng i samme rom i opprinnelig del av selet.

+ en enkeltseng med bredde 75 cm i tilbygg (her er det ikke plass til verken køyeseng eller bredere seng).

Totalt 6 sengeplasser

Det er nødvendig påpeke at antall og typer senger ikke er tilfeldig. Forholdet er at Hanne Hvattums mor, som er kårberettiget på gården (Byre) og dermed også på setra (Byrsetra) har – som vanlig er – en tinglyst bruksrett til setra. Hanne Hvattum er gift og har to små barn. For å få til den nødvendige plasseringen av den enkelte, blir ovenstående fordeling av sengeplasser den naturlige og i noen grad den eneste mulige».

.....

«Som nevnt innledningsvis mener Hanne Hvattum at hun fritt kan søke om bygningsmessige endringer på setra. Dette er derfor en søknad, som det er et sterkt håp om at kan undergis en uhildet, grundig og konstruktiv vurdering, og at det tas hensyn til alle sider av saken, slik at det forhåpentligvis kan være mulig å komme til en løsning som alle parter er vel tjent med. Dersom noe skulle være uklart, eller det for øvrig er behov for ytterligere opplysninger ber jeg om at jeg kontaktes, slik at jeg kan forsøke å avhjelpe dette

Fasadetegninger:



Plan:



Figur 1: Fasade- og plantegninger på tilbygg vedlagt søknad av 5.5.2021. Rød ramme viser omsøkt tilbygg.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for Frydalen landskapsvernområde til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

Verneformål – forskrift

Utvidelsen av Rondane nasjonalpark og opprettelsen av Frydalen landskapsvernområde ble vedtatt i kongelig resolusjon 24. oktober 2003. Formålet med opprettelsen av Frydalen landskapsvernområde er å:

- ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart,
- ta vare på leveområder for villreinstammen i Rondane og et rikt dyre- og planteliv,
- ta vare på landskapsformene.

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Vernebestemmelsene § 3 punkt 1.1 fastslår at området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter. Med de unntak som følger av forskriftens punkt 1.2 og 1.3 er det forbud mot inngrep som veibygging, oppføring av bygninger eller anlegg, bergverksdrift, vassdragsregulering, graving og påfylling av masse, sprenging og boring, uttak og fjerning av stein, mineraler eller fossiler, drenering og annen form for tørrlegging, nydyrking, nyplanting, bakkeplanering, framføring av luft- og jordledninger, bygging av bruer og klopper, oppsetting av skilt, merking av stier, løyper o.l. Opplistingen er ikke uttømmende.

I medhold av § 3 punkt 1.3 bokstav d kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til ombygginger og tilbygg til eksisterende bygninger i tråd med forvaltningsplanen.

Forvaltningsplan

s.38

Utfordringene knyttet til ombygginger og tilbygg er at disse tiltakene kan endre landskapets karakter og dermed verneverdier. Utvidelser av bygningsmassen kan også føre til økt bruk og ferdsel inn i villreinens leveområde. Utfordringer knyttet til bebyggelse ligger spesielt i landskapsvernområdene, der bygningsmassen er størst.

s. 41

- Behovsvurderinger for tilbygg og nybygg vil være strengere i nasjonalparkene enn i landskapsvernområdene. Forvaltningsmyndigheten vil be fagkompetanse i kommune og/eller fylkesmannen om en vurdering av landbruksmessige behov for utvidelser og nybygg.
- Behov tilknyttet fritidsbruk vil vurderes strengere enn behov tilknyttet landbruk. Utover estetiske og kulturhistoriske hensyn vil tiltak knyttet til fritidsboliger bli vurdert ut fra den effekt det kan ha på ferdselen inn i områder som er viktige for villrein. Denne vurderingen vil ses i lys av den praksis som råder etter PBL for alle byggesaker innenfor og inntil villreinens leveområde, slik det avgrenses i fylkesdelplanen for Rondane.
- Følg tradisjonen hvis det er behov for mer areal. Vurder om annet eksisterende hus som er ute av bruk kan gis ny funksjon framfor å oppføre nytt hus. Utbedring av eksisterende hus skal prioriteres dersom dette er teknisk mulig.
- Ved vedlikehold / restaurering / ombygging / rekonstruksjon av bygninger med kulturhistorisk verdi bør det brukes opprinnelige materialer og håndverksteknikker. Det skal ikke brukes trykkimpregnert virke. Hovedprinsipp må være å skifte ut minst mulig, dvs. maksimal gjenbruk av materialer. Kun utskifting der det er nødvendig for å utbedre/stabilisere skader.
- I tillegg til å følge retningslinjene i dette kapitlet vil forvaltningsmyndighetene samrå seg med kulturvernmyndighetene når det gjelder plassering og utforming i forbindelse med alle byggesaker som krever dispensasjon etter verneforskriften. Fylkesmannen i Oppland har gitt ut Raddum 2007) som blant annet gir råd om hvordan vedlikehold av og tilbygg på seterhus kan skje med utgangspunkt i tradisjonell byggeskikk, og med spesielt fokus på Grimsdalen. Det kan ved byggetillatelse stilles vilkår om mer detaljert utforming, i tråd med råd/retningslinjer i veilederen.

s. 42 om tilbygg og ombygginger

Påbygninger/ombygninger er ikke å anse som vedlikehold, og en må derfor søke om tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Søknad om ombygninger og utvidelse vil behandles strengere innenfor nasjonalparkene enn innenfor landskapsvernområdene.

Forutsetninger som må oppfylles for at det kan gis dispensasjon for tilbygg/ombygninger er blant annet at:

- Byggetiltaket skal være forankret i konkret behov (som vedplass, do e.l) som ikke kan dekkes innenfor eksisterende bygningsmasse
- Tilbygget må være vesentlig mindre enn eksisterende grunnflate, svært små buer bør ikke påbygges

Forvaltningsmyndigheten vil kunne stille vilkår om eksteriørmessig utforming, farge og materialvalg av ombyggingen/påbygg i samsvar med tradisjonell byggeskikk eller tilpasset bygningen/bygningsmiljøet for øvrig. Vilkår kan også være begrunnet i landskapshensyn. Montering av eksempelvis vinduer og pipe på bygg som av tradisjon ikke har slike elementer vil vurderes strengt.

Ved behandling av søknad om bygging av terrasser/verandaer skal det legges vekt på generelle kulturhistoriske og estetiske vurderinger. Terrassen/verandaen/plattingen bør

- Søkes lagt så nært bakkenivå som mulig
- Være mindre enn 1/3 av fritidsboligens bebygde areal
- Bygges ut fra en vegg, dersom den ikke følger bakkenivå (og maks ut fra to vegger dersom den anlegges som en «platting»)
- Tillatelse til bygging av platting/veranda vil ikke bli gitt i seter- kulturlandskapsområder

s.43

Når søknad om ombygging/tilbygg skal behandles vil forvaltningsmyndighetene ta utgangspunkt i følgende retningslinjer:

- Utbedring av eksisterende hus bør prioriteres dersom det er teknisk mulig. Hovedprinsippet bør være å skifte ut minst mulig, dvs. maksimal gjenbruk av materialer. Kun utskiftninger der det er nødvendig for å utbedre/stabilisere skaden.
- Vurder om det er andre hus som er ute av bruk som kan dekke behovet for tilbygg ved at det gis ny funksjon framfor å oppføre nye hus.
- Ta hensyn til den strukturen og målestokken som er på setra/seterområdet eller som bygningen har fra tidligere. Tradisjonen med hensyn til plassering i terreng, form og materialbruk er viktig å videreføre, eksempel panel, takutstikk, tekking og farge. Terrenginngrep må minimaliseres.
- Tilbygg bør underordne seg eksisterende hus, enten ved å videreføre uttrykket eller gjennom å markere at det er nytt. For eksempel kan tilbygg til lafta hus gjerne være i bindingsverk, mens eksisterende hus er utgangspunkt for formen.

- Følg tradisjonen når det er behov for mer areal. Noen steder er det naturlig at lange smale seterhus forlenges. Utvidelse skal skje i lengderetningen. I andre områder er det tradisjon for å oppføre flere mindre, frittstående enheter framfor en stor. Det blir da en avveining mellom at tillatelse til nybygg vil behandles svært restriktivt med hensyn til bestemmelsene i forskriften, og hensynet til tradisjonell byggeskikk som kanskje tilsier at et nytt lite bygg ville være ønskelig ut fra bygningstradisjonen i området.
- Bygningens uttrykk bør primært beholdes. Det bør for eksempel unngås at seterhus eller andre verdifulle bygninger får preg av hytter ved at de oppgraderes til ny standard. Uteplass eller terrasse skal etableres på nivå med terrenget og skal ikke ha rekkverk.

Naturmangfoldloven

Denne saken må i tillegg til verneforskrift og retningslinjer i forvaltningsplan også vurderes etter naturmangfoldlovens miljørettslige prinsipper i §§ 8-12 (kunnskapsgrunnlag, føre-var prinsippet, samlet belastning på økosystemet, kostnader ved miljøforringelse bæres av tiltakshaver samt miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder), jmfør § 7.

Presedens

Også ved enkeltsaker som gjelder små tiltak, må det ses hen til presedensvirkningene ved at andre kan få dispensasjon til tilsvarende tiltak. Presedensvirkninger avhenger for det første av sannsynligheten for at andre vil søke om dispensasjon til tilsvarende tiltak og for det andre av konsekvensene for verneverdiene og verneformålet av at det blir gitt dispensasjon til tilsvarende tiltak.

Momenter ved vurdering av sannsynlighet for at et vedtak vil skape presedens vil blant annet kunne være hvor mange andre bygninger det er i verneområdet som vil kunne søke om samme tiltak, om det er spesielle forhold knyttet til saken som tilsier at den kan særbehandles og om tiltakstypen er behandlet i forvaltningsplan med klar avgrensning av hva som kan tillates.

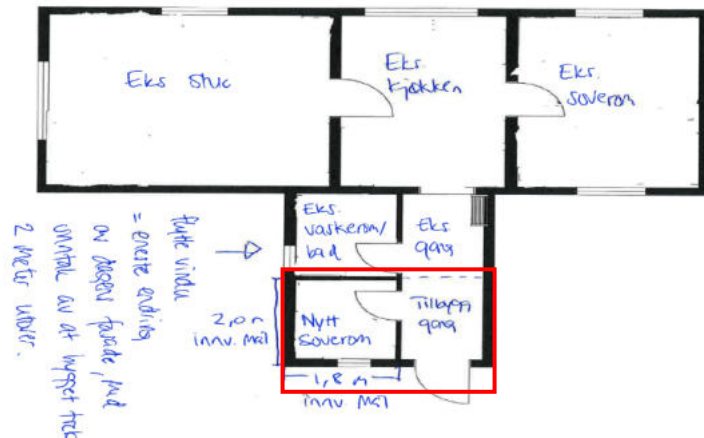
Vurdering

Nasjonalparkstyret har tidligere avslått en søknad fra tiltakshaver datert 15.6.2017 om å oppføre et tilbygg til eksisterende tilbygg i lengderetningen på Byrsetra, jf nasjonalparkstyrets vedtak datert 8.6.2018. Avslaget ble påklaget og i klagesaken endret ikke nasjonalparkstyret sitt tidligere vedtak, jf. vedtak datert 13.9.2018. Klagen ble oversendt Miljødirektoratet som opprettholdt styret sitt avslag i endelig vedtak datert 28.1.2019.

Miljødirektoratet har i vedtak datert 5.10.2020 gitt pålegg om riving av oppført tilbygg. Fristen er satt til 1.september 2021 (jf. vedtak datert 25.1.2021). Jf vedlegg i saken.

Under vises plantegning oversendt fra tiltakshaver i forbindelse med søknad i 2017 som er blitt avslått av nasjonalparkstyret i 2018, samt bilde av setra etter at dette tilbygget var oppført (ble oppført før det forelå behandling av søknad. Tiltaket fikk avslag og Miljødirektoratet opprettholdt avslaget i behandling av klagen). Miljødirektoratet har gitt vedtak om riving av dette tilbygget som vist under i rød ramme.

Både i vedtak om avslag fra nasjonalparkstyret og Miljødirektoratets endelige vedtak i klagesak på søknad om tilbygg fra 2017 er det tilbyggets utforming som det er lagt vekt på, i tråd med fylkeskommunens uttalelser.



Figur 2: Plantegning fra søknad datert 15.juni 2017, rød ramme viser tilbyggets utforming.



Bilde 1: Byrsetra



Bilde 2: Byrsetra

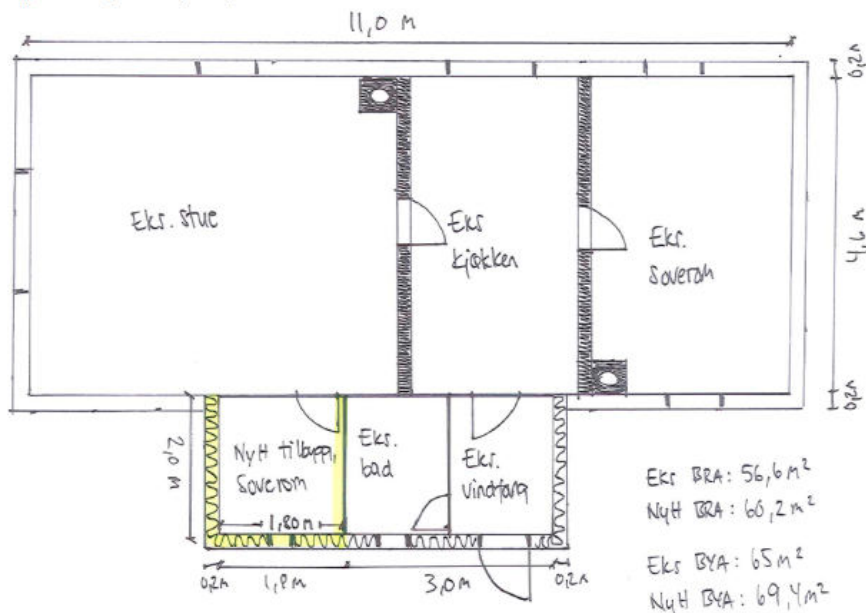
Figur 3: Bilder fra behandling av klage på avslag på søknad om tilbygg fra 2017.

Angående gjeldende tillatelse datert 30.9.2016

Tiltakshaver har en gjeldende tillatelse med vilkår til oppføring av tilbygg på Byrsetra. Nasjonalparkstyrets vedtak av 30. september 2016 baserer seg på søknad av 12. juli

2016 og tegninger vedlagt denne søknaden. Tegninger her viste tilbygg med soverom. Dette var også bakgrunnen for at det ble satt vilkår om at eksisterende soverom i kokkhuset skulle avvikles slik at kokkhuset ble et rent uthus uten soverom.

Som tidligere nevnt er vedtak datet 30. september 2016 ikke et pålegg, men en tillatelse til å oppføre et tilbygg. Tiltakshaver står selvsagt fritt til å avstå fra å gjennomføre dette tiltaket.



Figur 4: Plantegninger fra søknad 12.juli 2016 som var grunnlaget for vedtak av 30. september 2016.

Vurdering av foreliggende søknad

Nasjonalparkstyret gjør vedtak på bakgrunn av verneforskrift, forvaltningsplan og i flere saker innhenter vi også fagkompetanse fra andre. I kulturlandskapsområder der seterbebyggelsen er en del av verneformålet er det vanlig praksis å inneholde uttale fra fylkeskommunen. Det gjøres vurderinger og avveininger i saken basert på alle disse forhold. Nasjonalparkstyret besitter ikke særskilt kompetanse på tradisjonell byggeskikk og som tidligere opplyst er det praksis å følge fylkeskommunens anbefalinger i saker som handler om seterbebyggelse og kulturlandskap. Det er flere saker som søker selv viser til som underbygger dette.

I tidligere søknad fra 2017 om et tilbygg i lengderetningen på eksisterende tilbygg ble det innhentet uttale fra både fylkeskommunen og Gudbrandsdalsmusea. I tillegg til konkret vurdering av tegninger av godkjent tilbygg og tegning knyttet til endringssøknad, var uttalen fra kulturminnemyndigheten også av mer generell karakter. Også søker viser til denne uttalen i sin foreliggende søknad. Det vises til følgende del av uttalen til fylkeskommunen fra 2017 basert på endringssøknad av 15.juni 2017 der det var søkt om å bygge på i tilbyggets lengderetning istedenfor langsetter selhusets ene langvegg:

«I forhold til byggeskikk anbefaler vi vanligvis at seterbygninger utvides i lengderetningen istedenfor med et tilbygg i vinkel. Vinkelen blir mer dominerende i det nye forslaget, så vi foretrekker det opprinnelige tilbygget.»

Gudbrandsdalsmusea sa også følgende i uttale til søknaden i 2017:

«Ang tilbygg på seterhus i landskapsvernområder:

Gamle seterhus har i vårt område ei form og ein storleik vi kjenner att. Ofte tredelt, nokon gonger to-delt. Hovudforma kjenner vi uansett att, som ein litt lang og smal bygning som ligg godt i terrenget. Materialet er tømmer/ laft og med taktekking med naturlege material, anten torv eller skifer. Dette pregar bygningsmiljøet i kulturlandskapet, i enda større grad da LVO vart oppretta.

For å unngå og miste særpreget ved byggeskikken og i neste rekkje kulturlandskapet ønskjer vi lite endring på hovudform og bygningsmateriale.

Tilpasningar til ny bruk vil alltid koma i eit levande kulturmiljø, da ønskjer vi å innrette endringar etter hovudform på bygning eller i tunstruktur, slik at ikkje det nye vil endre dette inntrykket. Ein bør underordne seg det opphavlege. Ein ser mange eksempel på inngangssval med både saltak og pulttak, som regel er veggane kledd utvendig. Taka på desse ligg under hovudmønnet og utbygget er så lite dominerande at dei ikkje påverkar inntrykket av sjølve seterhuset.

Byggeskikken bygger mykje på naturlege tilhøve, men og mykje på eit bevisst syn på forhold mellom lengde, breidde, høgde og volum»

I foreliggende søknad er det i likhet med søknad fra 2017 som fikk avslag, søkt om et tilbygg i lengderetningen på eksisterende tilbygg. Det er i foreliggende søknad gjort en mindre en justering på tilbyggets lengde ved at vegglivet er trukket noe inn. Dette innebærer at omsøkt tilbygg lengde på vegglov er justert ned til 3,90 innvendig mål fra tidligere behandla søknad hvor tegning viser innvendige mål på 4 meter. Det søkes i foreliggende søknad om at tilbyggets taklengde trekkes ut slik at taket danner en sval over inngangspartiet hvor det er vist et mindre rekkverk på hver side av inngangspartiet. I tillegg viser plantegningen at romfunksjonene bad og soverom har endret plassering sammenlignet med tidligere søknad som fikk avslag.

Nasjonalparkforvalters vurdering er at foreliggende søknad er en mindre justering av det som ble omsøkt i 2017 og fikk avslag. Nasjonalparkforvalter har likevel vurdert at søknaden bør realitetsbehandles.

Oversendte plantegninger og fasadetegninger viser at foreliggende søknad om tilbygg fremdeles skjer i lengderetningen av eksisterende tilbygg og at totallengden på omsøkt tilbyggs lengde er marginalt mindre enn det som er vurdert tidligere.

Kulturminnemyndighetens uttale som er gjort tidligere og som vurderer nettopp et tilbygg til eksisterende tilbygg i lengderetning, anses derfor like relevant. Det er i foreliggende søknad omsøkt en utvidelse av eksisterende tilbygg i lengderetningen. Av denne grunn har det ikke blitt ansett nødvendig å innehente en ny uttale fra kulturminnemyndigheten som vi skal samrå oss med i byggesaker. De faglige rådene som er knyttet til tilbyggets plassering er derfor lagt til grunn også i foreliggende sak.

Kunnskapsgrunnlaget om verneverdiene i Frydalen landskapsvernområde er godt. Når det gjelder villrein foreligger NINA Rapport 1013, Sluttrapport fra GPS-merkeprosjektet 2009-2014 og NINA Rapport 339 fra 2008 som oppsummerer kunnskapsstatus og leveområde, samt tilhørende kart utarbeidet i forbindelse med arbeid med ny regional plan for villreinen i Rondane og Sølnekletten. NINA Rapport 551 utreder konflikten mellom villrein og menneskelig ferdsel. Det er gjennomført kartlegginger av biologisk mangfold i Frydalen, og området har stor verdi med hensyn til biologisk mangfold knyttet til kulturlandskapet (§ 8).

I følge verneforskriften er Frydalen landskapsvernområde vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter.

Bevaring av seterbebyggelse i Frydalen LVO er en del av verneformålet. Gradvise endringer av bebyggelsen ved tilbygg og oppgraderinger kan medføre at setrene mister sitt særpreg og blir mer lik vanlige hytter og fritidsbebyggelse. En slik utvikling vil være i strid med verneformålet og vil kunne uthule vernet.

Det er påpekt i forvaltningsplanen at bygningenes uttrykk primært bør beholdes. Det bør for eksempel unngås at seterhus får preg av hytter ved at de oppgraderes til ny standard. Tilbygg skal også tilpasses bygningsmiljøet for øvrig med hensyn til eksteriørmessig utforming og plassering i tunet.

Tidligere gitte avslag var begrunnet i at omsøkt tilbygg endret setras visuelle uttrykk og var utslagsgivende for et at tiltakshaver ikke fikk tillatelse. Det visuelle uttrykket knyttet til foreliggende søknad er tilsvarende med hensyn til tilbygg i vinkel og endring av hovedform. Også foreliggende søknad gjør allerede eksisterende vinkel mer dominerende. Faglige råd tilsier at i henhold til byggeskikk anbefales at seterbygninger utvides i lengderetningen og at tilbygg ikke endrer hovedformen på seterbygningen. Søker viser til at seterbygningens form allerede er endret ved at det er oppført et tilbygg fra tidligere, dvs før vernevedtaket trådte i kraft. At seterbygningen allerede var endret fra hovedformen når vernet trådte i kraft, gjør ikke at det er ønskelig å forsterke denne endringen ved å forlenge eksisterende tilbygg og bidra til å endre hovedformen ytterligere.

Det vises i denne sammenheng også til Miljødirektoratets behandling av klagesak og pålegg om riving. Miljødirektoratet er overordnet myndighet og deres begrunnelse vil være retningsgivende for nasjonalparkstyret.

Forvaltningsplanen viser til at om det bygges terrasser eller platting (som for øvrig vises til ikke vil bli gitt i seter- og kulturlandskapsområder) skal disse ikke ha rekkverk. Fasadetegning i søknad viser en sval foran inngangsparti der det er etablert et mindre rekkverk på hver side (jf fasadetegninger i figur 1). Nasjonalparkforvalter legger derfor til grunn at verken platting eller rekkverk er tradisjon på seterbebyggelse.



Figur 6: Tegning av Byrsetra slik det nå er bygd (ulovlig). Fra dokumenter oversendt fra søker datert 14.4.2021

Nasjonalparkforvalter vurderer at omsøkt tiltak i søknad datert 5.5.2021 kan endre landskapets art eller karakter, som igjen kan forringe verneverdiene i Frydalen landskapsvernområde på sikt. Det er utformingen av tilbygget og at tiltaket vil forsterke vinkelen og ikke følge byggeskikken som tilsier at hovedformen på seterhuset skal være lant og smalt.

Kunnskapsgrunnlaget om verneverdiene og konsekvensene av omsøkt tiltak er tilfredsstillende og føre-var prinsippet legges ikke til grunn. Bare i Frydalen landskapsvernområde er det registrert 44 seterhus, sel, rorbuer o.l. En eventuell tillatelse i denne saken vil føre til at saken får en presedensvirkning for andre lignende søknader, både i Frydalen og i andre områder. Gradvise endringer av bebyggelsen ved tilbygg og oppgraderinger kan medføre at setrene mister sitt særpreget og blir mer lik vanlige hytter og fritidsbebyggelse som gjør at en samlet belastning av slike endringers virkning på seterbebyggelsen som verneverdi blir stor (nml § 10). En slik utvikling vil også være i strid med verneformålet og vil kunne uthule vernet.

Med bakgrunn i denne vurderingen vil det ikke være nødvendig å vurdere §§ 11-12 i naturmangfoldloven.

Nasjonalparkforvalter har ikke vurdert forholdet til sengeplasser og ferdsel inn i villreinens områder. Dette ble heller ikke gjort ved behandling av søknad fra 2017, da omsøkt tilbygg er vurdert i forhold til seterlandskap og kulturverdier og funnet å stride mot formålet om bevaring av seterbebyggelsen. I gjeldende vedtak om tilbygg datert 30.9.2016 er det satt vilkår om at dersom tilbygg med soveromsfunksjon oppføres på selhuset, skal soverom i kokket avvikles.

Konklusjon

Sekretariatet mener at den omsøkte endringen vil endre bygningens hovedform, og at ved å bygge på det allerede eksisterende tilbygget i lengderetningen vil en forsterke bygningens vinkelform. Dette i likehet med tidligere søknad om om tilbygg datert 15.juni 2017 som også viste et tilbygg på eksisterende tilbygg i lengderetningen. I likhet med avslag gitt på denne søknaden fra 15.6. 2017 mener nasjonalparkforvalter at foreliggende søknad også bryter med verneformålet der seterbebyggelsen utgjør en vesentlig del av landskapets egenart. Det

vises til at Miljødirektoratets begrunnelse i forbindelse med tidligere klagesak og pålegg om riving er retningsgivende for nasjonalparkstyret. Søknaden tilrås avslått.

Stein Ove S. Gordner

Advokat

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre

Statsforvalteren i Innlandet
Postboks 987
2626 Lillehammer

Sendt pr e post til:
sfinpost@statsforvalteren.no

Oslo 5.5.2021

AD: Søknad om tilbygg

1. Innledning

Det vises til tidligere innsendt søknad omfattende flere alternative utforminger. Videre vises til tilbakemelding fra Dovre-Rondane Nasjonalparkstyrets sekretariat datert 28.4.2021, med forskjellige innvendinger til selve søknaden/søknadsformen. Derfor fremsendes denne søknaden omhandlende kun ett alternativ.

Jeg representerer Hanne Hvattum, som er eier av Byrsetra. Hun ønsker med dette å søke om et tilbygg på setra. Hun har tidligere søkt om et tilbygg. Isolert sett ble det gitt tillatelse til et tilbygg, men av forskjellige årsaker ble tilbygget gitt en noe avvikende utforming enn det som ble innvilget. Senere ble søknaden om den faktiske utformingen ikke innvilget, og det har vært en lang og tung vei frem til endelig avslag på den søknaden.

Saken har vært vanskelig for henne - på flere plan - og hun har derfor bedt meg om å stå for den videre kontakten med de relevante myndigheter, herunder å være kontaktperson i forbindelse med selve søknaden.

Stein Ove Salicath Gordner

Advokat

2. Kort om fakta -bakgrunn for søknaden

Det kan være hensiktsmessig å først gi noe innledende redegjørelse for den faktiske situasjonen pr dags dato. Opprinnelig søknad om et tilbygg ble innvilget av Rondane - Dovre nasjonalparkstyre (Nasjonalparkstyret). Imidlertid var det av forskjellige årsaker ønskelig med en endring av tilbygget i forhold den opprinnelige søknaden. For det første ble den omsøkte utformingen sterkt frarådet av bygningskyndige personer, da det ville bli problemer med snølast på taket grunnet et relativt flatt tak på tilbygget, inn mot det eksisterende taket på selve selet. Videre ble det sterkt frarådet å bygge slik hun hadde søkt om. Dette fordi det åpenbart var et svært lite estetisk og kulturtradisjonelt riktig alternativ. Et relativt flatt tak, med forskjellig takvinkel på hver side av mønet, og en vinkling som avviker fra de øvrige takvinklene på tunet og i området for øvrig, ble vurdert som svært lite heldig. Det ble derfor søkt om endret utforming, og endringen ble innvilget av lokale bygningsmyndigheter. Hvattum forstod det slik at den også ble (eller ville bli) godkjent av Nasjonalparkstyret. Tilbygget ble oppført i tillit til dette.

Endringssøknaden ble imidlertid svært overraskende avslått av Nasjonalparkstyret og senere endelig avslått av Miljøverndirektoratet den 5.10.2020. Saksforholdet fremgår i all vesentlighet av denne sidens samlede klage (feil-) datert den 4.11.2019 (riktig dato skulle være 25.2. 2020) og Miljøverndirektoratets vedtak datert den 5.10.2020. Det fremgår av sakens dokumenter at avslaget hovedsakelig er begrunnet i uttalelser om byggets primært ønskede utforming, gitt av Fylkeskommunen og Gudbrandsdalsmusea som rådgivende kulturmyndighet.

Det endelige vedtaket har følgende ordlyd:

Hanne Hvattum, eier av Byrsetra gnr. 290, bnr.1 i Nord-Fron kommune, Frydalen landskapsvernområde, pålegges å rette opp i det ulovlige forholdet på Byrsetra, jf. naturmangfoldloven § 69. Tiltaket på Byrsetra skal rettes slik at tilbyggets utforming tilbakeføres til slik det var før de ulovlige byggetiltakene ble gjort i 2017.

Følgende forhold skal rettes:

- *Oppført tilbygg i 2017 på allerede eksisterende tilbygg, og som vist i gul omramming med innvendige mål på 1,8 x 2,0 meter i tegning i figur 1, skal fjernes i sin helhet. Dette inkluderer tak, kledning, reisverk, isolasjon, plate på mark, eventuelt mur/betong, dør og vinduer*
- *Bygningsmaterialer som tas ned skal enten fjernes fra setra eller lagres hensiktsmessig på setra uten at lagringen fremstår som skjemmende.*
- *Terrenginngrep skal tilbakeføres på skånsomt vis*
- *Den del av tilbygget som er fra før vernevedtaket i 2003 og som i henhold til tidligere søknader har romfunksjon bad/vaskerom og gang, jf. figur 1 under, skal tilbakeføres til sin opprinnelige form med opprinnelig fasadeutforming for tak og utvendig kledning, inkludert dør- og vindusplassering, jf. bilde av setra vedlagt i saksutredningen.*

(mine understrekninger)

Stein Ove Salicath Gordner

Advokat

Som nevnt over foreligger det en tidligere godkjenning av et tilbygg, og det har fra vår side vært stilt spørsmål ved om denne godkjenningen implisitt er trukket tilbake. Tilbakemeldingen fra nasjonalparkstyrets sekretariat er avklarende mht. dette, og det legges etter det til grunn at den opprinnelige godkjenningen er gyldig, og at det således ikke kreves ubetinget tilbakeføring til byggets tilstand slik det var forut for de foretatte arbeidene, slik det synes å fremgå av direktoratets vedtak.

Det kan være viktig å her presisere at det ikke er noe i veien for Hvattum, på lik linje med enhver annen, kan be om å få en søknad om et tilbygg vurdert og innvilget, helt uavhengig av at en annen tidligere søknad er avslått. Så lenge søknaden er en søknad om noe annet enn det som er avslått, eller søknaden inneholder momenter som gjør den kan og skal anses som en ny og endret søknad, er det legitimt og riktig at Nasjonalparkstyret gir søknaden er fair og uhildet vurdering. Det er selvfølgelig også hennes sterke ønske at Nasjonalparkstyret finner grunnlag for å innvilge søknaden og slik sett bidrar til at det fortsatt kan være grunnlag for drift på Byrsetra.

Det presiseres at vi ønsker at den totale søknaden fremlegges for nasjonalparkstyret, slik at styret får anledning til å gjøre en full og uhildet vurdering av denne.

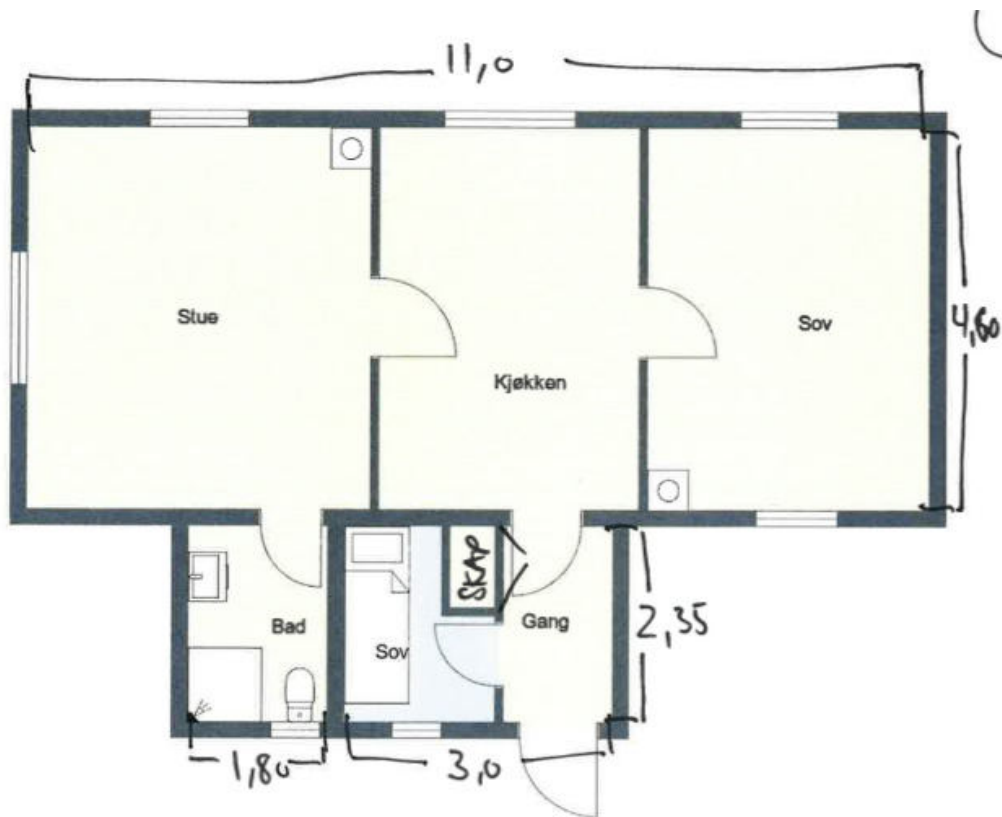
3. Den opprinnelige godkjenningen,

Tilbygg – godkjent i 2016:



Stein Ove Salicath Gordner

Advokat



Denne løsningen er den som det først ble søkt om, og som er godkjent. Som vi tidligere har nevnt, er dette imidlertid ikke en god løsning:

For å gjennomføre dette alternativet er det nødvendig å lage dør i en flott tømmervegg fra 1700-tallet. Dette vil være uopprettelig, og kan således ikke reverseres dersom man senere f.eks skulle ønske å gjennomføre en tilbakeføring/ombygging til et lengre sel, utvidet i selets lengderetning.

Merk her at andre alternative løsninger benytter eksisterende dør inn i den gamle delen av selet.

Videre vil det kreve at det må sprenges bort fjell helt inntil den gamle tømmerveggen. Det er ganske åpenbart at dette lett kan medføre omfattende og uopprettelige skader på det 300 år gamle selet.

Det er også slik at dette alternativet vil gi et svært flatt tak på den ene siden. Dette harmonerer på ingen måte med øvrig bebyggelse hverken på tunet eller for øvrig i området/verneområdet – noe alle de øvrige alternativer gjør.

Det innebærer også bygningsteknisk risiko som følge av tung snølast på et relativt flatt tak, beliggende inn mot eksisterende tak.

Stein Ove Salicath Gordner

Advokat

4. Kort om uttalelser om byggeskikk mm. - hovedgrunnlaget for tidligere avslag

Som nevnt foreligger det tidligere uttalelser fra kulturvernmyndighetene. Fylkeskommunen har gitt følgende uttalelse

I forhold til byggeskikk anbefaler vi vanligvis at seterbygninger utvides i lengderetningen istedenfor med et tilbygg i vinkel. Vinkelen blir mer dominerende i det nye forslaget, så vi foretrekker det opprinnelige tilbygget.

Magnhild Apeland

(mine understrekninger)

Gudbrandsdalsmusea ved Håvard Syse ble bedt om å avgi en faglig uttalelse om det omsøkte tilbyggets utforming.

Ang tilbygg på seterhus i landskapsvernområder: Gamle seterhus har i vårt område ei form og ein storleik vi kjenner att. Ofte tredelt, nokon gonger to-delt. Hovudforma kjenner vi uansett att, som ein litt lang og smal bygning som ligg godt i terrenget. Materialet er tømmer/ laft og med taktekking med naturlege material, anten torv eller skifer. Dette pregar bygningsmiljøet i kulturlandskapet, i enda større grad da LVO vart oppretta. For å unngå og miste særpreget ved byggeskikken og i neste rekkje kulturlandskapet ønskjer vi lite endring på hovudform og bygningsmateriale. Tilpassningar til ny bruk vil alltid koma i eit levande kulturmiljø, da ønskjer vi å innrette endringar etter hovudform på bygning eller i tunstruktur, slik at ikkje det nye vil endre dette inntrykket. Ein bør underordne seg det opphavlege. Ein ser mange eksempel på inngangssval med både saltak og pulttak, som regel er veggane kledd utvendig. Taka på desse ligg under hovudmønnet og utbygget er så lite dominerande at dei ikkje påverkar inntrykket av sjølve seterhuset. Byggeskikken bygger mykje på naturlege tilhøve, men og mykje på eit bevisst syn på forhold mellom lengde, breidde, høgde og volum. Fylkeskommunen skriv at dei foretrekkjer utviding i lengderetning, basert på areal i tilbygg i forslag 2. Dette vil føre til lite endring av hovudforma. Bygningen er framleis lang og smal og med høgder som er godt tilpassa frå før. Skisse av forslag 2 viser eit tilbygg i vinkel til selet, storleiken og takhøgde gjer at dette endrar hovudforma på bygningen. Skisse av forslag 1 viser eit mindre tilbygg, lengda er kort i høve breidde på selet. Breidda på tilbygget tilseier at mønet kjem høgare, avhengig av vegghøgde og takvinkel. Dei ulike fasadeskissene viser ulik mønehøgde, men den som viser front har mønet under hovudmønnet og blir naturleg ein underordna del til selet. Håper dette kan vere med å klare opp. Håvard Syse
Bygningsvernrådgjevar

Det er viktig å presisere at det forut for søknaden om utvidet tilbygg allerede var laget et tilbygg på selet, og dette tilbygget var laget i vinkel. Det er dette eksisterende og godjente

Stein Ove Salicath Gordner

Advokat

tilbygget som ble søkt utvidet. I den første søknaden - som er godkjent - var planen en utvidelse i tilbyggets bredde, og i den endrede søknaden en utvidelse i tilbyggets lengderetning.

Gudbrandsdalsmuseas anbefaling synes i hovedsak å være en påbygging i selve selets lengderetning, hvilket ganske sikkert kunne vært en foretrukket form for utvidelse, men det var altså allerede «for sent» fordi selet allerede hadde et tilbygg i vinkel, og det har heller ikke vært et av alternativene som har vært opp til vurdering i denne saken.

Derimot ble det altså først søkt om en utvidelse hvor det eksisterende utbygget, som altså er bygget i vinkel ut fra selet skulle bygges bredere, med relativt flatt tak og ulik takvinkel på hver side av mønet. Det ble innledningsvis søkt om en utvidelse som det ved befaring viste seg at ville kunne fremstå som ganske skjemmende (lite estetisk) og lite tradisjonell, og som i tillegg ville få en svak konstruksjonsform med hensyn til snøbelastning mm. Sagt med andre ord en form som i liten grad vil ivareta de særlige og førende hensyn til kulturlandskapet og stedet egenart. (Se nærmere om dette over under pkt. 3) Denne første søknaden ble imidlertid godkjent av så vel kommunale myndigheter som av Nasjonalparkstyret.

Hvattum fikk samstemte råd fra de som har sett planene i virkeligheten og på stedet. En samlet tilbakemelding var at det ville være en bedre løsning å forlenge det eksisterende tilbygget i dets lengderetning, og ikke bygge ut i bredden. Det er denne endrede utformingen det ble søkt om, og som ble godkjent av bygningsmyndighetene, deretter oppført, og så til sist helt overraskende ble avslått.

Imidlertid er det altså det alternativet, hvor det skal bygges ut i bredden som ønskes presset gjennom.

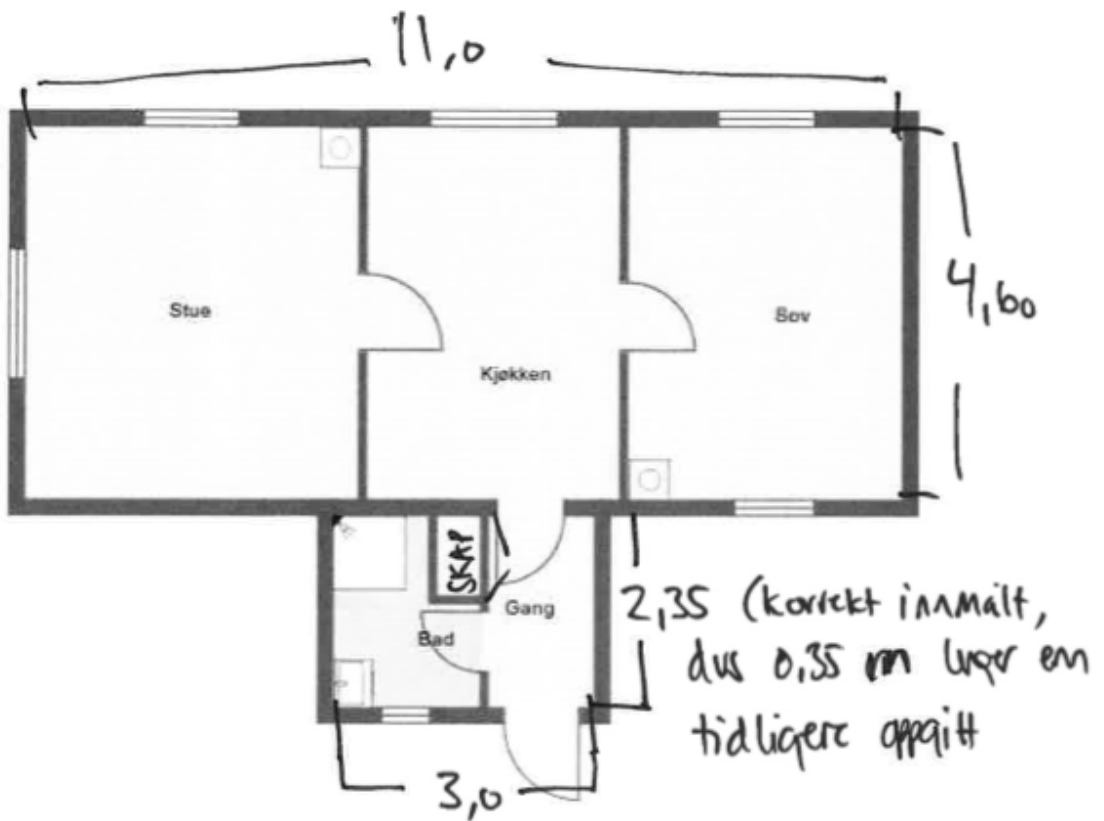
Det er svært viktig å her presisere at Hanne Hvattum etter all sannsynlighet ikke vil benytte den godkjenningen som foreligger, i hovedsak av de årsaker som er nevnt her. Hun vil om nødvendig enten vurdere tilbakeføring til den form det hadde frem til 2016. Eller hun vil vurdere nedlegging av seteren og riving/flytting av bygningene.

Hvattum ønsker derfor å presentere en alternativ løsning, og håper på et konstruktivt samarbeid frem til en god løsning for alle parter, herunder både henne selv og kulturlandskapet representert ved Nasjonalparkstyret og de forskjellige - faste og tilfeldige - brukerne av området.

5. Bygningene slik de var godkjent og oppført før søknad om utvidelse

For ordens skyld, og for lettere å se det hele i riktig sammenheng tas det her med en beskrivelse av selet slik de var før Hvattum innledet prosessen med søknad og ombygging.

Stein Ove Salicath Gordner Advokat



Stein Ove Salicath Gordner

Advokat



Ved vurderingen av dette alternativet er det essensielt å ha i tankene hva som er godkjent i tilsvarende saker fra Dovre. Særlig gjelder dette tilbygg på henholdsvis Tværrbekksetre – Grimsdalen og Mesetra – Grimsdalen. Usaklig forskjellsbehandling skal som kjent ikke finne sted.

Det ville uansett vært fordelaktig med en uttalelse fra Gudbrandsdalsmusea knyttet til det her omsøkte alternativet, sett opp mot tidligere godkjenninger gitt f.eks i Grimsdalen.

Videre kan det hevdes at mye tyder på at opprinnelig avslag skyldes en feiltagelse/feiltolkning av bygningsvernrådgers uttalelse, eller en for vidtgående konklusjon av det som uansett må kunne anses å ikke være mer enn en anbefaling, basert på en generell vurdering ikke en konkret vurdering og befaring.

Videre er det viktig å presisere at tegningene i opprinnelig søknad dessverre var noe avvikende fra det faktiske. De er nå korrigert og slik sett riktige, og dermed altså i noen grad forskjellig fra tidligere innsendte tegninger i opprinnelig søknad.

Det er også kjent at Nasjonalparkstyret ønsker å inngå en skjøtselsavtale med eierne av setereiendommer innenfor verneområdet. Dersom Hvattum ikke kan regne med å kunne ha en noenlunde effektiv og hensiktsmessig bruk av seteren er det overveiende sannsynlig at den vil bli nedlagt og fraflyttet. På den annen side er det naturlig nok slik at dersom fortsatt bruk

Stein Ove Salicath Gordner

Advokat

muliggjøres, både for henne og neste generasjon gårdbrukere, kan Hvattum også tenke seg å inngå en slik skjøtselsavtale.

At Byrsetra kan være i fortsatt drift, som i dag, med gressende kuer og et velstelt tun må være i tråd med vernetanken. En fraflytting vil representere det motsatte.

6. Ny søknad om et tilbygg

Søknaden går ut på et påbygg i lengderetning på tilbygget oppført i 2003, slik at lengden blir på 3,90 meter innvendig. Tilbygget fra 2003 har i dag en innvendig lengde på 2,35 meter.

En reduksjon av tilbygget ut over dette gjør at det ikke blir mulig med soverom. Soverommet er i dag nedskalert så mye det går, dvs plass til en seng på 1,90 x 0,75 som i dag nærmest er under normalt minstemål. På badet må det være plass til en kasse med mål 78 cm x 35 cm i tilknytning til toalettet for pumpe og vanntank (selve toalettet har en lengde ut i rommet på 55 cm), dvs at toalettet trenger 78 cm x 90 cm for å få plass.

Samtidig søkes det i tillegg om at selve taket kan bestå, og således kan danne et overbygg over en liten sval foran inngangsdøren.

Fasadetegninger:



Stein Ove Salicath Gordner Advokat

Plan:



7. Antall soveplasser med de ulike alternativene:

Så langt vi kjenner til har det i en rekke tidligere saker vedrørende godkjenning av tilbygg og utbygging innfor verneområdene, vært lagt avgjørende eller betydelig vekt på antall soveplasser mv. og om endringer kan føre til at økt bruksfrekvens og -belastning.

Noen eksempler på saker hvor dette er tillagt vesentlig betydning for vurdering og vedtak i byggesaker er vedlagt. Noen deler er markert, men markeringene er ikke nødvendigvis uttømmende.

Tatt i betraktning at antall soveplasser, og derigjennom utnyttelsen av og belastningen på eiendommen kan være av betydning skal det her nevnes at antatte realistiske soveplasser i de ulike alternativene vil være.

Alternativ 0 = tilbakeføring til slik tilbygget var 2003- 2016

Selet: 6 sengeplasser fordelt på 2 x familiekøye i samme rom.

Stein Ove Salicath Gordner

Advokat

Kokhuset: 5 sengeplasser fordelt på 1 vanlig køyeseng og 1 familiekøye

Totalt 11 sengeplasser

Det omsøkte alternativet tilbygg på totalt 1,75 meter + sval

Selet: 5 sengeplasser fordelt på 1 familiekøye og 1 dobbeltseng i samme rom i opprinnelig del av selet.
+ en enkeltseng med bredde 75 cm i tilbygg (her er det ikke plass til verken køyeseng eller bredere seng).

Totalt 6 sengeplasser

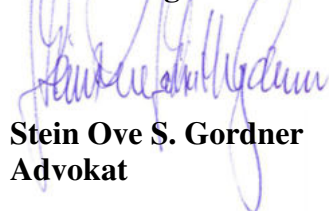
Det er nødvendig påpeke at antall og typer senger ikke er tilfeldig. Forholdet er at Hanne Hvattums mor, som er kårberettiget på gården (Byre) og dermed også på setra (Byrsetra) har – som vanlig er – en tinglyst bruksrett til setra. Hanne Hvattum er gift og har to små barn. For å få til den nødvendige plasseringen av den enkelte, blir ovenstående fordeling av sengeplasser den naturlige og i noen grad den eneste mulige.

8. Avsluttende kommentarer

Som nevnt innledningsvis mener Hanne Hvattum at hun fritt kan søke om bygningsmessige endringer på setra. Dette er derfor en søknad, som det er et sterkt håp om at kan undergis en uhildet, grundig og konstruktiv vurdering, og at det tas hensyn til alle sider av saken, slik at det forhåpentligvis kan være mulig å komme til en løsning som alle parter er vel tjent med.

Dersom noe skulle være uklart, eller det for øvrig er behov for ytterligere opplysninger ber jeg om at jeg kontaktes, slik at jeg kan forsøke å avhjelpe dette.

Med vennlig hilsen



Stein Ove S. Gordner
Advokat

**Vedlegg: 1 situasjonsplan og plantegning m. utv. mål
2-4 eksempler på byggesaker hvor ant. sengeplasser har vært av betydning**

Fra: Stein Ove S. Gordner[advokat@gordner.no]
Sendt: 5. mai 2021 11:27:34
Til: Postmottak SFIN
Kopi: 'Hanne Hvattum'
Tittel: korrigert søknad

Eirin Berge

Jeg viser til tilbakemelding og telefonsamtale, og oversender ny søknad.

Jeg håper på en positiv behandling av søknaden, og forutsetter av hensyn til tidsaspektet at den kan behandles av nasjonalparkstyret på deres førstkommende møte.

Med vennlig hilsen

Stein Ove S. Gordner

Advokat

Ormsundveien 45, 0198 Oslo

mob: 920 56 555

e-post: advokat@gordner.no



Inger Karin og Kjell Myhre
Løkkesvingen 6
3032 DRAMMEN
Att:

SAKSBEHANDLER: STEIN MAGNE GREVRUSTEN ARKIVKODE: 2014/4823 - 432.2 DATO: 22.12.2014

FRYDALEN LANDSKAPSVERNOMRÅDE - AVSLAG PÅ SØKNAD OM TILBYGG TIL HYTTE GNR. 343/10 LUSEBY / KARELEN - INGER KARIN OG KJELL MYHRE

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har behandlet din søknad om tilbygg til hytte i Frydalen landskapsvernområde. Se vedlagt innstilling og vedtak.

Med hilsen

A handwritten signature in black ink that reads 'Stein Magne Grevrusten'.

Stein Magne Grevrusten
Nasjonalparkforvalter

Kopi går i e-post til følgende:

Nord-Fron kommune
Villreinnemnda for Rondane og Sølnekletten
Rådgivende utvalg for nasjonalparker og landskapsvernområder i Rondaneregionen
Statens naturoppsyn Rondane
Miljødirektoratet
Fylkesmannen i Oppland

Arkivsaksnr: 2014/4823-2

Saksbehandler: Stein Magne Grevrusten

Dato: 17.11.2014

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	58/2014	28.11.2014

Frydalen landskapsvernområde - Avslag på søknad om tilbygg til hytte gnr. 343/10 Luseby / Karelen - Inger Karin og Kjell Myhre

Nasjonalparkforvalters innstilling

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i styremøte den 28. november 2014 avslått Inger Karin og Kjell Myhre sin søknad om påbygg på hytte ved Furusjøen i Frydalen landskapsvernområde. Avslaget er begrunnet med at det ikke er hjemmel i gjeldende regelverket for å gi dispensasjon i denne saken.

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28. Frist for klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Klima- og Miljødepartementet, men sendes til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.

Saksprotokoll i Rondane-Dovre nasjonalparkstyre - 28.11.2014

Vedtak som nasjonalparkforvalter sin innstilling.

Vedtak

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i styremøte den 28. november 2014 avslått Inger Karin og Kjell Myhre sin søknad om påbygg på hytte ved Furusjøen i Frydalen landskapsvernområde. Avslaget er begrunnet med at det ikke er hjemmel i gjeldende regelverket for å gi dispensasjon i denne saken.

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28. Frist for klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Klima- og Miljødepartementet, men sendes til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.

Dokumenter i saken

- Søknad fra Inger Karin og Kjell Myhre, datert 8. juli 2014.

Saksopplysninger

Om søknaden

Søknaden fra Myhre gjengis i sin helhet nedenfor:

Det søkes om tilbygg til eksisterende hytte som ligger i nordenden av Furusjøen ca. 450 meter fra Karelen på strekningen mot Luseby. Det er ikke bilvei til hytteeiendommen og adkomst til hytta er basert på bruk av båt og/eller sti. Beliggenheten og bruken av hytta berører i liten grad Frydalen Landskapsområde. Våre fritidsaktiviteter og friluftsliv påvirker i liten grad naturmiljøet og kommer heller ikke i konflikt med villreininteresser. I løpet av de ca. 70 årene familien har vært i området har vi ennå til gode å se villrein i nærområdet og jeg antar at leveområdet for reinen i et langsiktig perspektiv ikke vil endre seg vesentlig.

Dagens hytte ble bygd av familien i 1941 og på eiendommen er oppført hytte på ca. 53 m², uthus ca. 15 m² og båtnaust ca. 23 m². Hytta ble overtatt av undertegnede ved arveoppgjør i 1996. Som det fremgår av plantegningen består hytta av gang, kjøkken, stue og ett soverom. Det er begrensede muligheter til optimale endringer innenfor dagens areal og planløsning.

Det søkes om dispensasjon for et tilbygg på 15.75 m² som utgjør ca 30 % av dagens hyttes bebygde areal. Det vises til Forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane, herunder Vern av Frydalen Landskapsvernområde. Tomtearealet er oppgitt til 2 887,5 m². (Ref. se. eiendom info.) Total bygningsmasse på eiendom vil etter tilbygget bli ca.106 m² (BYA) På vedlagte tegning vises at tilbygget tilknyttes på baksiden av dagens hytte og vil ikke ha noen konsekvenser for fasaden mot Furusjøen. Det vil heller ikke være til hinder for utsyn for naboer, eller til hinder for den frie ferdsel. Tomtearealet for tilbygget er plant og det vil ikke gi negative virkninger på landskapets art eller karakter. Tilbygget vil bestå av 2 små soverom, gang, bod/vaskerom hvor det er ønskelig å installere biologisk toalett, type Vera. Dette vil være en fordel i forhold til dagens gamle utedo og vil bidra til å redusere utslipp til grunn. Tilbygget vil bli tilpasset dagens bygningsmåte og uttrykk.

Vi er bosatt i Drammen og hyttebesøk av familie og venner er med dagens begrensede muligheter for overnatting vanskelig. Hvis muligheter for økt komfort etter "dagens standard/krav" og eget soverom for barn og barnbarn kan bli gjort mulig, vil bruken av hytta bli mer attraktiv og bidra til økt trivsel. Dette vil være positivt og bidra til å videreføre et rikt friluftsliv til neste generasjon. Hytta vil bli benyttet mer og vil kunne stimulere til økt bruk og fritidsaktiviteter. Dette vil igjen bidra til å styrke fjellbasert reiselivsnæring og det lokale næringslivet.

Noen naboeiendommer i området har tidligere foretatt tilbygg og utvidelser og dette har bidratt til økt fritidsaktiviteter og mer trivsel for disse hytteeierne. Vi ser fram til en positiv behandling av søknaden og håper det vil gi familien muligheten til å kunne oppleve et rikt friluftsliv innenfor rammene av verneformålet.

Verneforskrift og forvaltningsplan

Formålet med opprettelsen av Frydalen landskapsvernområde er å:

- ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart,
- ta vare på leveområder for villreinstammen i Rondane og et rikt dyre- og planteliv,
- ta vare på landskapsformene.

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Etter verneforskriftens § 3 pkt. 1.1 er området vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter, herunder oppføring av bygninger. I følge verneforskriftens § 3 pkt. 1.3 d kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til:

Ombygginger og tilbygg til eksisterende bygninger i tråd med forvaltningsplan.

I forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane står det følgende om Frydalen landskapsvernområde:

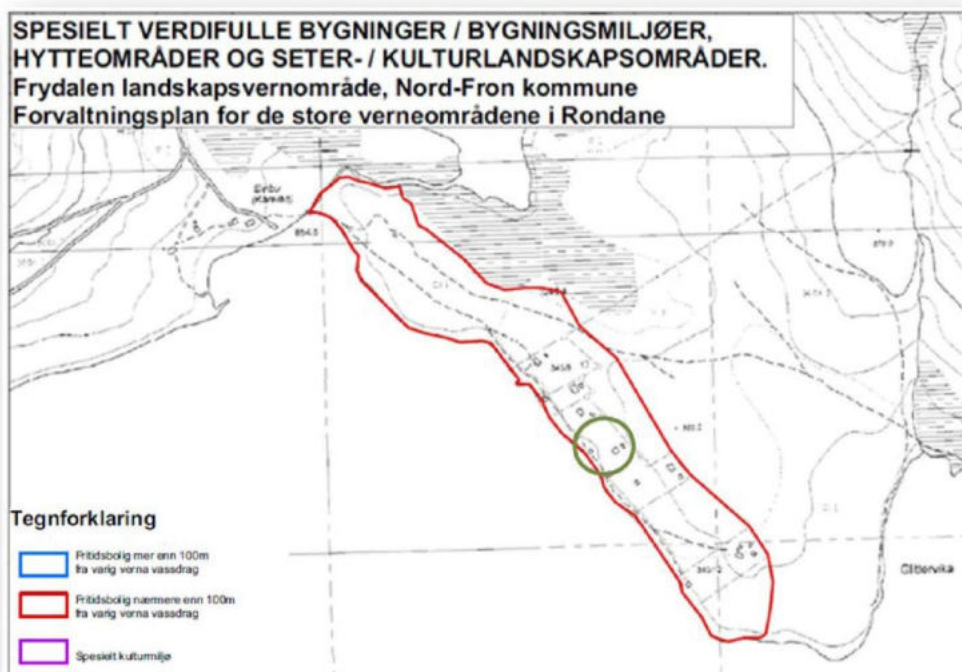
Fryavassdraget er et vassdrag varig vernet mot kraftutbygging. Det er innenfor en sone på om lag 100 m ikke tillatt å føre opp nye bygg/tilbygg, jf. kommunedelplanen for Frydalen. I Frydalen landskapsvernområde er det definert ut hytteområder, som ligger utenfor det vassdragsnære beltet med byggeforbud. Hytteområdene utenfor dette beltet har felles retningslinjer for ombygging/tilbygg: Maksimalt bruksareal etter bygging av tilbygg er 70 m² (TBRA) og arealet på nytt tilbygg skal ikke utgjøre mer enn 30 % av areal på hytta/fritidsboligen på vernetidspunktet.

Søknader om nybygg vil bli vurdert strengt og må behandles som en dispensasjon etter § 4 (nå nml § 48), med unntak av de formål som nevnes spesielt nedenfor. Det vil kun være aktuelt med nybygg i form av små uthus for eksempel for å dekke behovet for utedo, vedskjul eller lignende. Nybygg vil i slike tilfeller kun være aktuelt der dette ansees som mer gunstig av hensyn til landskapet eller bygningsmiljøet, enn utvidelse av eksisterende hytte/bu/stølshus.

I tillegg til behandling etter verneforskrift og eventuelle retningslinjer i forvaltningsplanen må søknaden også vurderes etter naturmangfoldloven, herunder de miljøretslige prinsippene nedfelt i §§ 8-12 (kunnskapsgrunnlag, føre-var prinsippet, samlet belastning på økosystemet, kostnader ved miljøforringelse bæres av tiltakshaver samt miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder), jf. § 7.

Vurdering

Søker har hytte i Frydalen landskapsvernområde mellom Karelen og Glittervika på nordsiden av Furusjøen. Furusjøen tilhører Fryavassdraget som ble varig vernet mot utbygging i 1980, bl.a. for sin urørthet i den øvre delen av vassdraget. I forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane er det definert en sone på om lag 100 meter fra vannkanten der det ikke er tillatt å føre opp nye bygninger eller tilbygg til eksisterende bygninger. Disse føringene er også i tråd med kommunedelplan for Nord-Fron kommune 2011-2022. Bakgrunnen for disse føringene har sitt utspring i plan- og bygningslovens § 1-8 om *forbud mot tiltak mv. langs sjø og vassdrag*. Hytta til Myhre ligger innenfor denne sonen, ca. 35 meter fra vannkanten på Furusjøen (se kart nedenfor). I denne sonen kan det kun i sjeldne tilfeller bare gis dispensasjon til oppføring av små uthus for å dekke behov for eksempelvis utedø dersom det ikke finnes tilfredsstillende løsninger på dette fra før.



Utklipp fra forvaltningsplanen. Grønn ring viser søker sin hytte i byggeforbud sonen.

Dersom søker sin hytte hadde ligget utenfor byggeforbud sonen i Frydalen landskapsvernområde, hadde følgende moment blitt gjeldende for ombygging/tilbygg: *Maksimalt bruksareal etter bygging av tilbygg er 70 m² (TBRA) og arealet på nytt tilbygg skal ikke utgjøre mer enn 30 % av areal på hytta/fritidsboligen på vernetidspunktet.* For søker sin del ville dette bety at dagens bruksareal på eiendommen utgjør 68 m² (bruksareal hytte+uthus) når man ser bort fra naustet på 23 m² på eiendommen. Dette gjør at tillatt bruksareal i dag er kun 2 m² mindre enn maksimalt bruksareal på 70 m² som er oppgitt i forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane og kommuneplanen for Nord-Fron kommune.

Generelt sett er behov som er tilknyttet fritidsbruk blitt vurdert strengere enn behov som eksempelvis er tilknyttet landbruksrelaterte saker i landskapsvernområdene. Utover de estetiske og kulturhistoriske hensyn har tiltak knyttet til fritidsboliger også blitt vurdert ut fra den effekten tiltaket *kan* ha på ferdselen inn i områder som er viktige for villreinen. I den sammenhengen har søknader som er forankret i et behov for flere soveplasser blitt behandlet strengt. Tidligere forvaltningspraksis i bl.a. Frydalen landskapsvernområde viser dette, og underbygger praktiseringen av retningslinjene i forvaltningsplanen ovenfor.

Med bakgrunn i momentene ovenfor kan ikke nasjonalparkforvalter se at tiltaket er i tråd med gjeldende regelverk. Det er derfor ikke hjemmel for å vurdere en eventuell tillatelse i denne saken og søknaden må dermed avslås. Av denne grunn blir heller ikke søknaden vurdert opp mot de miljørettslige prinsippene i naturmangfoldlovens §§ 8-12, jf. § 7.

Konklusjon

Med bakgrunn i føringer i verneforskrift for Frydalen landskapsvernområde og forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane, er det ikke hjemmel for å gi tillatelse til omsøkt formål. Nasjonalparkforvalter mener derfor at søknaden må avslås.



Knut Engemoen
Olav Bismos gate 1
2670 OTTA
Att:

SAKSBEHANDLER: STEIN MAGNE GREVRUSTEN ARKIVKODE: 2013/7154 - 432.2 DATO: 22.12.2014

FRYDALEN LANDSKAPSVERNOMRADE - 2014 - SØKNAD OM OPPFØRING AV ANNEKS/UTHUS PÅ GNR. 331/74 I FRYLIA - KNUT ENGEMOEN

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har behandlet din søknad om oppføring av anneks/uthus i Frydalen landskapsvernområde. Se vedlagt saksframstilling og vedtak.

Med hilsen

Stein Magne Grevrusten
Nasjonalparkforvalter

Kopi går i e-post til følgende:

Nord-Fron kommune
Villreinnemnda for Rondane og Sølnekletten
Rådgivende utvalg for nasjonalparker og landskapsvernområder i Rondaneregionen
Statens naturoppsyn Rondane
Miljødirektoratet
Fylkesmannen i Oppland

Arkivsaksnr: 2013/7154-4

Saksbehandler: Stein Magne Grevrusten

Dato: 19.11.2014

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	59/2014	28.11.2014

Frydalen landskapsvernområde - 2014 – Dispensasjon for oppføring av uthus på gnr. 331/74 i Frylia - Knut Engemoen

Nasjonalparkforvalters innstilling

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i styremøte den 28. november 2014 gitt Knut Engemoen dispensasjon for oppføring av uthus ved hytte med gnr/bnr 331/74 i Frydalen landskapsvernområde. Søknad om å benytte deler av bygningen til sengeplass er avslått. Dispensasjonen er gitt med hjemmel i naturmangfoldlovens § 48 første alternativ.

Følgende vilkår gjelder for dispensasjonen:

- Det kan oppføres et frittstående uthus på inntil 12 m² (T-BRA) på eiendommen.
- Bygget skal ha en eksteriørmessig utforming, farge og materialvalg i samsvar med tradisjonell byggeskikk og som er tilpasset bygningsmiljøet i området for øvrig. Antall vinduer skal tilpasses den tradisjonen og det formålet som bygningen skal oppfylle.
- Montering av pipe på bygningen er ikke tillatt.
- Snarest mulig skal tiltakshaver oversende forvaltningsmyndigheten tegninger av ny fasade på bygningen som er i tråd med kulepunktene ovenfor. Disse skal være godkjent av forvaltningsmyndigheten før byggestart.
- I forbindelse med byggingen gis det dispensasjon for inntil to turer med traktor og tilhenger langs kjørespor fra Fryosen.
- Før byggestart og før transportene med bygningsmaterialer gjennomføres skal SNO Rondane ha melding om oppstart (Finn Bjormyr tlf 481 13 674).

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28. Frist for klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Klima- og Miljødepartementet, men sendes til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.

Saksprotokoll i Rondane-Dovre nasjonalparkstyre - 28.11.2014

Vedtak som nasjonalparkforvalter sin innstilling.

Vedtak

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i styremøte den 28. november 2014 gitt Knut Engemoen dispensasjon for oppføring av uthus ved hytte med gnr/bnr 331/74 i Frydalen landskapsvernområde. Søknad om å benytte deler av bygningen til sengeplass er avslått. Dispensasjonen er gitt med hjemmel i naturmangfoldlovens § 48 første alternativ.

Følgende vilkår gjelder for dispensasjonen:

- Det kan oppføres et frittstående uthus på inntil 12 m² (T-BRA) på eiendommen.
- Bygget skal ha en eksteriørmessig utforming, farge og materialvalg i samsvar med tradisjonell byggeskikk og som er tilpasset bygningsmiljøet i området for øvrig. Antall vinduer skal tilpasses den tradisjonen og det formålet som bygningen skal oppfylle.
- Montering av pipe på bygningen er ikke tillatt.
- Snarest mulig skal tiltakshaver oversende forvaltningsmyndigheten tegninger av ny fasade på bygningen som er i tråd med kulepunktene ovenfor. Disse skal være godkjent av forvaltningsmyndigheten før byggestart.
- I forbindelse med byggingen gis det dispensasjon for inntil to turer med traktor og tilhenger langs kjørespor fra Fryosen.
- Før byggestart og før transportene med bygningsmaterialer gjennomføres skal SNO Rondane ha melding om oppstart (Finn Bjormyr tlf 481 13 674).

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28. Frist for klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Klima- og Miljødepartementet, men sendes til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.

Dokumenter i saken

- Søknad/tilleggsopplysninger til tidligere søknad oversendt i e-post datert 20. juni 2014.
- Søknad fra Knut Engemoen datert 30. oktober 2013 (ikke satt saken i behandling før nå etter samtale med søker).

Saksopplysninger

Om søknaden

Søknaden/tilleggsopplysningene fra Knut Engemoen datert 20.06.2014 er gjengitt i sin helhet nedenfor:

Jeg arvet hytta av mine foreldre i 2012. Foreldrene mine har brukt hytta lite i flere år før jeg arvet den. Det er stort behov for mere bod/lagerplass og litt overnattingsplass slik det er i dag. Dette for at hytta skal kunne brukes av hele familien som et fritidsbygg på en funksjonell og praktisk god måte. Det er bare tillat 70 m2 som total byggemasse i Frylia har jeg fått til informasjon. Dagens hytte er på 58 m2, så søknaden gjelder da de resterende 12. Søker om en separat bygning for kombinert bod og overnatting da det ikke blir funksjonelt og estetisk fint og bygge på de resterende kvadratene på eksisterende hytte. Dagens hytte er plassert helt øverst på tomten og utformet slik at ikke lar seg gjøre å bygge på hytta med de ekstra kvadratene. Med et eget bygg vil det også bli mye finere i landskapet estetisk og funksjonelt.

Det er kun et bygg på tomten i dag. Byggningsnummer 161, Hytter, sommerhus ol. Fritidsbygg. Det er en av få eiendommer i Frydalen landskapsområde som ikke er oppført med flere bygninger på tomten. Mere lagerplass for oss vil bidra til mindre behov for transport inn til hytta av ved og annet utstyr i perioder.

Vedlagt tegning i søknaden av bygningens fasade vil bli lik eksisterende hytte og ikke med så store og mange vinduer som er tegnet inn. Dersom det blir pipe så blir det kun en liten stål pipe.

Forvaltningsplan og verneforskrift

Formålet med opprettelsen av Frydalen landskapsvernområde er å:

- ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart,
- ta vare på leveområder for villreinstammen i Rondane og et rikt dyre- og planteliv,
- ta vare på landskapsformene.

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Etter verneforskriftens § 3 pkt. 1.1 er området vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter, herunder oppføring av bygninger.

Ved en eventuell dispensasjon for oppføring av nye bygninger krever dette behandling etter naturmangfoldlovens § 48 om dispensasjon fra et vernevedtak. I loven heter det bl.a.:

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.

I forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane står det følgende om Frydalen landskapsvernområde:

I Frydalen landskapsvernområde er det definert ut hytteområder, som ligger utenfor det vassdragsnære beltet med byggeforbud. Hytteområdene utenfor dette beltet har felles retningslinjer for ombygging/tilbygg:

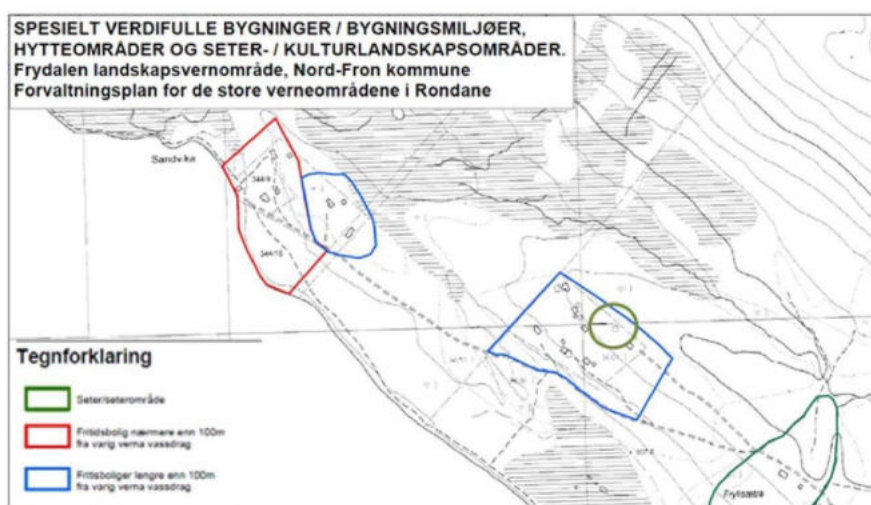
- Maksimalt bruksareal etter bygging av tilbygg er 70 m² (TBRA)
- Arealet på nytt tilbygg skal ikke utgjøre mer enn 30 % av areal på hytta/fritidsboligen på vernetidspunktet.

Søknader om nybygg vil bli vurdert strengt og må behandles som en dispensasjon etter § 4 (nå nml § 48), med unntak av de formål som nevnes spesielt nedenfor. Det vil kun være aktuelt med nybygg i form av små uthus for eksempel for å dekke behovet for utedo, vedskjul eller lignende. Nybygg vil i slike tilfeller kun være aktuelt der dette ansees som mer gunstig av hensyn til landskapet eller bygningsmiljøet, enn utvidelse av eksisterende hytte/bu/støls hus.

I tillegg til behandling etter verneforskrift og eventuelle retningslinjer i forvaltningsplanen må søknaden også vurderes etter naturmangfoldloven, herunder de miljørettslige prinsippene nedfelt i §§ 8-12 (kunnskapsgrunnlag, føre-var prinsippet, samlet belastning på økosystemet, kostnader ved miljøforringelse bæres av tiltakshaver samt miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder), jf. § 7.

Vurdering

Søker har hytte i Frydalen landskapsvernområde mellom Fryosen og Sandvika på østsiden av Furusjøen. Furusjøen tilhører Fryavassdraget som ble varig vernet mot utbygging i 1980, bl.a. for sin urørthet i den øvre delen av vassdraget. I forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane er det definert en sone på om lag 100 meter fra vannkanten der det ikke er tillatt å føre opp nye bygninger eller tilbygg til eksisterende bygninger. Hytta til Engemoen ligger utenfor denne sonen, ca. 250 meter fra vannkanten på Furusjøen (se kart nedenfor). Engemoen skisserer i sin søknad at det er behov for mer lagerplass og overnattingsplass på familiens hytte, og søker dermed om dispensasjon for oppføring av et frittstående hus med kombinert lager og mulighet for overnatting.



Utklipp fra forvaltningsplanen. Grønn ring viser søker sin hytte i sone som er lenger enn 100 m fra vassdrag.



Kart ovenfor viser hytta og uthuset sin plassering i terrenget.

Pr. i dag består eiendommen av en bygning med et lite tilbygg til hytta som fungerer som kombinert lagerplass og utedo. Engemoen ønsker å bygge et frittstående bygg med god lagerkapasitet for ved og annet utstyr, og påpeker samtidig at dette vil føre til at det blir mindre behov for motorisert ferdsel inn og ut til eiendommen. I søknaden er det også skissert et ønske om å kunne benytte deler av bygningen til overnatting. I telefonsamtale med søkeren er det også synliggjort et problem med den eksisterende utedoen på hytta. Spesielt på sommeren kan det til tider være noe luktproblemer inne i hytta med bakgrunn i utedoen som ligger vegg i vegg. Utett grunnmur i stein kan i følge søker være årsaken til dette. Derfor er det også sannsynliggjort et behov for å flytte utedoen om problemet vedvarer.

Forvaltningsplanen framhever at søknader om nybygg skal vurderes strengt og må behandles etter naturmangfoldlovens § 48. I følge forvaltningsplanen vil det kun være aktuelt med nybygg i form av små uthus for eksempel for å dekke behovet for utedo, vedskjul eller lignende dersom det ikke finnes tilfredsstillende løsninger på dette.

Generelt sett er behov som er tilknyttet fritidsbruk blitt vurdert strengere enn behov som eksempelvis er tilknyttet landbruksrelaterte saker i landskapsvernområdene. Utover de estetiske og kulturhistoriske hensyn har tiltak knyttet til fritidsboliger også blitt vurdert ut fra den effekten tiltaket kan ha på ferdselen inn i områder som er viktige for villreinen. I den sammenhengen har søknader som er forankret i et behov for flere soveplasser blitt behandlet strengt. Tidligere forvaltningspraksis i bl.a. Frydalen landskapsvernområde viser dette, og underbygger praktiseringen av retningslinjene i forvaltningsplanen ovenfor. I denne saken vil det etter nasjonalparkforvalter sitt syn ikke være aktuelt å tillate bruk av en slik bygning til overnatting. Søker synliggjør derimot to andre moment (behov for mer lagerplass og behov for flytting av utedo) som taler for at man kan vurdere å gi dispensasjon til omsøkt tiltak.

Kunnskapsgrunnlaget om verneverdiene i dette området er godt. Når det gjelder villrein foreligger NINA Rapport 339 fra 2008 som oppsummerer kunnskapsstatus og leveområde, samt tilhørende kart utarbeidet i forbindelse med arbeid med ny regional plan for villreinen i Rondane og Sølknletten. NINA Rapport 551 utreder konflikten mellom villrein og menneskelig ferdsel i området. I tillegg foreligger ferske data fra GPS-prosjektet i perioden 2009 og fram til nå. I tillegg finnes oppdatert oversikt over naturkvalitetene i området i bl.a. i Naturbasen (§ 8).

Oppføring av et enkelt uthus for utedo- og lagerfunksjon vil ikke redusere det særpregede natur- og kulturlandskapet og landskapsformene eller endre nevneverdig bruken av hytta slik at det medfører økt ferdsel inn

i villreinområdet. Under forutsetning av at materialtransporten planlegges og gjennomføres til tider der belastningen på kjøresporet blir minst mulig, er det ikke vurdert at tiltaket vil bidra til å overskride akseptabelt nivå for samlet belastning på økosystemet. Etter nasjonalparkforvalter sin vurdering er en dispensasjon i denne saken innenfor rammene av det skjønnet som kan utvises i denne sammenhengen, om man da ser bort fra den delen av søknaden som gjelder bruk av uthuset til overnatting. Søknader om utvidet kapasitet med tanke på overnattingsmuligheter har vært behandlet strengt tidligere i verneområdet. Den praksisen må etter forvalter sitt syn fortsette av hensyn til presedensvirkning og i forhold til samlet belastning på området. Bygningmessig er omsøkt tiltak innenfor arealkravet på maksimalt 70 m² (T-BRA) i Frydalen landskapsvernområde.

Forvalter vurderer det slik at oppføring av et lite uthus ved eksisterende hytte «ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig», og at vilkår for å vurdere dispensasjon i medhold av naturmangfoldlovens § 48 dermed er til stede. Nasjonalparkforvalter mener derfor at føre-var-prinsippet ikke bør tillegges vekt i denne saken, så lenge det bare blir gitt dispensasjon for bruk som uthus og utedo (§§ 9-10). Ved en eventuell dispensasjon for oppføring av bygningen kan forvaltningsmyndigheten stille vilkår om eksteriørmessig utforming, farge og materialvalg i samsvar med tradisjonell byggeskikk og tilpasset bygningsmiljøet for øvrig. Vilkår kan også være begrunnet i landskapshensyn. Montering av eksempelvis vinduer og pipe på bygg som av tradisjon ikke har slike elementer må vurderes strengt. I dette tilfellet er det ikke aktuelt å tillate oppføring av pipe da bygningen kun skal ha en uthus-funksjon. Tiltakshaver plikter å iverksette de tiltak som er nødvendig for at naturmangfoldet ikke skal bli nevneverdig skadelidende. Om ikke dette blir gjort kan tiltakshaver bli pålagt å rette skaden i ettertid (§ 11). Når det gjelder punktet om miljøforsvarlige teknikker sikres dette gjennom vilkår i saken (§ 12).

Konklusjon

Nasjonalparkforvalter vurderer det slik at oppføring av et lite uthus ved eksisterende hytte «ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig», og at vilkår for å gi dispensasjon i medhold av naturmangfoldlovens § 48 dermed er til stede for den delen av søknaden som gjelder uthus med lagerfunksjon og eventuelt utedo. Det anbefales derfor å gi tillatelse til oppføring av uthus med utedo- og lagerfunksjon. Den delen av søknaden som omhandler bruk av bygningen til overnattingsrom blir dermed avslått.



Rondane-Dovre
nasjonalparkstyre

Postadresse

Besøksadresse
Norsk Villreinsenter Nord
Hjerkinnhusvegen 33
2661 Hjerkinn

Kontakt
Sentralbord: +47
Direkte: +47 61 26 62 09

<http://www.nasjonalparkstyre.no/rondane-dovre>

Petter M. Jørgensen
Epost: petter.jorgensen@appeartv.com

Saksbehandler Eirin Berge

Vår ref. 2019/10397-10 432.2

Deres ref.

Dato 18.10.2019

Melding om vedtak- Frydalen LVO - tillatelse til tilbygg på fritidsbolig gbnr. 331/73 Nord-Fron kommune - Petter M. Jørgensen

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har behandlet din søknad om tilbygg til fritidsbolig. Vedtaket i nasjonalparkstyret ble som følger:

«Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i styremøte den 11.oktober 2019 gitt Petter M. Jørgensen tillatelse til å oppføre tilbygg på fritidsbolig som omsøkt på gbnr 331/73 i Nord-Fron kommune i Frydalen landskapsvernområde. Vedtaket er gitt i medhold av verneforskriften for Frydalen landskapsvernområde § 3 punkt 1.3 bokstav d.

Følgende vilkår gjelder for tillatelsen:

- *Tilbygget skal oppføres og ha utforming som vist i plantegninger- og fasadeillustrasjoner i søknad datert 8.3.2019 og 8.8.2019 (tilleggsinformasjon).*
- *Rivingsmaterialer og overskytende bygningsmaterialer skal bringes ut fra området.*
- *Tilbygget skal ha et bruksareal (BRA) på 12,7 m² og et bebygd areal (BYA) på 14,3 m² som opplyst i søknaden. Ytre mål på tilbygget skal være som opplyst på plantegning i søknad og mønehøyde skal være som eksisterende fritidsbolig.*
- *Tiltaket skal ikke medføre terrenginngrep over 0,5 meter, og bygningen skal tilpasses terreng, ikke motsatt.*
- *Eksisterende materialbruk skal videreføres. Tilbygget skal bygges i laft, torvtak og grunnmur i tørrmurt naturstein. Det skal brukes stedegen torv, bruk av ferdigpakke sekker til torvtak er ikke tillatt.*
- *Nye vinduer skal være smårutet som på eksisterende bygning og følge eksisterende farge på omramminger og sprosser. Hvite omramminger/sprosser er ikke tillatt.*
- *Fargebruken på tilbygget skal være dempet, brun/grå*
- *Statens naturoppsyn (SNO) kan utføre kontroll i henhold til vilkårene i tillatelsen.*
- *Tillataket skal ferdigstilles senest 3 år etter vedtaksdato. Senest 4 uker etter tiltaket er gjennomført skal det sendes bilder av bygningens fasader (alle 4) til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, fminpost@fylkesmannen.no*

Nasjonalpark	Dovre, Rondane
Naturreservat	Flakktjørna, Grimsdalsmyrene, Hemmeldalen, Hovdsjømyrene, Kattuglehøi, Mesætermyre, Myldingi, Veslehjerkinnjønnin
Landskapsvernområde	Dørålen, Frydalen, Grimsdalen, Vesle Hjerkinn



Vedtaket er gjort i forhold til verneforskrift og naturmangfoldloven. Andre tillatelser som tiltaket krever, for eksempel fra grunneier eller kommune (plan- og bygningslov), må søker selv sørge for. Vedtaket er basert på opplysninger gitt i søknad. Dersom opplysningene i søknaden skulle vise seg å være uriktige, kan det medføre at vedtaket er ugyldig.

Vedtaket kan påklages innen 3 uker etter mottakelse av vedtaket, jf. forvaltningsloven §§ 28 og 29. Klagen skal sendes skriftlig til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, men stiles til Miljødirektoratet. Angi vedtaket du klager over, den eller de endringer du ønsker, og de grunner du har for at vedtaket bør endres. Dersom du klager så sent at det kan være uklart for oss om du har klaget i rett tid, bør du oppgi når du mottok dette brevet. Vi gjør oppmerksom på at også andre enn søker kan ha rettslig klageadgang.»

Innstilling og styrets behandling er lagt ved. Har du spørsmål så ta kontakt med saksbehandler. På grunn av tekniske utfordringer har det dessverre tatt tid før vedtaket kunne oversendes.

Med hilsen

Eirin Berge
nasjonalparkforvalter

Etter våre rutiner er dette brevet godkjent og sendt uten underskrift

Kopi til:

Nord-Fron kommune	Nedregate 50	2640	VINSTRÅ
Fylkesmannen i Innlandet	Postboks 987	2604	LILLEHAMMER
Oppland fylkeskommune	Postboks 988	2626	LILLEHAMMER
Statens naturoppsyn Rondane			
Villreinnemda Rondane og Sølkleppen			



Saksframlegg

Arkivsaksnummer: 2019/10397-6

Saksbehandler: Eirin Berge

Dato: 12.09.2019

Sak - Frydalen LVO - søknad om tilbygg på fritidsbolig gbnr. 331/73 Nord-Fron kommune - Petter M. Jørgensen

Innstilling fra forvalter

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i styremøte den 11.oktober 2019 gitt Petter M. Jørgensen tillatelse til å oppføre tilbygg på fritidsbolig som omsøkt på gbnr 331/73 i Nord-Fron kommune i Frydalen landskapsvernområde. Vedtaket er gitt i medhold av verneforskriften for Frydalen landskapsvernområde § 3 punkt 1.3 bokstav d.

Følgende vilkår gjelder for tillatelsen:

- Tilbygget skal oppføres og ha utforming som vist i plantegninger- og fasadeillustrasjoner i søknad datert 8.3.2019 og 8.8.2019 (tilleggsinformasjon).
- Rivingsmaterialer og overskytende bygningsmaterialer skal bringes ut fra området.
- Tilbygget skal ha et bruksareal (BRA) på 12,7 m² og et bebygd areal (BYA) på 14,3 m² som opplyst i søknaden. Ytre mål på tilbygget skal være som opplyst på plantegning i søknad og mønehøyde skal være som eksisterende fritidsbolig.
- Tiltaket skal ikke medføre terrenginngrep over 0,5 meter, og bygningen skal tilpasses terreng, ikke motsatt.
- Eksisterende materialbruk skal videreføres. Tilbygget skal bygges i laft, torvtak og grunnmur i tørrmurt naturstein. Det skal brukes stedegen torv, bruk av ferdigpakkede sekker til torvtak er ikke tillatt.
- Nye vinduer skal være smårutet som på eksisterende bygning og følge eksisterende farge på omramminger og sprosser. Hvite omramminger/sprosper er ikke tillatt.
- Fargebruken på tilbygget skal være dempet, brun/grå
- Statens naturoppsyn (SNO) kan utføre kontroll i henhold til vilkårene i tillatelsen.
- Tiltaket skal ferdigstilles senest 3 år etter vedtaksdato. Senest 4 uker etter tiltaket er gjennomført skal det sendes bilder av bygningens fasader (alle 4) til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, fminpost@fylkesmannen.no

Vedtaket er gjort i forhold til verneforskrift og naturmangfoldloven. Andre tillatelser som tiltaket krever, for eksempel fra grunneier eller kommune (plan- og bygningslov), må søker selv sørge for. Vedtaket er basert på opplysninger gitt i søknad. Dersom opplysningene i søknaden skulle vise seg å være uriktige, kan det medføre at vedtaket er ugyldig.



Vedtaket kan påklages innen 3 uker etter mottakelse av vedtaket, jf. forvaltningsloven §§ 28 og 29. Klagen skal sendes skriftlig til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, men stiles til Miljødirektoratet. Angi vedtaket du klager over, den eller de endringer du ønsker, og de grunner du har for at vedtaket bør endres. Dersom du klager så sent at det kan være uklart for oss om du har klaget i rett tid, bør du oppgi når du mottok dette brevet. Vi gjør oppmerksom på at også andre enn søker kan ha rettslig klageadgang.

--- slutt på innstilling ---

Saksprotokoll i Rondane-Dovre nasjonalparkstyre - 11.10.2019

Sekretariatet orienterte om saken.

Vedtak

Enstemmig som innstilt.

Dokumenter i saken

- Søknad datert 8.april 2019, journalført 2.mai 2019
- Tilleggsopplysninger datert 8.august 2019
- Uttale fra Oppland fylkeskommune datert 2.oktober 2019
- Uttale fra villreinnemda i Rondane og Sølnekletten datert 19.9.2019 (vedlagt)

Saksopplysninger

Søknad

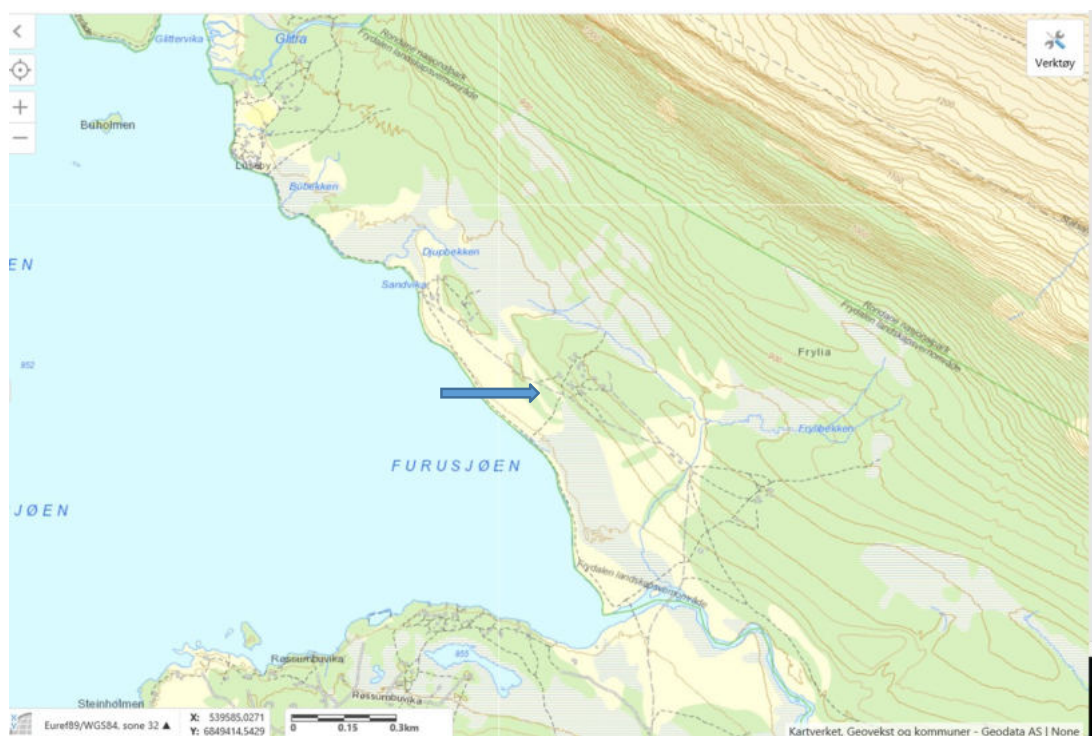
Petter M. Jørgensen har søkt om å få oppføre et tilbygg til sin eksisterende fritidsbolig gbnr. 331/73 som ligger i Frydalen landskapsvernområde i nærheten av Frylisetra. Eksisterende fritidsbolig er opplyst å ha et bruksareal (BRA) på 42,8 m² og omsøkt tilbygg er opplyst å ha et bruksareal 12,7 m². Tilbygget planlegges bygd i i fritidsboligens lengderetning. Tilbyggets funksjon er tiltenkt kjøkken og do (biodo). Eksisterende kjøkken vil bli innlemmet som en del av gangarealet. Grunnmuren til omsøkt tilbygg vil være slik eksisterende grunnmur er - tørrmurt naturstein rett på bakken. Tilbygget vil bli oppført i laft som eksisterende hytte. Fritidsboligen er tenkt beiset for å få en enhetlig farge også etter oppføring av tilbygg. Tak vil bli torvtak som resten av eksisterende hytte. Eksisterende uthus på 11,6 m² skal fungere som vedlager og utstyrsbod.

Søker skriver:

«Hytta har per i dag et lite kjøkken som ligger i forlengelse av inngangen. Deler av tilbygget er tiltenkt en mer funksjonell kjøkkenløsning som vil komme i forlengelse av oppholdsrommet. Dette vil frigjøre arealet som i dag blir benyttet som kjøkken til lagring og oppbevaring av klær og bli innlemmet som en del av gangpartiet. Eksisterende utedo og



bygg fungerer ikke som en fremtidig løsning, så deler av tilbygget vil også bli innredet som toalett og rom for personlig hygiene. Toalettløsningen er tenkt som Biotoalett Separett med en varm kompost bingje på utsiden, for kompostering av toalettavfall og matavfall. Det er derfor tegnet inn en dør ut til området hvor komposten er tiltenkt»



Blå pil viser fritidsboligens beliggenhet ved Furusjøen i Frydalen LVO





Eksisterende fritidsbolig og uthus





nasjonalt villreinområde bare i Rondanes del av planområdet. Å åpne for utvidelser av hytter i nasjonalt villreinområde vil samla sett kunne medføre et økt ferdselstrykk som er uheldig for villreinens arealbruk (nml § 10). Villreinnemnda frarår derfor at dispensasjon innvilges.

Oppland fylkeskommune skriver i sin uttale at de ikke vil motsette seg at det oppføres et tilbygg til eksisterende fritidsbolig på gnr 331 bnr 73 - Frydalen LVO under forutsetning av at tilbygget utføres slik oversendt dokumentasjon viser. Nye tiltak innenfor området er i utgangspunktet ikke ønskelig fordi det vil gi økt ferdsel, men i dette tilfellet vurderer Oppland fylkeskommune at utvidelsen er begrenset i tillegg til at den ikke vil i gi økte overnattingsmuligheter, det vil derfor være liten fare for at tiltaket vil gi presedens til andre lignende saker.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for Frydalen landskapsvernområde til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

Verneformål – forskrift

Fritidseiendommen hvor tiltaket er omsøkt ligger i Frydalen landskapsvernområde. Formålet med opprettelsen av Frydalen landskapsvernområde er å:

- *ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart,*
- *ta vare på leveområder for villreinstammen i Rondane og et rikt dyre- og planteliv*
- *ta vare på landskapsformene*

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

I verneforskriftens § 3 punkt 1.1 står det «Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter». Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til ombygginger og tilbygg til eksisterende bygninger i tråd med forvaltningsplanen, jf. § 3 punkt 1.3 bokstav d.

Forvaltningsplan

Verneforskriftene tillater vedlikehold i samsvar med tradisjonell byggeskikk, mens den gir forbud mot nye bygg. Ombygginger og tilbygg kan tillates etter søknad. I landskapsvernområdene skal dette skje i tråd med forvaltningsplanen



Forutsetninger som må oppfylles for at den kan gis dispensasjon for tilbygg/ombygninger er blant annet at:

- Byggetiltaket skal være forankret i konkret behov (som vedplass, do e.l) som ikke kan dekkes innenfor eksisterende bygningsmasse
- Tilbygget må være vesentlig mindre enn eksisterende grunnflate, svært små buer bør ikke påbygges

Forvaltningsmyndigheten vil kunne stille vilkår om eksteriørmessig utforming, farge og materialvalg av ombyggingen/påbygg i samsvar med tradisjonell byggeskikk eller tilpasset bygningen/bygningsmiljøet for øvrig. Vilkår kan også være begrunnet i landskapshensyn. Det vil normalt kunne gis tillatelse til etablering av utedo og vedplass der det ikke finnes tilfredsstillende løsninger på dette i dag.

I Frydalen landskapsvernområde er det definert ut hytteområder, som ligger utenfor det vassdragsnære beltet med byggeforbud. Hytteområdene utenfor det vassdragsnære beltet har felles retningslinjer for ombygging/tilbygg:

- Maksimalt bruksareal etter bygging av tilbygg er 70 m² (TBRA).
- Arealet på nytt tilbygg skal ikke utgjøre mer enn 30 % av areal på hytta/fritidsboligen på vernetidspunktet.

Når søknad om ombygging/tilbygg skal behandles skal forvaltningsmyndighetene ta utgangspunkt i retningslinjer som er beskrevet i forvaltningsplanen side 43.

Naturmangfoldloven

I tillegg til behandling etter verneforskrift og retningslinjer i forvaltningsplan må søknaden vurderes etter naturmangfoldlovens miljørettslige prinsipper nedfelt i §§ 8-12 (kunnskapsgrunnlag, føre-var prinsippet, samlet belastning på økosystemet, kostnader ved miljøforringelse bæres av tiltakshaver samt miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder), jmfør § 7.

Presedens

I byggesaker vil det ofte være en problemstilling at tiltaket isolert sett ikke er særlig problematisk, men at samlet effekt av flere tilsvarende tiltak vil redusere verneverdiene.

Også ved enkeltsaker som gjelder små tiltak, må det ses hen til presedensvirkningene ved at andre kan få dispensasjon/tillatelse til tilsvarende tiltak. Dette følger ikke minst av kravene til likebehandling. Presedensvirkninger avhenger for det første av sannsynligheten for at andre vil søke om dispensasjon/tillatelse til tilsvarende tiltak, og for det andre av konsekvensene for verneverdiene og verneformålet av at det blir gitt dispensasjon til tilsvarende tiltak.



Vurdering

Ombygginger og tilbygg kan etter verneforskriften tillates etter søknad. I landskapsvernområdene skal dette skje i tråd med forvaltningsplanen. Der juridisk bindende bestemmelser i verneforskriften viser direkte til forvaltningsplanen vil dette som regel innebære at forvaltningsplanens bestemmelser er bindende for tiltaket.

Generelt sett er behov som er tilknyttet fritidsbruk blitt vurdert strengere enn behov som eksempelvis er tilknyttet landbruksrelaterte saker i landskapsvernområdene. Utfordringene knyttet til ombygginger og tilbygg er at disse tiltakene kan endre landskapets karakter og dermed verneverdier.

Som forvaltningsplanen beskriver på side 38 kan utvidelser av bygningsmassen føre til endret bruk og økt ferdsel inn i villreins leveområder. Tiltak knyttet til fritidsboliger vil derfor også måtte vurderes ut fra den effekten tiltaket kan ha på ferdselen inn i områder som er viktige for villreinen. I den sammenhengen har søknader som er forankret i et behov for flere soveplasser blitt behandlet strengt. Tidligere forvaltningspraksis i bl.a. Frydalen landskapsvernområde viser dette. Foreliggende sak dreier seg om søknad om å oppføre et tilbygg til fritidsboligen for å utvide eksisterende kjøkken og få ordende toalettforhold med biodo da eksisterende utedo i uthuset ifølge søker er svært dårlige.

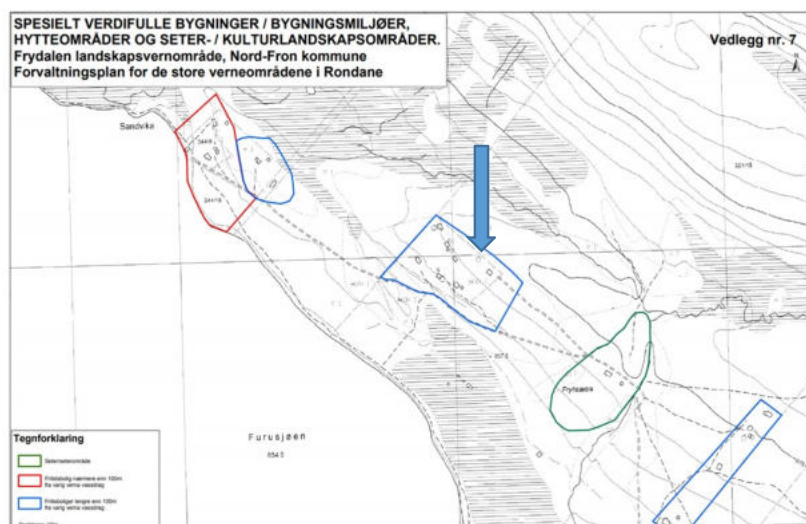
Kunnskapsgrunnlaget om verneverdiene i dette området er godt. Når det gjelder villrein foreligger NINA Rapport 1013, Sluttrapport fra GPS-merkeprosjektet 2009-2014 og NINA Rapport 339 fra 2008 som oppsummerer kunnskapsstatus og leveområde, samt tilhørende kart utarbeidet i forbindelse med arbeid med regional plan for villreinen i Rondane og Sølknletten. NINA Rapport 551 utreder konflikten mellom villrein og menneskelig ferdsel i området (§ 8). Frydalen landskapsvernområde har områder med spesielt verdifulle bygninger og bygningsmiljøer deriblant Luseby, og flere seter- og kulturlandskapsområder med verdifulle bygningsmiljøer.

På vernetidspunktet var det innenfor Frydalen LVO etablert mange hytter. Nærområdene til disse hyttene har ofte ingen spesielle verneverdier, men hyttene ligger i et større landskapsrom med store estetiske verdier. Dette er noe av bakgrunnen for opprettelsen av disse landskapsvernområdene. Hyttene her får en strengere forvaltning enn tilsvarende hytter utenfor landskapsvernområdene, men mer liberale retningslinjer enn bygninger som brukes til fritidsformål innenfor seter – og kulturlandskapsområdene og områder med andre spesielle bygningsmiljøer

Det er totalt 89 fritidsbygg i Frydalen landskapsvernområde ihht forvaltningsplanens opplysninger. I et landskapsvernområde som Frydalen der formålet blant annet er å ta vare på et særpregget vakkert natur- og kulturlandskap vil gjennomgående kunne tåle noe bygningsmasse, sammenlignet med landskapsvernområder der formålet er å ta vare på urørt



natur. Eiendommen gnr. 331 bnr 73 ligger i et område vist som fritidsbolig utenfor det vassdragsnære beltet (jf. vedlegg nr 7 i forvaltningsplanen og utsnitt under)



Vedlegg 7 i forvaltningsplan. Blå pil viser område der eiendommen ligger

I Frydalen landskapsvernområde har forvaltningsmyndigheten tidligere tillatt oppføring av både frittstående uthus og tilbygg for å løse behov for funksjonene vedplass og utedo), som ikke kunne løses innenfor eksisterende bygningsmasse. Omsøkt tiltak faller delvis inn under de konkrete behovene som er fastsatt i retningslinjene, da søker viser til at eksisterende utedo i uthuset ikke lenger er brukbar, og at det er ønskelig med do som er knyttet til fritidsboligen.

Det totale bruksarealet (TBRA) for eiendommen er i søknaden opplyst å være 54 ,4 m². Ved å oppføre et tilbygg med bruksareal på 12,7 m² vil det totale bruksarealet for eiendommen bli 67,1 m², altså under 70 m² . Et tilbygg som omsøkt vil også være ca 30% av eksisterende fritidsbolig, slik at forvaltningslovens retningslinjer på disse punkt følges. At tilbygget blir lagt i bygningens lengderetning gjør at bygningen beholder den lange, smale formen og at terrenginngrepene blir minimale. Tilbygget viderefører dermed uttrykket til eksisterende fritidsbolig og underordner seg dette, jf også fylkeskommunens uttale.

Omsøkt tiltak vil ikke medføre endret overnattingskapasitet i fritidsboligen, men en standardheving. Det vurderes likevel at tiltaket vil ha liten påvirkning på ferdselen inn i viktige leveområder for villreinen, også om en tar høyde for andre lignende tiltak i samme område. Dette er blant annet i tråd med tidligere vedtak nasjonalparkstyret har gjort (jf. saksnr 2018/2980 om riving og oppføring av nytt uthus for utedo og vedlagring, saksnr 2016/4865 om tilbygg til seterhus brukt som fritidsbolig med vilkår om fjerning av eksisterende soverom i



kokhus, og saksnr. 2017/3012 om tilbygg til uthus for vedlagring og utedo, der omsøkt soverom ikke ble god tatt – alle i Frydalen LVO). Villreinnemda peker i sin uttale på at fritidsboligen ligger i nasjonalt villreinområde, og med bakgrunn i hvor mange fritidsboliger som ligger her (1200) vil omsøkt tiltak ha en uheldig presedensvirkning og samla føre til en økt ferdsel i villreinområdet.

Kunnskapgrunnlaget i området vurderes å være tilstrekkelig og også kunnskapen om virkningene av tiltaket, slik at føre-var prinsippet (nml | 9) blir ikke lagt til grunn. I forhold til økosystem-tilnærming og samlet belastning (nml § 10), vurderer nasjonalparkforvalter at det er forsvarlig å tillate tiltaket som omsøkt, bl.a. med bakgrunn i at overnattingskapasiteten forblir uendret. I tillegg er både den størrelsen tiltaket utgjør og det totale bruksareal på eiendommen i tråd med forvaltningsplan også etter utbygging. Saken vil i så måte ha liten eller ingen presedensvirkning. Tiltakshaver plikter å iverksette de tiltak som er nødvendig for at naturmangfoldet ikke skal bli skadelidende (§ 11). Om ikke dette blir gjort kan tiltakshaver bli pålagt å iverksette tiltak for å rette skaden i ettertid. Når det gjelder miljøforsvarlige teknikker (§ 12) sikres dette gjennom vilkårene som er stilt i saken.

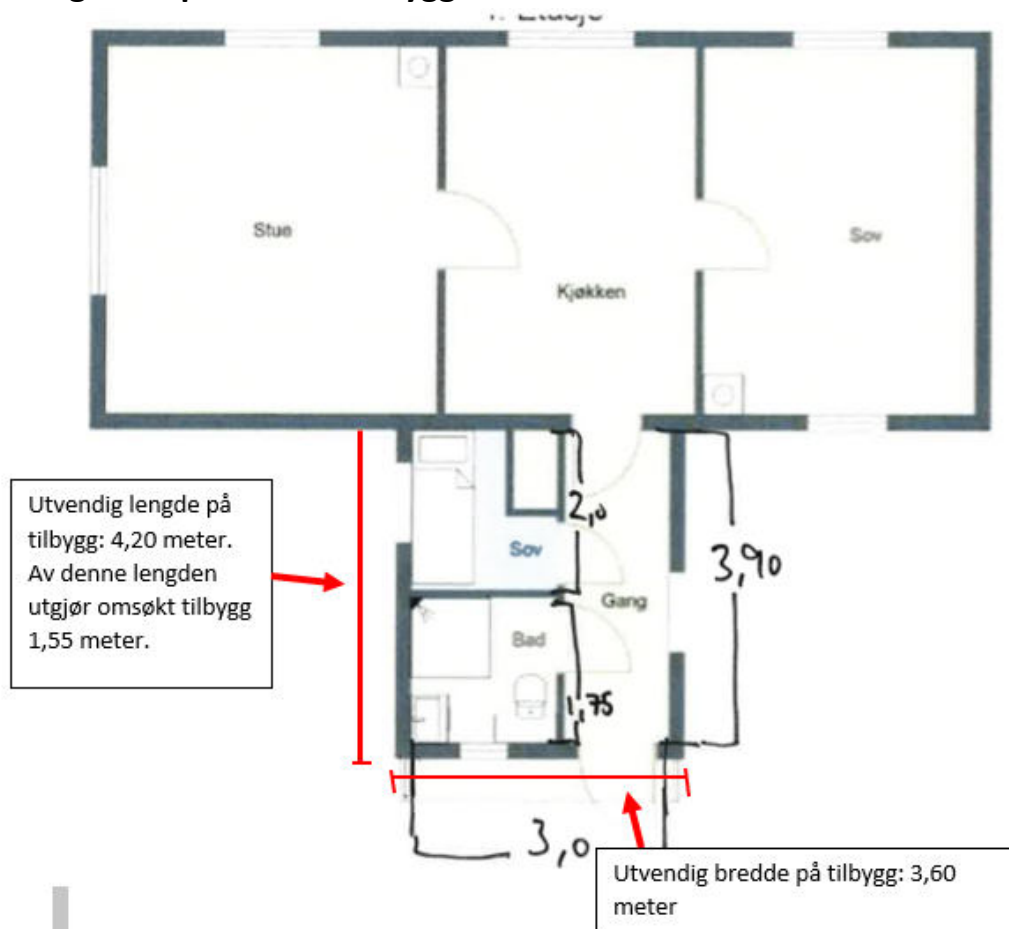
Konklusjon

Etter en samlet vurdering tilrår nasjonalparkforvalter at det gis tillatelse med vilkår til omsøkt tiltak.

Situasjonsplan Byrsetra:



Utvendige mål på omsøkt tilbygg:



Snitt-tegning tilbygg:

Det synes ikke å være behov for snitt-tegning i denne søknaden, da omsøkt tilbygg kun er en forlengelse av allerede eksisterende vinkel på seterhuset. Det innebærer at både mønehøyde, gesimshøyde og takvinkel blir som eksisterende bygg på eiendommen. Ønskes det likevel snitt-tegning, kan dette ettersendes etter 1. juni når det er tillatt å kjøre inn til eiendommen og når veien inn er farbar, da det pr i dag ikke foreligger eksakte mål av eksisterende bygning.

Kommentar terrengsnitt:

Det anses som unødvendig å legge ved terrengsnitt for dette tiltaket, da søknaden ikke innebærer endringer av det eksisterende terrenget.



**Rondane-Dovre
nasjonalparkstyre**

Postadresse
Postboks 987
2604 LILLEHAMMER

Besøksadresse
Norsk Villreinsenter Nord
Hjerkinhusvegen 33
2661 Hjerkin

Kontakt
Sentralbord: +47 61 26 60 00
Direkte: +47
fmoppost@fylkesmannen.no
<http://www.nasjonalparkstyre.no/rondane-dovre>

Hanne Hvattum
Byrevegen 45 A
2640 VINSTRA

Saksbehandler Stein Magne Grevrusten

Vår ref. 2016/4865-12 432.3

Deres ref.

Dato 10.07.2018

Rondane - Dovre nasjonalpark - Avslag- Oppføring av tilbygg til sel på Fryvollen , Byrsetra gnr. 290/1 - Hanne Hvattum

Viser til endringssøknad om tilbygg på Byrsetra i Frydalen landskapsvernområde. Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i styremøte den 27. juni 2018 gjort følgende vedtak:

«Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i styremøte den 27.juni 2018 avslått endringssøknad om tilbygg på Byrsetra gnr. 290 bnr 1 i Frydalen landskapsvernområde. Avslaget er begrunnet med at den omsøkte endringen ikke er i samsvar med tradisjonell byggeskikk og heller ikke tilpasset bygningsmiljøet for øvrig.

Bygningens hovedform blir endret og vinkelen på bygningen vil bli for stor og dominerende i forhold til det opprinnelige ved setra. Endringen er dermed vurdert å ikke være i tråd med verneformålet der seterbebyggelsen utgjør en vesentlig del av landskapets egenart.

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28. Frist for klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Miljødirektoratet, men sendes til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre».

Se vedlagt saksframstilling, vedtak og protokoll.

Med hilsen

Stein Magne Grevrusten
nasjonalparkforvalter

Etter våre rutiner er dette brevet godkjent og sendt uten underskrift

Nasjonalpark	Dovre, Rondane
Naturresevat	Flakktjørna, Grimsdalsmyrene, Hemmeldalen, Hovdsjømyrene, Kattuglehøi, Mesætermyre, Myldingi, Veslehjerkinntjønnin
Landskapsvernområde	Dørålen, Frydalen, Grimsdalen, Vesle Hjerkin





Saksframlegg

Arkivsaksnummer: 2016/4865-10

Saksbehandler: Stein Magne Grevrusten

Dato: 31.05.2018

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	17/2018	27.06.2018

Frydalen landskapsvernområde - Avslag- Oppføring av tilbygg til sel på Fryvollen , Byrsetra gnr. 290/1 - Hanne Hvattum

Innstilling fra forvalter

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i styremøte den 27.juni 2018 avslått endringssøknad om tilbygg på Byrsetra gnr. 290 bnr 1 i Frydalen landskapsvernområde. Avslaget er begrunnet med at den omsøkte endringen ikke er i samsvar med tradisjonell byggeskikk og heller ikke tilpasset bygningsmiljøet for øvrig.

Bygningens hovedform blir endret og vinkelen på bygningen vil bli for stor og dominerende i forhold til det opprinnelige ved setra. Endringen er dermed vurdert å ikke være i tråd med verneformålet der seterbebyggelsen utgjør en vesentlig del av landskapets egenart.

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28. Frist for klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Miljødirektoratet, men sendes til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.

--- slutt på innstilling ---

Saksprotokoll i Rondane-Dovre nasjonalparkstyre - 27.06.2018

Styreleder innledet om saken. Sekretariatet gjorde en grundig fremlegging av saksgangen ettersom dette var en endringssøknad knyttet til en tidligere gitt tillatelse og hadde en lengre forhistorie.

Det ble en diskusjon i styret der det var uenighet om tiltaket. Enkelte mente tiltaket var akseptabelt mens andre klart mente at tiltaket ikke var i tråd med vernevedtaket og at det å godkjenne tiltaket ville gi en uheldig presedens.



Det ble foretatt en avstemning i saken. Live Giset, Svein Håvar Korshavn og Rune Støstad stemte mot innstillinga til forvalter. Forvalters innstilling ble vedtatt mot 3 stemmer.

Styret ønsker en sak knyttet til at tilbygget allerede er oppført.

Vedtak

Innstillingen ble vedtatt 3 mot 8 stemmer.

Dokumenter i saken

- Utdypende uttale fra Gudbrandsdalsmusea, datert 31. mai 2018.
- Endringssøknad fra Hanne Hvattum, datert 15. juni 2017 og 26. juni 2017.
- Utgående e-post fra nasjonalparkforvalter med informasjon til søker, datert 26. juni 2017.
- Nasjonalparkstyrets vedtak om tillatelse til tilbygg til Byrsetra gnr. 290 bnr. 1 i Frydalen landskapsvernområde, behandlet i styremøte den 30. september 2016.
- Søknad fra Hanne Hvattum om tilbygg til seter i Frydalen landskapsvernområde, datert 12. juli 2016.

Saksopplysninger

I 2016 søkte Hanne Hvattum om å få bygge på 3,6 m² i lengderetningen av inngangspartiet på seterstua på Byrsetra i Frydalen landskapsvernområde (se areal merket med gult i tegningen nedenfor). I styremøte den 30. september 2016 ble det gitt tillatelse til dette slik som omsøkt.

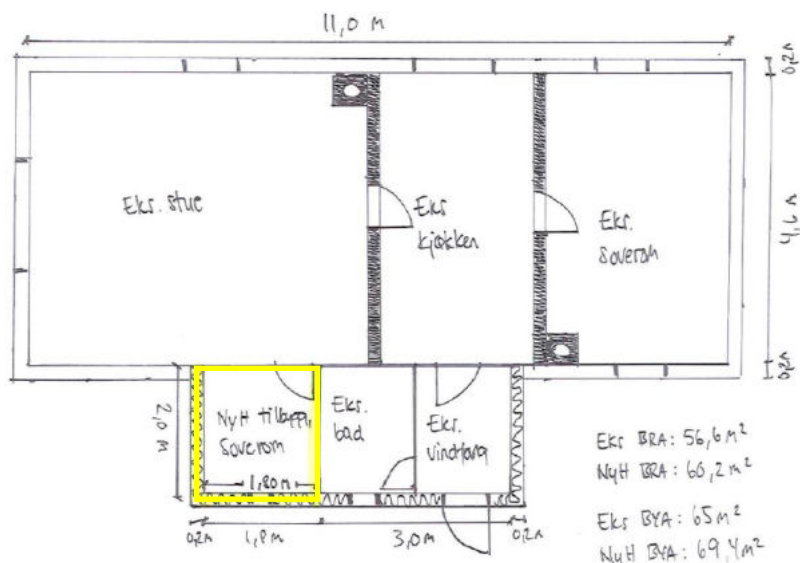


Fig. 1. Tegning ovenfor viser omsøkt tilbygg (gul markering) til setra som det ble gitt tillatelse til i september 2016.

Den 15. juni 2017 mottok sekretariatet en e-post fra Hanne Hvattum som beskriver at det er gjennomført befaring på setra i forhold til oppføring av det godkjente tilbygget. Deretter er følgende beskrevet i e-posten:

Etter en prøvegraving, samt vurderinger knyttet til både fasade og takvinkel, kom vi fram til at vi ønsker å forlenge eksisterende tilbygg i lengderetningen i stedet for i bredden.

Størrelsen på det godkjente rommet blir det samme, da godkjent tilbygg kun flyttes, men det krever en utviding av eksisterende gang for å få inngang innomhus til det planlagte soverommet. Vi vurderte en stund å kun ha takoverbygg over inngang fra døra inn til soverommet, men ut fra snøforhold og vindretning, så legger det seg fornn rett foran inngangen, og det blir derfor sett på som mest hensiktsmessig å dra gangen helt ut, da blir også fasaden på bygget slik den alltid har vært, den eneste endringen i dagens fasaden, bortsett fra at den nå trekkes 2 meter ut for å få plass til en seng, er at vindu på bad flyttes på sørvegg i stedet for østvegg, jfr revidert plantegning som ligger vedlagt. Har ikke tegnet ut nye fasadetegninger, da endringen ikke innebærer store endringer i eksisterende fasade.

Håper dette er en akseptabel endring for nasjonalparkstyret. Endringen gjør også at vi kan bevare det gamle seterhuset slik det står, og slipper å sage hull på en tømmervegg fra 1700-tallet, noe vi egentlig ikke har så veldig lyst til. Det gjør også at vi kan bevare det identiske seterhuset slik det alltid har vært, da det forrige tilbygget heller ikke krevde saging i tømmeret.

Ber om en rask tilbakemelding på dette, da entreprenør står klar på byggeplass.

Medfølgende tegning (fig. 2) viser at det er ønskelig å flytte tilbygget og forlenge det eksisterende tilbygget i stedet for å bygge på i lengderetningen som vist i fig. 1.

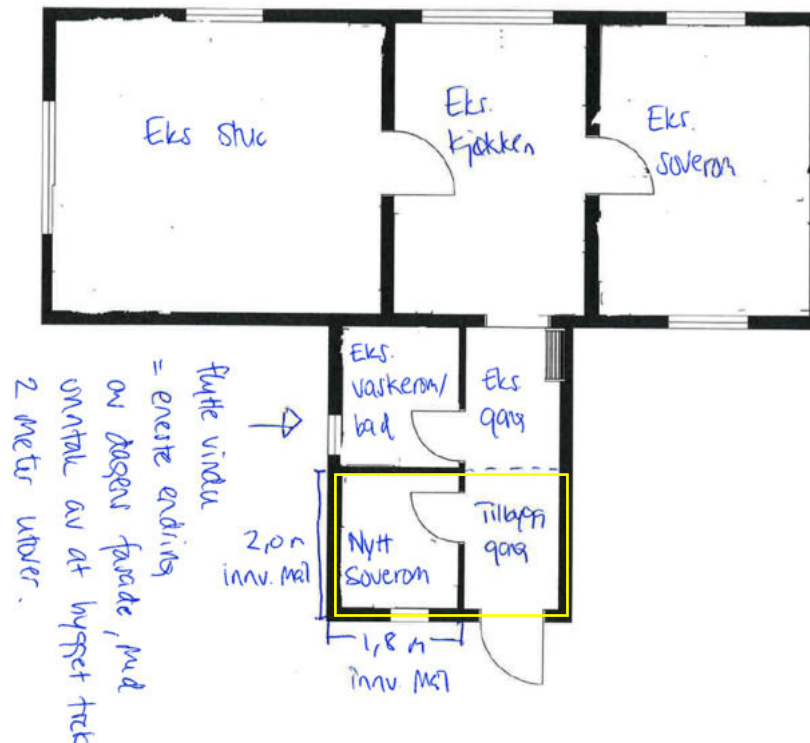


Fig. 2. Tegning over ny ønsket plassering av tilbygget til setra (markert med gult).

Som svar på denne henvendelsen tar nasjonalparkforvalter kontakt med Oppland fylkeskommune for å få en bygningsfaglig vurdering av ønsket endring. Svaret fra Oppland fylkeskommune er formidlet fra nasjonalparkforvalter i en e-post til søker slik:

Vi har fått følgende tilbakemeld fra saksbehandler på kulturarv hos fylkeskommunen:

«I forhold til byggeskikk anbefaler vi vanligvis at seterbygninger utvides i lengderetningen istedenfor med et tilbygg i vinkel. Vinkelen blir mer dominerende i det nye forslaget, så vi foretrekker det opprinnelige tilbygget».

Vi mener at dette er en vesentlig endring, og at hvis tilbygget ønskes flyttet, kreves det en ny saksbehandling på denne saken. Neste styremøte er i så måte 15. september. Når det gjelder utforming og plassering i slike saker følger nasjonalparkforvalternes innstilling som regel rådene fra fylkeskommunen, og vil også gjøre det i denne saken.

Det betyr i korte trekk at hvis du fortsatt ønsker å flytte tilbygget, krever det en ny behandling, og vi må få en snarlig tilbakemeld om dette.

Som en respons på dette svaret følger søker opp med følgende tilbakemelding:



Jeg ønsker da at nasjonalparkstyret skal ta søknaden opp til behandling på septembermøtet, og fremmer følgende begrunnelse for at tilbygget må flyttes:

- *Det var dårlige grunnforhold der det opprinnelig var tenkt plassert, slik at entreprenør kom med en klar anbefaling om å forlenge eksisterende tilbygg i stedet, med bakgrunn i at der var det lettere å få god avrenning fra bygget. Opprinnelig plassering lå nede i en dump, og ville krevd store oppfylling og høy grunnmur for å få en god løsning.*
- *Takvinkelen slik det var prosjektert ville blitt svært liten, slik at snølasten ville kunne bli et problem. Det ville også krevd svært store endringer på dagens tak.*
- *Skal opprinnelig godkjent tilbygg bygges, innebærer det at vi må ta hull på tømmerkassa fra 1700-tallet. Ved å flytte tilbygget, så forlenges eksisterende tilbygg i stedet. Bygget blir også vesentlig penere enn med et bredt tilbygg. Skulle seterhuset vært forlenget på lengden, ville det krevd et mye større tilbygg, da vi måtte bygget to nye ganger for å komme til soverommet, siden det er lite hensiktsmessig og framtidssretta å måtte gå gjennom eksisterende soverom for å komme til det nye soverommet.*
- *Det nye tilbygget blir ikke synlig for andre enn oss selv, og fasaden på bygget blir slik den har vært siden 2002, da eksisterende tilbygg ble ført opp. Fasadeendringen blir større, og mer dominerende dersom opprinnelig godkjent tilbygg skal føres opp. I den sammenheng skulle man tro det var viktig for nasjonalparkstyret at ting ser pent ut i et landskapsvernområde.*
- *Endringen vil ikke påvirke villreinen, som for øvrig ikke har sin ferdselsrute i det aktuelle området (på mine 40 år i området har jeg sett rein en gang og spor etter rein et par ganger), og vil heller ikke føre til økt bruk av bygget (da vi allerede bruker setra mer eller mindre fra starten av juni og til midten av september + i vinterferie/påskeferie), kun et mer hensiktsmessig bygg tilrettelagt for å ha med små barn og gjøre de glade i fjellet og i det aktuelle området.*

Ber på bakgrunn av argumentasjonen over om at nasjonalparkstyret tillater den ønskede endringen av plasseringen til tidligere godkjent tilbygg, og understreker at et soverom med dimensjonen 1,8 m x 2,0 m må kunne sies å være holdt innenfor et absolutt minimum. Utvidelsen av eksisterende gang for å slippe å gå ut for å komme til soverommet, mener jeg også er holdt på et slikt nivå at det bør kunne godkjennes. Jeg vil heller ikke si, at et tilbygg med målene 4,0 m (lengde) x 3,5 (bredde) meter er i strid med gjeldende byggeskikk, og vil vel heller si at godkjent tilbygg med målene 2,0m (lengde) x 5,3 m (bredde) vil bli et mer dominerende tilbygg til vårt seterhus, særlig med bakgrunn i at takvinkelen på opprinnelig godkjent bygg viser seg å komme under 20 grader, mot ca 25 grader på ny plassering.

Nasjonalparkforvalter har i forkant av denne saksbehandlingen innhentet en presisering fra Gudbrandsdalsmusea i forbindelse med fylkeskommunens tidligere vurdering av ny plassering av tilbygget. Angående tilbygg på seterhus i landskapsvernområder skiver de følgende:



Gamle seterhus har i vårt område ei form og ein storleik vi kjenner att. Ofte tredelt, nokon gonger to-delt. Hovudforma kjenner vi uansett att, som ein litt lang og smal bygning som ligg godt i terrenget. Materialet er tømmer/ laft og med taktekking med naturlege material, anten torv eller skifer. Dette pregar bygningsmiljøet i kulturlandskapet, i enda større grad da LVO vart oppretta.

For å unngå og miste særpreget ved byggeskikken og i neste rekkje kulturlandskapet ønskjer vi lite endring på hovudform og bygningsmateriale.

Tilpasningar til ny bruk vil alltid koma i eit levande kulturmiljø, da ønskjer vi å innrette endringar etter hovudform på bygning eller i tunstruktur, slik at ikkje det nye vil endre dette inntrykket. Ein bør underordne seg det opphavlege.

Ein ser mange eksempel på inngangssval med både saltak og pulttak, som regel er veggane kledd utvendig. Taka på desse ligg under hovudmønnet og utbygget er så lite dominerande at dei ikkje påverkar inntrykket av sjølve seterhuset. Byggesskikken bygger mykje på naturlege tilhøve, men og mykje på eit bevisst syn på forhold mellom lengde, breidde, høgde og volum.

Fylkeskommunen skriv at dei foretrekkjer utviding i lengderetning, basert på areal i tilbygg i forslag 2 (fig 2). Dette vil føre til lite endring av hovudforma. Bygningen er framleis lang og smal og med høgder som er godt tilpassa frå før.

Skisse av forslag 2 (fig 2) viser eit tilbygg i vinkel til selet, storleiken og takhøgde gjer at dette endrar hovudforma på bygningen.

Skisse av forslag 1 (fig. 1) viser eit mindre tilbygg, lengda er kort i høve breidde på selet. Breidda på tilbygget tilseier at mønet kjem høgare, avhengig av veggghøgde og takvinkel. Dei ulike fasadeskissene viser ulik mønehøgde, men den som viser front har mønet under hovudmønnet og blir naturleg ein underordna del til selet.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for de store verneområdene i Rondaneregionen til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

Verneformål – forskrift

Formålet med opprettelsen av Frydalen landskapsvernområde er å:



- ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart
- ta vare på leveområder for villreinstammen i Rondane og et rikt dyre- og planteliv,
- ta vare på landskapsformene.

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Etter verneforskriftens § 3 pkt. 1.1 er området vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter, herunder oppføring av bygninger. I følge verneforskriftens § 3 pkt. 1.3 d kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til:

- *Ombygginger og tilbygg til eksisterende bygninger i tråd med forvaltningsplan.*

Forvaltningsplan

I følge vedlegg nr. 10 i forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondaneregionen ligger Byrsetra med gnr. 290 bnr 1 innenfor sone for seter- og kulturlandskapsområde i Frydalen. Dette er områder der kulturlandskapet og setermiljøene sammen danner et viktig landskapselement i verneområdet. I forvaltningsplanen står det bl.a. dette om hva som vil vektlegges ved søknader om ombygging og tilbygg i denne sonen:

- Hvor reelt er behovet for endringen? Endringer som følge av gjenopptaking av seterdrift eller som følge av endret lovgiving knyttet til husdyrhold/beitebruk/melkeproduksjon/småskalaproduksjon skal forvaltningsmyndigheten i utgangspunktet være positiv til. Tilbygg/ombygging som følger av private behov vil vurderes strengere.
- Ved nærhet til spesielle forhold/verdier som snaufjell, vassdrag, sårbart plante/dyreliv skal søknaden vurderes strengt.
- Tilbygg/ombyggingen skal tilpasses bygningsmiljøet for øvrig med hensyn til eksteriørmessig utforming og plassering i tunet.

Naturmangfoldloven

Denne saken må i tillegg til verneforskrift og retningslinjer i forvaltningsplan også vurderes etter naturmangfoldlovens miljørettslige prinsipper i §§ 8-12 (kunnskapsgrunnlag, føre-var prinsippet, samlet belastning på økosystemet, kostnader ved miljøforringelse bæres av tiltakshaver samt miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder), jmfør § 7.

Saksbehandlingstid

Sekretariatet viser til at det i denne saken har vært forholdsvis lang saksbehandlingstid, og ideelt sett skulle saken ha blitt avgjort på et tidligere tidspunkt. Sekretariatet vil beklage dette. Bakgrunnen for den lange saksbehandlingstiden skyldes at det innen sekretariatet har vært en langtidssykemelding og vakanse i en stilling i 2017.



Vurdering

Det vises til endringssøknaden (datert 15. og 26. juni 2017) med tilhørende tegninger der det er skissert et ønske om å endre tilbygg på seterhus i forhold til tillatelsen fra 2016. I følge søker var formålet med tilbygget å kunne flytte et soverom fra kokkhuset og inn i seterstua, slik at begge soverommene er i tilknytning til seterstua og at kokkhuset kun skal brukes som uthus i framtiden. Opprinnelig tilbygget skulle bygges i lengderetningen av setra som vist i figur 1 ovenfor.

Søker skriver at på grunn av ulike momenter som dårlig grunnforhold, ugunstig takvinkel i forhold til snølast, ønske om å unngå å ta hull på tømmerkasse til dør innvendig m.m er det ønskelig å sette opp tilbygget som en forlengelse av eksisterende sval (se figur 2 ovenfor). Dette medfører også et behov for å bygge på en ny gang på ca 2,4 m² i forhold til opprinnelig tillatelse. For en detaljert oversikt over søker sine argument i saken vises det til saksopplysningene i starten av saksframlegget.

Formålet med opprettelsen av landskapsvernområdet i Frydalen er å ta vare på et særpreget og vakre natur- og kulturlandskap. I Frydalen utgjør seterlandskapet, med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner en vesentlig del av landskapets egenart. Bevaring av det særegne seterlandskapet med seterbebyggelse, beite og slåttemark er en sentral utfordring i disse landskapsvernområdene. Her er denne bebyggelsen i seg selv en del av verneverdien.

Kunnskapsgrunnlaget om verneverdiene i Frydalen landskapsvernområde er godt. Når det gjelder villrein foreligger NINA Rapport 1013, Sluttrapport fra GPS-merkeprosjektet 2009-2014 og NINA Rapport 339 fra 2008 som oppsummerer kunnskapsstatus og leveområde, samt tilhørende kart utarbeidet i forbindelse med arbeid med ny regional plan for villreinen i Rondane og Sølknkletten. NINA Rapport 551 utreder konflikten mellom villrein og menneskelig ferdsel. Det er gjennomført kartlegginger av biologisk mangfold i Frydalen, og området har stor verdi med hensyn til biologisk mangfold knyttet til kulturlandskapet (§ 8).

Behov tilknyttet fritidsbruk skal i følge forvaltningsplanen vurderes strengere enn behov tilknyttet landbruk. Ut fra søknaden er det ikke synliggjort at endringene er gjort av hensyn til den landbruksmessige driften av setra. Det er også påpekt i forvaltningsplanen at bygningens uttrykk primært bør beholdes. Det bør for eksempel unngås at seterhus får preg av hytter ved at de oppgraderes til ny standard. Tilbygg skal også tilpasses bygningsmiljøet for øvrig med hensyn til eksteriørmessig utforming og plassering i tunet.

I tillegg til å legge vekt på retningslinjene i forvaltningsplanen skal forvaltningsmyndighetene også samrå seg med kulturvernmyndighetene når det gjelder plassering og utforming i forbindelse med alle byggesaker som krever tillatelse etter verneforskriften. Dette er også gjort i denne saken i to omganger. Den første gangen ble det innhentet en kort uttale fra fylkeskommunen. I forhold til byggeskikk anbefaler fylkeskommunen vanligvis at



seterbygninger utvides i lengderetningen istedenfor med et tilbygg i vinkel. Vinkelen blir mer dominerende i det nye forslaget, og fylkeskommunen foretrekker det opprinnelige tilbygget som omsøkt og godkjent i 2016.

Gudbrandsdalsmusea ble utfordret til å utdype den første uttalen fra fylkeskommunen angående tilbygg på seterhus i landskapsvernområder. De skriver at hovedformen på en seterbygning er en litt lang og smal bygning som ligger godt i terrenget. Materialet er vanligvis tømmer/ laft og med takteking av naturlige materialer. Dette preger bygningsmiljøet i kulturlandskapet, og i enda større grad da landskapsvernområdene ble opprettet. Det er påpekt at hovedformen på bygningen bør endres minst mulig for å ikke miste særpreget ved byggeskikken i området. Det foretrekkes en utvidelse av seterhus i lengderetningen for at bygningen fortsatt skal framstå som lang og smal. Endringssøknaden viser et tilbygg som er i vinkel til selet, og størrelsen og takhøyde gjør at dette endrer hovedformen på bygningen. Det vises ellers til en mer beskrivende gjennomgang av temaet på side 4-5 i saksframlegget.

Ut fra dette konkluderer sekretariatet med at løsningen som det ble gitt tillatelse til i 2016 er i tråd med ivaretagelse av verneverdiene i forhold til bygningsmiljøet i Frydalen landskapsvernområde. Her ble det gitt tillatelse til et mindre tilbygg som går i lengderetningen av seterhuset. Derimot vil den nå omsøkte endringen i stor grad endre bygningens hovedform, og vinkelen på bygningen vil bli for stor og dominerende i forhold til det opprinnelige ved seterhuset. Dette alternativet vil derfor bryte med verneformålet der seterbebyggelsen utgjør en vesentlig del av landskapets egenart.

I følge verneforskriften er Frydalen landskapsvernområde vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter. Sekretariatet mener at omsøkt tiltak ikke kan godkjennes med bakgrunn i vurderingene og de bygningsfaglige rådene som gitt ovenfor. Retningslinjene i forvaltningsplanen underbygger også dette. Det vurderes at omsøkt tiltak kan endre landskapets art eller karakter, som igjen kan forringe verneverdiene i Frydalen landskapsvernområde på sikt. Bare i Frydalen landskapsvernområde er det registrert 44 seterhus, sel, rorbuer o.l. En eventuell tillatelse i denne saken vil føre til at saken får en presedensvirkning for andre liggende søknader, både i Frydalen og i andre områder. Dette vil kunne uthule verneformålet på sikt og føre til at den samlede belastningen vil bli for stor. Førre-var-prinsippet må derfor tillegges stor vekt i denne saken (§§ 9-10). Med bakgrunn i denne vurderingen vil det ikke være nødvendig å vurdere §§ 11-12 i naturmangfoldloven.

Konklusjon

Sekretariatet mener at den omsøkte endringen vil endre bygningens hovedform, og vinkelen på bygningen vil bli for stor og dominerende i forhold til det opprinnelige ved setra. Dette alternativet vil derfor bryte med verneformålet der seterbebyggelsen utgjør en vesentlig del av landskapets egenart. Sekretariatet mener derfor at søknaden må avslås.



NB! Merknad til saken!

Sekretariatet gjør nasjonalparkstyret oppmerksom på at vi har fått kjennskap til at søker allerede har bygd tilbygget slik som omsøkt i denne endringssøknaden, og som framstilt i tegningen i figur 2 ovenfor. Tilbygget er oppført i løpet av høsten 2017 uten at det foreligger behandling og tillatelse etter verneforskriften for Frydalen landskapsvernområde. Sekretariatet vil redegjøre for dette etter behandlingen av denne saken i styremøtet.



Hanne Hvattum
Byrevegen 45 A
2640 VINSTRA

Trondheim, 28.01.2019

Deres ref.:
[Deres ref.]

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2018/11330

Saksbehandler:
Marit Doseth

Avgjørelse i klagesak - klage på avslag på søknad om tillatelse til oppføring av tilbygg på seterbygning i Frydalen landskapsvernområde

Miljødirektoratet tar ikke klagen til følge. Det er lagt vekt på at nasjonalparkstyret sitt vedtak er i samsvar med retningslinjene i forvaltningsplanen og de faglige uttalelsene fra kulturminnemyndighetene.

Det vises klage av 11. juli 2018 på Rondane-Dovre nasjonalparkstyre sitt avslag på søknad om tilbygg på seter på Fryvollen, i Frydalen landskapsvernområde datert 27. juni 2018. Rondane-Dovre nasjonalparkstyre oversendte saken til Miljødirektoratet i brev datert 18. oktober 2018.

Sakens bakgrunn

Hanne Hvattum søkte den 12. juli 2016 om tillatelse til å oppføre et tilbygg på 3,6 m² på Byrsetra i Frydalen landskapsvernområde. Det opplyses at tilbygget skal benyttes til et ekstra soverom slik at hele familien får soveplasser inne i seterbygningen. Tilbygget ønskes oppført slik at det eksisterende tilbygget utvides langs den gamle seterbygningen.

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre ga den 30. september 2016 Hanne Hvattum tillatelse til tilbygg som omsøkt.

I e-post datert 15. juni 2017 tar Hanne Hvattum på nytt kontakt med nasjonalparkstyret og ber om at eksisterende tilbygg utvides med tilsvarende størrelse i lengderetning og ikke i bredden, langs den gamle seterbygningen som det tidligere var gitt tillatelse til. Denne løsningen vil medføre at vinkelen på bygningen blir mer fremtredende. Det uttrykkes at dette ikke vil medføre store endringer i fasaden og man slipper å lage hull i tømmerveggen på den opprinnelige setra fra 1700-tallet.

Nasjonalparkforvalter ber fylkeskommunen om merknader til forespørselen i e-post datert den 22. juni 2017.

I e-post datert 26. juni 2017 blir Hvattum orientert om at fylkeskommunens anbefaling er at utvidelsen bør skje som opprinnelig omsøkt siden vinkelen på bygningen da blir mindre

dominerende. Det opplyses også at de foreslåtte endringene er så vesentlige at de krever ny behandling og at neste styremøte er den 15. september. Samtidig orienteres det om at det i saker som gjelder utforming og plassering av bygninger, så innstiller forvalter i samsvar med rådene fra fylkeskommunen. Hvattum bes om å gi tilbakemelding dersom hun ønsker en ny behandling av saken.

Samme dag besvarer Hvattum e-posten og ber om at søknaden om endringer blir tatt til behandling på nasjonalparkstyrets septembermøte. Det vises blant annet til dårlige grunnforhold på det opprinnelige søkerstedet og at den lave takvinkelen på tilbygget det er gitt tillatelse til, kan medføre tyngdeproblemer ved store snømengder. Fasadeendringene hevdes å bli mindre med de nye planene og at endringene ikke vil påvirke verken omgivelsene eller villreinen.

Nasjonalparkforvalter informerte Hvattum i e-post datert 9. april 2018 at han den 16. februar 2018 oppsøkte setra for å ta bilder som skulle benyttes som grunnlag for fylkeskommunens faglige vurdering. Forvalter konstaterte da at utvidelse hadde funnet sted i samsvar med endringssøknaden som ennå ikke hadde blitt behandlet av styret. Hvattum ble bedt om å kommentere saken.

Henvendelsen ble besvart samme dag. Hvattum opplyser at det er riktig at tilbygget allerede var oppført og at grunnen blant annet var den lange saksbehandlingen til nasjonalparkstyret. Også nasjonalparkstyrets tillatelse fra 2016 og kommunens igangsettelsestillatelse bidro til at tilbygget ble oppført i god tro. Det opplyses at det opprinnelige tilbygget fra 2002 viste seg å ha skader i gulv og vannskader, og at det ikke var forsvarlig å avvete den uforholdsmessige lange saksbehandlingstiden til nasjonalparkstyret. Leie av snekker i to omganger, først til utbedringer av skader og så til oppføring av tilbygg, ville ha blitt uforholdsmessig kostbart. Det hevdes også at den tradisjonelle formen på setra uansett ikke lenger var i hevd, i og med tilbygget fra 2002. Utvidelsen av tilbygget var på ca. 6 m².

Rondane og Dovre nasjonalparkstyre behandlet endringssøknaden i møte den 27. juni 2018. Søknaden ble avslått. Begrunnelsen var at endringen ikke er i samsvar med tradisjonell byggeskikk og heller ikke er tilpasset bygningsmiljøet forøvrig. Tilbygget medfører at vinkelen på bygningen blir større og mer dominerende. Styret mente at endringen ikke ble vurdert å være i tråd med verneformålet der seterbebyggelsen utgjør en vesentlig del av landskapets egenart.

I vedtaket vises det også til uttalelse fra Gudbrandalsmusea hvor det blant annet uttrykkes at for å unngå å miste særpreget ved byggeskikken og i neste rekke kulturlandskapet, ønskes det lite endring på hovedform og bygningsmateriale på seterbebyggelsen og at endringer bør tilpasses det opprinnelige. Et tilbygg i samsvar med endringssøknaden vil gi et tilbygg i vinkel til setra, og størrelsen og takhøyden vil endre hovedformen på bygningen.

Styret viser også til forvaltningsplanen for verneområdet hvor det gis retningslinjer for hva som skal vektlegges ved søknader om ombygging og tilbygg i den sonen hvor Byrsetra ligger. Her heter det blant annet at tilbygg/ombygging skal tilpasses bygningsmiljøet forøvrig med hensyn til eksteriørmessig utforming og plassering i tunet. Behov tilknyttet fritidsbruk skal ifølge forvaltningsplanen vurderes strengere enn behov tilknyttet landbruk.

Styret beklager at saksbehandlingstiden har vært forholdsvis lang og begrunner årsakene til dette nærmere.

Klagen

I brev datert 11. juli 2018 påklager Hanne Hvattum nasjonalparkstyret sitt vedtak. Klagen begrunnes i fem hovedpunkter og omhandler i korthet:

Forskjellsbehandling

I klagen vises det til sak fra 2011 hvor det ble gitt tillatelse til å rive eksisterende seterhus og å oppføre et nytt. I denne saken var bygningen allerede oppført (i 2005) uten at det var gitt noen tillatelser. Styret uttrykte at den saken var så spesiell at den ikke ville skape presedens. Det ble vist til at bygningen ikke var i strid med verneformål og verneverdier, og at bygningen allerede var oppført. Klager mener at det ut fra begrunnelsen i den saken kan synes som om det er lettere å få tillatelse dersom bygningen allerede er oppført. Klager fremholder at tilbygget på seterhuset på Byrsetra har fått tillatelse etter plan- og bygningsloven og at samlet areal er innenfor gitte retningslinjer. Ingen av delene var tilfellet i saken fra 2011. Klager mener at styret ikke har vektlagt at opprinnelig seterbygning er beholdt i sin helhet.

Det vises også til en sak hvor det er gitt tillatelse til oppføring av hytte på snaufjellet ved Avstjønnå. Det sies at denne hytta befinner seg i villreinens leveområde og er vesentlig større enn hva det vanligvis gis tillatelse til. Klager mener standardhevinger også må kunne finne sted på eldre bygninger og at forvaltning av verneområdet ikke må medføre at bruken av seterbebyggelsen opphører. Klager opplyser videre at det ble fremmet krav om erstatning som følge av vernet, men at kravet ble avslått med den begrunnelse at vernet ikke var til hinder for utvidelse og oppgraderinger. Klager mener at omsøkte sak viser at dette ikke medfører riktighet.

Det hevdes at endringssøknaden gir en bygning som samsvarer mer med tradisjonell byggeskikk enn hva tilfellet er om utbyggingen gjennomføres i henhold til gitte tillatelse. Klager mener det må være viktigere at den tradisjonelle takvinkelen opprettholdes enn at selve bygningskroppen får en tydeligere vinkel, siden setra allerede er vinkelformet. Takvinkelen på tilbygget er 25 grader i henhold til endringssøknaden. Dette samsvarer med takvinkelen på resten av bygningen og er også det som er vanlig på seterbebyggelsen i området.

Feil i saksutredningen

Klager mener at det feilaktig blir oppgitt at setra har et inngangsparti. Det korrekte er at setra har et tilbygg med to rom. Det ble opprinnelig søkt om å øke bredden på dette tilbygget og ikke lengden på selve seterhuset, et soverom her ville ha medført en utvidelse på ca. 18 m² for å få en rasjonell romløsning. Med en slik utbygging vil seterhuset ha blitt mer ruvende i terrenget. Slik utbyggingen er i dag, er utvidelsen knapt synlig for forbipasserende. Klager mener det er meget beklagelig at en offentlig tjenestemann forsøker å villedende politiske representanter.

Dårlig saksutredning og manglende veiledning og informasjon

Det hevdes at hensynet til klager ikke i tilstrekkelig grad er blitt avveid mot verneinteressene. Saken er heller ikke tilstrekkelig opplyst, jf. forvaltningsloven § 17 og informasjonen om forhold som vedrører saken har vært for dårlig. Blant annet trodde klager på bakgrunn av de opplysninger som ble gitt, at endringssøknaden bare var en formalitet. Styret vektla ikke at tilbygget allerede var

oppført i henhold til byggetillatelse gitt etter plan- og bygningsloven og iverksettelsen skyldes også den manglende informasjonen fra vernemyndigheten. Disse omstendighetene medførte at klager handlet i god tro ved oppføringen av tilbygget. Det var dessuten fornuftig ressursbruk da nødvendige reparasjoner under enhver omstendighet måtte foretas på tilbygget. Klager mener at dette gjør saken så spesiell at klagen bør tas til følge. Klager mener også at det er en håpløs påstand at en tillatelse vil kunne skape presedens, da det bare er deres seter som har vinkel. Det hevdes også at de nesten er de eneste som bruker sin seter og som dermed skjøtter landskapet.

Overtredelse av forvaltningslovens saksbehandlingsregler

Klager viser igjen til forvaltningens manglende veiledning, jf. forvaltningsloven § 11 og til at hun trodde endringssøknaden bare var en formalitet. Klager mener den lange saksbehandlingstiden er i strid med forvaltningsloven § 11 a) og at det strider mot forvaltningsloven § 27 når det går 13 dager fra vedtak treffes til saken oversendes.

Dersom klager ikke får medhold, bes det avslutningsvis om at vernemyndighetene finner erstatningsareal tilsvarende setereiendommen og bekoster flytting av Byresetra til en annen beliggenhet utenfor verneområdet på Sødorpfjellet. Forvaltningen er ikke i samsvar med lovnader gitt ved opprettelsen av vernet. Det må kunne forventes at det tillates standardhevinger på eksisterende bygninger til 2018-nivå. Dersom dette ikke er mulig innenfor gjeldende regelverk, vil klager miste gleden med å oppholde seg på setra og bruken av setra vil opphøre.

Forberedende klagebehandling

Rondane og Dovre nasjonalparkstyre behandlet klagen i møte den 13. september 2018. Nasjonalparkstyret opprettholdt sitt vedtak da de ikke kunne se at det i klagen fremkom noen vesentlige nye opplysninger. Saken ble oversendt til Miljødirektoratet for endelig avgjørelse.

Når det gjelder klagers anførsler om forskjellsbehandling i byggesak fra 2011, mente styret at sakene ikke er sammenliknbare, blant annet var bygningen i saken det vises til oppført seks år før kommunen tipset vernemyndighetene om den og uten at det var gitt noen form for tillatelse. Av saksutredningen fremgår det at resultatet trolig hadde blitt et annet om det først hadde vært søkt, men bygningen var verken en landbrukseiendom eller del av en seterbebyggelse, i motsetning til seterhuset på Byresetra. Videre er det ifølge styret slik at størrelse på og utforming av bygninger vurderes i den enkelte sak innenfor verneområdet, og ulike kulturlandskapsmessige og bygningsmessige kvaliteter kan gi ulike avveininger. Det presiseres at saken ble ansett som meget spesiell og uheldig.

Styret mente videre at klager er kjent med kommunens plikt til å samordne bygnings saker og at igangsettingstillatelse ikke kan utstedes før nødvendige tillatelser er innhentet etter andre lovverk.

Saken ved Avstjønnå anses ikke relevant siden avgjørelsen i foreliggende sak er begrunnet ut fra hensynet til kulturlandskapsmessige verneverdier i området, ikke hensynet til villrein.

Når det gjelder ønske om standardheving på gamle bygninger innenfor verneområdet, så mener styret de har lagt til rette for dette og viser til sitt vedtak fra 2016.

I klagens punkt 2 gjøres det gjeldende at endringssøknaden er mer i samsvar med tradisjonell byggeskikk og bedre tilpasset bygningsmiljøet forøvrig. Det hevdes at med endringssøknaden vil tilbygget få en takvinkel som er vanlig på seterbebyggelsen i området. Styret mente det er bygningens hovedform som har vært avgjørende og at det ikke ønskes en mer fremhevet vinkelform på bygningen, da setrer i dette området tradisjonelt ikke er vinkelformet. En takvinkel som ikke underordner seg hovedmønnet vil også være med på å forsterke inntrykket av bygningen som hytte og ikke seter. Gudbrandsdalmuseas faglige vurderinger for hva som er tradisjonell byggeskikk på seterbebyggelsen i området er lagt til grunn for styrets avgjørelse.

Under punkt 3 i klagen hevdes det at det er vesentlige feil i saksutredningen, og det vises til at tilbygget fra 2002 feilaktig angis som setras inngangsparti. Det hevdes også at en for å få funksjonelle løsninger med en utvidelse av setra i lengderetningen må oppføre et mye større tilbygg og at dette ville ha vært mer dominerende for omgivelsene.

Styret viser til tegninger som fulgte både opprinnelig søknad fra 2016 og endringssøknad fra 2017 og som viser tilbyggets eksisterende og planlagte funksjoner. At uttrykket "inngangsparti" ble benyttet på eksisterende og omsøkte gangareal kan ikke betraktes som et villedende fakta. Det ble også vist til at forvaltningsplanen legger til grunn og at Gudbrandsdalsmusea anbefaler at eventuelle utvidelser skjer ved at selve seterbygningene forlenges. Styret opplyser at det ved avgjørelsen er vektlagt ivaretagelse av den tradisjonelle byggeskikken på seterbebyggelsen i området. Det er vedlagt to bilder som er tatt fra avkjøringsvei til setra hvor tilbygget/vinkelen på seterbygget er godt synlig.

Punkt 4 i klagen omhandler det klager mener er kritikkverdig saksbehandling, med blant annet mangelfull saksforberedelse, dårlig veiledning og manglende vektlegging av klagers interesser.

Styret viser til at søkers argumenter i endringssøknaden er gjengitt i saksutredningen, men at disse momentene ikke er sentrale i verneområdeforvaltningen i motsetning til hva de vil være etter plan- og bygningsloven. Hva som skal vektlegges ved forvaltningen av verneområdet fremgår av retningslinjene gitt i forvaltningsplanen og styret mener deres avgjørelse er i tråd med disse. Styret behandlet søknaden som om tilbygget ikke var oppført, noe som er vanlig. En eventuell ulovlighetsoppfølging vil komme i ettertid.

Klagers påstand om manglende informasjon om krav til ny søknad mm. er styret uforstående til. Det vises til at fylkeskommunens generelle anbefaling om at seterbygninger utvides i lengderetning ble videreformidlet til klager av nasjonalparkforvalter i e-post datert 26. juni 2017. Videre underrettet nasjonalparkforvalter om at den ønskede endringen var å betrakte som en vesentlig endring som krevde ny saksbehandling. Det ble opplyst at første styremøte var den 15. september 2017, og at nasjonalparkforvalter i sin innstilling vanligvis følger rådene fra fylkeskommunen. Klager ble bedt om å gi sin tilbakemelding på om hvorvidt hun ønsket å få sin sak behandlet på nytt på septembermøtet, noe hun bekreftet.

Det siste punktet i klagen omhandler det klager mener er brudd på forvaltningslovens saksbehandlingsregler og det vises til manglende overholdelse av veiledningsplikten, den lange saksbehandlingstiden som hevdes å være i strid med forvaltningsloven § 11a) og sein utsendelse av vedtak, jf. forvaltningsloven § 27.

Styret viser til tidligere redegjørelse for overholdelse av veiledningsplikten. Når det gjelder den lange saksbehandlingstiden, beklages denne og grunnen oppgis å være langtidssykdom i sekretariatet. Selv om dette er beklagelig, medfører det ikke at søknaden innvilges så lenge søknaden strider mot alle faglige råd og nedfelte retningslinjer. Styret bemerker at klager ikke kontaktet styret/forvalter med forespørsel om sakens status og/eller purret på svar. Særlig undrende stiller styret seg til at det ikke er kommet noen henvendelser vedrørende den rivningen som er foretatt av eksisterende tilbygg, den er så langt styret erfarer ikke omsøkt og derfor ikke vurdert av nasjonalparkstyret.

Når det gjelder underretningen av styrevedtaket til klager, så ble den foretatt ni virkedager etter at vedtaket var fattet. Dette skyldes at det skal føres protokoll som skal sendes to styremedlemmer for godkjenning før utsending.

I e-post datert 24. september 2018 ettersender klager et foto og kartutsnitt av det eldste seterhuset i området fra 1600/1700-tallet, Hågåsetra på Fiskesalen, som er bygget i vinkel og som klager mener dokumenterer at det også er tradisjon for å bygge setrer med vinkelform.

Miljødirektoratet sine vurderinger

Klageinstansen kan prøve alle sider av en sak, jf. forvaltningsloven § 34. Klageinstansen kan treffe nytt vedtak i saken eller oppheve vedtaket og sende saken tilbake til underinstansen til helt eller delvis ny behandling.

Hvattum har søkt om et tilbygg på ca. 6 m² på setra på Fryvollen i Frydalen landskapsvernområde for å få plass til ekstra soveplasser slik at hele familien kan sove samlet i samme bygning. Klagen behandles etter verneforskriften for Frydalen landskapsvernområde og naturmangfoldloven.

Frydalen landskapsvernområde ble vernet ved kgl.res 24. oktober 2003. Formålet med vernet er å:

- ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart,
- ta vare på leveområder for villreinstammen i Rondane og et rikt dyre- og planteliv,
- ta vare på landskapsformene.

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

I følge verneforskriftens § 3 pkt. 1.1. er området vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art og karakter. Inngrep som rammes av forbudet er veibygging, oppføring av bygninger eller anlegg, vassdragsregulering, graving og påfylling av masse mm. Opplistingen av tiltak i bestemmelsen er ikke uttømmende og bestemmelsen omfatter også utvidelse av eksisterende bygninger.

Vernemyndighetene kan gi dispensasjon fra byggeforbudet som nevnt ovenfor. Blant annet kan det gis dispensasjon til ombygginger og tilbygg til eksisterende bygninger i tråd med forvaltningsplan, jf. verneforskriften § 3 pkt. 1.3 bokstav d).

Som landskapsvernområde kan vernes natur -eller kulturlandskap av økologisk, kulturell eller opplevelsesmessig verdi, eller som er identitetsskapende, jf. naturmangfoldloven § 36. Iveretakelse av seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller er endel av verneformålet for Frydalen landskapsvernområde. Kunnskapen om naturverdiene er god, det vises til NINA -rapporter som nevnt i nasjonalparkstyrets saksutredning, jf. naturmangfoldloven § 8. Også søknadene, klagen, nasjonalparkstyrets saksforberedelse og vedtak, forvaltningsplanen og den kongelige resolusjon har vært med å opplyse saken. Det er det omsøkte tilbyggets påvirkning på setra og seterbebyggelsen som er det sentrale vurderingstema i denne sak. Tilbygget vil i meget liten grad berøre naturmangfoldet. Miljørettsprinsippene i naturmangfoldloven kommer derfor ikke til anvendelse, jf. naturmangfoldloven § 7. Kunnskap om seterbebyggelse og tradisjonell byggeskikk har nasjonalparkforvalter innhentet fra fylkeskommunen og Gudbrandsdalsmusea.

Når det gjelder de faktiske forhold vedrørende fremsettelsen av og innholdet i søknad og klage, vises det til den beskrivelse som er gitt ovenfor. Første påstand i klagen er usaklig forskjellsbehandling.

Ulovfestede regler setter begrensninger for forvaltningens skjønnsutøvelse, blant annet kan forvaltningen ikke ha en myndighetsutøvelse som medfører usaklig forskjellsbehandling. Det må foreligge referansesaker som utgjør en entydig praksis for å kunne hevde at man er utsatt for usaklig forskjellsbehandling. Fravik fra entydig praksis kan finne sted uten at det kan hevdes at det er myndighetsmisbruk dersom forvaltningen ønsker å avslutte eller endre en uheldig praksis.

Ut fra beskrivelsen i oversendte saksdokumenter så omhandlet saken fra 2011 rivning av ei bu/hytte og oppføring av ei ny hytte uten at nødvendig tillatelse etter verneforskriftens bestemmelser forelå. Hytta/bua var ikke en del av en landbrukseiendom. Byggeprosjektet den gang var betydelig mer omfattende enn i foreliggende sak og nasjonalparkstyret har gitt uttrykk for at saken var meget uheldig og spesiell.

Seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller er en del av verneformålet for Frydalen landskapsvernområde. Endringer på enkeltstående bygninger vil kunne stride mot verneformålet. Både bygninger og bygningsmiljøet kan ved endringer miste sitt særpreg og karakter. På hvilken måte forvaltningsmyndigheten har fått kjennskap til ulovlige tiltak, hvor lenge tiltaket har eksistert før det søkes, hvilke eventuelle tillatelser som er gitt etter andre regelverk o.l. bør ha mindre betydning for hvorvidt en etterfølgende søknad skal innvilges. Det er tiltakets påvirkning på og forhold til verneformål og verneverdier som må være det avgjørende. Hvorvidt en bygning for eksempel befinner seg i et særskilt bygningsmiljø vil kunne ha betydning i det tilfellet bygningsmiljøet omfattes av verneformålet. Etterfølgende søknader skal vurderes som om tiltaket ikke er gjennomført. Hytta som det ble gitt tillatelse til i 2011 er til forskjell fra setra i foreliggende sak en enkeltstående bygning, og ikke en del av en seterbebyggelse. Uansett kan det ikke være slik at vernemyndigheten ved sin tillatelse fra 2011 har skapt presedens for at ulovlig iverksatte tiltak i ettertid skal tillates, da dette vil undergrave både vernet og forvaltningsmyndigheten. Miljødirektoratet mener derfor at det ikke er grunnlag for å hevde usaklig forskjellsbehandling.

Når det gjelder oppføringen av hytta ved Avstjønnå i landskapsvernområdet, så var den ikke ifølge saksopplysningene problematisk i forhold til en eksisterende seter eller et setermiljø, mens det har vært det sentrale i foreliggende klagesak. Direktoratet mener det derfor ikke er naturlig å sammenlikne de to sakene.

For det andre hevder klager at endringssøknaden gir ei seter som er mer i samsvar med tradisjonell byggeskikk enn hva tilfellet er om tilbygget hadde blitt oppført i henhold til den gitte tillatelse. Det vises til at en takvinkel som omsøkt på 25 grader er det vanlige på seterbebyggelsen.

Av saksdokumentene fremgår det at endringssøknaden ble forelagt både fylkeskommunen og Gudbrandsdalsmusea for faglig vurdering. Begge etatene uttalte at en utbygging som fremhever eller forsterker bygningens vinkelform frarådes, siden seterbygningene tradisjonelt er avlange i formen. Både fylkeskommunen og Gudbrandsdalsmusea har fagkompetanse på og ansvar for kulturminner og deres vurderinger av hva som er tradisjonell byggeskikk på seterbebyggelsen i området legges til grunn av Miljødirektoratet. Dette er tilfellet selv om klager i e-post datert 24. september 2018 har ettersendt et bilde av den gamle setra Hågåsetra fra Fiskedalen som har vinkelform. Dette illustrerer at det også finnes eksempler på setrer som opprinnelig hadde vinkelform, men det er likevel ikke byggeskikken for setrene i området.

For det tredje hevder klager at det foreligger meget kritikkverdige feil i saksutredningen. Det vises til at eksisterende tilbygg fra 2002 feilaktig er blitt omtalt som inngangsparti. Det presiseres at det var det eksisterende tilbygget man søkte om å få utvide i lengden, ikke selve seterhuset.

Saksutredningen som ble forelagt nasjonalparkstyret er ryddig, oversiktlig og inneholder blant annet to figurer som tydelig illustrerer hva det ble søkt om og gitt tillatelse til i 2016 (fig.1) og også hva det ble søkt om i ny endringssøknad i 2017 (fig.2). Endringssøknaden er også i sin helhet gjengitt i saksutredningen. Det er mulig at sekretariatet feilaktig har kalt tilbygget inngangsparti, men det er etter Miljødirektoratet sin vurdering ikke egnet til å skape forvirring om hva det ble søkt om og hvor tilbygget ønskes plassert.

Det fjerde og femte punktet i klagen gjelder dårlig saksutredning, veiledning og informasjon, jf. klagers beskrivelse av det som oppfattes som kritikkverdig saksbehandling og nasjonalparkstyrets redegjørelse for sin behandling av saken, alt beskrevet og konkretisert i saksutredningen overfor.

Klager mener at saken var for dårlig utredet da vedtak ble fattet, jf. forvaltningsloven § 17. Det fremgår ikke hvilke opplysninger av betydning for sakens utfall klager mener nasjonalparkstyret manglet da avgjørelsen ble tatt. Søknaden i e-post datert 15.juni 2017 var gjengitt i sin helhet i saksutredningen, det samme var etterfølgende, supplerende opplysninger gitt i e-post datert 26. juni 2017. Dermed ble klagers argumenter gjort kjent for styret. Det forhold at tilbygget allerede var oppført, skal og bør etter direktoratet sin mening ikke tillegges vekt, heller ikke at kommunale bygningsmyndigheter hadde gitt en igangsettingstillatelse selv om tillatelse etter verneforskriften ikke forelå, jf. plan- og bygningsloven § 21-5.

Kompetanse på tradisjonell byggeskikk ble innhentet da dette var sentralt for søknadens utfall, og nasjonalparkforvalter har vært på befaring i forbindelse med fremskaffelse av bilder som skulle

fremlegges til faglig vurdering. Klager ble også bedt om å uttale seg da ble kjent for styret at tilbygget allerede var oppført, før søknaden skulle behandles i styret. Miljødirektoratet kan ikke se at forvaltningens utredningsplikt ikke er overholdt i denne sak, jf. forvaltningsloven § 17.

Styret fattet sitt vedtak i medhold av verneforskriften § 3 pkt. 1.3 bokstav d). Ifølge denne bestemmelsen kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til ombygginger og tilbygg til eksisterende bygninger i tråd med forvaltningsplan. Forvaltningsplanens retningslinjer vil være førende for forvaltningens avgjørelser i denne type saker. Den gjeldende forvaltningsplanen for verneområdene i Rondane, som inkluderer Frydalen landskapsvernområde, viser at Byrsetra ligger i område beskrevet som seter- og kulturlandskapsmiljø. Det fremgår av forvaltningsplanen at bygningens uttrykk primært bør beholdes, for eksempel bør det unngås at seterhus eller andre verdifulle bygninger får preg av hytter ved at de oppgraderes (side 43). Videre skal private behov vurderes strengere enn de som begrunnes utfra landbruksmessige hensyn ved søknader om ombygging og tilbygg. Forvaltningsplanen sier også at tilbygg/ombyggingen skal tilpasses bygningsmiljøet for øvrig med hensyn til eksteriørmessig utforming og plassering i tunet. Nasjonalparkstyrets vedtak er i tråd med de nedfelte retningslinjer i forvaltningsplanen. Nasjonalparkstyret har forøvrig forsøkt å imøtekomme klagers behov ved å tillate det først omsøkte tilbygget.

Klager hevder at området er lite brukt av de andre setereierne og at det bør vektlegges at klager bruker sin seter da dette bidrar til skjøtsel av området. Miljødirektoratet er enig med klager i at aktiv bruk er positivt for å holde et kulturlandskap i hevd. Aktiv bruk eller tilrettelegging for bruk kan ikke gjennomføres slik at det skader verneverneverdier eller strider mot verneformålet. Det er derfor viktig med god dialog med vernemyndigheten før gjennomføring av tiltak slik at bruk og tilrettelegging er i samråd med de anbefalinger som vernemyndigheten gir og er innenfor de rammer som verneforskriften setter.

Siden klagers seter er den eneste i området med allerede eksisterende vinkelform, mener klager en tillatelse neppe vil kunne skape en uheldig presedens. Det må etter Miljødirektoratet sin mening være forvaltningsmyndighetens oppgave og intensjon å forhindre at eksisterende seterbebyggelse endrer utseende og form slik at den får mer preg av å være vanlig hytte- og fritidsbebyggelse. Dette vil kunne skje ved på ulike måter, for eksempel ved utvidelser eller at det tas i bruk bygningmaterialer ved utskiftninger som ikke er i samsvar med tradisjonell byggeskikk. At setra ved tidligere endringer allerede har mistet noe av sitt opprinnelige preg, er ikke grunn god nok for forvaltningsmyndigheten til å tillate en utvikling som ytterligere bidrar til at seterpreget forsvinner. Dette vil også kunne gjelde for andre setrer i området og medføre en utvikling som vesentlig endrer landskapets art og karakter. Miljødirektoratet mener derfor at en tillatelse vil kunne skape en uheldig presedens som er i strid med verneformålet.

Klager mener at forvaltningen har gitt manglende informasjon om saksbehandlingsprosessen. Miljødirektoratet er enig med klager i dette. Den manglende informasjonen er et brudd på forvaltningslovens saksbehandlingsregler. Nasjonalparkstyret skulle ha varslet klager om at saken ikke ville bli behandlet på møtet i september, hva som var årsaken til den manglende behandlingen og når avgjørelse kunne forventes å foreligge, jf. forvaltningsloven § 11 a). Saksbehandlingsfeilen medfører likevel ikke at søknaden anses som innvilget etter verneforskriftens bestemmelser.

Klager mener også at nasjonalparkstyret har brutt sin veiledningsplikt jf. forvaltningsloven § 11. Det fremkommer av denne bestemmelsen at forvaltningsorganene innenfor sitt saksområde har en alminnelig veiledningsplikt. Omfanget av veiledningsplikten skal likevel tilpasses det enkelte forvaltningsorgans situasjon og kapasitet, og forvaltningen skal av eget tiltak vurdere partenes behov for veiledning. Miljødirektoratet kan ikke ut fra klagers forhold eller opplysningene forøvrig se at nasjonalparkstyret ikke har overholdt sin veiledningsplikt, jf. § 11. Det vises blant annet til e-post datert 26. juni 2017 hvor nasjonalparkforvalter gir følgende opplysninger: *"Vi mener at dette er en vesentlig endring, og at hvis tilbygget ønskes flyttet, kreves det en ny saksbehandling på denne saken. Neste styremøte er i så måte 15. september. Når det gjelder utforming og plassering i slike saker følger nasjonalparkforvalternes innstilling som regel rådene fra fylkeskommunen, og vil også gjøre det i denne saken."*

Styret har heller ikke ifølge klager overholdt sin plikt til å underrette partene om vedtaket så snart som mulig jf. forvaltningsloven § 27. Det opplyses at det tok tretten dager fra vedtak ble fattet til klager ble orientert. Det fremgår av vedtektene for Rondane og Dovre nasjonalparkstyre punkt 7 at det skal føres protokoll fra møtene. Protokollen skal underskrives av styreleder og ett medlem som velges ved møtets begynnelse. Medlemmene i verneområdestyrene er vanligvis bosatt i ulike kommuner og protokollene sendes dem for underskrivelse. Dette kan ta litt tid og medføre at det går noen dager før partene varsles om vedtaket. En overtredelse av denne bestemmelsen vil uansett ikke være en saksbehandlingsfeil som medfører at et vedtak er ugyldig, jf. forvaltningsloven § 41 som sier at vedtak likevel er gyldige så lenge saksbehandlingsfeilen ikke har virket inn på vedtakets innhold.

Avslutningsvis mener klager at dersom klagen ikke fører frem, bør vernemyndighetene finne erstatningsareal tilsvarende eiendommen klager er i besittelse av i dag og bekoster flytting av Byrsetra utenfor landskapsvernområdet.

Miljødirektoratet går ikke nærmere inn på dette, da slike forhold etter vårt syn ikke er en del av klagesaken.

Vedtak:

Klagen tas ikke til følge. Nasjonalparkstyret sitt vedtak datert 27. juni 2018 stadfestes. Miljødirektoratet sitt vedtak er endelig og kan ikke påklages.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent.

Ivar Myklebust
Avdelingsdirektør

Knut Fossum
Seksjonsleder

Tenk miljø - velg digital postkasse fra e-Boks eller Digipost på www.norge.no.

Kopi til:

Dovre-Rondane nasjonalparkstyre Postboks 987 2604 LILLEHAMMER

Fylkesmannen i Oppland Postboks 987 2604 LILLEHAMMER

Statens Naturoppsyn, Rondane



Arkivsaksnummer: 2019/3866-7

Saksbehandler: Eirin Berge

Dato: 20.09.2019

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre		11.10.2019

Sak - Frydalen LVO - Oppfølging av byggetiltak gbnr 290/1 Nord-Fron kommune - Pålegg om retting og tvangsmulkt - Hanne Hvattum

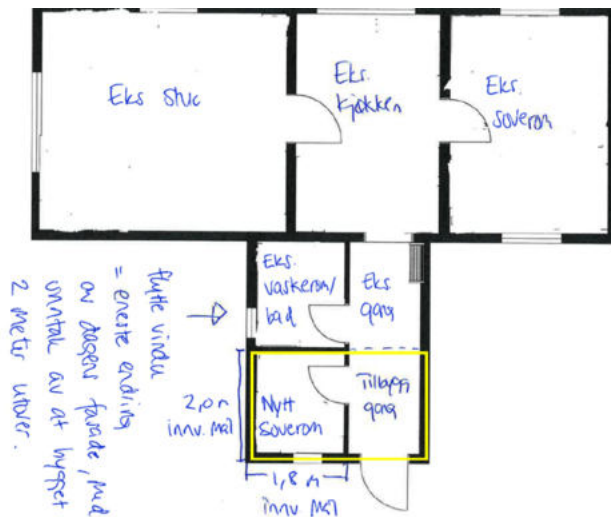
Innstilling fra forvalter

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i styremøte den 11. oktober 2019 gjort følgende vedtak i to punkter::

1. Hanne Hvattum, eier av Byrsetra gbnr. 290/1 i Nord-Fron kommune, Frydalen landskapsvernområde, pålegges å rette opp i det ulovlige forholdet på Byrsetra. Vedtak om pålegg om retting er gitt med hjemmel i naturmangfoldlovens § 69.

Tiltaket på Byrsetra skal rettes slik at tilbyggets utforming tilbakeføres til slik det var før de ulovlige byggetiltakene ble gjort i 2017. Følgende forhold skal rettes:

- i. Nytt bebygd areal tilbygd til eksisterende tilbygg i 2017 og bruksareal som vist i gul omramming med innvendige mål på 1,8 x 2,0 meter i tegning i figur 1, skal fjernes i sin helhet. Dette inkluderer tak, kledning, reisverk, isolasjon, plate på mark, ev. mur/betong, dør og vinduer
- ii. Bygningsmaterialer som tas ned skal enten fjernes fra setra eller lagres hensiktsmessig på setra uten at lagringen fremstår som skjemmende.
- iii. Terrenginngrep skal tilbakeføres på skånsomt vis
- iv. Den del av tilbygget som er fra før vernevedtaket i 2003 og som i henhold til tidligere søknader har romfunksjon bad/vaskerom og gang, jf. figur 1 under, skal tilbakeføres til sin opprinnelige form med opprinnelige fasadeutforming hva gjelder tak og utvendig kledning, inkludert dør- og vindusplassering, jf bilde av setra i saksvurderingen.



Figur 1: Viser tilbygg i gult som var omsøkt og ble oppført uten at det forelå tillatelse..

2. Dersom pålegget i punkt 1 over ikke er gjennomført innen 15.november 2019 skal det løpe en tvangsmulkt på NOK 500 pr dag etter fristoversittelse inntil det ulovlige forholdet er rettet opp i tråd med punkt 1 i vedtaket. Vedtak om tvangsmulkt er gitt i medhold av naturmangfoldlovens § 73.

Vedtaket om tvangsmulkt og pålegg om retting er enkeltvedtak og kan påklages av part eller en med rettslig klageinteresse i saken innen 3 uker etter mottakelse av vedtaket, jf. forvaltningsloven §§ 28 og 29. Klagen skal sendes skriftlig til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, men stiles til Miljødirektoratet. Angi vedtaket du klager over, den eller de endringer du ønsker, og de grunner du har for at vedtaket bør endres. Dersom du klager så sent at det kan være uklart for oss om du har klaget i rett tid, bør du oppgi når du mottok dette brevet. Vi gjør oppmerksom på at også andre enn søker kan ha rettslig klageadgang.

I henhold til forvaltningsloven §§ 18-19 har du anledning til å gjøre deg kjent med sakens dokumenter. Det bes om at saksbehandler kontaktes dersom dette er aktuelt.

I henhold til forvaltningsloven § 42 har du videre rett til å begjære oppsettende virkning, dvs. be om at gjennomføringen utsettes. Det gjøres oppmerksom på at hovedregelen etter forvaltningsloven § 42 er at en klage på tvangsmulkt ikke gis oppsettende virkning. Dette betyr at tvangsmulkten løper selv om vedtaket påklages, såfremt ikke noe annet er bestemt. Dersom vedtak om pålegg om retting (forvaltningsvedtak) påklages, og denne klagen gis oppsettende virkning er det rimelig at også den delen av vedtaket som knytter seg til tvangsmulkt utsettes til klagen er avgjort.

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

- Miljødirektoratets avgjørelse i klagesak datert 28.januar 2019.
- Nasjonalparkstyrets beslutning tatt i styremøte den 8.mars 2019 (påpeking av plikt og varsel om mulig pålegg og tvangsmulkt)
- Uttale fra Hanne Hvattum datert 26.mars 2019, journalført 2.april 2019 (vedlagt)
- Rapport fra Statens naturoppsyn om befarings på Byrsetra gbnr. 290/1 den 20.september 2019 (oversendt i epost pr 29.september 2019 og vedlagt saken)

Saksopplysninger

Sakshistorikk

Hanne Hvattum søkte den 12.juli 2016 om tillatelse til å oppføre et tilbygg på 3,6 m2 på Byrsetra gbnr 290/1 i Frydalen landskapsvernområde. Det ble opplyst at tilbygget skulle benyttes til et ekstra soverom slik at hele familien kunne få soveplasser inne i seterbygningen. Tilbygget ble omsøkt oppført slik at det eksisterende tilbygget ble utvidet langs seterbygningen.

Den 30.september 2016 gav Rondane-Dovre nasjonalparkstyre tillatelse til oppføring av tilbygg som omsøkt med vilkår om at eksisterende soverom i «kokkhuset» skulle avvikles. I epost datert 15.juni 2017 tar Hanne Hvattum på nytt kontakt med nasjonalparkstyret og ber om at eksisterende tilbygg utvides i forlengelsen av tilbygg fra 2002 og ikke langs den opprinnelige bygningskroppen på selhuset slik det var gitt tillatelse til. Dette ble vurdert som en endringssøknad som søker fikk beskjed om at måtte behandles i nasjonalparkstyre. Pga sykdom og vakanse ble saken ikke behandlet i 2017.

Den 16.februar 2018 oppsøker nasjonalparkforvalter setra for å ta bilder som skulle benyttes som grunnlag for fylkeskommunens faglige vurdering. Det ble da konstantert at utvidelse hadde funnet sted i samsvar med endringssøknaden som enda ikke hadde blitt behandlet av nasjonalparkstyret. Dette ble formidlet til Hanne Hvattum i epost av 9.april 2018 og hun ble bedt om å kommentere saken. Hvattum opplyser til denne henvendelsen at det er riktig at tilbygget er oppført og at grunnen blant annet var den lange saksbehandlingstiden i nasjonalparkstyret. Det ble vist til gitt tillatelse fra 2016 og til kommunens behandling av endringssøknaden i medhold av plan- og bygningsloven hvor det forelå et vedtak 15 juni 2017.

Nasjonalparkstyret behandlet endringssøknaden i møte den 27.juni 2018 og søknaden ble avslått med begrunnelse at endringen ikke var i samsvar med tradisjonell byggeskikk og heller ikke tilpasset bygningsmiljøet for øvrig. Styret ble opplyst om at tiltaket allerede var gjennomført.

Hanne Hvattum klager på nasjonalparkstyrets vedtak av 27.juni. Nasjonalparkstyret behandler klagen den 13.september 2018 og endrer ikke sitt tidligere vedtak. Klagen sendes over til Miljødirektoratet for endelig klagesaksbehandling den 18.oktober 2018. Miljødirektoratet stadfester Rondane-Dovre nasjonalparkstyre sitt vedtak i oversendelse datert 28.januar 2019.

Etter dette beslutter Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i styremøte den 8.mars 2019 å påpeke den plikten den ansvarlige har i henhold til naturmangfoldlovens § 69 å rette opp i det ulovlige forholdet. Det ble anmodet om at dette gjøres innen 15.september 2019. I samme brev varsles om mulig pålegg om retting og tvangsmulkt dersom plikten ikke oppfylles.

Det ble i samme styremøte vedtatt at Rondane-Dovre nasjonalparkstyre anmelder saken.

Den 2.april 2019 mottok nasjonalparkstyre en uttale/tilbakemelding fra Hvattum knyttet til beslutningen og varsel om mulig pålegg og tvangsmulkt. Flere forhold tas opp i denne uttalen som er vedlagt forliggende sak. I styremøte den 28.juni 2019 ble denne uttalen referert til styret. I uttalen kommer det blant annet frem at det ulovlige forholdet ikke kommer til å bli rettet opp frivillig og den ansvarlige motsetter seg også tvangsmulkt.

Statens naturoppsyn (SNO) var på befaring på Byrsetra gbnr 290/1 den 20.september 2019 og rapport med bilder viser at den ansvarlige ikke har rettet opp i det ulovlige forholdet, jf.vedlegg.

Rettslig grunnlag

Etter Miljødirektoratets vedtak den 28.januar 2019 er det klart at det foreligger et ulovlig forhold. Det oppførte tilbygget til seterhuset på Byrsetra, som er en forlengelse av eksisterende tilbygg, har ikke tillatelse etter verneforskriften for Frydalen landskapsvernområde slik det er oppført. Tiltaket er heller ikke i tråd med nasjonalparkstyrets vedtak av 30.september 2016 hvor det ble gitt tillatelse til et nytt tilbygg i forelengelse av det eksisterende langs selhusets ene langside.

For å kreve retting av et forhold som allerede er utført kreves det at handlingen eller forholdet er i strid med naturmangfoldloven eller forskrifter eller enkeltvedtak i medhold av denne loven. Det er *ikke* et krav om at det har oppstått skade på naturmangfoldet eller at det er fare for slik skade, det er tilstrekkelig at handlingen ikke er tillatt. Tiltak som klart er i strid med loven, en forskrift eller et vedtak, bør kreves rettet. Tiltaket på Byrsetra gbnr, 290/1 er i strid med verneforskrift og vedtak gitt i medhold av verneforskrift.

Varsel om mulig vedtak om pålegg om retting og varsel om tvangsmulkt i henhold til forvaltningslovens § 16 ble gjort i forbindelse med at nasjonalparkstyret i møte den 8. mars 2019 tok beslutningen om å påpeke overfor overtreders den plikten hun hadde til å rette opp det ulovlige forholdet i henhold til naturmangfoldloven § 69.

Naturmangfoldloven § 69 hjemler adgangen til å gi pålegg om retting og stans av en ulovlig handling eller et ulovlig forhold. Med retting menes som oftest gjenoppretting av en tidligere tilstand, for eksempel riving av ulovlige bygninger.

Når det gjelder tvangsmulkt er vilkåret at det skal foreligge overtredelse av en plikt, jf. naturmangfoldlovens § 73. Momenter som kan vektlegges i en vurdering av om tvangsmulkt skal gis, er blant annet allmennpreventive hensyn og manglende tillit til at plikten gjennomføres.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for Frydalen landskapsvernområde til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

Nasjonalpark- og verneområdestyrer, Fylkesmannen, Miljødirektoratet og Klima- og miljødepartementet kan gi pålegg om retting og stans da de har delegert myndighet etter naturmangfoldlovens § 69. Det er forvaltningsmyndigheten for verneområdet som har primæransvaret for å følge opp overtredelser med pålegg om retting og stans.

Verneformål – forskrift

Utvidelsen av Rondane nasjonalpark og opprettelsen av Frydalen landskapsvernområde ble vedtatt i kongelig resolusjon 24. oktober 2003. Formålet med opprettelsen av Frydalen landskapsvernområde er å:

- *ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart,*
- *ta vare på leveområder for villreinstammen i Rondane og et rikt dyre- og planteliv,*
- *ta vare på landskapsformene.*

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Vernebestemmelsene § 3 punkt 1.1 fastslår at området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter. Med de unntak som følger av forskriftens punkt 1.2 og 1.3 er det forbud mot inngrep som veibygging, oppføring av bygninger eller anlegg, bergverksdrift, vassdragsregulering, graving og påfylling av masse, sprenging og boring, uttak og fjerning av stein, mineraler eller fossiler, drenering og annen form for tørrlegging, nydyrking, nyplanting, bakkeplanering, framføring av luft- og jordledninger, bygging av bruer og klopper, oppsetting av skilt, merking av stier, løyper o.l. Oppstillingen er ikke uttømmende. I medhold av § 3 punkt 1.3 bokstav d kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til ombygginger og tilbygg til eksisterende bygninger i tråd med forvaltningsplanen.

Når det gjelder forvaltningsplan, naturmangfoldloven og presedensvurderinger i byggesaker, vises det til tidligere vedtak og klagesaksbehandling, jf. saksnummer 2016/4865

Vurdering

Begrunnelse – hvorfor pålegg gis

Som det fremkommer i avsnittet om sakshistorikk over, foreligger det et forhold som er i strid med gitt vedtak og verneforskrift for Frydalen landskapsvernområde ved Byrsetra, gbnr 290/1 i Nord-Fron kommune.

Den ansvarlige har fått påpekt den plikten hun har til å rette opp i det ulovlige forholdet, og det ble anmodet om at dette ble gjort innen 15.september 2019.

I uttalen fra Hvattum datert 26.mars 2019 omtales en retting av det ulovlige tiltaket som en straff, og det pekes på at om et tilbygg skal oppføres i henhold til søknad og tillatelse fra nasjonalparkstyret gitt i 2016 vil dette koste henne opp mot en million kroner. Til dette vil sekretariatet peke på at en retting av et ulovlig forhold ikke er en straff. Heller ikke pålegg om retting/tilbakeføring er en straff. Det er ikke aktuelt å pålegge den ansvarlige å benytte seg av den rettigheten tillatelsen datert 30.september 2016 gir henne. Et pålegg om retting vil vanligvis innebære å tilbakeføre for eksempel en bygning til slik den var før det ulovlige tiltaket ble gjennomført. Dette vil også være løsningen i foreliggende sak. Hvorvidt den ansvarlige ønsker å benytte seg av en rettighet hun har fått i form av tillatelse er helt opp til henne selv.

I uttalen opplyses det videre om at tilbygget er 6 m² («...at et lite tilbygg på 6 m² kvalifiserer til grov miljøkriminalitet»). I henhold til søknad og tegninger er de innvendige målene på tilbygget som ble omsøkt opplyst å være 1,8 x 2,0 meter, dvs et BRA på 3,6 m² og sekretariatet er ikke kjent med at byggetiltak gjennomført i 2017 har medført et utvidelse av eksisterende tilbygg på 6 m². I uttalen trekkes det også frem dette med likebehandling og byggeskikk som er vurdert i tidligere saksfremlegg, og hun etterlyser en befaring. Den ansvarlige skriver i sin uttale at hun motsetter seg riving og kommer ikke til å gjennomføre en riving frivillig.

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har allerede varslet et mulig pålegg om retting og tvangsmulkt. Det er viktig å understreke at formålet med tvangsmulkt er å sikre at loven og bestemmelser i medhold av den blir etterlevd. *Tvangsmulkt er ikke straff, og det skal alltid være mulig for den ansvarlige å unngå tvangsmulkten.* Bruk av tvangsmulkt fritar ikke den ansvarlige fra plikten til å gjennomføre det aktuelle pålegget, f.eks. å foreta retting av et forhold. Tvangsmulkt hindrer heller ikke politianmeldelse dersom saken er alvorlig nok til det. Beslutning om tvangsmulkt bør som hovedregel tas uavhengig av om forholdet anmeldes og ikke legges på vent i påvente av behandlingen i politiet. Vilkår for å anvende tvangsmulkt er at det foreligger en plikt og at denne er klar og tydelig. Det må også være mulig å overholde plikten.

Den ansvarlige for overtredelsen har fått god tid til å rette opp i det ulovlige forholdet, som rent praktisk kunne vært gjennomført i perioden fra Peer Gynt seterveg åpner den 1.juni, til fristen 15.september. Den ansvarlige har skriftlig meldt tilbake at hun ikke kommer til å rette forholdet av egen vilje og SNO sin befaring den 20.september 2019 viser at hun ikke har etterkommet den plikten hun har i naturmangfoldlovens § 69 til å rette opp i forholdet. Det synes derfor nødvendig at nasjonalparkstyret må gi vedtak om et pålegg om retting for at forholdet skal rettes opp. Dette pålegget bør følges opp av tvangsmulkt for å sikre at rettingen blir gjennomført.

Beskrivelse av pålegget

Sekretariatet tilrår at nasjonalparkstyret gir et pålegg om retting, der alt areal (både bebyggd- og bruksareal) oppført i 2017 fjernes. Tak, kledning, reisverk, isolasjon, vinduer og dører, plate/grunnmur skal tas ned. Videre bør bygningsmaterialer som er tatt ned enten tas med bort fra setra eller lagres hensiktsmessig uten at det virker skjemmende. Selhuset skal

deretter tilbakeføres slik at tilbygget blir slik det var før det ulovlige tiltaket ble gjennomført. Dette gjelder både materialbruk på tak og kledning på vegger, fargebruk, plassering av dør og vindu. Det vises til bilde under som viser bygning før ulovlig tiltak ble gjennomført. Fasade og størrelse skal tilbakeføres til slik det var før det ulovlige byggetiltaket ble gjennomført.



Bilde som viser selhuset på Byrsetra gbnr 290/1 før ulovlig byggetiltak ble gjennomført
Pålegg om retting skal tilbakeføre selhuset til denne fasaden og størrelsen.

Frist for gjennomføring og mulige konsekvenser av at pålegget ikke oppfylles innen fastsatt tid

Den ansvarlige har fått lang frist og hatt gode muligheter for å bringe det ulovlige forholdet i orden igjen. Det tilrås derfor at det gis en kort frist for gjennomføring slik situasjonen er nå. Peer Gynt seterveg stenges den 1. desember, og **fristen for gjennomføring bør settes til 15. november 2019.**

Det foreligger manglende tillit til at pålegget ikke vil gjennomføres uten tvangsmulkt. Den ansvarlige har som nevnt blitt gitt romslig tid til å bringe forholdet i orden uten et pålegg fra nasjonalparkstyret. Den ansvarlige har ikke fulgt opp den plikten hun har, men derimot i skriftlig form formildet at retting ikke vil gjøres frivillig.

Dersom den ansvarlige ikke retter seg etter pålegget om retting og fristen for gjennomføring oversittes, tilrås det derfor at nasjonalparkstyret gjør vedtak om **tvangsmulkt på NOK 500 pr dag som vil påløpe inntil forholdet er bragt i orden, jf naturmangfoldlovens § 73, 2.ledd.**

Dersom pålegget om retting ikke oppfylles innen gitt frist kan nasjonalparkstyret etter naturmangfoldlovens § 71 selv iverksette gjenopprettningstiltak som kan kreves dekket av den ansvarlige, det som heter «direkte gjennomføring». Som hovedregel forutsetter adgangen til direkte gjennomføring at det er gitt et pålegg som den ansvarlige ikke har gjennomført i henhold til gitt frist. I foreliggende sak vil det være nasjonalparkstyret som har myndighet til å

iverksette direkte gjennomføring, dersom pålegg etter naturmangfoldlovens § 69 ikke blir etterlevd. Blir ikke pålegg fulgt opp av den ansvarlige, bør nasjonalparkstyre vurdere direkte gjennomføring.

Det fremgår videre av naturmangfoldlovens § 71 at utgifter ved direkte gjennomføring kan kreves dekket av den ansvarlige og at kravet er tvangsgrunnlag for utlegg. De utgiftene forvaltningen i ettertid kan kreve dekket er nødvendige og forsvarlige utgifter. Når et eventuelt økonomisk krav er klarlagt sendes dette med krav om betaling til den ansvarlige med en betalingsfrist på 3 uker. Krav om eventuelt utgiftsdekning er ikke et enkeltvedtak men kan prøves av domstolene.



Advokat Stein Ove S. Gordner
Ormsundveien 45
0198 OSLO

Trondheim, 05.10.2020

Offl. § 13 jf. fvl. § 13 første ledd
nr. 1)

Deres ref.:
[Deres ref.]

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2018/11330

Saksbehandler:
Marit Doseth

Avgjørelse i klagesak - klage på Rondane -Dovre nasjonalparkstyre sitt vedtak om retting på Byrsetra, gnr. 290 bnr. 1 i Frydalen landskapsvernområde, Nord-Fron kommune

Miljødirektoratet opprettholder nasjonalparkstyrets pålegg om å rive det ulovlig etablerte tilbygget på Byrsetra. Tiltaket skal rettes slik at tilbyggets utforming tilbakeføres til slik det var før de ulovlige byggetiltakene ble utført i 2017. Rettingen skal skje så snart som mulig og senest innen 1. juni 2021. Dersom rettingen ikke skjer innen fristen, påløper en tvangsmulkt på kr. 500 per dag.

Det vises til klage på Rondane-Dovre nasjonalparkstyre sitt vedtak datert 15. oktober 2019 om retting av ulovlig tilbygg på Byrsetra i Frydalen landskapsvernområde, oversendt til Miljødirektoratet fra Rondane-Dovre nasjonalparkstyre den 14. januar 2020.

Bakgrunn for saken

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre besluttet i møte den 8. mars 2019 å følge opp det ulovlig oppførte tilbygget på Byrsetra i Frydalen landskapsvernområde. I brev datert 26. mars 2019 blir eieren av Byrsetra anmodet om å bringe det ulovlige forholdet på setra til opphør. Brevet var samtidig et forhåndsvarsel om mulig pålegg om retting og tvangsmulkt dersom anmodningen ikke ble etterfulgt. Eieren fikk en frist på 14 dager for å komme med sine merknader.

I brev datert 26. mars 2019 gir eieren av Byrsetra, Hanne Hvattum, sine merknader. Hun motsetter seg anmodningen om å rive tilbygget og mener at en slik reaksjon ikke vil være i samsvar med graden av ulovlighet i det gjennomførte tiltak. Hovedanførselene til Hvattum er at byggets karakter ikke endres ved det oppførte tilbygget, at den manglende tillatelsen var en usaklig forskjellsbehandling fra nasjonalparkstyret og at den negative mediaomtalen av saken har vært straff nok. Det opplyses at en bot vil kunne aksepteres.

Den 11. oktober 2019 fattet Rondane-Dovre nasjonalparkstyre pålegg om retting og tvangsmulkt for ulovlig oppført påbygg på Byrsetra i Frydalen landskapsvernområde. Frist for gjennomføringen ble satt til den 15. november 2019. Det framgår av vedtaket at hvis retting ikke er utført i henhold til pålegget innen dette tidspunktet, vil tvangsmulkt løpe med kr. 500,- pr. dag.

Advokat Gordner ber på vegne av Hanne Hvattum i brev av 21. oktober 2019 om at fristen for gjennomført retting forlenges til 1. august 2020 på grunn av de klimatiske forholdene i området som vanskeliggjør rivning på denne årstiden.

Klagen

Vedtaket ble påklaget av Hanne Hvattum ved advokat Stein Ove S. Gordner i brev datert 4. november 2019. Innledningsvis bes det om fristutsettelse for rettingsvedtaket. Det anmodes om utsatt iverksetting av vedtaket jf. forvaltningsloven § 42.

Det legges til grunn at den forutgående saksbehandling er kjent og det opplyses at det i all hovedsak vil være de samme synspunkter som vil gjøres gjeldende. Annen dokumentasjon vil imidlertid bli innhentet og ettersendt.

Vedtak om utsatt iverksetting

Nasjonalparkstyret besluttet den 15. november 2019 at klagen skulle gis utsatt iverksetting jf. forvaltningsloven § 42. Styret ba samtidig om at tilleggsopplysninger måtte forelegges nasjonalparkstyret innen den 1. desember 2019 for å bli vurdert i forbindelse med styrets forberedende klagebehandling.

Tilleggsopplysninger til klage

I brev datert 29. november 2019 gis det supplerende opplysninger av advokat Gordner. Samtidig bes det om at saken utsettes for innhenting av ytterligere dokumentasjon. Klager mener flere forhold ikke er tilstrekkelig belyst og derfor trenger å bli nærmere utredet jf. forvaltningsloven § 17. Det gjelder blant annet misforståelser om tilbyggets plassering og forhold knyttet til båndleggingen av eiendommen.

Det bes også om at saken/dokumentet unntas offentlighet, jf. offentleglova § 13 jf. forvaltningsloven § 13. *****. Det vises til at det er aktiv setring i området, noe som bidrar til å ivareta kulturlandskapet, som er en del av verneformålet for Frydalen landskapsvernområde.

I klagen påpekes det at forvaltningen ikke utelukkende kan legge vekt på presedensvirkningen av et vedtak, men at den enkelte saken må vurderes konkret. Saken må heller ikke få for stor prestisje i forvaltningen, dette kan medføre at det tas utenforliggende hensyn. Det hevdes at styrets manglende interesse i å vurdere saken på nytt viser at det er gått prestisje i saken.

Det vises også til at klager ikke har bygd i strid med et vedtak og heller ikke har unnlatt å søke. Forskjellen mellom oppført tilbygg og det tilbygget som det er gitt tillatelse til, er liten. Setra hadde allerede et vinkelutbygg, og det er en utvidelse av eksisterende vinkelutbygg som har funnet sted.

Klager mener avslutningsvis at en manglende sanksjonering i form av rivning og tvangsmulkt vil kunne gi økt forståelse for vernet i lokalsamfunnet. Selv om søknads- og klagebehandling av tilbygget er avsluttet i forvaltningen, bes det om at saken vurderes på nytt, at rivningsvedtaket oppheves og at tilbygget endelig godkjennes. Dersom rettingskravet blir opprettholdt, hevder klager at setra vil bli nedlagt/raflyttet.

I ytterligere et brev datert 29. november 2019 fra advokat Gordner vises det til bestemmelsen om miljøerstatning i naturmangfoldloven § 74 og at denne sanksjonsformen kan være en passende og adekvat reaksjon i denne sak.

Forberedende klagebehandling

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre behandlet klagen den 13. desember 2019.

Nasjonalparkstyret mente at mange av anførselene i klagen var knyttet til den avsluttede søknads- og klagebehandlingen, med begrenset betydning for vedtak om retting og tvangsmulkt. Styret drøftet derfor ikke disse anførselene, men la til grunn at en eventuell omgjøring av tidligere vedtak måtte foretas av klageinstansen. Det vises til at ettersendte tilleggsopplysninger vil klageinstansen kunne ta standpunkt til. Klageinstansen kan prøve alle sider av saken, også ny dokumentasjon som er framkommet i ettertid.

Når det gjelder klagers anførsler knyttet til de tidsfrister som er satt for gjennomføring, så vises det til at det er vedtatt utsatt iverksetting, jf. forvaltningsloven § 42. Krav om rivning og tvangsmulkt vil derfor ikke gjøres gjeldende før klageinstansen eventuelt har stadfestet nasjonalparkstyrets vedtak. Styret merker seg likevel at klager ikke har innsigelser på tvangsmulktens størrelse på kr. 500 pr. dag.

Fylkesmannen i Innlandet har i forbindelse med saksforberedelsene til saken opplyst at erstatningsoppgjøret for gårds- og bruksnummer 290/1 i Nord-Fron kommune ikke er ferdigbehandlet. Dersom det ikke oppnås minnelig enighet, vil erstatningsoppgjøret gå til skjønnsretten. Klager bes kontakte Fylkesmannen eller deres representanter dersom det ønskes mer informasjon om erstatningsoppgjøret.

Siden klager som svar på forhåndsvarselet skriftlig har meddelt at tilbakeføring av det ulovlige forholdet ikke vil bli utført, fant styret det nødvendig å utferdige et pålegg om retting og tvangsmulkt. Ved vurdering av sanksjoner vektla nasjonalparkstyret at det er et lite tilbygg som inneholder gang og soverom som kreves revet. Etter styrets mening vil det ikke medføre urimelige kostnader eller arbeid å få det revet. Pålegg om retting ble derfor ikke ansett å være tyngende for overtrederen og naturmangfoldloven § 69, 3.ledd kom derfor ikke til anvendelse.

Styret viste til naturmangfoldloven § 69 andre ledd som oppstiller en plikt til gjenoppretting ved ulovlige tiltak. Miljøerstatning ble vurdert som uaktuelt siden bestemmelsen har vært lite brukt og skal erstattes med en bestemmelse om overtredelsesgebyr. Styret mente at saken var godt nok opplyst til at styret kunne fatte vedtak i saken.

Når det gjelder innsigelser rettet mot pålegget om retting og tvangsmulkt, fant styret at klagen ikke inneholdt opplysninger som ga grunnlag for å omgjøre eller endre styrets tidligere vedtak. Saken ble derfor sendt til Miljødirektoratet for endelig avgjørelse.

Klage på forberedende klagebehandling

Advokat Gordner klager i brev datert 8. januar 2020 på styrets avgjørelse om å behandle saken selv om alle sakens opplysninger ikke var forelagt styret, jf. forvaltningsloven § 17 jf. § 41. Det hevdes

at klagen ikke får en reell to-instans prøving i forvaltningen. Det antas at grunnen til at saken ikke ble utsatt var at sittende styremedlemmer ikke ønsket at nyvalgte styremedlemmer skulle få mulighet til å ta et annet, uhildet standpunkt i saken. Styrets forutinntatthet dokumenteres ytterligere når anførsler knyttet til den tidligere søknads- og klagebehandlingen ikke ble vurdert. Sakens mangelfulle utredning må ifølge klagen medføre at den forberedende klagebehandlingen er ugyldig jf. forvaltningsloven § 17 jf. § 41.

I e-post datert 25.februar 2020 til Miljødirektoratet gjør advokat Gordner igjen gjeldende at det er uakseptabelt at saken ble oversendt klageinstansen før saken er tilstrekkelig opplyst fra klagers side. Det forventes at saken sendes tilbake til nasjonalparkstyret for endelig behandling når alle supplerende opplysninger forelegges av klager.

Endelig klage

I oversendelse datert 25. februar 2020 til Miljødirektoratet fremsetter advokat Gordner det som betegnes som endelig klage i saken. Klagen er omfattende og gjentar mange tidligere anførsler og vil derfor ikke bli referert i sin helhet. Alle henvendelsene til forvaltningen fra advokat Gordner ligger vedlagt saken.

Innledningsvis uttrykkes igjen en forventning om at Miljødirektoratet sender saken tilbake til nasjonalparkstyret til behandling. Det gis en redegjørelse for den søknadsbehandling som har funnet sted forut for vedtaket om rivning og tvangsmulkt. Det hevdes at klager ble utsatt for usaklig forskjellsbehandling og det vises til tre andre saker.

Første sak er et tilfelle i Grimsdalen landskapsvernområde hvor nasjonalparkstyret i 2016 ga tillatelse et tilbygg på seterbygning med omtrent samme størrelse som tilbygget på Byrsetra. I denne saken hadde Oppland fylkeskommune, som kulturvernmyndighet, gitt sin tilslutning til tilbygget.

Den andre saken er også fra Grimsdalen og fra 2011 hvor Fylkesmannen i Oppland hadde forvaltningsmyndighet. I denne saken ble det gitt tillatelse til ombygging av en veranda til vindfang på ei seterbygning. Kulturvernmyndigheten til Oppland Fylkeskommune hadde ingen innvendinger til det oppførte tilbygget.

Det vises også til en sak referert i Gudbrandsdølen Dagningen den 29. januar i år hvor det i Haverdalen ble oppført et fjøs som avvek med 30 m² i forhold til opprinnelig søknad, men som det i ettertid ble gitt tillatelse til.

Klager mener at vurderingene fra kulturvernmyndigheten er tillagt for stor vekt, særlig siden disse fremstår som vilkårlige. Det vises til at kulturvernmyndighetenes uttalelser bare er rådgivende.

Klager påstår videre at verneområdeforvaltningen har misforstått søknaden med hensyn til tilbyggets plassering på eksisterende seter. Det tillatte tilbygget mener klager det er fysisk umulig å oppføre uten nødvendige tilpasninger av takmønnet. Uansett tilpasninger mener klager løsningen vil bli stygg og skjemmende.

Klager mener også at det feilaktig er lagt til grunn at setra ikke er i drift, men bare brukes som fritidseiendom. *****. Det opplyses at Byrsetra driftes fra midten av juni og i 12-15 uker med ca. 10-20 dyr som beiter på seterengene. Klager mener det er blitt tillagt for liten vekt at det drives aktiv setring i landskapsvernområdet. Det vises til verneforskriftens formålsbestemmelse og forvaltningsplanen, hvor bevaring av kulturlandskapet er et sentralt forvaltningsmål og omfattes av verneformålet.

Det opplyses at tilbygget inneholder bad, ikke gang og soverom, noe styret feilaktig har lagt til grunn. Bad er et rom det er kostbart å opparbeide og et pålegg om rivning vil også av den grunn etter klagers vurdering være en for streng og urimelig reaksjon. Det presiseres at klager ikke har foretatt en kalkulert risiko ved å oppføre tilbygget uten å avvente en tillatelse. En omgjøring av rivningspålegget vil dessuten ha minimal presedensvirkning, da denne sakens negative oppmerksomhet har medført en bevisstgjøring av viktigheten av å ha en gyldig tillatelse.

Etterfølgende opplysninger

I e-post datert den 10. mars 2020 fra Dovre- og Rondane nasjonalparkstyre har Miljødirektoratet fått oversendt ytterligere dokumenter i saken. I en rapport fra Statens naturoppsyn opplyses det at man på befaring den 3. september 2019 har oppdaget en nedgravd kum på Byrsetra som ikke er omtalt i byggesøknaden. Rapporten følges opp av nasjonalparkstyret som i brev datert 4. februar 2020 ber om Hanne Hvattums tilbakemelding på kummen som hverken er omsøkt eller godkjent.

I brev datert 6. mars svarer advokat Gordner på vegne av Hvattum. Det opplyses at toalett/vaskerom er flyttet til tilbygget og at det er installert et vakumtoalett uten innlagt vann. Toalettet hevdes å være hverken søknadspliktig eller meldepliktig. Prosjektet er imidlertid meldt flere ganger uten at det er mottatt noen form for tilbakemelding, noe som har blitt oppfattet dithen at kummen kan etableres uten søknad. Utendørs er det nedgravd en kum i et område som jevnlig pløyes og sås. Dette landskapet har ikke endret karakter som følge av etableringen av kummen.

Miljødirektoratets vurderinger

Klageinstansen kan prøve alle sider av en sak, herunder ta hensyn til nye omstendigheter, jf. forvaltningsloven § 34. Klageinstansen kan treffe nytt vedtak i saken eller oppheve vedtaket og sende saken tilbake til underinstansen til helt eller delvis ny behandling. Et forvaltningsorgan er ikke pliktig etter forvaltningslovens § 25 til å imøtegå alt en part har anført. Miljødirektoratet vil vurdere de anførsler som etter vårt syn er av størst betydning.

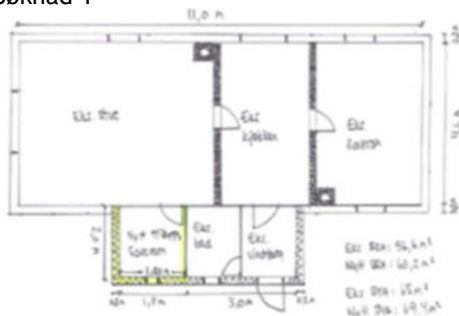
Mange av anførselene i klagen fra advokat Gordner er knyttet til den søknads- og klagebehandling som fant sted i forbindelse med oppføring av tilbygget på Byrsetra. Miljødirektoratet stadfestet den 28. januar 2019 nasjonalparkstyrets vedtak hvor det ble fastslått at det aktuelle tilbygget var oppført ulovlig. Miljødirektoratet er også kjent med at saken har også vært til vurdering hos Sivilombudsmannen, som ikke fant grunnlag for å rette kritikk mot forvaltningen.

Advokat Gordner anmoder Miljødirektoratet om å sende saken tilbake til nasjonalparkstyret for at de skal få anledning til å ta stilling til anførselene i den siste klagen datert 25. februar 2020. Det hevdes at saken ikke var tilstrekkelig utredet da klagen ble behandlet av styret den 13. desember

2019. Styret ba om at supplerende opplysninger måtte foreligge innen den 1. desember 2019, men ble varslet av advokat Gordner om at innhenting av ny dokumentasjon ville ta lengre tid.

Som overfor nevnt kan klageinstansen sende en sak tilbake til underinstansen til helt eller delvis ny behandling, jf. forvaltningslovens § 34 siste ledd. Mange av klagers anførsler knytter seg til den avsluttede søknads- og klagebehandlingen om oppføringen av tilbygget. Ny opplysning er imidlertid at tilbygget inneholder vaskerom/toalett. Det ble i sin tid søkt om tillatelse til oppføring av tilbygg to ganger, men ingen av søknadene opplyser at tilbygget skulle inneholde toalett/vaskerom.

Søknad 1



Søknad 2



Statens naturoppsyn oppdaget imidlertid på befaring på Byrsetra at det var nedgravd en kum som ikke var omsøkt. Nasjonalparkstyret varslet innehaver om Statens naturoppsyn sine observasjoner i brev datert 4. februar og advokat Gordner svarer i brev datert 6. mars at det er etablert et vaskerom/toalett i tilbygget. Miljødirektoratet vil ta denne opplysningen med i sin vurdering av rettingsvedtaket og ser ikke behovet for at saken sendes tilbake til nasjonalparkstyret til ny vurdering.

Påstander og anførsler knyttet til søknads- og klagebehandling av oppføring av tilbygget vil ikke bli vurdert på nytt, da den saken er avsluttet i forvaltningen. Påstanden om usaklig forskjellsbehandling gjentas imidlertid og det vises til tre nye saker som skal dokumentere dette. Miljødirektoratet oppfatter dette som en anmodning om omgjøring av eget vedtak, jf. fvl. § 35. De tre sakene er alle fra Grimsdalen landskapsvernområde som Rondane-Dovre nasjonalparkstyre også har forvaltningsmyndighet for. På samme måte som for Frydalen landskapsvernområde er det å ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart, en del av verneformålet. På side 43 i forvaltningsplanen står det følgende under avsnittet om "Tilbygg og ombygninger":

- Følg tradisjonen når det er behov for mer areal. Noen steder er det naturlig at lange smale seterhus forlenges. Utvidelse skal skje i lengderetningen. I andre områder er det tradisjon for å oppføre flere mindre, frittstående enheter framfor en stor. Det blir da en avveining mellom at tillatelse til nybygg vil behandles svært restriktivt med hensyn til bestemmelsene i forskriften, og hensynet til tradisjonell byggeskikk som kanskje tilsier at et nytt lite bygg ville være ønskelig ut fra bygningstradisjonen i området.
- Bygningens uttrykk bør primært beholdes. Det bør for eksempel unngås at seterhus eller andre verdifulle bygninger får preg av hytter ved at de oppgraderes til ny standard.

Nasjonalparkstyrene har vanligvis ikke all nødvendig kompetanse på tradisjonell byggeskikk i de områdene de skal forvalte. Det vil derfor være fornuftig og hensiktsmessig å innhente råd og uttalelser fra fagmiljøer med slik kompetanse, for eksempel til kulturvernmyndigheten hos fylkeskommunen. Det ble også gjort i to av sakene fra Grimsdalen landskapsvernområde (fra 2011 og 2016), på samme måte som i saken på Byrsetra. I 2011 var Fylkesmannen i Oppland forvaltningsmyndighet for Grimsdalen landskapsvernområde og fattet vedtak. Utfallet i sakene er i samsvar med kulturvernmyndighetens tilrådninger i alle tre sakene. Når det gjelder tilbygget på Byrsetra, så ble klager på forhånd orientert om at forvalter vanligvis innstiller i samsvar med rådene fra fylkeskommunen, og at kulturvernmyndigheten anbefalte en annen løsning enn den sist omsøkte, jf. e-post datert 26. juli 2017. Vedtakene synes å være i samsvar med en etablert praksis som å følge kulturvernmyndighetenes tilrådninger i denne typen saker.

Den siste saken det vises til ble omtalt i Gudbrandsdølen Dagningen den 29. januar 2020. Nasjonalparkstyret ga her en etterfølgende tillatelse til et tilbygg på et fjøs som var i aktiv bruk i Haverdalen. Nasjonalparkstyret vektla at husdyrhold var viktig for å ivareta kulturlandskapet. Ivaretakelse av kulturlandskap er en sentral verneverdi i landskapsvernområdet. Arealforskjellen på det som det var gitt tillatelse til og slik grunnmuren (grunnplanet) faktisk ble, var 20,4 m² (utvendige mål). Miljødirektoratet har ingen opplysninger om at fjøset endret form eller karakter som følge av tilbygget, bare at bygningen ble større. Også på Byrsetra ble det gitt tillatelse til utvidelse av setra for å imøtekomme klagers behov for mer plass. Det var imidlertid tilbyggets endring av setras visuelle uttrykk som var avgjørende for at klager ikke fikk tillatelse til tilbygg i henhold til siste søknad, ikke størrelsen på utvidelsen. Det er derfor etter direktoratets vurdering ikke naturlig å sammenlikne disse to sakene.

Miljødirektoratet finner det ikke dokumentert at det foreligger usaklig forskjellsbehandling i foreliggende tilfellet og vårt vedtak av 28. januar 2019 omgjøres ikke, jf. forvaltningsloven § 35.

Klage på rettingsvedtaket

Når det gjelder nasjonalparkstyrets pålegg om rivning av det oppførte tilbygget og eventuell etterfølgende tvangsmulkt ved manglende etterlevelse, så må vilkårene etter naturmangfoldloven §§ 69 og 73 være oppfylt for at vedtaket skal være gyldig.

Det er i foreliggende tilfelle oppført et tilbygg på Byrsetra i Frydalen landskapsvernområde som det ikke er gitt tillatelse til og som derfor er ulovlig, jf. verneforskriften § 3, punkt 1.1. Dette er fastslått i nasjonalparkstyrets vedtak den 27. juni 2019 og er senere stadfestet av Miljødirektoratet i vedtak datert 28. januar 2019. Naturmangfoldlovens vilkår om at det må foreligge et ulovlig forhold er dermed oppfylt, jf. naturmangfoldloven § 69 første ledd.

Selv om et tiltak er forbudt, må det foretas en konkret vurdering av om pålegg etter naturmangfoldloven § 69 skal gis. Den klare hovedregelen etter forvaltningspraksis er at ulovlige tiltak som ikke frivillig rettes, skal pålegges fjernet. Dette for å sikre respekt for regelverket og ivaretakelse av verneverdiene i området. Videre er en streng praksis i tråd med prinsippet i naturmangfoldloven § 11 om at tiltakshaver skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet. Bevaring av seterbebyggelsen i Frydalen landskapsvernområde er en del av verneformålet og gradvise endringer av bebyggelsen ved tilbygg og oppgraderinger kan medføre

at setrene mister sitt særpreg og bli mer lik vanlige hytter og annen fritidsbebyggelse. En slik utvikling vil være i strid med verneformålet og vil kunne uthule vernet.

Tilbygget ble oppført før tillatelse forelå, til tross for at tiltakshaver var varslet om at de ønskede endringene måtte omsøkes. Søknad var framsatt, men ikke behandlet da tilbygget ble oppført. Det hevdes at nasjonalparkforvalter hadde gitt inntrykk av at endringen ville være kurant, nærmest en formalitet, så lenge det opprinnelige tilbygget var godkjent. Det foreligger ikke noen dokumentasjon for denne uttalelsen. Imidlertid foreligger det en e-post datert 26. juni 2017 hvor nasjonalparkforvalter orienterer om at innstillingene i denne typen saker vanligvis er i tråd med kulturvernmyndighetenes tilrådninger og at kulturvernmyndighetenes råd i dette tilfellet var at utvidelsen burde skje som opprinnelig omsøkt. At tilbygget oppføres til tross for denne informasjonen er etter Miljødirektoratets vurdering særlig klanderverdig. Tiltakshavers ansettelsesforhold i kommunen skulle tilsa at hun hadde et visst kjennskap til saksbehandlingen i forvaltningen og dermed burde forstå viktigheten av at en tillatelse forelå før igangsettelse.

For forvaltningsmyndigheten er det svært viktig å forhindre at enkeltpersoner tar seg til rette i verneområder. Det er derfor av stor betydning at forvaltningen ikke åpner for eller gir inntrykk av at det er lettere å få tilgivelse enn tillatelse. Særlig viktig er det å være restriktiv på ulovlige byggetiltak i områder som dette, hvor seterbebyggelsen er med på å prege landskapet og der ivaretagelse av seterbebyggelsen er en del av verneformålet. Det er flere seter innenfor dette verneområdet og i andre, nærliggende verneområder og Miljødirektoratet finner det trolig at også andre kan ønske utvidelser eller endringer av boligmassen. Presedensvirkningen, betydningen av å skape respekt for regelverket og at man ikke skal tjene på å ta seg til rette tillegges derfor stor vekt.

Rivning av tilbygget vil medføre betydelige omkostninger, omkostningene vil være ekstra store siden det er etablert et toalett/vaskerom i tilbygget. Slike rom er dyre å etablere og rivning vil derfor medføre større tap enn om tilbygget hadde inneholdt soverom og gang som nasjonalparkstyret la til grunn på bakgrunn opplysninger gitt i søknadene. Rivning vil derfor medføre et ikke ubetydelig tap for tiltakshaver. Miljødirektoratet mener tiltakshaver burde være klar over risikoen ved å oppføre tilbygget uten at tillatelse forelå. Det legges derfor ikke avgjørende vekt på det økonomiske tapet som vil oppstå.

Det framgår av naturmangfoldloven § 73 annet ledd at tvangsmulkt kan fastsettes når overtredelse av en bestemmelse er oppdaget. Tvangsmulkten begynner å løpe dersom den ansvarlige oversitter fristen for retting av forholdet. Normalordningen er at tvangsmulkt settes når det ulovlige forholdet er oppdaget og tvangsmulkten skal da tjene til å fremtvinge etterlevelse. Klager har ingen merknader på tvangsmulktens størrelse på kr. 500 pr. dag.

Det hevdes i klagen at miljøerstatning vil kunne aksepteres og være en passende sanksjon i denne saken. Bestemmelsen om miljøerstatning i naturmangfoldloven § 74 er foreslått opphevet, og at det i stedet gis hjemmel for ileggelse av gebyr ved overtredelse av naturmangfoldloven. Det arbeides nå med forskrifter som skal fastsette de øvre økonomiske rammene for overtredelsesgebyr og forskriftene forventes å bli vedtatt i løpet av høsten. Miljøerstatning vurderes å ikke være aktuell som sanksjon i denne sak.

Direktoratet opprettholder pålegget fra Rondane-Dovre nasjonalparkstyre etter naturmangfoldloven § 69 som innebærer følgende:

Vedtak:

Hanne Hvattum, eier av Byrsetra gnr. 290, bnr.1 i Nord-Fron kommune, Frydalen landskapsvernområde, pålegges å rette opp i det ulovlige forholdet på Byrsetra, jf. naturmangfoldloven § 69. Tiltaket på Byrsetra skal rettes slik at tilbyggets utforming tilbakeføres til slik det var før de ulovlige byggetiltakene ble gjort i 2017.

Følgende forhold skal rettes:

- Oppført tilbygg i 2017 på allerede eksisterende tilbygg, og som vist i gul omramming med innvendige mål på 1,8 x 2,0 meter i tegning i figur 1, skal fjernes i sin helhet. Dette inkluderer tak, kledning, reisverk, isolasjon, plate på mark, eventuelt mur/betong, dør og vinduer
- Bygningsmaterialer som tas ned skal enten fjernes fra setra eller lagres hensiktsmessig på setra uten at lagringen fremstår som skjemmende.
- Terrenginngrep skal tilbakeføres på skånsomt vis
- Den del av tilbygget som er fra før vernevedtaket i 2003 og som i henhold til tidligere søknader har romfunksjon bad/vaskerom og gang, jf. figur 1 under, skal tilbakeføres til sin opprinnelige form med opprinnelig fasadeutforming for tak og utvendig kledning, inkludert dør- og vindusplassering, jf. bilde av setra vedlagt i saksutredningen.



Figur 1: Viser tilbygg i gult som var omsøkt og ble oppført uten at det forelå tillatelse.

Frist for retting er **1. juni 2021**.

Pålegget om retting anses oppfylt når skriftlig redegjørelse om at retting er utført er sendt til Rondane og Dovre nasjonalparkstyre. Statens naturoppsyn vil bli bedt om å gjennomføre en befaring for å godkjenne at rettingen er gjennomført i henhold til pålegget.

Konsekvenser av at pålegget ikke oppfylles innen fastsatt frist

Dersom retting ikke skjer innen fristen, påløper en tvangsmulkt på kr. 500 pr dag, jf. naturmangfoldloven § 73. Dersom pålegget om retting ikke blir etterkommet av den ansvarlige, kan

dessuten myndigheten etter loven sørge for iverksetting av tiltakene, jf. naturmangfoldloven § 71. Utgiftene i forbindelse med dette kan kreves dekket av den ansvarlige. Dette er også i samsvar med prinsippet i naturmangfoldloven § 11 om at kostnadene skal bæres av tiltakshaver.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Knut Fossum
seksjonsleder

Marit Doseth
seniorrådgiver

Tenk miljø - velg digital postkasse fra e-Boks eller Digipost på www.norge.no.

Kopi til:
Hanne Hvattum
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre
Fylkesmannen i Innlandet



Advokat Stein Ove S. Gordner
Ormsundveien 45
0198 OSLO

Trondheim, 25.01.2021

Deres ref.:
[Deres ref.]

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2018/11330

Saksbehandler:
Marit Doseth

Frist for å rive tilbygg på seterhus på Byrsetra i Frydalen landskapsvernområde

Miljødirektoratet opprettholder vårt vedtak av 5. oktober 2020, men ny frist for rivning av det angitte tilbygget endres til innen den 1. september 2021. Dersom retting ikke skjer innen denne fristen vil det påløpe en tvangsmulkt på kr. 500 pr. dag.

Det vises til vårt vedtak datert 5. oktober 2020 hvor Miljødirektoratet opprettholdt nasjonalparkstyrets pålegg om å rive det ulovlig etablerte tilbygget på Byrsetra og tilbakeføre bygningen til slik den var før de ulovlige byggetiltakene ble utført i 2017. Miljødirektoratet vedtok at rettingen skal skje så snart som mulig og frist for rettingen ble satt til senest innen den 1. juni 2021. De ble også varslet om at dersom rettingen ikke skjer innen den fastsatte frist, påløper en tvangsmulkt på kr. 500 pr. dag.

I brev til Miljødirektoratet datert 15. oktober 2020 fra advokat Stein Ove S. Gordner gjøres det oppmerksom på at veien inn til setra er stengt for trafikk om vinteren og ikke åpner igjen før tidligst 1. juni 2021. Rivning av tilbygget vil være et omfattende arbeid og nærmest umulig å gjennomføre uten å kunne benytte tyngre redskap som må kjøres inn. Siden veien er stengt til 1. juni vil det derfor være vanskelig å overholde fristen for rivning og det bes om at det settes ny frist til den 1. september 2021.

Miljødirektoratet sin vurdering

Vår avgjørelse den 5. oktober 2020 var en endelig avgjørelse i en klagesak. Dette vedtaket kan derfor ikke påklages. Miljødirektoratet har imidlertid anledning til omgjøring av eget vedtak, jf. forvaltningsloven § 35 første ledd. Ifølge denne bestemmelsens bokstav a) kan et forvaltningsorgan omgjøre eget vedtak dersom endringen ikke er til skade for noen som vedtaket retter seg mot eller direkte tilgodeser.

Miljødirektoratet legger til grunn at ingen vil bli skadet ved en endring/utsettelse av rivningsfristen til 1. september 2021. Vårt vedtak endres derfor slik at fristen for rivning blir satt til denne dato, jf. forvaltningsloven § 35 første ledd bokstav a). En eventuell tvangsmulkt på kr. 500 pr dag vil løpe

fra denne dato, jf. naturmangfoldloven § 73. Vårt vedtak av 5. oktober 2020 med dets begrunnelse vil for øvrig gjøres gjeldende.

Vedtak:

Hanne Hvattum, eier av Byrsetra gnr. 290, bnr.1 i Nord-Fron kommune, Frydalen landskapsvernområde, pålegges å rette opp i det ulovlige forholdet på Byrsetra, jf. naturmangfoldloven § 69. Tiltaket på Byrsetra skal rettes slik at tilbyggets utforming tilbakeføres til slik det var før de ulovlige byggetiltakene ble gjort i 2017.

Følgende forhold skal rettes:

- Oppført tilbygg i 2017 på allerede eksisterende tilbygg, og som vist i gul omramming med innvendige mål på 1,8 x 2,0 meter i tegning i figur 1, skal fjernes i sin helhet. Dette inkluderer tak, kledning, reisverk, isolasjon, plate på mark, eventuelt mur/betong, dør og vinduer
- Bygningsmaterialer som tas ned skal enten fjernes fra setra eller lagres hensiktsmessig på setra uten at lagringen fremstår som skjemmende.
- Terrenginngrep skal tilbakeføres på skånsomt vis
- Den del av tilbygget som er fra før vernevedtaket i 2003 og som i henhold til tidligere søknader har romfunksjon bad/vaskerom og gang, jf. figur 1 under, skal tilbakeføres til sin opprinnelige form med opprinnelig fasadeutforming for tak og utvendig kledning, inkludert dør- og vindusplassering, jf. bilde av setra vedlagt i saksutredningen.



Figur 1: Viser tilbygg i gult som var omsøkt og ble oppført uten at det forelå tillatelse.

Frist for retting er innen den 1. september 2021.

Pålegget om retting anses oppfylt når skriftlig redegjørelse om at retting er utført er sendt til Rondane og Dovre nasjonalparkstyre. Statens naturoppsyn vil bli bedt om å gjennomføre en befaring for å godkjenne at rettingen er gjennomført i henhold til pålegget.

Konsekvenser av at pålegget ikke oppfylles innen fastsatt frist

Dersom retting ikke skjer innen fristen, påløper en tvangsmulkt på kr. 500 pr dag, jf. naturmangfoldloven § 73. Dersom pålegget om retting ikke blir etterkommet av den ansvarlige, kan dessuten myndigheten etter loven sørge for iverksetting av tiltakene, jf. naturmangfoldloven § 71. Utgiftene i forbindelse med dette kan kreves dekket av den ansvarlige. Dette er også i samsvar med prinsippet i naturmangfoldloven § 11 om at kostnadene skal bæres av tiltakshaver.

Et omgjøringsvedtak er et nytt enkeltvedtak som kan påklages. Vedtaket kan påklages til Klima- og miljødepartementet innen tre uker fra mottak av denne underretning, jf. forvaltningsloven §§ 28 og 29. En eventuell klage fremsettes for Miljødirektoratet for forberedende klagebehandling.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Knut Fossum
seksjonsleder

Marit Doseth
seniorrådgiver

Tenk miljø - velg digital postkasse fra e-Boks eller Digipost på www.norge.no.

Kopi til:
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre
Statsforvalteren i Innlandet
Hanne Hvattum
Statens Naturoppsyn v/ Finn Bjormyr



Arkivsaksnummer: 2019/19629-22

Saksbehandler: Trond Stensby

Dato: 18.06.2021

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	31/2021	25.06.2021

Rondane NP - dispensasjon - søknad om å stille terreng og å få gravemaskin til Rundhøbua

Innstilling fra forvalter

1.

Med hjemmel i verneforskriften for Rondane nasjonalpark § 3, pkt. 1.3 a) får Østkjølen grunneierlag tillatelse til å stille terrenget framfor Rundhøbua etter oppstått naturskade i 2014. Det blir satt slike vilkår:

- Terrenget bygges opp igjen med bruk av løse stedeegne steiner, og et tilkjørt lass med ren grus (ikke vegetasjonsmasse).
- Terrengoverflaten planeres til form og karakter som før naturskaden i 2014.
- Terrenget bygges opp igjen til plan med inngangspartiet på Rundhøbua.
- Terrenget bygges opp igjen med følgende avgrensing:
 - o 3 m ut fra gavlveggen på bua
 - o ikke lenger ut enn en forlenget linje fra sideveggene på bua.
- Skråning anlegges med helling 1:2 frå oppbygd plan til omkringliggende terreng.

2.

Med hjemmel i verneforskriften for Rondane nasjonalpark § 3, pkt. 1.1 får Østkjølen grunneierlag avslag på søknad om å legge steinheller foran inngangspartiet ved Rundhøbua. Legging av heller vil ikke være i tråd med tradisjonen med bruk av stedegene materialer, slik arealet var utformet før naturskaden i 2014.

3.

Med hjemmel i naturmangfoldloven § 48 får Østkjølen grunneierlag dispensasjon fra verneforskriften for Rondane nasjonalpark § 3 pkt. 6.1 til motorferdsel for frakt og bruk av gravemaskin, og frakt av et lass med grus mellom Eldåseter og Rundhøbua i Rondane nasjonalpark, på følgende vilkår:

- Gravemaskin skal transporteres på traktorhenger.
- Gravemaskinen skal kun brukes til å stille terrenget som anvist i pkt 1 i vedtaket.
- Dispensasjonen gjelder for inntil 2 turer (en tur = en traktor m. henger tur/retur Eldåseter – Rundhøbua)
- Transporten skal skje langs eksisterende kjørespor, se figur 1.
- Transporten skal skje i en periode med tørre værforhold, og være gjennomført innen 19.08.21.

- Oppståtte kjøreskader skal repareres.

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

- Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, møte 14.10.20, styresak 48/2020.
- Søknad frå Østkjølen grunneierlag, datert 14.06.21.

Saksopplysninger

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i møte 14.10.20, styresak 48/2020 gjort slik vedtak:

«1. Med hjemmel i naturmangfoldloven § 69 får Østkjølen grunneierlag pålegg om å fjerne plattingen ved Rundhøbua, jf. nasjonalparkstyret sitt vedtak 02.04.20, sak 20/2020. Frist for gjennomføring av pålegget blir satt til 01.07.2021.

2. Med hjemmel i naturmangfoldloven § 69 får Østkjølen grunneierlag pålegg om å fjerne plattingen ved bua ved Fremre Vulutjønn (Frøningsbua), jf. nasjonalparkstyret sitt vedtak 02.04.20, sak 20/2020. Frist for gjennomføring av pålegget blir satt til 01.07.2021.

3. Med hjemmel i naturmangfoldloven § 73 varsles det herved om mulig løpende tvangsmulkt på kr. 500 pr dag inntil retting i tråd med vedtaket pkt. 1 og 2 er gjennomført. Forhåndsvarselet gjelder i fall forholdene som beskrevet i saken ikke er rettet innen gitt frist. Parten gis en frist for å uttale seg til varselet, satt til 01.07.2021.

4. Østkjølen grunneierlag kan søke om dispensasjon for reparasjon av terrengskadene ved Rundhøbua etter den lokale skadeflommen i 2013.»

Østkjølen grunneierlag har sendt følgende søknad, datert 14.06.21:

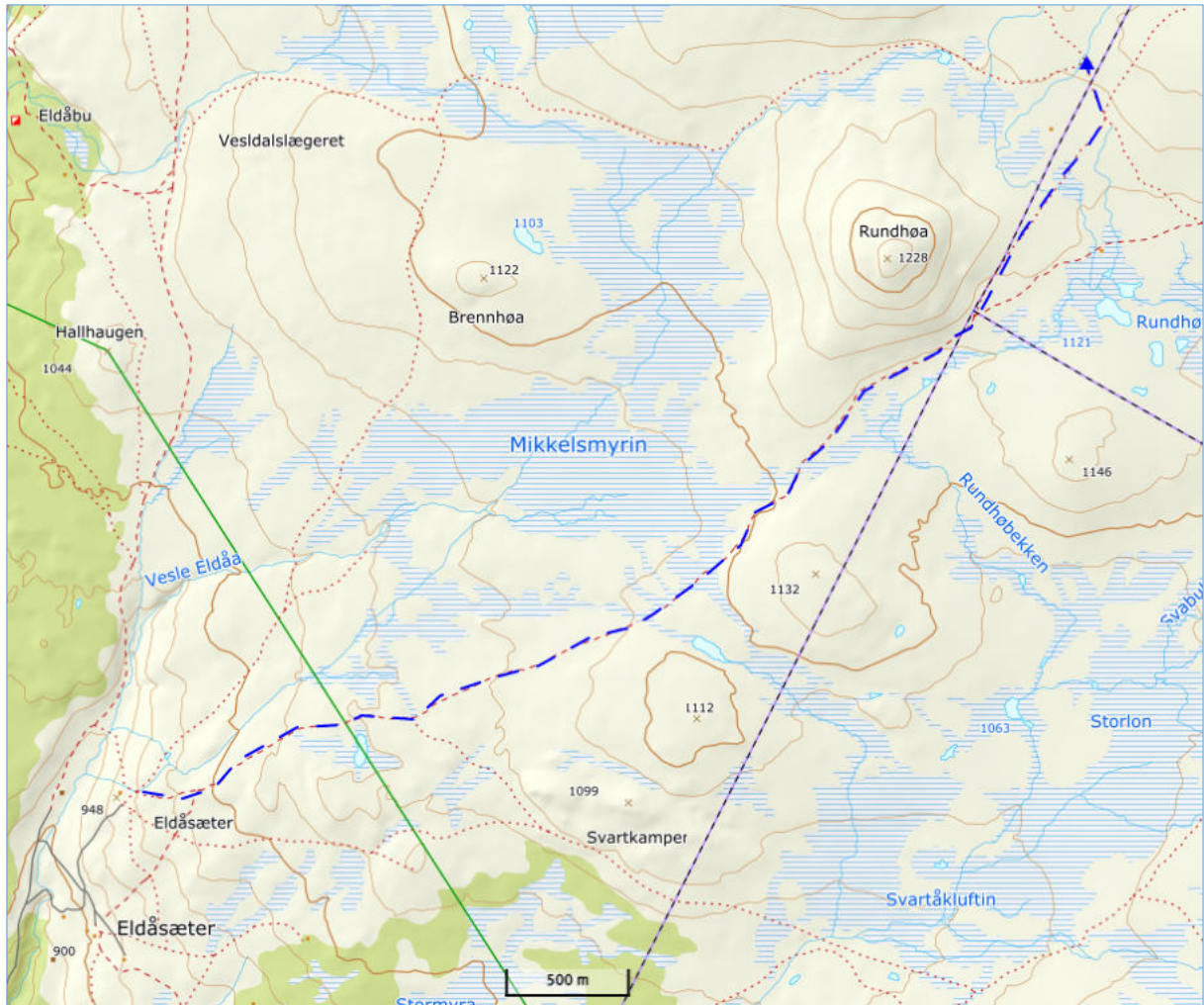
«Østkjølen grunneigarlag søker med dette om å få transportere 5-8 tonns gravemaskin inn til rundhøbua for å reparere flomskader .

Plattinger ved vulutjern og rundhøbua er nå revet.viser til befaring i august med Trond Stensby og Ole Muriteigen,der vi så på plattinger å prata om løsninger etter at plattinger var revet.platting ved rundhøbua ble bygget etter flomskader husker ikke eksakt årstall men mellom 2012 og 2014 ,før min tid som formann i grunneigarlaget.

Er sterke kjørespor fra eldåseter til rundhøbu,.blir for mye arbeid å reparere dette for hånd.søker også om å få ta med et gruslass å ha på som topplag,ev legge steinheller

Håper på rask behandling»

Rundhøbuas plassering er vist i figur 1 og 2.



Figur 1. Kartutsnitt med Rundhøua, og trase for kjørespor mellom Eldåsæter og Rundhøua, og grensen for Rondane nasjonalpark.



Figur 2. Detaljkart, Rundhøua.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for verneområdene til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

Verneformål – forskrift

§ 2 Formål

«Formålet med opprettelsen av Rondane nasjonalpark er å:

- ta vare på et stort, sammenhengende og i det vesentlige urørt fjellområde,
- ta vare på et høyfjellsøkosystem med et egenartet og variert biologisk mangfold,
- ta vare på sentrale leveområder til villreinstammen i Rondane,
- sikre variasjonsbredden i naturtyper som Rondaneområdet omfatter, herunder innslag av høyereleggende bjørke- og barskog,
- bevare landskapsformer og særpregede geologiske forekomster,
- ta vare på verdifulle kulturminner.

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.»

§ 3 Vernebestemmelser

«1. Landskapet

1.1. Området er vernet mot inngrep av enhver art, herunder oppføring av bygninger, tilbygg, gjerder, anlegg og faste og midlertidige innretninger, vegbygging, bergverksdrift, vassdragsregulering, graving og påfylling av masse, sprenging og boring, uttak og fjerning av stein, mineraler eller fossiler, drenering og annen form for tørrlegging, nydyrking, nyplanting, bakkeplanering, framføring av luft- og jordledninger, bygging av bruer og klopper, oppsetting av skilt, merking av stier og løyper, plassering av campingvogner og bobiler o.l. Kulturminner skal beskyttes mot skade. Opplistingen er ikke uttømmende.

1.2. Bestemmelsene i 1.1 er ikke til hinder for:

a) Vedlikehold av eksisterende bygninger, veier og andre innretninger. Vedlikehold av bygninger skal skje i samsvar med tradisjonell byggeskikk. Vedlikehold omfatter ikke ombygginger eller utvidelser av bygninger.

1.3. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

a) Gjenoppføring av bygninger som går tapt ved brann eller naturskade.

6. *Motorferdsel*

6.1. Motorisert ferdsel til lands og til vanns, herunder bruk av luftfartøy lavere enn 300 meter over bakken, er forbudt.

Forvaltningsplan

s. 39

Bygninger/bygningsmiljøer med spesielt stor verdi

...

Oppland Fylkeskommune har gitt innspill om forvaltning av kulturminner i Rondaneområdet til forvaltningsplanen i Rapport om kulturminner, sårbarhet og forvaltning av kulturminner i Rondane og Dovreområdet (Oppland fylkeskommune, 2006). I rapporten legger de blant annet vekt på bygningsmiljøer med særlig stor verneverdi i området.

Bygningsmiljøer med særlig stor verneverdi er:

...

- Spredtliggende steinbuer
- Opprinnelige måsåbuer

«Steinbuer/fangstbuer Buene er plassert i høyfjellet og har hatt funksjon som overnattingsplass for jegere. Tradisjonen med å bygge opp steinbuer er lang og startet sannsynligvis med engelskmennene mot slutten av 1800-tallet (se Bråtå 2001) og det finnes slike steinbuer som en vet er bygget på 1930-tallet. Buene kan være spesielt verdifulle som dokumentasjon på tidligere tiders bruk av fjellet i forbindelse med villreinjakta, en tradisjon som også lever i dag.»

s. 43 - 44

I tillegg til de generelle er det laget laget mer detaljerte retningslinjer for typeområder og spesielt verdifulle bygninger.

1. Spesielt verdifulle bygninger/bygningsmiljøer

...

Frittliggende steinbuer

De generelle retningslinjene for å skille mellom nybygg og vedlikehold vil også gjelde for steinbuer. Ved nedrast tak vil søknad om gjenoppbygging/restaurering behandles som nybygg. Søknader om nybygg vil behandles svært strengt. Vurderingen vil være knyttet til kulturminnehensyn og plassering i forhold til villreinens aktuelle og potensielle bruk av området vil bli tillagt stor vekt.»

s. 45 - 44

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til gjenoppføring av bygninger som går tapt ved brann eller naturskade. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til gjenoppføring av bygninger som går tapt ved brann eller naturskade. En kan vanligvis påregne tillatelse etter dette punktet, men forvaltningsmyndigheten kan sette vilkår for utformingen, plassering og eventuelt også lokalisering av bygningene. Det betyr at forvaltningsmyndigheten skal ha mulighet for å bidra til å sikre en best mulig eksteriørmessig utforming, eksempelvis mht. valg av materialer og farger. Dersom gjenoppføring på samme sted er landskapsmessig ugunstig eller i konflikt med villrein- eller andre naturforvaltningsinteresser, kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til oppføring på annen lokalitet.

Naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven § 48 stiller svært strenge krav til når en dispensasjon eventuelt kan vurderes, men åpner for tiltak som «ikke strider mot verneformålet og ikke påvirker verneverdiene nevneverdig». Begge vilkår må være oppfylt. Unntak kan også vurderes «dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig». Dispensasjon må heller ikke gis om vilkåra er oppfylt. Skjønn og instruks fra overordnede myndigheter spiller også inn. Dispensasjonsregelen i § 48 kan ikke brukes for å utvide rammene gitt i vernevedtaket, men er en sikkerhetsventil som skal fange opp uforutsette eller spesielle tilfelle som ikke ble vurdert på vernetidspunktet

Saker må vurderes etter de miljørettslige prinsippene i naturmangfoldlovens §§ 8-12 i (kunnskapsgrunnlag, føre-var prinsippet, samlet belastning på økosystemet, kostnader ved miljøforringelse bæres av tiltakshaver samt miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder), jf. § 7.

Presedens

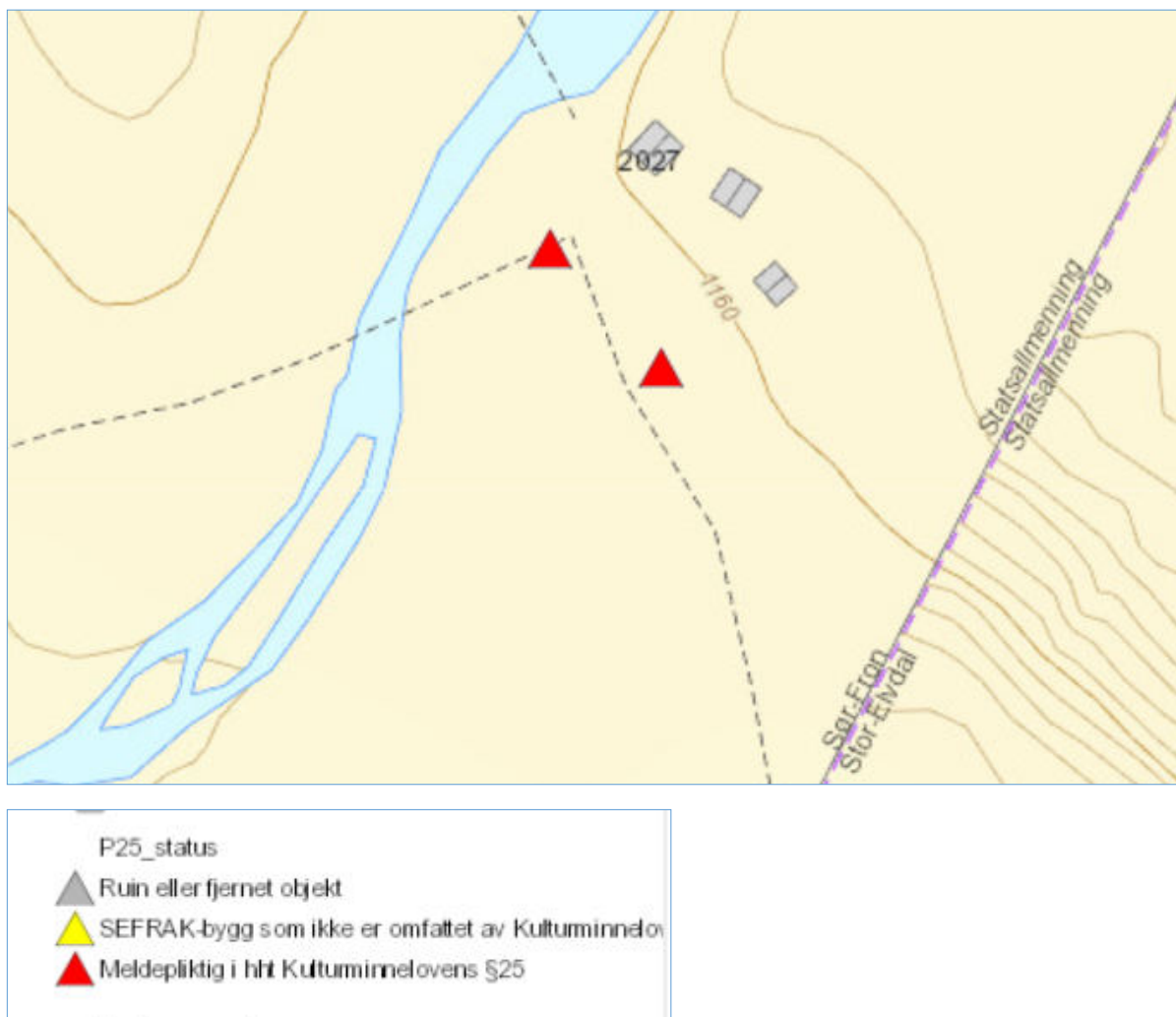
I brev fra Miljødirektoratet, datert 02.03.15 heter det bl.a.:

Presedensvurderingen bør være så konkret som mulig. Presedensfaren skal være reell og ikke hypotetisk. En konkret presedensvurdering vil bidra til likebehandling og ivareta hensynet til rimelighet. Dette vil øke forståelsen for verneforvaltningen.

Vurderingen av presedensvirkninger knytter seg for det første til sannsynligheten for at lignende tiltak vil fremmes i fremtiden

Kulturminnestatus

Rundhøbua er klassifisert som meldepliktig i henhold til kulturminneloven § 25.



Figur 3. SEFRAK-registeret Rundhøbua

Vurdering

Nasjonalparkforvalteren setter pris på at Østkjølen grunneierlag nå har rettet avvikene som pålagt i nasjonalparkstyret sitt vedtak fra 14.10.20, styresak 48/20.

Østkjølen grunneierlag har nå søkt om å reaparere terrenget etter flomskaden som oppsto i 2014. Søknaden gjelder følgende:

- Transport av grus og gravemaskin på kjørespor mellom Eldåseter og Rundhøbua.
- Bruk av gravemaskin ved Rundhøbua
- Utlegging av tilkjørt masse der plattingen har stått
- Legging av skiferheller der plattingen har stått.

Terrenget i umiddelbar nærhet til Rundhøbua vurderes å være en del av bygningsobjektet, og nasjonalparkforvalteren mener at søknaden kan behandles etter verneforskriften § 3, pkt. 1.3 a): «...gi tillatelse til gjenoppføring av bygninger som går tapt ved brann eller naturskade.»

Motorferdsel for gjennomføring av tiltaket er ikke hjemlet i verneforskriften, og må derfor behandles etter naturmangfoldloven § 48.

Bildene i figur 4 og 5 viser at arealet framfor Rundhøbua opprinneleg var grovt planert, og besto av stedegne materialer.



Figur 4. Flybilde – www.norgebilder.no – Midt-Gudbrandsdal 2010.



Figur 5. Flybilde – www.norgebilder.no – Hedmark nord 2015.

Bildene i figur 6 – 10 viser at arealet framfor Rundhøbua i dag framstår som en grop med forholdsvis store steiner. Det er således et dokumentert behov for å stelle terrenget her. Det er ikke tilgang på stedeagne løsmasser, og det er derfor rimelig at Østkjølen grunneierlag får tillatelse til å frakte inn et gruslass for å fylle opp igjen terrenget her.

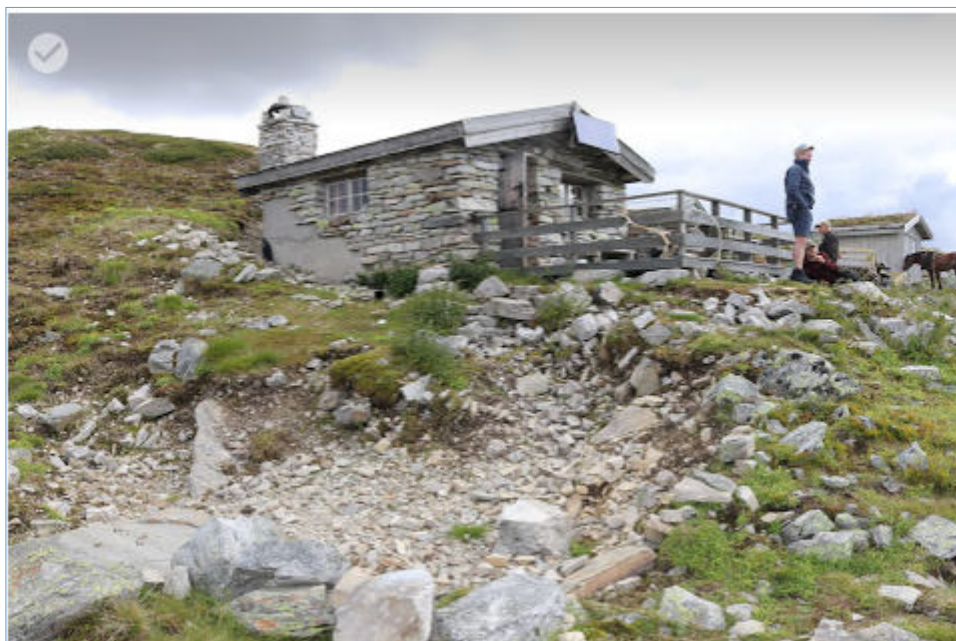
Derimot mener nasjonalparkforvalteren det vil være i strid med verneformålet og retningslinjene i forvaltningsplan å åpne opp for legge skiferheller der plattingen har stått. Det vil bryte med byggeskikken for disse enkle buene i fjellet. Tradisjonen er at de er bygd på plassen med stedeagne materialer, noe også flybildet fra 2010 viser. Nasjonalparkforvalteren mener at en med bruk av gravmaskin kan løfte inn løse steiner en finner i området, og sammen med den tilkjørte grusen bygge opp igjen terrenget framfor Rundhøbu til den form og karakter som området hadde før flomskaden i 2014.



Figur 6. Fra Rundhøbua – befaring 2020.



Figur 7. Fra Rundhøbua – befaring 2020.



Figur 8. Fra Rundhøbua – befaring 2020.



Figur 9. Fra Rundhøbua – befaring 2020.



Figur 10. Fra Rundhøbua – befaring 2020.

Nasjonalparkforvalteren har forståelse for at det er et forholdsvis omfattende arbeid å skulle reparere terrengskadene ved Rundhøbua, og at bruk av en mindre gravemaskin vil lette dette arbeidet betydelig. I tillegg er det behov for å påføre ny grus på arealet. Siden transport av grus og gravemaskin kan skje langs et etablert kjørspor, vil motorferdselen ikke påvirke verneverdiene vesentlig. Transporten og bruken av gravemaskin er med på å sikre kulturninneverdiene knyttet til Rundhøbua som en del av verneformålet for Rondane nasjonalpark.

Presedens

Det går fram av forvaltningsplanen at det er et større antall bygninger i Rondane nasjonalpark som er av samme type som de Østkjølen grunneierlag har søkt om godkjenning av tiltak for. Søknaden kan derfor få presedensvirkning for lignende søknader knyttet til eksisterende bygg i nasjonalparken, med de konsekvenser det har for bygningsmiljøet. Det må derfor presiseres at det omsøkte tiltaket er knyttet til en oppstått naturskade, og bruk av et eksisterende kjørspor.



Arkivsaksnummer: 2021/6734-1

Saksbehandler: Trond Stensby

Dato: 17.06.2021

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	32/2021	25.06.2021

Frydalen landskapsvernområde - forbud mot motorferdsel på Peer Gynt seterveg - tiltak

Innstilling fra forvalter

Med henvisning til verneforskriften for Frydalen landskapsvernområde § 3, pkt. 5.2 c), og vedtektene for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre pkt. 8.2 tar nasjonalparkstyret på nytt initiativ å få satt opp en vegbom og informasjon på vernegrensen i samråd med grunneier og vegstyret.

Nasjonalparkstyret vil ta utgiftene med oppføring av vegbommen, da finansiert gjennom bestillingsdialogen med Miljødirektoratet..

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, 27.06.18.

Vedlegg:

1 Peer Gynt setervei 2021 SNO

Saksopplysninger

I verneforskriften for Frydalen landskapsvernområde § 3 pkt. 5.2 står det:

5.2. Bestemmelsen i 5.1 er ikke til hinder for:

...

b) Motorferdsel i forbindelse med vedlikehold og tilsyn av vegene.

c) Motorferdsel på følgende bilveier i perioden 1. juni til 1. desember:

- Peer Gynt seterveg

- Eldåsetervegen.

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre kom 27.06.18 med følgende tilbakemelding:

Det vises til sak vedrørende brøyting av Per Gynt setervei i Frydalen landskapsvernområde.

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i styremøte den 27.juni behandlet saken. Følgende tilbakemelding gis fra nasjonalparkstyret:

...

4. Nasjonalparkstyret tar initiativ til et møte mellom Sødorp sameige, veistyret, Mjøsen skog SA og kommunen der også styreleder i Rondane- Dovre nasjonalparkstyre deltar. Målet er å komme frem til en klarhet i bruken av vegen innenfor rammene av verneforskriften som også legger til rette for en planlagt næringsmessig avvikning av skogen.

Nasjonalparkstyret tar initiativ til å sette opp bom og informasjon på vernegrensen i samråd med grunneier og veistyret. Nasjonalparkstyret bekoster utgiftene med oppføring av bommen.

Det ble holdt møte med lokale parter 30.11.18. Daværende styreleder for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre er referert på:

«Når det gjaldt oppføring av bom var det flere av møtedeltakerne som var tydelige på at dette ikke var ønsket. Fra styreleder ble det sagt at å få opp bom ikke er avgjørende forutsatt at kjøring på vegen skjer bare når dette er lov i perioden 1. juni – 1. desember.

Dersom det er behov for å kjøre ut beitedyr eller gjerdevedlikehold før 1.juni mente styreleder for nasjonalparkstyret at dette måtte omsøkes, men at tillatelse til dette i de fleste tilfeller var kurant – det ble vist til hva som gjelder i Grimsdalen landskapsvernområde og praksisen her.»

Videre er det referert:

«Når det gjelder skogsdrift (uttak av tømmer knyttet til næringsmessig drift) gjelder verneskogbestemmelsene. Det må søkes kommunen. Kommunen orienterer nasjonalparkstyret v/sekretariatet i slike tilfeller. Motorferdsel/brøyting i tilknytning til skogsdrift åpner verneforskriften for Frydalen landskapsvernområde for.»

2021

Sekretariatet har i år mottatt rapport fra Statens Naturoppsyn om kjøring/motorferdsel på Peer Gynt seterveg utenom perioden 1. juni – 1. desember, vedlegg. Naturoppsynet skriver bl.a.:

«Det ble ringt inn 2 uavhengige meldinger om motorferdsel på Peer Gynt setervei i perioden fra 21 mai til 24 mai. Meldingene kom inn den 25.05.21. De etterlyste at regelverket ble fulgt, og at det ble informert om dette. Også tidligere år har det vært registrert kjøring innenfor verneområdet på Peer Gynt setervei før den 01.06. Men i år er veien fra Bjørgebu og inn til brua over Frya før Kvamsnysetrin utbedret betydelig. Tidligere har Peer Gynt setervei vært stengt i forbindelse med opptørking på våren (vårløsing).

...

Oppsyn ble gjennomført den 28.05.

Veien var opptørka og ble brukt. Når jeg var i området den 28.05 kjørte det forbi 2 motorsykler som jeg ikke fikk stoppet. Ut i fra spor i veibanen var veien brukt. Det stod ingen biler langs veien.

Det er ingen informasjon om regelverket ved vernegrensene over Frya. Den eneste informasjonen som er i området er framme ved avkjøringen til Peer Gynt setervei ved

Bjørgebu. Denne vil bli skiftet ut når de nye informasjonsplakatene blir montert på det nye informasjonspunktet ved Rondablikkveien mellom Bjørgebu og Rondablikk.

Der er ingen informasjon om vernereglene for Frydalen landskapsvernområde ved vernegrensene over Frya. Informasjonen ved Bjørgebu blir ikke brukt etter at det nå er etablert en automatbom ved innkjøringen. Brukerne er vant til at veiene er stengt med bom når de ikke er lov å benytte. For eksempel i Grimsdalen landskapsvernområde er dette løst på en annen måte.

På Grimsdalsveien er det satt opp bommer som åpnes når veien skal åpnes (05.06). I tillegg er det satt opp verneskilt og motorferdsel forbudtskilt med tidsrom for når dette gjelder. Dette skiltet blir tatt ned når veien åpner og satt opp når veien skal stenges på høsten/vinteren. Nåværende løsning for Peer Gynt setervei gjør at det er problematisk for brukerne å få rede på regelverket. Kontroll fra SNO sin side er vanskelig. Bakgrunnen for regelverket er hensynet til dyrelivet, primært villreinen sine trekkområder. Dette er likt både for Grimsdalsveien, Dørålseterveien, Mysusetter-Spranget og Peer Gynt setervei.»

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for verneområdene til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

Verneformål – forskrift

§ 2 Formål

Formålet med opprettelsen av Frydalen landskapsvernområde er å:

- ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart,
- ta vare på leveområder for villreinstammen i Rondane og et rikt dyre- og planteliv,
- ta vare på landskapsformene.

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

5.2. Bestemmelsen i 5.1 er ikke til hinder for:

...

- b) Motorferdsel i forbindelse med vedlikehold og tilsyn av vegene.
- c) Motorferdsel på følgende bilveier i perioden 1. juni til 1. desember:
 - Peer Gynt seterveg
 - Eldåsetervegen.

Vedtekter for nasjonalparkstyret (2020)

Pkt 8.2

Nasjonalparkstyret skal utarbeide årlige prioriteringer av skjøtsels- og forvaltningstiltak i verneområdene i tråd med den flerårige tiltaksplanen.

Forvaltningsplan

s. 84

Peer-Gynt seterveg

Vernebestemmelsen åpner for motorferdsel på Peer-Gynt seterveg i perioden fra 1. juni til 1. desember. Avstikkere til setrene langs Peer-Gynt seterveg er en del av Peer-Gynt seterveg og regnes derfor som bilveg.

Vurdering

På hjemmesiden til Peer Gynt seterveg finner en kart som vist i figur 1. Kartet viser at vegstrekningen innenfor Frydalen landskapsvernområde er vist som to ulike parseller:

- Kvam seterveg
- Peer Gynt seterveg.

På siden til Kvam Seterveg SA (<https://www.kvamseterveg.no/>) finner vi følgende informasjon:

«Kvam Seterveg SA er et privat veiselskap som har som formål å forvalte veier i henhold til veilagets vedteker.

De følgende veier administreres av Kvam Seterveg SA:

- Nyseter (Bom ved Bjørgebu)»

I foretaksregisteret er formålet for Kvam Seterveg SA referert:

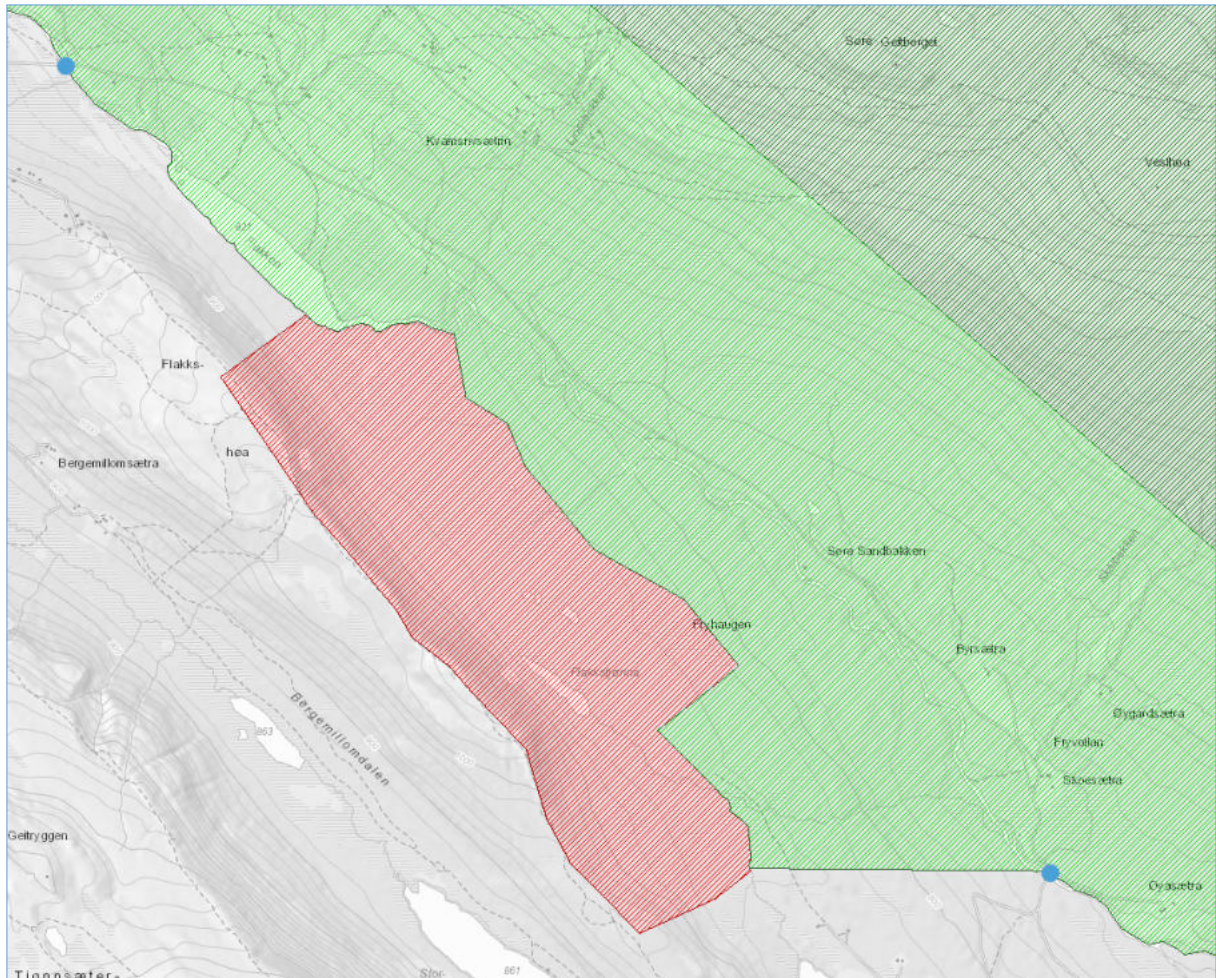
- *«Ha ei rasjonell og økonomisk drift til beste for brukerne av:
Tjønnssetervegen- fra Stølane til Tjønnsetra.*
- *Haugsetervegen- fra Rondaplassen til Haugsetrene.*
- *Nysetervegen- fra Bjørgebu til Hovde, Bergemillom og Nysetra.»*

I figur 2 er det vist skjæringspunkt for Kvam seterveg / Peer Gynt seterveg og vernegrensen for Frydalen landskapsvernområde.

Nasjonalparkforvalteren legger til grunn at det i verneforskriften er ment hele vegstrekningen innenfor Frydalen landskapsvernområde, selv om det i kart fra veglaget er vist som to ulike parseller. Dette underbygges også av forvaltningsplanen, der «avstikkere» også er definert som bilveg. Nasjonalparkforvalteren har også fått opplyst at på vernetidspunktet så var hele strekningen innenfor Frydalen landskapsvernområde benevnt som Peer Gynt seterveg.



Figur 1. Kartutsnitt fra <http://www.peergyntseterveg.com/> .



Figur 2. Skjeringspunkt (●) Kvam seterveg / Peer Gynt seterveg og vernegrensen for Frydalen landskapsvernområde

Bakgrunnen for at Peer Gynt seterveg er stengt for motorferdsel i perioden 1. desember – 1. juni er hensynet til villreinens bruk av fjellområdene på begge sider av Frydalen. Det foregår et årvisst trekk av bukk fra områdene i Rondane og Vulufjell, til Tjønnsæterfjellet vest for Frydalen, se figur 3.

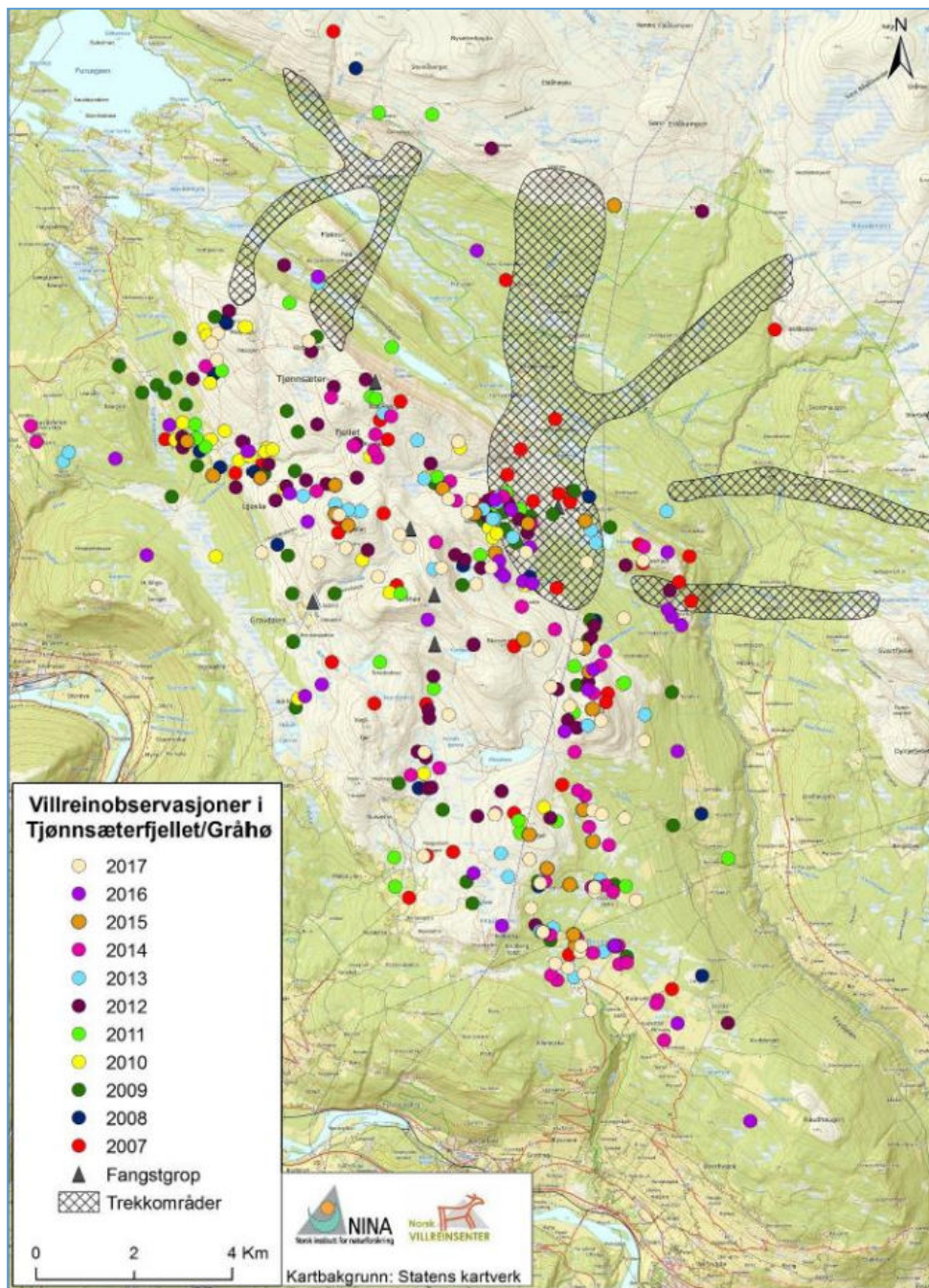
Peer Gynt seterveg danner en akse på tvers av villreintrekket. Siden trekket starter på senvinteren – våren er det viktig at motorferdselen på Peer Gynt seterveg ikke starter før åpningsdatoen 1. juni. Motorferdselen kan forstyrre villreintrekket, i en periode da det ellers er ro i området. Skisesongen og løypeprepareringen er over, og det er derfor viktig å ikke åpne for annen aktivitet som kan påvirke villreinens trekk og bruk av området.

I sakens anledning blir det også vist til andre vegger som har regulerte åpningstider i verneforskriftene:

- Grimsdalsvegen
- Haverdalsvegen
- Vegen til Spranget
- Vegen til Dørålseter.

Disse vegene er stengt med bom i periodene med forbud mot motorferdsel.

Siden dagens ordninger ikke ser ut til å begrense motorferdselen på Peer Gynt seterveg i perioden da vegen skal være stengt for motorferdsel, bør nasjonalparkstyret ta opp igjen arbeidet med å få på plass en vegbom og informasjon om vegens åpningstider.



Figur 3. Flokkobservasjonene i Gråhø/Tjønnsæterfjellet i perioden 2007 – 2017.

Oppsynsrapport - Kontroll Peer Gynt setervei 28.05.21

I verneforskriften for Frydalen landskapsvernområde er det fastsatt regler knyttet til motorisert ferdsel. For den delen av Peer Gynt setervei som ligger innenfor Frydalen landskapsvernområde gjelder at motorferdsel på veien er tillatt i perioden 1. juni til 1. desember. I tillegg er motorferdsel i forbindelse med veivedlikehold og tilsyn tillatt.



Kartutsnitt Frydalen landskapsvernområde.

Det ble ringt inn 2 uavhengige meldinger om motorferdsel på Peer Gynt setervei i perioden fra 21 mai til 24 mai. Meldingene kom inn den 25.05.21. De etterlyste at regelverket ble fulgt, og at det ble informert om dette. Også tidligere år har det vært registrert kjøring innenfor verneområdet på Peer Gynt setervei før den 01.06. Men i år er veien fra Bjørgebu og inn til brua over Frya før Kvamsnysetrin utbedret betydelig. Tidligere har Peer Gynt setervei vært stengt i forbindelse med opptørking på våren (vårløsing).

Oppsyn ble gjennomført den 28.05.



Bilde ved vernegrense før Kvamsnysetrene.



Bilde fra veien i området ved Fryvollane.



Bilde fra Frybrua mot Koltjønnhaugen.

Veien var opptørka og ble brukt. Når jeg var i området den 28.05 kjørte det forbi 2 motorsykler som jeg ikke fikk stoppet. Ut i fra spor i veibanen var veien brukt. Det stod ingen biler langs veien.

Det er ingen informasjon om regelverket ved vernegrensene over Frya. Den eneste informasjonen som er i området er framme ved avkjøringen til Peer Gynt setervei ved Bjørgebu. Denne vil bli skiftet

ut når de nye informasjonsplakatene blir montert på det nye informasjonspunktet ved Rondablikkveien mellom Bjørgebu og Rondablikk



Nåværende informasjonspunkt ved avkjøringen til Peer Gynt setervei ved Bjørgebu.

Der er ingen informasjon om vernereglene for Frydalen landskapsvernområde ved vernegrensene over Frya. Informasjonen ved Bjørgebu blir ikke brukt etter at det nå er etablert en automatbom ved innkjøringen. Brukerne er vant til at veiene er stengt med bom når de ikke er lov å benytte. For eksempel i Grimsdalen landskapsvernområde er dette løst på en annen måte.



Bom på Grimsdalsveien.

På Grimsdalsveien er det satt opp bommer som åpnes når veien skal åpnes (05.06). I tillegg er det satt opp verneskilt og motorferdsel forbudtskilt med tidsrom for når dette gjelder. Dette skiltet blir tatt ned når veien åpner og satt opp når veien skal stenges på høsten/vinteren. Nåværende løsning for Peer Gynt setervei gjør at det er problematisk for brukerne å få rede på regelverket. Kontroll fra SNO sin side er vanskelig. Bakgrunnen for regelverket er hensynet til dyrelivet, primært villreinen sine trekkområder. Dette er likt både for Grimsdalsveien, Dørålseterveien, Mysusetter-Spranget og Peer Gynt setervei.



Arkivsaksnummer: 2019/16655-13

Saksbehandler: Eirin Berge

Dato: 10.06.2021

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	33/2021	25.06.2021

Grimsdalen LVO-Forberedende klagebehandling - byggetiltak på Tverrlisetre gbnr 86/1 fnr 45 - Skomakerstuen

Innstilling fra forvalter

Med hjemmel i forvaltningsloven § 33 opprettholder Rondane-Dovre nasjonalparkstyre sitt vedtak fra møte 10.februar 2021, utvalgsak 4/2021.

Saken blir sendt til Miljødirektoratet for endelig avgjørelse

Hovedinnholdet i klagen er vurdert. I klagen er det ikke lagt fram nye opplysninger som bringer frem nye momenter som ikke har vært vurdert på vedtakstidspunktet.

Nasjonalparkstyret har behandlet søknaden fra Inger og Hans Skomakerstuen på en lovmessig måte, basert på eksisterende kunnskap om landskapets egenart der seterbebyggelsen med setervoller utgjør en vesentlig del av dette landskapet.

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

Vedlegg:

- 1 Klage på vedtak - Grimsdalen LVO - dispensasjon - byggetiltak - Nørstegårdssetra gbnr 42/1 - Tverrlisetre
- 2 Foreløpig tilbakemelding på klage samt ønske om befaring
- 3 Særutskrift Grimsdalen LVO - Oppfølging av byggetiltak gbnr 86/1 fnr 45 Tverrlisetre

Saksopplysninger

Klage på vedtak ang. bygging i Grimsdalen – deres ref. 2019/16655:

I vedtak utsendt fra dere den 18/2-21 fikk vi avslag på endringsøknaden for vårt seterhus på Tverrlisætre i Grimsdalen. Vi klager med dette på vedtaket.

Vi har tidligere forklart endringene slik: *«I brevet sies det at seterhuset er bygd større enn det tegningene viser. Oppmålingen som SNO har utført, er gjort med utvendige mål. Vi har brukt innvendige mål som utgangspunkt for byggingen, da verneforskriften sier at det er bruksareal som skal være måleenheten. Målene for bruksareal er 4,15 m * 7,55 m, som blir 31,3 m². Det gamle seterhuset var helt til nedfalls og det var ikke mulig å få eksakte mål av hvor stor den hadde vært. Vi gikk derfor ut fra at vi hadde litt slingringsmonn på størrelsen. Tomta og de gamle murene er slik at en ville sperret atkomsten til nabosetra dersom en bygde på gammel mur. Veggen bak seterhuset var tilpasset gamle dagers framkomstmiddel og ikke egnet for bil- og traktortrafikk. Dette kan en også se på de bildene som dere har lagt ved brevet. Seterhuset ble derfor trukket litt utover. Dersom dette ikke er tillatt, så vil vi mure opp under huset med stein mellom pilarene, slik at huset får en gråsteinsmur som likner på den gamle.»*

Vi ser at det siste vedtaket er gjort av nasjonalparkstyret på bakgrunn av bilder og forklaringer. En klarer ikke se for seg hvordan området og avstandene rundt setra er ut fra dette. Vi ønsker derfor at nasjonalparkstyret i klagebehandlingen avholder en befaringsreise, der både de, vi som søkere, Dovre fjellstyre og eieren av nabosetra er med. Da vil alle interesser kunne komme med sine behov og interesser. Vi fastholder at vi vil mure opp under seterhuset og at vi også vil beise bygget i en mørkere beisfarge.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for Grimsdalen landskapsvernområde til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

Styrets vedtekter punkt 12. Klageadgang, klageinstans og klagebehandling :

Fylkesmannen har klagerett på vedtak fattet av nasjonalparkstyret jf. naturmangfoldloven § 62 tredje ledd siste setning. For øvrig gjelder de alminnelige regler om klageadgang. Klage på vedtak truffet av styret, må vurderes/klagebehandles av styret med mindre det er avtalt at saken kan behandles av AU/forvalter. Dersom vedtak truffet av AU/forvalteren etter delegert myndighet påklages, skal klagen vurderes/klagebehandles av styret/arbeidsutvalget før den eventuelt sendes over til Miljødirektoratet som endelig klageinstans. Miljødirektoratet er endelig klageinstans for vedtak som treffes av styret/ forvalter som forvaltningsmyndighet.

Forvaltningsloven

§ 28

Enkeltvedtak kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse i saken til det forvaltningsorgan (klageinstansen) som er nærmest overordnet det forvaltningsorgan som har truffet vedtaket (underinstansen).

§ 29

Fristen for å klage er 3 uker fra det tidspunkt underretning om vedtaket er kommet frem til vedkommende part. Skjer underretningen ved offentlig kunngjøring, begynner klagefristen å løpe fra den dag vedtaket første gang ble kunngjort.

§ 33

Om forberedelse m.m. av klagesaker gjelder kapittel IV og V tilsvarende, når ikke annet følger av reglene i denne paragraf.

Underinstansen skal foreta de undersøkelser klagen gir grunn til. Den kan oppheve eller endre vedtaket dersom den finner klagen begrunnet. Dersom vilkårene for å behandle klagen ikke foreligger, skal underinstansen avvise saken, jfr. dog § 31.

Når noen reknes som motpart i saken skal underinstansen varsle vedkommende snarest mulig, jfr. likevel § 16 tredje ledd. Samtidig skal settes frist for å gi uttalelse. Varsles klagemotparten ved brev, skal kopi av klagen vedlegges med mindre parten etter § 19 kan nektes adgang til den.

Blir det ikke truffet avgjørelse som nevnt i annet ledd, skal sakens dokumenter sendes klageinstansen så snart saken er tilrettelagt. Dersom underinstansen gir til klageinstansen uttalelse som partene kan kreve å få se uten hinder av § 19, skal den sende kopi til partene med mindre Kongen er klageinstans.

Klageinstansen skal påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes. Den kan pålegge underinstansen å foreta nærmere undersøkelser m.m.

Verneformål – forskrift

Formålet med opprettelsen av Grimsdalen landskapsvernområde er å:

- *ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart*
- *ta vare på en del av et stort sammenhengende fjellområde, med leveområder villreinstammen i Rondane og et rikt dyre- og planteliv*
- *sikre viktige og mye brukte trekkområder for villreinen,*
- *ta vare på geologiske forekomster og landskapsformer*

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Innenfor Grimsdalen landskapsvernområde er inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter i utgangspunktet forbudt jf. verneforskriften § 3 pkt. 1.1. Det åpnes likevel for noen unntak fra dette forbudet for enkelte formål. Verneforskriften § 3 pkt. 1.3 c åpner for at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til oppføring av nødvendige nye bygninger til jordbruks- og seterformål.

Forvaltningsplan

Forvaltningsplan for verneområdene i Rondane har retningslinjer for blant annet byggesaker. Generelt sies her at en skal følge tradisjonen hvis det er behov for mer byggeareal. Det skal vurderes om annet eksisterende hus som er ute av bruk kan gis ny funksjon framfor å oppføre nytt hus. Utbedring av eksisterende hus skal prioriteres dersom dette er teknisk mulig. Forvaltningsmyndigheten skal i alle byggesaker i verneområdene samrå seg med kulturvernmyndighetene når det gjelder plassering og utforming.

s.41 står blant annet følgende som vurderes relevant i saken:

- Ved vedlikehold / restaurering / ombygging / rekonstruksjon av bygninger med kulturhistorisk verdi bør det brukes opprinnelige materialer og håndverksteknikker. Det skal ikke brukes trykkimpregnert virke. Hovedprinsipp må være å skifte ut minst mulig, dvs. maksimal gjenbruk av materialer. Kun utskifting der det er nødvendig for å utbedre/stabilisere skader.
- I tillegg til å følge retningslinjene i dette kapitlet vil forvaltningsmyndighetene samrå seg med kulturvernmyndighetene når det gjelder plassering og utforming i forbindelse med alle byggesaker som krever dispensasjon etter verneforskriften.

Fylkesmannen i Oppland har gitt ut veilederen «Seterbygningene – verdier og utfordringer» (Raddum 2007) som blant annet gir råd om hvordan vedlikehold av og tilbygg på seterhus kan skje med utgangspunkt i tradisjonell byggeskikk og med spesielt fokus på Grimsdalen. Det kan ved byggetillatelser stilles vilkår om mer detaljert utforming, i tråd med råd/retningslinjer i veilederen. Tverrlisetre er omtalt i fylkesmannens veileder:

«Tverrlisætre

setergrend ligger midt i dalen. For en som kommer utenfra er det særlig ett forhold som gjør inntrykk – mangfoldet i uttrykksformer når en ankommer stedet fra vest. Her er det høge hus og låge hus, stående og liggende panel blandet med tømmer. Sterke farger som blått, brunsvart og rødt og noe ubehandlet treverk. Mest blikktak – og mest sinkfarget. Den lett "anarkistiske" holdningen til miljøet har en viss sjarm. Det er ikke ønskelig å endre på dette bildet - kanskje med ett unntak; det er nok litt uvanlig med så dominerende blåfarge i et setermiljø. Hvis en ønsker å stikke seg litt ut, så er en rødfarge bedre, og da fortrinnsvis på mindre hus. Store og blå hus blir veldig dominerende. I og med at det er malt/beiset, må en fortsette å male. En bør finne en farge som ikke bryter så veldig med omgivelsene, en halvmørk brunfarge ville nok være å foretrekke.

Ellers er holdningen gjerne den at så lenge avvikene/unntakene fra det ideelle er få og små, så kan de snarere være med og berike miljøet enn å forringe det.

Setrene til Hovdelykkja med nyere hytte, Nørstegard, Budsjord, øvre og nedre Lindsø preger landskapet på en harmonisk og god måte.

Landskapet på Tverrlisætre og andre grender kan i noen grad være preget av ufullstendige hus eller ruiner. Det er viktig at husrester ikke ryddes. La de få være i fred og la de forsvinne av seg sjøl. Om nødvendig må en sikre dem slik at de ikke er til fare for folk og dyr. Det kan gjøres med et enkelt trådgjerde.» (Raddum 2007)

Ved behandling av søknader om nybygg i forbindelse med jordbruks- og seterformål gjelder følgende i tillegg til de generelle retningslinjene:

- Ta hensyn til den strukturen og bygningsstørrelsen som er på setra, i seterområdet eller på bygningene fra tidligere. Tradisjonen med hensyn til plassering i terreng, form og materialbruk er viktig å videreføre, eksempel panel, takutstikk, tekking og farge.
- Nye hus bør ha et uttrykk/utforming som viser når de er oppført, men underordne seg helheten i miljøet, jf. punktet over.
- Plassering av nye landbruksbygg skal søkes lagt til setra. Dersom slik plassering ikke lar seg forene med spesielle hensyn knyttet til bygningsmiljøet, landskapsmessige hensyn eller hensyn til andre verneverdier skal annen plassering vurderes.

I tillegg fremgår det av forvaltningsplanen at stort sett hele Grimsdalen landskapsvernområde er å regne som seter- og kulturlandskapsområde der det er spesielt viktig å ivareta kulturmiljø og kulturlandskap, og at forvaltningsmyndigheten bør være positiv til søknader tilknyttet blant annet melkeproduksjon.

Naturmangfoldloven

naturmangfoldlovens miljørettslige prinsipper i §§ 8-12 (kunnskapsgrunnlag, føre-var prinsippet, samlet belastning på økosystemet, kostnader ved miljøforingelse bæres av tiltakshaver samt miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder) skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, herunder når et forvaltningsorgan tildeler tilskudd, og ved forvaltning av fast eiendom. jmfør § 7.

Presedens

I byggesaker vil det ofte være en problemstilling at tiltaket isolert sett ikke er særlig problematisk, men at samlet effekt av flere tilsvarende tiltak vil redusere verneverdiene. Også ved enkeltsaker som gjelder små tiltak, må det ses hen til presedensvirkningene ved at andre kan få dispensasjon/tillatelse til tilsvarende tiltak. Dette følger ikke minst av kravene til likebehandling.

Presedensvirkninger avhenger for det første av sannsynligheten for at andre vil søke om dispensasjon/tillatelse til tilsvarende tiltak, og for det andre av konsekvensene for verneverdiene og verneformålet av at det blir gitt dispensasjon til tilsvarende tiltak

Vurdering

Hans og Inger Skomakerstuen er part i saken, og har derfor klagerett etter forvaltningsloven § 28. Klagen er sett fram i rett tid, jf. forvaltningsloven § 29. Klagen kan tas opp til behandling.

Klager viser til tidligere søknad og beskrivelse av

- I. Ønsker befaring med der Dovre fjellstyre og fester av naboseter er tilstede for å vise utfordringene som vedtaket i saken har basert seg på bilder av.
- II. Utfordringer med å kjøre forbi seterhuset med bil og traktor
- III. Ønsker å ha seterhuset stående der det allerede er oppført
- IV. Ønsker å mure opp under pilarene der seterhuset

Nasjonalparkforvalters kommentarer til klagens anførselser.

- I. Befaring gjennomføres kl 10 den 25.juni 2021 der nasjonalparkstyret er tilstede. Fester på naboseter, Dovre fjellstyre og selvsagt klager er informert om befaringer og kan være tilstede.
- II. Utfordringen som pekes på med kjøretøy forbi setra er allerede vurdert i saken datert 10.2.2021. Det står følgende i saksfremlegget:

«Setrene og stier/veger var ikke bygd med tanke på atkomst med bil eller annet motorisert kjøretøy helt inntil seterhusene da de i sin tid ble oppført. Nasjonalparkforvalter vurderer at hensyn til tilgang til setra med ulike kjøretøy bør skje gjennom andre tiltak enn flytting av seterhus dersom det skal legges til rette for slike hensyn».

Tilgang til dyrka marka skjer via andre steder/kjørespor, det som klager ønsker å tilrettelegg for er tilgang til setrene med dagens motorkjøretøy, det være seg bil eller traktor.

Bruken av seterhuset anses ikke å være begrenset som følge av at det ikke kan kjøres med motorisert kjøretøy helt inntil døra. Det gjelder både gbnr 86/1 fnr 45 og nabosetra. Heller ikke aktiviten på dyrka marka blir hindret av den godkjente plasseringa av seterhuset.

- III. Innlandet fylkeskommune uttaler i forbindelse med endringssøknaden at plassering av seterhuset utenfor eksisterende/gammel mur endrer byggeskikken på stedet og bidrar ikke til å ta vare på det særpregede setermiljøet i området. I epost fra kulturarvenheten i Fylkeskommunen står det (17.11.2020): *« Bevaring av setermiljø og bygningsmiljøer bør primært skje gjennom bevaring av eksisterende bygninger, dvs eksisterende bygningsmiljøer som står i en helhetlig og opprinnelig sammenheng i seterlandskapet. I dette tilfellet er det snakk om en gjenoppbygging, men etter vår vurdering er at ny bygning bør stå på samme sted. Å fylle opp med stein mellom stolpene vil ikke avhjelpe situasjonen mye «*

Det vil ofte være behov for å innhente faglige råd fra regional kulturminneforvaltning i saker som gjelder byggesaker som krever dispensasjon, og i forvaltningsplanen står det at forvaltningsmyndigheten skal samrå seg med kulturvernmyndighetene. Nasjonalparkstyret har vanligvis ikke all nødvendig kompetanse på tradisjonell byggeskikk i de områdene de skal forvalte. Det vil derfor være fornuftig og hensiktsmessig å innhente råd og uttalelser fra fagmiljøer med slik kompetanse. Dette er blitt gjort i foreliggende sak og det er synliggjort i vedtaket av 10.februar 2021 at det er lagt vekt på den kulturminnefaglige uttalen.

Dette gjelder også klagens anførsel om å mure opp under pilarene på seterhuset (punkt IV)

Vanligvis innstiller sekretariatet i samsvar med rådene fra fylkeskommunen, og nasjonalparkstyrets vedtak av 10.februar 2021 vurderes dermed å være i samsvar med en etablert praksis om å følge kulturvernmyndighetenes tilrådninger i denne typen saker.

Bygningsmassen i Grimsdalen utgjør viktige elementer i kulturlandskapet og verdifull seterbebyggelse og kulturmiljø kombinert med store arealer med artsrike utmarksbeiter, kalkrik berggrunn og et uvanlig tørt og kontinentalt klima gir dalen stor nasjonal og internasjonal verdi som kulturlandskap. Bevaring av det særegne seterlandskapet med seterbebyggelse og artsrike utmarksbeiter er en sentral utfordring i landskapsvernområdet. Her er denne bebyggelsen i seg selv en del av verneverdien. Det er mange bygninger i Grimsdalen landskapsvernområde, totalt sett 263, og 64 av disse faller innunder bygningskategorien «seterhus, sel, rorbu o.l.» (forvaltningsplanen 2009, opplysninger fra daværende GAB-registeret) Det er derfor viktig å opprettholde seterbebyggelsen, og få, uheldig inngrep vil ha stor konsekvens på totalen.

Omsøkt byggetiltak er søknadspliktig, og nasjonalparkstyret har etter nasjonalparkforvalteren sin vurdering behandlet søknaden basert på eksisterende kunnskap, gjeldende vernebestemmelser i vernforskriften og retningslinjer i forvaltningsplanen, samt miljørettsprinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12.

Nasjonalparkforvalter kan ikke se at klagen frembringer momenter som tidligere ikke har vært vurdert i saken og vil tilrå at nasjonalparkstyret opprettholder sitt vedtak datert 10.februar 2021 (utvalgsak 4/2021) og oversender saken til endelig klagebehandling og avgjørelse i Miljødirektoratet.

Fra: Hans Skomakerstuen[hskomak@online.no]

Sendt: 2. mar 2021 18:31:37

Til: Postmottak SFIN

Tittel: KLAGE PÅ VEDTAK ANG. BYGGING I GRIMSDALEN

Klage på vedtak ang. bygging i Grimsdalen – deres ref. 2019/16655:

I vedtak utsendt fra dere den 18/2-21 fikk vi avslag på endringssøknaden for vårt seterhus på Tverrlisætre i Grimsdalen. Vi klager med dette på vedtaket.

Vi har tidligere forklart endringene slik: «I brevet sies det at seterhuset er bygd større enn det tegningene viser. Oppmålingen som SNO har utført, er gjort med utvendige mål. Vi har brukt innvendige mål som utgangspunkt for byggingen, da verneforskriften sier at det er bruksareal som skal være måleenheten. Målene for bruksareal er 4,15 m * 7,55 m, som blir 31,3 m². Det gamle seterhuset var helt til nedfalls og det var ikke mulig å få eksakte mål av hvor stor den hadde vært. Vi gikk derfor ut fra at vi hadde litt slingringsmonn på størrelsen. Tomta og de gamle murene er slik at en ville sperret atkomsten til nabosetra dersom en bygde på gammel mur. Veggen bak seterhuset var tilpasset gamle dagers framkomstmiddel og ikke egnet for bil- og traktortrafikk. Dette kan en også se på de bildene som dere har lagt ved brevet. Seterhuset ble derfor trukket litt utover. Dersom dette ikke er tillatt, så vil vi mure oppunder huset med stein mellom pilarene, slik at huset får en gråsteinsmur som likner på den gamle.»

Vi ser at det siste vedtaket er gjort av nasjonalparkstyret på bakgrunn av bilder og forklaringer. En klarer ikke se for seg hvordan området og avstandene rundt setra er ut fra dette. Vi ønsker derfor at nasjonalparkstyret i klagebehandlingen avholder en befaring, der både de, vi som søkere, Dovre fjellstyre og eieren av nabosetra er med. Da vil alle interesser kunne komme med sine behov og interesser. Vi fastholder at vi vil mure opp under seterhuset og at vi også vil beise bygget i en mørkere beisfarge.

Med vennlig hilsen

Inger og Hans Skomakerstuen



**Rondane-Dovre
nasjonalparkstyre**

Postadresse
Postboks 987
2604 LILLEHAMMER

Besøksadresse
Norsk Villreinsenter Nord
Hjerkinhusvegen 33
2661 Hjerkin

Kontakt
Sentralbord: +47 61 26 60 00
Direkte: +47 61 26 62 09
fminpost@statsforvalteren.no
<http://www.nasjonalparkstyre.no/rondane-dovre>

Hans Skomakerstuen
Bergsgrende 129
2662 DOVRE

Saksbehandler Eirin Berge

Vår ref. 2019/16655-12 432.2

Deres ref.

Dato 06.04.2021

Foreløpig tilbakemelding på klage samt ønske om befaring

Viser til klage på vedtak knyttet til oppføring av seterhus på gbnr 86/1 fnr 45 i Grimsdalen landskapsvernområde. Klagen ble journalført den 4.mars 2021.

I klagen er det fremholdt et ønske om befaring der også Dovre fjellstyre og fester av naboeiendom kan være tilstede.

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i den anledning flyttet på neste styremøte for å imøtekomme ønsket om befaring, og det blir befaring i Grimsdalen fredag den 25.juni 2021.

Det legges opp til at styremøtet starter med befaring kl 10.

Dovre fjellstyre, og fester av naboeiendom gbnr 86/1 fnr 47 mottar kopi av brevet slik at de blir gjort kjent med befaringstidspunkt for å kunne være tilstede.

Grunnet befaringen og tidspunkt satt for denne, vil klagen ikke kunne behandles innenfor den alminnelige saksbehandlingstiden, jf. forvaltningsloven § 11 a.

Med hilsen

Eirin Berge
nasjonalparkforvalter

Etter våre rutiner er dette brevet godkjent og sendt uten underskrift

Dovre fjellstyre
Tore Kili Moastuen

Kopi til:

DOVRE FJELLSTYRE Kyrkjevegen 5 2660 DOMBÅS

Tore Killi Moastuen Øverbygdsvegen 271 2662 Dovre

Trond Stensby

Nasjonalpark

Dovre, Rondane

Naturreservat

Flakktjørna, Grimsdalsmyrene, Hemmeldalen, Hovdsjømyrene, Kattuglehøi, Mesætermyre, Myldingi, Veslehjerkinntjønnin

Landskapsvernområde

Dørålen, Frydalen, Grimsdalen, Vesle Hjerkin



Arkivsaksnummer: 2019/16655-4

Saksbehandler: Eirin Berge

Dato: 16.12.2020

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyret	4/2021	10.02.2021

Grimsdalen LVO - Oppfølging av byggetiltak gbnr 86/1 fnr 45 Tverrlisetre

Innstilling fra forvalter

Rondane-Dovre nasjonalparkstyret gir tiltakshaver **avslag** på søknad om endring av tidligere gitte vedtak av 8.april 2016 på gbnr 86/1 fnr 45 på Tverrlisetre som omsøkt i brev av 27.august 2019, jf brev datert 6.januar 2021. Avslaget er gitt med hjemmel i verneforskriftens § 3, punkt 1.1 og det vises til at tiltaket slik det nå er omsøkt endrer byggeskikken på stedet, og ivaretar ikke det særpregede setermiljøet i området.

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28. Frist for klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Miljødirektoratet, men sendes til Rondane-Dovre nasjonalparkstyret.

Til orientering vises det til at vedtak gitt av Rondane-Dovre nasjonalparkstyret datert 8.april 2016, fremdeles er gyldig og gir tiltakshaver anledning til å oppføre nytt seterhus på samme plass som der det tidligere gamle seterhuset stod. Det er knyttet vilkår til vedtaket, blant annet utforming, fargebruk og størrelse.

--- slutt på innstilling ---

Saksprotokoll i Rondane-Dovre nasjonalparkstyret - 10.02.2021

Enstemmig vedtatt som innstillingen.

Vedtak

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre gir tiltakshaver **avslag** på søknad om endring av tidligere gitte vedtak av 8.april 2016 på gbnr 86/1 fnr 45 på Tverrlisetre som omsøkt i brev av 27.august 2019, jf brev datert 6.januar 2021. Avslaget er gitt med hjemmel i verneforskriftens § 3, punkt 1.1 og det vises til at tiltaket slik det nå er omsøkt endrer byggeskikken på stedet, og ivaretar ikke det særpregede setermiljøet i området.

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28. Frist for klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Miljødirektoratet, men sendes til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.

Til orientering vises det til at vedtak gitt av Rondane-Dovre nasjonalparkstyre datert 8.april 2016, fremdeles er gyldig og gir tiltakshaver anledning til å oppføre nytt seterhus på samme plass som der det tidligere gamle seterhuset stod. Det er knyttet vilkår til vedtaket, blant annet utforming, fargebruk og størrelse.

Dokumenter i saken

Vedlegg:

1. Søknad fra tiltakshaver 2015
2. Uttale Oppland fylkeskommune februar 2016
3. Uttale Oppland fylkeskommune mars 2016
4. Rondane-Dovre nasjonalparkstyre - vedtak april 2016
5. Vedtak i Dovre fjellstyre om byggetiltak Tverrlisetre gbnr 86/1 fnr 45
6. Grimsdalen LVO - Oppfølging av kontroll med byggetiltak - Hans og Inger Skomakerstuen
7. Uttalelse - Kontroll byggesaker - Grimsdalen LVO - Inger og Hans Skomakerstuen
8. Tilbakemelding - Grimsdalen LVO - byggetiltak - Nørstegårdsetra gbnr 42/1 - Tverrlisetre - Hans og Inger Skomakerstuen

Saksopplysninger

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre gav den 8.april 2016 vedtak om tillatelse til oppføring av nytt seterhus på Tverrlisetre i Grimsdalen landskapsvernområde. Tillatelsen baserte seg på opplysninger og tegninger gitt i søknad fra tiltakshaver i søknad fra septeber 2015, samt uttale fra Oppland fylkeskommune fra februar 2016. Vedtaket ble gitt med vilkår om blant annet utforming , fargebruk og størrelse.

Statens naturoppsyn (SNO) gjennomførte kontroll med byggetiltak i våre verneområder i 2018. Denne saken ble i rapporten fra SNO beskrevet som et tiltak som ikke var gjennomført i tråd med tillatelsen. På vanlig måte ble kopi av SNO sin rapport oversendt tiltakshaver for kommentarer og tilbakemelding. Innlandet fylkeskommune fikk også oversendt SNO rapporten samt tiltakhavers tilbakemelding ,og ble bedt om å komme med en uttale til byggetiltaket slik det var oppført.

Under gjøres en gjennomgang av den opprinnelige byggesaken samt oppfølging av SNO sin rapport (punkt 1 og 2). Deretter behandles endringssøknaden som en ordinær byggesøknad.

1. Søknad, fylkeskommunes uttale og vedtak i nasjonalparkstyre i 2015/16

Søknad fra Hans og Inger Skomakerstuen med tegninger og kart:

«Riving og bygging av seterhus- Tverrlisætre, Grimsdalen

Vi ønsker å rive den gamle seterhuset som tilhører Nørstegård (gnr42/1) på Tverrlisætre i Grimsdalen. Sæterhuset er i svært dårlig stand og en ønsker å sette opp en ny med samme mål som den gamle. Bakgrunnen for søknaden er at en trenger husvære på Tverrlisætre i sammenheng med drifta av seterkvea og at en ønsker å gjenopprette det gamle kulturmiljøet på Tverrlisætre. Nørstegårdssætra er den eneste som er til nedfalls på Tverrlisætre og det vil være en fordel å få restaurert også denne setra. Det gamle uthuset er borte, men en trenger plass til ved og do. Det søkes derfor om å sette opp nytt uthus på samme plass som der det gamle sto, ved siden av seterhuset. Vedlagt følger tegninger av de planlagte byggene, bilder av eksisterende bygg og situasjonskart.»

Tegningene og bildene under viser plassering og utforming av omsøkt tiltak fra 2016 vedlagt søknaden.



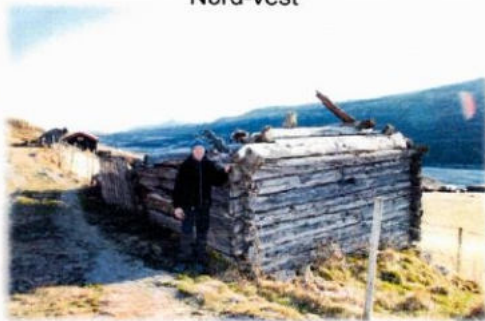
Vest



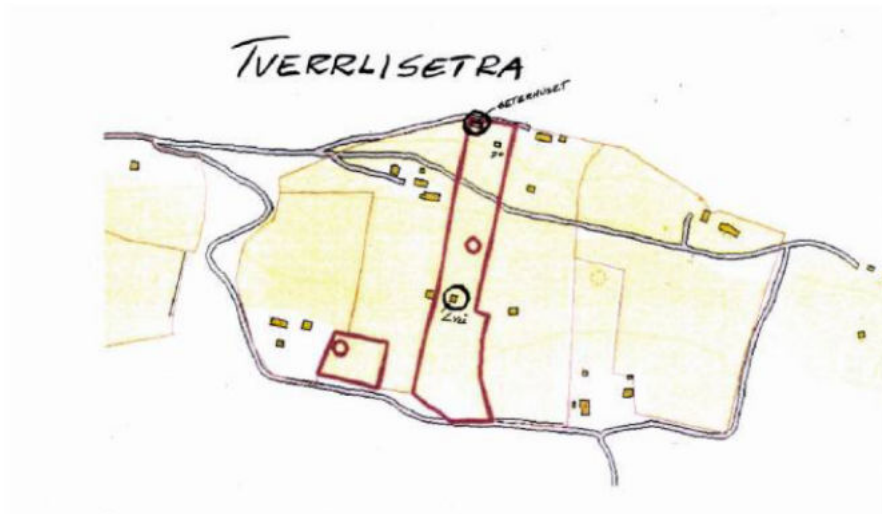
Nord-aust

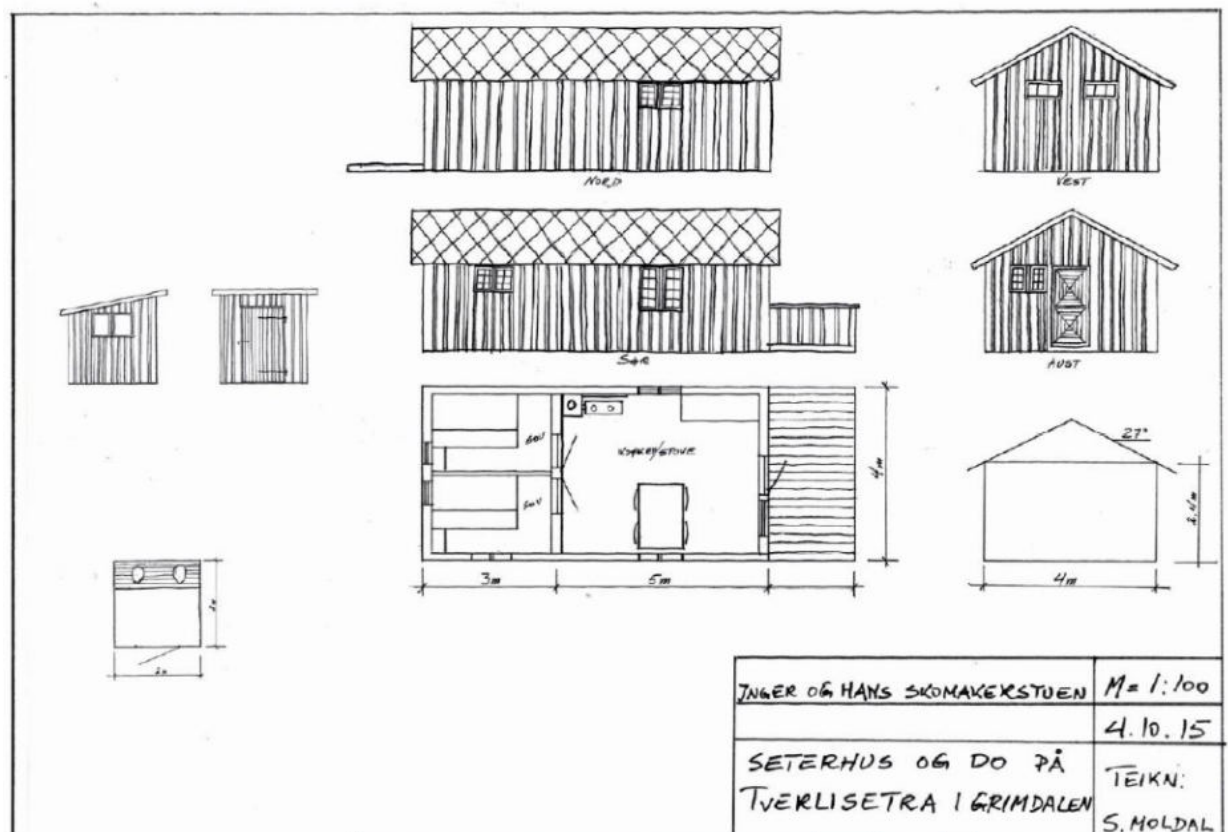


Sør-aust



Nord-vest





Fylkeskommunen i Oppland sin vurdering av søknaden

«Det er positivt for natur- og kulturlandskapet i Grimsdalen at det er drift på setra, og Kulturarv vil ikke motsette seg riving av selet. Forfallet har kommet så vidt langt at det er vanskelig å stille krav om tilbakeføring.

Det samme gjelder for så vidt riving av løa på setervollen, men vi vil allikevel be om at det vurderes om det kan være mulig å sette i stand denne bygningen. Den tradisjonelle strukturen på setra med sel og fjøs øverst på setervollen og løe lengre ned på selve vollen er karakteristisk for kulturlandskapet i Grimsdalen, og det hadde vært positivt om dette kunne videreføres på Nørstegårdssetra.

Slik det framgår av søknaden skal det nye seterhuset ha samme størrelse og dimensjoner som det gamle selet. Dette er positivt. Det bør stilles vilkår om tradisjonell fargebruk og takteking. Mot vest er det tegnet inn en platting/terrasse med rekkverk, noe som ikke er i samsvar med tradisjonell byggeskikk iseterområdene. Kulturarvenheten vil be om at det stilles vilkår i en eventuell dispensasjon om at det ikke skal være platting/terrasse med rekkverk.

Vi har ingen vesentlige merknader til uthuset.»

Nasjonalparkstyrets vedtak av 8.april 2016:

«Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i styremøte 08.04.2016 på gitte vilkår gitt Inger og Hans Skomakerstuen dispensasjon til å rive og bygge opp igjen seterhuset, samt bygge nytt uthus på Nørstegårdsetra i Grimsdalen landskapsvernområde. Dispensasjonen er gitt med hjemmel i verneforskriften for Grimsdalen landskapsvernområde § 3 pkt. 1.3 c.

Det settes følgende vilkår for tillatelsen:

- De nye byggene skal ha samme mål som de gamle og oppføres slik som vist i byggetegningene vedlagt søknaden.
- Hvis den gamle setra hadde torv på taket, skal også det nye seterhuset ha torv. Alternativt kan det brukes skifer eller bordkledning på taket.
- Dersom bygningene skal overflatebehandles skal det brukes en mørk grå eller mørk brun farge. Vinduskarmer og vindskier skal ikke hvitmales.
- Det er ikke tillatt å bygge terrasse/platting hverken med eller uten rekkverk slik som omsøkt.
- Ved innsetting av vindu, skal det brukes vindu med gjennomgående sprosser/inndelinger.
- Det skal ikke gjøres inngrep i terrenget ut over det arealet som berøres av tilbygget.
- Senest 14 dager etter utvendig ferdigstillelse skal det tas bilde av tilbygget, og dette skal sendes Rondane-Dovre nasjonalparkstyre på e-post fmoppost@fylkesmannen.no. Statens naturoppsyn vil utføre kontroll med tiltaket i hht vilkårene i tillatelsen.

Denne tillatelsen gjelder kun etter verneforskriften for Grimsdalen landskapsvernområde, og det forutsettes at tillatelser etter annet lovverk også innhentes.

Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28. Frist for klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Miljødirektoratet, men sendes til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.»

Fra saksvurderingen knyttet til vedtaket fra nasjonalparkstyret hensettes:

«Søker skriver at han ønsker å plassere den nye seterstua på samme plass som den gamle stod, og at uthuset vil bli oppført der det gamle uthuset stod.(..) Når det gjelder størrelse søkes det om en seterstue på 32 m² og et uthus på 4 m², og dette er innenfor forvaltningsplanens retningslinjer. Seterstua skal oppføres etter de samme målene som den gamle hadde. (...)... Nasjonalparkforvalter mener at oppføringen av ny seterstue ikke berører andre verneverdier enn området sin verdi som kulturmiljø og at oppføring av de nye bygningene er positivt så lenge fylkeskommunens foreslåtte vilkår blir fulgt opp»

2. SNO sin kontroll av byggetiltak, tiltakshavers tilbakemelding og fylkeskommunens uttale til ny utforming av byggetiltaket

I 2018 foretok Statens naturoppsyn (SNO) kontroll av byggetiltak i verneområdene. I rapport fra SNO står det om byggetiltaket på Tverrliseter:

«Bygningen er ikke i samsvar med byggesøknaden. Ut i fra byggesøknaden skulle seterhuset være 32 m² på eksisterende grunnmur. Huset står nå delvis på pæler og er på 39 m².»

Rapporten viser til byggetiltak på Tverrlisetet, Nørstegårdseter (omtalt som gbnr 42/1, men matrikkel viser at bygning ligger på gbnr 86/1 fnr 45).

Med bakgrunn i rapport fra SNO ble tiltakshaver tilskrevet og bedt om å komme med en tilbakemelding.

Tiltakshavers tilbakemelding av 27.august 2019:

*«I brevet sies det at seterhuset er bygd større enn det tegningene viser. Oppmålingen som SNO har utført, er gjort med utvendige mål. Vi har brukt innvendige mål som utgangspunkt for byggingen, da verneforskriften sier at det er bruksareal som skal være måleenheten. Målene for bruksareal er 4,15 m * 7,55 m, som blir 31,3 m².*

Det gamle seterhuset var helt til nedfalls og det var ikke mulig å få eksakte mål av hvor stor den hadde vært. Vi gikk derfor ut fra at vi hadde litt slingringsmonn på størrelsen.

Tomta og de gamle murene er slik at en ville sperret atkomsten til nabosetra dersom en bygde på gammel mur. Vegen bak seterhuset var tilpasset gamle dagers framkomstmiddel og ikke egnet for bil- og traktortrafikk. Dette kan en også se på de bildene som dere har lagt ved brevet. Seterhuset ble derfor trukket litt utover. Dersom dette ikke er tillatt, så vil vi mure oppunder huset med stein mellom pilarene, slik at huset får en gråsteinsmur som likner på den gamle».



Bilde av gjennomført byggetiltak på Tverrlisetre gbnr 86/1 fnr 45 fra SNO sin rapport.



Bilde av gjennomført byggetiltak på Tverrlisetre gbnr 86/1 fnr 45 fra SNO sin rapport.

Rapport fra SNO med bilder av det gjennomførte byggetiltaket og tilbakemelding fra tiltakshaver ble oversendt Innlandet fylkeskommune og de ble bedt om å komme med en uttale knyttet til det gjennomførte byggetiltaket.

Fylkeskommunen ved kulturarvenheten uttale i epost datert 17.11.2020:

«Kulturarv har ingen sterke meninger om størrelsen på selet, men utover det reagerer vi både på plasseringen utenfor eksisterende mur og fargebruk på bygningen. Vi ber om at vår uttalelse knyttet til fargebruk følges opp. Vinduer bør ha samme farge som bygningen for øvrig»,

Nasjonalparkforvalter ba om en presisering av forhold knyttet til plassering:

«Gitt det du skriver under ønsker jeg å få en presisering på det du skriver under angående plasseringen av bygningen. Er det at bygningen er plassert utenfor eksisterende/gammel mur som dere vurderer som utfordrende, det at den er plassert på peler, eller eventuelt begge deler?»

Kulturarvenheten svarer følgende:

«Begge deler, men først og fremst at den er satt opp utenfor muren. Dette endrer byggeskikken på stedet, og bidrar ikke til å ta vare på det særpregede setermiljøet i området. Bevaring av setermiljø og bygningsmiljøer bør primært skje gjennom bevaring av eksisterende bygninger, dvs eksisterende bygningsmiljøer som står i en helhetlig og opprinnelig sammenheng i seterlandskapet. I dette tilfellet er det snakk om en gjenoppbygging, men etter vår vurdering er at ny bygning bør stå på samme sted. Å fylle opp med stein mellom stolpene vil ikke avhjelpe situasjonen mye «

Oppfølging

Nasjonalparkforvalter har mottatt bekreftelse fra tiltakshaver at tilbakemelding datert 27. august 2019 skal betraktes som en søknad om endring av gitte tillatelse, jf. brev datert 6. januar 2021.

Det legges derfor opp til at nasjonalparkstyret tar stilling til søknad om oppføring av seterhus ihht tilbakemelding fra søker og bilder fra SNO sin rapport, dvs en søknad om endring. Denne må behandles som om byggetiltaket ikke er gjennomført, jf. praksis i andre saker blant annet saken knyttet til tiltak på seterhus i Frydalen LVO i Nord-Fron kommune.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for Grimsdalen landskapsvernområde til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

Verneformål – forskrift

Formålet med opprettelsen av Grimsdalen landskapsvernområde er å:

- *ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart*
- *ta vare på en del av et stort sammenhengende fjellområde, med leveområder villreinstammen i Rondane og et rikt dyre- og planteliv*
- *sikre viktige og mye brukte trekkområder for villreinen,*
- *ta vare på geologiske forekomster og landskapsformer*

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Innenfor Grimsdalen landskapsvernområde er inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter i utgangspunktet forbudt jf. verneforskriften § 3 pkt. 1.1. Det åpnes likevel for noen unntak fra dette forbudet for enkelte formål. Verneforskriften § 3 pkt. 1.3 c åpner for at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til oppføring av nødvendige nye bygninger til jordbruks- og seterformål.

Forvaltningsplan

Forvaltningsplan for verneområdene i Rondane har retningslinjer for blant annet byggesaker. Generelt sies her at en skal følge tradisjonen hvis det er behov for mer byggeareal. Det skal vurderes om annet eksisterende hus som er ute av bruk kan gis ny funksjon framfor å oppføre nytt hus. Utbedring av eksisterende hus skal prioriteres dersom dette er teknisk mulig. Forvaltningsmyndigheten skal i alle byggesaker i verneområdene samrå seg med kulturvernmyndighetene når det gjelder plassering og utforming.

s.41 står blant annet følgende som vurderes relevant i saken:

- Ved vedlikehold / restaurering / ombygging / rekonstruksjon av bygninger med kulturhistorisk verdi bør det brukes opprinnelige materialer og håndverksteknikker. Det skal ikke brukes trykkimpregnert virke. Hovedprinsipp må være å skifte ut minst mulig, dvs. maksimal gjenbruk av materialer. Kun utskifting der det er nødvendig for å utbedre/stabilisere skader.
- I tillegg til å følge retningslinjene i dette kapitlet vil forvaltningsmyndighetene samrå seg med kulturvernmyndighetene når det gjelder plassering og utforming i forbindelse med alle byggesaker som krever dispensasjon etter verneforskriften.

Fylkesmannen i Oppland har gitt ut veilederen «Seterbygningene – verdier og utfordringer» (Raddum 2007) som blant annet gir råd om hvordan vedlikehold av og tilbygg på seterhus kan skje med utgangspunkt i tradisjonell byggeskikk og med spesielt fokus på Grimsdalen. Det kan ved byggetillatelse stilles vilkår om mer detaljert utforming, i tråd med råd/retningslinjer i veilederen. Tverrlisetre er omtalt i fylkesmannens veileder:

«Tverrlisætre

setergrend ligger midt i dalen. For en som kommer utenfra er det særlig ett forhold som gjør inntrykk – mangfoldet i uttrykksformer når en ankommer stedet fra vest. Her er det høge hus og låge hus, stående og liggende panel blandet med tømmer. Sterke farger som blått, brunsvart og rødt og noe ubehandlet treverk. Mest blikktak – og mest sinkfarget. Den lett "anarkistiske" holdningen til miljøet har en viss sjarm. Det er ikke ønskelig å endre på dette bildet - kanskje med ett unntak; det er nok litt uvanlig med så dominerende blåfarge i et setermiljø. Hvis en ønsker å stikke seg litt ut, så er en rødfarge bedre, og da fortrinnsvis på mindre hus. Store og blå hus blir veldig dominerende. I og med at det er malt/beiset, må en fortsette å male. En bør finne en farge som ikke bryter så veldig med omgivelsene, en halvmørk brunfarge ville nok være å foretrekke.

Ellers er holdningen gjerne den at så lenge avvikene/unntakene fra det ideelle er få og små, så kan de snarere være med og berike miljøet enn å forringe det.

Setrene til Hovdelykkja med nyere hytte, Nørstegard, Budsjord, øvre og nedre Lindsø preger landskapet på en harmonisk og god måte.

Landskapet på Tverrlisætre og andre grender kan i noen grad være preget av ufullstendige hus eller ruiner. Det er viktig at husrester ikke ryddes. La de få være i fred og la de forsvinne av seg sjøl. Om nødvendig må en sikre dem slik at de ikke er til fare for folk og dyr. Det kan gjøres med et enkelt trådgjerde.» (Raddum 2007)

s.46

Ved behandling av søknader om nybygg i forbindelse med jordbruks- og seterformål gjelder følgende i tillegg til de generelle retningslinjene:

- Ta hensyn til den strukturen og bygningsstørrelsen som er på setra, i seterområdet eller på bygningene fra tidligere. Tradisjonen med hensyn til plassering i terreng, form og materialbruk er viktig å videreføre, eksempel panel, takutstikk, tekking og farge.

- Nye hus bør ha et uttrykk/utforming som viser når de er oppført, men underordne seg helheten i miljøet, jf. punktet over.
- Plassering av nye landbruksbygg skal søkes lagt til setra. Dersom slik plassering ikke lar seg forene med spesielle hensyn knyttet til bygningsmiljøet, landskapsmessige hensyn eller hensyn til andre verneverdier skal annen plassering vurderes.

I tillegg fremgår det av forvaltningsplanen at stort sett hele Grimsdalen landskapsvernområde er å regne som seter- og kulturlandskapsområde der det er spesielt viktig å ivareta kulturmiljø og kulturlandskap, og at forvaltningsmyndigheten bør være positiv til søknader tilknyttet blant annet melkeproduksjon.

Naturmangfoldloven

Søknaden må i tillegg til verneforskrift og retningslinjer i forvaltningsplan også vurderes etter naturmangfoldlovens miljørettslige prinsipper i §§ 8-12 (kunnskapsgrunnlag, føre-var prinsippet, samlet belastning på økosystemet, kostnader ved miljøforingelse bæres av tiltakshaver samt miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder), jamfør § 7.

Presedens

I byggesaker vil det ofte være en problemstilling at tiltaket isolert sett ikke er særlig problematisk, men at samlet effekt av flere tilsvarende tiltak vil redusere verneverdiene. Også ved enkeltsaker som gjelder små tiltak, må det ses hen til presedensvirkningene ved at andre kan få dispensasjon/tillatelse til tilsvarende tiltak. Dette følger ikke minst av kravene til likebehandling.

Presedensvirkninger avhenger for det første av sannsynligheten for at andre vil søke om dispensasjon/tillatelse til tilsvarende tiltak, og for det andre av konsekvensene for verneverdiene og verneformålet av at det blir gitt dispensasjon til tilsvarende tiltak.

Vurdering

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre gav Hans og Inger Skomakerstuen tillatelse med vilkår til oppføring av bygning på gbnr 86/1 fnr 45 på Tverrlisetre den 8.april 2016. Ifølge kontrollrapport fra SNO er tiltaket ikke oppført i tråd med vedtaket. Tiltakshaver viser til i sin tilbakemelding at de trodde de hadde slingringsmann i forhold til størrelsen samt at tidligere plassering praktisk var vanskelig for bil- og traktoratkomst for nabosetra. Dette har gjort at bygningen har fått en annen plassering enn tidligere og har medført at bygningen er understøttet av pilarer på den sørlige langsiden. Tiltakshaver skriver at dersom dette ikke er tillatt vil de mure oppunder huset med stein mellom pilarene slik at huset får en gråsteinsmur som ligner på den gamle. Videre at de vil beise bygningen i en mørkere farge ved neste vedlikehold.

Det er avklart med tiltakshaver at hans tilbakemelding av 27.august 2019 skal anses som en søknad om endring av tidligere gitt tillatelse,jf brev av 6.januar 2021. I vurderingen av søknaden skal det forhold at tiltaket allerede er gjennomført ikke tillegges vekt, men søknad

skal behandles som om tiltaket ikke var gjennomført. På dette grunnlag blir også uttalen til Innlandet fylkeskommune vurdert som en uttale til en endringssøknad.

Kunnskapsgrunnlaget om verneverdiene i dette området er godt. Når det gjelder villrein foreligger NINA Rapport 1013, Sluttrapport fra GPS-merkeprosjektet 2009-2014 og NINA Rapport 339 fra 2008 som oppsummerer kunnskapsstatus og leveområde, samt tilhørende kart utarbeidet i forbindelse med arbeid med regional plan for villreinen i Rondane og Sølknletten. NINA Rapport 551 utreder konflikten mellom villrein og menneskelig ferdsel i området (§ 8). Grimsdalen har viktige funksjonsområder for villreinstammen i et helårsperspektiv, og det er et villreintrekk som går øst for Verkjessætre nærmere Pundarvangen. Grimsdalvegen er åpen for allminnelig ferdsel inkludert motorferdsel, mellom 5. juni og 1. desember. Grimsdalen er definert som et nasjonalt viktig kulturlandskap og har stort biologisk mangfold knyttet til kulturlandskapet – som skyldes at det fortsatt er igjen store arealer med artsrik gammel natureng som holdes i hevd ved beite.

Grimsdalens store verdi som kulturmiljø er blant annet knyttet til tidligere tids seterbruk, og ivaretagelse av det kulturlandskapet setermiljøet utgjør er en del av verneformålet. Alle setermiljøene i Grimsdalen er bygningsmiljøer med særlig stor verneverdi. Grimsdalen inngår i nasjonalt viktige kulturlandskapsområder og bygningsmassen utgjør viktige elementer i kulturlandskapet. Bygningen som tidligere stod på gbnr 86/1 fnr 45 på Tverrliset er SEFRAK-registrert og er meldepliktig etter kulturminneloven § 25.

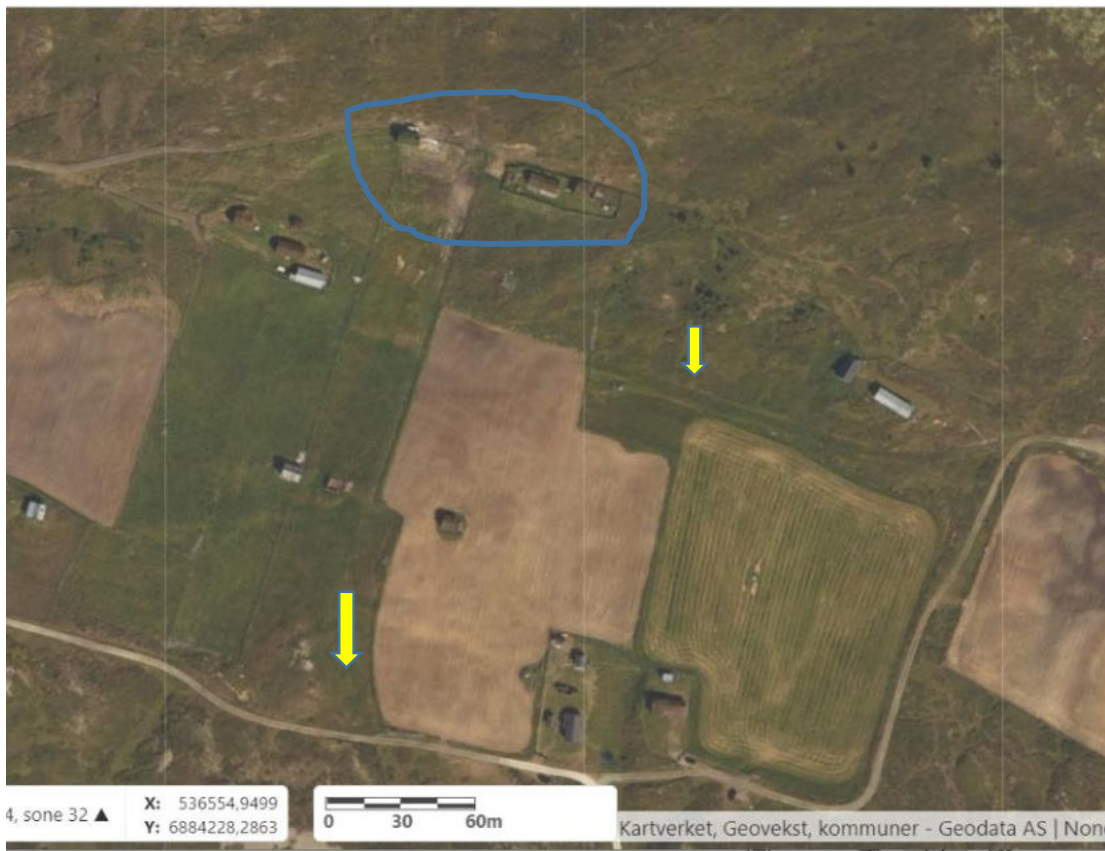
Kulturarvenheten hos Innlandet fylkeskommune skriver i sin uttale at de ikke reagerer på størrelsen på seterhuset men de reagerer på plassering utenfor eksisterende (gammel) mur og fargebruken. Fylkeskommunen peker på at plasseringen utenfor gammel mur endrer byggeskikken og at å fylle opp med stein mellom stolpene vil ikke avhjelpe situasjonen mye. Bortfall/riving av eldre bygninger er en del av vår kulturhistorie og gamle tufter bidrar også til dette. Veilederen «Seterbygninger – verdier og utfordringer» (Raddum 2007) viser til at det på Tverrliset er et mangfold i uttrykksformer i materialbruk, farger og størrelser, og at setrene til Nørstegard, sammen med andre seterbygninger preger landskapet på en harmonisk og god måte.

Tiltakshaver initielle ønske i henhold til søknad fra 2016 var å gjenopprette det gamle kulturmiljøet på setra. Etter nasjonalparkforvalters vurdering vil hensynet til særpreget og ivaretagelse av bygningsmiljøet i en helhetlig, harmonisk og opprinnelig sammenheng opprettholdes ved at nytt seterhus får samme plassering som det gamle.

I tidligere vedtak fra 2016 er det helt klart lagt til grunn av nasjonalparkstyret at tiltakshaver søkte om å få oppføre ny bygning på samme sted som den gamle bygningen stod. Dette fremkommer i saksvurderingen. Dette har således vært en forutsetning for å gi tillatelse til oppføring seterhuset. Det ble videre gitt vilkår om vindusutforming, fargesetting av bygning inkludert vinduer i henhold til uttale fra kulturarvenheten hos fylkeskommunen. I Dovre fjellstyre sitt vedtak fra 2016 synes det også at en her har gitt tillatelse til oppføring av nytt seterhus på samme sted som der det gamle seterhuset stod.

Oppføring av nytt seterhus er tidligere vurdert å være et byggetiltak i tilknytning til pågående landbruksnæring og det drives landbruksdrift (grovforproduksjon) på gbnr 86/1 fnr 45 i dag (bekreftet av Dovre kommune). Det er positivt at det drives aktivt landbruk i Grimsdalen. Orthofoto viser at det er tilgang til dyrkamarka andre steder enn via seterhusene for gbnr 86/1 fnr 45 men også for nabosetra gbnr 86/1 fnr 47 (jf gule piler i figur 1 under). Omsøkt,

ønsket plassering av seterhuset vurderes derfor ikke å være knyttet opp til praktiske, landbruksmessige hensyn (for eksempel tilgang til dyrkamarka med landbruksutstyr).



Figur 1; Orthofoto som viser seterhuset til gbnr 86/1 fnr 45 og gbnr 86/1.fnr 47 i blå sirkel. Gbnr 86/1 fnr 45 lengst til venstre. Gule piler viser synlige kjørespor.

Setrene og stier/veger var ikke bygd med tanke på atkomst med bil eller annet motorisert kjøretøy helt inntil seterhusene da de i sin tid ble oppført. Nasjonalparkforvalter vurderer at hensyn til tilgang til setra med ulike kjøretøy bør skje gjennom andre tiltak enn flytting av seterhus dersom det skal legges til rette for slike hensyn.

Når det gjelder størrelsen på seterhuset er det i tidligere vedtak fra nasjonalparkstyre gitt at den skal være som de oversendte tegningene. Disse tegningene viser tydelig utvendige mål på 4 x 8 meter, dvs et bebygd areal (BYA) på 32 m². Det søkes nå om et bebygd areal på 39 m² og et bruksareal på 31,55 m². Nasjonalparkforvalter peker på at årsaken til vilkår om bebygd areal på 32 m² ligger i den opprinnelige søknaden – der ny bygning skulle tilpasses plassering der det tidligere seterhuset stod.

Nasjonalparkforvalter legger vekt på uttalelsene til Innlandet fylkeskommune som fagmyndighet på kulturminner. Nasjonalparkforvalter vurderer videre at det er en risiko for å skape presedens for lignende saker ved å innvilge søknaden. En slik presedens vil kunne få negative konsekvenser for verneverdiene i området samlet sett. I Grimsdalen landskapsvernområde er det 64 seterhus, 37 andre landbruksbygninger, 64 hus for

dyr/landbruk lager/silo. Sannsynligheten for at flere vil søke om endret plassering av bygninger ved nyoppføring vurderes å være liten, men er tilstede. De samla konsekvensene av at bygninger flyttes fra sin opprinnelige plassering kan bli svært negative på sikt for Grimsdalens særegne seterbebyggelse. Vurderingen er at omsøkt endring ikke bør tillates da det endrer byggeskikken på stedet og ikke bidrar til ivaretagelse av det særpregede setermiljøet.

Konklusjon

Med bakgrunn i de overnevnte vurderinger, tilrår nasjonalparkforvalter at søknad om endring av tidligere tillatelse knyttet til plassering og utforming av seterhus avslås med bakgrunn i at dette vil bidra til å redusere setermiljøets særpreg som er et av flere formål med opprettelsen av Grimsdalen landskapsvernområde.

Det vises til at Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har gjort et vedtak om tilatelse til oppføring av seterhus datert den 8.april 2016 og at dette fremdeles er gyldig.



Arkivsaksnummer: 2019/10186-23

Saksbehandler: Eirin Berge

Dato: 14.06.2021

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	34/2021	25.06.2021

Grimsdalen LVO - Forberedende klagebehandling - nydyrking gbnr 86/1 fnr 95 i Dovre kommune - Ingvild Haugom Amundgård

Innstilling fra forvalter

Med hjemmel i forvaltningsloven § 33 opprettholder Rondane-Dovre nasjonalparkstyre sitt vedtak fra møte 17.mars 2021, utvalgsak 17/2021.

Saken blir sendt til Miljødirektoratet for endelig avgjørelse

Hovedinnholdet i klagen er vurdert, og vi kan ikke se at klagens anførsler etter vurdering av disse skulle tilsi at vedtaket i utvalgsak 17/201 endres

Nasjonalparkstyret har behandlet saken på en lovmessig måte, basert på eksisterende kunnskap både villrein og kulturlandskap og avveninger av de ulike verneverdiene.

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

Vedlegg:

- 1 Klage fra Villreinnemnda for Rondane og Sølknletten - Grimsdalen LVO - dispensasjon - nydyrking - beitekulturivering - Haverdalseter gbnr 86/1/95 - Ingvild Haugom
- 2 Uttalelse - Grimsdalen LVO - dispensasjon - nydyrking - beitekulturivering - Haverdalseter gbnr 86/1/95 - Ingvild Haugom Amundgård
- 3 Særutskrift Sak-Grimsdalen LVO-Nydyrking Haverdalen gbnr 86/1 fnr. 95 - Ingvild Haugom

Saksopplysninger

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har mottatt klage fra Villreinneda for Rondane og Sølknletten datert 24.april 2021. Villreinnemnda klager på vedtak om nydyrking i Haverdalen,

utvalgssak 17/2021 styremøte den 17.mars 2021. Villreinnemnda mottok kopi av vedtaket den 6.april 2021.Villreinnemnda klager på dispensasjon til nydyrking i vedtaket. Det klages ikke på den del av vedtaket som gir anledning til beitekultivering.

Klagen ble oversendt tiltakshaver som anses som motpart i saken, til uttale. Det ble gitt en frist for uttale på 3 uker. Uttale fra tiltakshaver er mottatt den 31.5.2021.

Klagen (utdrag, hele klagen er vedlagt saken)

«Vi viser til oversendelse av vedtak fra Rondane-Dovre nasjonalparkstyre 06.04.21 Klagen framsettes innen klagefristen. Villreinnemnda for Rondane og Sølknkletten er i flere arealplansaker vurdert som klageberettiget av Statsforvalteren/Fylkesmannen. Også denne saken gjelder hensynet til villreinen, og villreinnemnda for Rondane-Sølknkletten anser seg som klageberettiget i saken.

Villreinnemnda påklager vedtak i Rondane-Dovre nasjonalparkstyre 17.03.21 om å gi dispensasjon til nydyrking av inntil 17 daa nydyrking i Haverdalen i Grimsdalen landskapsvernområde (LVO). Dispensasjonen omfatter også beitekultivering på 16 daa. Denne delen av vedtaket påklages ikke.

Klagen begrunnes i naturmangfoldlovas §10 om å vurdere samla belastning. Villreinnemnda for Rondane og Sølknkletten mener at den samla belastningen etter Nml §10 ikke er tilstrekkelig vurdert og hensyntatt, i forhold til konsekvenser for villreinen.

Målt ut fra kart er det mellom 6 og 700 meter fra seterbebyggelsen til dyrkingsområdet ved Haverdalsåe. I saksframstillingen vises det til at «*Det omsøkte arealet til nydyrking ligger ikke i direkte tilknytning til setra eller anna dyrka areal, men i utkanten av utmarka*», mens forvaltningsplanen viser til at «Nydyrking bør fortrinnsvis skje i tilknytning til annen dyrka mark og setrer» (jfr. «Verneforskrift og forvaltningsplan» under). Formålet er å få nok beite til produksjonsdyr om sommeren og spredeareal for husdyrgjødsel. Det er planer om å ha 31 melkekyr på setra, samt ungdyr på beite, totalt 30-50 dyr. Ungdyra er oppgitt å skulle gå sammen med melkekyrne. Dyra vil kjøres inn når vegen åpner 15.juni og planen er at dyra skal være på setra ut august/begynnelsen av september.

I saksframstillingen til nasjonalparkstyret vises det til at kunnskapsgrunnlaget om verneverdiene i området er godt. For villrein vises det til NINA Rapport 339 (fra 2008), NINA Rapport 551 (2010), og NINA Rapport 1013 (2014).

NINAs overvåkingsprosjekt for villrein og ferdsel har fortsatt etter 2013. GPS-posisjonene for merka simler viser at områdene nord og sør for Haverdalen brukes av villrein, men at det allerede med dagens bruk synes å være en unnvikelseeffekt for selve Haverdalen

Bestandsplanen for Rondane Nord 2021-2025¹ beskriver en alvorlig situasjon for villreinen i Rondane, der bestandsmålet for planperioden 2016-2020 ikke er oppnådd. Rondane Villreinområde er de siste årene i realiteten er delt i tre delbestander fordi tidligere trekk er opphørt; Rondane Sør, Rondane Nord: Områdene sør og nord for Ula elv. Det er ingen tegn til at disse trekkene vil ta seg opp igjen i overskuelig fremtid med mindre konkrete, og dels omfattende tiltak iverksettes. I den nye bestandsplanen som fortsatt er under behandling er bestandsmålet for bestanden sør for Ula elv foreslått redusert med 20% fra 500 til 400 dyr. For områdene nord for Ula elv (inkludert Haverdalen) er det langsiktige bestandsmålet foreslått opprettholdt på 1200 dyr, men er for inneværende bestandsplanperiode satt til 1100 dyr. Fotråteutbruddet sommeren 2019 var nok et faresignal om sårbarheten til villreinstammen i Rondane Nord, da anslagsvis 30-40 % av kalvene døde i løpet i perioden fram til septemberoktober. Nasjonalt har det blitt økt fokus på ivaretagelse av villreinen gjennom «Kvalitetsnormen for villrein» som ble fastsatt av Klima- og miljødepartementet 23. juni 2020

(<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/negative-paverknader-pa-villreinen-skalkartleggast/id2715331/>). Formålet med kvalitetsnormen er å bidra til at villreinen og de ulike villreinområdene forvaltes på en slik måte at internasjonale forpliktelser overholdes, og at nasjonale målsettinger om ivaretagelse av levedyktige bestander innenfor sine naturlige utbredelsesområder nås. Hvert fjerde år skal tas en gjennomgang av tilstanden i de 24 villreinområdene i Norge. Dersom klassifiseringen etter kvalitetsnormen viser at kvaliteten for et villreinområde er dårlig, skal det vurderes om det skal lages en plan for hvordan kvaliteten kan bedres. Alle de nasjonale villreinområdene, inkludert Rondane, (<https://www.villrein.no/omvillreinomrdene>) vil bli klassifisert i løpet av 2021. Den norske «rødlista» over truede arter fra 2015 er under revisjon, og en revidert liste vil bli framlagt i november 2021. Villreinen var i 2015 kategorisert som «livskraftig», mens den i det nye forslaget foreslås kategorisert som «Nær truet»

Klagegrunnlag: Manglende vurdering av samla belastning etter Naturmangfoldlova §10

I saksframstillingen til nasjonalparkstyret vises det til at «Den samlede belastningen nml § 10, også når en tar høyde for eventuelt andre lignende tiltak gitt de samme forutsetninger, anses å være akseptable». Dette er ikke nærmere begrunnet.

Framtidig bruk/tiltak

Sivilombudsmannen uttalte seg i mars 2018 til behandlingen av en dispensasjonssak for bygging av hytte i randområdet til regional plan for Nordfjella med Raudafjell 2014-2025 (<https://www.sivilombudsmannen.no/uttalelser/dispensasjon-til-oppforing-av-hytte-irandomradet-for-villrein/>). Sivilombudsmannen drøfter her betydningen av enkeltsaker i forhold til presedens og samla belastning (Nml §10):

«I saker som denne, hvor naturmangfoldet er berørt, er det ikke tilstrekkelig å vurdere skadevirkningene isolert og kun ut fra et nåtidsperspektiv. Etter naturmangfoldloven § 10 skal «påvirkning av et økosystem ... vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for». Denne bestemmelsen skal blant annet forhindre en gradvis forvitring av leveområder hvor inngrepene gjerne finner sted «bit for bit, over tid, til den samlede belastningen er så stor at leveområder, arter eller genetisk mangfold kan gå tapt», jf. Ot.prp. nr. 52 (2008-2009) s. 104.» Det har på denne setra her vært en gradvis prosess mot stadig større inngrep, jfr. beskrivelsen av tiltaket foran. Da det ble gitt tillatelse til å bygge fjøs i 2013 ble den omfattende utmarksbeitinga som var planlagt, utslagsgivende i saksinnstillingen, se beskrivelse foran. Det er ikke foretatt noen ny vurdering av planlagt produksjonsform som grunnlag for dispensasjonen som nå er gitt til nydyrking. Med en produksjonsform med høytproduserende mjølkekyr og ungdyr som skal gå sammen med mjølkekyrne (opptil 50 dyr), vil nemnda stille spørsmålstegn ved om det er samsvar mellom produksjonsform og ressursgrunnlag (nydyrkingsfeltet ligger på vel 1000 moh). Nemnda mener derfor det en er en risiko for at det vil komme flere søknader om nydyrking/beitekulturering fra samme driver framover, og at en bit-for-bit-utvikling som Sivilombudsmannen beskriver, vil fortsette.

Presedens

Rundskriv om forvaltning av verneforskrifter (M106-2014) viser til at selv om et omsøkt tiltak er innenfor rammen av en spesifisert dispensasjonsbestemmelse må det likevel foretas en selvstendig vurdering av om dispensasjon skal gis, og en eventuell presedensvirkning skal da vurderes.

Dersom det åpnes for nydyrking av denne typen midt inne i et villreinområde, ikke i randsona, vil det gi en uheldig presedensvirkning for verneområdene i Rondane-Dovre. Bare i Grimsdalen LVO er det i henhold til forvaltningsplanen rundt 65 setrer. Ved å åpne for «fulldyrking» for beite risikerer en at beiteområdene for villreinen blir stadig redusert/fragmentert. Hver dispensasjon om nydyrking må derfor vurderes nøye i forhold til villreinhensyn. Det er ikke gitt noen oversikt over hvor store arealer som er nydyrket de siste årene eller hvordan søknader om nydyrking er vurdert I selve Haverdalen er det et fåtall setrer. Nabosetra fikk imidlertid tillatelse i 2014 til nybygg (42 m2) for mjølkebeu/ytebeu. Dersom det åpnes for nydyrking i Haverdalen gjennom denne dispensasjonen, kan dette skape presedens og åpne for nydyrking også for øvrige seterberettigede i området. Det vil ha negative konsekvenser for villreinen, både i forhold til

fragmentering og reduksjon av viktige funksjonsområder. Det vil også ha negative konsekvenser i forhold til økt trafikk på vegen inn til Haverdalsseter som følge av en mer intensiv produksjonsform enn tradisjonelt seterbruk (vegen skjærer over et viktig villreintrekk).

Konklusjon

Villreinemnda for Rondane og Sølnekletten mener at den samla belastningen etter Nml §10 ikke er tilstrekkelig vurdert og hensyntatt, i forhold til konsekvenser for villreinen. Vilåårene for å innvilge dispensasjon er derfor ikke til stede.

Uttale fra motpart i saken (hele uttalen er lagt ved saken):

I klagen skrives det: "Nemnda mener derfor det er en risiko for at det vil komme flere søknader om nydyrking/ beitekultivering fra samme driver fremover, og at en bit-for-bit-utvikling som Sivilombudsmannen beskriver (fra en annen sak), vil fortsette". Dette har ikke ver en bit-for-bitutvikling fra vår side. Vi har i forkant av byggingen av seterfjøset sendt med driftsplan og vert i ner dialog med nasjonalparkforvalter, fjellstyre og lokalt landbrukskontor gjennom hele prosessen. En bit-for-bit-utvikling ville ikke vert gunstig for et gårdsbruk, og vi hadde ikke satset og bygget dersom vi ikke har en plan i forkant. Områdene for dyrking og beitekultivering har vi tidligere fått tildelt uten klage, men da vi ikke var klar over restriksjoner på eksempelvis gjødsling har vi nå søkt om vedtaksendringer for å kunne nytte husdyrgjødsel og kunstgjødsel for en optimal utnyttelse av områdene. I forkant av søknaden om vedtaksendring har vi hatt digitalt møte med Nasjonalparkforvalter Eirin Berge, representanter fra Lesja og Dovre Landbrukskontor og representant fra Dovre Fjellstyre, hvor formålet var å kartlegge og finne gode og gjennomtenkte retningslinjer for bruken av området.

I klagen kommenteres det også antall dyr som skal beite, hvor nemnda mener vi skal ha 50 dyr gående på arealene vi ønsker å dyrke og beitekultivere. Planen vår er og har alltid vert å ha 31 melkekyr på utmark og innmarksbeite. Ungdyrene derimot skal gå på utmarksbeite, men skal tilvennes fjøset for eventuell bruk som melkekyr året etter. Fjøset er bygd for det antall kyr vi har i dag.

I klagen skrives det om økt trafikk inn til seterstulen og de negative konsekvensene ifm dette. Dersom områdene vi har søkt om ikke kan gjødsles og optimaliseres til innmarksbeite, vil dette kreve økt antall rundball- og kraftforleveranse fra bygda. Det er dette vi i stor grad ønsker å unngå, da det heller ikke er økonomisk heldig for oss. Slik det er planlagt kommer melkebilen hver tredje dag og tilleggsforing 2 ganger per mnd. Denne type kjøring vil foregå i samme tid som det er høysesong for turisme, og vi mener vår mengde trafikk ikke kan sammenlignes med bil- og sykkeltrafikk i turistnæring. Tror heller ikke den form for trafikk er skadelig.

Nemnda viser også bekymringer for at beiteområdene til reinen blir redusert/fragmentert dersom det tillates "fulldyrking", og mener hver dispensasjon om nydyrking må vurderes nøye. Selv har vi sett spor av at reinen benytter seterkvea vår som vårbeite, og mener områdene vi ønsker å dyrke og beitekultivere også kan gjøre samme nytte for reinen. Vi har, som tidligere nemnt, vert i kontakt med blant annet nasjonalparkforvaltere, fjellstyre og landbrukskontoret både på befaringer og digitale møter for å finne en god løsning som fungerer både for våre beitedyr og vilt. (Elgen nytter også godt av kvea på høst, vinter og vår). Vi har også hatt befaringer sammen med arkeologer.

Jeg er, og har alltid vert, interessert i gamle tradisjoner som eksempelvis setring, og mener setring har mange goder med seg. Jeg har i mine 30 år i Haverdalen selv erfart at vier og bjørkeskog øker, og

at dalen gror mer og mer igjen. Aktiv beiting i Haverdalen vil ha en positiv effekt på dette, og dermed bidra til økt artsmangfold i planteriket.

Områdene vi har søkt om har ligget på vedtak allerede før nasjonalparken ble utvidet, og det ble besluttet å legge nasjonalparken på utsiden av arealene. Den gangen ble alle setereiere i Haverdalen spurt om de ønsket beite- eller areal for dyrking. Det var kun to setereiere som var interessert, inklusiv min far. Vi fikk dermed tildelt disse områdene og vi la dette inn i vår driftsplan.

Områdene som er tildelt er allerede grasmark. Det vil dermed bli minimal jordbearbeiding og områdene vil ikke endre karakter. Kjøring ut til områdene vil skje ved bruk av gammel traktorvei som også nyttes til uttak av ved. Kunstgjødsel vil bli nyttet 1-2 ganger per år. Husdyrgjødsel kjøres på med slange og gjødselnedfeller og begrenser kjøring til en tur/retur med nedfeller og slangetrommel. Husdyrgjødsel skjer antageligvis hvert andre eller tredje år, alt etter behov. Behovet vårt for tilleggsareal er stort, og samtidig har vi et ønske om å bevare Haverdalens kulturlandskap og kulturminne med aktiv setring.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for Grimsdalen landskapsvernområde til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

Styrets vedtekter punkt 12. Klageadgang, klageinstans og klagebehandling :

Fylkesmannen har klagerett på vedtak fattet av nasjonalparkstyret jf. naturmangfoldloven § 62 tredje ledd siste setning. For øvrig gjelder de alminnelige regler om klageadgang. Klage på vedtak truffet av styret, må vurderes/klagebehandles av styret med mindre det er avtalt at saken kan behandles av AU/forvalter. Dersom vedtak truffet av AU/forvalteren etter delegert myndighet påklages, skal klagen vurderes/klagebehandles av styret/arbeidsutvalget før den eventuelt sendes over til Miljødirektoratet som endelig klageinstans. Miljødirektoratet er endelig klageinstans for vedtak som treffes av styret/ forvalter som forvaltningsmyndighet.

Forvaltningsloven

§ 28

Enkeltvedtak kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse i saken til det forvaltningsorgan (klageinstansen) som er nærmest overordnet det forvaltningsorgan som har truffet vedtaket (underinstansen).

§ 29

Fristen for å klage er 3 uker fra det tidspunkt underretning om vedtaket er kommet frem til vedkommende part. Skjer underretningen ved offentlig kunngjøring, begynner klagefristen å løpe fra den dag vedtaket første gang ble kunngjort.

§ 33

Om forberedelse m.m. av klagesaker gjelder kapittel IV og V tilsvarende, når ikke annet følger av reglene i denne paragraf.

Underinstansen skal foreta de undersøkelser klagen gir grunn til. Den kan oppheve eller endre vedtaket dersom den finner klagen begrunnet. Dersom vilkårene for å behandle klagen ikke foreligger, skal underinstansen avvise saken, jfr. dog § 31.

Når noen reknes som motpart i saken skal underinstansen varsle vedkommende snarest mulig, jfr. likevel § 16 tredje ledd. Samtidig skal settes frist for å gi uttalelse. Varsles klagemotparten ved brev, skal kopi av klagen vedlegges med mindre parten etter § 19 kan nektes adgang til den.

Blir det ikke truffet avgjørelse som nevnt i annet ledd, skal sakens dokumenter sendes klageinstansen så snart saken er tilrettelagt. Dersom underinstansen gir til klageinstansen uttalelse som partene kan kreve å få se uten hinder av § 19, skal den sende kopi til partene med mindre Kongen er klageinstans.

Klageinstansen skal påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes. Den kan pålegge underinstansen å foreta nærmere undersøkelser m.m.

Verneformål – forskrift

Formålet med opprettelsen av Grimsdalen landskapsvernområde er å:

- *ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart*
- *ta vare på en del av et stort sammenhengende fjellområde, med leveområder villreinstammen i Rondane og et rikt dyre- og planteliv*
- *sikre viktige og mye brukte trekkområder for villreinen,*
- *ta vare på geologiske forekomster og landskapsformer*

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Innenfor Grimsdalen landskapsvernområde er inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter i utgangspunktet forbudt jf. verneforskriften § 3 pkt. 1.1. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til oppdyrking/beitekultivering av nye arealer, jf. § 3 punkt 1.3 bokstav g.

Forvaltningsplan

Forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane omtaler nydyrking og beitekultivering som følger, s.32:

«Opprettholdelse av jordbruksdriften er ønskelig i forhold til formålet med vernet. Søknad om nydyrking skal vurderes konkret i forhold til verneverdiene i hvert enkelt tilfelle. Dersom nydyrking ikke kommer i konflikt med verneverdier, kan en påregne tillatelse. Nydyrking bør fortrinnsvis skje i tilknytning til annen dyrka mark og setrer.

Nydyrking på tidligere dyrka mark vil bli prioritert foran nydyrking i utmark. Søknader vil bli vurdert etter følgende momenter:

- *virkning for biologisk mangfold*
- *virkning for kulturlandskapet, kulturmiljøer og kulturminner*
- *visuell virkning på landskapet og i forhold til estetikk*
- *søkers behov for tilleggsareal*

Jf. forskrift om nydyrking, § 3, omfatter nydyrking tre typer:

- *opparbeiding fra udyrket mark til fulldyrket mark,*
- *opparbeiding fra udyrket mark til overflatedyrket mark og*
- *opparbeiding fra jordbruksareal som har ligget brakk i over 30 år til overflatedyrket eller fulldyrket mark.*

Opparbeiding av jordbruksareal fra overflatedyrket mark til fulldyrket mark er ikke nydyrking. Kulturmark som slåttemark (ugjødslet slåtteng, urterike slåttenger m.v.) og enkelte typer av beitemark (ugjødslet hagemark og einerbakker m.v.) er ikke overflatedyrket mark.

Opparbeiding av slike areal til overflatedyrket eller fulldyrket mark er derfor nydyrking og søknadspliktig.

Med beitekultivering menes fjerning av tuer, busker, kratt og lyng for å få opp arter som beites av husdyr, uten at terrenget gjøres egnet for maskinell høsting. Beitekultivering er søknadspliktig. Imidlertid er kultivering av eksisterende kulturlandskap og krattrydding først og fremst knyttet til seterstulene sterkt ønskelig ut fra verneformålet i landskapsvernområdene.

På setervoller og jordbruksarealer som har vært brukt som ugjødsla beite og/eller slått uten pløying og med høyt biologisk mangfold, bør det avstås fra pløying og harving, gjødsling med kunstgjødsel, gjødsling med tilkjørt husdyrgjødsel og såing med nye sorter. Beitebruk bør prioriteres til disse arealene eller til andre arealer med påvist høyt biologisk mangfold. Arealer til nydyrking er mest aktuelt å tillate i tilknytning til andre jordbruksarealer.

Naturmangfoldloven

Naturmangfoldlovens miljørettslige prinsipper i §§ 8-12 (kunnskapsgrunnlag, føre-var prinsippet, samlet belastning på økosystemet, kostnader ved miljøforringelse bæres av tiltakshaver samt miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder) skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, herunder når et forvaltningsorgan tildeler tilskudd, og ved forvaltning av fast eiendom, jmfør § 7.

Vurdering

Villreinnemda for Rondane og Sølneletten vurderes å være klageberettiget etter forvaltningsloven § 28 da de har en reell, direkte interesse av utfallet i saken. Villreinnemda har blant annet oppgaver knyttet til bestansforvaltning av villrein og høringspart i mange arealforvaltningssaker, inkludert arealbruk i verneområdene der disse saken ikke er knyttet

opp mot verneforskriftenes spesifikke dispensasjonsbestemmelser. Villreinnemda mottar kopi av alle vedtak fra Rondane-Dovre nasjonalparkstyre som er knyttet til arealbruk og villrein. Klagen er sett fram i rett tid, jf. forvaltningsloven § 29. Klagen kan tas opp til behandling.

Under følger nasjonalparkforvalters vurdering av klagepunkter i klagen.

Ad økt trafikk

Når det gjelder en muligheten for økt trafikk på Haverdalsvegen som følge av melkeproduksjon på Haverdalsseter gbnr 86/1 fnr 95 vises det til at dette er vurdert i tilknytning til søknad om oppføring av fjøs. Selve oppdyrkingen av 17 daa ved Haverdalsåe er ikke vurdert å medføre noen betydelig trafikkøkning på vege inn til Haverdalsseter jf beskrivelse av traktorbruk på arealene. Behov for kjøring på vege for tilleggsfor reduseres. Gjennom verneplanen er det åpnet for seterdrift og trafikk på vege inn til Haverdalsseter i en viss periode på året.

Ad produksjonsform, ressursgrunnlag og tradisjonell seterdrift

Søknaden om oppdyrking til beite har vært til uttale hos landbruksforvaltninga i kommunen. De skriver i sin uttale at fresing av arealet ved Haverdalsåe slik at tuene blir jevnet vil resulterer i at vegetasjonen på arealet blir endret til grasvegetasjon vil medføre god kvalitet på beitemarka. Mye av arealet ved Haverdalsåe er registrert som dyrkbart i arealressurskartet.

Det understrekes at det i oppdyrkinga av arealene ikke er gitt tillatelse til å fulldyrke for maskinell høsting, men til jorbearbeiding i form av fresing og slådding samt at arealene kan gjødsles. Inngjerdingen av arealene er kun tillatt i beitesesongen som er 2-2,5 måneder i året, jf også tiltakshavers uttale til klagen om tidsrommet for seteraktiviteten.

Nasjonalparkforvalter har lagt den landbruksfaglige uttalen til grunn ved behandling av søknaden og den viser til at de nevnte arealer egner seg til omsøkt oppdyrking og vil gi en god beiteressurs for melkeyrene i tillegg til utmarksbeite og bidra til at kjøring av tilleggsfor til melkeytene kyr fra gården i bygda reduseres, muligens Kommunens landbruksforvaltning har ikke pekt på manglende samsvar mellom produksjonsform og nasjonalparkforvalter besitter ikke den landbruksfaglige kompetansen for en vurdering utover den landbruksfaglige vurderingen fra kommunen.

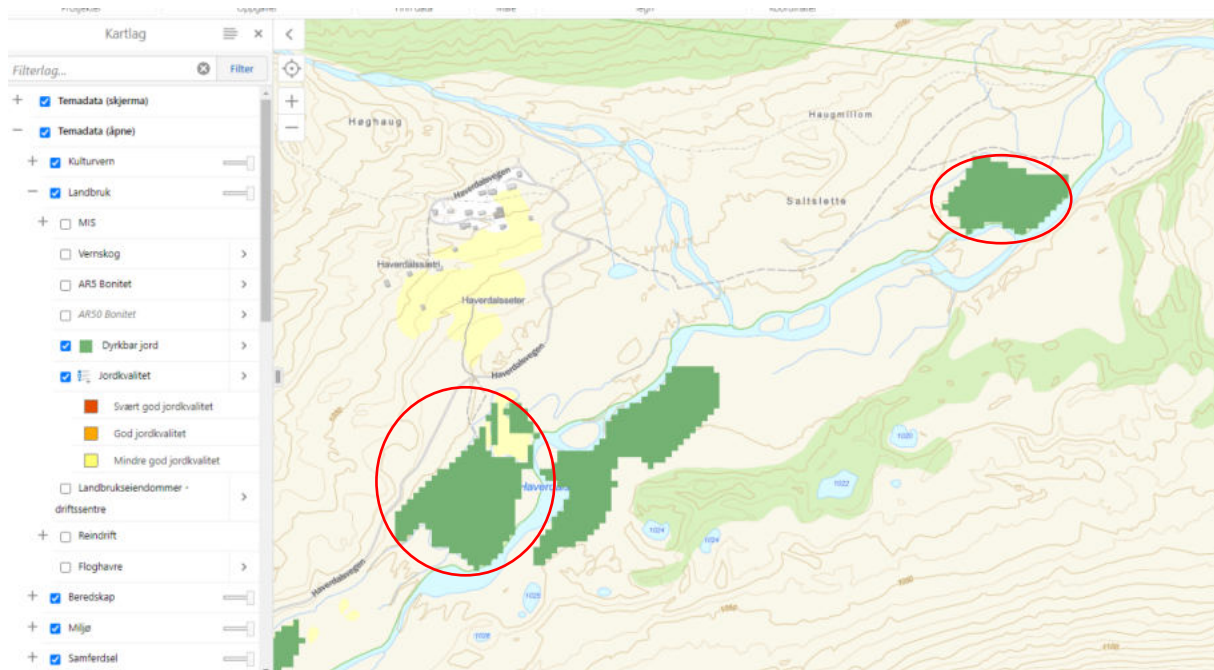
I forvaltningsplanen s. 20 står følgende: *«I landskapsvernområdene er det enkelte setrer med tradisjonell seterdrift, mens de fleste av setrene er utgangspunkt for utmarksbeite, med beitearealer og dyrkingsarealer»*

Videre omtaler forvaltningsplanen at beitebruken tradisjonelt kan kategoriseres i ulike beiteformer som har vært praktisert i området;

- Setring med kyr/storfe der det beites i nærområdet til setra. Kyrne melkes og melken foredles på setra eller fraktes til meieriet for foredling (fullseterbruk).
- Setring hvor setra er utgangspunkt for beite med sau og storfe. Setra er slipp- og sankested, salteplass og brukes til ukentlig tilsyn (lausfebeiting).

Ut fra dette vurderer nasjoanlparkforvalter den produksjonformen som skal skje på gbnr 86/1 gnr 95 som tradisjonell seterdrift. Arealene som skal oppdyrkes til beite ligger ca 6-700 meter fra fjøset. Forvaltningsplanen sier at dersom nydyrking ikke kommer i konflikt med verneverdier, kan en påregne tillatelse. Nydyrking bør *fortrinnsvis* skje i tilknytning til annen dyrka mark og setrer. Nydyrking på tidligere dyrka mark vil bli prioritert foran nydyrking i utmark.

Kartutsnitt fra InnlandsGIS viser dyrkbar jord i nærheten av Haverdalseter og innenfor vernegrensene til landskapsvernområdet. I tillegg til de arealene som det er gitt tillatelse til oppdyrking til beite er det noen arealer sør for Haverdalsetrene. Deler av disse arealene er i dag bruk som beite for nabosetra som også produserer melk og videreforedler denne på setra. Det legges derfor til grunn at det kun er ca 17 daa ved Haverdalsåe som i realiteten kan nyttes for denne type oppdyrking. Dovre fjellstyre har gitt tillatelse til overflatedyrking i medhold av seterforskriften.



Figur 1: Innlandsgis viser dyrkbar jord i området der det som ligger i LVO er avmerket med rød sirkel

Ad mulighet for presedens

I Grimdsalen LVO har setring lange tradisjoner, og har hatt svært stor betydning for landbruket. Det var 67 setre ved vernetidspunktet hvorav 2 drev med melkeproduksjon og en seter med melkeproduksjon var under etablering. Siden den gang i 2003 har det kun vært 1 søknad om etablering av melkefjøs på seter i Grimdsalen LVO, og det er på setra på gbnr 86/1 gnr 95. Et søk i Miljøvedtaksregisteret på «nydyrking» og «beitekultur» sammen med «Grimdsalen» gir ingen treff utenom foreliggende sak. Tilsvarende gjelder søk på ordene i arkivet (ephorte, statsforvalteren). Det legges derfor til grunn at det siden vernetidspunktet har vært få om noen søknader om oppdyrking eller beitekultur i Grimdsalen LVO.

På landsbasis har det vært en stor nedgang i aktiv seterbruk, og det kan synes som om denne samfunnsutviklingen også gjør seg gjeldende i Grimsdalen. Hver søknad om etablering av melkeproduksjon på en seter, ev behov for beitekultivering/oppdyrking i denne sammenheng må vurderes ut fra de forhold som gjør seg gjeldende på den enkelte seter. Det vurderes i presedenssammenheng som lite sannsynlig at det vil komme mange søknader om oppdyrking på arealer knyttet til seterdrift. Dersom det blir en stor andel søknader må disse vurderes ut fra de forhold som gjør seg gjeldende på den enkelte seter. Konsekvensene av å tillate oppdyrking som på Haverdalseter vil kunne påvirke noen verneverdier negativt samtidig som oppdyrkinga og muligheten for melkeproduksjon og flere dyr i utmarka kan virke positivt på kulturlandskapet og hindre gjengroing.

Etter denne presedensvurderingen er det ikke forhold som skulle tilsi at forvaltning bør omgjøre sitt vedtak.

Samla belastning nml § 10

Den samla belastning på villreinen er vurdert i saken, men nasjonalparkforvalter er enig at dette kunne vært bedre begrunnet. Det er i saken gjort en avveing mellom ivaretagelse av villreinens areal og behovet for godt beite for en seter med melkeproduksjon hvor de positive effektene med å ha kyr på utmarksbeite for å holde kulturlandskapet åpent er tillagt vekt. Oppdyrking av gode beitearealer vil kunne gi muligheten for å gi inntil 30 melkekyr et tilleggsfor til utmarksbeite, det vil i tillegg til disse 30 melkekyrene være ungdyr som går på utmarksbeite.

Nasjonalparkforvalter viser til at virkninger for biologisk mangfold er vurdert i saken og det er gitt vilkår i vedtaket for ivareta naturmangfoldet, inkludert villrein. Blant annet at el-tråden skal tas ned hver høst. Den samla belastningen for villreinen i den tiden beiting og melkeproduksjon på setra skal skje (ca. 15.juni – 1.desember) antas å være akseptabel, da tilleggsbelastningen i form av motorferdsel og annen ferdsel i forbindelse med oppdyrking og bruk av beitearelene er vurdert å være liten sammenlignet med den pågående aktiviteten i setergrenda og de umiddelbare nærliggende områdene i Haverdalen. Ved vernetidspunktet var det i Haverdalen en pågående seter med melkeproduksjon, det var og er fremdeles steindustri i Haverdalen og en privat turisthytte. Det går en DNT-merka sti øst for setergrenda i Haverdalen. Oppdyrking av beite er reversibel prosess og det er vurdert at drift av beiteareal i liten grad bidrar til en bit- for bit nedbygging av villreinens areal

Grimsdalen landskapsvernområde sine store verdier som natur- og kulturmiljø er knyttet blant annet til langvarig beite- og seterbruk. Beiting med husdyr er nødvendig for å opprettholde verneverdiene i landskapsvernområdene, og det åpne kulturlandskapet er avhengig av husdyrbeite for å ikke gro igjen. Nasjonalparkforvalter mener at det er viktig å stimulere til å få flere beitedyr i Grimsdalen landskapsvernområde. Beiting er en av de viktigste faktorene for å bevare kulturlandskapet, men nye tiltak må vurderes opp mot eventuelle negative virkninger for landskap, estetikk, villrein og annet vilt, noe forvalter mener er gjort i saken.

Ad kunnskap om villreinen

Villreinen i Rondane er under stort press, og nasjonalparksforvalter viser til at nasjonalparkstyret ilegger stor vekt på å ivareta arealene for villrein og at dette fremkommer i

gjennom de vedtak som gjøres, særskilt i dispensasjonssaker etter naturmangfoldlovens § 48. Nasjonalparkstyret er videre kjent med arbeidet knyttet til kvalitetsnormen.

GPS-merkeprosjektet viser at merkede simler bruker samtlige fjellområder rundt Haverdalsseter, særlig vinterstid men også noe om sommeren og høsten. Simlene har ikke krysset selve Haverdalen. Trekket nord-sør går i stedet i hovedsak over fjellet vest for setergrenden. Det er også registrert noe bruk aller lengst i øst i dalen, der denne åpner seg opp mot Storkringla. Dette bruksmønstret er i stort sett sammenfallende med kartene i forvaltningsplanen, som grunner seg på data fra flere tiår tilbake (jf. litteraturliste i forvaltningsplanen). Det er med andre ord ikke selve Haverdalen som blir brukt mye av villrein, men vegen inn til Haverdalssetra skjærer gjennom beite- og trekkområder som brukes hele året. Det er videre lokalt kjent at rein iblant trekker ned i Haverdalen om høsten for å beite på sopp. Dette er sammenfallende med det villreinnemnda viser til i sin klage, at reinen ikke bruker arealene knyttet til setergrenda i vesentlig grad, og at dette har vært situasjonen over lang tid.

I landskapsvernområder er det flere hensyn som skal ivaretas, og veies opp mot hverandre. I vedtaket som påklages har nasjonalparkstyret gitt dispensasjon i tiltak i henhold til verneforskriftens spesifiserte dispensasjonsbestemmelser. Slike bestemmelser er ofte uttrykk for konkrete avveininger av bruker- eller eierinteresser i området.

Utklipp under viser vurderinger som ble lagt til grunn i kongelig resolusjon som den gang Direktoratet for naturforvaltning og Miljødepartementet støttet/sluttet seg til.

Fylkesmennene i Oppland og Hedmark sier at bakgrunnen for forslaget om opprettelse av landskapsvernområdene bl.a. er de overordnede føringene gitt av Stortinget om å binde sammen verneområdene i størst mulig grad, særlig av hensynet til villreins leveområder. Fylkesmennene bemerker at spesielt Grimsdalen og Dørålen landskapsvernområder omfatter områder som er av stor viktighet for villreinstammen, samt har store naturfaglige og landskapsmessige kvaliteter. På grunn av inngrep og stedvis sterke brukerinteresser er det imidlertid ikke hensiktsmessig å bruke verneformen nasjonalpark, men fylkesmennene mener vernever-

9

diene er så store at bruk av naturvernloven er naturlig. Vern etter naturvernloven gir en varig sikring av verneverdiene og på lang sikt best sikring av nasjonalt verdifulle områder.

Fylkesmennene mener det er uaktuelt å etablere en sammenhengende nasjonalpark ved Vegskillet da det ligger en mye brukt setervei i dette området. Fylkesmennene er likevel enig med NOF i at området har store verneverdier og at det ikke bør etableres nye tekniske inngrep i området. Et vern som landskapsvernområde er etter fylkesmennenes oppfatning tilstrekkelig for å ivareta områdets verneverdier.

Fylkesmannen i Oppland fremhever at området i Ryddølsdalen med Svartdalssætrin og Ivarslåsætrin ligger svært sentralt i verneplanområdet. Svartdalssætrin og Ivarslåsætrin har stor verdi som kulturlandskapselement. I tillegg er områdene verdifulle for dyrelivet, bl.a. for villreinen og rovfugler. Fylkesmannen mener at vernekvantitetene i områdene er svært store også sett i et Rondane/Dovre-fjell perspektiv. I forbindelse med landbruksaktivitet skal det vektlegges at setermiljøet blir opprettholdt, og vernebestemmelsene for området er tilpasset videreføring av tradisjonell landbruksdrift i området.

Nasjonalparkforvalter mener forvaltningsmyndigheten har fulgt retningslinjene i forvaltningsplanen og prøvd å finne tilfredsstillende løsninger som ivaretar jord- og seterbruksinteressen innenfor rammen av verneforskriften.

Konklusjon

Etter en gjennomgang av de punkter klagen tar opp vurderer nasjonalparkforvalter at klagen ikke gir grunnlag for å endre eller oppheve eget vedtak. Nasjonalparkforvalter tilrår at saken oversendes til klagemyndigheten, som er Miljødirektoratet, for endelig klagebehandling. jf. forvaltningsloven § 33 fjerde ledd.



Villreinnemnda for Rondane og Sølknkletten

Miljødirektoratet
Postboks 5672 Torgarden
7485 Trondheim

24.04.21

Klage – Dispensasjon for tillatelse til nydyrking Haverdalen gbnr 86/1 fnr. 95, Grimsdalen landskapsvernområde

Vi viser til oversendelse av vedtak fra Rondane-Dovre nasjonalparkstyre 06.04.21. Klagen framsettes innen klagefristen. Villreinnemnda for Rondane og Sølknkletten er i flere arealplansaker vurdert som klageberettiget av Statsforvalteren/Fylkesmannen. Også denne saken gjelder hensynet til villreinen, og villreinnemnda for Rondane-Sølknkletten anser seg som klageberettiget i saken.

Villreinnemnda påklager vedtak i Rondane-Dovre nasjonalparkstyre 17.03.21 om å gi dispensasjon til nydyrking av inntil 17 daa nydyrking i Haverdalen i Grimsdalen landskapsvernområde (LVO). Dispensasjonen omfatter også beitekulturering på 16 daa. Denne delen av vedtaket påklages ikke.

Klagen begrunnes i naturmangfoldlovas §10 om å vurdere samla belastning. Villreinnemnda for Rondane og Sølknkletten mener at den samla belastningen etter Nml §10 ikke er tilstrekkelig vurdert og hensyntatt, i forhold til konsekvenser for villreinen.

Tiltaket - bakgrunn

Nydyrkingen og beitekultureringen er knyttet til ei seter der Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i 2013 (2010/5065) ga tillatelse til bygging av nytt fjøs og redskapshus. Formålet med utbyggingen var mjølkeproduksjon. Tillatelsen fra nasjonalparkstyret omfattet bygninger og adkomstveg. I saksframlegget til nasjonalparkstyret står bl.a. følgende:

«Verneforskriften åpner for dispensasjon til seteroppbygging, men det forutsettes at en slik dispensasjon da tjener verneverdiene så pass mye at den veier opp for nødvendige inngrep. De verneverdier som i dette tilfellet i første rekke vil dra nytte av tiltakene i søknaden, er kulturlandskapet som vil åpnes opp gjennom krattrydding og beite, og seterdrift på Haverdalsseter som vil bidra til en levende setergrend med seterdrift. I tillegg vil økt utmarksbeite over tid kunne bidra til å øke det biologiske mangfoldet knyttet til naturbeitemark. Derimot er selve inngrepene med framfor alt nytt, stort fjøs, andre bygninger, eventuell omlegging av vegen og økt trafikk i forbindelse med driften i utgangspunktet negativt for kulturmiljøet i setergrenden.

Når det gjelder verdien for kulturlandskapet som tiltaket medfører i form av utmarksbeite, er både søker og kulturlandskapet tjent med at dette beitet utnyttes i så stor grad som mulig for å holde landskapet åpent, redusere dyr transport av tilleggsfôr og således også spare på ressurser fra arealer i bygda. Det er totalt 3,7 mil fra søkers gard i bygda opp til setra. Søker legger til grunn at 80 % av næringsgrunnlaget kan utgjøres av rent utmarksbeite, men dette vil kunne variere med vær. Det

planlegges her noe krattrydding for å bedre beitet østover i dalen (ikke inn i nasjonalparken). Arealene som skal beitekultiveres (dvs. tilleggsjordene og gamlekvea ved setra) skal være en fôrbuffer. Hvis utnyttelsen av utmarksbeite over flere år utgjøres av noe mindre enn 80 %, mener nasjonalparkforvalter at dette er godt nok for å kunne veie opp for negative konsekvenser for vernet, jf. naturmangfoldloven § 12 med krav om bruk av miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder. Ut fra søkers egen vurdering og driftsplanen fra kommunen legger en til grunn at dette er realistisk å få til. Hvis utmarksbeitet for eksempel ville utgjøre i gjennomsnitt under 50-60 % av næringsgrunnlaget, hadde dette ikke vært nok til å vurdere seterutbyggingen som positiv for verneformål og verneverdier og kunne derfor ikke blitt tillatt.»

Gjennom bygningskontroll fra SNO ble det sommeren avdekket at grunnmuren på fjøset ikke var samsvar med gitt tillatelse på 26,7 m x 9,7 m. Målene på fjøset er 28,7 x 9,7 m, dvs. en overskridelse på 19,4 m². Nasjonalparkstyret for Rondane-Dovre godkjente revidert søknad i styremøte 11.oktober 2019 (2019/16819-3).

Driver av setra søkte seinere om beitekultivering av et område. Rondane-Dovre nasjonalparkstyre ga i 2019 også tillatelse til beitekultivering, med vilkår om at det ikke skulle gjødsles.

Det er nå søkt og gitt tillatelse til «fulldyrking til beite» av inntil 17 daa (fresing ned til 20 cm). Arealene ved Haverdalsåe kan gjødsles med både husdyrgjødsel og kunstgjødsel, men det skal stå igjen en kantsone på 10 meter mot Haverdalsåe som hverken jordbearbeides eller gjødsles. Vedtaket er hjemlet i verneforskriften for Grimsdalen landskapsvernområde § 3 punkt 1.3 bokstav g.

Målt ut fra kart er det mellom 6 og 700 meter fra seterbebyggelsen til dyrkingsområdet ved Haverdalsåe. I saksframstillingen vises det til at «*Det omsøkte arealet til nydyrking ligger ikke i direkte tilknytning til setra eller anna dyrka areal, men i utkanten av utmarka*», mens forvaltningsplanen viser til at «*Nydyrking bør fortrinnsvis skje i tilknytning til annen dyrka mark og setrer*» (jfr. «Verneforskrift og forvaltningsplan» under).

Formålet er å få nok beite til produksjonsdyr om sommeren og spredeareal for husdyrgjødsel. Det er planer om å ha 31 melkekyr på setra, samt ungdyr på beite, totalt 30-50 dyr. Ungdyra er oppgitt å skulle gå sammen med melkekyrne. Dyra vil kjøres inn når vegen åpner 15.juni og planen er at dyra skal være på setra ut august/begynnelsen av september.

Verneforskrift og forvaltningsplan

Formålet med opprettelsen av Grimsdalen landskapsvernområde (§2) er bl.a. å:

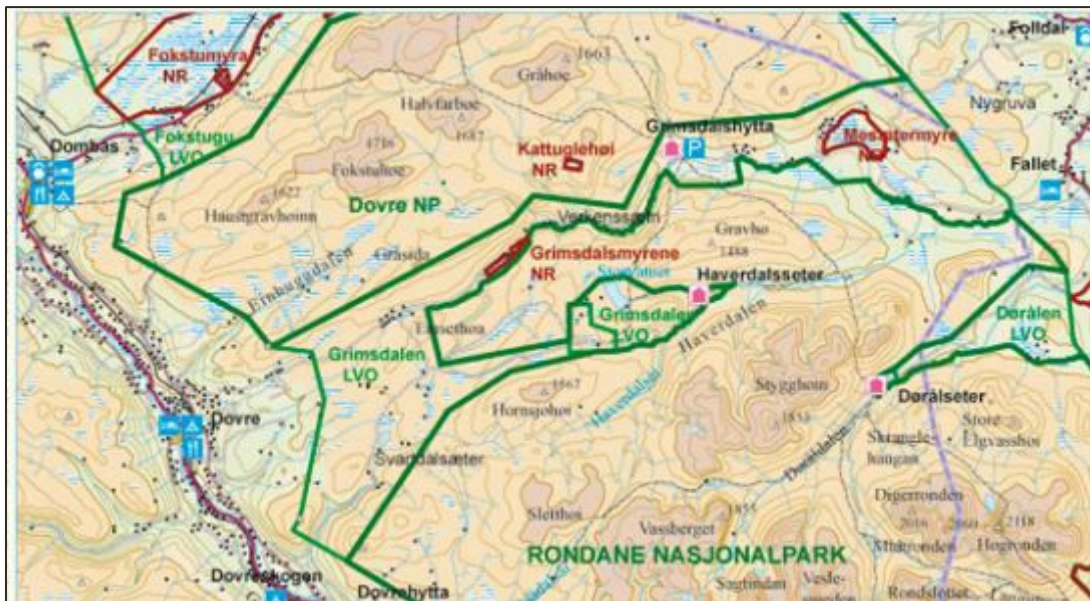
- ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart.
- ta vare på en del av et stort sammenhengende fjellområde, med leveområder villreinstammen i Rondane og et rikt dyre- og planteliv,
- sikre viktige og mye brukte trekkområder for villreinen.

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til oppdyrking/beitekultivering av nye arealer, jf. § 3 punkt 1.3 bokstav g.

Forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane omtaler nydyrking og beitkultivering slik:

«Opprettholdelse av jordbruksdriften er ønskelig i forhold til formålet med vernet. Søknad om nydyrking skal vurderes konkret i forhold til verneverdiene i hvert enkelt tilfelle. Dersom nydyrking ikke kommer i konflikt med verneverdier, kan en påregne tillatelse. Nydyrking bør fortrinnsvis skje i tilknytning til annen dyrka mark og setrer. Nydyrking på tidligere dyrka mark vil bli prioritert foran nydyrking i utmark. Søknader vil bli vurdert etter følgende momenter:

- virkning for biologisk mangfold
- virkning for kulturlandskapet, kulturmiljøer og kulturminner
- visuell virkning på landskapet og i forhold til estetikk
- søkers behov for tilleggsareal»

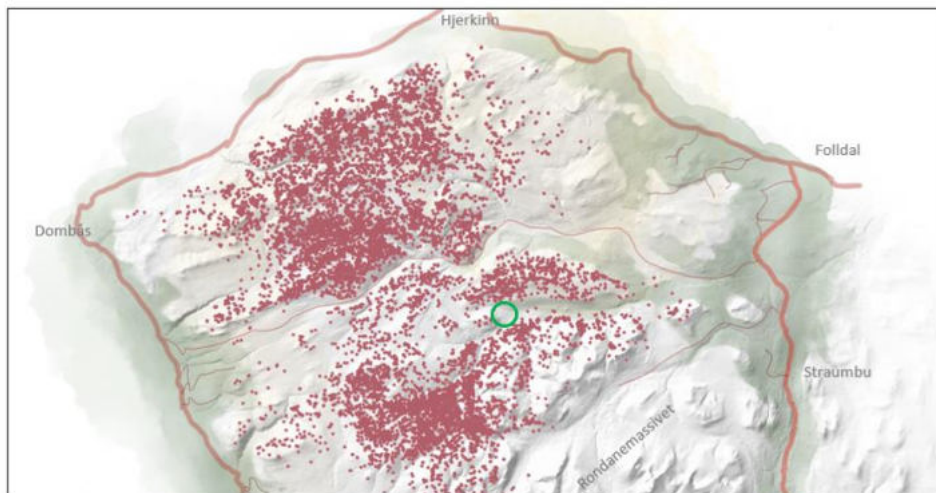


Figur 1. Utsnitt fra vernekartet. Haverdalsseter ligger i enden av en kile inn i nasjonalparken og villreinområdet.

Økt kunnskap om villreinen i Rondane og økt nasjonal vektlegging av villreinhensyn

I saksframstillingen til nasjonalparkstyret vises det til at kunnskapsgrunnlaget om verneverdiene i området er godt. For villrein vises det til NINA Rapport 339 (fra 2008), NINA Rapport 551 (2010), og NINA Rapport 1013 (2014).

NINAs overvåkingsprosjekt for villrein og ferdsel har fortsatt etter 2013. GPS-posisjonene for merka simler viser at områdene nord og sør for Haverdalen brukes av villrein, men at det allerede med dagens bruk synes å være en unnvikelseeffekt for selve Haverdalen (figur 2).



Figur 2. GPS-merkede simler i perioden juni 2010 tom august 2017. Seterområdet i Haverdalen er vist med grønn ring. Kilde: <http://server.villrein.no/fokus/rn/>

Bestandsplanen for Rondane Nord 2021-2025¹ beskriver en alvorlig situasjon for villreinen i Rondane, der bestandsmålet for planperioden 2016-2020 ikke er oppnådd. Rondane Villreinområde er de siste årene i realiteten er delt i tre delbestander fordi tidligere trekk er opphørt; Rondane Sør, Rondane Nord: Områdene sør og nord for Ula elv. Det er ingen tegn til at disse trekkene vil ta seg opp igjen i overskuelig fremtid med mindre konkrete, og dels omfattende tiltak iverksettes. I den nye bestandsplanen som fortsatt er under behandling er bestandsmålet for bestanden sør for Ula elv foreslått redusert med 20% fra 500 til 400 dyr. For områdene nord for Ula elv (inkludert Haverdalen) er det langsiktige bestandsmålet foreslått opprettholdt på 1200 dyr, men er for inneværende bestandsplanperiode satt til 1100 dyr.

Fotråteutbruddet sommeren 2019 var nok et faresignal om sårbarheten til villreinstammen i Rondane Nord, da anslagsvis 30-40 % av kalvene døde i løpet i perioden fram til september-oktober.

Nasjonalt har det blitt økt fokus på ivaretagelse av villreinen gjennom «Kvalitetsnormen for villrein» som ble fastsatt av Klima- og miljødepartementet 23. juni 2020 (<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/negative-paeverknader-pa-villreinen-skalkartleggast/id2715331/>). Formålet med kvalitetsnormen er å bidra til at villreinen og de ulike villreinområdene forvaltes på en slik måte at internasjonale forpliktelser overholdes, og at nasjonale målsettinger om ivaretagelse av levedyktige bestander innenfor sine naturlige utbredelsesområder nås. Hvert fjerde år skal tas en gjennomgang av tilstanden i de 24 villreinområdene i Norge. Dersom klassifiseringen etter kvalitetsnormen viser at kvaliteten for et villreinområde er dårlig, skal det vurderes om det skal lages en plan for hvordan kvaliteten kan bedres. Alle de nasjonale villreinområdene, inkludert Rondane, (<https://www.villrein.no/om-villreinomrdene>) vil bli klassifisert i løpet av 2021.

Den norske «rødlista» over truede arter fra 2015 er under revisjon, og en revidert liste vil bli framlagt i november 2021. Villreinen var i 2015 kategorisert som «livskraftig», mens den i det nye forslaget foreslås kategorisert som «Nær truet».

¹ Var ikke kjent for nasjonalparkstyret på det tidspunktet styret fattet sitt vedtak.

Klagegrunnlag: Manglende vurdering av samla belastning etter Naturmangfoldlova §10

I saksframstillingen til nasjonalparkstyret vises det til at «Den samlede belastningen nml § 10, også når en tar høyde for eventuelt andre lignende tiltak gitt de samme forutsetninger, anses å være akseptable». Dette er ikke nærmere begrunnet.

Framtidig bruk/tiltak

Sivilombudsmannen uttalte seg i mars 2018 til behandlingen av en dispensasjonssak for bygging av hytte i randområdet til regional plan for Nordfjella med Raudafjell 2014-2025 (<https://www.sivilombudsmannen.no/uttalelser/dispensasjon-til-oppforing-av-hytte-i-randomradet-for-villrein/>). Sivilombudsmannen drøfter her betydningen av enkeltsaker i forhold til presedens og samla belastning (Nml §10):

«I saker som denne, hvor naturmangfoldet er berørt, er det ikke tilstrekkelig å vurdere skadevirkningene isolert og kun ut fra et nåtidsperspektiv. Etter naturmangfoldloven § 10 skal «påvirkning av et økosystem ... vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for». Denne bestemmelsen skal blant annet forhindre en gradvis forvitring av leveområder hvor inngrepene gjerne finner sted «bit for bit, over tid, til den samlede belastningen er så stor at leveområder, arter eller genetisk mangfold kan gå tapt», jf. Ot.prp. nr. 52 (2008-2009) s. 104.»

Det har på denne setra her vært en gradvis prosess mot stadig større inngrep, jfr. beskrivelsen av tiltaket foran. Da det ble gitt tillatelse til å bygge fjøs i 2013 ble den omfattende utmarksbeitinga som var planlagt, utslagsgivende i saksinnstillingen, se beskrivelse foran. Det er ikke foretatt noen ny vurdering av planlagt produksjonsform som grunnlag for dispensasjonen som nå er gitt til nydyrking. Med en produksjonsform med høytproduserende mjølkekyr og ungdyr som skal gå sammen med mjølkekyrne (opptil 50 dyr), vil nemnda stille spørsmålstegn ved om det er samsvar mellom produksjonsform og ressursgrunnlag (nydyrkingsfeltet ligger på vel 1000 moh). Nemnda mener derfor det en er en risiko for at det vil komme flere søknader om nydyrking/beitekultivering fra samme driver framover, og at en bit-for-bit-utvikling som Sivilombudsmannen beskriver, vil fortsette.

Presedens

Rundskriv om forvaltning av verneforskrifter (M106-2014) viser til at selv om et omsøkt tiltak er innenfor rammen av en spesifisert dispensasjonsbestemmelse må det likevel foretas en selvstendig vurdering av om dispensasjon skal gis, og en eventuell presedensvirkning skal da vurderes.

Dersom det åpnes for nydyrking av denne typen midt inne i et villreinområde, ikke i randsona, vil det gi en uheldig presedensvirkning for verneområdene i Rondane-Dovre. Bare i Grimsdalen LVO er det i henhold til forvaltningsplanen rundt 65 setrer. Ved å åpne for «fulldyrking» for beite risikerer en at beiteområdene for villreinen blir stadig redusert/fragmentert. Hver dispensasjon om nydyrking må derfor vurderes nøye i forhold til villreinhensyn. Det er ikke gitt noen oversikt over hvor store arealer som er nydyrket de siste årene eller hvordan søknader om nydyrking er vurdert.

I selve Haverdalen er det et fåtall setrer. Nabosetra fikk imidlertid tillatelse i 2014 til nybygg (42 m²) for mjølkebu/ystebu. Dersom det åpnes for nydyrking i Haverdalen gjennom denne dispensasjonen, kan dette skape presedens og åpne for nydyrking også for øvrige seterberettigede i området. Det vil ha negative konsekvenser for villreinen, både i forhold til fragmentering og reduksjon av viktige funksjonsområder. Det vil også ha negative konsekvenser i forhold til økt trafikk på vegen inn til Haverdalsseter som følge av en mer intensiv produksjonsform enn tradisjonelt seterbruk (vegen skjærer over et viktig villreintrekk).

Konklusjon

Villreinnemnda for Rondane og Sølknkletten mener at den samla belastningen etter Nml §10 ikke er tilstrekkelig vurdert og hensyntatt, i forhold til konsekvenser for villreinen. Vilkårene for å innvilge dispensasjon er derfor ikke til stede.

Med hilsen

Jørund Båtstad
Leder av Villreinnemnda for Rondane og Sølknkletten

Kopi:

Statsforvalteren i Innlandet
Dovre kommune
Dovre fjellstyre
Villreinutvalget for Rondane Nord

Ingvild Haugom Amundgård
v/Nordre Sætrom Gard
Solsidevegen 554, 2662 Dovre

Dovre, 31.05.2021

Til Statsforvalteren Innlandet
v/Eirin Berge
(Ref. 2019/10186-19 432.2)

Uttale til klage vedrørende nydyrking, styresak 17/2021

I klagen skrives det: "Nemnda mener derfor det er en risiko for at det vil komme flere søknader om nydyrking/ beitekultivering fra samme driver fremover, og at en bit-for-bit-utvikling som Sivilombudsmannen beskriver (fra en annen sak), vil fortsette". Dette har ikke vært en bit-for-bit-utvikling fra vår side. Vi har i forkant av byggingen av seterfjøset sendt med driftsplan og vært i nær dialog med nasjonalparkforvalter, fjellstyre og lokalt landbrukskontor gjennom hele prosessen. En bit-for-bit-utvikling ville ikke vært gunstig for et gårdsbruk, og vi hadde ikke satset og bygget dersom vi ikke har en plan i forkant. Områdene for dyrking og beitekultivering har vi tidligere fått tildelt uten klage, men da vi ikke var klar over restriksjoner på eksempelvis gjødsling har vi nå søkt om vedtaksendringer for å kunne nytte husdyrgjødsel og kunstgjødsel for en optimal utnyttelse av områdene. I forkant av søknaden om vedtaksendring har vi hatt digitalt møte med Nasjonalparkforvalter Eirin Berge, representanter fra Lesja og Dovre Landbrukskontor og representant fra Dovre Fjellstyre, hvor formålet var å kartlegge og finne gode og gjennomtenkte retningslinjer for bruken av området.

I klagen kommenteres det også antall dyr som skal beite, hvor nemnda mener vi skal ha 50 dyr gående på arealene vi ønsker å dyrke og beitekultivere. Planen vår er og har alltid vært å ha 31 melkekyr på utmark og innmarksbeite. Ungdyrene derimot skal gå på utmarksbeite, men skal tilvennes fjøset for eventuell bruk som melkekyr året etter. Fjøset er bygd for det antall kyr vi har i dag.

I klagen skrives det om økt trafikk inn til seterstulen og de negative konsekvensene ifm dette. Dersom områdene vi har søkt om ikke kan gjødsles og optimaliseres til innmarksbeite, vil dette kreve økt antall rundball- og kraftforleveranse fra bygda. Det er dette vi i stor grad ønsker å unngå, da det heller ikke er økonomisk heldig for oss. Slik det er planlagt kommer melkebilen hver tredje dag og tilleggsforing 2 ganger per mnd. Denne type kjøring vil foregå i samme tid som det er høysesong for turisme, og vi mener vår mengde trafikk ikke kan sammenlignes med bil- og sykkeltrafikk i turistnæring. Tror heller ikke den form for trafikk er skadelig.

Nemnda viser også bekymringer for at beiteområdene til reinen blir redusert/fragmentert dersom det tillates "fulldyrking", og mener hver dispensasjon om nydyrking må vurderes nøye. Selv har vi sett spor av at reinen benytter seterkvea vår som vårbeite, og mener områdene vi ønsker å dyrke og beitekultivere også kan gjøre samme nytte for reinen. Vi har, som tidligere nemnt, vært i kontakt med blant annet nasjonalparkforvaltere, fjellstyre og landbrukskontoret både på befaringer og digitale møter for å finne en god løsning som fungerer både for våre beitedyr og vilt. (Elgen nytter

også godt av kvea på høst, vinter og vår). Vi har også hatt befaringer sammen med arkeologer. Jeg er, og har alltid vært, interessert i gamle tradisjoner som eksempelvis setring, og mener setring har mange goder med seg. Jeg har i mine 30 år i Haverdalen selv erfart at vier og bjørkeskog øker, og at dalen gror mer og mer igjen. Aktiv beiting i Haverdalen vil ha en positiv effekt på dette, og dermed bidra til økt artsmangfold i planteriket.

Områdene vi har søkt om har ligget på vedtak allerede før nasjonalparken ble utvidet, og det ble besluttet å legge nasjonalparken på utsiden av arealene. Den gangen ble alle setereiere i Haverdalen spurt om de ønsket beite- eller areal for dyrking. Det var kun to setereiere som var interessert, inklusiv min far. Vi fikk dermed tildelt disse områdene og vi la dette inn i vår driftsplan.

Områdene som er tildelt er allerede grasmark. Det vil dermed bli minimal jordbearbeiding og områdene vil ikke endre karakter. Kjøring ut til områdene vil skje ved bruk av gammel traktorvei som også nyttes til uttak av ved. Kunstgjødsel vil bli nyttet 1-2 ganger per år. Husdyrgjødsel kjøres på med slange og gjødselnedfeller og begrenser kjøring til en tur/retur med nedfeller og slangetrommel. Husdyrgjødsel skjer antageligvis hvert andre eller tredje år, alt etter behov.

Behovet vårt for tilleggsareal er stort, og samtidig har vi et ønske om å bevare Haverdalens kulturlandskap og kulturminne med aktiv setring.

Mvh

Ingvild Haugom Amundgård



Arkivsaksnummer: 2019/10186-14

Saksbehandler: Eirin Berge

Dato: 09.03.2021

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	17/2021	17.03.2021

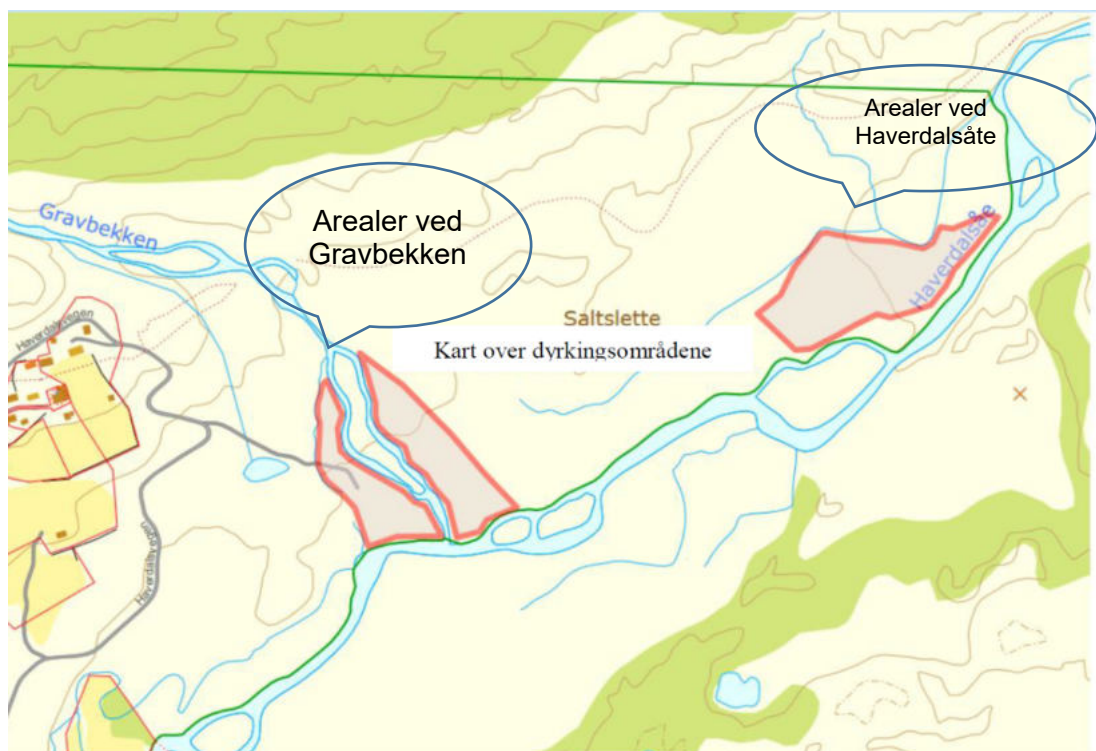
Sak-Grimsdalen LVO-Nydyrking Haverdalen gbnr 86/1 fnr. 95 - Ingvild Haugom

Innstilling fra forvalter

Ingvild Haugom, fester av eiendomgbnr 86/1 fnr 95 gis tillatelse til nydyrking av inntil 17 dekar areal som ligger ved Haverdalsåe . Inntil 16 dekar areal ved Gravbekken tillates beitekulturert, jf. figur 1 i vedtaket. Vedtaket er hjemlet i verneforskriften for Grimsdalen landskapsvernområde § 3 punkt 1.3 bokstav g.

Følgende vilkår gjelder for tillatelsen:

- Arealene ved Haverdalsåe tillates nydyrket til beite – «fulldyrking til beite» ved fresing og slådding av arealene
- Arealene ved Haverdalsåe kan gjødsels med både husdyrgjødsel og kunstgjødsel, men det skal stå igjen en kantsone på 10 meter mot Haverdalsåe som hverken jordbearbeides eller gjødsels
- Arealene ved Gravbekken skal kun gjødsels med kunstgjødsel og det skal stå igjen en kantsone på 6 meter som ikke gjødsles
- En ugjødslet kantsone på 10 meter kantvegetasjon skal stå igjen mot Haverdalsåe
- En ugjødslet kantsone med 6 meter skal stå igjen mot Gravbekken
- Arealene ved Haverdalsåe kan inngjerdes ved bruk av el-gjerde, arealene ved Gravbekken skal ikke inngjerdes på nåværende tidspunkt.
- Strømtrådene i el-gjerdet skal tas ned/bort etter endt beitesesong. Ev faste gjerdestolper av tre kan blir stående.
- Maks høyde på gjerdetolpene er 2,25 meter og avstanden mellom dem skal minimum være 4 meter
- Strømtråden skal merkes
- Et eventuelt el-gjerde skal ikke settes opp slik at det eldre kjøresporet som går utover dalen kommer innenfor gjerdet.
- Arealene må tas i bruk til oppdyrking og beitekulturert innen 4 år fra vedtakstidspunkt



Figur 1: Kartutsnitt som viser arealene som kan beitekultiveres og nydyrkes.

Vedtaket er gjort med hjemmel i verneforskrift og naturmangfoldlov. Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28. Frist for klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Miljødirektoratet, men sendes til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.

--- slutt på innstilling ---

Saksprotokoll i Rondane-Dovre nasjonalparkstyre - 17.03.2021

Eldri Siem fremmet forslag om å ta et tilleggspunkt i vilkårene knyttet til at el-gjerdet ikke skal være til fare for vilt og andre beitedyr og at det må gjennomføres jevnlig tilsyn. Følgende tillegg ble fremmet (understreket tekst):

- Strømtråden skal merkes og el-gjerdet skal utformes slik at det ikke medfører fare for vilt eller beitedyr. El-gjerdet skal ha jevnlig tilsyn.

Enstemmig vedtatt som innstilt med tillegg foreslått av Eldri Siem.

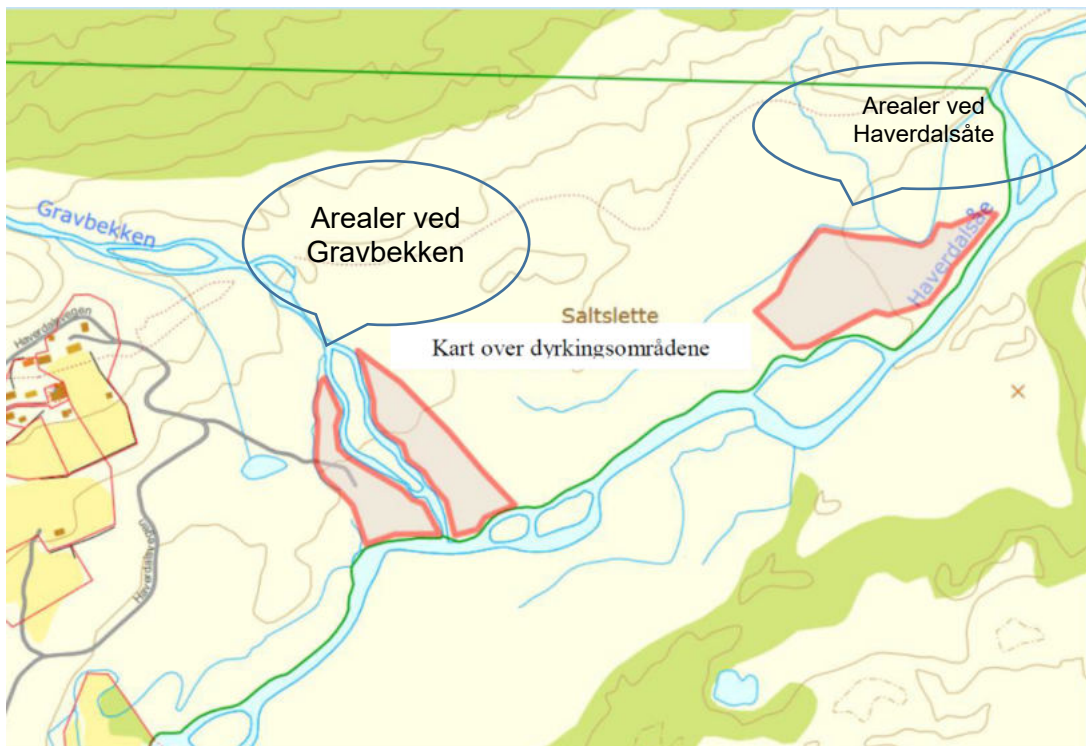
Vedtaket

Ingvild Haugom, fester av eiendom gbnr 86/1 fnr 95 gis tillatelse til nydyrking av inntil 17 dekar areal som ligger ved Haverdalsåe . Inntil 16 dekar areal ved Gravbekken tillates

beitekultivert, jf. figur 1 i vedtaket. Vedtaket er hjemlet i verneforskriften for Grimsdalen landskapsvernområde § 3 punkt 1.3 bokstav g.

Følgende vilkår gjelder for tillatelsen:

- Arealene ved Haverdalsåe tillates nydyrket til beite – «fulldyrking til beite» ved fresing og slådding av arealene
- Arealene ved Haverdalsåe kan gjødsels med både husdyrgjødsel og kunstgjødsel, men det skal stå igjen en kantsone på 10 meter mot Haverdalsåe som hverken jordbearbeides eller gjødsles
- Arealene ved Gravbekken skal kun gjødsels med kunstgjødsel og det skal stå igjen en kantsone på 6 meter som ikke gjødsles
- En ugjødslet kantsone på 10 meter kantvegetasjon skal stå igjen mot Haverdalsåe
- En ugjødslet kantsone med 6 meter skal stå igjen mot Gravbekken
- Arealene ved Haverdalsåe kan inngjerdnes ved bruk av el-gjerde, arealene ved Gravbekken skal ikke inngjerdnes på nåværende tidspunkt.
- Strømtrådene i el-gjerdet skal tas ned/bort etter endt beitesesong. Ev faste gjerdestolper av tre kan bli stående.
- Maks høyde på gjerdetolpene er 2,25 meter og avstanden mellom dem skal minimum være 4 meter
- Strømtråden skal merkes og el-gjerdet skal utformes slik at det ikke medfører fare for vilt eller beitedyr. El-gjerdet skal ha jevnlig tilsyn
- Et eventuelt el-gjerde skal ikke settes opp slik at det eldre kjøresporet som går utover dalen kommer innenfor gjerdet.
- Arealene må tas i bruk til oppdyrking og beitekultivering innen 4 år fra vedtakstidspunkt



Figur 1: Kartutsnitt som viser arealene som kan beitekultiveres og nydyrkes.

Vedtaket er gjort med hjemmel i verneforskrift og naturmangfoldlov. Vedtaket kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28. Frist for klage er tre uker fra vedtaket er mottatt. En eventuell klage stiles til Miljødirektoratet, men sendes til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.

Dokumenter i saken

Vedlegg:

- 1 Grimsdalen LVO - Ber om søknad om tiltak, Haverdalsseter gbnr 86/1 fnr 95 - Ingvild Haugom
- 2 Søknad - Grimsdalen LVO - dyrking av tre områder i Haverdalen - Nordre Sætrom Gard
- 3 Grimsdalen LVO - møte om nydyrking i Haverdalen 13.november 2020
- 4 Møtebok 03.04.2020 - utvisning av tilleggsjord til Haverdalsseter gbnr 86/1/95 - Ingvild Haugom
- 5 Grimsdalen LVO - tillatelse til beitekulturering - Haverdalsseter gbnr. 86/1 fnr 95 i Dovre kommune - Ingvild Haugom
- 6 Landbruksfaglig uttale nydyrking Haverdalen
- 7 Arkeologisk rapport Oppland fylkeskommune nydyrking Haverdalen

Saksopplysninger

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre behandlet søknad om beitekulturering på Haverdalsseter i styremøte den 28.juni 2019. Det ble gitt vedtak om tillatelse med vilkår til beitekulturering av arealer knyttet til Gravbekken og Haverdalsåe, blant annet med vilkår om at det ikke skulle gjødsles.

Også Dovre fjellstyre gav i styremøte den 31.januar 2012 tillatelse til beitekulturering.

Den 15.mai 2020 søkte Ingvil Haugom nasjonalparkstyret om tillatelse til oppdyrking av arealene, ikke kun beitekulturering, jf. søknad under. Dovre fjellstyre hadde den 3.april behandlet og gitt et positivt vedtak om utvisning av tilleggsjord.

Sekretariatet innkalte Dovre fjellstyre, tiltakshaver og felles landbrukskontor for Dovre og Lesja til et møte for å få en nærmere avklaring om hva oppdyrkingen innebar for de ulike arealene. Dette møtet ble holdt den 13.november 2020, og det vises til det omforente referatet fra dette møtet (vedlagt).

Søknad fra Ingvild Haugom

«Søker herved om å få dyrkingstillatelse på tre områder i Haverdalen.

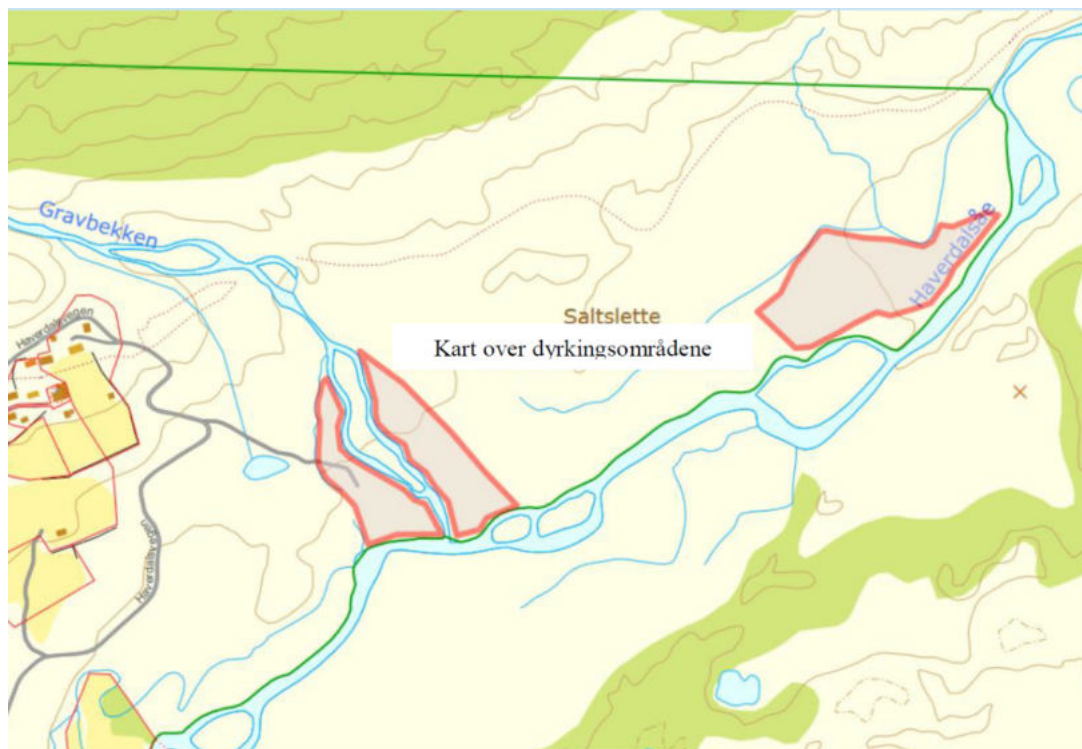
Viser til tidligere søknad hvor vi har søkt om å få beitekultivere disse tre områdene, men vi var ikke klar over restriksjonene dette hadde på gjødsling. Det er av svært stor betydning at arealet kan gjødsles slik at vi skal få god nok avling og godt nok med beite til produksjonsdyr om sommeren. Vi har jo også et behov for å nytte kugjødsel fra møkkjelleren til seterfjøset. Det vil være svært ugunstig, samt forårsake mye unødvendig kjøring dersom vi må frakte denne møkka ned fra fjellet hvert år. Ved gjødsling vil det bli behov for å benytte seg av veier som også er brukt i forbindelse med at setereiere henter seg ved til setrene.

Vi har planer om å ha 31 melkekyr på setra, i tillegg kommer vi til å ta med oss ungdyr som vi slipper ut og har på utmarksbeite, men som også skal tilvennes seterfjøset/melkestallen og dermed også må gå sammen med melkekyrne på beitet. Landbrukskontoret har regnet ut et estimert samlet behov for spredeareal på 23 dekar, for 31 melkekyr med middels ytelse.

Spredearealet vil muligens kunne bli større da det er høytstående kyr som skal melkes, samt at det i tillegg vil være ungdyr som skal tilvennes i seterfjøset. Det vil også være behov for kunstgjødsel om våren, på samme måte som vi gjødsler seterkvea som er tilknyttet setra. Både kunstgjødsel og husdyrgjødsel er viktig for å få nok avling til 31 melkekyr + påsett/ungdyr. Vi kommer til å gjerde med strømtråd som tas ned etter hver beitesesong.

Viser til befarings med Harald Aulie fra Lesja og Dovre Landbrukskontor, Dovre Fjellstyre med Asgeir Myhrmoen, Nasjonalparkforvaltere Stein Grevrusten og Eirin Berge. I følge min far var det på denne befaringsen diskutert fulldyrking kontra beitekultivering, og Harald Aulie utarbeidet i den forbindelse en rapport. Min far ga på befaringsen uttrykk for at areal som kunne fulldyrkes var spesielt verdifullt. Ber om at areala blir tildelt i henhold til fulldyrking etter de plassene som Harald Aulie utarbeidet.

Håper dette vil gå i orden nå, da vi er avhengig av mye beite for å kunne drive en aktiv seterdrift. Vennligst gi beskjed dersom noe mangler eller er uklart. Vedlagt er bilde av de tre områdene»



Figur 2: kart vedlagt søkad

Vedtak i Dovre fjellstyre, 3.april 2020

«Dovre fjellstyre viser ut tilleggsjord på arealet øst ved Haverdalsåa, befart i Haverdalen den 06.07.2018. Arealet vises ut til Ingvild Haugom 86/1/95 etter seterforskriftens § 20. på disse vilkåra:

1. Arealet fremkommer av kartutsnitt.
2. Arealet overflatedyrkes.
3. Arealet inngjerdes med el – gjerde.
4. Dersom det utviste arealet ikke er tatt i bruk innen 5 år, faller utvisningen bort.
5. Det må avsettes en kantsone på minst 6 meter ut mot Haverdalsåa.

Arealet ligger i Grimsdalen LVO. Det forutsetter at alle andre berørte parter godkjenner tiltaket.»

Uttale fra landbrukskontoret i Lesja og Dovre 9.juli 2018:

Feltene ved Gravbekken:

Det er søkt om å overflatedyrke arealer på begge sider av Gravbekken i området der Gravbekken renner ut i Haverdalsåa. Området er mot øst avgrenset av mer karrig terreng med mye stein og sand, mot vest er området avgrenset av et sideløp av Gravbekken. Til sammen kan det kultiveres rundt 16 dekar beite i dette området.

Landbrukskontorets vurdering:

Landbrukskontoret mener at arealene ved Gravbekken egner seg til beite. Det bør utvises

varsomhet med fresing på arealet, det bør kun eventuelt knuses einer og kratt. Gravgbekken renner fra et vann høyere opp i fjellet og det er sannsynlig at Gravgbekken har ført med seg stein ned i feltet det er planlagt å beitekultivere. Observasjoner på befaringen kan tyde på at det er mye stein i bakken. Det bør derfor unngås graving i jordsmonnet. Fordi Gravgbekken renner gjennom området mener rådmannen at det bør tas hensyn til det ved rydding av feltet. Det må settes igjen randsoner på 6 meter mot vassdrag for å beskytte mot erosjon og for å beskytte mot at husdyrgjødsel kommer ut i vannet. Selv om arealet ikke gjerdas inn vil det å sette igjen en urørt kantsone bidra til å skjerme vassdraget.

Dyrkingsfeltet ved Haverdalsåe

Litt lengre øst er det søkt om å overflatedyrke et areal på ei elveslette ved Haverdalsåe. Dettearealet er tilnærmet flatt og det ligger litt høyere enn Haverdalsåe slik at arealet er tørt. Arealet har i dag tuer med blant annet lyng. For å få omgjort dette arealet til egnet beitemark må tuene jevnes og vegetasjonen må endres til grasvegetasjon. Arealet består ifølge tiltakshaver av opp til 80 cm med løsmasser, og det virker som det er lite stor stein i jordsmonnet. Det kan være mulig å nydyrke inntil 17 dekar på dette arealet. Mye av arealet ved Haverdalsåe er registrert som dyrkbart i arealressurskartet.

Landbrukskontorets vurdering:

Slik landbrukskontoret ser det er dette arealet godt egnet til overflatedyrking slik det er søkt om. Tiltakshaver har søkt om å frese arealet slik at tuene blir jevnet, dette vil også resultere i at

vegetasjonen på arealet blir endret til grasvegetasjon. Dette vil sørge for god kvalitet på beitemarka. Tiltakshaver har ikke søkt om å fulldyrke arealene ved Haverdalsåe, men felles landbruksforvaltning for Lesja og Dovre mener at dette kan være mulig fordi arealene har et tjukt lag med løsmasser og fordi arealene ligger noe hevet over nivået på Haverdalsåe. Dette kan være en mulighet for å øke avlingsnivået på arealet. Det er også to tørrere områder med sand inne på området det er planlagt å overflatedyrke. En fulldyrking vil sørge for at disse to sanddynene blir borte slik at alt blir et sammenhengende stykke med dyrket mark.

Tilgang på gode beiter er viktig for melkeproduksjon, og for at seterdrifta til Ingvild Haugom i størst mulig grad skal bli basert på ressurser fra fjellet bør muligheten for fulldyrking av dette arealet holdes åpen i framtida. Arealet er i arealressurskartet registrert som dyrkbart og dette taler for at arealet bør kunne tas i bruk til fulldyrket mark. Fulldyrket mark er det beste beitet for melkekyr, og for å redusere behovet for tilkjøring av kraftfôr og rundballer mener rådmannen at det er hensiktsmessig at arealet kan fulldyrkes. Landbrukskontoret er klar over at det vil være nødvendig å utbedre traktorveien som går inn til dyrkingsfeltet, men mener at dette dreier seg om et beskjedent terrenginngrep all den tid det allerede går en enkel traktorvei inn til dyrkingsfeltet.

Mellom området det er søkt om å beitekultivere og Haverdalsåe er det et område med avsnørte elveløp. Avsnørte elveløp er erfaringsmessig viktig for det biologiske mangfoldet. Derfor bør disse etterlates urørt med ei kantsone på 6 meter. Dersom det blir søkt om å nydyrke arealet bør det vurderes om det skal settes krav om ei kantsone på 10 meter mot Haverdalsåe.

Det er gjort Ros analyse av arealene det er søkt om å rydde til beite. Analysen viser at arealene ligger i aktsomhetsområde for flom. Dersom det settes igjen tilstrekkelig kantsone

mot vassdrag mener rådmannen at arealene ligger såpass høyt at flom ikke medfører betydelig risiko for arealene.



Figur 3: Kart fra landbrukskontoret sin uttale

Uttale fra daværende Oppland fylkeskommune

Fylkeskommunen viser til rapport om arkeologiske undersøkelser (overflaterregistrering) og skriver at det ikke ble påvist automatisk fredede eller verneverdige kulturminner i eller ved områdene. Fylkeskommunen minner om at dersom det i forbindelse med arbeidet likevel fremkommer automatisk fredede kulturminner som ikke er kjent fra før, skal arbeidet straks stanses og fylkeskommunenv arslas, j fr. Kulturminnelovens § 8. Oppland fylkeskommune anser undersøkelsesplikten i kulturminnelovens § 9 som oppfylt, og har ingen ytterligere merknader til søknaden til Haugom.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for Grimsdalen landskapsvernområde til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

Verneformål – forskrift

Området for omsøkt aktivitet ligger i Grimsdalen landskapsvernområde og verneforskriftens § 2 angir følgende formål for vernet:

- *ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart,*

- ta vare på en del av et stort sammenhengende fjellområde, med leveområder villreinstammen i Rondane og et rikt dyre- og planteliv,
- sikre viktige og mye brukte trekkområder for villreinen,
- ta vare på geologiske forekomster og landskapsformer

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter. Området er vernet mot inngrep, men forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til oppdyrking/beitekulturivering av nye arealer, jf. § 3 punkt 1.3 bokstav g.

Forvaltningsplan

Forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane omtaler nydyrking og beitekulturivering som følger, s.32:

«Opprettholdelse av jordbruksdriften er ønskelig i forhold til formålet med vernet. Søknad om nydyrking skal vurderes konkret i forhold til verneverdiene i hvert enkelt tilfelle. Dersom nydyrking ikke kommer i konflikt med verneverdier, kan en påregne tillatelse. Nydyrking bør fortrinnsvis skje i tilknytning til annen dyrka mark og setrer.

Nydyrking på tidligere dyrka mark vil bli prioritert foran nydyrking i utmark. Søknader vil bli vurdert etter følgende momenter:

- virkning for biologisk mangfold
- virkning for kulturlandskapet, kulturmiljøer og kulturminner
- visuell virkning på landskapet og i forhold til estetikk
- søkers behov for tilleggsareal

Jf. forskrift om nydyrking, § 3, omfatter nydyrking tre typer:

- opparbeiding fra udyrket mark til fulldyrket mark,
- opparbeiding fra udyrket mark til overflatedyrket mark og
- opparbeiding fra jordbruksareal som har ligget brakk i over 30 år til overflatedyrket eller fulldyrket mark.

Opparbeiding av jordbruksareal fra overflatedyrket mark til fulldyrket mark er ikke nydyrking. Kulturmark som slåttemark (ugjødset slåtteng, urterike slåttenger m.v.) og enkelte typer av beitemark (ugjødset hagemark og einerbakker m.v.) er ikke overflatedyrket mark.

Opparbeiding av slike areal til overflatedyrket eller fulldyrket mark er derfor nydyrking og søknadspliktig.

Med beitekulturivering menes fjerning av tuer, busker, kratt og lyng for å få opp arter som beites av husdyr, uten at terrenget gjøres egnet for maskinell høsting. Beitekulturivering er søknadspliktig. Imidlertid er kultivering av eksisterende kulturlandskap og krattrydding først og fremst knyttet til seterstulene sterkt ønskelig ut fra verneformålet i landskapsvernområdene.

På setervoller og jordbruksarealer som har vært brukt som ugjødsla beite og/eller slått uten pløying og med høyt biologisk mangfold, bør det avstås fra pløying og harving, gjødsling med kunstgjødsel, gjødsling med tilkjørt husdyrgjødsel og såing med nye sorter. Beitebruk bør prioriteres til disse arealene eller til andre arealer med påvist høyt biologisk mangfold. Arealer til nydyrking er mest aktuelt å tillate i tilknytning til andre jordbruksarealer.

Naturmangfoldloven

I tillegg til behandling etter verneforskrift og eventuelle retningslinjer i forvaltningsplanen må søknaden også vurderes etter de miljøretslige prinsippene i naturmangfoldlovens §§ 8-12 i (kunnskapsgrunnlag, føre-var prinsippet, samlet belastning på økosystemet, kostnader ved miljøforingelse bæres av tiltakshaver samt miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder), jmf. § 7.

Vurdering

Søknaden fra Nordre-Sætrum gård gbnr 58/1 som fester gbnr 86/1 fnr. 95 gjelder nydyrking/oppdyrking og ikke beitekultivering. Etter møtet den 13.november 2020 er det klargjort at det søkes om å få fulldyrka arealene. Arealene skal ikke oppdyrkes for maskinell høsting, men «fulldyrking til beite» er begrepet som er brukt. Dette innebærer å frese ned til ca 20 cm og deretter slådde. Bearbeidingen skal ikke medføre at terrenget endres nevneverdig.

Søker har planer om å ha 30 melkekyr samt kviger på setra sommerstid, slik at antallet kyr vil være mellom 30-50. Dyra vil kjøres inn når vegen åpner 15.juni og planen er at dyra skal være på setra ut august/begynnelsen av september.

Behovet for godt beiteareal for dyra ligger til grunn for søknaden. For å få gode beiteareal ønsker en å utnytte husdyrgjødsel fra fjøset som ressurs og spre dette som blautgjødsel på beitearealene. I tillegg ønsker en å kunne benytte kunstgjødsel.

For å få spredd gjødselen er en avhengig av å bruke pumpe og slange for å nå arealene ved Haverdalsåe, ettersom disse ligger et stykke unna fjøset. Arealene ved Gravbekken har for mye hellning til å bruke blautgjødsel og det er her kun aktuelt å gjødsle med kunstgjødsel.

Søker ønsker å gjerde inn arealene ved Haverdalsåe i mindre teiger som beites/beitepusses. Det er ikke ønskelig å ha ett gjerde rundt hele arealet. Gjerdet som søker ønsker å sette opp er strømgjerde. Arealene ved Gravbekken skal ikke gjerdes inn men kunne brukes fritt av dyra.

Kunnskapsgrunnlaget om verneverdiene i dette området er godt. Når det gjelder villrein foreligger NINA Rapport 1013, Sluttrapport fra GPS-merkeprosjektet 2009-2014 og NINA Rapport 339 fra 2008 som oppsummerer kunnskapsstatus og leveområde, samt tilhørende kart utarbeidet i forbindelse med arbeid med regional plan for villreinen i Rondane og Sølknkletten. NINA Rapport 551 utreder konflikten mellom villrein og menneskelig ferdsel i området (§ 8). Grimsdalen har viktige funksjonsområder for villreinstammen i et helårsperspektiv. De siste årene har villreinen også benyttet områdene sør for Grimsdalsvegen til kalving. I tillegg vil simler som har kalva nord for Grimsdalsvegen bevege

seg sørover mot dette området etter kalving da området er viktige beite- og oppholdsområder for fostringsflokker. Vegen inn til Haverdals seter er stengt mellom 1. desember og 15. juni av hensyn til villrein. Utkastet til skjøtselsplan for Grimsdalen landskapsvernområde begrenser seg til Vegaskillet i Dovre kommune, gjennom Grimsdalen og til kommunegrensa til Follidal kommune., og omtaler således ikke områdene i Haverdalen. Naturbase viser ingen andre registrerte arter innenfor de omsøkte arealene.

Det er positivt at det satses på aktiv setring i Grimsdalen. Haverdals seter ligger i et område som utgjør viktige funksjonsarealer for villreinen, og dette må hensyntas også ved aktiviteter knyttet til landbruket. Arealene er grundig vurdert i forhold til kulturminner, jf rapport fra fylkeskommunen. Egentheten for fulldyrking er vurdert av Dovre og Lesja landbrukskontor. Det vises til arkeologisk rapport fra Oppland fylkeskommune og til uttale fra landbrukskontoret vedlagt.

Nasjonalparkstyret har tidligere gitt tillatelse til oppføring av blant annet fjøs for melkeproduksjon på Haverdals seter, gbnr 86/ fnr 95. Søker beskriver at arealene som søkes om å få oppdyrket skal knyttes opp til den planlagte melkeproduksjonen på setra. Tilgang på gode beiter er viktig for melkeproduksjon, og for at seterdrifta i størst mulig grad skal bli basert på ressurser fra fjellet.

Det omsøkte arealet til nydyrking ligger ikke i direkte tilknytning til setra eller anna dyrka areal, men i utkanten av utmarka. I henhold til uttale fra Dovre og Lesja landbrukskontor er det kun arealene lengst øst ved Haverdalsåa som er egnet til nydyrking og jordbearbeiding ved fresing. Ifølge landbrukskontoret egner arealene ved Gravbekken til beite og en bør utvise varsomhet med fresing og unngå graving i jordsmonnet her. I søknaden til nasjonalparkstyret søkes det om bruk av både kunstgjødning og husdyrgjødning fra fjøset på setra. Dovre fjellstyre har i sin vurdering vurdert bruk av husdyrgjødning slik: «*Arealet ligger ut mot Haverdalsåa, og det vil måtte tas hensyn til dette hvis det skal spres husdyrgjødning på arealet*» jf. sak 10/2020 av 3 april i Dovre fjellstyre.

Inngjerding av arealene bør ut fra hensynet til både dyrelivet og landskapsbildet gjøres ved bruk av el-gjerde der strømtrådene tas ned/bort etter sesongen. Dette gjøres allerede på arealer som brukes til beite i Haverdalen. Eventuelle faste gjerdestopler for å feste eltråden kan bli stående på helårsbasis da disse ikke er vurdert å skape hindre for dyrelivet og ikke påvirker landskapsbildet på en uheldig måte.

Det er et eksisterende eldre kjørespor som går fra Haverdalssetrene og østover. I henhold til forvaltningsplanen er dette kjøresporet ikke vist som noen godkjent kjøretrasé, men benyttes bl.a for veduttak som forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til i henhold til verneforskriften for Rondane nasjonalpark. I delegert vedtak datert 8.mai 2019 ble det gitt en tillatelse til slikt veduttak med vilkår om at det eldre kjøresporet skulle brukes for å ikke lage nye kjørespor. Det er derfor viktig at et el-gjerde ikke kommer i konflikt med dette eldre kjøresporet og vanskeliggjør uttak av ved. Verneforskriftens bestemmelse om forbud mot motorisert ferdsel er ikke til hinder for nødvendig motorferdsel i forbindelse med landbruksdrift på o gi nærheten av inmark, jf. § 3 punkt 5.2 bokstav e)

Ivaretagelse av det biologiske mangfoldet knyttet til elvekanter og avsnørte elveløp bør gjøres ved at det settes igjen kantsoner. Dette vil også beskytte mot eventuell erosjon.

Nydyrking og bruk av både kunstgjødning og husdyrgjødning tilsier at kantsonen for arealene ved Haverdalsåe bør være 10 meter. For Gravbekken kan tilsvarende kantsone være 6 meter. Gjøres dette vurderer nasjonalparkforvalter at virkningene av gjødning for det biologiske mangfoldet vil være begrenset og dermed akseptable.

Kunnskapsgrunnlaget vurderes å være tilstrekkelig når det gjelder både natur – og kulturmiljø i det konkrete området, og føre-var § 9 blir ikke lagt til grunn. Den samlede belastningen nml § 10 også når en tar høyde for eventuelt andre lignende tiltak gitt de samme forutsetninger, anses å være akseptable. Når det gjelder miljøforsvarlige teknikker sikres dette gjennom vilkårene som er stilt i saken (§§ 11-12).

Konklusjon

Nasjonalparkforvalter tilrår at det gis tillatelse til nydyrking i form av «fulldyrking» til beite på arealer som ligger mot Haverdalsåe. For å få et godt beite bør bruk av både husdyrgjødning og kunstgjødning kunne tas i bruk, i tillegg til at deler av arealene kan inngjerdes.

Det bør gis vilkår i tillatesen slik at hensyn til landskap, plante-og dyreliv ivaretas.



Arkivsaksnummer: 2020/11067-29

Saksbehandler: Eirin Berge

Dato: 08.06.2021

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	35/2021	25.06.2021

Rondane NP - søknad om prosjektmidler - Sel fjellstyre

Innstilling fra forvalter

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre viser til prosjektsøknad fra Sel fjellstyre datert 14.januar 2021 og beslutter å ikke prioritere å søke om tiltaksmidler til dette prosjektet fra den statlige investeringsposten 1420.31 (Tiltak i verneområdene)

Prosjektet beskriver oppgaver som anses tilfredsstillende ivaretatt gjennom Statens naturoppsyn sin oppsynsvirksomhet i Rondane nasjonalpark, som inkluderer kjøp av tjenester fra fjellstyrene blant annet fra Sel fjellstyre. Det vises også til at tiltaksmidler ikke kan brukes som tilskudd til andre aktører.

[--- slutt på innstilling ---](#)

Dokumenter i saken

Vedlegg:

- 1 Strategi for bruk av midler til tiltak i verneområder
- 2 Særutskrift Bestillingsdialogen 2021 - Tildelte midler - prioritering av tiltaksmidler (post 1420.31)
- 3 Avtale om tjenestekjøp Sel fjellstyre
- 4 Rapport Vulufjellområdet 2020

Hjemmelsgrunnlag

Nasjonalparkstyrets vedtekter punkt 8.2:

Styret skal etablere et nært samarbeid med Statens naturoppsyn lokalt. Styret tildeles etter søknad til Miljødirektoratet årlig midler til skjøtsel og forvaltning til prioriterte tiltak i henhold til vedtatte forvaltningsplaner/skjøtelsesplaner. Tildelingene skjer ut i fra de budsjettmessige rammer det enkelte året. Nasjonalparkstyret prioriterer bruken av de tildelte midlene. Alle tiltak skal være i tråd med godkjent forvaltnings-/tiltaksplan for verneområdene og andre relevante styringsdokumenter

Saksopplysninger

Søknad

«Viser til tidligere rapport fra Vulufjellområdet 2020, der utfordringene med villvarding og oppmerking av ikke godkjente stier er omtalt. For å systematisere dette arbeidet søkes det om midler til å kartlegge/rydde området fra Ula elv til grense Ringebu/Stor Elvdal, for ulovlig merking/varding. Prosjektet vil være overførbart til andre verneområder, da man får en pekepinn om ressursbruk for slikt arbeid.

Dette arbeidet er viktig for å begrense uønsket trafikk i områder som er viktige for villrein. De merkede godkjente stiene vi har i dag er godkjent med bakgrunn i at de b.la skal kanalisere ferdsel. Dette argumentet mister mye av sin legitimitet, om det merkes og vardes i stor utstrekning, og lages nye stier utenom dette. I et sikkerhetsperspektiv vil dette i verste fall føre til leteaksjoner da disse ulovlig merkede stiene ikke finnes på kart, og kan lett forveksles med de godkjente merkede stiene som er på kartet.

Arbeidet med å fjerne ny- merking langs nedlagte stier og hindre opparbeiding av nye stier som ikke er omsøkt, er antagelig det viktigste grepet for å minske forstyrrelser i reinens beiteområder. Et annet moment er at vegetasjonen må få tid til å komme igjen på b.la stier der merkingen er fjernet. Erfaringen fra stien gjennom Fremre Steinbudalen er et godt eksempel. Her har vegetasjonen kommet igjen og stien har grodd helt igjen på største delen av strekningen. Ny-merking har blitt fjernet årlig i ca. 20 år. Ny-merkingen opphørte når stien ikke lenger var synlig. Dette er tidkrevende, men nødvendige tiltak.

I utgangspunktet beregner vi prosjektet å pågå i 2021 -2022, med rapportskrivning.

<i>Antall dagsverk i felt:</i>	<i>20 dagsverk</i>
<i>Rapportskrivning:</i>	<i>3 dagsverk</i>
<i>Sum</i>	<i>23 dagsverk</i>

I tillegg påregnes endel kjøring og overnatting.

Det søkes om kr 130 000,- Vi ser frem til positivt svar.»

Strategi for bruk av tiltaksmidler i verneområder

Midlene fra Miljødirektoratet er fra den statlige investeringsposten 1420.31 – Tiltak i verneområdene, og er knyttet opp til gitte formelle rammer. I brev fra Miljødirektoratet datert 3.1..2020 ligger «Strategi for bruk av midler til tiltak i verneområder, 2020-2025

«Posten for tiltaksmidler er en statlig investeringspost for forvaltningsmyndighetenes prioriterte tiltak i verneområder. Midlene skal derfor kun benyttes til tiltak i forvaltningsmyndighetens egen regi, ev. til kjøp av tjenester for gjennomføring av tiltakene. Midlene kan ikke benyttes som tilskudd til andre aktører. Drift og vedlikehold av infrastruktur (veier, toaletter, parkeringsplasser o.l) utenfor verneområdene finansieres ikke over tiltaksmidlene.

(....)

Det overordnede målet for bruken av tiltaksmidlene er at naturtilstanden i verneområdene opprettholdes og bedres. For å kunne nå dette målet, er det viktig at tiltak som bedrer tilstanden til verneverdiene prioriteres høyt. Ved tildeling av midler følges derfor bestemte prioriteringer, og Strategi for bruk av midler til tiltak i verneområder er nå revidert, se vedlegg 1. Alle innmeldte tiltak skal være i tråd med godkjent forvaltnings- eller skjøtselsplan, besøksstrategi eller andre relevante styringsdokumenter»

Vurdering

Det omsøkte prosjektet ble oversendt på epost til nasjonalparkforvalter 14.januar 2020 etter søknads om midler til tiltak i verneområder for 2021 var oversendt Miljødirektoratet. Søknadsfristen til Miljødirektoratet for hovedtildeling av midler er 10.januar.

Miljødirektoratet har supplerende tildelinger gjennom året, inntil 4 stykker slik sekretariatet er blitt gjort kjent med. Når fristene for innlevering av søknader til disse supplerende tildelingene er, har vi etter henvendelse til Miljødirektoratet ikke fått spesifikke datoer på. Det legges derfor til grunn at det er mulig å søke om supplerende tildelinger fortløpende og at Miljødirektoratet ev vurderer de ulike innkomne søknadene samlet.

For 2021 fikk Rondane-Dovre nasjonalparkstryre tildelt kroner 800 000,- til tiltak i verneområdene. Prioriteringer av tiltakene ble gjort i vedtak av 17.mars 2021 (utvalgssak 16/2021

I tillegg til bestillingsdialog om tiltaksmidler har SNO-Rondane og sekretariatet årlige møter der en går igjennom de tiltak som oppsynet skal gjøre gjennom året. Denne bestillingen av SNO-ressurser sendes også Miljødirektoratet og er beskrevet slik:

«Bestillingsmøtet mellom forvaltningsmyndigheten og SNO-L er en formalisert prosess for å sikre god dialog og forutsigbarhet med hensyn til prioritering av oppsynsinnsats og gjennomføring av tiltak i felt som SNO kan utføre. Bestillingsmøte 1 avholdes i november/desember hvor rapport og erfaringer fra året som har gått gjennomgås. Både forvaltningsmyndighet og SNO bidrar med sine erfaringer og diskuterer utfordringer og behov for kommende år. Bestillingene sendes inn og etter at budsjettildelingen er gjennomført (februar/mars), gjennomføres bestillingsmøte 2 hvor endelig prioritering av SNOs innsats avtales.»

SNO-Rondane kjøper oppsynstjenester av fjellstyrene, deriblant Sel fjellstyre. For 2021 er det kontraktsfestet et beløp med øvre prisramme på 170 000 NOK for tjenestekjøp på oppsyn i Rondane nasjonalpark og Kolberget naturreservat (nasjonalparkstyre er ikke myndighet på sistnevnte verneområde)

Av oppgaver som Sel fjellstyre skal gjennomføre står det følgende beskrivelse i avtalen (forvalters utheving):

«Oppdraget gjelder: "Kontroll dispensasjoner og vernereglene. Rondane nasjonalpark inntil 27 dagsverk. Tilsyn og kontroll med stikka løyper og maskinpreparerte løyper. Oppfølging og tilsetdeværelse i forhold til sykling, kiting og annen aktivitet som er i strid med vernet. Registrere om det er lovlig ferdsel som kan forstyrre dyrelivet. Fokus på båndtvang i mars og april. Registrere ny merking og varding av stier. Fjerne ny varding som ikke er i tråd med forvaltningsplanen. Fjerne søppel på tidligere brukte rasteplasser i fjellet . (... ..)»

SNO-Rondane og sekretariatet har hatt en gjennomgang av årsrapporten for 2020, herunder Sel fjellstyre sin rapport om de gjennomførte oppsynsoppgavene gjennom tjenestekjøp med SNO for 2020 (Vulufjell rapport, jf vedlegg) . I rapporten pekes det på utfordringer med varding. SNO-Rondane og sekretariatet har løpende dialog om ulike merkinger og varding i verneområdene som ikke er i henhold til forvaltningsplanen. Fjerning av maling på steiner i tilknytning til stier som ikke skal merkes gjøres av oppsynet. Tilsvarende fjernes varding som ikke skal være der når oppsynet oppdager dette på sine oppsynsturer.

Sekretariatet vil etter en samlet vurdering ikke tilrå at nasjonalparkstyret søker om ekstra bevilgning til omsøkte prosjekt, da tiltakene i prosjektet inngår som en del av tjenestekjøpet som SNO-Rondane har med fjellstyret. SNO sin oppgave er blant annet å følge opp merking av stier som ikke er godkjent i forvaltningsplan og fjerne denne merkingen. Vi oppfatter at prosjektet overlapper med de funksjonene oppsynet i våre områder har og at oppfølging av dette er tilfredsstillende ivaretatt gjennom SNO og deres tjenestekjøp.

I tillegg tilsier rammene for bruken av tiltaksmidler at midlene ikke kan brukes som tilskudd til andre aktører.

Konklusjon

Det tilrås at nasjonalparkstyret ikke søker om tiltaksmidler til omtalte prosjekt som foreslått av Sel fjellstyre.

Strategi for bruk av midler til tiltak i verneområder, 2020-2025

Innledning

Regjeringen vil bevare et representativt utvalg av norsk natur for kommende generasjoner, og en god forvaltning av verneområder er viktig for å kunne nå dette målet. Regjeringen ferdigstilte i 2019 Handlingsplan for styrket forvaltning av verneområdene, og ett av tiltakene i planen er å oppdatere strategi for bruk av midler til tiltak i verneområder innen 2021. Ifølge tildelingsbrevet til Miljødirektoratet for 2019 skal "Styrket ivaretagelse av verneverdiene i verneområdene og oppfølging av handlingsplan for styrket forvaltning av verneområdene" prioriteres. Tiltaksmidlene fordeles på bakgrunn av dagens trusselbilde og har som formål å ivareta, samt forbedre tilstanden i verneområdene. Midlene prioriteres derfor til tiltak som virker avbøtende på negative påvirkningsfaktorer der verneverdiene er truet.

Klimaendringene kan forventes å gi økt stress for mange av artene og naturtypene i verneområdene og kan gi endringer i sammensetningen av arter. For å minimere de negative effektene av klimaendringer på verneverdiene, må andre negative påvirkninger begrenses mest mulig. Eksempler på dette er gjengroing, forstyrrelser og forurensning. I tillegg bør forvaltningen av verneområder nå ta ekstra hensyn til klimaeffekter i planlegging av tiltak. Skjøtselstiltak, som fjerning av fremmede arter, må for eksempel antas å øke i omfang som følge av klimaendringene, og planlegging av tilretteleggingstiltak som etablering av stier og broer, må ta høyde for økte nedbørsmengder med påfølgende flom- og rasfare.

Tiltaksposten – Statsbudsjettets kap./post 1420.31

Det overordnede målet for forvaltning av verneområder er å ivareta verneformålet og verneverdiene i det enkelte verneområde. Postbeskrivelsen for post 1420.31 Tiltak i verneområde, gir viktige formelle rammer for hvordan tiltaksmidlene skal disponeres. Størrelsen på tiltaksposten avsettes i hvert års statsbudsjett og har i de siste årene økt. I statsbudsjettet for 2019 (Prop.1S (2018-2019) står følgende:

"Midlane går til tiltak som er naudsynte for å ta vare på verneverdiene, inkludert utgreiingar som er naudsynte før tiltak, informasjonstiltak og skjøtels- og tilretteleggingstiltak. Tilretteleggingstiltaka omfattar opparbeiding av stigar, klopping og merking for å betre tilgjenge i verneområda og samstundes styre ferdsla i og rundt sårbar natur i verneområda. Midlane nyttast òg til informasjonstiltak i alle typar av verneområde i samband med ny merkevarer for Noregs nasjonalparker og til utarbeiding av besøksstrategiar for nasjonalparker og andre verneområde med store besøkstal eller særskilde utfordringar. Alle tiltak skal vere i tråd med godkjent forvaltings-/skjøtelsplan for verneområda og andre relevante styringsdokument."

Posten for tiltaksmidler er en statlig investeringspost for forvaltningsmyndighetenes prioriterte tiltak i verneområder. Midlene skal derfor kun benyttes til tiltak i forvaltningsmyndighetens egen regi, ev. til kjøp av tjenester for gjennomføring av tiltakene. Midlene kan ikke benyttes som tilskudd til andre aktører. Drift og vedlikehold av infrastruktur (veier, toaletter, parkeringsplasser o.l.) utenfor verneområdene finansieres ikke over tiltaksmidlene.

For å kunne ivareta verneverdiene innenfor verneområder, vil det av og til være nødvendig å gjennomføre tiltak også utenfor verneområdene. Dette betinger samarbeid og avtale med grunneiere. Et eksempel på et slikt tiltak er når uttak av fremmede arter innenfor og utenfor vernegrensene må sees i sammenheng for at tiltaket skal få optimal effekt.

For å oppnå en god forvaltning av verneområder, kan det være nødvendig med generelle naturkartlegginger, sårbarhetsvurderinger, brukerundersøkelser, utarbeidelse av forvaltnings- og skjøtelsplaner, overvåking og

utarbeidelse av nettsider o.a. Slike tiltak finansieres ikke over kap./post 1420.31, men over andre budsjettposter.

Forutsetning for tildeling av midler

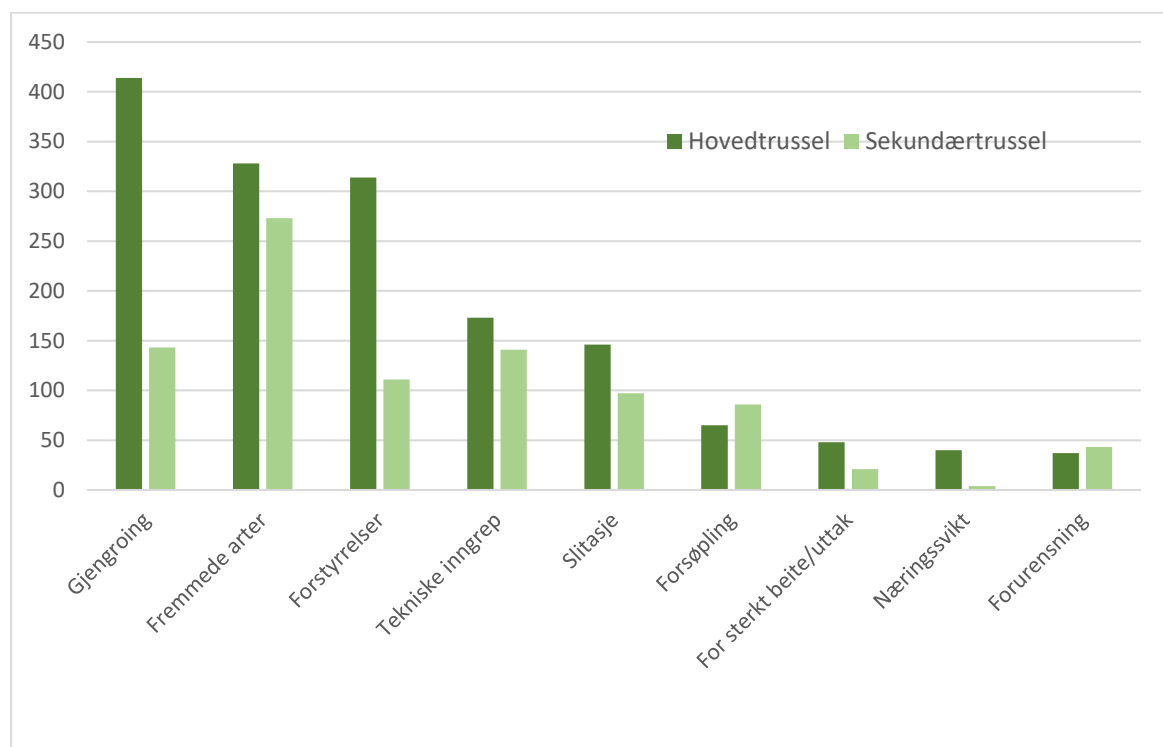
Tiltak skal være forankret i en skjøtts- eller forvaltningsplan, en besøksstrategi for området eller andre relevante styringsdokumenter.

I forkant av innmeldingen må formaliteter rundt tiltaket være avklart, som planavklaringer og innhenting av nødvendige tillatelser for gjennomføring av tiltaket. I tillegg må eierforhold og tilsyns-/drift- og vedlikeholdsavtaler være avklart.

I Handlingsplan for styrket forvaltning av verneområdene er det presisert at "For større installasjoner som fugletårn mv. er det krav om en betydelig samfinansiering fra andre for å kunne prioritere tiltaket. Videre må eierforholdet og vedlikeholdsansvaret avklares på forhånd."

Prioriteringer ved bruk av midler til tiltak i verneområder

Klima – og miljødepartementet har bedt om en styrket ivaretagelse av verneverdiene i verneområdene. Bedring av tilstanden i verneområder, slik at antall truede verneområder reduseres, vil derfor ha fokus. De største negative påvirkningsfaktorene er gjengroing, fremmede arter, forstyrrelse av dyrelivet, tekniske inngrep og slitasje på vegetasjon, figur 1.



Figur 1. Trusselfaktorer i verneområder pr 31.12.2017

Ved fordeling av midler til skjøtsel og besøksforvaltning, skal tiltakene som gir størst positiv effekt på tilstanden og som direkte bidrar til å motvirke negative påvirkningsfaktorer prioriteres.

Etablerte skjøtselstiltak i naturtyper som krever kontinuerlig skjøtsel for å opprettholde god tilstand (løpende

skjøtsel), skal prioriteres høyere enn nye, større prosjekter. Det finnes likevel tilfeller der strakstiltak bør prioriteres. Dette gjelder f.eks. der det oppdages nye forekomster av fremmede arter med stort spredningspotensiale og der trua arter eller naturtyper står i fare for å gå tapt. Et annet eksempel kan være sikkerhetstiltak knyttet til besøksforvaltningen.

I verneområder der verneformålet trues av manglende skjøtselstiltak, og der det er behov for oppstart av tiltak umiddelbart, vil slike tiltak prioriteres foran besøksforvaltningstiltak som ikke er direkte knyttet til trusselbildet. Tiltak for å styrke besøksforvaltningen kan eventuelt gå parallelt med nødvendige skjøtselstiltak.

Et delmål med budsjettposten er å tilrettelegge for de besøkende med informasjon i tråd med merkevaren Norges nasjonalparker. I enkelte verneområder er det ikke ønskelig med økt ferdsel av hensyn til verneverdiene. I slike områder er likevel god, oppdatert informasjon i tråd med merkevaren viktig.

Målet med forvaltningen av verneområdene er å redusere truslene mot verneverdiene og å ønske folk velkommen inn for gode naturopplevelser.

Strategien vår for å nå dette målet, vil være å prioritere tiltak som innretter seg mot en bedret tilstand i verneområdene. Dette vil være tiltak som innrettes mot trusselfaktorene for de aktuelle områdene, og slike tiltak kan være både skjøtselstiltak og tilretteleggingstiltak. For å sikre en god opplevelse for besøkende, vil vi følge opp tiltak som er fremmet i besøksstrategier, og inkludert er bruk av merkevaren Norges nasjonalparker.

Prioriteringer ved bruk av tiltaksmidler:

1. Tiltak som direkte bidrar til å motvirke negative påvirkningsfaktorer knyttet til trusselbildet. Ramsar-områder og truede naturtyper prioriteres høyest blant disse tiltakene
2. Løpende skjøtselstiltak
3. Vedlikehold av eksisterende tilrettelegging
4. Bruk av merkevaren Norges nasjonalparker i verneområder med høyt besøkstrykk
5. Bruk av merkevaren i øvrige verneområder
6. Besøksforvaltningstiltak som ikke er direkte knyttet til trusselbildet (slik som fugletårn mm.)

Finansiering av større tilretteleggingstiltak

Midler til opprettelse av installasjoner som informasjonspunkt, toalettbygg og parkeringsplasser i tilknytning til verneområder, må være forankret i en godkjent besøksstrategi for å kunne bli prioritert. Tiltaksmidler kan brukes til (primært å delfinansiere) gjennomføring av denne typen tilrettelegging, og søknader til slike anlegg skal være godt begrunnet med bl.a. informasjon om besøkstall og eksisterende bruk av området.

Tilrettelegging etter universell utforming i verneområder

Universell utforming av stier innebærer krav til dekke, terrengutforming og bredde som vanskeliggjør denne typen tiltak i verneområder. I verneforskriftene er det et generelt forbud mot tyngre tekniske inngrep, og de har som den klare hovedregel ikke dispensasjonsbestemmelser som hjemler universell tilrettelegging i verneområdet. Den generelle dispensasjonsbestemmelsen i nml. § 48 første ledd, første alternativ, vil sjelden kunne anvendes da universell utforming medfører terrenginngrep som strider mot verneformålet og påvirker verneverdiene. Hvorvidt et omsøkt tiltak er i konflikt med forskriften må vurderes i det enkelte tilfellet.

Utenfor verneområdet, i tilknytning til innfallsporter eller startpunkt, kan det i enkelte tilfeller være aktuelt å etablere tilretteleggingstiltak med universell utforming. Også utenfor verneområder bør forvaltningsmyndighet være bevisst på inngrep som påføres terrenget og gjøre en vurdering av om behovet står i forhold til kostnader og inngrep.

På denne bakgrunnen vil det være høy terskel for tildeling av midler utover det som kan defineres som "enkel tilrettelegging" i verneområder.

Kulturminner i verneområder

Kulturminner er en del av verneformålet i de aller fleste nasjonalparker og i enkelte andre verneområder. Ansvar for oppfølging og ivaretagelse av kulturminner ligger hos kulturminnemyndighetene. Det er egne poster på statsbudsjettet for forvaltning av kulturminner, og tiltaksmidler prioriteres vanligvis ikke til dette formålet. Skjøtsel av enkelte kulturminner, slik som steingjerder, gravrøyser og fangstsystemer, kan likevel vurderes prioritert for samfinansiering med kulturminnemyndigheten. Eksempler på tiltak som *ikke* finansieres av tiltaksmidler eller driftsmidler er vedlikehold av bygninger i verneområder. Ansvar for finansiering av vedlikehold og drift av bygninger ligger hos eier.



Arkivsaksnummer: 2020/11067-23

Saksbehandler: Eirin Berge

Dato: 02.03.2021

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	16/2021	17.03.2021

Bestillingsdialogen 2021 –Prioritering av tiltaksmidler (post 1420.31)

Innstilling fra forvalter

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre beslutter at de tildelte midlene over post 1420.31 for 2021 skal fordeles etter følgende prioritering, jf. tabellen under:

Pri.	Navn	Omsøkt beløp	Omsøkt beløp innenfor postforåret	Innvilget beløp	Ostehøvel (71.4 %)	Justert 08.02.21
1	Skjøtselstiltak Grimsdalen LVO	200000	200000		142800	150000
2	Skjøtselstiltak Frydalen LVO*	50000	50000		35700	28500
3	Informasjonstavler etter merkevaren	450000	450000		321300	321300
4	Diverse informasjonstiltak	150000	150000		107100	107100
5	Grimsdalen LVO oppfølging besøksstrategi	200000	200000		142800	142800
6	FoU Rondane	20000	0	Utenfor postformål	0	Søke 21-posten i 2022
7	Norman-prosjektet - Tjønseterfjellet og Kuva	30000	0	Utenfor postformål	0	Søke 21-posten i 2022
8	Skjøtselstiltak stier Rondane nasjonalpark	70000	70000		49980	49980
	Samlet	1170000	1120000	800000	799680	799680

Nord-Fron kommune har innestående midler per 1/1-2021, kr 56.326, som kommer i tillegg til tildelingen fra Miljødirektoratet.

Et mindre beløp fra «Skjøtselstiltak stier Rondane nasjonalpark» skal tilgodeses tiltak på sti i Hemmeldalen naturreservat.

Det forutsettes at sekretariatet arbeider med tiltak i henhold til overnevnte prioriteringer. Inngåelse av skjøtelsavtaler skal legges frem for nasjonalparkstyret i tråd med tidligere praksis.

--- slutt på innstilling ---

Saksprotokoll i Rondane-Dovre nasjonalparkstyre - 17.03.2021

Enstemmig som innstillinga.

Vedtak

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre beslutter at de tildelte midlene over post 1420.31 for 2021 skal fordeles etter følgende prioritering, jf. tabellen under:

Pri.	Navn	Omsøkt beløp	Omsøkt beløp innenfor postforåret	Innvilget beløp	Ostehøvel (71.4 %)	Justert 08.02.21
1	Skjøtselstiltak Grimsdalen LVO	200000	200000		142800	150000
2	Skjøtselstiltak Frydalen LVO*	50000	50000		35700	28500
3	Informasjonstavler etter merkevaren	450000	450000		321300	321300
4	Diverse informasjonstiltak	150000	150000		107100	107100
5	Grimsdalen LVO oppfølging besøksstrategi	200000	200000		142800	142800
6	FoU Rondane	20000	0	Utenfor postformål	0	Søke 21-posten i 2022
7	Norman-prosjektet - Tjønnseterfjellet og Kuva	30000	0	Utenfor postformål	0	Søke 21-posten i 2022
8	Skjøtselstiltak stier Rondane nasjonalpark	70000	70000		49980	49980
	Samlet	1170000	1120000	800000	799680	799680

Nord-Fron kommune har innestående midler per 1/1-2021, kr 56.326, som kommer i tillegg til tildelingen fra Miljødirektoratet.

Et mindre beløp fra «Skjøtselstiltak stier Rondane nasjonalpark» skal tilgodeses tiltak på sti i Hemmeldalen naturreservat.

Det forutsettes at sekretariatet arbeider med tiltak i henhold til overnevnte prioriteringer. Inngåelse av skjøtelsavtaler skal legges frem for nasjonalparkstyret i tråd med tidligere praksis.

Dokumenter i saken

- Vedlegg:

- 1 Særutskrift Rondane-Dovre nasjonalparkstyre - Bestillingsdialogen med Miljødirektoratet 2021
- 2 Tildelte midler til tiltak 2021 - kap 1420 post 31
- 3 Tildelte midler drift og planarbeid 2021 - kap 1420 post 21
- 4 SV: Midler til drift og tiltak 2021
- 5 Midler på 2NV-prosjekter pr 25.02.2020 (epost fra Statsforvalteren om midler til de ulike nasjonalparkene, drift, planer og tiltak)

Saksopplysninger

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre søkte Miljødirektoratet om midler til tiltak i verneområdene og drift av styre inkl forvaltningsplan- og skjøtelsesplanarbeid for 2021, i henhold til vedtak datert 30.11.2020.

1.februar 2021 ble sekretariatet meddelt fra Miljødirektoratet at tildelingen var gjennomført.

Miljødirektoratet skriver at de omsøkte midlene til postene totalt for hele landet var betydelig større enn rammene for både tiltaksmidlene og driftsmidlene. Miljødirektoratet skriver i sin tilbakemelding at dette viser stor aktivitet men at det ikke er rom for å imøtekomme all denne aktiviteten. Miljødirektoratet har lagt vekt på følgende forhold i tildeling av tiltaksmidler (1420.31):

- Uttak av fremmede arter
- Skjøtselstiltak
- Tilretteleggingstiltak der besøksstrategi er på plass
- Det er ikke prioritert midler til vedlikehold, brøyting, utkjøring av ved og tilsvarende (utenfor postformål)
- Det er ikke prioritert midler til naturveildningstiltak som opplegg for skoleklasser, utstillinger o.l.
- Kartleggingssøknader er ikke prioritert under tiltaksposten. Disse skulle vært omsøkt under post 1420.21 og er vurdert men i liden grad funnet rom for i den sammenheng.

For post 1420.21 (drift, skjøtelsesplaner, forvaltningsplaner, kartlegging) er følgende lagt vekt på i tildelingen:

- Driftsmidlene litt redusert i forhold til 2020 grunnet knappere ramme samt ikke bhev for utgifter til nasjonalparkkonferanse
- I stor grad lagt vekt på å få på plass forvaltningsplaner og besøksstrategier for de som ikke har det
- Litt til markering av jubileer (40 og 50 år)
- Ikke noe til bøker
- Små rammer har i stor grad gått utover omsøkte kartlegginger og til en viss grad skjøtelsesplaner.

Den totale posten på tildeling til verneområder (både med styrer og Statsforvalter) er på 90 mill, jf. tildelingsbrevet fra Klima- og miljødepartementet til Mijødirektoratet s. 18 som ligger her:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/d3b5f27dd4d34f2085b505b6df7fb5d4/mdir-2021.pdf>

Fra Statsforvalteren i Innlandet har vi mottatt informasjon om at den totale tildelingen til drift og forvaltning for 8 nasjonalparker med tilliggende verneområder i Innlandet fordelt på post 1420.21 og 1420.31 i 2021 var følgende (jf vedlagte epost):

Styredrift: kr 2 240 000
Planer/kartlegging: kr 1 705 000
Tiltak: kr 5 075 000

Tildeling Rondane-Dovre nasjonalparkstyre 2021:

- Tiltaksmidler (1420.31) – kr 800 000
- Driftsmidler/planer og kartlegging – kr 530 00 hvorav kr 330 til styredrift og 200 000 til planer/kartlegging

Følgende tiltak nådde ikke opp/falt utenfor postformål:

- FoU Rondane
- Norman-prosjektet, Tjønnseterfjellet og Kuva (registrering av villreinbukkenes arealbruk)

Hjemmelsgrunnlag

Vedtekter

I vedtektene til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre datert 1.januar 2020 står følgende om styrets oppgaver:

8. STYRETS OPPGAVER

Medlemmene av styret skal forvalte verneområdene isamsvar med internasjonale forpliktelser, naturmangfoldloven og verneforskriftene for det enkelte verneområde. Alle

representantene i styret har et felles ansvar for en helhetlig forvaltning av verneområdene hvor ivaretagelse av verneverdiene og verneformålet er hovedoppgaven.

8.1 Forvaltningsplan

Styret skal utarbeide/revidere forvaltningsplan for verneområdene. Oppstart av planarbeidet bør skje i dialog med Miljødirektoratet. Forvaltningsplaner skal utarbeides innenfor rammene av naturmangfoldloven og verneforskriftene. Forvaltningsplanen skal konkretisere hvordan formålet med vernet skal nås, og skal inneholde en flerårig tiltaksplan og en besøksstrategi. Utkast til forvaltningsplan skal sendes til direktoratet for faglig gjennomgang før høring. Forvaltningsplanen skal godkjennes av Miljødirektoratet.

8.2 Skjøtsel og besøksforvaltning

Som forvaltningsmyndighet skal styret ut fra naturmangfoldloven § 33 og verneformålet i de enkelte verneforskrifter vurdere behov for og nødvendig gjennomføring av skjøtsel og tilrettelegging. Plan for skjøtsel og eventuell tilrettelegging skal, jf. §§ 35 og 36 siste ledd, inngå i en forvaltningsplan godkjent av Miljødirektoratet. Forvaltningstiltak iverksettes på et kunnskapsbasert grunnlag i samsvar med vedtatte forvaltningsplaner/skjøtelsesplaner. Styret kan som forvaltningsmyndighet legge til rette for at verneområdenes potensial for verdiskapning utnyttes innenfor rammen av verneforskriftene og naturmangfoldloven. Dette skal skje gjennom konkrete forvaltnings- og skjøtselstiltak, fortrinnsvis i tråd med den delen av forvaltningsplanene som omhandler besøksstrategi. Styret skal ikke opptre som næringsaktør, men bør i denne sammenhengen innlede et samarbeid med lokalt reiseliv/øvrig reiseliv, samt det autoriserte besøkscenter. Nasjonalparkstyret skal utarbeide årlige prioriteringer av skjøtelses- og forvaltningstiltak i verneområdene i tråd med den flerårige tiltaksplanen. Styret skal etablere et nært samarbeid med Statens naturoppsyn lokalt.

Styret tildeles etter søknad til Miljødirektoratet årlig midler til skjøtsel og forvaltning til prioriterte tiltak i henhold til vedtatte forvaltningsplaner/skjøtelsesplaner. Tildelingene skjer ut i fra de budsjettmessige rammer det enkelte året. Nasjonalparkstyret prioriterer bruken av de tildelte midlene. Alle tiltak skal være i tråd med godkjent forvaltnings-/tiltaksplan for verneområdene og andre relevante styringsdokumenter.

8.3 Myndighetsbeslutninger

Styret har myndighet til å treffe vedtak etter verneforskriftene. Styret har også myndighet til å gi dispensasjoner etter naturmangfoldloven § 48, jf. § 77 annet punktum

8.4 Grensemerking og informasjon

Styret har ansvar for at det gjennomføres nødvendig grensemerking og vedlikehold av merkingen i verneområdene. Merkingen skal gjennomføres etter retningslinjer gitt av Miljødirektoratet i veileder om Opprettelse av verneområder (M-481). Som forvaltningsmyndighet skal styret i besøksstrategien vurdere behovet for særskilte

informasjonstiltak. Styret er hovedansvarlig for informasjonstiltak og skal gjennomføre dette i henhold til Miljødirektoratets merkestrategi. Styret har ansvar for at Naturbase er oppdatert inkludert henvisning til gjeldende forvaltningsplan og/med besøksstrategi.

8.5 Brudd på naturmangfoldloven/verneforskriftene, rapporter og anmeldelser

Styret har som forvaltningsmyndighet et selvstendig ansvar for å påse at alle brudd på verneforskriftene som styret får kjennskap til blir rapportert/anmeldt til politiet dersom det er grunn til å anta at forholdet er straffbart. Kopi av anmeldelse/rapport, samt avgjørelse fra politiet skal sendes Fylkesmannen og Miljødirektoratet. Der administrative sanksjoner er aktuelt jf naturmangfoldloven kap. IX, skal styret oversende en rapport om forholdet til Fylkesmannen - med kopi til Miljødirektoratet.

8.6 Orientering om vedtak

i Innlandetskal ha tilsendt kopi av alle vedtak truffet av nasjonalparkstyret, nasjonalparkforvalteren eller arbeidsutvalget. Vedtak styret, forvalteren eller arbeidsutvalget har truffet i medhold av naturmangfoldloven og verneforskriften skal fortløpende registreres i Miljøvedtaksregisteret.

8.7 Rapportering om forvaltning

Styret har ansvar for årlig å rapportere om forvaltningen til Miljødirektoratet og Fylkesmannen etter fastsatte maler

Vurdering

Sekretariatet har sammen med SNO-Rondane og SNO-Hemmaldalen samt informasjonsrådgiver drøftet tildelingene opp mot søknaden som ble sendt inn fra nasjonalparkstyret, jf vedtak datert 30.11.2020.

Tildelingen fra Miljødirektoratet er 71,4 % av det omsøkte beløpet som er innenfor postformålet. Utgangspunktet for drøftingen var derfor en reduksjon gjort etter «ostehøvelprinsippet», dvs. at alle postene er redusert med 71,4 %.

Sekretariatet vurderer at skjøtselstiltak Grimsdalen bør bli justert opp til kroner 150.000, og at skjøtselstiltak Frydalen blir redusert tilsvarende. En vil slik følge de tildelinger til skjøtsel i Grimsdalen som er gjort tidligere år, samtidig som en prioriterer skjøtselen her i tråd med den nylige godkjente skjøtselsplanen for Grimsdalen LVO. Det står midler til Frydalen inne hos Nord-Fron kommune pt som skal nyttes til skjøtselstiltak, jf. fotnote i tabellen under.

Et mindre beløp fra «Skjøtselstiltak stier Rondane nasjonalpark» vurderes å kunne tilgodeses tiltak på sti i Hemmeldalen naturreservat. I neste års bestillingsdialog vurderer sekretariatet at nasjonalparkstyre må ha fokus også på Hemmeldalen naturreservat, dette gjelder særskilt knyttet til informasjonspunkt og skilting.

Pri.	Navn	Omsøkt beløp	Omsøkt beløp innenfor postforåret	Innvilget beløp	Ostehøvel (71.4 %)	Justert 08.02.21
1	Skjøtselstiltak Grimsdalen LVO	200000	200000		142800	150000
2	Skjøtselstiltak Frydalen LVO*	50000	50000		35700	28500
3	Informasjonstavler etter merkevaren	450000	450000		321300	321300
4	Diverse informasjonstiltak	150000	150000		107100	107100
5	Grimsdalen LVO oppfølging besøksstrategi	200000	200000		142800	142800
6	FoU Rondane	20000	0	Utenfor postformål	0	Søke 21-posten i 2022
7	Norman-prosjektet - Tjønnerfjellet og Kuva	30000	0	Utenfor postformål	0	Søke 21-posten i 2022
8	Skjøtselstiltak stier Rondane nasjonalpark	70000	70000		49980	49980
	Samlet	1170000	1120000	800000	799680	799680

Nord-Fron kommune har innstående midler per 1/1-2021, kr 56.326, som kommer i tillegg til tildelingen fra Miljødirektoratet.

Når det gjelder de to tiltakene som ikke nådde opp i årets tildeling vurderer sekretariatet at nasjonalparkstyret kan søke på midler til Norman-prosjektet over post 1420.21 i bestillingsdialogen i 2022. Prosjektet kartlegger villreinbukkenes arealbruk og er et samfinanseringsprosjekt med flere aktører.

FoU Rondane hvor GPS-merking av simler utgjør et hovedelement, er tenkt avsluttet i løpet av 2022. Hovedfinanseringen er via Miljødirektoratet. Nasjonalparkstyre kan i likhet med overfornevnte prosjekt vurdere å søke om midler over post 1420.21 i bestillingsdialogen for 2022.

Tjenestekjøp 2021 - Sel fjellstyre - kontrolloppgaver

Dette dokumentet er signert digitalt av følgende undertegnere:

- PER ERIK SANNES, signert 20.04.2021 med ID-Porten: BankID
- HEIDI YDSE, signert 16.04.2021 med ID-Porten: BankID Mobil



Dokumentet inneholder

- En forside med informasjon om signeringen
- Originaldokumentet med signatordetaljer på hver side
- Digitalt integrerte signaturer



Dokumentet er forseglet av Posten Norge

Signeringen er gjort med en signaturtjeneste fra Posten Norge AS. Posten garanterer dermed for autenticiteten og forseglingen av dette dokumentet.



Slik ser du at signaturen er gyldig

Hvis du åpner dokumentet i Adobe Reader, skal det stå øverst at dokumentet er sertifisert av Posten Norge AS. Dette garanterer at innholdet i dokumentet ikke er endret etter signering.



Avtale om

Tjenestekjøp 2021 - Sel fjellstyre - kontrolloppgaver

(Avtalenummer: 21087377)

er inngått mellom:

Sel Fjellstyre

(heretter kalt Leverandøren)

og

Miljødirektoratet

(heretter kalt Kunden)

Sted og dato:

Heidi Ydse

Per Erik Sannes

Kundens underskrift

Leverandørens underskrift

Avtalen undertegnes i to eksemplarer, ett til hver part.

Henvendelser

Alle henvendelser vedrørende denne avtalen rettes til:

Hos Kunden:

Finn Bjormyr
seniorrådgiver
+4748113674
finn.bjormyr@miljodir.no

Hos Leverandøren:

Per Erik Sannes
Fjellopsyn
+4792226453
sel@fjellstyre.no

Side 1 av 6

Dokumentet er signert digitalt av:

- PER ERIK SANNES, 20.04.2021
- HEIDI YDSE, 16.04.2021

Forseglet av



Posten Norge

1 Kravspesifikasjon:

1.1 Beskrivelse av ytelsen

Oppdragstaker skal på oppdrag fra SNO utføre kontrolloppgaver i henhold til lov om statlig naturoppsyn knyttet til Rondane nasjonalpark og Koloberget naturreservat innenfor statsalmenningene i Sel, Nord-Fron og Sør-Fron kommuner i Innlandet fylke.

Oppdraget gjelder: "Kontroll dispensasjoner og vernereglene. Rondane nasjonalpark inntil 27 dagsverk. Tilsyn og kontroll med stikka løyper og maskinpreparerte løyper. Oppfølging og tilsetdeværelse i forhold til sykling, kiting og annen aktivitet som er i strid med vernet. Registrere om det er lovlig ferdsel som kan forstyrre dyrelivet. Fokus på båndtvang i mars og april. Registrere ny merking og varding av stier. Fjerne ny varding som ikke er i tråd med forvaltningsplanen. Fjerne søppel på tidligere brukte rasteplasser i fjellet. Kontroll med tillatelser knyttet til organisert ferdsel. Være innom og registrerer bruk av områdene rundt Rondvassbu og Peer Gynt hytta minimum en gang i uka i perioden fra uke 24-40. Ta bilder og legge inn i verneområdelogg fortløpende. Kontroll av at tiltak blir tilbakeført knyttet til bygninger i Vulufjell. Kontroll ved Vulutjønnin 16.06 for å påse om arbeidet med fjerning av plattning er utført. Frydalen landskapsvernområde inntil 5 dagsverk. Registrering og kontroll i forhold til motorferdsel i utmark. Påse at bommen på veien åpner og stenger i tråd med forskriften. Registrere antall biler på plassen og framover veien en gang i uka fra uke 24 til 42 med bilder og tall. Koloberget naturreservat: 0,5 dagsverk. Oppsyn med området og verneskilt. Generelt: Innlegging av data i verneområdelogg. Alt arbeid på oppdrag for SNO utføres i henhold til SNOs instruks for fagområdet.

I de tilfeller det utføres kontroll på vegne av SNO, og der det avdekkes lovbrudd som skal følges opp med anmeldelse til lokalt politi, jf. gjeldende instruks for håndhevelse og sanksjoner, skal saken registreres i elektronisk feltdagbok, under anmeldelser. Bistand i samband med registreringen av saken i basen og fremsendelse til politiet, vil bli gitt av SNOs kontaktperson lokalt. Følge opp 2 jaktfalklokaliteter i henhold til instruks i forbindelse med ordinært oppsynsarbeid."

Den som utfører oppdraget skal kunne fremvise utstedt SNO-legitimasjon.

Alt arbeid for SNO rapporteres samlet på eget rapporteringsskjema og all rapportering skal ha henvisning til kontraktens avtalenummer.

Føringer for utførelse av oppdraget vil bli gitt av kontaktperson i SNO. Alt arbeid skal utføres og rapporteres i henhold til gjeldende instruks, og ellers etter Oppdragsgivers veiledning. Rapporteringsfrist: 01.11.21

Oppdragstaker skal sørge for at egen virksomhet er i henhold til arbeidsmiljølovens bestemmelser, slik at sikkerhet og velferd for arbeidstakerne ivaretas. Videre skal Oppdragstaker medvirke til å sikre et fullt forsvarlig arbeidsmiljø for alle arbeidstakere på arbeidsplassen. Oppdragstaker forplikter seg til å gjøre seg kjent med og følge HMS-instruks for feltarbeid (vedlagt) og gjennomføre oppdraget i henhold til denne.

Dersom Oppdragstaker utfører oppgaver i tilknytning til Oppdragsgivers aktivitet eller innretning er det Oppdragsgiver som er hovedbedrift med ansvar for samordning av verne- og miljøarbeidet (HMS) i prosjektet (jf. arbeidsmiljølovens § 2-2 og internkontrollforskriftens § 6).

Aktiv arbeidstid pr. døgn skal ikke overstige 12 timer.



1.2 Leverandørens nøkkelpersonell

Navn	Stilling
Per Erik Sannes	Fjellopsyn

Det er leverandørens ansvar å melde fra om og erstatte frafall i nøkkelpersonell underveis i kontraksperioden, uten at dette forsinker eller reduserer kvaliteten på ytelsen.

2 Møter

Dersom en part finner det nødvendig, kan parten innkalle til møte med den annen part angående avtalen.

Møteinnkaller har ansvar for at det skrives referat fra møtet. Referat skal sendes skriftlig til møtedeltakere i etterkant. Møtereferatets innhold anses som akseptert av partene dersom tilbakemelding fra den andre parten ikke er mottatt innen 5 dager etter at referatet er mottatt.

Annen frist og rutiner for møtene kan avtales.

3 Kontraksperiode

Kontraksperioden løper fra 01.03.2021 til 31.10.2021.

4 Pris og prisbestemmelser

Timepris:

Beskrivelse	Valuta	Beløp	
Pris per time	NOK	651	ekskl. mva

Det er avtalt følgende ramme for oppdraget:

Beskrivelse	Valuta	Beløp	
Øvre prisramme	NOK	170 000	ekskl. mva

Andre avtalte prisbestemmelser:

Bistanden pågår så lenge kunden har behov for den, og/eller til kontraktens øvre økonomiske ramme er nådd. Det er ikke anledning til å fakturere andre kostnader enn hva som er priset i kontrakten. Konsulenten plikter å ikke starte opp aktiviteter for Kundens regning uten egen skriftlig bestilling, dette gjelder også utlegg, reise- og diettkostnader, reisetid m.m. Reiseutgifter dekkes etter fjellstyreavtalen.

Avtalt prisendring:

Det er ikke avtalt noen prisendringer for denne avtalen, dette inkluderer årlige endringer etter KPI.

5 Fakturering

5.1 Fakturafrister

Fakturering skal skje etterskuddsvis per måned, med fakturadato senest den 05. måneden



etter utført arbeid. Fakturert beløp skal gjelde alle påløpte og avtalte kostnader som er medgått i foregående kalendermåned. Frist for slutfaktura: 01.10.21

Faktura skal ha forfall på 30 (tretti) kalenderdager. Fakturering skal skje etterskuddsvis. For oppdrag som avsluttes i desember, må fakturaene være ankommet Miljødirektoratet senest 10. desember, og ha forfallsdato i desember. Konsekvensene og risikoen dersom fristene ikke overholdes er at leverandør ikke får betalt før tidligst medio januar påfølgende år.

5.2 Fakturaformat og -adresse

Leverandør leverer EHF-fakturaer (elektronisk handelsformat). Leverandører finner Miljødirektoratet på organisasjonsnummer 999 601 391. Leverandører som ikke kan levere EHF-fakturaer kan sende faktura på PDF til PB-Miljødirektoratet@dfo.no

5.3 Fakturamerking

Faktura skal merkes med avtalenummer 21087377, 3650FINBJO i fakturafeltet «Deres ref.». Miljødirektoratet forbeholder seg retten til å avvise eller returnere fakturaer som ikke oppfyller krav til fakturamerking.

5.4 Dokumentasjon og spesifisering av faktura

Faktura må spesifiseres i henhold til kontrakt, eksempelvis type arbeid/leveranser, personell, timeforbruk, evt. reiseutgifter og utlegg e.l. I tillegg må tilsvarende dokumentasjon/kontrollgrunnlag vedlegges (spesifiserte timelister, kvitteringer e.l.).

Reiseutgifter skal spesifiseres i fakturagrunnlaget. Eventuelle reiseutgifter dekkes etter statens satser, og inngår i samlet totalramme for oppdraget. Dokumentasjon av evt. utlegg skal vedlegges.

6 Rettigheter

Utstyr og litteratur som er innkjøpt og/eller utlevert fra Oppdragsgiver, samt alle resultater og alt innsamlet materiale, som fotodokumentasjon, biologisk materiale og annen naturdokumentasjon, er Oppdragsgivers eiendom. I den utstrekning det ikke strider mot kontraktens bestemmelser om lojalitet og taushetsplikt, eller mot ideelle rettigheter etter åndsverksloven, kan hver part utnytte kunnskap (knowhow) som parten er tilført i forbindelse med oppdraget. Opphavspersonen(e) har rett til å bli navngitt slik god skikk tilsier (gjelder person). All bruk skal skje innenfor rammen av god forskningsikk.

Ved behov skal partenes forutsetninger og rettigheter kartlegges og dokumenteres på hensiktsmessig måte.

Dersom ikke annet er avtalt, beholder Oppdragstaker rettigheter til egne verktøy og metodegrunnlag.

7 Informasjon til media

Informasjon til media som angår oppdraget eller forhold knyttet til oppdraget må være avtalt mellom Oppdragsgiver og Oppdragstaker. Informasjonen skal være faktaorientert og Oppdragstaker skal umiddelbart orientere regionalt ansvarlig i SNO om kontakten med media.

8 Bemyndiget representant for partene

Hos Kunden:

Hos Leverandøren:

Side 4 av 6



Heidi Ydse
seksjonsleder
+4795087204
heidi.ydse@miljodir.no

Per Erik Sannes
Fjellopsyn
+4792226453
sel@fjellstyrene.no

9 Taushetsplikt

Informasjon som partene blir kjent med i forbindelse med avtalen og gjennomføringen av avtalen skal behandles konfidensielt, og ikke gjøres tilgjengelig for utenforstående uten samtykke fra den annen part.

Hvis Kunden er en offentlig virksomhet er taushetsplikt etter denne bestemmelsen ikke mer omfattende enn det som følger av lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) eller tilsvarende sektorspesifikk regulering.

Taushetsplikt etter denne bestemmelsen er ikke til hinder for utlevering av informasjon som kreves fremlagt i henhold til lov eller forskrift, herunder offentlighet og innsynsrett som følger av lov 19. mai 2006 om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd (offentleglova). Om mulig, skal den annen part varsles før slik informasjon gis.

Taushetsplikten er ikke til hinder for at opplysningene brukes når ingen berettiget interesse tilsier at de holdes hemmelig, for eksempel når de er alminnelig kjent eller alminnelig tilgjengelig andre steder.

10 Endringer etter kontraktsinngåelse

Begge parter kan be om endringsavtale dersom forutsetninger for avtalen endres på en slik måte at ytelsens karakter eller omfang blir annerledes enn avtalt. Endringer fremsatt av leverandøren, må godkjennes av Kunden.

Dersom Kunden har behov for å endre kravene til ytelsene kan Kunden kreve endringsavtale. Ved krav om endringer kan Leverandøren kreve justeringer i vederlag eller tidsplaner hvis han sannsynliggjør et grunnlag for slike justeringer. Krav om justert vederlag eller tidsplan må fremsettes senest samtidig med Leverandørens svar på Kundens anmodning om endringsavtale.

11 Avbestilling før utløp av kontraktsperiode

Ytelsen kan avbestilles av Kunden med skriftlig varsel. Ved avbestilling skal det etterstrebes en hensiktsmessig avvikling av ytelsen.

Ved avbestilling før ytelsen er fullført skal Kunden betale:

- Det beløp Leverandøren har til gode for allerede levert ytelse.
- Leverandørens dokumenterte merkostnader knyttet til omdisponering.
- Andre direkte kostnader som Leverandøren påføres som følge av avbestillingen.

Betaling av ovennevnte gjelder så fremt ikke avbestillingen skyldes mislighold fra leverandøren.



12 Mislighold

12.1 Leverandørens mislighold

Det foreligger mislighold fra Leverandørens side hvis ytelsen ikke er i samsvar med de funksjoner, krav og frister som er avtalt. Det foreligger også mislighold dersom Leverandøren ikke oppfyller øvrige plikter etter avtalen.

Hvis Leverandørens ytelser ikke kan leveres som avtalt, skal Leverandøren så raskt som mulig gi Kunden skriftlig varsel om dette. Varselet skal angi årsak til problemet og så vidt mulig angi når ytelsen kan leveres. Tilsvarende gjelder hvis det må antas ytterligere forsinkelser etter at første varsel er gitt.

Leverandøren skal påbegynne og gjennomføre arbeidet med å avhjelpe misligholdet uten ugrunnet opphold, ved utbedring, omlevering eller tilleggslevering uten ekstra kostnad for Kunden.

Det foreligger likevel ikke mislighold hvis situasjonen skyldes Kundens forhold eller force majeure.

Kunden skal reklamere skriftlig uten ugrunnet opphold etter at misligholdet er oppdaget eller burde vært oppdaget.

12.2 Kundens mislighold

Det foreligger mislighold fra Kundens side hvis Kunden ikke oppfyller sine plikter etter avtalen.

Det foreligger likevel ikke mislighold hvis situasjonen skyldes Leverandørens forhold, eller forhold som anses som force majeure.

Leverandøren skal reklamere skriftlig uten ugrunnet opphold etter at misligholdet er oppdaget eller burde vært oppdaget.

12.3 Sanksjoner ved mislighold

Partenes rettigheter og plikter etter denne avtalen bestemmes i sin helhet av norsk rett.

Tilbakehold av ytelser, prisavslag, heving og erstatning kan være aktuelle sanksjoner ved mislighold.

Partene skal søke å løse tvister gjennom forhandlinger. Dersom en tvist i tilknytning til denne avtalen ikke blir løst etter forhandlinger, kan partene forsøke å løse tvisten ved mekling.

Dersom en tvist ikke blir løst ved forhandlinger eller mekling, kan hver av partene forlange tvisten avgjort med endelig virkning ved norske domstoler. Kundens hjemting er verneting. Partene kan alternativt avtale at tvisten blir avgjort med endelig virkning ved voldgift.

13 Vedlegg

Som del av denne kontrakt inngår følgende vedlegg:	Nr.
Hovedinstruks feltarbeid 2021 - Kundens beskrivelse	1



Vedlegg 1: Kundens beskrivelse - Hovedinstruks feltarbeid 2021

Dokumentet er signert digitalt av:

- PER ERIK SANNES, 20.04.2021
- HEIDI YDSE, 16.04.2021

Forseglet av



Posten Norge

Dokumenttype: Instruks	Prosess: Person sikkerhet - HMS- håndbok SNO feltarbeid	Godkjent av: Morten Kjørstad	Forfatter: Jessie Risan Jørgensen
Versjon: 5.0	Ansvarlig enhet: Stab og fagstøtte	Godkjent dato: 05.01.2021	Neste revisjon: 31.12.2022

Hovedinstruks feltarbeid

1 Innledning

Det er gjennomført ROS-analyser som viser at SNO gjennom sitt feltarbeid har en særlig høy risiko for skade på mennesker og miljø i sitt arbeid.

«Hovedinstruks feltarbeid» er generell og overordnet og gjelder for alt arbeid i felt i SNO-regi samt for arbeidsoppgaver som utføres i lager, garasje, verksted, kadaverrom mv. I tillegg er det utarbeidet sikkerhetsinstruksjoner som er spesifikke for arbeidsoperasjoner eller utstyr som krever særskilt oppmerksomhet

2 Formål

Instruksene skal bidra til å redusere risikoen i forbindelse med feltarbeid i SNO gjennom å etablere gode prosedyrer slik at feltpersonell blir i stand til å håndtere eventuelle kritiske situasjoner og raskest mulig kunne bringe situasjonen tilbake til det normale.

God planlegging og risikovurdering, inkl. en ev. Sikker jobb-analyse, samt evaluering etter avsluttet feltoppdrag er avgjørende for å minimere sannsynligheten for skade på mennesker, miljø og materiell. I dette inngår også formidling av erfaringer til kolleger.

SNOs personell i felt skal, i tillegg til å ivareta egen helse og sikkerhet, også være forberedt på å kunne bistå andre som er i fare.

3 Beskrivelse

3.1 Planlegging av feltarbeid

Arbeid i felt er forskjelligartet og krever ulik grad av planlegging.

For en del risikofylt arbeid er det utarbeidet instruksjoner og prosedyrer som skal følges. Planlegging av annen type risikofylt arbeid krever imidlertid særskilt risikovurdering.

Risikovurdering og/eller Sikker jobb-analyse (SJA) skal være en del av planleggingen av alt feltarbeid. Fortløpende risikovurdering må også foretas underveis i feltarbeidet. Både oppdraget og de ytre forholdene kan endre seg. Dette vil kunne kreve tiltak for å redusere risiko.

3.2 Risikovurdering

Det skal gjennomføres en risikovurdering før hvert feltoppdrag for å minimere evt. risiko. Risikovurderingen kan være kort og uformell eller skriftlig dokumentert som beskrevet i kapittel 5.3.

Det normale er en kort og uformell risikovurdering som foretas av den/de som skal utføre feltoppdraget. Det vil si at risikovurderingen må tilpasses oppdragets art og vanskelighetsgrad.

Metode

Metoden for risikovurdering er enkel og inneholder disse momentene:

- Bryt ned arbeidet i deloppgaver.
- Identifiser faremomenter i deloppgavene.
- Vurder sannsynlighet og konsekvens, dvs. risiko for uønskede hendelser.
- Identifiser tiltak som eliminerer eller kontrollerer farer.
- Vurder og evt. aksepter restrisiko.



Faremomenter

Faremomentene varierer sterkt med type arbeid som utføres, fremkomstmiddel som velges, sesong og terrengets beskaffenhet.

Flere sammen

En risikovurdering kan ende opp med tiltak om at det skal være flere sammen. Ved særlig risikofyllt arbeid skal minst to personer være sammen.

Arbeidsgiver kan alltid gi pålegg om at man skal være minst to hvis forholdene krever det.

Annet

[Miljødirektoratets AKAN-retningslinjer](#) gjelder knyttet til feltarbeid. Det er uakseptabelt å være beruset eller innta rusmidler, både i og utenfor formell arbeidstid, når rusmiddelbruk kan utgjøre en særlig sikkerhets-, kvalitets- og omdømmerisiko. Alkohol ikke skal inntas i tjenestebekledning. Det er ikke tillatt å nyte alkoholholdig drikke om bord på SNO sine fartøy.

3.3 Sikker jobb analyse

Ved særskilt risikofyllt feltaktivitet som ikke er beskrevet i prosedyre eller sikkerhetsinstruks skal det utarbeides Sikker jobb-analyse (SJA). Denne skal godkjennes av seksjonsleder før arbeidet iverksettes. SJA skal være en skriftlig risikovurdering.

SJA er en systematisk og trinnvis gjennomgang av alle risikoelementer i forkant av en konkret arbeidsoppgave eller oppdrag, slik at tiltak kan iverksettes for å fjerne eller kontrollere de identifiserte risikoelementene.

Behov for SJA skal også vurderes ved feltarbeid som trenger koordinering mellom etater. Momenter som bør tillegges vekt i vurderingen:

- Mange involverte i feltarbeidet.
- Involverte fra forskjellige organisasjoner og etater.
- Usikkerhet om kompetansen til de involverte.
- Langvarig feltarbeid.
- Mange usikkerhetsmomenter og ukjente faktorer ved oppstart av feltarbeidet
 - Ettersøk
 - Felling
 - Sporing

Det skal benyttes fastsatt skjema ved SJA.

Alle som har ansvar for planlegging, godkjenning og utførelse av arbeid skal vurdere behov for SJA.

Utfylt SJA-skjema skal oppbevares både hos SNO-L og seksjonsleder slik at det kan benyttes som erfaringsdokument. Det skal imidlertid alltid fylles ut nytt skjema ved ny aktivitet som krever SJA.

3.4 Evaluering av feltarbeid

Noen momenter som bør gjennomgås etter avsluttet feltoppdrag:

- Varslingsrutiner iht. avtale med personlig kontaktperson eller andre om at oppdraget er avsluttet.
- Noe som bør gjøres annerledes neste gang? Endring av prosedyre?
- Avviksmelding ved uønsket hendelse.
- Erfaringsdeling. Noe som andre bør få kjennskap til?



3.5 Meldeplikt ved feltoppdrag

Alt feltarbeid som utføres av SNO-L skal være meldt inn i personlig ukeplan. Følgende opplysninger bør være oppført før feltarbeidet påbegynnes:

- Hvor feltarbeidet starter fra/bilen er parkert
- Geografisk angivelse: f.eks. navn på verneområde / fjellområde / vassdrag / sjø-strekning / kommune el stedsnavn / oppsynsrute/ planlagt overnattingssted
- Angi klokkeslett, fra kl. - til kl.
- Navn på ledsager.
- Med/uten mobildekning
- Type arbeid. (F.eks. fjellrevregistrering / skjøtsel i VO / til fots / båt)

Den enkelte ansatte samt RVK og sesongoppsyn skal sørge for at personlig kontaktperson (pårørende eller annen avtalt kontakt) har kjennskap til:

- I hvilket område feltarbeidet skal skje / evt. sammen med hvem / evt. overnattingssted.
- Beregnet returtidspunkt.
- Avtalt akseptabel frist for forsinket retur, dvs. en avtale om når en eventuell bekymringsmelding skal videreformidles til seksjonsleder eller stedlig politi.

Ved endring av feltoppdrag, skal SNO-L selv registrere dette i ukeplanen. Dersom dette ikke lar seg gjøre skal det innenfor normal arbeidstid varsles til stab SNO-S.

Nødsituasjoner

Ved melding om alvorlig personskade, ulykker, savnet person mv.:

- Varsling til nødetaer og ekstern vakttelefonjeneste Avarn (tidl. NOKAS) vakttelefon, tlf. nr. 33 30 75 57.
 - Brann: 110
 - Politi/redningstjeneste: 112
 - Helse, behov for akutt medisinsk hjelp: 113
- Satellittelefoner takler ikke kortnummer til nødetaer. Benytt evt.:
 - HRS - Nord +47 75 55 90 00
 - HRS - Sør +47 51 51 70 00
 - Legg inn 8-sifrede telefonnumre til sykehus, legevakt, politi, brann i eget område.
- Nødpeilesender utløses ved alvorlige hendelser der det er behov for hjelp og annen varsling ikke er mulig.
- Signalpenn eller nødtrakett utløses ved behov når ikke annen kontakt oppnås.
- Ved alvorlig materiellskade, f.eks. motorhavari, kontaktes relevant bergingstjeneste direkte.
- Installer og bruk evt «Hjelp 113-GPS», nyttig app for smarttelefoner.

3.6 Uventet forsinkelse på retur

I feltsituasjoner der det oppstår uventet forsinkelse varsles nærmeste pårørende/personlig kontaktperson umiddelbart. Dersom man ikke får varslet nærmeste pårørende/personlig kontaktperson, varsles SNO sentralt i kontortiden. Dersom det er ringt inn "ut til felt"-melding til ekstern vakttelefonjeneste Avarn (tidl. NOKAS) -SNO overvåkingstelefon (tlf. nr. 33 30 75 56) varsles forsinkelsen dit.

3.7 Savnetmelding

I de fleste tilfeller vil det være de pårørende eller annen personlig kontaktperson som slår alarm dersom noen ikke er kommet hjem eller har tatt kontakt som avtalt.

1. Pårørende/kontaktperson kontakter andre deltakere/samarbeidsparter som deltar på samme feltoppdrag eller deres pårørende for nærmere opplysninger hvis mulig.
2. Dersom dette ikke fører til relevante opplysninger, eller at kontakt med disse ikke oppnås, tas det kontakt med politi.
3. Det varsles deretter til ekstern vakttelefonjeneste Avarn (tidl. NOKAS), tlf. 33 30 75 57.



3.8 Sikkerhetsutstyr

Personlig sikkerhetsutstyr (som inkluderer verneutstyr) skal medbringes og benyttes i henhold til instruksjoner og risikovurderingen som gjøres før hvert feltoppdrag. Se forøvrig kapittel 6.

Sikkerhetsutstyr som tilhører og følger maskiner og kjøretøy er spesifisert i den aktuelle sikkerhetsinstruksen. Dette er utstyr som alltid skal være til stede ved bruk.

4 Uønskede hendelser

4.1 Intern melding

Det vil kunne oppstå skade på personell, miljø eller utstyr i forbindelse med feltarbeid.

Uønskede hendelser (HMS-avvik) rapporteres og behandles på enhetlig vis i SNO slik at risikofaktorer og farefulle forhold kan forebygges eller avdekkes, at relevante tiltak kan settes inn og at erfaringsoverføring og læring i organisasjonen kan finne sted.

Den ansatte, som opplever eller får kjennskap til uønskede hendelser eller farefulle forhold, plikter å melde dette i Miljødirektoratets hendelses- og forbedringssystem (HOF). Dette gjelder alle uønskede hendelser med personskade (ulykke) eller uten personskade (nestenulykke eller tilløp til ulykke). Med nestenulykker menes tilløp til ulykker som ikke har medført skader men som lett kunne ha medført personskade.

Alle hendelser med personskade eller hendelser der personskade lett kunne ha oppstått, dvs. nestenulykke, skal klassifiseres som HMS-hendelse. Dersom hendelsen også har medført skade på materiell, beskrives dette i samme melding. Hendelser med bare vesentlig skade på materiell eller tap av utstyr (kapitalvare) skal også meldes i HOF, men da som «Skade på materiell».

Skader som krever tilsyn av lege skal varsles muntlig til arbeidsgiver umiddelbart. Andre HMS-hendelser skal også varsles muntlig til nærmeste overordnede så snart det lar seg gjøre.

RVK og sesongoppsyn har ikke tilgang til HOF og skal benytte skjemaet «SNO HMS-skjema B - Skademelding/Avviksskjema SNO» til melding om uønskede hendelser eller farefulle forhold. Ferdig utfylt skjema sendes til nærmeste overordnede og i kopi til verneombudet. Den leder som mottar dette skjemaet skal snarest legge opplysningene inn i HOF.

4.2 Ekstern melding

Arbeidsgiver skal snarest mulig varsle Arbeidstilsynet og nærmeste politimyndighet (pr. telefon) når det skjer en ulykke med alvorlig personskade eller dødsfall, jf. arbeidsmiljøloven § 5-2. Varsel skal skje pr. tlf. til nummer 815 48 222. Skriftlig bekreftelse av dette varslet skal i ettertid gjøres på fastsatt skjema.

Arbeidsgiver skal melde om yrkesskade og yrkessykdom til NAV på fastsatt skjema når skaden ansees som alvorlig, dvs. at skaden krever legehjelp/sykehusbehandling og evt sykefravær.

5 Sikkerhetsutstyr

Alle tilsatte har ikke nødvendigvis tilgang på alt av sikkerhetsutstyr på listen nedenfor. Sikkerhetsutstyr er heller ikke begrenset til denne listen. Tilgjengelig sikkerhetsutstyr skal alltid være en del av risikovurderingen av oppdraget.

Den enkelte ansatte er selv ansvarlig for å medbringe rett utstyr i forbindelse med det enkelte feltoppdrag.

Sikkerhetsutstyr som er spesifikt for det enkelte utstyr eller arbeidsoppgave, er beskrevet i den aktuelle sikkerhetsinstruksen.



X=Obligatorisk. V=vurderes i henhold til oppdragets karakter.

Sikkerhetsutstyr	Alle feltoppdrag	Båt uten passasjerregistrering	Båt med passasjerregistrering	Snøskuter	ATV	Motor- og ryddesag	Kadaver	Kjemikalier	Selvgående skjøtselsmaskin
Desinfeksjonsvæske							X	X	
Elastisk sikkerhetsline m karabinkroker		X							
Engangshansker (nitril)							X		
Engangshansker (lateks) - oljebestandig kvalitet								X	
Førstehjelpspakke tilpasset oppdraget	X								
GPS, håndholdt, kart & kompass	X								
Grabbag inneholdende: <ul style="list-style-type: none"> • Pyroteknisk (<i>Fallskjermrakett, rød (2), Håndbluss, rød (2), Flytende røyksignal</i>) • Reservekit til redningsvest • Førstehjelpsveske • Stormlighter "Silva" • Stormfyrstikker (vanntett pose) • Kniv (rustfri) • Signalflyte m/snor • 5-metersnøre i ca. 6 mm tykkelse • Kompass • Lommelykt (vanntett) • Nødproviant • Signalspeil (uknuselig) • Termoteppe • Nødflyg (50x90 cm) oransje 		X	X						
Hansker, kuttsikker (kevlar el. tilsvarende)							X		
Hjelm				X	X				
Hørselsvern		V	V	V	V	X			X
Jervenduk/Fjellduk	V			X					
Lykt, hode-/lomme-	V								
Mobiltelefon	X								
Munnbind							X	V	
Nødpakke vinter <ul style="list-style-type: none"> • Sondestang • Spade • Sender / mottaker 	V			X					
Nødpeilesender (personlig)	V	X	X	X	X				
Redningsvest m/lys		X	X						
Refleksvest	V								
Reserve proviant og vann	V								
Satellittelefon - Tildeles spesifikt i forbindelse med særskilt risikofylt feltaktivitet	V								
Signalpenn eller nødbluss	V			X					
Skalpell eller kniv kun til bruk på kadaver							X		
Tau		X		X	X				
Truger eller ski				V					
Vernebekledning (-bukse, -hansker, -støvler, -hjelm)						X			
Vernebriller	V							X	
VHF-radio, land	V								
Nødnetterminal (radio)	V	X	X	X	X				
Vinsj el. jekktalje				X	X				
Øks/sag og spade				V	V				
Øyeskyllesats								X	

Tittel: Hovedinstruks feltarbeid

Side 5 av 6

Dokumentet er signert digitalt av:

- PER ERIK SANNES, 20.04.2021
- HEIDI YDSE, 16.04.2021

Forseglet av



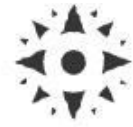
Posten Norge

6 Endringsbeskrivelse

Formuleringer og henvisninger til AKAN under kap 3.2. Korrigering/nytt navn på ekstern vakttefontjeneste.

- PER ERIK SANNES, 20.04.2021
- HEIDI YDSE, 16.04.2021





SEL FJELLSTYRE

Rapport

Til: Nasjonalparkstyret for Rondane og Dovrefjell, Statskog SF, SNO

Fra:

Per Erik Sannes, Fjelloppsyn/Daglig leder, Sel Fjellstyre

Kontroll Vulufjell 2020

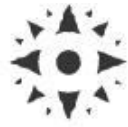
1. Turpost.

18/9. Stolpe med gammel turpost, ikke merket.



Avklaring:

Skal den bare fjernes, eller skal Sør-Fron og Stor-Elvdal kommuner kontaktes. Sannsynligvis vært del av turprogram i en av disse kommunene. Står på grensa Sør-Fron/Ringebu UTM 32v 0555726/6847314.



SEL FJELLSTYRE

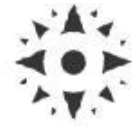
2. Inngjerding Eldåbu.

11/9. Det er satt opp nytt gjerde rundt Eldåbua (Nord-Fron), tilhørende Sødorp og Kvam Hesteavlslag. Tidligere sto det noen gamle gjerdestolper rundt bua, men tilgangen rundt bua var ikke stengt.



Avklaring:

Er dette tiltaket omsøkt?



SEL FJELLSTYRE

3. Varding Bløyvangen.

Fjellopsynet har sett en økende grad av varding fra Kvamsnysetra til skjerelfjellet og videre mot Eldåbua. Forholdsvis store varder, noe som tilsier at dette kan være organisert. Fjellopsynet rev fra DNT stien over bupallen og opp til skerelfjellet, samt noe spredt varding derfra mot Eldåbua. Det virker som reinen skyr området, og oppholder seg i mindre grad på bløyvangen enn det som var vanlig tidligere. Økende ferdsel i området.



Avklaring:

Det må settes av midler til oppfølging av dette.

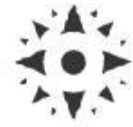


SEL FJELLSTYRE

4. Plattinger og inngjerding i Sør-Fron.



Platting og inngjerding foran Rundhøbua 18/9.



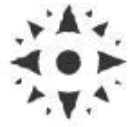
SEL FJELLSTYRE



Platting og materialer ved Sør-Fronsbua ved Fremre Vulutjønn, 11/9.

Avklaring:

Ingen av tiltakene er omsøkt, men disse er vel under behandling.



SEL FJELLSTYRE

5. Båtinndrag Fremre Vulutjønn.

Vulufjell Fjellstyre har fjernet plastrørene som var benyttet som båtinndrag utenfor nauset ved Fremre Vulutjønn, etter henstilling fra nasjonalparkstyret.



Avklaring:

Ok

Otta 5/11-2020

Per-Erik Sannes

Fjellopsyn Sel og Vulufjell Fjellstyrer

ST 36/2021 Delegerte vedtak

DS 17/2021 Rondane NP - Dørålen LVO - dispensasjon fra båndtvangbestemmelsene - 2021 - 2024 - rypetaksering i Elgevasslien - grunneierne i Elgevasslien 2021/4311 22. apr 2021 00:00:00

DS 18/2021 Delegert vedtak Rondane NP - Frydalen LVO - dispensasjon - motorferdsel - 2022 - 2025 - snødekt mark - transport av salt, brensel og utstyr Sødorp og Kvam Hesteavslag SA 2021/4280 14. apr 2021 00:00:00

DS 19/2021 Delegert sak. Hemmeldalen NR - dispensasjon - motorferdsel 2022 - 2025 - snødekt mark - ettersøk skadet vilt - Stor-Elvdal kommune. 2021/5156 14. mai 2021 00:00:00

DS 20/2021 Delegert sak - Grimsdalen LVO - utsatt frist for etablering av kve for slepp av storfe ved Bjørnsgardsætre - Organisasjonen Grimsdalen 2021/4505 11. mai 2021 00:00:00

DS 21/2021 Delegert sak- Dispensasjon-motorferdsel snødekt mark 2021-2024 2021/3821 29. mar 2021 00:00:00

DS 22/2021 Delegert sak - Hemmeldalen NR-Dispensasjon-motorferdsel -2021-Jens Naas-Bibow 2021/3057 23. mar 2021 00:00:00

DS 23/2021 Delegert sak-Rondane-Dovre np - Dispensasjon motorferdsel 2021-radiomerking villrein-NINA 2021/1895 19. feb 2021 00:00:00

DS 24/2021 Delegert sak - Rondane NP - Frydalen LVO - motorferdsel - snødekt mark - Veslelegerbua (saltstein m.m.) - Mysusetter og Kampen beitelag 2021/3247 15. mar 2021 00:00:00

DS 25/2021 Rondane NP - Frydalen LVO - dispensasjon - motorferdsel - frakt av saltstein - Kvam Østside beitelag 2021/4021 8. apr 2021 00:00:00

DS 26/2021 Delegert sak -Grimsdalen LVO-Motorferdsel barmark - Grimsdalsgruvehytta - Yngve Voll - Annette Nyheim 2021/4846 1. jun 2021 00:00:00

DS 27/2021 Rondane NP - Dørålen LVO - dispensasjon - motorferdsel - 2021 - 2024 - snødekt mark - ettersyn og transport av utstyr til sæter og fiskebu ved Elgevatnet 2021/3572 7. apr 2021 00:00:00

DS 28/2021 Delegert sak - Rondane NP - dispensasjon - 2021 - organisert ferdse - Ljosåbelgen - Rondaneguiden AS 2021/1921 19. feb 2021 00:00:00

DS 29/2021 Rondane NP - tillatelse - motorferdsel - 2021 - snødekt mark - Korstadbu ved fremre Vulutjønn - en ekstra tur 2020/13232 8. apr 2021 00:00:00

DS 30/2021 Delegert sak - Frydalen LVO - dispensasjon - motorferdsel - 2021 - barmark - gnr. 331 bnr. 74 - Knut Engemoen 2021/4801 11. mai 2021 00:00:00

DS 31/2021 Rondane NP - Dispensasjon motorferdsel snødekt mark-2021-Tor Bjørke 2021/2947 12. mar 2021 00:00:00

ST 37/2021 Referatsaker

Kopi. Kongevegprosjektet - tillatelser etter pbl og motorferdsellov 2021/810

Svar. Frydalen LVO - stolpejakt - Nord-Fron 2021/4928

Melding om vedtak - besøksstrategi og informasjonsplan for verneområdene på Dovrefjell, sluttbehandling 2020/13340

Melding avvik. Informasjonspunkt - Fallet og Eftansåe - besøksstrategi for Rondane nasjonalpark 2020/5129

Oppklaring - Frydalen LVO - dispensasjon - oppføring av utedo - Kvamsnysetra - gbnr 328/4 2021/4975

Delegert sak -Hemmeldalen NR - dispensasjon 2021 - innsamling av planter, sopp og lav - Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS 2021/4332

Uttalelse til oppstart av skjøtselsplan for Kongevegen / Pilegrimsleden - Dovre NP 2021/810

Informasjonspunkt Rondablikkdokken - plan og avtale 2020/5129

Vedtak i klagesak - Dovre NP - Rondane NP - Grimsdalen LVO - organisert ridetur - Hjerkin - Rondablikk - musikkfestivalen Rondaståk - Hjerkin Fjellstue og Fjellridning 2019/20553

Vedtak i Sel fjellstyre om brua over Stor-Ula ved Spranget og stien "Fosseråket" 2019/10492

Svar. Vesle Hjerkin LVO - dispensasjon - 2021 - 2022 - fritak fra båndtvangbestemmelsene - fuglehundtrening - Dovre fjellstyre 2021/4604

Vedtak - klage - Rondane NP - Grimsdalen LVO - Dørålen LVO - kjentmannskøyering - Brennhaug - Lesja og Dombås Røde Kors Hjelpekorps v/ Wiggo Vasshaug Hansen 2020/12695

Befaring. Hemmeldalen NR - dispensasjon - flytting av hytte til Store Stensjøen - gbnr 24/54 2021/2699

Avvik. Rondane NP - Frydalen LVO - dispensasjon - motorferdsel - frakt

av saltstein - Kvam Østside beitelag 2021/4021

Melding om vedtak - Hemmeldalen NR - utbedring av stier - Åmot Vestfjell - Åmot frivilligsentral 2020/12629

Tilbakemelding på kjørerapporter fra 2021 - Kvam Østside beitelag 2021/4021

Svar. Rondane NP - Grimsdalen LVO - dispensasjon - 2021 - utsetting av fisk i ulike lokaliteter innenfor verneområdene - Dovre fjellstyre 2021/5790

Mottatt. Rondane NP - Frydalen LVO - dispensasjon - motorferdsel - 2016 - 2020 - snødekt mark - oppkjøring av skiløyper - Rondane Kvamsfjellet Turløypelag 2019/5492

Evaluering av forvaltningsordning for nasjonalparker og andre store verneområder 2021/2258

Anmodning om taletid ved kommende nasjonalparkstyremøte for Rondane-Dovre 25. juni 2021 2020/11408

ST 38/2021 Eventuelt